Class 92 C468p Book
General Theological Seminary Library
CHELSEA SQUARE, NEW YORK

Purchased from the fund bequeathed to the Seminary by
EUGENE AUGUSTUS HOFFMAN, D. D.
DEAN 1879-1902

PALLADII DIALOGVS
DE VITA
S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

Cambridge University Press
Fetter Lane, London

New York
Bombay, Calcutta, Madras
Toronto
Macmillan

Tokyo
Maruzen-Kabushiki-Kaisha

All rights reserved

PALLADII DIALOGVS DE VITA S. JOANNIS CHRYSOSTOMI

EDITED
WITH REVISED TEXT
INTRODUCTION · NOTES · INDICES
AND APPENDICES

By

P. R. COLEMAN-NORTON
A.M. (PRIN.), D.PHIL. (OXON.)
Assistant Professor of Classics in Princeton University,
Formerly Fellow in Classics in Princeton University
and Rhodes Scholar at Christ Church in the
University of Oxford.

GEN. THEO. SEMINARY
LIBRARY
NEW YORK

CAMBRIDGE
AT THE UNIVERSITY PRESS
MCMXXVIII

92
C468p
84955

CHRIST THE REDEEMER
LIBRARY
NEW YORK

PRINTED IN GREAT BRITAIN

VNIVERSITATIS · PRINCETONIENSIS ·
PROFESSORIBVS · ET · INSTRVCTORIBVS ·
QVI · IN · LINGVARVM · LITTERARVMQVE ·
GRAECARVM · NECNON · LATINARVM ·
FACVLTATE · FLORVERVNT ·
INTER · ANNOS · MDCCCCXV · ET · MDCCCCXX ·
ATQVE ·
VNIVERSITATIS · OXONIENSIS ·
DOCTORIBVS · ET · MAGISTRIS · ET · BACCALAVREIS ·
QVI · IN · SACRAE · THEOLOGIAE · FACVLTATE · FLORVERVNT ·
INTER · ANNOS · MDCCCCXX · ET · MDCCCCXXIII ·
HOS · MEOS · QVALESCVMQVE · LABORES ·
D · D · D ·

Digitized by the Internet Archive
in 2026

https://archive.org/details/palladiidialogvs0000prco

PREFACE

For assistance in the preparation of this edition I wish to express my gratitude to Professor C. H. Turner, of Magdalen College, for his constant help and guidance: to Dom Chrysostom Baur, O.S.B., of the Benedictine Abbey at Weingarten, for providing me with notices of certain MSS. of the *Dialogus*: to the Right Reverend E. C. Butler, O.S.B., late Abbot of Downside, for sending me his *brochure* on the authorship of the *Dialogus* and his articles on Palladius in the *Journal of Theological Studies*: to the Reverend Herbert Moore, of Nantwich, for the use of a proof-copy of his Translation of the *Dialogus*: to Dr H. T. Weiskotten, late Fellow in Classics in Princeton University, for several suggestions.

I have also to thank Mr W. D. F. Hughes, of Princeton University and Hertford College, for revising my manuscript.

P·R·N·

Christ Church, Oxford
Candlemas, 1923

This work was originally written as a dissertation for the degree of Doctor of Philosophy in the University of Oxford.

The delay in presenting it in printed form is partially explained by the time required for the consideration of some alterations kindly suggested by my examiners.

P·R·C-N·

Princeton University
Martinmas, 1925

CONTENTS

PAGE

I. INTRODUCTION

Sources for the Life of S. Chrysostom . . . xi
Life of Palladius xv
Other Writings of Palladius xxviii
The *Dialogus de Vita S. Chrysostomi* . . . xxx
His Intimacy with S. Chrysostom . . . lx
S. Chrysostom's References to Palladius . . lxii
His Peculiar Fitness for his Task . . . lxii
His Reliability lxiii
His Appreciation of S. Chrysostom . . . lxiv
Date of Composition of the *Dialogus* . . . lxv
Literary Sources lxix
Language and Style lxxvi
Literary Analysis lxxviii
Manuscripts lxxviii
Editions lxxxiii
Translations lxxxvi
Text lxxxvii

II. ABBREVIATIONS IN THE *APPARATVS CRITICVS* xc

III. GREEK TEXT 1

IV. NOTES 148

V. INDICES

Index of Persons mentioned in the Text . . 199
Index of Places mentioned in the Text . . 204
Index to the Greek Text 207
Index of Biblical Quotations in the Text . . 219

VI. APPENDICES

Appendix of Parallel Passages in S. Anastasius Sinaita, Georgius Alexandrinus, Theodorus Trimithuntinus, *Concilii Nicaeni II Actio VIII*, and *Vita S. Olympiadis* 222
Appendix on the *Vita S. Chrysostomi* by Georgius Alexandrinus 224
Appendix on Biblical Quotations . . . 229

INTRODUCTION

SOURCES FOR THE LIFE OF S. CHRYSOSTOM

I. Our best authority for the Life of S. John Chrysostom (*c.* 347–407), especially for the period during which he was Archbishop of Constantinople (398–404), is the *Dialogus de Vita S. Joannis Chrysostomi* written *c.* 408 by his friend Palladius, Bishop of Helenopolis.[1]

Less important and slightly earlier in date than the *Dialogus* is the *Laudatio in S. Joannem Chrysostomum* ascribed to S. Martyrius, Bishop of Antioch.[2] This panegyric is a passionate appeal to S. Chrysostom's adherents, urging them to remain faithful to their exiled bishop by not communicating with his successor in the see of Constantinople.[3]

A third source of great value for the closing years of S. Chrysostom's episcopate is the *Vita S. Porphyrii Episcopi Gazensis* composed by Mark, Deacon of Gaza,[4] who accompanied S. Porphyry on a mission to Constantinople. The details of their sojourn in the capital and their intercourse with S. Chrysostom serve to illuminate the most critical period of S. Chrysostom's life.[5]

The importance and influence of S. Chrysostom did not escape the attention of the ecclesiastical historians of the

[1] So Venables, in *Dictionary of Christian Biography*, *s.v.* "Palladius (7)," IV. 175 (London, 1887); Preuschen, in Herzog's *Realencyklopaedie fuer protestantische Theologie und Kirche*, *s.v.* "Chrysostomus," IV. 102 (3rd ed. Leipzig, 1898); C. Baur, *S. Jean Chrysostome et ses œuvres dans l'histoire littéraire*, p. 38 (Louvain and Paris, 1907); F. Aengenvoort, *Der Dialog des Palladius ueber das Leben des hl. Johannes Chrysostomus*, p. 3 (Gaesdonck, 1913); Von Christ, *Geschichte der griechischen Litteratur*, II. ii. 1217, n. 12 (5th ed., Munich, 1913); E. C. Butler, in *Journal of Theological Studies*, Vol. XXII. No. 86, pp. 138, 139 (Oxford, Jan. 1921); H. Moore, *The Dialogue of Palladius concerning the Life of Chrysostom*, p. vii (Translations of Christian Literature: Greek Texts; S.P.C.K., London, 1921). The *Dialogus* was first edited by Emericus Bigotius (Bigot) at Paris in 1680. It was last reprinted by Migne, *Patrologia Graeca*, XLVII. 5–82 (Paris, 1863).

[2] S. Martyrius Antiochenus, *op. cit.* ed. by Migne, *P.G.* XLVII. xli–lii.

[3] Baur, *op. cit.* pp. 39, 40.

[4] Marcus Diaconus, *op. cit.* ed. by Migne, *P.G.* LXV. 1211–1254 (Paris, 1864).

[5] Baur, *op. cit.* p. 40.

fifth century. Both Socrates[1] and Sozomen[2] devoted a book of their *Histories* to S. Chrysostom, while Theodoret[3] followed their example on a smaller scale.[4]

Until the time of Photius (*c.* 820–891), the few extant authentic *data* concerning S. Chrysostom are derived from Zosimus,[5] a pagan historian of the second half of the fifth century, whose contribution is as malign as it is brief,[6] from an anonymous historical fragment of the same period,[7] and from incidental notices scattered among the writings of Church Fathers more or less contemporary with S. Chrysostom.[8]

Photius has preserved the *Acts* of the notorious *Synodus ad Quercum*,[9] before which S. Chrysostom was summoned in 403 to answer to charges preferred against him by his enemies.[10] The authenticity of these *Acts* rests solely upon the authority of Photius.[11]

Outside these main sources many references to his life occur in S. Chrysostom's writings,[12] chiefly in the *Epistles*.[13]

II. From the *Dialogus* of Palladius has been derived a substantial part of the *Vitae* of S. Chrysostom composed by later biographers and hagiographers. The earliest of these *Scriptores Rerum Chrysostomi* (to use Savile's phrase[14]) is George,

[1] Socrates, *Historia Ecclesiastica*, VI. 2–23, VII. 25, 45.

[2] Sozomenus, *Historia Ecclesiastica*, VIII. 2–28.

[3] Theodoretus, *Historia Ecclesiastica*, V. 27–37, 40.

[4] Baur (*op. cit.* pp. 40–43) discusses their value as sources.

[5] Zosimus, *Historia Nova*, V. 18, 23, 24. [6] Baur, *op. cit.* p. 43.

[7] *Fragmentum historicum Anonymi*, ed. by Migne, *P.G.* LXXXV. 1812–1816 (Paris, 1864). *V.* Baur, *op. cit.* pp. 43, 44.

[8] SS. Augustine, John Cassian, Pope Celestine I, Cyril of Alexandria, Pope Innocent I, Isidore of Pelusium, Jerome, Pope Leo I, Nilus, Prosper; Synesius of Cyrene, and others. For the scurrilous invective of Theophilus of Alexandria against S. Chrysostom, *v. infra*, p. xx, n. 3.

[9] Photius, *Bibliotheca*, *Cod.* LIX.

[10] 47. 16–48. 2, 49. 3–28. References of this character, where no other indication is given, are to the present edition.

[11] Baur, *op. cit.* p. 43.

[12] S. Joannes Chrysostomus, *Opera omnia*, ed. by Migne, *P.G.* XLVII–LXIV (Paris, 1859–1863).

[13] Migne, in *P.G.* LII. 529–748 (Paris, 1862), has collected 240 genuine letters, nearly all of which date from S. Chrysostom's second exile (404–407).

[14] *Admonitio de Scriptoribus Rerum Chrysostomi, et praesertim Georgio caeterisque βιογράφοις recentioribus caute legendis.* From the *Catalogus* of Vol. VIII of his

Archbishop of Alexandria (*c.* 620–*c.* 630), who copied from the *Dialogus* in a wholesale fashion.[1] His *Vita* of S. Chrysostom is a confused collection of legends, anecdotes, and miracles, which tend to obscure the historical Chrysostom, whose true story can be discerned in the underlying authentic accounts incorporated from his own writings[2] and from those of Palladius,[3] Socrates,[3] Sozomen,[4] and Theodoret.[4] Photius wrote a *résumé* of George's *Vita*[5] and anticipated modern critics by noting that it is necessary for the reader to distinguish between history and legend in the *Vita*.[6]

Theodore, Bishop of Trimithus (*flor. c.* 680), produced a *Vita* of S. Chrysostom[7] founded upon Palladius[8] and George.[9] His work abounds in contradictions and errors, in addition to gratuitous assertions and statements (which Theodore appears to have made *de suo*[10])—with the result that little of value is added to our received knowledge of S. Chrysostom.

editio princeps of *Chrysostomi Opera Omnia* (Eton, 1612), it is evident that Savile intended to print the *Admonitio* in the *Appendix* to that volume; but it was first published by Cave in *Scriptorum Ecclesiasticorum Historia Literaria*, I. 273–278, 449 (London, 1688). The *Admonitio* is also accessible in Migne, *P.G.* XLVII. xxv–xl, in an abridged form.

[1] Georgius Alexandrinus, *Vita S. Chrysostomi*, ed. by Savile, *op. cit.* VIII. 157–265. Page after page of the *Vita* is lifted bodily from the *Dialogus*, which circumstance renders the *Vita* very valuable for the textual criticism of the *Dialogus*. The character of George's *Vita* is considered at length *infra* in APPENDIX II.

[2] Baur, *op. cit.* pp. 45, 46.

[3] Georgius Alexandrinus, *op. cit.* VIII. 158. 25–32.

[4] Savile, *op. cit.* VIII. *App.* 941, 942. Of these Baur mentions only Theodoret (*op. cit.* p. 45).

[5] *Bibl. Cod.* XCVI. [6] *Ibid.*

[7] Theodorus Trimithuntinus, *Vita et Exsilium S. Joannis Chrysostomi*, ed. by Migne, *P.G.* XLVII. li–lxxxviii. [8] *Ibid.* col. lv.

[9] Baur (*op. cit.* pp. 45, 46) gives Theodore as one of George's sources, declaring that George's *Vita* must not be attributed to that George who was Archbishop of Alexandria from *c.* 620 to *c.* 630. He is alone in this view. After a careful examination of the passage which he submits as evidence of George's use of Theodore, I have been led to conclude that the relation between the two biographers is exactly the reverse: that Theodore knew and used George's work. *Cf.* Theodore, *op. cit.* col. lx, *c.* 10 with George, *op. cit.* p. 210. 37–211. 23; lxiii, *c.* 12 *ad init.* with 211. 15–17; lxxvi, *c.* 24 *ad fin.* with 219. 39–41; lxxix, lxxx, *cc.* 26, 27 with 248. 25–249. 31; lxxxiii, lxxxiv, *c.* 30 with 250. 7–30; lxxxiv, lxxxvii, lxxxviii, *c.* 32 *ad init. et ad med.* with 251. 8, 9, 22–26.

[10] Baur, *op. cit.* pp. 44, 45.

The later *Vitae* of S. Chrysostom are modelled upon George's *Vita*, and are of no importance as sources for S. Chrysostom's life. Among these later biographies are reckoned the *Laudatio S. Joannis Chrysostomi* written by Leo VI (886–911),[1] an anonymous *Vita*[2] composed in the latter half of the tenth century,[3] and the *Vita S. Joannis Chrysostomi* by Symeon Metaphrastes (*c.* 950–*c.* 1000).[4] In these *Vitae* the tendencies marked in George are carefully cherished and developed to the point of extravagance.[5]

III. Besides the above-mentioned sources there exists a mass of material more or less closely related to the question of the Sources for S. Chrysostom's Life. Dom Baur, in his sympathetic study of S. Chrysostom, has collected the references to this miscellaneous *corpus* consisting chiefly of Chronicle-Notices, Panegyrics,[6] Sermons, and Poems concerning S. Chrysostom.[7]

The most useful modern biography of S. Chrysostom is Stephens' *Saint John Chrysostom, his Life and Times* (3rd ed., London, 1883). Farrar's *Gathering Clouds* (London, 1896) presents an excellent picture of S. Chrysostom at Antioch and Constantinople. The accounts of S. Chrysostom's Life in the various Encyclopaedias must be read with caution. Of these the article by Venables in *D.C.B.* I. 518–535 (London, 1900) is the most instructive and helpful.[8]

[1] Leo Imperator, *op. cit.* ed. by Migne, *P.G.* CVII. 228–292 (Paris, 1863).

[2] Auctor Incertus, *Vita S. Joannis Chrysostomi*, ed. by Savile, *op. cit.* VIII. 293–371.

[3] So Savile, *op. cit.* VIII. *App.* 963, 964.

[4] Symeon Metaphrastes, *op. cit.* ed. by Migne, *P.G.* CXIV. 1045–1209 (Paris, 1864).

[5] Savile was the first to note the dependence of these biographers upon George (*op. cit.* VIII. *App.* 943, 944). *V.* also Baur, *op. cit.* pp. 46–48.

[6] Savile (*op. cit.* VIII. *App.* 943, 944) declined to print the Panegyrics composed by S. John Damascene (*ob. c.* 754), Michael II (820–829), Philotheus (*ob.* 1376), and Matthew the Camariot (*ob.* 1453).

[7] *Op. cit.* pp. 48–55.

[8] For a bibliography (complete to 1907) of the biographical works on S. Chrysostom, *v.* Baur, *op. cit.* pp. 223–257.

LIFE OF PALLADIUS

I. With the exception of a few biographical details contained in references to Palladius by his contemporaries, our knowledge of the Life of Palladius is derived from two of his own writings, the *Dialogus* and the *Historia Lausiaca*,[1] of which the latter is the more prolific source.[2]

Palladius was born in Galatia[3] in 363 or 364.[4] Of his family we know only that about 394 Palladius heard that his father was still alive and that his brother and sister were living under monastic vows.[5] From the *Dialogus* we learn that his brother, whose name was Brisso, received the episcopal dignity, and that he turned to agricultural pursuits after S. Chrysostom was sent into exile.[6]

In his twenty-third year Palladius dedicated himself to the monastic life,[7] and took up his abode on the Mt of Olives, where for three years he lived in the company of Innocent, an ascetic.[8] To this period of the life of Palladius may be assigned his sojourn with a certain Elpidius who dwelt in a cave near Jericho and about whom was gathered a community of zealous disciples.[9]

[1] E. C. Butler, *The Lausiac History of Palladius*: I. *Prolegomena* (Cambridge, 1898), II. *Introduction, Text, and Notes* (Cambridge, 1904).

[2] An examination of the evidence for the chronology and the events of the life of Palladius which Dom Butler has painstakingly collected in his edition of the *Historia Lausiaca* demands an acceptance of his conclusions (which has been done by the great majority of critics) exhibited on pp. 237–247 of the Second Part of his work. A consideration of the life of Palladius will also be found on pp. 2, 3, 173–178, 179–183, 293–297 of the First Part of Dom Butler's edition; but some of his views expressed therein are later corrected in II. 237–247, which section presents his final judgment.

Even if the Palladian authorship of the *Epistola de Indicis Gentibus et de Bragmanibus* (*v. infra*, OTHER WRITINGS OF PALLADIUS II) be accepted, the only information about Palladius' life it contains is that Palladius made a journey to India at a date which cannot be definitely ascertained.

[3] *Historia Lausiaca*, II. 102. 7–11; 245. All references to the *Historia Lausiaca* are to Dom Butler's edition.

[4] *H.L.* II. 9. 12–10. 2; 244, 245. [5] *H.L.* II. 103. 17–104. 2; I. 182.

[6] 127. 8–10. S. Chrysostom addressed *Epp.* CXC and CCXXXIV to Brisso.

[7] *H.L.* II. 9. 12–10. 2; 220, 244.

[8] *H.L.* II. 131. 1–3, 11–13; 219, 220, 245, 246.

[9] *H.L.* II. 142. 20–24, 143. 10; 244, 245.

Soon after his renunciation of the world, Palladius resolved to visit the Egyptian monks,[1] who were regarded with great reverence by the Christians of his generation.[2] Accordingly, when his three years with Innocent were completed, Palladius set out for Egypt, probably joining himself to a party of pilgrims going down from Jerusalem,[3] and arrived at Alexandria in 388,[4] in the vicinity of which he spent from two to three years.[5] After observing the life in the monasteries around Alexandria, Palladius passed on to Nitria in 390,[6] where he resided for a year,[7] and then withdrew into a desert region known as Cellia from the multitude of its monastic cells.[8] Here he remained for nine years,[9] first with Macarius[10] and then with Evagrius.[11] Towards the close of this period Palladius returned to Alexandria for medical treatment; the physicians there advised him to seek a change of climate in Palestine, whither he went in 399.[12] During this second sojourn in the Holy Land, Palladius lived for a year at Bethlehem with a Theban ascetic named Posidonius.[13] Early in 400 Palladius betook himself to Bithynia, where he "was counted worthy of the laying-on of hands....having become embroiled in the disturbance connected with the blessed John,"[14] who probably was his consecrator.[15]

[1] *H.L.* II. 3. 1–8, 4. 20–27, 11. 10–19.

[2] W. K. L. Clarke, *The Lausiac History of Palladius*, pp. 15, 16 (Translations of Christian Literature: Greek Texts; S.P.C.K., London, 1918).

[3] *H.L.* II. 148. 14–18; 229, 230, 246, 247, 262; I. 296. *V.* Professor Turner in *J.T.S.* Vol. VI. No. 23, p. 354 (Oxford, Apr. 1905) and Dom Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 87, p. 228, n. 1 (Oxford, Apr. 1921).

[4] *H.L.* II. 15. 5–6; 245; I. 180.

[5] *H.L.* II. 16. 19–26, 24. 21–24; 245; I. 180.

[6] *H.L.* II. 24. 21–24; 245; I. 180. [7] *H.L.* II. 25. 10–14; 245; I. 180.

[8] *H.L.* II. 25. 10–14, 47. 23–24, 51. 10–12; 245; I. 180.

[9] *H.L.* II. 47. 23–24; 245; I. 180. [10] *H.L.* II. 47. 22–58. 13; 194.

[11] *H.L.* II. 102. 7–9, 116. 6–123. 3; I. 180, 181; *sed v.* II. 244, n. 3.

[12] *H.L.* II. 105. 3–8; 245; I. 180. [13] *H.L.* II. 106. 14–107. 3; 244, 245.

[14] *H.L.* II. 105. 8–12 (Clarke's translation); 243, 245; I. 180. The "blessed John" is S. John Chrysostom.

[15] Tillemont, *Mémoires pour servir à l'histoire ecclésiastique des six premiers siècles*, XI. 514 (2nd ed., Paris, 1706). So also Le Quien, *Oriens Christianus*, I. 479 (Paris, 1740).

But Preuschen, *Palladius und Rufinus*, p. 241 (Giessen, 1897), observes: *Die Vermutung, dass Palladius seine Ordination zum Bischofe dem Chrysostomus zu verdanken habe, liegt nahe, ist aber durch nichts zu begruenden. In der oben*

Hardly was Palladius enthroned Bishop of Helenopolis[1] when he was called to assist S. Chrysostom in a Synod held at Constantinople to investigate charges preferred by Eusebius, Bishop of Valentinopolis, against Antoninus, Bishop of Ephesus.[2] This action of Eusebius in the spring or summer of 400[3] resulted in the appointment of Palladius to an episcopal commission, which made investigations in Asia during the summer and autumn.[4] After returning to Constantinople to report the findings of the commission,[5] Palladius probably spent the winter at Helenopolis, for early in 401 we find him waiting at Apameia to meet S. Chrysostom, who had decided to conduct in person the inquiry into the state of the Church at Ephesus.[6] On foot they proceeded to Ephesus, where S. Chrysostom, in a Synod of seventy bishops, delivered judgment.[7] S. Chrysostom then returned to Constantinople,[8] but it seems that Palladius remained at Ephesus until the final disposition of the whole affair was completed in the summer of 402.[9]

In the spring of the following year Palladius was again in Constantinople as a member of S. Chrysostom's Synod at the time when S. Chrysostom was summoned to appear before the Synod of the Oak.[10] One of the charges against S. Chrysostom involved the alleged Origenism of Palladius,[11] who was examined

besprochenen Stelle aus c. 43 [*c.* 43 in Preuschen, *op. cit.* pp. 103. 15–104. 3, but *c.* 35 in Butler, *H.L.* II. 105. 8–12] *sagt Palladius nur, dass er als Bischof an den Angelegenheiten des Chrysostomus beteiligt gewesen sei. Es ist demnach anzunehmen, dass er bereits Bischof war, als die Verwickelungen in Konstantinopel begannen.*

[1] Nicephorus Callistus, *Historia Ecclesiastica*, VII. 49, tells us that the ancient Drepanum in Bithynia on the Propontis was renamed Helenopolis in honour of S. Helena, the mother of Constantine the Great. *Cf.* Procopius, *De Aedificiis*, V. 2.

[2] 83. 9–87. 6. [3] So Tillemont, *op. cit.* XI. 581, 582.

[4] 87. 6–88. 13. *H.L.* II. 243, 245. [5] 88. 4–10.

[6] 88. 13–89. 6. *H.L.* II. 245.

[7] 89. 7–90. 22. *H.L.* II. 245. [8] Tillemont, *op. cit.* XI. 584–586.

[9] 91. 1–7. *H.L.* II. 245. Bright, *Age of the Fathers*, II. 46 (London, 1903), suggested that "Palladius exaggerates the time spent in the inquiry." But I take it that, as Palladius was a member of the original commission, he stayed at Ephesus till the case was closed, which could not have been before the middle of 402, according to his own statement (91. 2–3).

[10] 45. 25–51. 1. *H.L.* II. 245. In commenting upon this passage in the *Dialogus*, Mr Moore (*op. cit.* p. 66, n. 1) says: "It is impossible to doubt that we have here the account of an eye-witness."

[11] Photius, *Bibl. Cod.* LIX. The alleged Origenism of Palladius will be discussed in the second part of this chapter.

by the Synod, as he was actively engaged in the controversies which centred around S. Chrysostom.[1] Palladius stayed continuously in Constantinople during this last year (403–404) of S. Chrysostom's episcopate and even for some time after S. Chrysostom's expulsion,[2] until at last, forced to flee from the fury of the civil authorities, he made his way to Rome early in 405,[3] there to plead S. Chrysostom's cause before the Roman Church.[4]

Before the end of the year Palladius with three other Eastern bishops sailed to Constantinople in the company of a number of Italian bishops who carried letters from Emperor Honorius, Pope S. Innocent, and several Western bishops.[5] Upon the arrival of the mission, its members were arrested and imprisoned in a fortress at Athyras in Thrace.[6] After languishing for eleven months in a gloomy cell,[7] Palladius was sent into exile at Syene in Egypt.[8] His long journey overland to Syene was attended by countless discomforts and hardships, which were due partly to the cruelty of his guards and partly to the hostility of bishops who occupied sees along the route through Asia Minor and Palestine.[9]

The first two years of his exile Palladius spent at Syene (406–408).[10] He then moved on to Antinoë in the Thebaïd, where he lived for four years.[11] After the death of Theophilus, Archbishop of Alexandria (S. Chrysostom's arch-enemy), in 412, Palladius was permitted to return to his native Galatia,[12] where he resided for "a long time" with Philoromus, a priest.[13]

[1] *H.L.* II. 105. 10–12. [2] 51. 13–65. 20. *H.L.* II. 245.

[3] 19. 3–8. *H.L.* II. 245.

[4] *H.L.* II. 157. 10–15; 245, 246. S. Chrysostom, *Ep.* CXLVIII. Pope S. Innocent I, *Ep.* VII (translated into Greek by Sozomen in *H.E.* VIII. 26).

[5] 22. 11–17.

[6] 22. 22–23. 8.

[7] *H.L.* II. 105. 12–14. S. Chrysostom, *Ep.* CXIII. But perhaps Palladius refers to the time which he spent in Constantinople from S. Chrysostom's expulsion until he (Palladius) fled to Rome.

[8] 126. 18–20. *H.L.* II. 10. 4–5; 244, 246. [9] 129. 15–131. 10.

[10] 126. 18–20. The *Dialogus*, written *c.* 408, represents Palladius as being in duress at Syene. *V.* also Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 146.

[11] *H.L.* II. 151. 8–9, 154. 21; 244, 246.

[12] Tillemont, *op. cit.* XI. 517. *H.L.* II. 245, 246.

[13] *H.L.* II. 132. 15–17; 244, 246.

He was never restored to his bishopric, but was translated in 417 to the see of Aspona in Galatia.[1] The *Historia Lausiaca* was written in 419 and 420.[2] This is the last ascertainable date in the life of Palladius, who probably died during the next decade,[3] for the Bishop of Aspona at the Council of Ephesus in 431 was one Eusebius.[4]

II. From the preceding outline of the career of Palladius it will be seen that "Palladius' active life fell between the overthrow of the Arian and the outbreak of the Nestorian heresy,"[5] a period (so far as the history of the Eastern Church is concerned) of comparative unimportance in doctrinal crises, but a time "far from free of personal jealousies and party passions which cloaked themselves under the mask of zeal for orthodoxy."[6] It was one of these "party passions" fired by "personal jealousies"—the factional controversy over the orthodoxy of Origen—that resulted in the permanent loss of their sees by S. Chrysostom and Palladius together with the temporary defamation of their good names.

[1] Socrates, *H.E.* VII. 36. *H.L.* II. 245, 246. *V. infra*, p. xxxii, n. 5. Ceillier, *Histoire générale des Auteurs sacrés et ecclésiastiques*, X. 70 (Paris, 1742), argued for 419 or 420 as the date of the translation of Palladius. But in view of the evidence concerning the title of the *Historia* assembled by Butler in *H.L.* II. 6, 8, 182, 183, his argument is unsound.

[2] *H.L.* II. 9. 12–10. 2; 243, 244, 246.

[3] *H.L.* II. 246.

[4] Labbe and Cossart, *Concilia Sacrosancta*, III. 450 (Paris, 1671).

[5] Professor Turner in *J.T.S. loc. cit.* p. 345.

[6] *Ibid.* Professor Turner continues: "The quarrel of Theophilus and the Egyptian monks over the name of Origen, the mutual invectives of John of Jerusalem and Epiphanius, Jerome and Rufinus, the persecutions directed against St Chrysostom, were symptoms of divisions among churchmen almost as bitter and as thoroughgoing as any between catholic and heretic. In all these developments Palladius, the disciple of Evagrius and the biographer of Chrysostom, played his part; and his sympathies left their mark upon the text of the *Lausiac History*. The verdict of posterity supported him in the cause of Chrysostom: but this was the one element in the troubles of the time which the subject-matter of the *Historia* necessarily excluded, and on which also in the *Dialogus de vita Chrysostomi* he elsewhere had his say. On the other hand, Evagrius, Didymus, Origen, the great masters of Alexandrian and ascetic theology to whom Palladius and his friends looked up as their guides and leaders, became the sport of heresy-hunters from the fifth century onwards: Palladius himself did not escape censure, nor did his book [*sc. Historia Lausiaca*] mutilation, at their hands."

S. Chrysostom's character (he was never deprived of communion with the Western Church, which sympathized with him in the unjust treatment that he received and which in vain supported his petition for a fair trial) was quickly vindicated by the publication of the *Dialogus* of Palladius, who, "having become embroiled in the disturbance connected with the blessed John,"[1] was in a position to narrate the true facts of the case[2] and to refute the scurrilous slanders disseminated by the enemies of S. Chrysostom.[3]

With regard to himself, Palladius was not so fortunate. His recall from exile and his later translation to the see of Aspona may be regarded, perhaps, as a justification of his orthodoxy;[4] but these events did not prevent the inclusion of his name in

[1] *H.L.* II. 105. 11–12 (Clarke's translation).

[2] The history of "the quarrel of Theophilus and the Egyptian monks over the name of Origen" and of S. Chrysostom's connection with its later developments is told by Palladius in the *Dialogus* (34. 17–44. 14. *V.* also 103. 1–104. 1, 105. 6–107. 1). During his long sojourn in Egypt, Palladius met some of the leading monks and priests (Ammonius, Dioscorus, Hierax, Isidorus, and Paphnutius) who were later to incur the wrath of Theophilus, and from whom at Constantinople he learned the story of their trials and persecutions. Accounts of the monks are also found in Socrates, *H.E.* VI. 7, 9, and Sozomen, *H.E.* VIII. 11–15, 17.

[3] 82. 22–83. 5, 99. 15–23. S. Jerome translated into Latin a calumnious invective by Theophilus against S. Chrysostom (S. Hieronymus, *Ep.* CXIV (ed. by Migne, *Patrologia Latina*, XXII. 933–935 [Paris, 1864]). In the *Dialogus* (82. 22–83. 5) the Deacon refers to this libel of Theophilus in the words *ἐν οἰκείῳ συγγράμματι* (82. 22). Baur has conjectured, with much probability, that a fragmentary letter of Theophilus to S. Jerome, which is included in S. Jerome's *Epistles* as *Ep.* CXIII (Migne, *loc. cit.* 931–933), is part of S. Jerome's translation of the accompanying preface to the tract of Theophilus (Baur, *S. Jérôme et S. Chrysostome*, in *Revue Bénédictine*, Vol. XXIII. No. 3, pp. 430–436 [Paris, Jul. 1906]). Aengenvoort, however, contests this solution and holds that S. Jerome was not the translator, but the author of the fragment (*op. cit.* p. 14). Quotations from this *σύγγραμμα* of Theophilus are preserved by Facundus Hermianensis (*flor. c.* 550) in *Pro Defensione Trium Capitulorum Concilii Chalcedonensis*, VI. 5 (ed. by Migne, *P.L.* LXVII. 676–679 [Paris, 1865]). *V.* also Tillemont, *op. cit.* XI. 348–350, 491–493. Reference to the indictment is made in 92. 25–93. 1.

[4] Dom Butler remarks *ad rem*: "He [*sc.* Palladius] was moreover the trusted friend of St John Chrysostom, suffering deprivation of his see, and an exile of several years' duration for his fidelity to the Saint, and travelling to Rome as his envoy to secure the favourable hearing of his case before the Pope. This intimate connection with St John Chrysostom must raise a strong presumption in favour of Palladius' orthodoxy."—*H.L.* I. 173.

the *Index*,[1] for he has descended in history as one "gravely suspected of Pelagianism and Origenism, if not altogether compromised."[2] Tillemont made the first attempt to remove

[1] Joannes Maria Brasichellensis (Guanzellis), *sacri Palatii Apostolici Magister*, compiled an *Index Librorum Expurgandorum* (Rome, 1607), in which he marked for deletion certain sentences in the *Historia Lausiaca*, prefacing his selection with this admonition: *Vt probe noscas, lector, quisnam Palladius fuerit, accipe iudicia Patrum de ipso: S. Hieronymus, cuius in hac re iudicium probat S. Gelasius I.* [*v. infra*, n. 2] *Praefatione in libro aduersus Pelagianos, ait*, Palladius seruilis nequitiae eandem haeresim Pelagianam [*v. infra*, n. 2] instaurare conatus est. *S. Epiphanius Epist. ad Ioannem Ierosolymitan. sic inquit:* Palladium vero Galatam, qui quondam nobis charus fuit, et nunc misericordia Dei indiget, caue, quia Origenis haeresim praedicat et docet: ne forte aliquos de populo tibi credito ad peruersitatem sui inducat erroris. *Haec S. Epiphanius. At res Palladii gestas, vafricem, et odium in S. Hieronymum pluribus exponunt, Annal. Ecclesiastici Tomo 5* [*v. infra*, n. 2]. *Ex quibus omnibus disces quae fides adhibenda sit haeretico homini Origenistae, et Pelagiano in his praesertim, quae de quibusdam sui similibus Monachis eadem Fuligine tinctis in hoc Opere prodit; ac maxime verendum ne aliquos pro Sanctis venditet qui fuerunt Origenistae, vel Pelagiani Sagaci coniectura suis locis in Opere quosdam istius furfuris indicabimus.*—I. 248, 249.

This *Index* was reprinted at Bergamo in the following year, the *Admonitio* appearing in I. 217, 218. In 1745 a second edition was published at Stadtamhof, in which the pagination of the edition of 1607 was preserved.

The compiler of an *Index Librorum Prohibitorum et Expurgatorum* (Geneva, 1619) branded the passages of the *Historia* which were cited by Guanzellis, but condensed his predecessor's preface into the simple notice: *Fuit Palladius Origenista et Pelagianus, ideo caute legendus.*—p. 109. Reprints of this *Index* were made at Madrid in 1667 and in 1707, the *dictum* occurring on p. 151 and p. 148 respectively.

[2] *H.L.* I. 173. I can find no reference in ancient sources which may be construed to indicate that Palladius was tainted with Pelagianism. This imputation cannot be traced beyond Baronius, whose judgment Butler shows to be incorrect (*v. infra*, p. xxiii, n. 3). Baronius gave expression to his very unfavourable estimate of Palladius in his *Annales Ecclesiastici* (2nd ed., Antwerp, 1601–1623): *ad annum 388* in IV. 583–586 (1601), *ad annum 415* in V. 378, 379 (1602), *ad annum 417* in V. 401, *ad annum 429* in V. 531.

It is important to note that although Baronius, in imputing Pelagianism to Palladius, was misled by S. Jerome's reference to Palladius (cited *infra* in p. xxv, n. 2) occurring in his *Prologus ad Dialogum adversus Pelagianos*, he nevertheless preserved the *vera lectio*, viz., *eamdem haeresim* (*op. cit.* IV. 584), as against *eandem haeresim Pelagianam* read by Guanzellis (*v. supra*, n. 1). Possevinus, in *Apparatus Sacer*, III. 3 (Venice, 1606), also read with Baronius.

Now it is perfectly clear from the context that S. Jerome accuses Palladius of *Origenism*, for in the attack on his *detractores* mentioned in the *Prologus*, S. Jerome charges Rufinus with propagating the doctrines of Origen and then passes directly to Palladius, alleging that *Palladius...eamdem haeresim instaurare conatus est.*

the stigma attached to Palladius;[1] but, as the opinion of the

This was also noted by Fabricius who read *eandem* (Origenis) *haeresim* [*sic*], in his *Bibliotheca Graeca*, IX. 3, n. *f* (Hamburg, 1719).

As has been seen (*supra*, p. xxi, n. 1), Guanzellis not only gave wider publicity to the verdict of Baronius, but even credited S. Jerome with having written *eandem haeresim Pelagianam*, asserting, moreover, that Pope S. Gelasius I (492–496) approved this accusation made by S. Jerome. With regard to this papal sanction, it appears that in a Council called by Pope S. Gelasius in 494 the following resolution was carried: *Item Rufinus vir religiosus plurimos ecclesiasticae operis edidit libros, nonnullas etiam Scripturas interpretatus est. Sed quoniam beatus Hieronymus eum in aliquibus de arbitrii libertate notavit, illa sentimus quae praedictum Hieronymum sentire cognoscimus; et non solum de Rufino, sed etiam de universis, quos vir saepius memoratus zelo Dei et fidei religione reprehendit.*—*Concilia Quaedam Gelasio Celebrata*, ed. by Migne, *P.L.* LIX. 161 (Paris, 1847).

Since there is extant no work of S. Jerome in which Palladius is accused of Pelagianism and since S. Jerome's only notice of Palladius refers to his *Origenism*, this decree can mean to us only that the Council approved S. Jerome's opinion that Palladius was an Origenist.

Such is the true explanation of the charge of Pelagianism, which was founded on a misinterpretation of S. Jerome and a *varia lectio* of his, which, if it ever existed, has not survived. But the explanation (now advanced for the first time) has come too late, for the quotation from Guanzellis' *Index* (cited *supra* in p. xxi, n. 1) was incorporated by De la Bigne into the 3rd ed. of his *Bibliotheca Patrum*, VII. 589, 600 [*leg.* 589, 590], published at Paris in 1610. Rosweyd placed it in his monumental *Vitae Patrum*, p. 703 of the 1st ed. (Antwerp, 1615), p. 534 of the reprint (Lyons, 1617), and p. 730 [*leg.* 703] of the 2nd ed. (Antwerp, 1628). Fronto Ducaeus (Du Duc) prefaced it to his edition of the *Historia Lausiaca* in *Bibliotheca Veterum Patrum*, II. 893, 894 (Paris, 1624). From Rosweyd it has passed into Migne, *P.L.* LXXIII. 1084–1086 (Paris, 1860), and so it will continue.

The verdict of Baronius, strengthened by the *varia lectio* employed by Guanzellis, remained unchallenged by later authorities (Tillemont protesting only against the accusation of Origenism [*v. infra*, n. 2]), among whom are found:

Garnefelt, *Elucidationes Sacrae*, pp. 588, 589 (Cologne, 1621);

Ussher, *Britannicarum Ecclesiarum Antiquitates*, pp. 804, 805 (Dublin, 1639);

Miraeus (Le Mire), *Bibliotheca Ecclesiastica*, I. 38, 185 (Antwerp, 1639);

Leo Allatius (Allacci), *De Libris Ecclesiasticis Graecorum Dissertationes Duae*, II. 131–135 (Paris, 1645);

Labbe, *Dissertatio Philologica de Scriptoribus Ecclesiasticis*, II. 152 (Paris, 1660);

Du Pin, *Nouvelle Bibliothèque des Auteurs Ecclésiastiques*, III. i. 295 (Paris, 1689).

For the continuation of the charge of Pelagianism in historians after Tillemont, *v. infra*, p. xxiii, n. 2.

[1] *Op. cit.* XI. 530. *V.* also p. 533; and *cf. infra*, p. xxvii, n. 2.

It is surprising to find that the editors of the several works of Palladius made no effort to establish the good name of their author. The *Historia* was edited in Latin and reprinted from time to time for over 140 years before any mention was made of the Origenism and Pelagianism of Palladius either *pro* or *con*, until Rosweyd prefaced his edition of the *Historia* with extracts from Baronius and with the

"prince of historical critics"[1] has not been satisfactory to some of the later ecclesiastical historians,[2] it has remained for Dom Butler to clear finally the name of Palladius of all insinuations and aspersions.[3]

quotation from Guanzellis. Rosweyd printed the whole passage of Baronius quoted in *H.L.* II. 235, 236 "under the heading in large capitals: Palladius Galata ab Hieronymo impudicitiae notatus—thus surpassing even Baronius."—*H.L.* II. 236. This appears in the ed. of 1615 on pp. 692, 693, in the reprint of 1617 on pp. 526, 527, in the ed. of 1628 on pp. 692, 693, and in Migne, *P.L.* LXXIII. 1070–1072. But Rosweyd did not stop there, for he was the only editor to give Guanzellis the credit for the quotation printed, De la Bigne and Du Duc lessening its *auctoritas* by taking it *ex silentio* from the *Index* (*v. supra*, p. xxi, nn. 1 and 2). Finally, to remove any lingering doubts from the reader's mind as to the orthodoxy of Palladius, Rosweyd placed in the margin by the *Prooemium* of the *Historia* this legend: *Fuit Palladius Origenista, et Pelagianus: ideo caute legendus* (1st ed. p. 704, reprint p. 535, 2nd ed. p. 704).

Meursius (Van Meurs) was the first to edit the *Historia* in Greek (Leyden, 1616), but he made no attempt either to perpetuate or to refute the current verdicts on Palladius. The attitude of Du Duc, the second editor of the *Historia* in Greek, has been described on p. xxi, n. 2.

Joachimus Camerarius (Kammermeister) first published the *Epistola Palladii de Indicis Gentibus et de Bragmanibus* (Leipzig, 1569), but did not provide his edition with any material illustrative of the author. Edoardus Bissaeus (Bysshe), the second editor of the *Epistola* (London, 1665), prefaced his text with notices about Palladius from Baronius, Voss, and Labbe, whose unfavourable *dicta* he used as an *Introduction*.

The received views about the religious status of *Palladius noster* did not trouble Bigot, who published the *editio princeps* of the *Dialogus* in Greek (Paris, 1680), for the question was never raised in his *Praefatio*. The later editors of the *Dialogus* have followed his example.

[1] *H.L.* I. 184.

[2] *E.g.*: Oudin, *Commentarius de Scriptoribus Ecclesiae Antiquis*, I. 908 (Frankfurt am Main, 1722);

Justus Fontaninus (Fontanini), *Historia Literaria Aquilejensis*, pp. 188, 189 (Rome, 1743);

Ceillier (*op. cit.* X. 81) declared that he would not discuss the charges of Origenism and Pelagianism made against Palladius.

Among other historians, both before and after Tillemont, who maintained silence on Palladius' Pelagianism are these:

Voss, *De Historicis Graecis*, pp. 255, 256 (2nd ed. Leyden, 1650);

Cotelier, *Ecclesiae Graecae Monumenta* III. 563–576 (Paris, 1686);

Cave, *op. cit.* I. 286–288 (London, 1688), II. 135 (London, 1698);

Fabricius, *op. cit.* IX. 1–14;

Struve, *Bibliotheca Historica*, II. ii. 25, 26 (2nd ed. Leipzig, 1785).

[3] *H.L.* I. 173–178, II. 235, 236. The first reference contains "a few notes on the broad facts of the case"; the second exposes "the hollowness of Baronius' case against Palladius."

Palladius was accused of Origenism by S. Epiphanius, Bishop of Constantia (Salamis) in Cyprus,[1] who has been called, without exaggeration, a "sleuth-hound of heresy."[2] Photius is a witness of the attitude of S. Epiphanius toward Palladius, for in the *Acts* of the Synod of the Oak, which he preserves,[3] it is stated as a charge against S. Chrysostom that S. Epiphanius was unwilling to communicate with S. Chrysostom "because of the Origenists Ammonius, Euthymius, Eusebius,[4] Heracleides,[5] and Palladius."[6] Theophilus probably had this charge in mind when he wrote to S. Jerome and accused S. Chrysostom of harbouring Origenists.[7] Palladius and Heracleides were interrogated by the Synod, but the reason for their examination does not appear.[8]

Whether S. Epiphanius was justified in his accusation or not,[9] Palladius, so far as we know, made no attempt to enter

From Tillemont to Butler I can find only one attempt to vindicate the character of Palladius: in 1754 at Altdorf, J. C. Martini published a *Dissertatio de Vita Fatisque Palladii Helenopolitani Origenismi et Pelagianismi iniuste accusati*, in which Sections XXXII–XLI are devoted to a proof of the orthodoxy of Palladius, which Martini established more philosophically than scientifically. This *Dissertatio* was printed in a thick tome of *Altdorfiana*, where it has lain almost unknown, having little, if any, influence.

[1] S. Epiphanius, *Ep. ad Joannem Episcopum Jerosolymorum: Palladium vere Galatam, qui quondam nobis carus fuit, et nunc misericordia Dei indiget, cave, quia Origenis haeresim praedicat et docet, ne forte aliquos de populo tibi credito ad perversitatem sui inducat erroris.* As this letter exists only in S. Jerome's translation, it is placed among S. Jerome's *Epistles*, where it is *Ep.* LI (Migne, *P.L.* XXII. 517–527).

[2] H. B. Swete, *Patristic Study*, p. 86 (London, 1909).

[3] *V. supra*, SOURCES FOR THE LIFE OF S. CHRYSOSTOM I.

[4] Ammonius, Euthymius, and Eusebius were three of the famous four "Tall Brothers," the Egyptian monks charged by Theophilus with Origenism (*v. supra*, p. xx, n. 2). *Cf. H.L.* II. 29. 15–17.

[5] In 401 S. Chrysostom consecrated Heracleides Bishop of Ephesus *vice* Antoninus, who died while charges against him were being investigated (*v. supra*, p. xvii, n. 2). After the deposition of S. Chrysostom in 404, Heracleides was deprived of his bishopric and imprisoned in Nicomedia (92. 5–10, 127. 15–16).

[6] Photius, *Bibl. Cod.* LIX.

[7] *Ep.* CXIII *inter Epp. S. Hieronymi. V. supra*, p. xx, n. 3.

[8] *V. supra*, n. 6. *V.* also *H.L.* I. 174 for Butler's excellent treatment of Palladius' "Origenism."

[9] Swete, in discussing S. Epiphanius, warns us (*op. cit.* pp. 86, 87) that "his account of contemporary heresies...must be received with caution," adding "Honest and erudite, Epiphanius is yet narrow-minded and untrustworthy."

into controversy with the aged theologian. On the contrary, in the *Dialogus* he called S. Epiphanius τὸν μακάριον (99. 18). Perhaps Palladius successfully defended himself before the Synod, and therefore considered the incident closed, especially as S. Epiphanius had died before the Synod convened. Something of the kind probably happened, for the accusation was not pressed: and we may be certain that Theophilus would have put Palladius out of the way on that charge, if he could; as it transpired, Palladius was not exiled until three years later, and then only because he remained loyal to S. Chrysostom.[1]

We find S. Jerome, another contemporary of Palladius, also accusing him of Origenism;[2] but it must be remembered that S. Jerome's adverse opinions regarding his contemporaries were due largely to personal bias.[3] Dom Butler, with great insight, asks "whether S. Jerome's verdict on the doctrine and character of Theophilus' opponents must needs be accepted. And even if he may often have judged rightly as to the real tendency of their writings, may it not be that his estimate of their persons was biassed by the party spirit that ran so high at the time?"[4]

If Palladius passed lightly over the charge of Origenism levelled at him by S. Epiphanius, he was not so kindly disposed toward S. Jerome, whose similar accusation Palladius countered by two bitter attacks in his *Historia Lausiaca*, which was composed during S. Jerome's last days. In his travels Palladius

[1] 64. 13–65. 12, 23. 16–24. 2.

[2] S. Jerome, *Prologus ad Dial. adv. Pelagianos*: *Palladius servilis nequitiae, eamdem haeresim instaurare conatus est, et novam translationis Hebraicae mihi calumniam struere. Num et illius ingenio nobilitatique invidemus?* (Migne, *P.L.* XXIII. 497 [Paris, 1845]).

On *eamdem haeresim*, *v. supra*, p. xxi, nn. 1 and 2. *V.* also *H.L.* II. 236. S. Jerome wrote the *Dialogus c.* 415.

[3] Dom Butler aptly instances S. Jerome's translation of Theophilus' libel against S. Chrysostom (*v. supra*, p. xx, n. 3); his opinions concerning Rufinus, which were not shared by S. Augustine or S. Paulinus of Nola; concerning the elder Melania, whom the same two Saints warmly commended; and concerning John of Jerusalem, whom S. Augustine, S. Chrysostom, Theodoret, and Pope S. Anastasius held in high regard. And he adds: "It is thus clearly seen that St Jerome's unfavourable estimate of several of the more prominent so-called Origenists was not at all the view of other contemporaries, whose words and opinions must carry as great, if not greater weight."—*H.L.* I. 175.

[4] *H.L.* I. 175. *V. supra*, p. xx, n. 3.

met the widow Paula, "a woman of great distinction in the spiritual life,"[1] whom S. Jerome persuaded to leave Rome for the purpose of organizing a nunnery at Bethlehem.[2] According to Palladius, "she was hindered by a certain Jerome from Dalmatia. For though she was able to surpass all, having great abilities, he hindered her by his jealousy, having induced her to serve his own plan."[3]

Again: earlier in the *Historia* Palladius relates a prophecy told him by Posidonius, with whom he lived for a year at Bethlehem on his first return out of Egypt. "A certain Jerome, a priest, distinguished Latin writer and cultivated scholar as he was, showed qualities of temper so disastrous that they threw into the shade his splendid achievements. Well, Posidonius, who had lived with him many days, said in my ear: 'The noble Paula, who looks after him, will die first and be freed from his bad temper, so I think. And because of this man no holy man will dwell in these parts, but his envy will include even his own brother.' The thing happened as he said. For, in fact, he drove out the blessed Oxyperentius the Italian, and another man Peter, an Egyptian, and Simeon, admirable men, whom I noticed with approval at the time."[4]

And so in the case of Palladius, "if we make allowance, however, for the party feeling natural under the circumstances," comments Dom Butler, "we shall see that this is only what might be expected from a prominent adherent of St John Chrysostom against a prominent adherent of Theophilus."[5]

There is nothing improbable in the assumption that S. Jerome knew or heard of the *Dialogus*, which was a passionate reply to the libel of Theophilus translated by S. Jerome, and that S. Jerome thereupon took umbrage at this vitriolic denunciation of the violent diatribe of Theophilus (82.22–83.5), for it would be only natural that (of all persons) S. Jerome, the translator,

[1] *H.L.* II. 128. 6–7 (Clarke's translation).

[2] E. Leigh-Bennett, *Handbook of the Early Christian Fathers*, pp. 276–279 (London, 1920).

[3] *H.L.* II. 128. 7–10 (Clarke's translation).

[4] *H.L.* II. 108. 6–18 (Clarke's translation).

[5] *H.L.* I. 176.

should assume some proprietorship in and feel some responsibility for it. In extenuation of S. Jerome's position, however, it may be allowed that his accusation seems to have been based upon hear-say and not upon first-hand, personal information. Nevertheless, the pity of it is that the accusation was made, which, coupled with the earlier assertion of S. Epiphanius, has resulted in the damnation of the ecclesiastical reputation of Palladius.

But perhaps it was perceived that these adverse judgments of S. Epiphanius and S. Jerome proceeded from partisan politics, for, during the life-time of the latter, Palladius was set at liberty and translated to another see,[1]—a sufficient evidence of his orthodoxy in an age when heresy-hunting was a favourite occupation of Eastern ecclesiastics.[2]

Mr Clarke well concludes the case for Palladius in the *Introduction* to his Translation of the *Lausiac History:* "We need not attach much importance to the accusation of Origenism which has been the slur on his [*sc.* Palladius'] reputation. If he admired Origen, that great and original thinker, it will hardly redound to his discredit to-day. And he was in good company in his own day. Saints such as Basil, the two Gregories and Chrysostom shared his tendencies; if Chrysostom the master is forgiven his Origenism, Palladius the disciple may be forgiven also."[3]

[1] *V. supra*, pp. xx (n. 4) and xxii (n. 1).

[2] Fontanini, who borrowed from Tillemont, made this remarkable statement about Palladius: *Titulo* Confessoris *ob defensum invicto animo Chrysostomum merito habetur illustris, cui scriptores aequales spiritum propheticum tribuunt, et Romae, tanquam Praesul maxime catholicus, qualis habitus est in toto Oriente, ab Innocentio I. summo Pontifice exceptus fuit, contenta accusatione Origenismi, quanquam Romae, triennio citius, in Origenistas clamatum fuisset.—Op. cit.* p. 189 (*cf. supra*, p. xxii, n. 1).

This is very gratifying; but I can find no ancient writer testifying to the *titulo Confessoris* or to the *spiritum propheticum*. The *spiritum propheticum* probably comes from 130. 2–8, which was written by Palladius and not by his *scriptores aequales*, though Tillemont and Fontanini were correct in their statements, since they did not attribute the *Dialogus* to Palladius of Helenopolis.

[3] *Op. cit.* p. 17.

OTHER WRITINGS OF PALLADIUS

To Palladius, Bishop of Helenopolis, are ascribed three works: the *Historia Lausiaca*, the *Dialogus de Vita S. Joannis Chrysostomi*, and the *Epistola de Indicis Gentibus et de Bragmanibus*. The Palladian authorship of each of these has been contested: that of the *Historia* has been completely vindicated by Dom Butler,[1] whose proof of the authenticity also of the *Dialogus* has won almost universal acceptance,[2] while the case for the *Epistola* has been almost wholly neglected in modern times.[3]

I. The *Historia Lausiaca* of Palladius, first published in Greek by Van Meurs at Leyden in 1616 and since edited at various times,[4] has been made accessible to modern scholars in a most satisfactory form by the patient and thorough labours of Dom Butler, whose monumental work supersedes all previous editions.[5]

The *Historia Lausiaca*, "a principal authority, perhaps on the whole the principal authority, for the history of Egyptian

[1] *V. H.L.* I. 1–6, 138, 178–196; II. ix–xiv, 182–184. *V.* also Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, pp. 138, 144–146, 148, 149. But in discussing the *Historia*, Bardenhewer, without stating his reasons, held that *Palladius ist wohl mit dem frueher erwaehnten gleichnamigen Biographen des hl. Chrysostomus zu identifizieren, aber von dem gleichzeitigen Bischofe Palladius von Helenopolis (in Bithynien) zu unterscheiden.—Patrologie*, p. 335 (2nd ed., Freiburg im Breisgau, 1901). This was written by Bardenhewer three years before the publication of Part II of Butler's edition of the *Historia*, where (p. xiv) Bardenhewer's opinion is not mentioned.

[2] In a *brochure* entitled *Authorship of the Dialogus de Vita Chrysostomi* (Rome, 1908), and in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, pp. 138–155.

[3] *V. infra*, p. xxix, n. 8.

[4] For a critique of the six printed editions of the Greek text of the *Historia*, *v. H.L.* II. xxiv–xxvi.

For a discussion of the Latin editions of the *Historia*, *v. H.L.* I. 6–10, 58–76.

For a description of the MSS. and the Textual Sources of the *Historia*, *v. H.L.* II. xiv–xxiii, lvi–lxxxi.

For an account of the Latin, Syriac, Armenian, Coptic, Ethiopic, and Arabic versions of the *Historia*, *v. H.L.* I. 58–171; II. xxvi–xliv.

For the history of the Text of the *Historia*, *v. H.L.* II. xxvi–xlviii.

V. also Butler's articles in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 85, pp. 21–35 (Oxford, Oct. 1920) and No. 87, pp. 222–238.

[5] *V. supra*, p. xv, n. 1.

monachism in the fourth century,"[1] is dedicated to one Lausus,[2] a chamberlain at the court of Theodosius II, from which circumstance the work receives its title.[3] According to its own statement, the *Historia* was composed in 419–420[4] and written "with a view of stirring to rivalry and imitation those who wish to realize the heavenly mode of life and desire to tread the road which leads to the kingdom of heaven."[5]

The *Historia* is a series of biographical notices and characteristic anecdotes of some seventy ascetics (together with descriptions of monastic communities), with whom Palladius was acquainted personally or concerning whom he received information from those who had known them. Though its value may be considered somewhat diminished by the records of miracles and other marvels which the author's credulity (the characteristic, however, of his age and class rather than of the individual[6]) led him to admit, the *Historia* is curious and interesting for its exhibition of the prevailing religious tendencies of the time, and highly valuable for its preservation of various facts about eminent men and women.[7]

II. The *Epistola de Indicis Gentibus et de Bragmanibus*, originally discussed in this chapter, has since been by me examined *in extenso* elsewhere;[8] but here it may be stated that the *Epistola*, first edited by Kammermeister at Leipzig in 1569, is a brief letter (addressed to an anonymous recipient) containing a commentary on Arrian's *Anabasis*.

[1] So Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 138.

[2] *V. H.L.* II. 3–7, 9–15. 4; Tillemont, *op. cit.* XI. 526–528.

[3] *V. H.L.* II. 8.

[4] *V. supra*, p. xix, n. 2.

[5] *H.L.* II. 3. 3–4 (Clarke's translation). *Cf.* 125. 14–22.

[6] Mr Clarke's remarks are very *à propos*: "There is one reason why Palladius' evidence has been distrusted which is not very creditable to nineteenth-century scholars, namely, his conviction that he had witnessed miraculous and supernatural events. It is coming to be recognised that a fifth-century Christian writer who did not believe in the miraculous would be a portent which required explanation. There would be little left of the history of the time if all the writers who believed in contemporary miracles were ruled out as unworthy of credence."—*Op. cit.* pp. 25, 26.

[7] Butler has carefully discussed the subject of miracles recorded in the *Historia*: *H.L.* I. 3–5, 178–196; II. 187 n. 13, 198 n. 34, 231 n. 104, 263.

[8] *Classical Philology*, Vol. XXI. No. 2, pp. 154–160 (Chicago, Apr. 1926). *V. supra*, p. xv, n. 2 *ad fin.*

THE *DIALOGVS DE VITA S. CHRYSOSTOMI*

I. The *Dialogus de Vita S. Joannis Chrysostomi*, written by Palladius[1] *c.* 408,[2] is not only the most important, but also the most authentic source of information for the life of S. Chrysostom.[3] As the title of the work implies,[4] the life and conversation of S. Chrysostom are presented in the form of a dialogue,[5] —an unusual vehicle of expression in the history of ancient biography.[6]

The chief interlocutors of the *Dialogus* are a Bishop, whose name[7] and see are not given, and a Deacon of the Church of Rome named Theodorus.[8] The scene of the dialogue, which lasts for several days[9] and takes place in the presence of other

[1] It has been convenient thus far to accept the Palladian authorship of the *Dialogus* as proved, a full discussion of which follows in the later sections of this chapter. In this connexion it should be observed that the facts of Palladius' life as given above in LIFE OF PALLADIUS hold good, whether Palladius who composed the *Historia* be identified or not with the author of the *Dialogus*. And further, even if the Palladian authorship of the *Dialogus* be rejected, the value of the *Dialogus* is not thereby impaired, for the writer—whoever he may have been—is *facile princeps* among the *Scriptores Rerum Chrysostomi* (*v. infra*, pp. xxxix [n. 8] and lxiv [n. 7]).

[2] The problem of the date is considered *infra* in DATE OF COMPOSITION.

[3] *V. supra*, p. xi, n. 1.

[4] The Greek title of the *Dialogus* is treated in the next section of this chapter.

[5] For an analysis of the *Dialogus*, *v. infra*, LITERARY ANALYSIS.

[6] *Cf.* Leo, *Die griechisch-roemische Biographie nach ihrer litterarischen Form* (Leipzig, 1901). *V. infra*, p. lxxviii, n. 1 and Moore, *op. cit.* p. xvi. *V.* also my recent article in *J. T. S.* Vol. XXVII. No. 108, pp. 388-395 (Oxford, Jul. 1926).

[7] The MS. prefaces his words with the notice *ὁ ἐπίσκοπος*, which has been retained by the editors. The Bishop is addressed as *πάτερ* (3. 18, 25. 18, 30. 14, 31. 8, 34. 17, 63. 15, 75. 31, 84. 8, 93. 5, 97. 20, 98. 19, 117. 3, 120. 3, 132. 9, 137. 1), as *θαυμάσιε πάτερ* (7. 1), as *ἀγαθώτατε πάτερ* (18. 15), as *ἱερώτατε πάτερ* (26. 31-32, 81. 5), as *μακαριώτατε πάτερ* (58. 24), as *ἄριστε πάτερ* (71. 5), as *τίμιε πάτερ* (111. 18).

[8] The MS. prefaces his words with the notice *ὁ διάκονος*, which has been retained by the editors. Not only does the Bishop address the Deacon by name (3. 11, 6. 13, 25. 29, 53. 20, 69. 11, 70. 28, 71. 13, 72. 26, 80. 23, 81. 10, 82. 8, 91. 13, 97. 27, 99. 7, 102. 8, 111. 27, 116. 32, 137. 8, 144. 12), but the name *Θεόδωρος* also occurs in the few transitional sentences between the speeches (58. 23, 59. 5, 69. 4, 74. 30, 97. 19, 101. 28, 120. 6, 125. 7, 132. 8, 140. 12). That Theodorus is supposed to be a Deacon of the Church of Rome is apparent from his own words (*v.* especially 6. 15–20 with 7. 13 *et seq.*).

[9] A second day in the discussion is mentioned in 93. 27–29 and a third in 106. 28–107. 1. *Cf.* also 120. 3–5, 125. 4–6.

persons,[1] one of whom intervenes in the conversation for a moment,[2] is at Rome;[3] the time is shortly after S. Chrysostom's death (14 September 407), for the Deacon has heard the rumour of it and asks the Bishop to confirm the news,[4] with which request the Bishop complies.[5]

The Bishop, who is advanced in years,[6] is represented as having come from the East,[7] where he had been a member of S. Chrysostom's synod,[8] though not resident in Constantinople.[9] It appears that the Bishop, for the first time in his life, is spending a few days in Rome,[10] whither, as a personal friend and a loyal adherent to S. Chrysostom,[11] he has fled to escape the persecution raging in the East against S. Chrysostom's partisans.[12] The Deacon, who has heard the unfavourable accounts about S. Chrysostom which were circulated in the West by his enemies,[13] seizes this opportunity to ascertain from the Bishop (who is the principal speaker) the true facts of S. Chrysostom's career and to discover the truth about the charges levied at his personal character and conversation.[14] The result is that the Bishop resolves the questions of the Deacon, who confesses himself entirely persuaded that the Bishop's narrative is the correct version of the history of the events of the episcopate of S. Chrysostom and that the Bishop's

[1] 6. 15–7. 10, 42. 9–11, 84. 8–10, 120. 6–17, 137. 1–7.

[2] 120. 6–17.

[3] 6. 15–17 with 7. 13–17.

[4] 25. 23–24.

[5] 28. 1, 67. 16–69. 3, 140. 21–23. *V. infra*, DATE OF COMPOSITION I.

[6] 25. 30–26. 1 with 26. 31–27. 17, 93. 25–27.

[7] 6. 15–17.

[8] 7. 3–5, 45. 25 *et seq.*

[9] 107. 10–12.

[10] 6. 15–17, 120. 3–5, 125. 4–6.

[11] 6. 18–7. 5, 45. 25 *et seq.*, 125. 15–22. *V. infra*, pp. lxi (nn. 6–14), lxii (n. 8), and lxiii (nn. 1–12).

[12] 6. 15–7. 5, 12. 24–14. 18, 18. 17–20. 18, 24. 20–24, 64. 13–65. 16 (especially), 125. 15–22, 142. 27–143. 7. *V. infra*, pp. lxiii (n. 12), lxxi (n. 12), and lxxiv (n. 18).

[13] 7. 10–17, 16. 12–17, 17. 21–18. 7, 34. 17–22, 69. 6–9, 82. 12–26, 92. 25–93. 1, 120. 6–17, 29–31, 121. 4, 8–9, 143. 7–12.

[14] 7. 6–10, 25. 18–27, 69. 6–9, 82. 12–26, 92. 25–93. 1, 120. 29–31. The Deacon asks also about Porphyrius (93. 16–20), about Olympias (98. 23–24), and about the fate of the bishops of S. Chrysostom's party (125. 8–10).

intimate interpretation of S. Chrysostom's life is a sufficient and satisfactory justification of the conduct of S. Chrysostom.[1]

II. The *Dialogus*, according to its Greek title, is an anonymous work, but it is generally attributed to Palladius, Bishop of Helenopolis. The title of the only complete MS. of the *Dialogus*[2] describes the treatise as "An historical dialogue of Palladius, Bishop of Helenopolis, held with Theodorus, Deacon of Rome, concerning the life and conversation of the Blessed John, Bishop of Constantinople, the Golden-mouthed."[3] And opposite "Helenopolis" is added in the margin: "In others [*i.e.* copies] it is written, Bishop of Aspona,"[4] which indicates that in other MSS. "Aspona" is substituted for "Helenopolis."[5]

From the title, therefore, it is evident, not that Palladius of Helenopolis, or of Aspona, must be considered the author of the *Dialogus*, but that he is the nameless Bishop to whom the principal speeches in the *Dialogus* are assigned.[6] Yet the evidence for this does not appear:[7] for the Bishop of the

[1] 59. 9–11, 79. 4–5, 81. 5–9, 82. 12–15, 98. 19–23, 111. 18–20, 125. 11–126. 9, 137. 1–6, 140. 14–144. 10.

[2] This MS., written in the eleventh century, is preserved at Florence (*v. infra M*—by which *siglum* it is denoted in the *apparatus criticus*—in MANUSCRIPTS). Two seventeenth-century copies of *M* are known to exist (*v. infra*, p. lxxx, n. 1).

[3] Διάλογος ἱστορικὸς Παλλαδίου, ἐπισκόπου Ἑλενουπόλεως, γενόμενος πρὸς Θεόδωρον, διάκονον Ῥώμης, περὶ βίου καὶ πολιτείας τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, τοῦ Χρυσοστόμου. *Cf. infra M* in MANUSCRIPTS and 3. 1–8.

The explicit of *M* differs only slightly from the title: Διάλογος ἱστορικὸς Παλλαδίου, ἐπισκόπου Ἑλενουπόλεως, πρὸς Θεόδωρον, διάκονον Ῥώμης, περὶ βίου καὶ πολιτείας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ ἀρχιεπισκόπου γενομένου Κωνσταντινουπόλεως, Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, τετέλεσται. *Cf. infra M* in MANUSCRIPTS and 147. 27–35.

[4] ἐν ἄλλοις γρ(άφεται) ἐπισκ(όπου) Ἀσπόνω(ν). *Cf. infra* 3, *app. cr.* 2.

[5] Socrates (*H.E.* VII. 36) tells us that Παλλάδιος ἀπὸ Ἑλενουπόλεως μετηνέχθη εἰς Ἄσπουνα. There are extant MSS. of the *Historia* in which Palladius is styled "Bishop of Aspona" (*v.* Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, pp. 148, 150).

[6] The MSS. containing fragments of the *Dialogus* are, like the principal MS., anonymous: *BELPV* read: Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ λόγου τῶν περὶ τοῦ Χρυσοστόμου ὑπό τινος τῶν ἐπισκόπων πρὸς Θεόδωρον διάκονον Ῥώμης λεχθέντος (*v. infra*, MANUSCRIPTS). *HR* read simply: Ἐρώτησις Θεοδώρου διακόνου Ῥώμης (*v. infra*, MANUSCRIPTS). But *HR* have, in the margin, when the Bishop first speaks: ὁ ἅγιος Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ἑλενουπόλεως ἀπεκρίνατο.

[7] "There is nothing except the title," observes Mr Moore, "to suggest that the interlocutor is Palladius, who is always spoken of in the third person—a fact which some have supposed to forbid the idea of his being the author. The same argument

Dialogus, as has been seen, is represented as being advanced in years[1] and as coming to Rome for the first time.[2] These circumstances are not in accordance with the *data* of Palladius' life: for at the supposed date of the dialogue he was only about 45 years of age;[3] he had been in Rome three years before the dialogue is supposed to be held;[4] and at the time of the dialogue he was in exile at Syene.[5]

Although Palladius of Helenopolis must not be identified with the Bishop of the *Dialogus*, such an attempt has often been made.[6] Indeed, until the *editio princeps* of the Greek text of the *Dialogus* appeared in 1680,[7] the common opinion of critics and historians declared that by the Bishop of the *Dialogus* the author of the *Dialogus* meant Palladius of

would show that Boswell was not the author of the *Life of Johnson*. In fact, it is quite clear that the bishop of the Dialogue is an entirely imaginary person."—*Op. cit.* pp. xiv, xv.

[1] *V. supra*, p. xxxi, n. 6.

[2] *V. supra*, p. xxxi, n. 10.

[3] As the supposed date of the *Dialogus* cannot be prior to July 408 (*v. infra*, DATE OF COMPOSITION 1), I do not care to press this argument, for Palladius would have been in his forty-fifth year at this time, since his birth is placed in 363 or 364 (*v. supra*, LIFE OF PALLADIUS 1). It is a question whether at that age Palladius would appear as ancient as the Bishop in the *Dialogus* is represented. I prefer, instead, to emphasize the second and third objections to the identification (*v. infra*, nn. 4 and 5).

[4] *V. supra*, p. xviii, n. 3.

[5] *V. supra*, p. xviii, nn. 10 and 11.

[6] Butler also observes that "Palladius of Helenopolis is frequently throughout the Dialogue spoken of in the third person, as being a different man from the bishop who tells the story. Thus it is quite clear that the author did not intend his bishop to be Palladius of Helenopolis; but surely it by no means follows that—as Bigot and Tillemont and many after them have argued—therefore Palladius of Helenopolis was not the author. The writers of dialogues do not always introduce themselves among the interlocutors. Tillemont's contention that such a literary device would be unworthy of a bishop (*Mémoires*, xi. 643) is plainly inadmissible. There is no real difficulty of any kind presented by the theory that Palladius of Helenopolis at any date between St John's death (407) and his own (*c.* 425) may have written the Dialogue and introduced a fictitious 'bishop' in place of himself as the chief spokesman: there is no difficulty in supposing he may have written it at Syene and placed the scene at Rome to give actuality to the story. Nor should his speaking of himself in the third person cause any difficulty."—*J. T. S.* Vol. XXII. No. 86, pp. 146, 147.

[7] For particulars of the *editio princeps*, *v. infra*, EDITIONS 1.

Helenopolis.[1] But there is no need to approach so closely to modern times for the assertion of this assumption: the earliest extant ancient author who mentions the *Dialogus*, George of Alexandria (*c.* 620–*c.* 630), understood Palladius to be the Bishop of the *Dialogus*.[2] In the same century we find that Theodore of Trimithus (*flor. c.* 680), who also refers to the *Dialogus*, likewise inclined to this interpretation.[3] The testimony of a third writer who quotes from the *Dialogus*, S. Anastasius Sinaita, also of the seventh century, is uncertain,[4] in view of the way in which his two earlier contemporaries considered the author-

[1] This mistaken view found its origin in the Latin translation of the *Dialogus* made by Ambrosius Camaldulensis (Ambrogio Traversari), which, from its publication in 1533, was the only form in which the *Dialogus* was accessible until Bigot edited the Greek text in 1680. Ambrogio translated the *Dialogus* from the MS. used by Bigot, and *de suo* substituted *Palladius* and *Theodorus* for *Episcopus* and *Diaconus* which latter equivalents are required by the Greek ὁ ἐπίσκοπος and ὁ διάκονος. Not content with this violation of the faith of the MS., Ambrogio composed a fictitious *Prooemium* to the *Dialogus*, in which he represented that Palladius of Helenopolis came to Rome in the pontificate of Pope S. Zosimus (417–418) and held the dialogue with Theodorus at that time.

These misrepresentations directed practically all the critical treatments of the *Dialogus* until 1680, and coloured some of the criticism even after Bigot exposed Ambrogio's fiction: *e.g.* in our own day an eminent German scholar accepted Ambrogio's date for the time at which the dialogue is supposed to take place.

For a full consideration of Ambrogio's work, *v. infra*, DATE OF COMPOSITION I and TRANSLATIONS I.

[2] *V. supra*, SOURCES FOR THE LIFE OF S. CHRYSOSTOM II and *infra*, APPENDIX II.

The *ipsissima verba* of George's acknowledgment of his obligation to Palladius are: τινὰ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐκ τῆς γεγονυίας διαλέξεως παρὰ Παλλαδίου τοῦ ἐπισκόπου πρὸς Θεόδωρον τὸν διάκονον τῶν Ῥωμαίων ἐκκλησίας ἐξηντλήσαμεν (ἅτε [τοῦ] αὐτοῦ ἐν τοῖς χρόνοις ἐκείνοις παρόντος ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ παρακολουθήσαντος πᾶσι τοῖς πεπραγμένοις, ὑποχωρήσαντος δὲ ὑστέρως καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς αὐτοῦ ἐπισκοπῆς, βδελυξαμένου καὶ τὴν κοινωνίαν τῶν συσκευασαμένων κατὰ τοῦ εἰρημένου μακαρίου Ἰωάννου καὶ ἀκανονίστως καταψηφισαμένων αὐτοῦ, μᾶλλον δὲ κατὰ τῆς ἑαυτῶν κεφαλῆς).—*Op. cit.* VIII. 158. 25–31.

[3] *V. supra*, SOURCES FOR THE LIFE OF S. CHRYSOSTOM II and *infra*, APPENDIX I. Theodore's witness is: Διαλέγεται δὲ περὶ Ἰωάννου καὶ τῶν συμβεβηκότων τούτων πάντων, μετὰ Θεοδώρου διακόνου τῆς μεγάλης Ῥώμης, ἀνήρ τις τίμιος Παλλάδιος τοὔνομα· οὗτος, πρῶτον μὲν τὴν ἔρημον οἰκήσας ἐπὶ ἱκανοὺς χρόνους, κατηξιώθη τῆς ἐπισκοπῆς ἐν Βιθυνίᾳ. Οὗτος συγγράφεται καὶ ἀρετὰς πολλῶν Πατέρων, ὡς καὶ αὐτὸς κοινωνικὸς ὢν Ἰωάννου, κατάκλειστος γέγονεν ἐνδεκαμήνεον χρόνον ἐν οἰκίσκῳ ζοφερῷ. —*Op. cit. c.* 2 [Migne, *P.G.* XLVII. lv].

[4] In *Interrogationes et Responsiones*, ed. by Migne, *P.G.* LXXXIX. 444, 445 (Paris, 1865).

ship of the *Dialogus*.[1] Quotations from the *Dialogus*, which do not name the author, also occur in the *Acta* of the Second Council of Nicaea, held in 787,[2] and in an anonymous *Vita* of Olympias, Deaconess of Constantinople.[3]

Now the words ἐν ἄλλοις γρ(άφεται) ἐπισκ(όπου) Ἀσπόνω(ν) and τοῦ Χρυσοστόμου in the present title of the *Dialogus* cast suspicion upon the whole heading.[4] It is improbable that these words, which are obviously later additions, could have stood in the original title of the *Dialogus*. It must be supposed that a copyist, who knew that Palladius of Helenopolis had been translated to Aspona,[5] noted this circumstance which later supplanted Ἑλενουπόλεως in some MSS. of the *Dialogus*, —hence the note in the present title. A later scribe likewise took it upon himself to add τοῦ Χρυσοστόμου, which epithet was never applied to S. John by his contemporaries.[6] It there-

[1] His single citation, which is taken from a speech of the Bishop (134. 3–136. 12), is prefaced: Παλλαδίου, ἐκ τοῦ Βίου τοῦ Χρυσοστόμου,—a caption which may mean either that Palladius is the author of or that the quotation is from the words of Palladius in a Βίος τοῦ Χρυσοστόμου. Butler inclined to the former interpretation when he wrote that "Anastasius Sinaita, also of the end of the seventh century, in his 'Questions and Answers' quotes a passage from the Dialogue as by Palladius 'from the Life of Chrysostom'" (*Authorship of the Dialogus de Vita Chrysostomi*, p. 5); but in his *J.T.S.* article (Vol. XXII. No. 86), thirteen years later, Butler omitted to renew his earlier opinion, which cannot be maintained to the exclusion of the second alternative.

[2] The quotation (89. 18–91. 1) is introduced in this fashion: Ἐκ τοῦ βίου τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου. This excerpt was printed in Greek as early as 1612 in *Concilia Generalia Ecclesiae Catholicae*, III. 702 (Rome, 1612), and was contained in three later and different editions of *Concilia* before the Greek text of the *Dialogus* was published in 1680.

[3] The anonymous compiler of the Greek life of Olympias quotes from the *Dialogus* (and the *Historia*), but does not mention the author or the source (*v. infra*, APPENDIX I).

[4] *V. supra*, p. xxxii, nn. 3 and 4. Such is also the opinion of Mr Moore (*op. cit.* p. xvii). Butler, however, maintains that the insertion of τοῦ Χρυσοστόμου "would be so natural that it does not discredit the rest."—*J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 150.

[5] *V. supra*, p. xxxii, n. 4.

[6] It is not known when the name ὁ Χρυσόστομος came into vogue. George (*v supra*, p. xxxiv, n. 2) and Theodore (*v. supra*, p. xxxiv, n. 3) did not employ it. Because the former did not so designate the subject of his *Vita*, Savile argued that ὁ Χρυσόστομος as applied to S. John was unknown in the seventh century (*op. cit.* VIII. *App.* 941, 942). According to Farrar (*op. cit.* p. 19, n. 1), this *agnomen*

fore seems probable that the original title was simply Διαλογος ἱστορικὸς Παλλαδίου—denoting that Palladius wrote the *Dialogus*—to which some copyist, who observed that the principal speaker is a bishop and that Palladius of Helenopolis is mentioned in the *Dialogus*, added ἐπισκόπου Ἑλενουπόλεως γενόμενος πρὸς Θεόδωρον διάκονον Ῥώμης, concluding that the fictitious Bishop of the *Dialogus* was merely a thin disguise under which Palladius the author was masquerading.[1]

If the probability of this evolution in the title be admitted, then it seems quite likely that there existed a tradition which pointed to Palladius of Helenopolis, or to a Palladius, as the author of the *Dialogus*.[2] If the doubtful witness of George, Theodore, and S. Anastasius be dismissed,[3] there remain only

was first given to S. John by S. Isidore of Hispala before 636; but he noted that "Theodosius II is said to have applied the term to him before the middle of the fifth century." The common opinion is expressed by Bright (*op. cit.* II. 27): "the epithet appears to have been first given him in the latter half of the fifth century." But Baur (*op. cit.* p. 59) finds the first evidence of its use in Facundus Hermianensis (*op. cit.* IV. 2), who wrote *c.* 547 (so Dom Baur, who ably discusses the date of the origin of ὁ Χρυσόστομος in pp. 58–60).

[1] Or the copyist may have supposed that the indication of authorship was actually meant to identify the imaginary character in the *Dialogus*.

[2] Mr Moore very properly raises the question: "But why should Palladius of Helenopolis have been picked out as the interlocutor from all the Eastern bishops mentioned, unless there was a tradition, or more probably written evidence in the heading as it then stood, specially connecting a Palladius with the treatise, not as interlocutor, but as author?"—*Op. cit.* p. xvii.

[3] Butler holds that Theodore attests the tradition of the Palladian authorship (*J. T. S.* Vol. XXII. No. 86, p. 147); but I follow Mr Moore (*op. cit.* p. xv) in dissenting from this view. All that I can see in the words of Theodore (cited *supra* in p. xxxiv, n. 3) is an identification of the Bishop of the *Dialogus*, whom Theodore calls Παλλάδιος, with Palladius of Helenopolis who wrote the *Historia*. In speaking of the *Dialogus* Theodore says merely that Palladius διαλέγεται; but in speaking of the *Historia* Theodore says that Palladius συγγράφεται. Now not by any stretch of the imagination can διαλέγεται be properly made to connote authorship of the *Dialogus*.

But the question remains: Why should Theodore call the Bishop of the *Dialogus* by the name Παλλάδιος? If Theodore knew the *Dialogus* under its present title, or by another title which similarly suggested anonymity of authorship, such an inference would easily arise as it did in the case of George and Ambrogio. But since this point can not be determined, we may believe that Theodore proceeded along the lines by which it has been conjectured that the present title was evolved.

For George's witness, *v. supra*, p. xxxiv, n. 2; for that of S. Anastasius, *v. supra*, p. xxxv, n. 1.

two exponents of such a tradition: Photius (*c.* 820–891) tells us that George quoted from Palladius, a bishop, who, in the form of a dialogue, wrote about S. Chrysostom;[1] and Auctor Incertus (*saec.* x) in the beginning of his *Vita S. Joannis Chrysostomi*[2] places Palladius, Bishop of Helenopolis, second in his list of the *Scriptores Rerum Chrysostomi*.[3]

It must be admitted that the external evidence for the Palladian authorship of the *Dialogus* does not prove convincing, not only because of the unsatisfactory character of its details but also because of its distance from the date of composition. But before turning to the internal evidence, it is well to obtain a comprehensive account of the reasons advanced for the acceptance and the rejection of the Palladian authorship of the *Dialogus* and of the conjectures proposed to decide the attribution of the *Dialogus* to another author.

III. The history of the criticism about the authorship of the *Dialogus* may be divided into two periods: (1) the first begins in 1533 with the publication of Ambrogio's Latin translation of the *Dialogus* and lasts until 1680 when the Greek text of the *Dialogus* was first printed; (2) the second starts in 1680 and extends to the present time. This division of the criticism about the authorship is not an arbitrary, but a necessary arrangement for the proper estimation of the various contributions made to the problem. For until 1680 the *Dialogus* was known only in Ambrogio's Latin translation, the misrepresentations in which governed nearly all the opinions advanced as to the authorship of the *Dialogus*.[4] After 1680 the Greek text of the *Dialogus* as printed by Bigot serves as the

[1] This information occurs in his lengthy *résumé* of George's *Vita* (*v. supra*, p. xiii, n. 5 and *infra*, APPENDIX II): Λέγει δὲ ἔκ τε Παλλαδίου (ἐπίσκοπος δὲ ὁ Παλλάδιος, καὶ διαλογικῷ τύπῳ καλῶς τε καὶ ἐσπουδασμένως τὰ περὶ τὸν Χρυσόστομον ἀνεγράψατο).—*Bibl. Cod.* XCVI. *ad init.* [Migne, *P.G.* CIII. 341].

[2] *V. supra*, p. xiv, nn. 2 and 3.

[3] In a long canon entitled ΟΣΟΙ ΕΙΣ ΤΟΝ ΒΙΟΝ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ ΣΥΝΕγράψαντο [*sic*], Auctor Incertus writes Παλλάδιος ἐπίσκοπος Ελενουπόλεως.—Savile, *op. cit.* VIII. 293.

[4] *V. supra*, p. xxxiv, n. 1.

reference upon which later criticism was and still is based.[1] With this division in mind, the way is now clear for a consideration of the critical conjectures about the authorship of the *Dialogus*.[2]

(1) From 1533 to 1680.[3] Among the early opinions formulated about the authorship of the *Dialogus*, the theory ascribing the treatise to Palladius, first Bishop of Ireland, held the chief place and persisted for over a hundred years from the time of its invention.[4] The first historian to make this identification after Ambrogio's Latin translation was published[5] appears to have been Bale, who maintained that the

[1] Bigot's edition is used by Aengenvoort (*v. supra*, p. xi, n. 1). In his Roman *brochure* and in his *J.T.S.* article (*v. supra*, p. xxviii, n. 2), Butler refers to Bigot's pagination as preserved in the Revisers' edition of S. Chrysostom's *Opera* (*v. infra*, EDITIONS IV).

[2] Although coloured by Ambrogio's fictions, the criticism of the *Dialogus* prior to 1680 cannot be wholly disregarded (*v. infra*, p. lxv, nn. 4, 7, and 8).

[3] There are a few references to the *Dialogus* before 1533:

Erasmus understood Palladius to be the Bishop of the *Dialogus*, but not its author, for in a letter, written at Freiburg in 1530, to Christopher von Stade, Bishop of Augsburg, he sent a *Vita Divi Ioannis Chrysostomi ex Historiae, quam tripartitam uocant, libro decimo magna ex parte concinnata: nonnullis adiectis ex dialogo Palladii episcopi Helenopolitani, qui fuerat Chrysostomi discipulus, et Theodori Romanae ecclesiae diaconi, per Des. Erasmum Roterod.—Opera Omnia*, III. 1132–1145 (Basel, 1540). The title of the *Vita*, as quoted *supra*, is on p. 1133.

Trithemius (Johann von Heidenberg) attributed to Palladius, the first Bishop of Ireland and a later contemporary of Palladius of Helenopolis, a *Vita sancti Iohannis Chrysostomi*, in his *Catalogus Scriptorum Ecclesiasticorum*, fol. 32b, 33a (Cologne, 1531).

[4] It appears that Trithemius (*v. supra*, n. 3) first proposed this identification of the two Palladii,—an entirely gratuitous identification which Butler quite properly deems unnecessary to consider (*H.L.* II. 247). Ussher, whose work on the Antiquities of the British Churches (*v. supra*, p. xxi, n. 2) is the *locus classicus* and still the *fons divitissimus* for Palladius of Ireland, satisfactorily disposed of this theory (*v. infra*, p. xl, n. 6), which, nevertheless, was revived by Wastel (*v. infra*, p. xli, n. 1), who evinced no knowledge of Ussher's contribution and was the last to suggest the proposal as a serious solution.

The identification is noticed *infra* in pp. xxxix (nn. 1, 5, 7, and 10), xl (nn. 1 and 6), and xli (n. 1).

[5] Trithemius, who propounded the theory (*cf.* Ussher, *op. cit.* pp. 803, 804, 810), published his *Catalogus* in 1531,—two years before the Latin translation of the *Dialogus* appeared (*v. supra*, n. 3).

Dialogus was written by the Palladius sent from Rome to convert Ireland.[1]

Baronius entertained three different conceptions of the person of the author of the *Dialogus*:[2] (1) that Palladius the author was not identical with Palladius of Helenopolis;[3] (2) that Palladius of Helenopolis was both the author of the *Dialogus* and the Bishop who speaks in it;[4] (3) that Palladius, a Roman Deacon, wrote the *Dialogus* and was later consecrated Bishop of Ireland.[5] Possevinus continued the second[6] and third[7] positions taken by Baronius.

Although Savile assigned to the *Dialogus* the place of honour among the biographies of S. Chrysostom,[8] he emphatically denied that it was composed by Palladius of Helenopolis,[9] and confessed that he failed to see on what grounds it could be attributed to Palladius of Ireland.[10] Savile was unable to decide who was the author,[10]—an attitude adopted by Rosweyd,[11] but rejected by Garnefelt, who relied upon the *Vita* by George[12] for the evidence that to Palladius of Helenopolis must be ascribed the *Dialogus*.[13]

[1] *Catalogus Scriptorum Illustrium Maioris Brytanniae*, II. 185, 186 (Basel, 1559): *Scripta quae sequuntur, reliquit Palladius ad posteritatis usum*, Contra Pelagianos, Lib. I., Vitam Ioannis Chrysostomi, Lib. I., Homelias plures, Lib. I., Epistolas ad Caelestinum, Lib. I.

There is no doubt that by the so-called *Vita Ioannis Chrysostomi* (so also Trithemius: *v. supra*, p. xxxviii, n. 3) was understood the *Dialogus*. Ussher so interpreted it when he referred to those who thought that Palladius of Ireland wrote a Life of S. Chrysostom. The *Scriptores Rerum Chrysostomi* are well-known, and among them only one *Palladius* is ever mentioned.

[2] So Ussher shrewdly noted, *op. cit.* pp. 810, 811.

[3] *Op. cit. ad annum 388* in IV. 502, 503 (1594).

[4] *Op. cit. ad annum 417* in V. 395 (1596).

[5] *Op. cit. ad annum 429* in V. 519, 520. The information about the work of Palladius was derived, as Ussher noticed (*op. cit.* p. 811), from Bale (*cf. supra*, n. 1), not from Trithemius, as Baronius stated.

[6] *Op. cit.* III. 3, *s.v.* "Palladius natione Galata" (to whom Possevinus also attributed the *Historia Lausiaca*).

[7] *Op. cit.* II. 133.

[8] *Op. cit.* VIII. *App.* 941, 942.

[9] *Ibid.*

[10] *Ibid.* But *v. infra*, p. xliv, nn. 1–7 for Savile's later opinions.

[11] *Op. cit.* p. 691 (1615).

[12] *V. supra*, p. xiii, n. 3.

[13] *Op. cit.* p. 453.

While Du Duc was inclined to disallow the attribution of the *Dialogus* to Palladius of Ireland and to believe that it was the work of Palladius of Helenopolis, he distinguished three Palladii, two of whom he regarded as Bishops of Helenopolis:[1] (1) Palladius of Helenopolis who speaks in the *Dialogus* and is its author;[2] (2) Palladius, bishop of the Blemmyes, who is erroneously styled Bishop of Helenopolis *passim* in the *Dialogus*,[3] except where this Palladius is called (3) Palladius of Helenopolis who went to Rome on S. Chrysostom's business and who wrote the *Historia Lausiaca*.[4]

That a Palladius composed the *Dialogus* was the opinion of Petavius (Petau), who, in the absence of a discussion of the authorship, seems to have accepted the tradition that the Palladius who wrote the *Dialogus* was Palladius of Helenopolis.[5]

Ussher rendered valuable services to the criticism of the *Dialogus* by disposing of the proposed identification of Palladius of Helenopolis with Palladius of Ireland,[6] by rejecting the Palladian authorship of the *Prooemium* which Ambrogio composed for his Latin translation of the *Dialogus*,[7] and by disallowing Du Duc's creation of a Palladius, bishop of the Blemmyes.[8] But Ussher's constructive contributions were not so felicitous, for he argued that the supposed date of the *Dialogus* is 410,[9] and that the Bishop who speaks with Theodorus is one Palladius, Bishop of Helenopolis in Palestine.[10]

Le Mire believed that Palladius of Helenopolis composed the *Dialogus* and represented himself as the Bishop.[11]

[1] *Chrysostomi Opera Omnia*, II. *App.* 48 [*leg.* 54] (Paris, 1621).

[2] *Ibid.* The inference that Du Duc attributed the *Dialogus* to the first of these Palladii is contained in the following note.

[3] *Op. cit.* II. *App.* 48 [*leg.* 54], 55.

[4] *Op. cit.* II. *App.* 55.

[5] *De Doctrina Temporum*, II. 378 (Paris, 1627). Though Petau nowhere attacked the authenticity of the *Prooemium* composed by Ambrogio, his conjecture as to the date of the *Dialogus* (*c.* 408) runs counter to the date (417) supposed by Ambrogio (*v. infra*, p. lxv, n. 7).

[6] *Op. cit.* pp. 803–811.

[7] *Op. cit.* pp. 806, 807. *Cf. infra*, p. xli, n. 3.

[8] *Op. cit.* pp. 809, 810.

[9] *V. infra*, p. lxv, n. 4.

[10] *Op. cit.* p. 810.

[11] In a note to a twelfth-century treatise of Honorius Augustodunensis entitled *De Scriptoribus Ecclesiasticis*, Le Mire, in the *Scholia* to *cap.* 130, expressed this view (*op. cit.* p. 115).

The claim that by the Bishop of the *Dialogus* is meant Palladius, Bishop of Ireland, was reasserted by Wastel,[1] who declared that the Bishop should not be confused with Palladius of Helenopolis, because the latter is always mentioned in the third person.[2] As to the authorship of the *Dialogus*, Wastel denied a Palladian authorship on the ground that Palladius would not have written about himself in so laudatory a manner as the *Prooemium* witnesses;[3] and he construed the words of Theodorus in 125.15–22 as a hint that he is the author,[4] an opinion which he later expressed more definitely.[5]

Voss understood Palladius of Helenopolis to be the Bishop of the *Dialogus*, but declined to ascribe the *Dialogus* to him.[6] Labbe was content to state briefly the several views held concerning the authorship of the *Dialogus*, without committing himself to any,[7] while Bellarmine dismissed the *Dialogus* with a note of its attribution to Palladius.[8] In no uncertain language Palladius was accepted as the author of the *Dialogus* by Hermant,[9] whose work, *La Vie de Saint Iean Chrysostome*,[10] Dom Baur regards as the first really scientific biography of the Saint.[11] Lambecius (Lambeck), who is the last critic before Bigot to discuss the *Dialogus*, gave expression to the common belief that Palladius of Helenopolis both composed the *Dialogus* and reserved for himself the position of the Bishop who relates to the Deacon the *res gestae* of S. Chrysostom.[12]

(2) From 1680 to the present. Bigot understood the title of the *Dialogus* to mean that the Bishop who speaks with Theodorus is Palladius, Bishop of Helenopolis,[13] and rejected the identification on the grounds that before the dialogue occurred Palladius had been in Rome, whither the Bishop is represented as having come for the first time,[14] that at the time

[1] *Vindiciae Ioannis Ierosolymitani*, II. 494 (Brussels, 1643).
[2] *Op. cit.* II. 495, 496. [3] *Op. cit.* II. 496. [4] *Ibid.*
[5] *Op. cit.* II. 547. [6] *Op. cit.* p. 255. [7] *Op. cit.* II. 152–154.
[8] *De Scriptoribus Ecclesiasticis Liber*, p. 147 (Lyons, 1663), *s.v.* "De Palladio Galata."
[9] *La Vie de Saint Iean Chrysostome*, pp. 7, 9 (2nd ed., Paris, 1665).
[10] *V. infra*, p. lxxxiv, n. 1. [11] *Op. cit.* p. 229.
[12] *Commentarii de Augustissima Bibliotheca Caesarea Vindobonensi*, VIII. 271, n. 5 (Vienna, 1679).
[13] *Op. cit. Praefatio*, p. v. [14] *Ibid.* pp. viii, ix.

of the dialogue Palladius was in exile,[1] and that Palladius was not as aged as the Bishop is portrayed at the time of the dialogue.[2] Since Bigot regarded the Bishop as the author of the *Dialogus*[3] and since he found that the Bishop cannot be identified with Palladius of Helenopolis, Bigot advanced two conjectures as to the authorship of the *Dialogus*:[4] (1) that the author published it anonymously;[5] (2) that, if the author (whose name Bigot granted is Palladius and not Theodorus[6]) be styled Bishop of Helenopolis, it must be held that he was translated to Aspona and was succeeded at Helenopolis by the Palladius who wrote the *Historia Lausiaca*.[7] It is only fair to the memory of Bigot to remember that he realized the difficulty of his second hypothesis[8] and that he expressed his willingness

[1] *Op. cit. Praefatio*, p. ix. [2] *Ibid.*

[3] This is apparent *passim* in Bigot's *Praefatio*: *V. supra*, pp. xli (n. 14) and xlii (nn. 1 and 2); *v. infra*, n. 5; *v. infra*, p. lxv, n. 8.

[4] Venables, in *D.C.B.* IV. 175, mentioned only the conjecture cited *infra* in n. 7; Means, in *Dictionary of Greek and Roman Biography and Mythology*, *s.v.* "Palladius (7)," III. 97 (London, 1858), mentioned only the conjecture cited *infra* in n. 5.

[5] *Op. cit. Praefatio*, p. vii: *Mihi autem admodum probabile videtur, auctorem hujus Dialogi nomen suum dedita opera reticuisse, neque adscripsisse fronti operis, aut narrationis corpori inseruisse: hoc solum de se sciri voluit; quod Episcopus fuerit magnae civitatis, et quod lauta atque opipara convivia aliquando instruxerit, ut ipse fatetur in Apologia, quam scripsit, cur Johannes noster solus comederet.*

The *locus* is 81. 10–17. Bigot's inference, *quod Episcopus fuerit magnae civitatis*, is unwarranted, for the Bishop does not apply this statement to himself. Tillemont was the first to notice Bigot's mistake (*op. cit.* XI. 531).

[6] *Ibid.* p. x. Tillemont agreed with Bigot (*op. cit.* XI. 532, 645, 646).

[7] After stating his third reason why Palladius of Helenopolis is not the Bishop of the *Dialogus* (*q.v. supra*, in n. 2), Bigot proceeded (*ibid.* pp. ix, x): *Si sententiam hac de re meam interponere hic liceret, illud tantum de Auctore hujus Dialogi, quod ipse de se dixit, pronuntiandum censerem; ipsum scilicet magnae civitatis Episcopum fuisse* [*v. supra*, n. 5]...*Si vero Palladius* [*sc.* Auctor hujus Dialogi] *dicendus est Episcopus Helenopolitanus; dicendum quoque mihi videretur, ex Helenopolitano translatum fuisse Asponam* [*v. supra*, p. xxxii, n. 5], *atque in ejus locum suffectum esse Palladium alterum, qui Romam missus fuerit a Johanne ad Papam Innocentium* [*v. supra*, p. xviii, n. 4]: *isque auctor erit Historiae Lausiacae et discipulus Evagrii* [*v. supra*, p. xvi, n. 11].

[8] Of this conjecture Tillemont remarked (*op. cit.* XI. 644): *Mais il n'est point necessaire de se gesner l'esprit pour trouver de la probabilité à une chose qu'on voit n'estre venue de la confusion des deux Pallades.*

And Venables (*loc. cit. supra* in n. 4) termed the assumption "entirely gratuitous, and completely devoid of foundation."

to accept a more satisfactory solution,[1]—an attitude also adopted by the Bishop of the *Dialogus*, who declares: "If any one can speak more truthfully..., I will gladly welcome him as a corrector of error and a lover of the brethren."[2]

Bigot's attempts at solving the problem of the authorship were disregarded by Cotelier, who, without giving his reasons, decided that Palladius of Helenopolis wrote the *Dialogus*.[3] Cave, however, continued the conjectures of Bigot, whose theory of a second Palladius he favoured:[4] but, in his characteristic way, Cave hesitated to commit himself to a definite decision.[5]

[1] *Op. cit. Praefatio*, p. x. [2] 140. 5–8 (Moore's translation).

[3] *Ecclesiae Graecae Monumenta*, III. 563 (Paris, 1686).

[4] *Op. cit.* I. 287: *De Dialogi hujus Autore multa inter eruditos lis est. Palladium fuisse Historiae autorem communis est scriptorum sententia; quod tamen alii in dubium vocant, alii plane negant. Palmarium negantium argumentum est, quod in Dialogo Palladius se tunc primum Romam vidisse fateatur* [6. 15–17]*; Palladium vero Helenopolitanum ibi aliquot ante annis commoratum fuisse diserte affirmet* [19. 3–6]. *Cui tamen responderi potest, Dialogi autorem data opera nomen ac personam suam* (*quod aliunde etiam patet*) *dissimulantem, locum priorem operi suo eo fine intexuisse, ut eo melius lateret* [*v. supra*, p. xlii, n. 5]. *Aut hoc dicendum erit, aut necesse est, ut cum Cl. Bigotio statuamus alium fuisse Palladium, qui priori Aspunam translato in sede Helenopolitana successerit* [*v. supra*, p. xlii, n. 7]*; istumque demum esse, qui cum Theodoro Dialogum Romae habuerit.*

From Cave's words it appears that he supposed Palladius of Helenopolis to be the Bishop of the *Dialogus* and that he understood Bigot to mean that the second and later Palladius of Helenopolis speaks in the *Dialogus* (*istumque...habuerit*) and is therefore its author. Mr Moore shares this view (*op. cit.* p. xvii): "Bigot goes so far as to suggest that another Palladius succeeded the *Lausiac* author at Helenopolis and wrote the Dialogue."

But this interpretation of Bigot is incorrect, as a careful reading of n. 7 (p. xlii) *supra* will show. Bigot there says that "the *Lausiac* author" succeeded the Dialogue author. Tillemont read Bigot thus (*op. cit.* XI. 644): *Mr Bigot qui voudroit mesme oster au Dialogiste le nom de Pallade, croit qu'on peut non seulement le luy laisser, mais le reconnoistre encore pour Evesque d'Helenople, pourvu qu'on dise qu'il se démit de cet evesché...qu'il fut transferé à Aspone, et que le jeune Pallade fut fait en sa place Evesque d'Helenople.* *Le jeune Pallade* is, of course, the true Palladius of Helenopolis, who is called *jeune* to prevent his identification with the Bishop of the *Dialogus* who is advanced in years.

For Tillemont's opinion of Bigot's second conjecture *v. supra*, p. xlii, n. 8.

[5] *Ibid.*: *Verum omnia doctiorum judicio lubens submitto* are Cave's words. For his similar attitude towards the Palladian authorship of the *Epistola v.* p. 157, n. 1 of my monograph mentioned *supra*, p. xxix, n. 8.

Savile's position concerning the authorship of the *Dialogus* is expressed in his *Admonitio de Scriptoribus Rerum Chrysostomi*, which was first published by Cave.[1] Savile thought that the identification of the author of the *Dialogus* with Palladius of Helenopolis is strengthened by the title and the *Prooemium* of the *Dialogus*,[2] by the knowledge that the Bishop was present with S. Chrysostom at Ephesus, as Palladius of Helenopolis is said to have been,[3] and by the supposition that Palladius of Helenopolis would appear as aged at the time of the dialogue as the Bishop is represented to be.[4] But to this identification Savile opposed the facts that Palladius of Helenopolis had visited Rome before the dialogue was held, when the Bishop saw Rome for the first time,[5] and that Palladius of Helenopolis is always throughout the *Dialogus* mentioned in the third person,[6]—an argument, however, which he did not care to urge for obvious reasons.[7] Savile concluded by ascribing the *Dialogus* to Theodorus and by creating two Palladii along the lines described by Du Duc.[8]

Du Pin enumerated five reasons which point to the same Palladius as the author of both the *Historia Lausiaca* and the *Dialogus*: (1) the similarity of style,[9] (2) the fact that the *Lausiac* Palladius was a friend of S. Chrysostom and had suffered for him,[10] (3) the certainty that the biographer of S. Chrysostom was called Palladius,[11] (4) the common affiliations, interests, and opinions of both Palladii,[12] (5) the MS. and

[1] *V. supra*, p. xii, n. 14. Savile composed the *Admonitio* before the publi cation of the Greek text of the *Dialogus*, for he died in 1622. Cave (*op. cit.* I. 449: *s.v.* "Georgius") has: *Caeterum de Georgio, ejusque Historia, accurate agit Nobiliss. Savilius tractatu de Scriptoribus rerum Chrysostomi supra edito* [I. 273–278], *quem nos primi in lucem protulimus.*

[2] *Ap.* Cave, *op. cit.* I. 275. [3] *Ibid.*

[4] *Ibid.* For the chronology of Melania's life *v.* Butler's *Notes* in *H.L.* II. 222, 223, 226–228, 277, 278.

[5] *Ibid.* [6] *Ibid.*

[7] *Ibid.* For Savile's former opinion *v. supra*, p. xxxix, n. 9.

[8] *Ibid.*

[9] *Op. cit.* III. i. 295. Du Pin described the *Dialogus* thus: *Il est écrit avec beaucoup de simplicité, mais il est exact et veritable.—Op. cit.* III. i. 297.

[10] *Op. cit.* III. i. 295, 296.

[11] *Op. cit.* III. i. 296. [12] *Ibid.*

ancient evidence showing the author of the *Dialogus* to have been Bishop of Helenopolis.[1] The principal arguments which prohibit the identification of the Bishop of the *Dialogus* (taken by Du Pin for its author) with Palladius of Helenopolis, *viz.* the visit of Palladius to Rome before the dialogue was held,[2] the difference in age between the Bishop and Palladius at the time of the dialogue,[3] and the exile of Palladius at the supposed date of the dialogue,[4] were overruled by Du Pin on the ground that Palladius purposely devised these difficulties to conceal his connection with the authorship of the *Dialogus*.[5]

We come now to Tillemont,[6] who distinguished the Bishop of the *Dialogus* from Palladius of Helenopolis[7] and thought that by the Bishop can be understood the Palladius with whom SS. Athanasius and Basil corresponded,—a proposal which he was not prepared to press.[8] Instead, Tillemont transformed the Bishop of the *Dialogus* into its author, to whom he applied the name Palladius and for whom he created a biography based upon personal notes in the speeches of the Bishop.[9] He was further moved to decide against the authorship of Palladius of Helenopolis, because he detected a difference in style between the *Historia* and the *Dialogus*,[10] and because he believed that it is unworthy of a bishop (as was Palladius) to disguise his authorship so as to prevent the association of his name with his work.[11]

[1] *Op. cit.* III. i. 296.

[2] *Ibid. V. supra*, p. xxxiii, n. 4.

[3] *Ibid. V. supra*, p. xxxiii, n. 3.

[4] *Ibid. V. supra*, p. xxxiii, n. 5.

[5] *Op. cit.* III. i. 297.

[6] I have been unable to verify the following reference, reported by Fabricius (*op. cit.* IX. 8, n. *r*), to a critic intervening between Du Pin and Tillemont: *Etiam Palladium Biographum a Palladio Helenopoleos Episcopo distinguit Nicolaus Comnenus Papadopoli Cretensis in praenotionibus Mystagogicis ex jure Canonico editis Patavii* 1697. *fol.*

[7] *Op. cit.* XI. 530. On p. 644 Tillemont pointed out the usual arguments against the identification of the Bishop with Palladius of Helenopolis.

[8] *Ibid.* For an able discussion about this Palladius *v. H.L.* II. 219–221, 242. The theory that this Palladius is connected in any way with the *Dialogus* is so untenable that Tillemont, who first advanced it, did not even try to elaborate his hypothesis, which he discarded for that to which the following note refers.

[9] *Op. cit.* XI. 531–533.

[10] *Op. cit.* XI. 643.

[11] *Ibid.* Tillemont had in mind the opinions of Cotelier and Du Pin, who identified the Bishop of the *Dialogus* with Palladius of Helenopolis and defended the

Aurbach identified the author of the *Dialogus* with the author of the *Historia*. He followed Du Pin in maintaining, more ingeniously than scientifically, that everything in the *Dialogus* opposing the identification was contrived by Palladius to protect more surely his *incognito*,[1] that the *Dialogus* was written by Palladius while an exile at Syene,[2] and that the *Dialogus* and the *Historia* are in perfect harmony with each other in the matter of language and style.[3]

The Palladian authorship of the *Dialogus* was rejected by Fabricius and Oudin. The former based his verdict on the fact that Palladius of Helenopolis is described in the *Dialogus* as a person distinct from the Bishop and the author.[4] The latter merely recorded the opinions of Cave, Du Pin, and Bigot,[5] but expressed his preference for the conjectures made by Bigot.[6]

Ceillier thought that the association of Palladius of Helenopolis with S. Chrysostom, the zeal of Palladius to defend S. Chrysostom's innocence, and the confidence S. Chrysostom reposed in Palladius point to the Palladian authorship of the *Dialogus*;[7] but he considered that the dissimilarity of the *Dialogus* and the *Historia* in style and the fact that the Bishop of the *Dialogus* is an entirely different person from Palladius of Helenopolis conspire to oppose this view.[8] Ceillier therefore resuscitated Wastel's theory that to Theodorus the Deacon of the *Dialogus* belong the honours of authorship, but, nevertheless, he decided finally in favour of Palladius.[9]

Martini, who published the first special study of Palladius, held that the difference in style between the *Historia* and the *Dialogus* has little bearing on the problem of common authorship, although he ranged himself with those who perceived a

identification on the ground that the several discrepancies caused thereby can be explained by the supposition that these were purposely created by Palladius in order to conceal his authorship (*v. supra*, pp. xliii [n. 3] and xlv [n. 5]).

[1] *Dissertatio de veteribus ac fide dignis Vitae Chrysostomi Scriptoribus*, p. 23 (Wittemburg, 1711).

[2] *Op. cit.* p. 24.

[3] *Op. cit.* p. 20.

Op. cit. IX. 8. In support of this Fabricius quoted the following passages in the *Dialogus*: 19. 3–6, 125. 8–9, 126. 18–20, 130. 1–2.

[5] In *op. cit.* I. 912, 913 are contained their views in this order.

[6] *Op. cit.* I. 913.

[7] *Op. cit.* X. 77, 78.

[8] *Op. cit.* X. 78.

[9] *Op. cit.* X. 80, 81.

similarity of style.[1] He interpreted the title of the *Dialogus* to convey the idea of Palladian composition of and participation in the *Dialogus*,[2] and accepted the *testimonia veterum* as a confirmation of the tradition that Palladius of Helenopolis wrote the *Dialogus*.[3]

Two Palladii were created by Fessler and Nirschl, who assigned the *Historia* to the Bishop of Helenopolis and the *Dialogus* to an Eastern bishop who first conversed with Theodorus and then reported the conversation in the form of a dialogue.[4]

Zoeckler advised that the similarity of the *Dialogus* and the *Historia* in style makes for community of authorship,[5] together with the fact that the author of the *Historia* speaks of S. Chrysostom and Olympias as his friends.[6] He accepted without comment Ambrogio's spurious *Prooemium*[7] and suggested that the chronological difficulty it raises can be solved by supposing that Palladius intentionally adopted this artifice.[8] But in the absence of recent investigation on the subject, Zoeckler concluded that a complete proof of the Palladian authorship of the *Dialogus* could not be made.[9]

[1] *Op. cit.* pp. 18, 19. Martini cited Du Pin (*v. supra*, p. xliv, n. 9) and Tillemont (*v. supra*, p. xlv, n. 10) as the representatives of the opposing schools.

[2] *Op. cit.* pp. 19, 20. In the context from which his opinion is lifted, Martini discussed the arguments advanced against the Palladian authorship of the *Dialogus*. He himself clung to the *contrariae sententiae*, by which he meant the *sententia* which defends the authorship of Palladius of Helenopolis.

[3] *Op. cit.* p. 20.

[4] Fessler, *Institutiones Patrologiae* II. 213 (Innsbruck, 1851). Nirschl, *Lehrbuch der Patrologie und Patristik*, II. 335–337 (Mainz, 1883), repeats Fessler's Latin argument in German as his own contribution.

[5] Mr Moore supplements Zoeckler's opinion with the comment (*op. cit.* p. xix, n. 1): "This is especially noticeable in the passages in the Dialogue which deal with the life of monks, the subject of the *History*."

[6] In Herzog's *Realencyklopaedie*, *s.v.* "Palladius," XX. 331 (Gotha, 1866). Slight changes in wording are found in the 2nd ed., xi. 174 (Leipzig, 1883) and in the 3rd ed., xiv. 612 (Leipzig, 1904).

For Palladius' references to S. Chrysostom *v. H.L.* II. 105. 10–12, 129. 4–6, 157. 10–12; for his references to Olympias *v. H.L.* II. 149. 21–150. 12, 156. 6.

[7] *V. infra*, p. lxvi, n. 1.

[8] *Op. cit.* XX. 331, 332. Slight changes in wording are found in the 2nd ed., xi. 174 and in the 3rd ed., xiv. 612.

[9] *Op. cit.* XX. 332. Slight changes in wording are found in the 2nd ed., xi. 175 and in the 3rd ed., xiv. 612.

The common authorship of the *Historia Lausiaca* and the *Dialogus* was favoured by Venables, Batiffol, and Bardenhewer: Venables attributed the *Dialogus* to Palladius of Helenopolis,[1] and Batiffol ascribed the *Historia* to Palladius the biographer of S. Chrysostom,[2] but Bardenhewer, without stating his reasons, held that the author of the *Historia* and the *Dialogus* must not be confused with the contemporary Bishop of Helenopolis.[3]

Preuschen believed that the gravest argument against the Palladian authorship of the *Dialogus* is that the Bishop, who comes to Rome after S. Chrysostom's death in 407, declares that this is his first visit to Rome, while Palladius is known to have been in Rome in 405 and to have been in exile at Syene when the dialogue is held.[4] Thus it seems that Preuschen understood the Bishop to be Palladius of Helenopolis. But he at once contradicted this inference by asserting that the Bishop and the Deacon are fictitious personages,—a literary device which removes the chronological difficulties pressing against the Palladian authorship.[5] The dissimilarity in style shown by the *Historia* and the *Dialogus*, Preuschen held, is no argument against the community of authorship, for he explained that the text of the *Historia* suffers greatly from interpolations.[6] His conclusion was that the tradition that Palladius of Helenopolis composed the *Dialogus* must be accepted.[7]

From a monumental edition of the *Historia Lausiaca* Dom Butler turned to the authorship of the *Dialogus*. Finding that "the external evidence affords by no means a decisive, or even a strong case" for the ascription of the *Dialogus* to Palladius,[8]

[1] After presenting the several chief theories about the authorship of the *Dialogus*, Venables concluded his article on Palladius of Helenopolis in *D.C.B.* IV. 176 thus: "Only one thing is certain as to the authorship. It was undoubtedly written by one who was not only an eyewitness of the events he describes, but took an active part in them. There is no one who corresponds so closely to the ideal presented by the narration in all respects as Palladius of Helenopolis, nor is there any really weighty objection to regarding him as the real author."

[2] *La littérature grecque*, pp. 257, 258 (Paris, 1897).

[3] *V. supra*, p. xxviii, n. 1. *V.* also *op. cit.* p. 306.

[4] *Op. cit.* p. 246, n. 1.

[5] *Ibid.* [6] *Ibid.* [7] *Ibid.*

[8] *Authorship of the Dialogus de Vita Chrysostomi*, p. 6 (Rome, 1908).

he examined the question from internal evidence. In the style of the *Historia* and the *Dialogus* he detected little mutual affinity;[1] but he composed a list of thirteen positive verbal resemblances in both works,[2] and noted three strikingly similar uses of the same Biblical texts in each work,[3] and compared the descriptions of three persons who are mentioned in both the *Historia* and the *Dialogus*.[4] Butler concluded his brief *brochure* by calling attention to the facts that in greater and lesser details the experiences of the Bishop and of Palladius are in agreement,[5] and that the author of the *Dialogus* shows an extensive knowledge of Palladius and his *res gestae*.[6] The result of this linguistic comparison instituted by Butler led him to declare that "as the internal evidence tends to confirm the early and old tradition as to authorship,...Palladius of Helenopolis is to be accepted as the author of the Dialogue."[7]

A few years after the appearance of Butler's monograph Aengenvoort published a dissertation on the *Dialogus*, in which he maintained that, despite Butler's notable contribution, the question of the authorship has not been finally settled.[8] Aengenvoort observed that the insufficiency of the external evidence permits no ready conclusion about the authorship,[9] and he refused to indorse the theory that Palladius employed a literary device to resolve the difficulties of his participation in the *Dialogus* at the time of its supposed date.[10] Although he admitted that the authenticity of the history related in the *Dialogus* is in no wise affected by the postulation of a fiction,[11] Aengenvoort agreed with Butler about the style of the two works,[12] but he arbitrarily dismissed the latter's list of thirteen positive verbal resemblances.[13] He confined himself to disallowing Butler's arguments, and refrained from ascribing the *Dialogus* to any one on the plea that the question is not yet ready for judgment.[14]

Reitzenstein held that the similarity of the style and the

[1] *Op. cit.* p. 7.
[2] *Op. cit.* pp. 8, 9.
[3] *Op. cit.* pp. 10, 11.
[4] *Op. cit.* pp. 11–13.
[5] *Op. cit.* p. 13.
[6] *Op. cit.* pp. 13, 14.
[7] *Op. cit.* p. 14.
[8] *Op. cit.* p. 3.
[9] *Op. cit.* p. 6.
[10] *Ibid.*
[11] *Op. cit.* p. 7.
[12] *Ibid.*
[13] *Ibid.*
[14] *Op. cit.* pp. 7, 8.

expression of the *Dialogus* to the *Historia* renders it extremely probable that both works are by one and the same author;[1] but he was of the opinion that such harmony must not be considered a complete proof, inasmuch as the *Dialogus* is an anonymous work.[2]

Dom Butler has recently reviewed the problem and has reaffirmed his earlier belief,[3] with which Mr Moore, the first translator of the *Dialogus* into English, is in accord.[4] Mr Moore has further presented a list of about one hundred words that occur in both the *Historia* and the *Dialogus*[5] and lend weight to the theory of the community of authorship.[6]

Before proceeding to discuss the bearing of the internal evidence upon the question of authorship, let us reconsider the tendencies of the several chief contributions to the problem.

The common conception that the title of the *Dialogus* indicates the authorship of Palladius of Helenopolis lies at the root of most of the criticism of the *Dialogus*. Bigot was the first to see that the *Dialogus* is really an anonymous work,[7] but he was unwilling to insist that the title does not convey the idea of authorship.[8] Not until our own day has the title been properly interpreted, for it has remained for Dr Reitzenstein[9] and Mr Moore[10] to show that the *Dialogus* is anonymous.

The title undoubtedly declares that Palladius of Helenopolis assumes the *rôle* of the Bishop of the *Dialogus*.[11] But the evidence for this declaration does not appear in the *Dialogus*, for the Bishop cannot be identified with Palladius of Helenopolis, —a fact, however, which does not prohibit Palladius from being the author.[12] This titular statement has produced the following

[1] *Historia Monachorum und Historia Lausiaca*, p. 6 (Goettingen, 1916).

[2] *Op. cit.* pp. 6, 7.

[3] In *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, pp. 138–155.

[4] *Op. cit.* pp. xvii–xxi, xxiv.

[5] *Op. cit.* pp. 201–203.

[6] Of the words listed by Moore, Butler says (*J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 155, note): "they would have to be examined with much care before their probative force could be estimated. But there can be no question that his contribution to the solution of the problem is a very notable one."

[7] *V. supra*, p. xlii, nn. 4 and 5.

[8] *V. supra*, p. xlii, n. 7.

[9] *V. supra*, n. 2.

[10] *Op. cit.* p. xiv.

[11] *V. supra*, p. xxxii, n. 3.

[12] *Cf. supra*, p. xxxii, n. 7.

effects: (1) most critics have rejected the authorship of Palladius of Helenopolis, because the known facts of his life do not completely coincide with the experiences of the Bishop;[1] (2) some have accepted the authorship of Palladius on the assumption that he purposely designed this difficulty to preserve his *incognito*;[2] (3) others have called into existence a second Palladius of Helenopolis, who is different from the author of the *Historia* and to whom they have attributed the *Dialogus*;[3] (4) others have ascribed the *Dialogus* to Theodorus the Deacon;[4] (5) and others have thought that the *Dialogus* is the work of Palladius, Bishop of Ireland.[5]

Great difference of opinion exists on the question whether or not the style of the *Dialogus* is sufficiently similar to that of the *Historia* to warrant the common identification of the author of each work: (1) some have maintained that the dissimilarity of style demands two different authors;[6] (2) others have seen little or no difference in style and therefore believed in an identity of the composers;[7] (3) and others have argued that the lack of similarity of style is no argument against a unity of authorship.[8]

In view of the unreliability of the present title of the *Dialogus* and the weakness of the external evidence, the latest discussions of the authorship of the *Dialogus* have been executed along the line of a comparison of the *Dialogus* with the *Historia* (since the former work is attributed to Palladius of Helenopolis, the author of the latter), with the result that Palladius of Helenopolis has been declared the author of the *Dialogus*.[9]

[1] *V. supra*, pp. xxxix (nn. 3 and 9), xli (nn. 3 and 6), xlvi (nn. 4 and 6), xlvii (n. 4), and xlviii (nn. 2 and 3), and *infra*, nn. 3–6.

[2] *V. supra*, pp. xlv (n. 5), xlvi (n. 1), and xlvii (n. 8).

[3] *V. supra*, pp. xl (n. 2), xlii (n. 7), xliii (n. 4), xlv (n. 9), xlvi (n. 6), xlvii (n. 4), and xlviii (nn. 2 and 3).

[4] *V. supra*, pp. xli (nn. 4 and 5) and xliv (n. 8).

[5] *V. supra*, pp. xxxviii (nn. 3–5) and xxxix (nn. 1, 5, and 7).

[6] *V. supra*, pp. xlv (n. 10) and xlix (n. 12).

[7] *V. supra*, pp. xliv (n. 9), xlvi (n. 3), xlvii (nn. 1 and 5), and l (n. 1).

[8] *V. supra*, pp. xlviii (n. 6) and xlix (nn. 1 and 7).

[9] *V. supra*, pp. xlix (n. 7) and l (n. 4).

IV. The principal features of this investigation of the internal evidence will now be recited.

(1) PHRASEOLOGY AND VOCABULARY.

In the following list of definite phrases and expressions in the *Dialogus* that seem to present positive resemblances to the *Historia Lausiaca* the references to the *Dialogus* are to the present edition; those to the *Historia* are to Dom Butler's edition.[1]

Dialogus	*Historia*
(1) 4. 8 *πόθεν παραγέγονας καὶ περὶ ὧν ποθοῦμεν μαθεῖν*	102. 8 *πόθεν εἶ, καὶ τί παραγέγονας;*
6. 15 *πόθεν σε νῦν παραγενόμενον ἔχομεν τέως;*	
(2) 4. 11 *τὸ μέντοι χρέος τοῦ λόγου ...κατὰ δύναμιν προσαποδώσω*	155. 1 *ἐπειδὴ προῦπεσχόμην ἀνωτέρω διηγήσασθαι περὶ...ἀναγκαίως τὸ χρέος ἀποδίδωμι*
(3) 5. 23 *σοφίζεται τὸ πάθος*	23. 10 *σοφίζεται δρᾶμα τοιοῦτον*
(4) 7. 3 *οἶμαι γάρ σε τῆς συνόδου εἶναι Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως*	102. 9 *στοχάζομαι γάρ σε τῆς συνοδίας εἶναι τῆς Εὐαγρίου*
(5) 8. 14 *τοὺς κυρίους μου...ἐπισκόπους*	41. 17 *τοῖς κυρίοις μου τοῖς ἐπισκόποις*
15. 23 *τῶν κυρίων μου...ἐπισκόπων*	
71. 16 *οἱ κύριοι πατριάρχαι*	

[1] Parallels numbered 11 (last *locus*), 13 (first *locus*), 14, 15, 17, 26, 27, 29, 31, 39, 43–45, 48 are taken from Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 140; those numbered 1, 4, 8, 22, 30, 51 from Reitzenstein through Butler, *loc. cit.* p. 141; the following from Moore: 2 (*op. cit.* p. 3, n. 2), 3 (*ib.* p. 203), 5 (first and third *loci*, *ib.* p. 10, n. 2; p. 101, n. 1), 6 (first and second *loci*, *ib.* p. 201), 7 (*ib.* p. 203), 9 (*ib.* p. 202), 10 (*ib.* p. 202), 12 (*ib.* p. 203), 16 (*ib.* p. 202), 18 (*ib.* p. 202), 20 (*ib.* p. 56, n. 1), 23 (*ib.* p. 203), 24 (*ib.* p. 201), 25 (*ib.* p. 76, n. 2), 28 (first and third *loci*, *ib.* p. 203), 32 (*ib.* p. 112, n. 1), 34 (second *locus*, *ib.* p. 203), 37 (*ib.* p. 131, n. 3; p. 202), 38 (*ib.* p. 134, n. 1), 40 (first *locus*, *ib.* p. 202), 42 (*ib.* p. 140, n. 1; p. 151, n. 1), 46 (*ib.* p. 145, n. 2), 47 (*ib.* p. 149, n. 1), 49 (*ib.* p. 151, n. 2), 53 (*ib.* p. 156, n. 5), 54 (*ib.* p. 203), 56 (*ib.* p. 201), 58 (*ib.* p. 202); the rest are my own, *viz.*: 5 (second *locus*), 6 (third *locus*), 11 (first and second *loci*), 13 (second *locus*), 19, 21, 28 (second, fourth, fifth and sixth *loci*), 33, 34 (first *locus*), 35, 36, 40 (second *locus*), 41, 50, 52, 55, 57.

(6) **8.** 17 *ἀποδημίαν στείλασθαι*
86. 26 *στείλασθαι τὴν ἀποδημίαν*
123. 21 *στειλάμενος ἀποδημίαν*

(7) **12.** 12 *πλύνας λοιδορίαις*

(8) **17.** 12 *μικροῦ δὲ παριππάσαντος χρόνου*[1]

(9) **18.** 25 *καλόγηρος*[2]

(10) **24.** 25 *ὁ μισόκαλος δαίμων, ἀεὶ ἀντιπράττων ὡς λύκος ταῖς τοῦ Χριστοῦ λογικαῖς ἀγέλαις*
72. 31 *τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀεὶ ἀντιπραττόντων τῇ τῶν ψυχῶν σωτηρίᾳ*

(11) **24.** 25, **33.** 10, **146.** 3 *ὁ μισόκαλος δαίμων*

(12) **28.** 12 *ὡς δὲ παρήδρευσε...ἀμφὶ τὰ τρία ἔτη*

(13) **28.** 13 *μυσταγωγηθεὶς τὴν τοῦ "λουτροῦ παλιγγενεσίαν"*
56. 10 *τοὺς μέλλοντας ἀναγεννᾶσθαι ἤδη μυσταγωγηθέντας*

(14) **28.** 15 *σφριγώσης τῆς νεότητος*

(15) **28.** 16 *εἰ καὶ σῶον ἦν τὸ φρονοῦν*

(16) **31.** 22 *τοῦ ἐργαστηρίου...τῆς σωτηρίας*
104. 26 *τοῦ τῆς σωτηρίας ἐργαστηρίου*

(17) **36.** 7 *συγκροτήσας τὸ ἱερατεῖον*

(18) **36.** 22 *λιπαρήσας τινὰ νεανίσκον ὑποσχέσεσι πολλαῖς*

(19) **37.** 25, **57.** 25 *ἡλικιώτης*[3]

(20) **39.** 4 *ὁ αὐγουστάλιος*[4]

(21) **39.** 24 *λαβόντες αὐτῶν τὰς μηλωτάς*

(22) **44.** 26 *εἰς τὴν τοῦ δράματος ὑπηρεσίαν*

11. 12 *ἐστείλατο ἀποδημίαν*

65. 8 *λοιδορίαις πλύνειν*

23. 25 *χρόνου δὲ παριππεύσαντος*

53. 8, **102.** 15, **131.** 23 *καλόγηρος*

49. 20 *ὁ τοίνυν δαίμων ὁ ἀεὶ τοῖς ἀθληταῖς τοῦ Χριστοῦ ἀντιπράττων*

9. 7 *ὁ μισόκαλος δαίμων*

136. 21 *ἑξήκοντα ἔτη παρεδρεύσας*

133. 14 *ἀφ' οὗ ἐμυσταγωγήθην καὶ ἀνεγεννήθην*

16. 16 *σφριγώσης ἔτι τῆς ἡλικίας*
119. 12 *ὡς νέῳ καὶ σφριγῶντι τὴν ἡλικίαν*

117. 10 *ἐλευθερωθεὶς τὸ φρονοῦν*
153. 5 *διέφθαρτο αὐτοῦ τὸ φρονοῦν*

161. 14 *τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ἀπωλείας*

165. 20 *συνεκρότησε τὸ ἱερατεῖον*

18. 16 *ἣν πολλαῖς λιπαρήσας ὑποσχέσεσιν*

71. 15 *ἡλικιώτης*
134. 16 *ὁ αὐγουστάλιος*

73. 23 *λαβὼν οὖν τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ*

23. 10 *σοφίζεται δρᾶμα τοιοῦτον*

[1] "Reitzenstein says: Read *παριππεύσαντος*: the forms appear to be collateral."—Butler, *loc. cit.* p. 141 [*v. supra*, p. l, n. 1].

[2] *καλόγηρος* (Moore writes *καλογήρως*) is commonly a title given to monks, without reference to age.

[3] The meaning of *ἡλικιώτης* in these *loci*—'aged'—is found only in Palladius.

[4] "Used only of the governor of Egypt."—Moore, *loc. cit.*

96. 20 τὸ κατὰ Ἀκάκιον δρᾶμα	**42.** 2. ἀστοχήσας ὁ δαίμων τοῦ δράματος τούτου
145. 21 τοῦ διαβόλου εἶναι τὸ δρᾶμα	**110.** 7 εἶπω ὑμῖν τὸ μυστήριον τοῦ δράματος
	112. 9 κατὰ τὸ πρῶτον δρᾶμα
	162. 6 ἐγνώσθη τὸ δρᾶμα
(23) **46.** 18 τὴν ὑπερβολὴν τῆς παῤῥησίας[1]	**153.** 15 ὑπερβολῇ παῤῥησίας
(24) **51.** 9 οἱ μὲν λέοντες ἡμερώθησαν, φεισάμενοι τοῦ Δανιήλ	**58.** 1 ὁ τοὺς λέοντας τῷ Δανιὴλ ἡμερώσας
(25) **53.** 20 ἐπὶ Κώνσταντος βασιλέως...τὸν Ἀθανάσιον	**158.** 5 τὸν μακάριον Ἀθανάσιον... ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως
(26) **66.** 11 θεασάμενοι...τὴν Ἰωάννου εὐχάριστον φιλοσοφίαν ᾀδομένην	**141.** 12 ἵνα δείξω αὐτοῖς τὴν εὐχάριστόν σου φιλοσοφίαν
(27) **67.** 16 παρέστη αὐτῷ ὁ τοῦ τόπου ἐκείνου μάρτυς, Βασιλίσκος ὄνομα αὐτῷ...φήσας· "Θάρσει, ἀδελφὲ Ἰωάννη· αὔριον γὰρ ἅμα ἐσόμεθα."	**154.** 8 καὶ παραστὰς αὐτῇ ὁ μάρτυς ὁ ἐν τῷ τόπῳ, Κόλλουθος ὀνόματι, λέγει αὐτῇ· Σήμερον μέλλεις ὁδεύειν πρὸς τὸν δεσπότην καὶ ὁρᾶν πάντας τοὺς ἁγίους
(28) **69.** 10, **90.** 10, **100.** 27, **101.** 33, **102.** 24, **116.** 25 ὁμολόγηται	**22.** 16 ὡμολόγηται
(29) **71.** 15 τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τῶν εἰς εὐσέβειαν συντεινουσῶν	**83.** 13 τὰ εἰς ἡδονὴν συντείνοντα
(30) **76.** 2 διδασκαλία πνευματική	**16.** 24 διδασκαλία πνευματική
(31) **77.** 30 γυναικοϊέρακες	**161.** 14 γυναικοϊέρακες[2]
(32) **79.** 16 παρ' ὥραν ἢ παρ' ἡμέραν	**86.** 11, **157.** 1 μίαν παρὰ μίαν
90. 24 κατ' ἔτος...ἢ καὶ παρ' ἔτος	

[1] Some months after this chapter was completed Dom Butler asked me whether I had found any marked mannerisms in the *Dialogus* corresponding to those in the *Historia* which he has catalogued in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 87, pp. 224–227.

On p. 225 Butler lists seventeen combinations in which ὑπερβολή appears in the *Historia*. After a hasty search through the *Dialogus* I have found the following instances in which ὑπερβολή occurs: 40. 7 τῇ ὑπερβολῇ τῆς οἰήσεως, 46. 18 (*supra*), 53. 1 ὑπερβολῇ δειλιάσας, 106. 20 δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας, 144. 19 δικαιοσύνης ὑπερβολῇ.

While none of these combinations except that in 46. 18 has an exact counterpart in the *Historia*, their general resemblance and frequent use must not be disregarded.

Again, on p. 224 Butler collects the uses of ἐλαύνειν with εἰς τοσοῦτον, of which he lists nine. In the *Dialogus* I find only two: 42. 14 εἰς τοσοῦτον ἠλάθησαν λύπης and 97. 28 εἰς τοσοῦτον κακίας ἠλάκασι. These examples are not reproduced in the *Historia*.

[2] "These are the only references in Sophocles' Lexicon to γυναικοϊέραξ (a lustful man) = γυναικομανής: nor does Dindorf's ed. of Stephanus' Thesaurus give any other."—Butler, *loc. cit.*

(33) **79.** 21, **125.** 23 *ἐπιβάτης*[1]

(34) **81.** 11, **91.** 13 *φιλομαθέστατε*

(35) **88.** 6 *ποιήσαντες αὐτὸν ἀκοινώνητον*

(36) **89.** 20 *προσαντιλέγειν*

(37) **92.** 8 *ἀπὸ ἐγκυκλίων...μαθημάτων*

(38) **94.** 9 *ἀνεμόφθοροι*

(39) **95.** 15, **121.** 26 *οἱ ἐπὶ πλεῖστον φαῦλοι*

(40) **95.** 19, **106.** 19 *εἰ καί τις ἄλλος*

(41) **96.** 16 "*λαβόντες τὸ ἱκανόν*"

(42) **98.** 30 (of Olympias) *ἄνθρωπος*[4]

108. 9 *τὴν ἄνθρωπον*[4]

(43) **99.** 12 *τὸ δὴ λεγόμενον*

(44) **104.** 12 *φαντασίαι τε νυκτεριναί*

(45) **104.** 16 *ὀκταμηνιαίῳ χρόνῳ ἐπὶ κλίνης ἐταριχεύετο*

(46) **105.** 26 *ὡς αὐτὸς ἡμῖν διηγήσατο*

(47) **106.** 9 *ὃς...τὴν πανέρημον πάλιν κατείληφεν, τὴν τοῦ ἀρότρου παραβολὴν φοβηθείς*

(48) **107.** 10 (of Olympias) *ὅσην δὲ περιουσίαν χρημάτων ἢ κτημάτων τοῖς δεομένοις διένειμεν, οὐκ ἐμὸν τὸ λέγειν, ἀλλὰ τῶν εὖ παθόντων*

(49) **108.** 10 *εἰ ἐβούλετό με ὁ ἐμὸς βασιλεὺς [sc. Θεός] ἄῤῥενι συζῆν, οὐκ ἄν μου τὸν πρῶτον ἀφείλετο*

(50) **109.** 11, **138.** 13 *ὕλη*

113. 1 *ἐπιβάτης*

9. 12, 11. 4 *φιλομαθέστατε*

97. 20 *ἀκοινωνήτους ποιήσας*

92. 8 *προσαντιλέγειν*[2]

64. 9 *ἐκ τῶν ἐγκυκλίων παιδευμάτων*

152. 8 *τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων*

140. 11 *ἀνεμόφθοροι*

7. 11 *οἱ ἐπὶ πλεῖστον φαῦλοι*

34. 9 *εἰ καί τις ἄλλος*

45. 2 *λαβὼν...τὸ ἱκανόν*[3]

29. 10 (of Melania) *ἡ ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ*[4]

23. 7, **82.** 6, **98.** 5 *τὸ δὴ λεγόμενον* (introducing a proverb)

75. 2 *πρὸς τὰς φαντασίας τὰς νυκτερινάς*

119. 15 *Θεὸς...ἑξαμηνιαίῳ χρόνῳ ταριχεύσας αὐτοῦ τὸ σαρκίον*

49. 10, **117.** 9, **121.** 7, **133.** 1 *ὡς αὐτὸς ἡμῖν διηγήσατο*

19. 22 *ὡς αὐτός μοι διηγήσατο*

85. 5 *ὡς αὐτὸς διηγεῖτο*

121. 3 *ὡς καὶ αὐτὸς ἡμῖν διηγεῖτο*

153. 9 *ὡς καὶ αὐτὴ...διηγοῦντο*

104. 2 *ἐγκαρτέρει οὖν ἐν τῇ ἐρήμῳ... γέγραπται γάρ· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον κτλ.*

146. 3 (of Melania) *αὕτη μὲν ὅσην ὕλην ἀνήλωσεν ἐν τῷ θείῳ ζήλῳ καθάπερ πυρὶ φλέξασα, οὐκ ἐμὸν τὸ διηγήσασθαι ἀλλὰ καὶ τῶν τὴν Περσίδα οἰκούντων*

155. 17 *εἰ γὰρ ἐβούλετο παιδοποιεῖν ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐκ ἄν μου ἐλάμβανεν ἄωρα τὰ τεχθέντα*

126. 10, **128.** 16, **146.** 3 *ὕλη*

[1] The meaning of *ἐπιβάτης* in these *loci*—'passenger'—is found only in Palladius.

[2] This word occurs only in these *loci*.

[3] The idiom *τὸ ἱκανὸν λαβεῖν* (=Latin *satis accipere*) occurs elsewhere only in Acts xvii. 9, where we read *λαβόντες τὸ ἱκανόν*.

[4] A "most unusual expression"—Moore, *loc. cit.*

(51) **111.** 5 *λέγεται δὲ ὅτι καὶ αἰδουμένῳ ἐῴκει, τῆς αἰσθητῆς μεταλαμβάνων τροφῆς*	**16.** 3 *αἰδοῦμαι μεταλαμβάνων ἀλόγου τροφῆς*
(52) **118.** 5 *καθάπερ ἐν μακέλλῳ*	**60.** 16 *ὥσπερ...ἐν μακέλλῳ*
(53) **121.** 1 *οὐκ ἔχεις δέ με πεῖσαι, ὅτι ποτὲ Ἰωάννης ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη, ἢ ὤμοσεν ἢ ὥρκισεν ἢ κατελάλησεν ἢ ἐψεύσατο ἢ κατηράσατο ἢ εὐτραπέλων ἠνέσχετο*	**29.** 12 *καὶ τοῦτο ἔλεγον...ὅτι οὔτε ἐψεύσατό ποτε, οὔτε ὤμοσεν, οὔτε κατηρήσατό τινα, οὔτε ἐκτὸς τῆς χρείας ἐλάλησεν*
(54) **123.** 19 *συνασμενισμός*	**163.** 7 *συνασμενισμός*[1]
(55) **124.** 23, **147.** 2 *τὰ δόγματα τοῦ Σωτῆρος*	**9.** 4 *τοῖς δόγμασι τοῦ σωτῆρος*
(56) **138.** 13 *διαθήκην ὕλης οὐ γράφει*	**16.** 10 *οὐ διαθήκην ἔγραψε τελευτῶν*
(57) **138.** 19 *ξενίδιον*	**65.** 2 (*app. cr.*) *ξενίδιον*[2]
(58) **143.** 14 *μετὰ ἔξοδον τοῦ σταδίου*	**78.** 15 *μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ σταδίου*

(2) Employment of Biblical Texts.

Butler attaches "greater weight to the following three cases of resemblance in the employment of biblical texts."[3]

Dialogus	*Historia*
(1) **70.** 29 *ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης, μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης· καὶ λέγουσι, 'Δαιμόνιον ἔχει'*	**13.** 7 *ἦλθεν Ἰωάννης ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, μήτε ἐσθίων μήτε πίνων...καὶ λέγουσι· Δαιμόνιον ἔχει*

"Cf. Mt. xi 18 *ἦλθε γὰρ Ἰωάννης μήτε ἐσθίων μήτε πίνων, καὶ λέγουσιν· δαιμόνιον ἔχει.* Mt. xxi 32 *ἦλθε γὰρ Ἰωάννης πρὸς ὑμᾶς ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης, καὶ οὐκ ἐπιστεύσατε αὐτῷ.*

"I have been able to find no authority of any biblical MS for the insertion in Mt. xi 18 of the clause from xxi 32, nor any instance of the combination outside the two passages just cited."

(2) **102.** 2 *κἂν οἱ Φαρισαῖοι ὀνειδίζωσι τοὺς μαθητάς, λέγοντες· "'Ο διδάσκαλος ὑμῶν μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει"*	**13.** 2 *καὶ πάλιν τοῖς μαθηταῖς ἐπεμβαίνοντες ὀνειδισμοῖς ἔλεγον· 'Ο διδάσκαλος ὑμῶν μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει*

[1] "This word apparently does not occur elsewhere in Greek literature."—Moore, *loc. cit.*

[2] This word occurs only in these *loci*. The witness of the *Dialogus* argues for the elevation of *ξενίδιον* into the text of the *Historia* in II. 65. 2. *V.H.L.* II. 179 *ad fin.*

[3] In *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 141. The cases are presented on pp. 141, 142.

"Cf. Mk. ii 16...ἔλεγον τοῖς μαθηταῖς αὐτοῦ· ὅτι μετὰ τῶν τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει (ὁ διδάσκαλος ὑμῶν).

"The last three words do not belong to the text and are an insertion from the parallel passage in Mt. ix 11; they are, however, added in a considerable number of MSS and are a well attested reading. But the only MS that places them at the beginning of the sentence is the Old Latin Colbertinus (c); and it is doubtful whether a translation can be taken in a mere matter of order as representing a Greek reading. Thus the two passages cited agree in a form of the text very likely not found elsewhere, and certainly of extreme rarity. When to this agreement is added the further agreement that in both cases the text is introduced by a preface containing the root of ὀνειδίζειν, not found in the Gospel context in any of the parallel passages, the resemblances become very striking."

(3) **132.** 16 Cites 1 Jn ii 18 "Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν," and goes on [19] εἰ δὲ πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν εἴρηται παρὰ τοῦ ἀποστόλου ἐσχάτη, κτλ.

147. 11 παιδία, γέγραπται πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν ὅτι ἐσχάτη ὥρα ἐστίν.

"Here again it looks as if the reference '400 years ago' in citing this text is one of those mannerisms or tricks that betray personality and point to unity of authorship."

Mr Moore has also noted "an apparently unique reading of a Scriptural text": Ecclus. viii. 9 is thus cited in both the *Dialogus* (69. 6) and the *Historia* (II. 11. 2): μὴ ἀστοχήσῃς διηγήματος γερόντων, καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν πατέρων ἔμαθον. "In the Cambridge LXX and in Holmes and Parsons the text is as follows, without indication of any variant: μὴ ἀστόχει διηγήματος γερόντων, καὶ γὰρ αὐτοὶ ἔμαθον παρὰ τῶν πατέρων αὐτῶν."[1]

(3) DESCRIPTIONS OF PERSONS.

Butler finds that the author of the *Dialogus* and the author of the *Historia* "came into personal contact with the same individuals," and he cites the *loci* in both works which concern some of them:[2]

[1] *Ibid.* p. 155, n. *V.* Moore, *op. cit.* p. xxi.
[2] *Ibid.* p. 142. The *loci* are given on p. 143.

(1) Isidorus the Hospitaller:

Dialogus	*Historia*
35. 6 Ἰσίδωρός τις [*add. πρεσβύτερος*]...ὃν ἴσασι Ῥωμαίων οἱ πλεῖστοι ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκεν εἰσβαλόντα εἰς αὐτήν, ξενοδόχον Ἀλεξανδρείας ὄντα...	**15.** 9...Ἰσιδώρῳ πρεσβυτέρῳ ξενοδόχῳ ὄντι τῆς Ἀλεξανδρέων ἐκκλησίας.
37. 12 χωρεῖ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ τῆς Νιτρίας πρὸς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν, ἔνθα τὰς τῆς νεότητος ἐσχήκει [*leg.* ἠσκήκει] διατριβάς· καὶ καθίσας ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ...	**16.** 6 οὗτος γνώριμος ὢν τῇ κατὰ Ῥώμην συγκλήτῳ πάσῃ καὶ ταῖς τε γυναιξὶ τῶν μεγιστάνων **15.** 10 ὃς τὰ μὲν πρῶτα τῆς νεότητος ἆθλα ἐλέγετο ἠνυκέναι ἐν τῇ ἐρήμῳ· οὗ καὶ τὴν κέλλαν ἐθεασάμην ἐν τῷ ὄρει τῷ τῆς Νιτρίας

(2) Ammonius the Tall:

Dialogus	*Historia*
105. 6 λέγεται δὲ τὸ μνῆμα τοῦ μονάζοντος Ἀμμωνίου νόσους τὰς περὶ ῥῖγος ἐλαύνειν· τέθαπται δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν Ἀποστόλων πέραν θαλάσσης	**34.** 14 θάπτεται ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ λεγομένῳ Ῥουφινιαναῖς. οὗ τὸ μνῆμα λέγεται θεραπεύειν πάντας τοὺς ῥιγιζομένους.

"The Martyrium of the Apostles across the Bosphorus was the Rufinian."

(3) Olympias the Deaconess:

Dialogus	*Historia*
98. 26 ...νύμφην ποτὲ γενομένην Νεβριδίου τοῦ ἀπὸ ἐπάρχων...	**150.** 3 νύμφη δὲ πρὸς ὀλίγας ἡμέρας Νεβριδίου τοῦ ἀπὸ ἐπάρχων τῆς πόλεως, γυνὴ δὲ οὐδενός·
107. 15 ...οὐδὲ εἴκοσι μῆνας δουλεῦσαι τῇ τῆς σαρκὸς ἡδονῇ...λέγεται δὲ παρθένος ὑπάρχειν	λέγεται γὰρ κεκοιμῆσθαι παρθένος.

"It has to be considered whether the similarity of the information given concerning these three personages can be accounted for by the supposition that the author of the Dialogue and the author of the Lausiac History each had known them and their surroundings: or whether it is of such a kind as to point to identity of authorship."

Mr Moore suggests the following about Olympias:[1]

Dialogus	*Historia*
109. 7 προστάξας αὐτὸ τοῖς πενομένοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις διασκορπισθῆναι	150. 6 ἥτις πάντα διασκορπίσασα ἑαυτῆς τὰ ὑπάρχοντα διέδωκε πτωχοῖς

(4) GENERAL EXPERIENCES.

While we cannot satisfactorily identify the Bishop of the *Dialogus* with Palladius of Helenopolis,[2] it is worth noting that the author of the *Dialogus* represents the Bishop as having experiences similar to those known to have been the experiences of Palladius. The Bishop is described as an adherent of S. Chrysostom, and Palladius tells us the same about himself.[3] Both the Bishop and Palladius have heard tales from an ascetic Hierax, who lived in the desert of Porphyritis near the Red Sea.[4] As Palladius spent ten years in Egypt, so the Bishop has himself been in Egypt.[5] Both the Bishop and Palladius know the same people: Ammonius, Chronius, Dioscorus, Hierax, Isidorus, Macarius, Olympias.[6] And the writings of Evagrius, with whom Palladius lived in Egypt, are quoted by the Bishop and by Palladius.[7]

(5) CONCLUSION.

The author of the *Dialogus* shows considerable knowledge of Palladius and his doings. Indeed, apart from the *Historia*, our principal source of information about Palladius is the *Dialogus* in which Palladius is always mentioned in the third person. From the *Dialogus* we learn that Palladius was one of three

[1] *Op. cit.* p. 201—from the reference to διασκορπίζω.

[2] *V. supra*, section II of this chapter.

[3] For the Bishop *v. supra*, p. xxxi, nn. 8, 11, 12, and 14. For Palladius *v. supra*, pp. xvi (n. 14) and xviii (nn. 1 and 4).

[4] For the Bishop *v.* 105. 20–106. 10. For Palladius *v. H.L.* II. 69. 17 *et seq.*, 201.

[5] For the Bishop *v.* 27. 20–22. For Palladius *v. supra*, LIFE OF PALLADIUS I.

[6] In addition each treatise mentions Antonius, Athanasius, Basil, Constantine, Demetrius, Gregory, Chrysostom, Julian the Apostate, Maximian, Maximus, Nebridius, Nectarius, Origen, Rufinus, Theodosius the Great, Valens.

[7] For the *Dialogus v. infra*, LITERARY SOURCES II. For the *Historia v. H.L.* II. 123. 1–3 and *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 144.

episcopal investigators into the state of the Church of Ephesus,[1] that he went to Rome on S. Chrysostom's behalf,[2] that on his return he was arrested and imprisoned in Thrace,[3] and that he was later sent into exile at Syene in Egypt.[4]

Thus, from the similarities exhibited by each work to the other in the matter of phraseology and vocabulary, not only in various words and expressions, but also in the curious way in which certain Biblical passages are cited, and also in the remarkable agreement in the presentation of *data* concerning persons common to both works, in short from the internal evidence as a whole, it appears that the author of the *Historia*—that is to say, Palladius of Helenopolis—could very well have written the *Dialogus*. In fact, there exists no tenable argument by which the Palladian authorship of the *Dialogus* can be disproved. And since the internal evidence confirms the tradition of the authorship, there need be no hesitation in accepting Palladius of Helenopolis as the author of the *Dialogus*.

HIS INTIMACY WITH S. CHRYSOSTOM

It is not known when Palladius first met S. Chrysostom, but from the time of his elevation to the see of Helenopolis in 400[5] to the second deposition of S. Chrysostom in 404,[6] it is certain that Palladius was a member of S. Chrysostom's Synod in Constantinople[7] and spent most of those four years in S. Chrysostom's company. How intimate was the relation between S. Chrysostom and Palladius may be seen from a consideration of various passages in the *Dialogus*.

Palladius, as a member of S. Chrysostom's Synod, was present when Eusebius, Bishop of Valentinopolis, presented to the Synod some charges against Antoninus, Bishop of Ephesus.[8] This action resulted in the appointment of Palladius

[1] 82. 12–91. 11.
[2] 19. 3–8.
[3] 22. 9–24. 19.
[4] 129. 15–131. 10, 126. 18–20.
[5] *V. H. L.* II. 105, 243–245 and Tillemont, *op. cit.* XI. 514. If Palladius ever met S. Chrysostom before 388 (the beginning of his long sojourn in Egypt), he makes no mention of it in either the *Dialogus* or the *Historia*.
[6] 19. 3–5.
[7] 7. 3–5.
[8] 83. 9–87. 9.

to an episcopal commission, which made investigations in Asia Minor during the summer and autumn of 400.[1] In the early spring of the following year, Palladius accompanied S. Chrysostom to Ephesus to assist in the final disposition of the case, which was concluded in the summer of 402.[2]

It cannot be ascertained whether Palladius returned to Constantinople with S. Chrysostom or spent the following winter at Helenopolis. At any rate, we find him early in 403 in the capital again, assisting in S. Chrysostom's Synod and remaining in Constantinople until 405, when he fled to Rome.[3]

There are many instances in the *Dialogus* of the knowledge of the details of S. Chrysostom's private life, which point to an intimate relation and none of which appears to have been learned at second-hand. With the exception of the brief recitals of S. Chrysostom's early life[4] and exile,[5] the information of this nature concerns the period of S. Chrysostom's episcopate, when Palladius enjoyed his personal friendship. From Palladius we derive an authentic account of S. Chrysostom's reforms in Constantinople,[6] his abstemiousness,[7] his ill-health,[8] his humour,[9] his ideals,[10] his outspokenness,[11] his self-control,[12] his love of retirement,[13] and his religious life.[14]

[1] 87. 6–88. 13. *V. H.L.* II. 243, 245; Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, pp. 144, 145; Tillemont, *op. cit.* XI. 514; Moore, *op. cit.* p. 117, n. 4.

[2] 88. 23–91. 11. *V.* Butler, *ibid.*; Tillemont, *ibid.*

[3] 19. 3–5, 44. 3–65. 12. *V.* Butler, *ibid.*; Tillemont, *op. cit.* XI. 515.

[4] 28. 1–30. 8. In *H.L.* II. 129. 4–6 Palladius says that at Antioch he met S. Chrysostom's aunt, the deaconess Sabaniana. She may have supplied Palladius with some of the details of her nephew's life at Antioch.

[5] 63. 18–64. 1, 65. 20–69. 3.

[6] 31. 14–33. 15.

[7] 69. 10, 17–70. 16, 79. 14–17, 110. 1–3, 18–111. 6.

[8] 28. 23–29. 7, 69. 20–22, 88. 23–25.

[9] 122. 21–33.

[10] 78. 28–79. 3, 29–80. 5, 28–29, 110. 18–111. 6, 112. 28–113. 5, 144. 18–20.

[11] 30. 9–11, 45. 15–21, 46. 18–19, 51. 3–5, 63. 23–24, 68. 14–16, 116. 15–19, 118. 7–8, 119. 24–28, 140. 16–18.

[12] 46. 2–10, 14–24, 61. 1–15, 84. 14–16, 121. 1–3.

[13] 112. 28–113. 5.

[14] 29. 12–16, 45. 8–12, 54. 26–29, 69. 23–27, 79. 29–80. 5, 85. 6–12, 144. 18–20.

S. CHRYSOSTOM'S REFERENCES TO PALLADIUS

Were it not for the intimate knowledge of S. Chrysostom which Palladius reveals in the *Dialogus* (and to a less extent in the *Historia Lausiaca*[1]), we should probably not recognize so readily the intimacy which existed between the two bishops. Among S. Chrysostom's *Letters* there are only two addressed to Palladius,[2] and of one of these Palladius is a joint-recipient.[3]

In *Ep.* CXIII[4] S. Chrysostom perhaps refers to the exile of Palladius during the Johannite persecution.[5] He asks that Palladius write to him and inform him about his health.

S. Chrysostom addresses *Ep.* CXLVIII[6] to Cyriacus, Demetrius, Palladius, and Eulysius, calling them *μακάριοι καὶ τρισμακάριοι* because of the perilous labours that they have undergone on behalf of the Church. He praises their strength of character, praying God's blessing upon them for their noble efforts to restore peace to the world. S. Chrysostom assures the bishops that they are ever in his thoughts, and concludes the letter by commending two ecclesiastics to their love and good offices.

HIS PECULIAR FITNESS FOR HIS TASK

Because of this intimate friendship with S. Chrysostom, Palladius was peculiarly fitted for the task undertaken. He had observed S. Chrysostom's daily life, not only in Constantinople, but also abroad in travelling with him to Ephesus.[7] He had seen him in the various phases of his work as teacher[8]

[1] *V. H. L.* II. 105. 10–12, 129. 4–6, 157. 10–12. These are the only references to S. Chrysostom in the *Historia*.

[2] *Epp.* CXIII, CXLVIII in Migne, *P.G.* LII. 669, 699.

[3] *Ep.* CXLVIII is entitled *Cyriaco, Demetrio, Palladio, Eulysio episcopis.*

[4] Written *ab anno* 404 *ad* 407 according to Migne, but more probably not before 406.

[5] *λανθάνοντες καὶ κρυπτόμενοι, πλείονα σχολὴν ἔχετε νῦν προσκαρτερεῖν ταῖς εὐχαῖς. Cf. H.L.* II. 105. 12–14; Theodorus Trimithuntinus, *op. cit.* col. lv.

[6] Migne has *Cucuso anno* 405.

[7] 87. 6–88. 13.

[8] 45. 15–21, 54. 26–29, 78. 28–31, 110. 18–111. 5, 116. 15–19, 118. 7–8, 119. 24–28. *V. infra*, p. lxxi, n. 5.

and administrator:[1] instructing the people[2] or the clergy,[3] or managing the funds of the Church,[4] or caring for the poor[5] and the widows.[6] He had seen him faithful in his secular responsibilities,[7] yet escaping them whenever possible and eagerly turning his attention to spiritual matters.[8] He knew his habits of food[9] and had shared in his strict monastic asceticism.[10] Himself a bishop, Palladius had marked S. Chrysostom as the leader of his fellow-bishops of the Constantinopolitan Synod.[11] He seems to have been constantly in touch with his great master and friend; and at no time throughout the years of their acquaintance did anything occur to weaken their attachment,—in fact Palladius even suffered persecution and exile for the martyred Saint.[12] With the exception of the events of S. Chrysostom's early life (which Palladius probably heard from S. Chrysostom's lips[13]) and exile, the account which Palladius gives is based practically on his own observation—things that he had himself witnessed and experienced.

HIS RELIABILITY

As a result we have a plain biography of fact, not of fiction. Palladius does not recount mere gossip or hearsay. In the few places in the *Dialogus* where phrases occur indicating second-hand information, Palladius is very sure of his sources.[14] One thing that must immediately commend it as worthy of belief

[1] 31. 14–33. 15, 69. 23–27, 70. 2–7, 79. 29–80. 5, 82. 20–91. 11, 146. 33–147. 1.
[2] 45. 15–21, 54. 26–29, 78. 28–31, 116. 15–19, 118. 7–8, 119. 24–28.
[3] 31. 16–25, 47. 1–11, 13–16, 110. 18–111. 5, 122. 21–33.
[4] 32. 7–18, 70. 2–7, 111. 20–22, 146. 33–147. 1.
[5] 70. 2–7, 79. 29–80. 5, 146. 33–147. 1.
[6] 32. 18–23, 79. 29–80. 5.
[7] 55. 12–17, 86. 22–87. 4.
[8] 69. 23–27.
[9] 69. 10, 17–70. 16, 79. 14–17, 110. 1–3, 18–111. 6.
[10] 81. 11–20. *H.L.* II. 167. 5–168. 14; 235.
[11] 45. 25–50. 11, 54. 26–29, 83. 9–87. 16, 88. 13–90. 22.
[12] 19. 3–5, 126. 18–20. *H.L.* II. 105. 10–14. S. Chrysostom, *Ep.* CXIII. Theodorus Trimithuntinus, *op. cit.* col. lv.
[13] *V. supra*, pp. lxi (n. 4) and xlviii (n. 7).
[14] *V. infra*, LITERARY SOURCES. On the veracity and reliability of Palladius as an historian *v. H.L.* I. 178–196; II. iv, xii.

is the absence of such miraculous tales as abound in the later *Vitae* of S. Chrysostom.[1] Apart from one or two incidents in the lives of the Nitrian Monks, which he relates without affectation or extravagance,[2] Palladius reports only the appearance of Basiliscus, the martyred Bishop of Comana, to S. Chrysostom in a vision on the eve of S. Chrysostom's death.[3] Moreover, whenever the statements of Palladius can be checked by the writings of S. Chrysostom and of his contemporaries and by the Acts of Councils, they are generally fully corroborated.[4]

HIS APPRECIATION OF S. CHRYSOSTOM

Though he only partly realized S. Chrysostom's true greatness and his increasing importance in the Church, Palladius recognized in him a devout Christian, a profound and eager student, a devoted and watchful shepherd, and a daily example in his domestic life. He saw the present and local greatness, but had less conception of the lasting and widening influence which a mind and a personality like S. Chrysostom's were destined to exert for ages to come.[5] Palladius was aware that S. Chrysostom's arguments and reasoning had confirmed the faith, but that centuries later theologians and philosophers should still have recourse to the writings of his friend was far beyond the range of his imagination. Yet he did believe that posterity ought not to forget S. Chrysostom, and therefore wrote the *Dialogus* to help those who would keep his memory alive.[6] And while S. Chrysostom's own writings are indispensable in forming an estimate of his far-reaching powers as a theologian, philosopher, and preacher, were it not for the intimate revelations of every-day life presented by Palladius, our picture of his personality would be incomplete.[7]

[1] *V.* especially Georgius Alexandrinus, *op. cit.* pp. 169. 10–172. 40, 173. 22–175. 25, 176. 14–177. 31, 180. 5–183. 22, 235. 34–236. 19, 247. 4–10, 254. 3–26. *V. supra*, p. xxxix, n. 8.

[2] 105. 6–8, 26–106. 5, 10–16.

[3] 67. 16–68. 3 (*cf. H.L.* II. 154. 5–24 for a similar story). Theodorus Trimithuntinus gives a different version of this vision (*op. cit.* col. lxxix).

[4] The few cases where disagreement occurs are discussed in the NOTES.

[5] *Sed v.* 122. 9–14. [6] 125. 15–22, 140. 21–23.

[7] *V.* Moore, *op. cit.* pp. ix–xii. In his *Admonitio* Savile held that of the *Scriptores Rerum Chrysostomi* Palladius is *facile princeps.*—*ap.* Cave, *op. cit.* I. 275.

I. The supposed date of the *Dialogus* is shortly after S. Chrysostom's death (14 September 407), for the Deacon has heard the rumour of it[1] and the Bishop is able to confirm the news.[2] But, if a passage in the *Dialogus* must be interpreted literally, the time cannot well be before July 408, for the Bishop tells the Deacon that "Heracleides of Ephesus has been confined *for these four years* in the prison of Nicomedia,"[3] where the context shows that the Bishop means four years from the second expulsion of S. Chrysostom.[4] There is no incident mentioned in the *Dialogus* to which a later date can be assigned.

Ambrogio Traversari (1386–1439) translated the *Dialogus* into Latin, adding, *de suo*, a *Prooemium*[5] wherein he placed the time of the *Dialogus* in the pontificate of Pope S. Zosimus (417–418).[6] From the publication of Ambrogio's translation in 1533 until the appearance of Bigot's *editio princeps* of the Greek text in 1680, this date assigned by Ambrogio was commonly accepted, since the *Dialogus* was known only in his Latin translation.[7] Bigot proved conclusively that Ambrogio's *Prooemium* is spurious,[8] and Bigot's pronouncement has remained unquestioned until in our own day Zoeckler unsuccess-

[1] 25. 24.

[2] 28. 1, 67. 16–69. 3, 140. 21–23.

[3] 127. 15–16 (Moore's translation). The italics are mine. *Cf.* 92. 5–10.

[4] Ussher incorrectly began the exile of Heracleides in 406 and then added his four years' incarceration: *Ex quo inferimus, anno CCCCX. hoc inter Theodorum et Palladium habitum fuisse colloquium.—Op. cit.* p. 808. Ussher has remained alone in his decision that the supposed date of the *Dialogus* is 410.

[5] *V. infra*, TRANSLATIONS.

[6] *V. infra*, p. lxxxvi, n. 4.

[7] I have found only two exceptions to this acceptance of Ambrogio's fiction between 1533 and 1680: Ussher (*v. supra*, n. 4) and Petau (*v. supra*, p. xl, n. 5).

[8] In pronouncing Ambrogio's *Prooemium* fictitious Bigot was anticipated by Ussher, whose declaration is all the more remarkable because the Greek text (by which the imposition becomes immediately apparent) was unknown at that time (*v. supra*, p. xl, n. 7).

Bigot's case against Ambrogio is given in his *Praefatio*, *op. cit.* pp. ii–iv, ix. *V.* also Tillemont, *op. cit.* XI. 644, 645.

fully attempted to revive Ambrogio's supposed date of the *Dialogus*.[1]

II. In the absence of external evidence to show when the *Dialogus* was composed, the supposed date of the *Dialogus* has generally been taken to be the date of its composition. But it does not follow, as Dom Butler first noticed, that the *Dialogus* was necessarily written in 408.[2] The establishment

[1] Aengenvoort, *op. cit.* p. 3, n. 2.

It is *à propos* to notice here that Mr Moore, while accepting Bigot's proof as to the supposed date of the *Dialogus* (*op. cit.* p. xii), accuses Palladius of anachronism (*ib.* p. 100, n. 3). In commenting upon 71. 7–9, where the Deacon declares that he "knew the mind of the man [*sc.* S. Chrysostom] from common report, and from those writings of his, homilies and letters which have come into our hands," Mr Moore is of the opinion that "the sentence suggests the passage of a certain space of time for their collection," and adds "they could not have reached Rome at the supposed date of the Dialogue."—*Ibid.* p. 100, n. 3.

I can see no difficulty here. In the first place, the Deacon refers explicitly to "those writings of his...which have come into our hands." No assertion is made that everything written by S. Chrysostom (or, at least, as much as we have of his works to-day) eventually found its way to Rome for incorporation into a collection edited by the Roman Church. Four years after S. Chrysostom's departure from Constantinople is a sufficient "space of time," it seems to me, for a goodly number of his "homilies" to be brought to Rome by the Johannites who fled thither.

As for the "letters," I readily admit that "the passage of a certain space of time" would have been necessary "for their collection," if the Roman Church had undertaken to prepare a *corpus epistolarum*; but here, again, I would note that the Deacon is speaking only of those letters "which have come into our hands." In addition to the two letters to Pope S. Innocent I, which were written in 404 and in 406, S. Chrysostom addressed *Epp.* CLXI, CLXVIII, and CLXIX to persons living in Rome, and *Epp.* CLV, CLVII–CLX, CLXX, CLXXXII, and CLXXXIV to persons living in Italy. It is to these letters that the Deacon refers. It is reasonable, also, to include the letters written by S. Chrysostom to his adherents who fled to Rome and presumably brought his letters with them as well as imperial edicts (*v.* 18. 19–23, 19. 3–8, 20. 8–16), or who were in Rome when the letters were delivered to them. These letters are *Epp.* LXIV, CXIII, CXXV, CXLVIII, and CCII. I would also add *Epp.* CXLIX, CLXV–CLXVII, and CLXXXIII, which are addressed to Western ecclesiastics. That this collection is sufficiently large to justify the Deacon's words is perfectly obvious.

Cf. 99. 16–17, where mention is made of the letters written by Theophilus. There is no suggestion here that the Bishop is thinking of a collection of the letters of Theophilus.

[2] Butler clearly distinguishes between the supposed date and the date of composition: "The scene of the Dialogue is Rome; the time shortly after St. John's death, before the news had definitely reached Rome, i.e. 407 or 408. Of course

of the supposed date, however, acts as the *terminus a quo* in any attempt to ascertain the date of composition.

Now the *terminus ad quem* for the date of the *Dialogus* cannot be definitely determined. The fact that 408 is the latest ascertainable date in the work signifies merely that the time at which the dialogue is supposed to have taken place is not later than 408. There is no suggestion of any event in the *Dialogus* that is not in accord with 408 as the year of the conversation. Palladius, whether writing in 408 or in 418 or in 428, was guilty of no anachronisms. If he did write at a distance from the time he selected, Palladius was sufficiently careful to confine himself to events happening before or in 408.

The statement has recently been advanced that the references to Theophilus in the *Dialogus* demand a date for its composition prior to his death in 412.[1] But because no mention is made of his death, it cannot be maintained that the *Dialogus* was therefore written during his life. For if Palladius composed the *Dialogus* before 412, how could he have recorded the death of Theophilus before it occurred? On the other hand, if Palladius composed the *Dialogus* after 412, it would be a manifest anachronism for Palladius to have referred to the death of Theophilus (or, for that matter, to any event after 408) in a conversation which purports to have been held in 408.

III. The question of the date of the composition of the *Dialogus*, it seems, therefore must remain unsolved. There are,

it does not follow that the Dialogue was written at that date....There is no real difficulty of any kind presented by the theory that Palladius of Helenopolis at any date between St. John's death (407) and his own (c. 425) may have written the Dialogue."—*Authorship of the Dialogus de Vita Chrysostomi*, p. 4.

Butler later sees "no difficulty in supposing that he [Palladius] may have written it [the Dialogue] at Syene [406–408] and placed the scene at Rome to give actuality to the story."—*J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 147.

[1] Baur (*op. cit.* p. 38) writes: *Le dialogue doit avoir été écrit avant 412, année de la mort de Théophile, qui y est représenté comme vivant*, referring in a note to 140. 18–21, the *locus classicus* for those who seek to set 412 as the *terminus ad quem*. This *locus* Aengenvoort calls (*op. cit.* p. 11) *eine Erklaerung, die ich fuer eine der wichtigsten Stellen des Dialogs halte*. Therein is described the relation of Theophilus to the Roman Church after S. Chrysostom's deposition. Moore decides (*op. cit.* p. xxiii) that this reference to Theophilus "does not necessarily imply that he was still alive," if the *Dialogus* was written after his death.

however, certain considerations which point to dates for its composition both before and after 412.

(1) Is it likely that Palladius would have written the *Dialogus*, in which Theophilus is so violently assailed, before the death of Theophilus in whose power he was an exile in Egypt from 406 to 412? Would not Palladius dread the revenge of Theophilus? It is possible that the *Dialogus* was written and circulated privately, though it would have been fatal if discovered.[1]

(2) Mr Moore urges a late date for the composition of the *Dialogus*, suggesting that it was written after the *Historia Lausiaca*. In his opinion "there is no need to argue the probability that the smaller work preceded the greater."[2] Thus, as he accepts Butler's date (419–420) for the *Historia Lausiaca*, "the greater,"[3] Mr Moore *ipso facto* places the composition of the *Dialogus*, "the smaller work," sometime between 420 and the year of the death of Palladius, who died before 431.[4]

(3) On the other hand, an early date for the composition of the *Dialogus* may be warranted by Aengenvoort's conclusion that Palladius wrote the *Dialogus* in answer to the scurrilous σύγγραμμα composed by Theophilus (82.22) against S. Chry-

[1] An example of secret writing is the *Contra Constantium Augustum Liber* composed by S. Hilary of Poitiers (*c.* 300–*c.* 367). *V.* Professor E. W. Watson, *The Life and Writings of St. Hilary of Poitiers* in *A Select Library of Nicene and Post-Nicene Fathers of the Christian Church*. Second Series. Vol. IX. St. Hilary of Poitiers. *Introduction*, pp. xxv–xxix (Oxford, 1899).

[2] *Op. cit.* p. xxii.

[3] *Op. cit.* p. xv.

[4] Moore's explanation of his novel hypothesis is as follows (*op. cit.* pp. xxii, xxiii): "When the author found that the brief records of the *History* proved of interest and value, he would naturally try to do the same thing on a larger scale with the life of a single man, the most eminent Christian of the day. He could not write a lengthy treatise at Syene [406-408], if only for the want of 'prime parchment' (p. 173) [125. 16–17], and is not likely to have done so during his stay in Galatia [412–413], with his mind distracted by current events, and his uncertainty as to his future. The reference to Theophilus (who died in 412) on p. 190 [140. 18–21] does not necessarily imply that he was still alive; on the other hand, the mention of a collection of Chrysostom's writings, especially his letters (p. 100) [71. 7–9], seems to demand a certain lapse of time."

sostom[1] and translated into Latin by S. Jerome.[2] Is it not in accordance with the general custom followed in acrimonious ecclesiastical controversies to suppose that Palladius would make no long delay in vindicating the reputation of S. Chrysostom by composing the *Dialogus* with the view of refuting the current calumnies circulated by Theophilus about S. Chrysostom? If such was the aim of Palladius, there would be no pressing need to clear S. Chrysostom's name after 418 at the latest, for before the spring of that year S. Chrysostom's name was restored to the diptychs of the Church of Alexandria.[3]

(4) Again, towards the close of the *Dialogus* the Deacon declares that he is fully persuaded of the truth of the Bishop's narrative: "While I have the recollection of it still ringing in my ears," he continues, "I shall possibly commit it to writing in ink, upon a prime piece of parchment, as a memorial to our own generation, and for the benefit of those who aspire to the episcopate."[4] This statement of the Deacon seems to indicate that the *Dialogus* was to be written shortly after the supposed date of its occurrence in 408.

On the whole, an early date, the year 408 or soon afterwards, commends itself as more probable than a much later date for the composition of the *Dialogus*.[5]

LITERARY SOURCES

I. The *Dialogus* abounds in Biblical Quotations and References which are apt and reveal a considerable acquaintance with the Scriptures. Palladius quotes 276 times from the

[1] *V.* the whole *locus*, 82. 20–83. 5, and Aengenvoort's discussion (*op. cit.* pp. 13–16).

[2] *V. supra*, p. xx, n. 3.

[3] Bright, *op. cit.* II. 196, 197. S. Chrysostom's name was restored at Antioch in 413 and at Constantinople soon afterwards. Alexandria was the last to follow suit.

[4] 125. 16–19 (Moore's translation).

[5] This date is also given by Petau (*v. supra*, p. lxv, n. 7) and by Venables in *D.C.B.* II. 75, *s.v.* "Olympias (2)."

Baur conjectures that *La date la plus probable reste donc 408.—Op. cit.* p. 39.

Butler, while not directly attempting to date the *Dialogus*, is inclined to place its composition in 408 (*v. supra*, p. lxvi, n. 2).

Bible,[1] which is his chief literary source. Dom Butler lists only 47 Scriptural Citations in the *Historia*,[2] eight of which occur in the *Dialogus*.[3] The preponderance of Biblical Quotations in the *Dialogus*, Mr Moore explains, "is partly because in the non-historical portions the author is justifying Chrysostom's actions by scriptural precedent; but while the quotations in the *History* are brief, in the Dialogue they are sometimes very lengthy."[4]

Many of the Scriptural Citations in the *Dialogus* are apparently loose quotations from memory,[5] for variations are found which have no MS. support.[6]

II. The debt of Palladius to Greek Literature is not large, in so far as actual quotations are concerned. The only author mentioned and quoted in the *Dialogus* is Menander,[7] but the *Dialogus* contains unacknowledged citations from Aristotle[8] and Philo Judaeus[9] and a proverbial saying ascribed to Pythagoras.[10]

In addition to actual quotations, Palladius shows acquaintance with the writings of Homer,[11] Aeschylus,[12] Euripides,[13]

[1] Mere allusions and references are not included in this list, but are mentioned in the NOTES. For a complete consideration of Palladius' use of the Bible in the *Dialogus*, *v. infra*, APPENDIX III.

[2] *H.L.* II. 264.

[3] *V. infra*, APPENDIX III.

[4] *Op. cit.* pp. xviii–xix.

[5] Palladius had been a monk in Egypt for some years before his elevation to the episcopate (*H.L.* II. 9. 10–10. 2), and we learn from his own account that the Egyptian ascetics spent much of their time in memorizing portions of the Bible (*H.L.* II. 34. 5–10, 81. 16–82. 2, 109. 5–6).

[6] *V. e.g.* 102. 3–4, where S. Mark ii. 16 is combined with S. Matt. ix. 11, and *v.* the note *ad loc.* In the note on 34. 24–26 are collected references to Biblical Citations concerning which Palladius is in error.

[7] *V.* 94. 12–14 and the note *ad loc.*

[8] *V.* 124. 2 and the note *ad loc.*

[9] *V.* 61. 23–62. 3 and the note *ad loc.*

[10] *V.* 94. 26–27 and the note *ad loc.*

[11] *V.* 26. 19, 31. 2, 99. 25 and the notes *ad loc.*

[12] *V.* 24. 24–25, 66. 14, 79. 29, 104. 13, 16, 113. 27, 118. 1–2, 130. 5, 143. 8 and the notes *ad loc.*

[13] *V.* 51. 23, 66. 14, 104. 16, 118. 1–2, 130. 5 and the notes *ad loc.*

Plato,[1] Aristotle,[2] Menander,[3] Philo Judaeus,[4] Evagrius Ponticus,[5] S. Athanasius,[6] and S. Chrysostom.[7]

III. Palladius cites two Canons: one of the Arian Council of Antioch[8] and one of the Council of Constantinople.[9] He also shows familiarity with the Canons of the Councils of Sardica[10] and of Constantinople.[11]

IV. The Rescripts or Edicts issued at Constantinople with the view of coercing the adherents of S. Chrysostom to communicate with his episcopal enemies constitute a fourth literary source utilized by Palladius, who gives extracts from four such decrees.[12]

V. Palladius illustrates his description of the plot against and the deposition of S. Chrysostom by quoting either in full or in part several of the most important Letters and Communications exchanged between the persons concerned and by summarizing the contents of many others.

The Letters and Communications which Palladius quotes are the following:[13]

[1] *V.* 37. 23, 53. 1, 66. 18–19, 113. 2 and the notes *ad loc.*

[2] *V.* 72. 6 and the note *ad loc.*

[3] *V.* 51. 2 and the note *ad loc.*

[4] *V.* 62. 4, 141. 14–15 and the notes *ad loc.*

[5] *V.* 31. 15–17 and the note *ad loc.* The *Historia* also contains a citation from Evagrius (II. 123. 1–3). *V.* also Butler in *J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 144; *H.L.* I. 181; II. 116–123, 216–218, 244, n. 3, 248, 266.

[6] *V.* 68. 10–16 and the note *ad loc.*

[7] *V.* 14. 9–10, 26, 50. 16–17, 51. 3–5, 62. 4–5, 66. 21–22, 116. 16–17, 122. 2 and the notes *ad loc.* The first two references occur in S. Chrysostom's letter to Pope S. Innocent, and are, therefore, not properly Palladian (*sed v.* the note on 8. 2–3).

[8] *V.* 53. 12–16 and the note *ad loc.*

[9] *V.* 9. 21–23, 42. 20–22, 48. 10–12, 23–49. 1 and the notes *ad loc.* The Canon quoted in these *loci* is Canon II of the Council of Constantinople (*v.* the note on 9. 20), but Palladius gives it a Nicene origin in 42. 20–22.

[10] *V.* 53. 16–19 and the note *ad loc.*

[11] *V.* 9. 30–10. 3, 25–27, 15. 14–15, 48. 20–22 and the notes *ad loc.*

[12] *V.* 18. 20–23, 19. 7–8, 64. 20–65. 1, 65. 13–16 and the notes *ad loc.*

[13] The documents numbered 1–6 and 11 were undoubtedly formal written communications. It is very probable that Nos. 7–10, 13, and 16 were of the same nature. It is possible that the substance of Nos. 12, 14, and 15 was delivered orally, though the likelihood that even these were in writing is the reason for their inclusion in this list.

1. S. Chrysostom to Pope S. Innocent I.[1]
2. Theophilus, Bishop of Alexandria, to S. Chrysostom.[2]
3. S. Innocent to Theophilus.[3]
4. Emperor Honorius to Emperor Arcadius.[4]
5. Theophilus to Bishops of Palestine.[5]
6. S. Chrysostom to Theophilus.[6]
7. Arcadius to Nitrian Monks.[7]
8. Synod of the Oak to S. Chrysostom.[8]
9. S. Chrysostom's Synod to Synod of the Oak.[9]
10. S. Chrysostom to Synod of the Oak.[10]
11. Synod of the Oak to Arcadius.[11]
12. Episcopal Conspirators to Theophilus.[12]
13. Arcadius to S. Chrysostom.[13]
14. S. Chrysostom to Arcadius.[14]
15. A Civil Official to S. Chrysostom.[15]
16. S. Chrysostom to Episcopal Conspirators.[16]

To illustrate S. Chrysostom's action in the deposition of Antoninus, Bishop of Ephesus, Palladius quotes the document containing the charges preferred against Antoninus,[17] an order from the Court commanding S. Chrysostom's presence in Constantinople,[18] and a resolution addressed to S. Chrysostom by the clergy of Ephesus.[19]

VI. In addition to the actual citations catalogued above, Palladius shows knowledge of other documents more or less

[1] *V.* 8. 4–16. 5 and the note on 8. 2–3.
[2] *V.* 9. 21–23, 42. 19–24, 48. 22–49. 1 and the note on 42. 19–24.
[3] *V.* 17. 1–12 and the note *ad loc.*
[4] *V.* 21. 13–22. 8 and the note on 21. 13.
[5] *V.* 40. 1–6 and the note *ad loc.*
[6] (1) *V.* 41. 20–22 and the note *ad loc.* (2) *V.* 42. 13–16 and the note *ad loc.*
[7] 43. 14–18.
[8] (1) 47. 23–48. 2. (2) 50. 7–8.
[9] 48. 9–49. 3.
[10] (1) *V.* 49. 7–28 and the note *ad loc.* (2) 50. 9–11.
[11] 50. 22–51. 1.
[12] 51. 24–52. 2.
[13] (1) 55. 12. (2) 55. 24–25. (3) 60. 10–13.
[14] 55. 13–17.
[15] 60. 19–24.
[16] 63. 25–27.
[17] 83. 20–84. 5.
[18] 86. 24–87. 1.
[19] 88. 16–23.

relating to S. Chrysostom. Up and down the pages of the *Dialogus* are strewn references to Letters and Communications, Rescripts and Edicts, Memoranda and Affidavits, Memorials, Petitions and Indictments, Minutes, Confessions, and Canons, the contents of which Palladius seems to have learned at first-hand and many of which he may have seen, for his travels took him to the places whither the documents were sent or whence they emanated.

For the sake of completeness a catalogue of this miscellaneous literary material is appended here:

(1) Letters and Communications:

1. Theophilus to S. Innocent.[1]
2. S. Chrysostom's Synod to S. Innocent.[2]
3. S. Chrysostom's Clergy to S. Innocent.[3]
4. Arcadius to Theophilus.[4]
5. S. Innocent to S. Chrysostom and to Theophilus.[5]
6. S. Innocent to S. Chrysostom and his Synod.[6]
7. Episcopal Conspirators to S. Innocent.[7]
8. S. Anysius, Bishop of Thessalonica, to S. Innocent.[8]
9. Bishops of Caria to S. Innocent.[9]
10. Clergy of Antioch to S. Innocent.[10]
11. S. Innocent to Honorius.[11]
12. Honorius to S. Innocent.[12]
13. Chromatius, Bishop of Aquileia, to Honorius.[13]
14. S. Innocent to Arcadius.[14]

[1] (1) *V.* 7. 15–17 and the note *ad loc.* (2) *V.* 16. 12–17 and the note *ad loc. Cf.* 99. 21–22, 145. 14 and *v.* the notes *ad loc.*

[2] (1) 7. 30–8. 1. (2) 17. 12–17. (3) 18. 23–19. 1.

[3] (1) 8. 1. (2) 19. 8–15.

[4] 12. 3–12.

[5] 16. 6–12, 17. 1–12, 20. 1–4.

[6] 17. 17–19.

[7] 17. 21–18. 7.

[8] 18. 23–19. 2.

[9] 20. 1–5.

[10] 20. 1–8.

[11] *V.* 20. 18–20 and the note *ad loc.*, 22. 3.

[12] *V.* 21. 9–12 and the note *ad loc.*

[13] *V.* 21. 9–22. 3 and the note on 22 1–3.

[14] 22. 9–12, 23. 9–16.

15. Chromatius to Arcadius.[1]
16. Venerius, Bishop of Milan, to Arcadius.[2]
17. Arcadius to Governor of Antioch.[3]
18. Theophilus to Bishops of Egypt.[4]
19. Arcadius to S. Chrysostom.[5]
20. Pharetrius, Bishop of Caesarea, to Episcopal Conspirators.[6]
21. Syncletius, Bishop of Trajanopolis, and Palladius, Bishop of Helenopolis, to Antoninus, Bishop of Ephesus, and to Eusebius, Bishop of Valentinopolis.[7]
22. Porphyrius, Bishop of Antioch, to Church of Rome.[8]

(2) Rescripts and Edicts:

1. On Summoning an Eastern Synod.[9]
2. On Summoning a Western Synod.[10]
3. On Banishing the Tall Brothers.[11]
4. On Deposing S. Chrysostom the First Time.[12]
5. On Deposing S. Chrysostom the Second Time.[13]
6. On Communicating with Atticus, Archbishop of Constantinople.[14]
7. On Removing S. Chrysostom from Arabissus to Pityus.[15]
8. On Banishing Constantius, an Antiochene Priest.[16]
9. On Banishing Hierax, an Egyptian Monk.[17]
10. On Banishing S. Chrysostom's Adherents.[18]

(3) Memoranda and Affidavits:

1. On the Disposition of Church Treasure.[19]
2. On the Persecution in Constantinople.[20]

[1] *V.* 22. 9–13, 23. 9–16 and the note on 22. 12.
[2] *V.* 22. 9–13, 23. 9–16 and the note on 22. 13.
[3] 30. 1–3.
[4] 37. 15–19.
[5] 49. 28–50. 2.
[6] 52. 31–53. 4.
[7] 87. 19–21.
[8] 93. 19–20.
[9] 11. 21–26.
[10] 21. 1–3.
[11] 39. 2–11.
[12] 54. 2–5.
[13] 60. 10–13.
[14] 64. 13–19.
[15] 66. 23–27.
[16] 95. 28–96. 1.
[17] 106. 5–8.
[18] 126. 10–129. 2. *Cf.* 6. 31–34, 142. 27–143. 7.
[19] 19. 15–20. 1. *Cf.* 62. 26–63. 6.
[20] 20. 8–18. *Cf.* 126. 21–127. 1, 128. 13–129. 2, 8–15.

3. On the Decision of a Western Synod.[1]
4. On the Production of Witnesses in the Ephesian Inquiry.[2]

(4) Memorials, Petitions, and Indictments:

1. Eusebius, a Deacon of Constantinople, to S. Innocent on behalf of S. Chrysostom.[3]
2. Disaffected Clergy of Constantinople to Synod of the Oak against S. Chrysostom.[4]
3. Disciplined Clergy of Constantinople to Synod of the Oak against S. Chrysostom.[5]
4. Theophilus to Clergy of Alexandria against Isidorus, Hospitaller of Alexandria.[6]
5. Tools of Theophilus to an Egyptian Synod against Three Excommunicate Bishops.[7]
6. Theophilus to Governor of Alexandria against Three Excommunicate Bishops.[8]
7. Tools of Theophilus to S. Chrysostom against Nitrian Monks.[9]
8. Nitrian Monks to S. Chrysostom against Theophilus.[10]
9. Nitrian Monks to Empress Eudoxia against Theophilus.[11]
10. Episcopal Conspirators to Arcadius against S. Chrysostom.[12]
11. Synod of the Oak to Arcadius against S. Chrysostom.[13]
12. A Certain Written Indictment by Theophilus directed against S. Chrysostom.[14]
13. Eusebius to S. Chrysostom's Synod against Antoninus.[15]
14. Porphyrius to the Court against Constantius.[16]

[1] 21. 1–3, 22. 9–14. *Cf.* 140. 18–23.
[2] 87. 28–88. 2.
[3] 7. 22–26.
[4] 9. 28–30, 12. 17–22, 15. 8–13, 47. 23–48. 2.
[5] 10. 22–27, 12. 17–22, 15. 8–13, 44. 27–45. 12, 47. 23–48. 2.
[6] 36. 5–15.
[7] 38. 27–39. 2.
[8] 39. 2–8.
[9] 41. 22–42. 4.
[10] 42. 4–9, 11–15, 48. 14–16.
[11] 43. 6–18.
[12] 45. 21–25, 49. 28–50. 2.
[13] 50. 21–51. 1.
[14] 82. 20–83. 5. *V.* Aengenvoort, *op. cit.* pp. 13–16.
[15] (1) 83. 15–84. 5, 17–20. (2) 84. 27–85. 10, 19, 22–86. 3.
[16] 95. 28–96. 1.

(5) Minutes:

1. Minutes of Synod of the Oak.[1]
2. Minutes of S. Chrysostom's Synod.[2]

(6) Confessions:

1. Written Confession of an Episcopal Conspirator.[3]

(7) Canons.[4]

LANGUAGE AND STYLE

The *Dialogus*, as already suggested, is a plain recital of facts and incidents which give a clear insight into S. Chrysostom's daily life in public and private, based upon the writer's personal and intimate knowledge.

Mr Moore has already pointed out that the *Dialogus* "is written in late Greek, many words being used in senses unknown to classical authors, and grammatical mistakes are frequent.[5]...The Dialogue abounds in grammatical mistakes; the author continually forgets the construction with which he began one of his long sentences, and changes the subject in its course."[6]

[1] 10. 22–27, 12. 19–22, 16. 12–17. *V.* the note on 45. 21–25.

[2] 85. 15–22, 87. 9–16, 90. 1–3, 91. 1–2, 93. 1–4.

[3] 104. 20–24, 146. 23–24.

[4] *V.* the references *s.v.* καν*ών* in INDEX TO THE GREEK TEXT.

[5] *Op. cit.* p. xvi. P. Ubaldi, *Appunti sul "Dialogo Storico" di Palladio*, in *Memorie d. R. Accad. d. Sci. d. Torino, Ser.* II. *tom.* LVI. 236–241 (Turin, 1906), traces the classical words in the *Dialogus* and presents a valuable appendix on the inflections and syntax of the grammar of the *Dialogus* on pp. 288–296.

[6] *Ibid.* p. xviii. Moore proposes this explanation of the bad grammar in the *Dialogus*: "We have spoken of the kind of grammatical errors which are frequent in the Dialogue; are they not just such as might be expected to occur if a man who was more or less accustomed to writing for himself was dictating to an amanuensis? Not being able to see his sentences as they rolled from his pen, his thoughts wandering while the scribe committed them to paper, he would be very likely to fall into such mistakes. In several places where the text needs correction, the slips seem to be due to mis-hearing as much as to mis-copying; in one passage especially (p. 108) [77. 4–22] the words are thrown down almost at random, as if the reciter had gone too fast."—*Ibid.* p. xxiv.

The style of the *Dialogus*—at least in the strictly historical portion of the work—is, for the most part, wholly unadorned.[1] This appears immediately in the striking contrast between the style of Palladius and that of the letter of S. Chrysostom, which occupies Chapter II. But when, in the second half of the work, Palladius turns to the defence of S. Chrysostom's manner of life, to the portrayal of S. Chrysostom's ideals, and to the attack upon S. Chrysostom's enemies, the style amply warrants Gibbon's verdict that the *Dialogus* is a "passionate Vindication."[2]

The first half of the *Dialogus* is a simple matter-of-fact account with little embellishment, and is not encumbered with a mass of fable and fiction. Palladius shows self-restraint and modesty, with a touching sincerity and devotion to his leader.

The subject-matter of the latter half of the *Dialogus* permits Palladius to philosophize and moralize. The majority of the sentences here are not long and involved, yet they are frequently awkward and the thought is not always clearly expressed.[3] Some of the sentences show neither balance nor finish and are sometimes marred by awkward parenthetical statements or curious doubling of expression.

The aim of Palladius was not so much to compose a finished and literary biography of S. Chrysostom as to reveal S. Chrysostom as a man and bishop in his daily life, work, and character. Of this he has given us a faithful, if incomplete, picture—one of absorbing interest and at times of unaffected beauty.[4]

[1] *I.e.* Chapters I–XI, XIII *ad fin.*–XV *ad med.* In these sections Palladius treats the life and death of S. Chrysostom, and the investigations at Ephesus.

[2] *The History of the Decline and Fall of the Roman Empire*, *c.* xxxii. [ed. Bury, Vol. III. p. 395, n. 41 (London, 1909)].

[3] In the *Historia Lausiaca* Palladius says of himself that he is "clumsy in utterance" (II. 4. 7), and speaks of "the uncouthness and inelegance" of his style (II. 10. 24–25). With some measure of justice his words may be applied to the evidence of the *Dialogus*.

[4] For the opinions of the critics on the style of the *Dialogus v. supra*, pp. xxxvii (n. 1), xliv (n. 9), xlv (n. 10), xlvi (nn. 3 and 8), xlvii (nn. 1, 4-6), xlviii (n. 6), xlix (nn. 1, 7, and 12), and l (n. 1).

LITERARY ANALYSIS

The *Dialogus*, though not a regular chronological narrative,[1] falls naturally into four parts:[2]

(1) Chapters I–IV. Introduction.
(2) Chapters V–XI. Life of S. Chrysostom.
(3) Chapters XII–XIX. Defence of S. Chrysostom's Character and Actions.
(4) Chapter XX. Conclusion.

Palladius, while holding to this general scheme, introduces several digressions, which to a cursory reader may seem irrelevant, but which, after a more careful inspection, prove to be not only explanatory of, but also necessary to the design of the work.[3] The most notable deviations are the accounts of Porphyrius,[4] of Olympias,[5] and of various monks.[6]

MANUSCRIPTS

A description[7] of each of the eight known MSS. of the *Dialogus* follows:

B. Berlin: *Preuss. Staatsbibl.* (*olim Kgl. Bibl.*): *Gr. Bd.* XI. 53. *Olim Claromontanus* 168 *c*, *deinde Meermannianus* 106, *postea Phillippicus* 1457: *Codex chartaceus: cm.* 26 × 19.4: *foliorum* 54: *lineis plenis: saec.* XVII *exaratus.*

Fol. 22–24 v. *Inc.* Εκ τοῦ ἱστορικοῦ λόγου τῶν περὶ τοῦ χρυσοστόμου ὑπὸ τινὸς τῶν ἐπισκόπων πρὸς Θεόδωρον διάκονον Ρώμης λεχθέντος:—ὁ ἐπίσκοπος. Θαυμάζω σε ἀνδρῶν τιμιώτατε. *Des.* φοβούμενος τοὺς πάντας [τὰ ὅκνον ἐμποιοῦντα τοῖς εἰσαγομένοις προς μάθησιν τρία εἰσὶ, μῆκος λόγου ἀσα...λέξεων, καὶ νοημάτων βάθος] = 137.8–140.4.

[1] Mr Moore remarks (*op. cit.* p. xvi) that "The historical order of events is disregarded, as it is the chief object of the author, not so much to write a biography, as to set forth an ideal, to stimulate his readers to follow the good example of the saint, and to warn them against improperly seeking the priesthood."

[2] For a general description of the *Dialogus v. supra*, THE *DIALOGVS DE VITA S. CHRYSOSTOMI* I.

[3] 125. 15–25.

[4] *Cap.* XVI *ad init.*

[5] *Cap.* XVI *ad fin. et cap.* XVII *ad fin.*

[6] *Cap.* XVII *ad init.*

[7] Capitalization, accentuation, punctuation, and use of breathings in the Greek conform to the witness of the MSS. The contractions and abbreviations, however, without indication are expanded.

E. Évreux: *Bibl. de la Ville: Gr.* 45 [3]: *Olim Cujacianus, deinde Jacobi Cardinalis Perronii, postea Abbatiae S. Taurini: Codex chartaceus: mm.* 368 × 260: *foliorum* 327: *lineis plenis: saec.* XVI–XVII *exaratus.*

Fol. 12 v.–13 v. *Inc.* Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ λόγου τῶν περὶ τοῦ χρυσοστόμου ὑπό τινος τῶν ἐπισκόπων πρὸς θεόδωρον διάκονον ῥώμης λεχθέντος :—ὁ ἐπίσκοπος. Θαυμάζω σε ἀνδρῶν τιμιώτατε. *Des.* φοβούμενος τοὺς πάντας [Τὰ ὄκνον ἐμποιοῦντα τοῖς εἰσαγομένοις προς μάθησιν. τρία εἰσίν. μίκος λόγου. ἀσάφια λέξεων. καὶ νοημάτων βάθος] = 137.8–140.4.

H. Madrid: *Bibl. de El Escorial: Gr.* 437 (*olim* ψ 11–6): *Olim Didaci Hurtado de Mendoza: Codex chartaceus: lineis plenis: saec.* XVI *exaratus.*

Fol. 31 v.–33 v. *Inc.* ἐρώτησις θεοδώρου διάκονος ῥώμης. Ἐν τίσιν οἱ ἐπίσκοποι. *Des.* τοῦ πλησιάζειν ἐκείνον = 125.8–10 *et* 126.10–132.14.

L. Florence: *Bibl. Med.-Laur.: Plut.* XI, *Cod.* IX: *Codex membranaceus: foliorum* 312: *Initio et fine mutilus, cui pluribus in locis margines rescissi; initiales Sermonum litterae calamo depictae sunt, exhibentque varia Christianorum symbola: saec.* XI *ineuntis exaratus.*

Fol. 263 v.–264 (*columnis binis*). *Inc.* ΕΚ ΤΟΥ͂ ΙΣΤΟΡΙΚΟΥ͂ ΛΟ′ΓΟΥ ΤΩ͂Ν ΠΕΡΙ͂ ΤΟΥ͂ ΧΡΥΣΟΣΤΟ′ΜΟΥ Υ′ΠΟ′ ΤΙΝΟΣ ΤΩ͂Ν ′ΕΠΙΣΚΟ′ΠΩΝ ΠΡΟ′Σ ΘΕΟ′ΔΩΡΟΝ ΔΙΑ′ΚΟΝΟΝ ′ΡΩ′ΜΗΣ ΛΕΧΘΕ′ΝΤΟΣ : ′Ο ′ΕΠΙ′ΣΚΟΠΟΣ. Θαυμάζω σε ἀνδρῶν τιμιώτατε. *Des.* φοβούμενος τοὺς πάντας [Τὰ ὄκνον ἐμποιοῦντα τοῖς εἰσαγομένοις πρὸς μάθησιν. τρία εἰσίν· μίκος λόγου· ἀσάφια λέξεων· καὶ νοημάτων βάθος] = 137.8-140.4.

M. Florence: *Bibl. Med.-Laur.: Plut.* IX, *Cod.* XIV: *Codex membranaceus in* 4 *maiori: foliorum* 418: *lineis plenis: saec.* XI *exaratus.*

Fol. 161–259 v. *Inc.* Διάλογος ἱστορικὸς παλλαδίου ἐπισκόπου ἑλενουπόλεως· γενόμενος πρὸς θεόδωρον διάκονον ῥώμης. περὶ βίου καὶ πολιτείας τοῦ μακαρίου ἰωάννου ἐπισκόπου κωνσταντινουπόλεως τοῦ χρυσοστόμου. ὁ ἐπίσκοπος. Τῶν τοῦ θεοῦ δωρημάτων. *Des.* καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. αμήν. Διάλογος ἱστορικὸς παλλαδίου ἐπισκόπου ἑλενουπόλεως πρὸς θεόδωρον διάκονον ῥώμης· περὶ βίου καὶ πολιτείας τοῦ ἐν ἁγίοις πατρὸς ἡμῶν καὶ αρχιεπισκόπου γενομένου κωνσταντινουπόλεως ἰωάννου τοῦ χρυσοστόμου τετέλεσται :—[πόνοις μελίσσης εγγλυκαίνεται φάρυξ | τοῖς σοῖς πλέον δε καρδία χρυσόστομε |] = 3.1–147.35.

P. Paris: *Bibl. Nat.: Gr.* 1053 (*olim Mediceo-Regius* 2909): *Codex membranaceus: cm.* 13.2 × 19.5: *foliorum* 255: *lineis plenis: saec* X–XI *exaratus.*

Fol. 189–190. *Inc.* Ἐκ τοῦ ἱστορικοῦ λόγου τῶν περὶ τοῦ χρυσοστόμου ὑπό τινος τῶν ἐπισκόπων προς θεόδωρον διάκονον ῥώμης λεχθέντος. ὁ ἐπίσκοπος. Θαυμάζω σε ἀνδρῶν τιμιώτατε. *Des.* ὡς ἐποφελῶς εἰρημένοι = 137.8–140.11.

R. Rome: *Bibl. Ang.: Gr.* 90 (*olim B.* 1. 9): *Olim Sfortianus* 100, *deinde Domenici Cardinalis Passionei: Codex chartaceus: cm.* 30.5 × 21: *foliorum* 297 (80, 81, 206 *r. vacua*) + *viii: lineis plenis: saec.* XIV–XV *exaratus.*

Fol. 287 v.–289 v. *Inc.* ἐρώτησις θεοδώρου διακόνου ῥώμης. Ἐν τίσιν οἱ ἐπίσκοποι. *Des.* τοῦ πλησιάζειν ἐκείνον = 125.8–10 *et* 126.10–132.14.

V. Rome: *Bibl. Vat.: Pal. Gr.* 72: *Olim Cypriani* (*Leovitii?*): *Codex membranaceus in* 4: *foliorum* 152: *columnis binis: Adnotationes passim in marg. manu A. Maii: saec.* X–XI *exaratus.*

Fol. 147. *Inc.* [*f.* ἐκ συνηγορικοῦ λόγου]...ορικοῦ λόγου τῶν περὶ τοῦ χρυσοστόμου ὑπό τινος τῶν ἐπισκόπων πρὸς θεόδωρον διάκονον ῥώμης λεχθέντος. ὁ ἐπίσκοπος. Θαυμάζω σε ἀνδρῶν τιμιώτατε. *Des.* ὡς ξενιδί-(ου) = 137.8–138.19.

From this description it will be seen that only one MS.—*M*—contains the complete text of the *Dialogus*.[1] The remaining seven MSS. may be divided into two groups, the division being made according to the two different portions of the text exhibited:

(1) *HR* exhibit 125.8–10 and 126.10–132.14.
(2) *BELPV* exhibit 137.8–140.11.

The second group[2] may be subdivided into three parts, according to the length of the MSS.:

(1) *P* exhibits 137.8–140.11.
(2) *BEL* exhibit 137.8–140.4.
(3) *V* exhibits 137.8–138.19.[3]

I. *BELPV* group: None of these five MSS. is a copy of *M*, which is dated *saec.* XI.[4] *PV* are definitely catalogued as

[1] Two copies of the text in the *Codex Mediceus* were made by A. M. Salvinus in 1678. One is preserved at Paris (*v. infra*, p. lxxxv, n. 5, and *Sal.* in the list of ABBREVIATIONS IN THE *APPARATVS CRITICVS*); the other at Rome (*v. infra*, p. lxxxv, n. 5) I have not seen.

[2] This group contains the encomium of Truth, which seems to have been a favourite *locus* in the *Dialogus*, for five of the seven MS. fragments exhibit it.

[3] As *V* is broken (*sic* ξενιδί) at the end of the last line of the *verso* side of the folio, it may be assumed that *V* was originally of equal length with either *BEL* or *P*, the probability inclining towards *BEL* to which *V* bears a closer resemblance than it bears to *P*.

[4] In his *Praefatio* Bigot assigned *M* to the eleventh century:...*Codice Florentino* (*est autem sexcentorum annorum*).... *Op. cit.* p. vii.

older than *M*, *viz.* of *saec.* X–XI. *L* is placed in the same century as *M*, and probably may be older than *M*, since *L* is described as of *saec.* XI *ineuntis*. But there is no particular point to be gained by arguing so nicely, since, to anticipate, *P* points directly and *LV* point indirectly to one and the same common ancestor, which was older and different from *M*, as an examination of the *apparatus criticus* will show.[1]

Of *LPV*, *P* stands closest to *M*, *V* stands second, and *L* third. *LPV* agree so frequently against *M* that the uniformity of their text implies a common ancestor, of whose existence, however, there is no external evidence. Moreover, as *P* stands closest to *M* (the affinity of *P* to *M* is not sufficiently strong to warrant a common immediate parent for *MP*), and as *LV* bear closer resemblance to each other than either alone bears to *P*, it is necessary to posit that *LV* are separated from the archetype of *LPV* by at least one intervening ancestor.

BE, the other members of this group, are much later than *LPV*, *B* belonging to *saec.* XVII and *E* to *saec.* XVI–XVII. *E* clearly prefers a MS. of the *L* type for its immediate parent, and it follows *L* so closely, especially in mistranscriptions, that it may be assumed that *E* is a copy of *L*. *E* has been the only fragment collated for the editions of the *Dialogus*. It was printed by Du Duc 59 years before the *editio princeps* of the *Dialogus* appeared. The editors have always cited *E* as it is exhibited by Du Duc, who labelled it *Fragmentum Cujacianum*.[2]

[1] I have not thought it necessary to burden the Notes to this chapter with the readings of the several MSS. to illustrate their relation to one another. The seven MSS. are so fragmentary that the introduction of their *lectiones* here would be tantamount to a reproduction of the *apparatus criticus*, to which the reader is referred for the evidence from which the statements made in the body of this chapter are deduced.

[2] *E* is known to have been one of the MSS. owned by Jacques de Cujas (1520–1590): hence the adjective *Cujacianum* applied to it. After the death of De Cujas, *E* passed into the possession of J. D. Cardinal du Perron (1556–1618). The identification of *C* (Du Duc's edition of the fragment) with *E* (the fragment *in manuscripto*) is made possible by Du Duc's description of *E* in his edition, *Chrysostomi Opera Omnia*, II. *App.* 48 [*leg.* 54], 55.

For the later history of *E* *v. supra* *E* in the description of the MSS.; for Du Duc's treatment of *E* *v. infra*, p. lxxxviii, n. 5.

B is manifestly a transcription of *E*. As the history of *B* shows, *B* is first known in the archives of Clermont, the Jesuit College at Paris, founded in 1561.[1] Since Du Duc was a Jesuit, there is a strong presumption that *B* is the copy of *E* made by Du Duc for his edition of *E*, and that Du Duc then deposited it at Clermont.[2]

II. *HR* group: *R* is older than *H*, being of *saec.* XIV–XV, while *H* dates from *saec.* XVI. Since *HR* omit, add, and transpose the same words when compared with the text of *M*, since nine out of ten words spelled, accented, and aspirated incorrectly in *R* are similarly treated in *H*, and since *HR* are both preceded and succeeded by the same context, it may be concluded that *H* is a copy of *R*.[3]

The divergences of *R* from *M* not only inhibit the hypothesis that *R* is a transcription of *M*, but even call for an ancestor different from the immediate predecessor of *M*.

III. The relation of the MSS. may be illustrated by the following *stemma*:

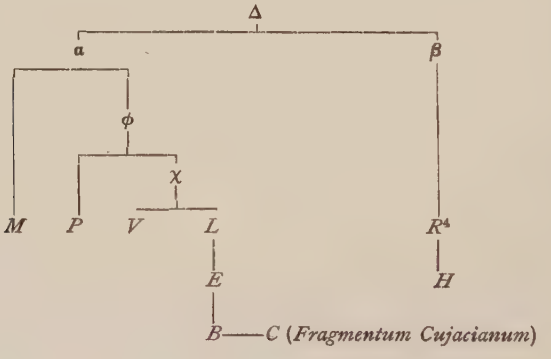

[1] *V. supra B* in the description of the MSS.

[2] I owe this suggestion to Professor Turner.

[3] As it is known that the first owner of *H*, Don Diego Hurtado de Mendoza (1503–1575), spent some years in Italy collecting Greek MSS., and lived for a time in Rome representing Emperor Charles V, the inference arises that he had *H* copied from *R*, since *H* is so clearly a transcription of *R*.

[4] As *R* exhibits a portion of the *Dialogus* different from *LPV*, it is difficult to determine whether *R* belongs to the *P* type or to the *LV* type or to neither. And since the orthography of *R* follows the same general principles present in *LPV*,

It will be seen from this table that *BCEH* may be eliminated at once, since they are derived from older MSS. which are extant. Their witness is not even needed because their original sources, *LR*, have suffered no damage. However, the readings of *BCEH* are included in the *apparatus criticus* for the sake of completeness, in order that all the known MSS. of the *Dialogus* may have a voice in the construction of the text.

EDITIONS

I. The *editio princeps* of the *Dialogus* was published at Paris in 1680 by Emericus Bigotius (Bigot) (1626–1689) of Rouen.[1] The text is based upon the *Codex Mediceus*, which Bigot found and copied at Florence[2] more than a decade before his edition

without showing a marked preference for either *L* or *P* or *V*, the solution is by no means rendered less difficult.

But as the question is not of sufficient importance to embarrass us and as the evidence is too nebulous, I have decided to raise *R* to the rank of *M*, though it (*R*) is three centuries later in date.

[1] *Palladii Episcopi Helenopolitani De Vita S. Johannis Chrysostomi Dialogus. Accedunt Homilia S. Johan. Chrysost. in laudem Diodori, Tarsensis Episcopi. Acta Tarachi, Probi, & Andronici. Passio Bonifatii Romani. Evagrius de octo Cogitationibus. Nilus de octo Vitiis. Omnia nunc primum Graeco-Latina prodeunt cura & studio Emerici Bigotii, Rotomagensis. Luteciae Parisiorum, Apud Viduam Edmundi Martini, via Jacobaea, sub aureo Sole, & Abelis Sacrifico. M.DC.LXXX. Cum Privilegio Regis Christianissimi.* 4°. xxviii + 382 + xx pp.

The *Epistola nuncupatoria* is dated *Luteciae Parisiorum prima die mensis Decembris anni M.DC.LXXIX.* The *Summa Privilegii* was granted 31 October 1679 and entered in the *Acta Typographorum Parisiensium* 18 January 1680. The colophon has *Prima Editio absoluta fuit die 31 Januarii anni 1680.*

A second impression (also *in quarto*) was made in 1738, according to Harles, *J. A. Fabricii Bibliotheca Graeca*, x. 107, n. *y* (Hamburg, 1807): *et mutato tantum primo fol. sive titulo libri, cum nota, Paris. apud Rollin fil. 1738. 4*, and Hoffmann, *Lexicon Bibliographicum*, III. 194 (Leipzig, 1836): *Tantum novus est titulus prioris editionis.*

I cannot find a copy of this impression, which is not in the *Bibliothèque Nationale*, or the British Museum, or the Bodleian and Christ Church (Oxford) Libraries. It is possible that Harles was misled by Montfaucon's publication of Bigot's text in 1738 *apud Rollin fil.* But this edition (*in folio*) Hoffmann distinguished from the second impression (*loc. cit.*), the note on which he may have lifted from Harles, as he (Hoffmann) accepted Fabricius as an authority on Palladius (*loc. cit.*).

[2] *Op. cit. Praefatio*, pp. ii, iv.

As Ferdinand II died in 1670, Bigot must have copied the text of the *Dialogus* before Ferdinand's death (*v. infra*, p. lxxxiv, n. 1).

was printed.[1] Although Bigot knew that there were extant other MSS. containing the text of the *Dialogus*,[2] he made no effort, so far as can be learned, to collate them. However, in the margin of his edition, Bigot constructed an *apparatus criticus*, into which he transported *variae lectiones*[3] from the *Vitae S. Chrysostomi* composed by George of Alexandria, who drew largely upon the *Dialogus* for his sources,[4] from the *Epistola Prima S. Joannis Chrysostomi ad Innocentium Papam*, which occupies the second chapter of the *Dialogus*,[5] and from the *Fragmentum Cujacianum*, a fragment of the text of the *Dialogus* edited by Du Duc.[6]

By the side of the Greek text Bigot printed his own Latin translation of the *Dialogus*, which has been reproduced in the later editions.[7] The marginalia, besides the *apparatus*, include 209 references to Biblical quotations and allusions in the *Dialogus*. Bigot also compiled an *Index* to the text.

II. In 1738 Montfaucon reprinted Bigot's edition of the *Dialogus* in his monumental *Chrysostomi Opera Omnia*.[8]

[1] *Op. cit. Praefatio*, p. i.

Hermant's work, *La Vie de Saint Iean Chrysostome*, was published at Paris in 1664; it went through a second edition in 1665, a third in 1669 (both at Paris), and a fourth in 1683 (at Lyons). Now if Bigot was referring to the first edition (as his words—*prodit in lucem*—seem to indicate), the conclusion is that he made his copy of the *Codex Mediceus* before 1664, provided, of course, that he began to write his notes with the Greek text before him. Still, it may be urged that Bigot commenced composing a commentary to the Greek text before he knew where to find the exemplar. But this assumption is unnatural. If it be granted, however, that Bigot used the extant Latin version of the *Dialogus* for this purpose (*v. infra*, TRANSLATIONS), it cannot be gainsaid that the Greek text was known to him before 1670 (*v. supra*, p. lxxxiii, n. 2). During this interval—between the copying and the printing of the *Dialogus*—Bigot made a new Latin translation of the *Dialogus*.

[2] In his *Praefatio* Bigot mentioned the searches of Savile and Du Duc made to find the Greek text of the *Dialogus*, adding *monueruntque hanc Vitam ad paucissima exemplaria redactam esse.—Op. cit.* p. ii.

[3] *Op. cit. Praefatio*, p. iii.

[4] *V. supra*, p. xiii, n. 1.

[5] In Migne, *P.G.* LII. 529–536.

[6] In *op. cit.* II. *App.* 52 [*leg.* 56].

[7] *V. supra*, n. 1; *v. infra*, TRANSLATIONS.

[8] In 13 vols. (Paris, 1718–1738). The *Dialogus* is in XIII. 1–89, published in 1738. Montfaucon's entire edition was reprinted at Venice in 1734–1741 and in 1780; at Paris in 1834–1839 (revised), in 1858–1860, and in 1859–1863 (revised).

Montfaucon corrected some of Bigot's obvious mistakes, which were due to the difficulties inseparable from a first attempt, and noted Biblical references which had escaped Bigot's notice. Moreover, Montfaucon appended a fuller *apparatus*, for which he had Bigot's edition compared with the *Codex Mediceus*,[1] but most of the correct Medicean readings resulting from this collation Montfaucon confined to the *apparatus*.[2]

III. In 1772 Galland included Montfaucon's edition of the *Dialogus* in his *Bibliotheca Veterum Patrum*.[3] This edition is merely a reprint of Montfaucon's edition, although certain orthographical changes were made to bring the text into conformity with the grammatical canons of the day.

IV. In 1839 the *Dialogus* appeared in the revision of Montfaucon's entire edition undertaken by a committee of scholars.[4] Some slight alterations were effected in the text through the witness of a fairly accurate copy of the *Codex Mediceus* made in 1678 and placed at the disposal of the Revisers.[5] Additional variants from George's *Vita* were incorporated into the *apparatus*, which also contained several conjectures advanced for the first time.

V. In 1863 Migne printed the Revisers' text of Montfaucon's

[1] *Op. cit.* XIII. v.

[2] For the history of the text in this and later editions *v. infra*, TEXT.

[3] In 14 vols. (Venice, 1765–1781). The *Dialogus* is in VIII. 257–330, published in 1772. When the *Bibliotheca* was reprinted at Venice in 1788, the *Dialogus* appeared in the same volume and with the same pagination as in the edition of 1772.

[4] G.R.L. von Sinner, Théobald Fix, J. F. Duebner, *et al.*, *Joannis Chrysostomi Opera Omnia* in 13 vols. (Paris, 1834–1839). The *Dialogus* is in XIII. *pars prima*, 1–101, published in 1839. This revised edition, without alteration, was reprinted by Migne in *P.G.* XLVII–LXIV (Paris, 1858–1860). The *Dialogus* is in XLVII. 5–82, published in 1858.

[5] The copyist was A. M. Salvinus, and the copy is now in the *Bibliothèque Nationale*. The margins contain conjectures by a later hand, as well as references to omissions and mistakes in Bigot's edition. For further details *v. infra*, ABBREVIATIONS IN THE *APPARATVS CRITICVS*, *s.v.* "*Sal.*"

Another copy of the *Dialogus*, *e manu Salvini* (of the same date) is in Rome: *Bibl. Vat.: Barb. Gr.* 539 (*olim Codex Barberinianus V.* 34).

edition of the *Dialogus*.[1] Migne introduced into the text some of the more important emendations suggested by the Revisers in their *apparatus*.

There has been no new edition of the *Dialogus* since Migne's reprint.

TRANSLATIONS

I. Ambrogio Traversari (1386–1439), a Camaldulian, translated into Latin[2] the text of the *Dialogus* as found in the *Codex Mediceus*.[3] To his translation Ambrogio added a short preface,[4] the original of which is not in the *Codex*.[5] Another innovation *contra fidem codicis* was Ambrogio's substitution of *Palladius* and *Theodorus* for *Episcopus* and *Diaconus* which

[1] In *P.G.* XLVII. 5–82 (Paris, 1863). The rest of the Revisers' edition is in *P.G.* XLVII–LXIV (Paris, 1859–1863).

[2] *Palladii Episcopi Helenopolitani De Vita D. Ioannis Chrysostomi, Archiepiscopi Constantinopolitani, Dialogus, Ambrosio Monacho Camaldulense Interprete. MDXXXIII.* The colophon reads *Venetiis, apud Bernardinum Vitalem Venetum, MDXXXII, Mense Februario.*

According to Ussher (*op. cit.* p. 806), *Hunc Dialogum e Graeco in Latinum sermonem transtulit Ambrosius monachus Camaldulensis: qui Venetiis primum anno 1533. seorsim, deinde anno 1553. in Aloysii Lipomani secundo tomo Vitarum SS. Patrum; atque Parisiis demum anno 1581. et deinceps in variis Operum Chrysostomi editionibus, typis excusus extat.*

I have not been able to obtain access to these editions of 1553 and 1581 in order to verify Ussher's statement. The earliest reprint of Ambrogio's translation which I have seen is that by Du Duc in *Chrysostomi Opera Omnia*, II. *App.* 1–41, in which the text is divided into 20 Chapters, a convention adopted by Bigot and the later editors of the Greek text and for which there is no MS. authority.

[3] In his *Praefatio* Bigot says: *Hic ipse est Codex* [*sc.* Mediceus], *quo usus est Ambrosius Camaldulensis; qui prior hanc Vitam latine vertit: vertit autem Romae, ut ipse testatur in Epistola nuncupatoria ad Eugenium Papam IV.—Op. cit.* p. ii.

V. supra, p. lxv, n. 8.

[4] Ambrogio's *Prooemium* is as follows: *Cum venisset aliquando Romam Palladius, Helenopolitanae ecclesiae venerandus Antistes, Ioannis illius sanctissimi viri, Constantinopolitani Episcopi, iam vita functi, discipulus, susceptusque fuisset cum honorifice a Pontifice Romanae sedis Zosimo beatissimo, tum a clero universo devotissime, inter ceteros, quibus ille familiarius est usus, Theodorus fuit, ecclesiae Romanae diaconus. Is enim sancti viri doctrina casta, et vitae sanctitate delectatus, frequens illi aderat, immo, quoad licebat, nunquam a latere ipsius discedebat. Quadam autem die dum essent ambo simul, otiumque a curis omnibus mortalibus agerent, orta ex more collatione spirituali, hoc sermoni suo initium dedit Episcopus.*

[5] *V. supra*, p. lxv, n. 8.

the *Codex* demands as equivalents for ὁ ἐπίσκοπος and ὁ διάκονος, since the interlocutors are thus described in the *Dialogus*.[1]

II. Bigot considered Ambrogio's translation too unsatisfactory to be incorporated in his *editio princeps* of the Greek text of the *Dialogus*, and therefore retranslated the *Dialogus* into Latin.[2] This superior version Bigot printed *à côté*, which arrangement has been followed in all subsequent editions of the *Dialogus*.[3]

III. The Reverend Herbert Moore has published recently an English translation of the *Dialogus*, as printed by Migne, with introduction, notes, and indices.[4]

TEXT

The *textus receptus* of the *Dialogus* evidently originates in the *editio princeps* published by Bigot in 1680. As we have seen, Bigot's edition was merely a printed transcription of the *Codex Mediceus* with *variae lectiones* culled from only a small part of the available documentary evidence.[5]

The later editions of the *Dialogus* are reprints (more or less accurate) of Montfaucon's edition, which itself is a revised reëdition of Bigot's text. These editions are revisions of the *editio princeps* rather than determinations of the text *ad codicum manuscriptorum fidem*. The result has been that the Bigotian text has been little improved, especially since the alterations in it have been largely subjective and have tended to obscure the language and style of Palladius, and since some liberties have been taken in altering the text chiefly to fit the rules of

[1] Bigot was the first to discover this (*op. cit. Praefatio*, p. iv).

[2] *Cf.* Du Pin, *op. cit.* III. i. 297. *V. supra*, p. lxxxiv, n. 1.

[3] Caillau has also edited separately Bigot's translation in *Collectio Selecta SS. Ecclesiae Patrum*, XCIV. 405–537 (Paris, 1838).

[4] *The Dialogue of Palladius concerning the Life of Chrysostom* in *Translations of Christian Literature: Greek Texts* (S.P.C.K., London, 1921).

[5] No account was taken of the witness of the MSS. *BEHLPRV*, or of the quotations from the *Dialogus* made by Theodore of Trimithus, S. Anastasius Sinaita, *Concilii Nicaeni II Actio VIII*, and *Vita S. Olympiadis*. For the sources of the *variae lectiones* in Bigot's edition *v. supra*, EDITIONS I.

classical grammar[1] or to make it read more smoothly, causing changes altogether too numerous and too nice to be anything but an attempt at a wholesale improvement of the text.[2]

With regard to the character of these editions, it should be noticed that none is an actual and proper critical edition,[3] because the text exhibited is based on only one MS. which, moreover, has never been adequately reviewed since the *editio princeps* appeared,[4] and because the extant MS. fragments of the text have never been collated.[5]

The *Dialogus* has been printed from time to time without a commentary or notes[6] or adequate indices. A number of Biblical citations in it have been allowed to remain unnoticed. The textual testimony of George's *Vita* has been as meagrely witnessed as it has been poorly estimated,[7] and the testimony of Theodore of Trimithus, S. Anastasius Sinaita, *Concilii*

[1] *E.g.* in Galland's edition of the *Dialogus* the rule of the *νῦ ἐφελκυστικόν* was enforced for the first time and with such sweeping effect that the text of the succeeding editions never recovered.

[2] Of the later editions of the *Dialogus* the Migne reprint of the Benedictine revision of 1839 is unquestionably the best. The reliance of the Revisers upon the MS. copy of *M* by Salvinus enabled them to detect and correct many omissions, additions, transpositions, and misspellings in Bigot's text. In their words: *Contulimus cum exemplari Bibliothecae Regiae, in cujus margine lectiones Ms. Codicis sunt adscriptae. Quarum haud paucae bonae a Benedictinis praetermissae erant.—Op. et loc. cit.* p. 1, n.

[3] In 1906 Ubaldi (*op. cit.* p. 224, n. 2) advised that: *Manca tuttora una edizione critica del nostro* Dialogo.

So also Baur (*op. cit.* p. 38, n. 1): *une édition critique s'impose.*

[4] Only one collation of the *Codex Mediceus* has ever been made: Montfaucon had Bigot's text compared with the *Codex* (*v. supra*, p. lxxxiv, n. 2). This collation must have been rather inaccurate, judged from the number of omissions and mistakes which Montfaucon failed to repair and correct in Bigot's text and which have been perpetuated even through Migne.

Of course, the use of the Salvinian copy of *M* by the Revisers of 1839 cannot be admitted to the plane of a collation of its original.

[5] The *Fragmentum Cujacianum* was known to the editors only in Du Duc's edition of it, which is not a faithful reproduction of *E*. But some of Du Duc's emendations have been obviously regarded as endowed with MS. authority.

[6] Bigot began to write a commentary which he later abandoned and never published (*v. supra*, p. lxxxiv, n. 1). Mr Moore has furnished his spirited translation of the *Dialogus* with a *corpus* of exceedingly helpful notes.

[7] Of George's *Vita* Baur says (*op. cit.* p. 46): *pour la critique du texte de Palladius il rendra les meilleurs services.*

Nicaeni II Actio VIII, and *Vita S. Olympiadis* has been entirely neglected.[1]

The purpose of this edition is to remedy these defects and, further, to present a revision of previous editions in the light of fuller evidence from all the known extant MSS. of the *Dialogus* and to arrive at a text which reproduces as nearly as possible what Palladius wrote, rather than what he should have written. While the result is a text written in a manner somewhat more uncouth, abrupt, and awkward than is found in the editions where the text abounds in smooth corrections of editors, it is nevertheless evidently the truer text.

[1] *V. infra*, APPENDIX I.

ABBREVIATIONS

IN THE *APPARATVS CRITICVS*

B. Codex Berolinensis.
E. Codex Eboricanus.
H. Codex Escorialensis.
L. Codex Mediceo-Laurentianus.
M. Codex Mediceus.
P. Codex Parisinus.
R. Codex Angelicanus.
V. Codex Vaticanus.
A. Quotations from the *Dialogus* by S. Anastasius Sinaita, *Interrogationes et Responsiones*; ed. by Migne, *P.G.* LXXXIX. 444, 445 (Paris, 1865).
C. *Fragmentum Cujacianum*; ed. by Du Duc, *Chrysostomi Opera Omnia*, II. *App.* 52 [*leg.* 56] (Paris, 1621).
G. Quotations from the *Dialogus* by Georgius Alexandrinus, *Vita S. Chrysostomi*; ed. by Savile, *Chrysostomi Opera Omnia*, VIII. 157–265 (Eton, 1612).
I. *Epistola Prima S. Joannis Chrysostomi ad Innocentium Papam*; ed. by Migne, *P. G.* LII. 529–536 (Paris, 1862).
N. Quotation from the *Dialogus* in *Concilium Oecumenicum VII sive Nicaenum II: Actio VIII*; ed. by Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova, et Amplissima Collectio*, XIII. 467–470 (Florence, 1767).
O. Quotations from the *Dialogus* in *Vita S. Olympiadis*; ed. in *Analecta Bollandiana*, XV. 400–423 (Brussels, 1896).
T. Quotations from the *Dialogus* by Theodorus Trimithuntinus, *Vita et Exsilium S. Joannis Chrysostomi*; ed. by Migne, *P.G.* XLVII. li–lxxxviii (Paris, 1863).
Big. Bigot's Edition of the *Dialogus* (Paris, 1680).
Mont. Montfaucon's Edition of the *Dialogus* in *Chrysostomi Opera Omnia*, XIII. 1–89 (Paris, 1738).
Ben. Benedictine Edition of the *Dialogus* in *Joannis Chrysostomi Opera Omnia*, XIII. *pars prima*, 1–101 (Paris, 1839).
Mig. Migne's Edition of the *Dialogus* in *Patrologia Graeca*, XLVII. 5–82 (Paris, 1863).
Mre. Moore's Translation of the *Dialogus* (London, 1921).
Sal. Paris: *Bibl. Nat.: Gr. Supplem.* 536: *Dialogus Historicus Palladii Episcopi Helenopolitani habitus cum Theodoro Diacono Romano, de vita atque institutis beati Joannis Chrysostomi Archiepiscopi Constantinopolitani, descriptus Florentiae ex bibliotheca Medicea iussu Eminentissimi ac Reverendissimi Domini D. Francisci Cardinalis Nerlii Archiepiscopi Florentini ab Antonio Maria Salvino Florentino. A.S. MDCLXXVIII. Codex chartaceus: foliorum* 88.

Sav. Savile's Edition of Georgius Alexandrinus, *Vita S. Chrysostomi* (Eton, 1612).
add. *addit, addunt.*
con. *conicit, coniciunt.*
edd. *consensus editorum.*
hab. *habet, habent.*
leg. *legit, legunt.*
marg. *margine.*
om. *omittit, omittunt.*
sec. *secludit, secludunt.*
B', *E'*, *H'*, *L'*, *M'*, *P'*, *R'*, *V'*. Second hand or change by first hand.

The readings noted are the variant readings, with no citations from the MSS. or the Editions or the Authorities supporting the Text, except where there is considerable confusion in the MSS., the Editions, and the Authorities. The *argumentum ex silentio*, therefore, should be rigidly applied.

The numbers at the top of the page refer to the columns in Migne's Edition. The division into chapters follows Bigot's Edition, which arrangement has been preserved by the later Editors.

DIALOGVS HISTORICVS
PALLADII · EPISCOPI HELENOPOLIS ·
CVM THEODORO · ECCLESIAE ROMANAE DIACONO ·
DE VITA ET CONVERSATIONE
BEATI JOANNIS CHRYSOSTOMI ·
EPISCOPI CONSTANTINOPOLIS ·

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΛΕΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΓΕΝΟΜΕΝΟΣ ΠΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΝ, ΔΙΑΚΟΝΟΝ ΡΩΜΗΣ, ΠΕΡΙ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΜΑΚΑΡΙΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Α'>

Ο ΕΠΙΣΚΟΠΟΣ. Τῶν τοῦ Θεοῦ δωρημάτων τὰ μέν ἐστιν, ὡς ἔοικε, κοινὰ καὶ ἀμέριστα, κράτιστε ἀδελφὲ Θεόδωρε, τὰ δὲ κοινὰ καὶ μεριστά. τρίτα τούτων ἐστίν, ἃ οὔτε κοινὰ οὔτε μεριστὰ ἢ ἀμέριστα, ἀλλ' ἴδια κατ' ἐξαίρετον δεδομένα οἷς δίδοται.

Ο ΔΙΑΚΟΝΟΣ. Δεῦρο δὴ φράσον ἡμῖν ἑκάστου γένους τὴν τάξιν· ἀπιθάνως γὰρ προοιμιάσω.

Ο ΕΠΙΣΚ. Τὰ τῇ φύσει καλά, ὧν ἄνευ τὸ ζῆν μιαρόν, κοινὰ καὶ ἀμέριστα.

Ο ΔΙΑΚ. Οἷον τί, πάτερ;

Ο ΕΠΙΣΚ. Πρῶτον, ὁ τῶν ὅλων Θεός, ἅμα τῷ μονογενεῖ αὐτοῦ Υἱῷ καὶ τῷ Ἁγίῳ Πνεύματι, κοινός ἐστι καὶ ἀμέριστος· ἔξεστι γὰρ τῷ βουλομένῳ παντὶ ὅλον αὐτὸν λαβεῖν τῇ θεωρίᾳ, πραγμάτων μὴ πειρώμενον. ἔπειτα μετὰ τὸν Θεὸν αἱ θεῖαι Γραφαὶ καὶ αἱ ὑπερκόσμιαι δυνάμεις. πρὸς ταύταις οὐρανός, ἥλιος, σελήνη, καὶ σύμπας ὁ τῶν ἄστρων χορός, καὶ αὐτὸς ὁ ἀήρ, κοινὰ καὶ ἀμέριστα, ὅλα ὅλων. μέχρι τούτων ἡμῖν ἱστάσθω τῶν ἀμερίστων τὸ γένος. ἦν δέ ποτε καὶ ἡ γῆ κοινὴ καὶ ἀμέριστος ἅμα τοῖς τῶν ὑδάτων ῥείθροις· ἐξ οὗ δὲ ὁ τῆς πλεονεξίας οἶστρος ἐνεπετάσθη ταῖς τῶν φιληδόνων ψυχαῖς, κατέστη τὰ βαρύτερα στοιχεῖα γῆς τε καὶ ὕδατος μεριστά.

Ο ΔΙΑΚ. Σαφέστατα ἔχει τὰ εἰρημένα· προσαναπλήρωσον δὲ τὸν λόγον τοῦ δευτέρου γένους τῶν μεριστῶν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἐπάναγκές ἐστι μὴ ἀτελὲς καταλεῖψαι τὸ τῆς ὑποθέσεως ὕφος. χρυσὸς τοίνυν καὶ ἄργυρος καὶ πᾶσα ἡ μεταλλικὴ

2 ἐν ἄλλοις γρ(άφεται) ἐπισκ(όπου) Ἀσπόνω(ν) *in marg. hab. M.* 9 ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ *ibi et alibi addidi.* 10 μὲν ἔστιν *Mig.* 13 δέδοται *edd.* 14 φράσον *edd.* φρᾶσον *M.* 15 ἀπιθάνως *correxi.* ἀπειθάνως *M.* εὐπιθάνως *edd.* 16 ζῆν *edd.* ἀνιαρόν *con. Big.* 18 οἷον τί *Mig.* οἷόν τι *M. Big. Mont. Ben.* 22 ἁγίαι *Big. Mont.* 26 δὲ ποτὲ *Mig.* 27 ἐνεπετάθη *edd.* 29 τε *edd.* τὲ *M.*

φύσις, πρός τε δρυοτομικὴ ὕλη καὶ ὅσα τῶν μέσων, συλλήβδην εἰπεῖν, κοινὰ μέν ἐστιν, ἀλλ' ὅμως μεριστά· οὐ γὰρ παντὶ τῷ θέλοντι ὅλα δι' ὅλου ἐπ' ἐξουσίας ὑπάρχει.

Ο ΔΙΑΚ. Εὔδηλος καὶ οὗτος ὁ λόγος. ἀμφιβάλλω δὲ μήποτε ἀτονήσῃς περὶ τὰς ἀποδείξεις τοῦ τρίτου γένους τῶν ἐξαιρέτων, ὑποσχόμενος ὅτι ἔστι τινὰ ἃ μήτε κοινά ἐστι μήτε μεριστά, ἀλλ' ἴδια κατ' ἐξαίρετον τῶν ἀξίων τῆς δωρεᾶς. ἐπιθεὶς οὖν τὴν κορωνίδα τῷ λόγῳ, ἀφήγησαι ἡμῖν πόθεν παραγέγονας καὶ περὶ ὧν ποθοῦμεν μαθεῖν τἀληθῆ.

Ο ΕΠΙΣΚ. Εἰ μὲν ἐπ' ἐμοὶ κεῖται καὶ τούτων ἔχω τὴν γνῶσιν περὶ ὧν ποθεῖτε μαθεῖν, οὐκ ἀποκνήσω ἢ ἀποκρύψω· τὸ μέντοι χρέος τοῦ λόγου, ὡς ὑπολαμβάνω, κατὰ δύναμιν προσαποδώσω. παρθενίας γοῦν καὶ τῆς λοιπῆς ἀγαμίας μερισμὸν οὐχ εὑρήσεις· οὐ γάρ εἰσι τοῦ γένους τῶν κοινῶν ἢ τῶν μεριστῶν· ἐπειδὴ οὐ πᾶς ὁ ποθῶν τὸ πρᾶγμα καὶ παρθενεύει, ἀλλ' ὁ δυνάμενος· τῶν γὰρ γεγαμηκότων πολλοὶ γλίχονται μέν, οὐ φθάνουσι δὲ διὰ τὸ προειλῆφθαι ἐν συζυγίαις. ὥσπερ καὶ ἐν τοῖς Ὀλυμπιακοῖς ἀγῶσι καλεῖ μὲν ὁ κήρυξ τὸν βουλόμενον, στεφανοῖ δὲ τὸν νικήσαντα· τούτῳ τῷ τρόπῳ καὶ ἐπὶ τῆς ἁγνείας, καθὼς τὸ Εὐαγγέλιον λέγει, τοῦ γὰρ Πέτρου ἀνθυπενεγκόντος τῷ Σωτῆρι· "Εἰ οὕτως ἐστὶν ἡ αἰτία τοῦ ἀνθρώπου μετὰ τῆς γυναικός, οὐ συμφέρει γαμῆσαι"· πρὸς οἷς ἔφησεν ὁ Σωτήρ· "Ἀλλ' οὐ πάντων ἐστὶ χωρῆσαι τὸν λόγον τοῦτον, ἀλλ' οἷς δέδοται." ὁρᾷς, ὅτι οὐ πᾶσιν, "ἀλλ' οἷς δέδοται";

Ο ΔΙΑΚ. Ὤμην σε δυσπορίστως ἔχειν περὶ τὴν τῶν ἐξαιρέτων ἀπόδειξιν, ἀλλ', ὡς ἔοικεν, καὶ γραφικῶς καὶ ἰσχυρῶς ἡμᾶς ἔπεισας.

Ο ΕΠΙΣΚ. Εἰ ταῦτα σαφῆ σοι καθέστηκεν, καὶ λοιπαῖς μαρτυρίαις λιπανῶ τὸν λόγον, ἵν' οἱ φαῦλοι τὴν γνώμην, πεισθέντες ἐκ τούτων, παύσωνται τοῦ ἁρπάζειν ἃ λαβεῖν οὐ δεδύνηνται. εὕρομεν γὰρ καὶ τὴν ἱερωσύνην παρὰ ταῖς θείαις Γραφαῖς οὔτε κοινὴν οὖσαν οὔτε μεριστήν, ἀλλ' ἐξαίρετον τῶν ἀξίων, καθὼς νουθετῶν Ἑβραίους λέγει ὁ μεγαλόφρων Παῦλος· "Οὐ γὰρ ἑαυτῷ τις λαμβάνει τὴν τιμήν, ἀλλ' ὁ καλούμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. οὕτως

2 μὲν ἔστιν *Mig.* 11 ποθεῖς τι *edd.* 16 γλίχονται *edd.* γλήχονται *M.* 26 ἔοικε *edd.* 28 καθέστηκε *Ben. Mig.* 30 παύσωνται *edd.* παύσονται *M.* τοῦ *om. Big. Mont.* 32 οὖσαν *edd.* οὐσαν *M.*

καὶ Ἀαρών," φησιν, "οὐχ ἑαυτὸν ἐδόξασεν γενέσθαι ἀρχιερέα." ἑξακοσίων γὰρ οὐσῶν χιλιάδων ἀνδρῶν καὶ πολλῶν ἐν αὐτοῖς ζῆλον ἐχόντων, εἷς ἀνηγορεύθη ὁ Ἀαρών, οὗ τὸ παράδοξον τῆς ῥάβδου, βλαστησάσης κάρυα, ἐδυσώπησε τοὺς πολλοὺς θεόληπτον εἶναι τὸν ἱερέα. τινὲς δὲ τῶν καλῶν ἀνεπιστήμονες, πάθει τρωθέντες κενῆς εὐδοξίας, τῶν κοινῶν ἢ τῶν μεριστῶν ὑποτοπήσαντες εἶναι ταύτην, αὐτοχειροτόνητοι ἐπισκιρτῶσι τῷ πράγματι, ἄξιον τὸ τέλος τῆς μανίας εὑρόμενοι, αὐτὴν τὴν γῆν τῆς συναγωγῆς τῆς προπετείας τῆς ἑαυτῶν καταστήσαντες μάρτυρα. Δαθὰν γὰρ καὶ Ἀβειρών, πορνικῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀξιώματος ἐρασθέντες, ὑποβρύχιοι σὺν τοῖς πειθομένοις ἀπώλοντο, αὐτοσχέδιον τάφον τὴν ἑαυτῶν ἐκκλησίαν εὑρόμενοι. μετὰ τούτους Ὀζά, οὐ μεμνημένος τῶν προλαβόντων, ὑπὸ τοῦ πάθους συρόμενος, ἅρα τοῦ πράγματος· καὶ δὴ τῆς κιβωτοῦ μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐφ' ἁμάξης ἐν ὁδῷ ἀγομένης, ἔτυχεν τὸν ἕλκοντα μόσχον ὑποτινάξαντα διασεῖσαι τὴν κιβωτόν. παρακολουθῶν οὖν Ὀζὰ ἐπελάβετο τῇ χειρί, οὐ συγχωρήσας ἀνατραπῆναι τὸ σκεῦος. ὡς δὲ εἶδεν ὁ Θεός, καὶ οὐκ ἤρεσεν αὐτόν, ὅτι ἐκ τούτου γίνεται συνήθεια τοῖς προπετέσιν, εἴργει, τὸν Ὀζὰ πατάξας ἕως θανάτου, παιδεύων τοὺς μετὰ ταῦτα παύσασθαι τῆς τοιαύτης μανίας. ὀψὲ δέ ποτε μετὰ μακροὺς τοὺς χρόνους, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν, Σίμων ὁ μάγος ὁ ἀπὸ Γίτθων τῆς κώμης, σοφιστὴς τῶν ἐναντίων τῆς ἀληθείας δογμάτων, πανοῦργος ὑπάρχων ἐν πονηρίαις, σοφίζεται τὸ πάθος, φοβούμενος δῆθεν τῶν παλαιῶν τὴν ἐπιτιμίαν, ἵνα μὴ τὰ ὅμοια σπείρας, θερίσῃ τὰ ἴσα. προσέρχεται τοίνυν κολακείᾳ τοῖς ἀποστόλοις, τῷ κωδίῳ τὸν λύκον ἐγκρύψας, μετὰ χρημάτων χρυσίου, ὡς οὐ δοκῶν ἁρπάζειν ἃ κακῶς ἀγοράζειν ἐσπούδαζεν, ἐκεῖνα λέγων ἃ πρέπει ἐκεῖνον καὶ ὅσοι τοῦτον μιμοῦνται. "Λάβετέ," φησι, "τὰ χρήματα ταῦτα καὶ δότε μοι τὴν ἐξουσίαν τῆς ὑμετέρας ἀξίας, ἵνα ᾧ ἐὰν ἐπιθῶ τὰς χεῖρας, λαμβάνῃ Πνεῦμα Ἅγιον." ἦν δὲ βεβαπτισμένος εἰς τὸ ὄνομα Ἰησοῦ. ᾧ προσαποκρίνεται ὁ χορὸς τῶν ἀποστόλων· "Ἄπαγε, ἄνθρωπε· χάρις Θεοῦ πιπράσκεσθαι οὐκ ἀνέχεται." ὡς δ' ἐπέμενε κρούων τὴν θύραν τοῖς λόγοις, ἔφησαν ἐκ δευτέρου· "Τί ἀγοράζεις ὃ δωρεὰν εὑρίσκεις,

1 Ἀαρών *edd.* Ἀαρῶν *M.* φησὶν *Ben. Mig.* ἐδόξασε *Ben. Mig.* 4 βλαστησάσης *edd.* βλαστήσασαν *M.* 8 τῆς *ante* συναγωγῆς *om. Mont. Ben. Mig.* 12 Ὀζά *correxi.* Ὀζᾶν *M. edd.* 15 ἔτυχε *Ben. Mig.* 16 *et* 19 Ὀζὰ *correxi.* Ὀζᾶν *M. edd.* 22 Γίτθων *correxi.* Γεθθῶν *M. edd.* 28–29 Λάβετε, φησὶ *Ben. Mig.* 33 δὲ *edd.*

βιώσας ἀξίως;" ὡς δὲ ἐνενόει τοῦ βίου τοὺς πόνους καὶ τὸν ὄκνον τῆς ἑαυτοῦ διανοίας καὶ τὸ τοῦ πράγματος ἄδηλον, πάλιν ἐγύμνου τὸ χρύσιον τοῦ βαλαντίου, δελεάζειν οἰόμενος ἐν ἀπάτῃ τοὺς μαθητὰς τοῦ Σωτῆρος. ἀγανακτήσας πρὸς τούτοις "ὁ δρασσόμενος τοὺς σοφοὺς ἐν τῇ πανουργίᾳ αὐτῶν," ἐφθέγξατο διὰ τοῦ Πέτρου λέγων· "Τὸ ἀργύριόν σου σὺν σοὶ εἴη εἰς ἀπώλειαν, ὅτι τὴν δωρεὰν τοῦ Θεοῦ ἐνόμισας διὰ χρημάτων κτᾶσθαι"· ᾧ περιέθηκεν τῆς μετανοίας τὸ φάρμακον, ἀλείφων αὐτὸν ἐν μακροθυμίᾳ, "Μετανόησον," λέγων, "εἰ ἄρα ἀφεθήσεταί σοι ἡ ἐπίνοια τῆς καρδίας σου. εἰς γὰρ χολὴν πικρίας καὶ σύνδεσμον ἀδικίας ὁρῶ σε ὄντα"· οὐ γὰρ βούλεται τῶν πλημμελούντων τὴν ἀπώλειαν φιλόψυχος ὤν. ἀποδεδειγμένων οὖν κατὰ δύναμιν τῶν προειρημένων, Θεόδωρε μεγαλώνυμε, καὶ μυστηρίων τῆς ἀληθείας διάκονε, πύθου παρ' ἡμῶν περὶ ὧν προείλου μαθεῖν.

Ο ΔΙΑΚ. Πόθεν σε νῦν παραγενόμενον ἔχομεν τέως;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς δηλονότι· ἐν πρώτοις γὰρ νῦν τὴν Ῥώμην τεθέαμαι.

Ο ΔΙΑΚ. Τί σε μάλιστα ἤγαγεν;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ὁ τῆς ὑμετέρας εἰρήνης πόθος.

Ο ΔΙΑΚ. Ἄλλη γάρ τίς ἐστι παρὰ τὴν ὑμετέραν;

Ο ΕΠΙΣΚ. Οὐκ ἔστι μὲν ἄλλη, ἀλλὰ καὶ πάνυ γε μία, ἣν ἐκ τῶν οὐρανῶν δέδωκεν ὁ Σωτὴρ εἰρηκὼς τοῖς ἀποστόλοις· "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν." ὑπὲρ δὲ βεβαίας χάριτος ἐδευτέρωσεν· "Εἰρήνην τὴν ἐμὴν ἀφίημι ὑμῖν,"—τὸ μὲν οὖν, "δίδωμι," τάξας ἐφ' ἑαυτοῦ, τὸ δὲ, "ἀφίημι," ἐπὶ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου, ἵν' ἐν Πνεύματι διὰ Χριστοῦ τὴν τοῦ Πατρὸς ἀποκαλύψωσι γνῶσιν τοῖς ἔθνεσιν. ἀλλ' ὥσπερ ἐπὶ τῶν παραλυθέντων μελῶν αἱ τῆς ψυχῆς ἐνέργειαι ἐπὶ τὰ ὑγιεινότερα τῶν μελῶν ἀνακάμπτουσι μέρη, τοῦτο δὴ πέπονθε καὶ ἡ ἀθλία ἐφ' ἑαυτοῦ. παραλυθέντων γὰρ αὐτῆς τῶν μελῶν καὶ τὰς οἰκείας ἐνεργείας ἀποτελεῖν μὴ δυναμένων διὰ τὴν τῆς ὁμονοίας φυγήν, οἱ πλεῖστοι τῶν εὐζώνων καὶ γλιχομένων αὐτῆς φυγάδες τῆς χώρας κατέστημεν, ἀκινδύνως καὶ ἀπραγμόνως οἰκεῖν τὴν θρεψαμένην οὐ δυνάμενοι διὰ τὴν σχέσιν τῆς ἀληθείας, εἴ πως ὑμᾶς εὑρόντες, τὰς ὀλίγας ταύτας ἡμέρας τὰς λειπομένας τῷ βίῳ κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον ζήσωμεν.

7 περιέθηκε *Ben. Mig.* 8 αὐτὸν *edd.* αὐτῶν *M.* 12 ὁ Θεός *post* ὤν *add. edd.* 18 Τί σε *edd.* τίς *M.* 32 γλιχομένων *edd.* γληχομένων *M.* 34 σχίσιν *con. Sal.*

Ο ΔΙΑΚ. Ὡς ἔοικε, θαυμάσιε πάτερ, ὑπὸ τῆς προνοίας ἡμῖν ἀπεστάλης· συνάδουσαν γὰρ εὑρίσκω ταῖς ἡμετέραις ἀνίαις τὴν σὴν ἀλγηδόνα. οἶμαι γάρ σε τῆς συνόδου εἶναι Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως.

Ο ΕΠΙΣΚ. Οὕτως ἔχει ὡς εἴρηκας.

Ο ΔΙΑΚ. Παρακέκλησο τοίνυν, ἐπὶ Θεοῦ μάρτυρος, μετὰ πάσης ἀληθείας ἡμῖν διηγήσασθαι περὶ ὧν κατὰ μέρος μαθεῖν ἐπειγόμεθα· ὡς εἰδὼς τοῦτο, ὅτι εἴ τι παρὰ τὴν ἀλήθειαν ἡμῖν ἀπαγγείλῃς, ἕξεις μὲν τὸν Θεὸν δικαστὴν καὶ κριτήν, ἐλεγχθήσῃ δὲ καὶ παρ' ἡμῶν ἑτέρως μαθόντων. οὐ γὰρ εἷς ἢ δύο ἢ τρεῖς ἢ δέκα ἢ οἱ τυχόντες ἡμῖν ἀφηγήσαντο περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει συμβάντων, ἀλλὰ καὶ πλείους, καὶ τούτων οἱ μὲν ἐπίσκοποι καὶ πρεσβύτεροι καὶ τοῦ τάγματος τῶν μοναχῶν. καὶ εἰ βούλει συντόμως μαθεῖν τὰ τῆς ἐκκλησίας Ῥωμαίων, παρέχω σοι τὴν γνῶσιν. πρῶτος πάντων παραγέγονε πρὸς ἡμᾶς ἀναγνώστης Ἀλεξανδρεὺς μετὰ γραμμάτων Θεοφίλου τοῦ πάπα, ἐν οἷς προσανέφερεν καθῃρηκέναι τὸν Ἰωάννην. οἷς γράμμασιν ἐντυχὼν ὁ μακάριος πάπας Ἰννοκέντιος μικρὸν ἀνετράπη, προπετείας καὶ τύφου καταγνοὺς Θεοφίλου, ὅτι καὶ μόνος γεγράφηκε καὶ σαφῆ τὴν γνῶσιν οὐκ ἔπεμψεν, ἢ δι' ὃ καθεῖλεν ἢ μετὰ τίνων καθεῖλεν. ἐπὶ τούτοις διαπορῶν ἔμενεν, ἀντιγράφειν οὐ θέλων διὰ τὸ κοῦφον τοῦ πράγματος. ἐν οἷς Εὐσέβιός τις διάκονος τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκεν διατρίβων ἐν τῇ Ῥώμῃ, προσελθὼν τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ, ἐντευκτικοὺς λιβέλλους ἐπέδωκεν, ὁρκίζων αὐτὸν μικρὸν ἀναμεῖναι χρόνον, ὀψόμενον τῆς συσκευῆς τὴν ἀποκάλυψιν. ἐν οἷς ἐπέστησαν μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἐπίσκοποι τέσσαρες τοῦ μέρους Ἰωάννου, ἄνδρες εὐλαβεῖς, Πανσόφιος Πισιδίας, Πάππος Συρίας, Δημήτριος Γαλατίας δευτέρας, Εὐγένιος Φρυγίας, ἀναδόντες ἐπιστολάς, μίαν πρὸς ταῖς δυσί, τὴν μὲν Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου, τὴν δὲ τεσσαράκοντα ἐπισκόπων

2 ὑπεστάλης *Big. Mont.* 8 ἀναγγείλῃς *edd.* 16 τῶν *ante* γραμμάτων *add. edd.* προσανέφερε *Ben. Mig.* προανέφερε *G.* 17–18 ὁ...Ἰννοκέντιος *om. G.* 18 οὐ *ante* μικρὸν *add. Mre.* ἐνετράπη *in marg. hab. Sav.* 19 Θεόφιλον *G.* 20 ἔπεμψε *G.* ἢ *om. G.* καθεῖλεν *om. G.* 21 διαπορῶν *om. G.* μὴ *pro* οὐ *leg. G.* 22–24 ἐν οἷς διάκονός τις, ὀνόματι Εὐσέβιος, τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκα πραγμάτων διατρίβων ἐν τῇ Ῥώμῃ *pro* ἐν...Ῥώμῃ *leg. G.* 23 διατρίβων *edd. G.* διατριβῶν *M.* 25 αὐτῷ ὁρκίζων *G.* αὐτοὺς *Big. Mont. Ben.* αὐτῷ *G.* 26 μετὰ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἐπέστησαν *pro* ἐν.. ἡμέρας *leg. G.* 28 Πισιδίας *G.* Πισσίδης *M. Big. Mont. Ben.* Πισίδης *Mig.* 29 τρεῖς *ante* ἐπιστολάς *add. Mig.* 30 τοῦ μακαρίου Ἰωάννου *pro* Ἰωάννου τοῦ ἐπισκόπου *leg. G.* τῶν *post* δὲ *add. G.*

ἑτέρων κοινωνικῶν Ἰωάννου, τὴν δὲ λοιπὴν τοῦ κλήρου Ἰωάννου, συμφώνους τὰς τρεῖς ἀπαιδεύτων θόρυβον σημαινούσας. εἶχεν δὲ τὸ ὕφος τῆς ἐπιστολῆς τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου·

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Β'>

"Τῷ δεσπότῃ μου αἰδεσίμῳ καὶ ὁσιωτάτῳ ἐπισκόπῳ Ἰννοκεντίῳ Ἰωάννης ἐν Κυρίῳ χαίρειν.

"Καὶ πρὸ τῶν γραμμάτων οἶμαι τῶν ἡμετέρων ἀκηκοέναι τὴν εὐλάβειαν ὑμῶν τὴν παρανομίαν τὴν ἐνταῦθα τολμηθεῖσαν. τὸ γὰρ μέγεθος τῶν δεινῶν οὐδὲ ἓν μέρος τῆς οἰκουμένης ἀφῆκεν ἀνήκοον εἶναι τῆς χαλεπῆς ταύτης τραγῳδίας, ἀλλὰ καὶ πρὸς αὐτὰς τὰς τῆς γῆς ἐσχατιὰς φέρουσα ἡ φήμη τὰ γεγενημένα, πολὺν πανταχοῦ θρῆνον καὶ ὀλοφυρμὸν εἰργάσατο. ἀλλ' ἐπειδὴ οὐ θρηνεῖν δεῖ ταῦτα μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθοῦν καὶ σκοπεῖν ὅπως ἂν ὁ χαλεπώτατος οὗτος σταίη χειμὼν τῆς ἐκκλησίας, ἀναγκαῖον εἶναι ἐνομίσαμεν τοὺς κυρίους μου τοὺς τιμιωτάτους καὶ εὐλαβεστάτους ἐπισκόπους Δημήτριον, Πανσόφιον, Πάππον, Εὐγένιον πεῖσαι, τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας ἀφεῖναι, καὶ πελάγους κατατολμῆσαι τοσούτου, καὶ μακρὰν ἀποδημίαν στείλασθαι, καὶ πρὸς τὴν ὑμετέραν δραμεῖν ἀγάπην, καὶ πάντα σαφῶς ἀναδιδάξαντας ταχίστην παρασκευάσαι γενέσθαι τὴν διόρθωσιν. οἷς καὶ τοὺς τιμιωτάτους <καὶ> ἀγαπητοὺς διακόνους Παῦλον καὶ Κυριακὸν συνεπέμψαμεν. καὶ οὗτοι δέ, ὡς ἐν εἴδει ἐπιστολῆς, ἐν βραχεῖ διδάξουσιν ὑμῶν τὴν ἀγάπην τὰ γεγενημένα. ὁ γὰρ τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἀλεξανδρείας τὴν προεδρίαν ἐγχειρισθεὶς Θεόφιλος, ἐντυχόντων τινῶν τῷ εὐσεβεστάτῳ βασιλεῖ κατ' αὐτοῦ, κελευσθεὶς ἀφικέσθαι μόνος, συναγαγὼν μεθ' ἑαυτοῦ πλῆθος Αἰγυπτίων οὐκ ὀλίγων παραγίνεται, καθάπερ ἐκ προοιμίων

1 τῶν *pro* ἑτέρων *leg. G.* τῶν καὶ συνευρεθέντων αὐτῷ ἠνίκα ἐδήλωσαν αὐτῷ οἱ περὶ Θεόφιλον περάσαι πρὸς αὐτοὺς ἐν Δρυΐ *post* Ἰωάννου *add. G.* ἄλλην *pro* λοιπὴν *leg. G.* 2 συμφωνοῦτας *G.* ἀπαιδέστερον *G.* εἶχε *Ben. Mig.* 4 τῷ αἰδεσιμωτάτῳ καὶ θεοφιλεστάτῳ *pro* αἰδεσίμῳ καὶ ὁσιωτάτῳ *leg. I.* 6 τὴν *om. Big.* 8 σχεδὸν *post* μέρος *add. I.* 9–10 καὶ γὰρ πρὸς αὐτὰς τῆς γῆς τὰς ἐσχατιὰς *pro* ἀλλὰ...ἐσχατιὰς *leg. I.* 12 δεῖ *edd. I.* διὰ *M.* ταῦτα *om. I.* 13 τῆς ἐκκλησίας *ante* σταίη *leg. I.* 14 τοὺς *post* μου *om. edd.* 16 καὶ *ante* Εὐγένιον *add. I.* τε *ante* ἑαυτῶν *add. I.* ἐκκλησίας *om. I.* 19 παρασκευάσαι *Ben. Mig. I.* παρασκευᾶσαι *M. Big. Mont.* 20 καὶ *add. I.* τῶν διακόνων *pro* διακόνους *leg. I.* 21 αὐτοὶ *I.* 22 διδάξομεν *I.* 23 ἐν Ἀλεξανδρείᾳ *pro* Ἀλεξανδρείας *leg. I.* 24 ἐντυχόντων *edd. I.* ἐντυχόντον *M.* 26 ἐπισκόπων *post* Αἰγυπτίων *add. I.* ὀλίγον *Ben. Mig.*

δεῖξαι βουλόμενος, ὅτι εἰς πόλεμον καὶ παράταξιν ἀφικνεῖται. εἶτα τῆς μεγάλης καὶ θεοφιλοῦς Κωνσταντινουπόλεως ἐπιβάς, οὐκ εἰς ἐκκλησίαν ἦλθεν κατὰ τὸν ἄνωθεν κρατήσαντα θεσμόν, οὐχ ἡμῖν συνεγένετο, οὐ λόγων μετέδωκεν, οὐκ εὐχῆς, οὐ κοινωνίας· ἀλλ' ἀποβὰς τοῦ πλοίου καὶ τὰ πρόθυρα τῆς ἐκκλησίας παραδραμών, ἔξω που τῆς πόλεως ἀπελθὼν ηὐλίζετο. καὶ πολλὰ παρακαλεσάντων ἡμῶν καὶ αὐτὸν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ παραγενομένους παρ' ἡμῖν καταχθῆναι (καὶ γὰρ πάντα ηὐτρέπιστο καὶ καταγώγια καὶ ὅσα εἰκὸς ἦν), οὔτε ἐκεῖνοι οὔτε αὐτὸς ἠνέσχετο. ταῦτα ὁρῶντες ἡμεῖς ἐν ἀπορίᾳ ἦμεν πολλῇ, μηδὲ τὴν αἰτίαν δυνάμενοι τῆς ἀδίκου ταύτης ἀπεχθείας εὑρεῖν· ἀλλ' ὅμως τὰ παρ' ἑαυτῶν ἐπληροῦμεν, τὸ πρέπον ἡμῖν αὐτοῖς ποιοῦντες, καὶ συνεχῶς αὐτὸν παρακαλοῦντες συγγενέσθαι ἡμῖν καὶ εἰπεῖν τίνος ἕνεκεν τοσοῦτον ἐκ προοιμίων ἀνερρίπισεν πόλεμον καὶ τηλικαύτην ἐσκανδάλισεν πόλιν. ὡς δὲ οὐδὲ οὕτως ἐβούλετο λέγειν τὴν αἰτίαν, οἵ τε κατηγοροῦντες αὐτοῦ ἐπέκειντο, καλέσας ἡμᾶς ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἐκέλευσεν πέραν, ἔνθα διέτριβεν, <ἀπιέναι καὶ> τῆς κατ' αὐτὸν ἀκούειν ὑποθέσεως· καὶ γὰρ ἔφοδον καὶ σφαγὰς καὶ ἕτερα ἐνεκάλουν μυρία. ἀλλ' ἡμεῖς καὶ τοὺς νόμους τῶν πατέρων καὶ τὸν ἄνδρα αἰδούμενοι καὶ τιμῶντες, καὶ αὐτοῦ δὲ τὰ γράμματα ἔχοντες, 'μὴ δεῖν ὑπερορίας ἕλκεσθαι τὰς δίκας, ἀλλ' ἐν ταῖς ἰδίαις ἐπαρχίαις τὰ τῶν ἐπαρχιῶν γυμνάζεσθαι,' οὐ κατεδεξάμεθα δικάσαι, ἀλλὰ καὶ μετὰ πολλῆς παρῃτησάμεθα τῆς σφοδρότητος. ὁ δέ, ὥσπερ τοῖς προτέροις ἐπαγωνιζόμενος, τὸν ἀρχιδιάκονον καλέσας τὸν ἐμὸν ἐξ αὐθεντείας πολλῆς, ὥσπερ χηρευσάσης ἤδη τῆς ἐκκλησίας καὶ οὐκ ἐχούσης ἐπίσκοπον, δι' ἐκείνου τὸν κλῆρον πάντα πρὸς ἑαυτὸν μετέστησεν. καὶ ἀνάστατοι αἱ ἐκκλησίαι ἐγίνοντο, ἀπαγομένων τῶν ἐν ἑκάστῃ κληρικῶν, παρασκευαζομένων λιβέλλους διδόναι καθ' ἡμῶν, πρὸς κατηγορίαν ἀλειφομένων. καὶ ταῦτα ποιήσας

1 ἀφῖκται *I.* 3 ἦλθε *edd.* εἰσῆλθε *I.* κατὰ τὸ εἰωθὸς καὶ τὸν ἄνωθεν *I.* 4 λόγου *I.* 8 ἅπαντα *I.* ηὐτρέπιστο *edd. I.* εὐτρέπιστο *M.* 10 καὶ *ante* ἐν *add. I.* μηδὲ *edd. I.* μὴ δὲ *M.* 13 τε *ante* ἡμῖν *add. I.* 14 ἀνερρίπισε *edd. I.* 15 ἐσκανδάλισε *edd.* διεσκέδασε *I.* αὐτὸς *pro* οὕτως *leg. I.* ἠβούλετο *I.* 17 ἐκέλευσε *Ben. Mig. I.* 18 ἀπιέναι καὶ *add. edd. I.* αὐτοῦ *I.* καὶ *post* γὰρ *add. I.* 20 εἰδότες *post* πατέρων *add. I.* 21 δὲ *M. I.* τε *edd.* τὰ δηλοῦντα *post* ἔχοντες *add. I.* ὑπερορίους *I.* 22 ἰδίαις *om. I.* 23 δικάσαι *edd. I.* δικᾶσαι *M.* καὶ *om. edd. I.* 25 αὐθεντίας *edd. I.* 26 ἤδη χηρευούσης *I.* 27 ἅπαντα *I.* 28 ἐγένοντο *I.* 29 καὶ *post* κληρικῶν *et* ἡμῶν (*in l.* 30) *add. edd. I.*

ἔπεμπεν καὶ ἐκάλει εἰς δικαστήριον ἡμᾶς, οὐδέπω τὰς καθ' ἑαυτὸν ἀποδυσάμενος αἰτίας· ὃ μάλιστα καὶ παρὰ κανόνας καὶ παρὰ πάντας νόμους ἦν. ἀλλ' ἡμεῖς συνειδότες, ὅτι οὐ πρὸς δικαστὴν ἀφικνούμεθα (ἦ γὰρ μυριάκις ἂν παρεγενόμεθα), ἀλλὰ πρὸς ἐχθρὸν καὶ πολέμιον, καθάπερ τὰ ἔμπροσθεν καὶ τὰ μετὰ ταῦτα ἐδήλωσεν, ἀπεστάλκαμεν πρὸς αὐτὸν ἐπισκόπους, τὸν Πισινοῦντος Δημήτριον, τὸν Ἀπαμείας Εὐλύσιον, τὸν Ἀππιαρίας Λουπίκινον, πρεσβυτέρους δὲ Γερμανὸν καὶ Σευῆρον, μετὰ τῆς προσηκούσης ἡμῖν ἐπιεικείας ἀποκρινόμενοι καὶ λέγοντες μὴ παραιτεῖσθαι κρίσιν, ἀλλ' ἐχθρὸν καὶ πολέμιον φανερόν. ὁ γὰρ λιβέλλους μηδέπω δεξάμενος, καὶ τοιαῦτα ἐκ προοιμίων ποιήσας, καὶ ἀπορρήξας ἑαυτὸν ἐκκλησίας καὶ κοινωνίας καὶ εὐχῆς, καὶ κατηγόρους ἀλείφων, καὶ κλῆρον μεθιστάς, ἐκκλησίας ἐρημῶν, πῶς ἂν εἴη δίκαιος ἐπὶ τὸν τοῦ δικαστοῦ θρόνον ἀναβῆναι οὐδαμόθεν αὐτῷ προσήκοντα; οὔτε γὰρ ἀκόλουθον ἦν τὸν ἐξ Αἰγύπτου εἰς Θράκην δικάζειν, καὶ τὸν ὑπεύθυνον ὄντα αἰτιῶν καὶ ἐχθρὸν καὶ πολέμιον. ἀλλ' ὅμως οὐδὲν τούτων αἰδεσθείς, ἀλλ' ὅπερ ἐβουλεύετο, πληρῶσαι ἐπειγόμενος, ἡμῶν δηλωσάντων ὅτι ἕτοιμοί <ἐσμεν>, καὶ ἑκατὸν καὶ χιλίων ἐπισκόπων παρόντων, ἀποδύσασθαι τὰ ἐγκλήματα καὶ δεῖξαι ὄντας καθαροὺς ἑαυτούς, ὥσπερ οὖν καί ἐσμεν, οὐκ ἠνέσχετο. ἀλλ' ἀπόντων ἡμῶν, καὶ σύνοδον ἐπικαλουμένων, καὶ κρίσιν ἐπιζητούντων, καὶ ἀκρόασιν οὐ φευγόντων, ἀλλ' ἀπέχθειαν φανεράν, καὶ κατηγόρους ἐδέχετο, καὶ τοὺς παρ' ἐμοῦ δεδεμένους ἔλυσεν, καὶ αὐτῶν ἐκείνων οὐδέπω τὰ ἐγκλήματα ἀποδυσαμένων λιβέλλους ἐλάμβανεν, καὶ ὑπομνήματα ἔπραττεν, ἅπερ ἅπαντα παρὰ θεσμὸν καὶ κανόνα καὶ ἀκολουθίαν ἦν. καὶ (τί γὰρ δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν;) οὐκ ἀπέστη πάντα ποιῶν καὶ πραγμα-

1 ἔπεμπε *Ben. Mig. I.* ἡμᾶς *ante* εἰς *leg. I.* μηδέπω *I.* 2 ἑαυτοῦ *I.* 3 τοὺς *ante* νόμους *add. I.* 4 δικαστήριον ἀφικόμεθα *I.* ἦ *Mig.* ἢ *M. Big. Mont. Ben. I.* ἂν μυριάκις *I.* 5 καθάπερ τά τε ἔμπροσθεν γεγενημένα *I.* 8 Λουπίκινον *I.* Λουππικιανόν *M. edd.* 10 πρόδηλον *post* ἐχθρὸν *add. I.* 11 μηδέπω *edd. I.* μὴ δέ πω *M.* μηδέπω λιβέλλους *I.* τοιαῦτα *edd. I.* τοιαύτα *M.* 12 *et* 13 καὶ *ante et post* κοινωνίας *om. I.* 14 ἐκκλησίαν *I.* ᾗ *I.* 15 ἀναβαίνειν *I.* 15–16 ἀκόλουθόν ἐστι *I.* 16 τοὺς ἐν Θράκῃ *I.* 16–17 τοῦτον ὑπεύθυνον αἰτίας ὄντα *pro* τὸν...αἰτιῶν *leg. I.* 18 ἅπερ *I.* ἐβούλετο *edd.* βεβούλευτο *I.* 19 ἐσμεν *add. I.* 21 καὶ ἐσμέν *edd. I.* 23 οὐκ ἀκρόασιν *I.* 24–25 γενομένους ἀκοινωνήτους ἔλυε καὶ παρ' αὐτῶν *pro* δεδεμένους...αὐτῶν *leg. I.* 25 ἔλυσε *edd.* 26 ἐλάμβανε *edd. I.* ἔπραττε *I.* 27 καὶ κανόνων ἀκουλουθίαν *I.* 27–28 τί δὲ δεῖ *pro* καὶ...δεῖ *leg. I.* 28 τὰ *om. edd.*

τευόμενος, ἕως ἡμᾶς μετὰ δυναστείας καὶ αὐθεντείας ἁπάσης καὶ τῆς πόλεως καὶ τῆς ἐκκλησίας ἐξέβαλεν. καὶ πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν, τοῦ δήμου παντὸς ἡμῖν συσσυρομένου, ἐλκόμενος ὑπὸ τοῦ κουριώσου τῆς πόλεως ἐν μέσῃ τῇ πόλει, καὶ πρὸς βίαν συρόμενος κατηγόμην, καὶ εἰς πλοῖον ἐνεβαλλόμην, καὶ διὰ νυκτὸς ἀπέπλεον, ἐπεὶ σύνοδον πρὸς δικαίαν κρίσιν ἐκάλουν. τίς ἂν ταῦτα ἀδακρυτί, κἂν λιθίνην ἔχῃ τὴν καρδίαν, ἀκούσῃ; ἀλλ' ἐπειδή, καθάπερ ἔφθην εἰπών, οὐ θρηνεῖν δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ διορθοῦν, τὴν ὑμετέραν ἀγάπην παρακαλῶ διαναστῆναι καὶ συναλγῆσαι καὶ πάντα ποιῆσαι, ὥστε στῆναι ταυτὶ τὰ κακά. οὐδὲν γὰρ ἐνταῦθα τῆς παρανομίας αὐτῶν κατέλυσεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα τοῖς προτέροις ἐπαπεδύετο. ἐπειδὴ γὰρ ὁ εὐσεβέστατος βασιλεὺς ἐπιπηδήσαντας τῇ ἐκκλησίᾳ ἀναισχύντως καὶ ἀδίκως ἐξέβαλεν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐπισκόπων ἰδόντες αὐτῶν τὴν παρανομίαν εἰς τὰ ἑαυτῶν ἀνεχώρησαν, τὴν ἔφοδον αὐτῶν ὥσπερ πυρὰν πάντα ἐπινεμομένην φεύγοντες· ἡμεῖς μὲν πάλιν εἰς τὴν πόλιν ἀνεκαλούμεθα καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἧς ἀδίκως ἐξεβλήθημεν, ἐπισκόπων δὲ ἡμᾶς τριάκοντα εἰσαγαγόντων, καὶ τοῦ θεοσεβεστάτου βασιλέως νοτάριον εἰς τοῦτο ἀποστείλαντος, ἐκεῖνος <δὲ> ἐδραπέτευσεν εὐθέως, τίνος ἕνεκεν καὶ διὰ τί μὴ γινώσκοντες. εἰσελθόντες οὖν παρεκαλοῦμεν τὸν θεοσεβέστατον βασιλέα σύνοδον συναγαγεῖν εἰς ἐκδικίαν τῶν γεγενημένων. συνειδὼς τοίνυν ἅπερ ἔδρασε, καὶ τὸν ἔλεγχον δεδοικώς, τῶν γραμμάτων τῶν βασιλικῶν πανταχοῦ διαπεμφθέντων καὶ παντα χόθεν πάντας συναγαγόντων, λάθρᾳ μέσον νυκτῶν εἰς ἀκάτιον ἑαυτὸν ἐμβαλών, οὕτως ἀπέδρα μεθ' ἑαυτοῦ πάντας ἐπαγόμενος.

1 πάσης *I.* 2 ἐξέβαλε *I.* 3 ἐπισυρομένου *I.* 4 κουριώσου *I.* κουριωσσοῦ *M. edd.* 6 ἔπλεον *I.* ἐπειδὴ σύνοδον πρὸς δικαίαν ἀκρόασιν προεκαλούμην *I.* 7 ἂν *om. I.* τὴν *om. edd. I.* ἀκούσειεν *I.* 8 ἐπειδή *edd. I.* ἐπεὶ δὴ *M.* τὰ κακῶς γινόμενα *post* μόνον *add. I.* δεῖ *post* διορθοῦν (*in l.* 9) *leg. I.* 9 παρακαλῶ *ante* τὴν *leg. I.* 10 στῆσαι *Big.* ταύτῃ *I.* 11 οὐδὲ *edd. I.* τὰ *ante* τῆς *add. edd. I.* αὐτοῖς *I.* 12 ἐπαποδύετο *I.* ἐπειδὴ *edd. I.* ἐπεὶ δὴ *M.* 13 αὐτοὺς *ante* τῇ *add. I.* 13–14 καὶ ἀδίκως *om. I.* 14 ἐξέβαλε *I.* παρόντων *post* τῶν *add. I.* 15 τὰς αὐτῶν *pro* τὰ ἑαυτῶν *leg. I.* 16 πυράν τινα πάντα *I.* 17 ἐκαλούμεθα *I.* 18 τε *edd. I.* ἡμᾶς πλειόνων ἢ τριάκοντα εἰσαγόντων *I.* 19 θεοφιλεστάτου *I.* νοτάριον...ἀποστείλαντος *edd. I.* νοτάριος...ἀποσταλεὶς *M.* 20 δὲ *post* ἐκεῖνος *add. Mig. I.* 20–21 μὴ γινώσκοντες *om. I.* 21 εἰσιόντες παρεκαλοῦμεν τὸν θεοφιλέστατον *I.* 23 ἅπερ ἔδρασε *I.* ἀπέδρασεν *M.* ἀπέδρασε *edd.* 23–24 καὶ γραμμάτων βασιλικῶν *I.* 24–25 πάντοθεν πάντας συναγόντων *I.* 25 λάθρᾳ *correxi.* λάθρα *M. edd. I.* μέσων *I.* 26 τοὺς *ante* μεθ' *add. I.*

ἀλλ᾽ ἡμεῖς οὐδὲ οὕτως ἀπέστημεν, διὰ τὸ τῷ συνειδότι τῷ ἡμετέρῳ θαῤῥεῖν, τὰ αὐτὰ πάλιν παρακαλοῦντες τὸν εὐσεβέστατον βασιλέα. ὃς καὶ πρέποντα ποιῶν αὐτοῦ τῇ εὐσεβείᾳ, ἔπεμψε πάλιν πρὸς αὐτὸν ἐν τάχει ἐξ Αἰγύπτου ἀνιέναι καὶ τοὺς μετ᾽ αὐτοῦ πάντας, ὥστε δοῦναι λόγον τῶν γεγενημένων, καὶ μὴ τὰ ἀδίκως οὕτως ἐκ μιᾶς μοίρας καὶ ἀπόντων ἡμῶν τολμηθέντα, καὶ παρὰ τοσούτους κανόνας, νομίζειν ἀρκεῖν εἰς ἀπολογίαν αὐτοῦ. ὁ δὲ οὐδὲ βασιλικῶν ἠνέσχετο γραμμάτων, ἀλλ᾽ ἔμενεν οἴκοι προβαλλόμενος στάσιν τοῦ δήμου καὶ σπουδὴν ἄκαιρόν τινων δῆθεν ἀντεχομένων αὐτοῦ· καί τοι γε πρὸ τῶν γραμμάτων τῶν βασιλικῶν αὐτὸς οὗτος ὁ δῆμος μυρίαις αὐτὸν ἦν πλύνας λοιδορίαις. ἀλλ᾽ οὐ ταῦτα περιεργαζόμεθα νῦν· ἀλλ᾽ ἐκεῖνο δεῖξαι βουλόμενοι, ὅτι κακουργῶν ἀπελήφθη, ταῦτ᾽ εἰρήκαμεν. πλὴν οὐδὲ μετὰ ταῦτα ἡμεῖς ἡσυχάσαμεν, ἀλλ᾽ ἐπεί-μεθα ἀξιοῦντες δικαστήριον γενέσθαι καὶ κρίσιν καὶ ἀκρόασιν· ἕτοιμοι γὰρ ἦμεν δεῖξαι ἑαυτούς τε ἀνευθύνους ὄντας, ἐκείνους τε τὰ ἔσχατα παρανομήσαντας. ἦσαν δὲ καί τινες Σύροι τῶν τότε μετ᾽ αὐτοῦ παρόντων ἐνταῦθα ἀπολειφθέντες οἳ κοινῇ μετ᾽ αὐτοῦ τὸ πᾶν ἐδραματούργησαν. καὶ πρὸς τούτοις ἕτοιμοι ἦμεν δικάζεσθαι, καὶ πλειστάκις ἠνωχλήσαμεν ὑπὲρ τούτου, ἀξιοῦντες ἢ ὑπομνήματα ἡμῖν δοθῆναι, ἢ λιβέλλους κατηγόρων, ἢ φύσεις ἐγκλημάτων γνωρισθῆναι, ἢ αὐτοὺς τοὺς κατηγόρους· καὶ οὐδενὸς τούτων ἐτύχομεν, ἀλλὰ πάλιν ἐξώσθημεν τῆς ἐκκλησίας. πῶς ἂν τὰ ἐντεῦθεν διηγησαίμην λοιπὸν πᾶσαν ὑπερβαίνοντα τραγῳδίαν; τίς ταῦτα παραστήσει λόγος; ποία χωρὶς φρίκης δέξεται ἀκοή; ἡμῶν γὰρ αὐτὰ ταῦτα, ἅπερ ἔμπροσθεν εἶπον, προτεινόντων, ἀθρόον στρατιωτῶν πλῆθος αὐτῷ τῷ μεγάλῳ σαββάτῳ, πρὸς ἑσπέραν λοιπὸν τῆς ἡμέρας ἐπειγομένης, ταῖς

1 ἔστημεν *I.* θαῤῥεῖν (*in l.* 2) *post* συνειδότι *leg. I.* 3 πρεπόντως αὐτοῦ ποιῶν *I.* αὐτοῦ *Mig.* 4 ἔπεμψε *edd. I.* ἔπεμπε *M.* πρὸς αὐτὸν πάλιν καλῶν αὐτὸν ἐξ Αἰγύπτου *pro* πάλιν...ἀνιέναι *leg. I.* 8 ἑαυτῷ *I.* τῶν *ante* βασιλικῶν *add. I.* 10 αὐτοῦ *edd. I.* αὐτῶ *M.* καί τοι γε *M.* καὶ τοίγε *Big. Mont.* καίτοι γε *Ben. I.* καίτοιγε *Mig.* 13 ἀπελήφθη *Mig. I.* ἀπελείφθη *M. Big. Mont. Ben.* ταῦτα *I.* 15 κατὰ πεῦσιν *pro* καὶ κρίσιν *leg. I.* ἀκρόασιν *M.* ἀπόκρισιν *edd. I.* 16 εἶναι ἐλέγομεν *pro* ἦμεν *leg. I.* 16–17 ἐκείνους δὲ *edd. I.* 17 καὶ γὰρ ἦσάν τινες Σύροι *pro* ἦσαν...Σύροι *leg. I.* 18 ποτε *I.* 19 ἔδρασαν *pro* ἐδραματούργησαν *leg. I.* 19–20 καὶ προσίεμεν ἕτοιμοι δικάζεσθαι, καὶ πολλάκις *pro* καὶ...πλειστάκις *leg. I.* 20 ἠνωχλήσαμεν *I.* ἐνωχλήσαμεν *M. edd.* 21 τὰ *pro* ἢ *ante* ὑπομνήματα *leg. I.* κατηγοριῶν *I.* φύσιν *I.* 23 τετυχήκαμεν *I.* ἐξεβλήθημεν *pro* ἐξώσθημεν *leg. I.* 24 διηγησαίμην *I.* διηγήσαιμι *M. edd.* 25 ταῦτα *edd. I.* αὐτὰ *M.* 26 ταῦτα *om. I.* καθάπερ *I.*

ἐκκλησίαις ἐπεισῆλθον, τόν τε κλῆρον ἅπαντα τὸν σὺν ἡμῖν πρὸς βίαν ἐξέβαλον καὶ ὅπλοις τὸ βῆμα περιεστοιχίζετο. καὶ γυναῖκες τῶν εὐκτηρίων πρὸς τὸ βάπτισμα ἀποδυσάμεναι κατ' αὐτὸν τὸν καιρόν, γυμναὶ ἐφυγαδεύοντο ὑπὸ τοῦ φόβου τῆς χαλεπῆς ταύτης ἐφόδου, οὐδὲ τὴν πρέπουσαν εὐσχημοσύνην γυναιξὶ συγχωρούμεναι περιθέσθαι. πολλαὶ δὲ καὶ τραύματα δεξάμεναι ἐξεβάλλοντο, καὶ αἵματος αἱ κολυμβῆθραι ἐπληροῦντο, καὶ τὰ ἱερὰ ἀπὸ τῶν τοιούτων τραυμάτων ἐφοινίσσετο νάματα. καὶ οὐδὲ ἐνταῦθα εἱστήκει τὸ δεινόν· ἀλλ' ἔνθα τὰ ἅγια ἀπέκειντο, ἐλθόντες οἱ στρατιῶται (ὧν ἔνιοι, καθὼς ἔγνωμεν, καὶ ἀμύητοι ἦσαν) πάντα ἐθεώρουν τὰ ἔνδον· καὶ τὸ ἁγιώτατον αἷμα τοῦ Χριστοῦ, ὡς ἐν τοσούτῳ θορύβῳ, εἰς τὰ τῶν προειρημένων ἱμάτια ἐξεχεῖτο. καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ βαρβαρικῇ πάντα ἐτολμᾶτο. καὶ ὁ δῆμος πρὸς τὴν ἐρημίαν ἠλαύνετο, καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἔξω τῆς πόλεως ἔφευγεν· καὶ κεναὶ ἐν ἑορτῇ τοιαύτῃ αἱ ἐκκλησίαι τῶν λαῶν ἐγίνοντο, καὶ πλείους ἢ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι, οἱ κοινωνοῦντες ἡμῖν, μετὰ τοῦ λαοῦ εἰκῇ καὶ μάτην ἐλαυνόμενοι. καὶ ὀλολυγαὶ πανταχοῦ καὶ οἰμωγαὶ καὶ κωκυτοὶ καὶ θρῆνοι καὶ πηγαὶ δακρύων κατὰ τὰς ἀγορὰς καὶ τὰς οἰκίας καὶ κατὰ τὰς ἐρήμους· καὶ τὸ πᾶν τῆς πόλεως μέρος τῶν συμφορῶν ἐπληροῦτο τούτων. διὰ γὰρ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παρανομίας οὐχ οἱ πάσχοντες μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ μηδὲν τοιοῦτον ὑπομένοντες συνήλγουν ἡμῖν· οὐχ οἱ ὁμόδοξοι μόνον, ἀλλὰ καὶ οἱ αἱρετικοὶ καὶ Ἰουδαῖοι καὶ Ἕλληνες· καὶ ὡς τῆς πόλεως κατὰ κράτος ἁλούσης, οὕτως ἐν θορύβῳ καὶ ταραχαῖς καὶ ὀλολυγαῖς πάντα ἦν. καὶ ταῦτα ἐτολμᾶτο παρὰ γνώμην τοῦ εὐσεβεστάτου βασιλέως, νυκτὸς καταλαμβανούσης, ἐπισκόπων αὐτὰ κατασκευαζόντων, οἳ οὐκ ἠσχύνοντο καμπιδούκτορας ἀντὶ τῶν διακόνων προηγουμένους ἔχοντες. ἡμέρας δὲ γενομένης,

1 ἐπεισελθόντες *I.* τε *om. I.* 2 περιεστοιχίζετο *Ben. Mig.* περιεστιχίζετο *M. Big. Mont.* περιεστοίχιστο *I.* 3 οἴκων *post* εὐκτηρίων *add. I.* 4 ἔφυγον *I.* 5–6 γυναιξὶν εὐσχημοσύνην *I.* 7 κολυμβῆθραι *edd. I.* 8 αἱμάτων *pro* τοιούτων τραυμάτων *leg. I.* 10 εἰσελθόντες *I.* 11 καὶ *om. I.* τε ἑώρων *I.* τε ἐώρουν *in marg. hab. Big.* τε ἐώρουη *in marg. hab. Mont.* 13 στρατιωτῶν *post* προειρημένων *add. I.* 15 ἔφευγε *edd.* διέτριβε *I.* 16 τῶν λαῶν αἱ ἐκκλησίαι *I.* 17 καὶ τοῦ κλήρου *post* λαοῦ *add. I.* 18 ἠλαύνοντο *I.* 18–20 καὶ ὀλολυγαὶ, καὶ θρῆνοι, καὶ πηγαὶ δακρύων πανταχοῦ κατὰ τὰς ἀγορὰς, κατὰ τὰς οἰκίας, κατὰ τὰς ἐρημίας *pro* καὶ...ἐρήμους *leg. I.* 20 τὸ *om. I.* 23 οἱ *om. Big.* 24 οἱ *om. I.* 25 ἁλούσης *edd. I.* ἀδούσης *M.* θορύβοις *I.* 26 ἅπαντα *I.* 27 καταλαβούσης *I.* 28 καὶ πολλαχοῦ στρατηγούντων *post* κατασκευαζόντων *add. I.* 29 τῶν *om. I.*

πᾶσα ἡ πόλις ἔξω τειχέων μετῳκίζετο, ὑπὸ δένδρα καὶ νάπας, καθάπερ πρόβατα διεσπαρμένα, τὴν ἑορτὴν ἐπιτελοῦντες. ἔξεστιν ὑμῖν τὰ ἐντεῦθεν λογίσασθαι λοιπὸν ἅπαντα· ὅπερ γὰρ ἔφθην εἰπών, οὐχ οἷόν τε πάντα ἐπελθεῖν τῷ λόγῳ τὰ καθ' ἕκαστον γενόμενα. καὶ τὸ δὴ χαλεπόν, ὅτι τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα κακὰ οὐδέπω καὶ νῦν λύσιν ἔλαβεν, ἀλλ' οὐδὲ ἐλπίδα λύσεως, ἀλλ' ἐπιτείνεται καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸ δεινόν, καὶ γέλως γεγόναμεν πολλοῖς· μᾶλλον δὲ γελᾷ μὲν οὐδείς, κἂν μυριάκις παρανομήσῃ, θρηνοῦσι δὲ πάντες, ὅπερ ἔφην, τὸν κολοφῶνα τῶν κακῶν, τὴν καινὴν ταύτην παρανομίαν. τίς ἂν εἴποι τὰς τῶν λοιπῶν ἐκκλησιῶν ταραχάς; οὐδὲ γὰρ ἐνταῦθα ἔστη τὸ χαλεπόν, ἀλλὰ μέχρι τῆς ἑῴας ἔφθασεν. καὶ καθάπερ ἀπὸ κεφαλῆς πονηροῦ ῥεύματος ἐκχυθέντος τὰ λοιπὰ διαφθείρεται μέλη, οὕτω δὴ καὶ νῦν ὥσπερ ἐκ πηγῆς τινος τῆς μεγάλης ταύτης πόλεως τῶν κακῶν ἀρξαμένων, ὁδῷ τὰ τῶν θορύβων πανταχοῦ προέβη. καὶ κληρικοὶ πανταχοῦ ἐπανέστησαν ἐπισκόποις, καὶ λαοί, οἱ μὲν διετμήθησαν, οἱ δὲ μέλλουσι· καὶ πανταχοῦ κακῶν ὠδῖνες καὶ τῆς οἰκουμένης πάσης ἀνατροπή. μαθόντες τοίνυν ἅπαντα, κύριοι τιμιώτατοι καὶ εὐλαβέστατοι, τὴν προσήκουσαν ὑμῖν ἀνδρείαν καὶ σπουδὴν ἐπιδείξασθε, ὥστε παρανομίαν τοσαύτην ἐπεισελθοῦσαν ταῖς ἐκκλησίαις ἀναστεῖλαι [παρακαλοῦμεν]. εἰ γὰρ τοῦτο κρατήσειεν τὸ ἔθος, καὶ ἐξὸν γένηται τοῖς βουλομένοις εἰς ἀλλοτρίας ἀπιέναι ἐπαρχίας ἐκ τοσούτων διαστημάτων καὶ ἐκβάλλειν οὓς ἂν ἐθέλοιεν, κατ' ἐξουσίαν ἰδίαν πράττοντες ἅπερ ἂν ἐθέλοιεν, ἴστε, ὅτι πάντα οἰχήσεται καὶ πόλεμος ἀκήρυκτος πᾶσαν ἐπιδραμεῖται τὴν οἰκουμένην, πάντων πάντας τε βαλλόντων καὶ βαλλομένων. ἵν' οὖν μὴ τοσαύτη σύγχυσις καταλάβῃ τὴν ὑφ' ἡλίῳ πᾶσαν,

1 τῶν τειχῶν *I.* 3 ὥσπερ *I.* 4 τὰ *om. I.* 5 γινόμενα *I.* καὶ *ante* τὸ *om. I.* τοσαῦτα καὶ τηλικαῦτα *edd. I.* τοσαύτα καὶ τηλικαύτα *M.* 7 ἐκτείνεται *I.* 8 τοῖς *ante* πολλοῖς *add. I.* 9 παράνομος ᾖ *I.* 10–11 τί ἄν τις εἴποι *I.* 12 κακὸν *pro* χαλεπόν *leg. I.* καὶ μέχρι τῆς ἕω ἔφθασε. Καθάπερ γὰρ *pro* μέχρι...καθάπερ *leg. I.* 13 τῆς *ante* κεφαλῆς *add. edd.* 14 μέρη *I.* τινος *om. I.* 16 κλῆροι *I.* 17 καὶ ἐπίσκοποι ἐπισκόπων, καὶ λαοὶ μὲν λαῶν διεσχίσθησαν *pro* καὶ...διετμήθησαν *leg. I.* 18 τῶν *ante* κακῶν *add. I.* ἀπάσης *I.* 19 μου *post* κύριοι *add. I.* 21 ἀποστεῖλαι *Big. qui tamen* ἀναστεῖλαι *in marg. hab.* 22 παρακαλοῦμεν *seclusi.* κρατήσειε *edd. I.* 23 τὰς *ante* ἀλλοτρίας *add. I.* παροικίας *pro* ἐπαρχίας *leg. I.* 24 ἐθέλοι τις *I.* 25 πράττειν *I.* ἐθέλωσιν *I.* 26 τις *post* πόλεμος *add. I.* δραμεῖται *edd.* 27 τε *om. I.* 28 ἵνα *I.* ἥλιον *I.*

ἐπιστεῖλαι παρακαλῶ τὰ μὲν οὕτως γεγενημένα παρανόμως ἀπόντων ἡμῶν καὶ ἐκ μιᾶς μοίρας, καὶ οὐ παραιτουμένων κρίσιν, μηδεμίαν ἔχειν ἰσχύν (ὥσπερ οὖν οὐδὲ ἔχει τῇ οἰκείᾳ φύσει), τοὺς δὲ τοιαῦτα παρανομήσαντας τῷ ἐπιτιμίῳ ὑποβάλλεσθαι τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ νόμου· ἡμᾶς δὲ τοὺς οὐχ ἁλόντας, οὐκ ἐληλεγμένους, οὐκ ἀποδειχθέντας ὑπευθύνους, τῶν πραγμάτων ἀπολαύειν τῶν ὑμετέρων συνήθως, καὶ τῆς ἀγάπης, καὶ πάντων τῶν ἄλλων, ὥσπερ καὶ ἔμπροσθεν. εἰ δὲ βούλοιντο καὶ νῦν οἱ τὰ τοιαῦτα παρανομήσαντες τὰ ἐγκλήματα γυμνάζειν, ἐφ' οἷς ἡμᾶς ἀδίκως ἐξέβαλον, τῶν ὑπομνημάτων ἡμῖν δοθέντων, τῶν λιβέλλων τῶν κατηγόρων φανέντων, δικαστηρίου καθίσαντος ἀδεκάστου, καὶ δικασώμεθα καὶ ἀπολογησώμεθα καὶ δείξωμεν ἑαυτοὺς ἀνευθύνους τῶν ἐπαγομένων ἡμῖν, ὥσπερ οὖν καί ἐσμεν. τὰ γὰρ νῦν γεγενημένα παρ' αὐτῶν ἐκτός εἰσι πάσης ἀκολουθίας καὶ παντὸς νόμου καὶ κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ. <καὶ τί λέγω κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ;> οὐδὲ ἐν τοῖς ἔξω μὲν οὖν δικαστηρίοις τοιαῦτα ἐτολμήθη ποτέ, μᾶλλον δὲ οὐδὲ ἐν βαρβαρικῷ δικαστηρίῳ. οὐδὲ Σκύθαι καὶ Σαρμάται οὐκ ἄν ποτε ἐδίκασαν ἐκ μιᾶς μοίρας κρίναντες, ἀπόντος τοῦ αἰτιωμένου, καὶ παραιτουμένου οὐ κρίσιν, ἀλλ' ἀπέχθειαν, καλοῦντος δικαστὰς μυρίους, ἀνεύθυνον ἑαυτὸν λέγοντος εἶναι, ἑτοίμου ὄντος τῆς οἰκουμένης παρούσης ἀποδύσασθαι τὰς αἰτίας, καὶ δεῖξαι ἑαυτὸν ἀθῷον ἐν ἅπασιν ὄντα. ταῦτ' οὖν ἅπαντα λογισάμενοι καὶ παρὰ τῶν κυρίων μου τῶν εὐλαβεστάτων ἀδελφῶν ἡμῶν τῶν ἐπισκόπων σαφέστερον ἅπαντα μαθόντες, τὴν παρ' ἑαυτῶν εἰσενεγκεῖν σπουδὴν παρακέκλησθε. οὕτω γὰρ οὐχ ἡμῖν μόνοις χαρίσησθε,

1 παρακλήθητε *I.* οὕτω *edd. I.* παρανόμως γεγενημένα *I.* 2 παραιτησαμένων *I.* 3 μηδεμίαν *edd. I.* μὴ δὲ μίαν *M.* οὐδὲ *om. edd.* 4 *et* 9 *et* 17 τοιαῦτα *edd. I.* τοιαύτα *M.* 4 ἐλεγχομένους *post* παρανομήσαντας *add. I.* 5 τῶν ἐκκλησιαστικῶν νόμων *I.* οὐχ *edd. I.* οὐκ *M.* 6 ἐληλεγμένους *edd.* ἐλληλεγμένους *M.* ἐλεγχομένους *I.* 6–7 τῶν γραμμάτων τῶν ὑμετέρων δότε ἀπολαύειν συνεχῶς *I.* 6 πραγμάτων *M. Big.* γραμμάτων *Mont. Ben. Mig. I.* 7 δότε *ante* ἀπολαύειν *add. edd. I.* ὑμετέρων *Mont. Ben. Mig. I.* ἠμετέρων *M. Big.* 8 ὥνπερ *I.* 9 τὰ *ante* ἐγκλήματα *om. I.* 10–11 ὑπομνημάτων ἡμῖν οὐ δοθέντων, οὐ λιβέλλων, οὐ κατηγόρων *pro* τῶν...κατηγόρων *leg. I.* 12 δικασόμεθα, καὶ ἀπολογησόμεθα, καὶ ἀποδείξομεν *I.* 13 καί ἐσμεν *correxi.* καὶ ἐσμέν *M. edd. I.* 14 πάσης ἐκτός ἐστιν *I.* 15–16 καὶ τί λέγω κανόνος ἐκκλησιαστικοῦ *add. I.* 18 οὐδὲ Σαυρομάται οὕτως *pro* καὶ...οὐκ *leg. I.* 19 καὶ *om. I.* 21 εἶναι λέγοντος *Big. Mont. I.* καὶ *pro* ἑτοίμου ὄντος *leg. I.* 22 ἀθῷον *Big. Mont. I.* ἀθῶον *M. Ben. Mig.* 23 ἀθῷον (*in l.* 22) *ante* ὄντα *leg. I.* ταῦτα *edd. I.* πάντα *I.* 24 τῶν *post* ἡμῶν *om. edd.* 25 ἡμῖν *post* ἑαυτῶν *add. I.* 26 παρακλήθητέ *I.* χαρίσεσθε *Ben. Mig.* χαριεῖσθε *I.*

ἀλλὰ καὶ τῷ κοινῷ τῶν ἐκκλησιῶν, καὶ τὸν παρὰ Θεοῦ λήψησθε μισθόν, τοῦ διὰ τὴν τῶν ἐκκλησιῶν εἰρήνην πάντα ποιοῦντος διηνεκῶς. ἐγράφη δὲ αὕτη καὶ πρὸς Βενέριον, ἐπίσκοπον Μεδιολάνου, καὶ Χρωμάτιον, ἐπίσκοπον Ἀκυληΐας.

"Ἐῤῥωσο ἐν Κυρίῳ."

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Γ'>

Πρὸς τούτοις ἀνταπέστειλεν ὁ μακάριος Ἰννοκέντιος ὁ πάπας ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσι τὰ ἴσα τῆς κοινωνίας, ἀθετήσας τὴν δόξασαν γεγενῆσθαι κρίσιν παρὰ Θεοφίλου, εἰπὼν δεῖν ἑτέραν ἀνεπίληπτον συγκροτηθῆναι σύνοδον δυτικῶν τε καὶ ἀνατολικῶν, ὑποχωρούντων τοῦ συνεδρίου φίλων πρῶτον, ἔπειτα καὶ ἐχθρῶν, οὐδὲ γὰρ παρ' ὁποτέρων, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον, ὀρθὸν αὐτῶν ἐστι τὸ κριτήριον. μετ' ὀλίγας πάλιν ἡμέρας ἐπέστη τις πρεσβύτερος Θεοφίλου Πέτρος, ἅμα Μαρτυρίῳ διακόνῳ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν, ἐπιδόντες ἐπιστολὰς τοῦ αὐτοῦ καί τινα ὑπομνημάτια δῆθεν, ἐν οἷς ἐδόκει κατακεκρίσθαι ὁ Ἰωάννης παρὰ τριάκοντα ἓξ ἐπισκόπων, ὧν οἱ μὲν εἴκοσι ἐννέα ἦσαν Αἰγύπτιοι, ἑπτὰ δὲ τῶν ἄλλων κλιμάτων. οἷς ὑπομνήμασιν ἐντυχὼν ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, καὶ εὑρὼν μήτε τὰς αἰτίας οὔσας βαρείας, μήτε τὸν Ἰωάννην παρόντα καὶ κατὰ πρόσωπον ἐλεγχθέντα, ἔμενεν καταςυρίζων τῆς Θεοφίλου μανίας, ὅτι κατὰ ἀπόντος τοιαύτην ἀπότομον ἐξέβρασε ψῆφον. ἀπολύσας οὖν αὐτοὺς μετὰ ἐλεγκτικῶν γραμμάτων, ἠύχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύων μετὰ νηστείας, καὶ τῆς ἐκκλησίας παραλυθῆναι μὲν τὴν διχοστασίαν, συναρμοσθῆναι

1 τοῦ *ante* θεοῦ *add. I.* λήψεσθε *Mont. Ben. Mig. I.* 3–5 ἐῤῥωμένος ὑπερεύχου μου, δέσποτα τιμιώτατε καὶ ὁσιώτατε *pro* ἐγράφη...Κυρίῳ *leg. I.* 4 Ακυληΐας *correxi.* Ἀκυδηγίας *M.* Ἀκυληγίας *edd.* 6 ὁ πάπας Ἰννοκέντιος *pro* ὁ...πάπας *leg. G.* 8 κρίσιν γεγενῆσθαι *G.* 9 τε *edd. G.* τὲ *M.* 10 πρώτων *G.* δὲ *ante* καὶ *add. G.* 11 παρ' *om. G.* 11–12 αὐτῶν ὀρθὸν ἐστιν, ὡς ἐπιπλεῖστον, τὸ κριτήριον *pro* ὡς...κριτήριον *leg. G.* 12–14 ὀλίγων δὲ ἡμερῶν διαδραμουσῶν, γράφει ἕτερα γράμματα ὁ αὐτὸς Θεόφιλος πρὸς τὸν μακάριον Ἰννοκέντιον, καὶ ἀποστέλλει αὐτὰ διὰ Πέτρου πρεσβυτέρου αὐτοῦ Ἀλεξανδρέως, καὶ Μαρτυρίου διακόνου Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας μετὰ καί τινων ὑπομνημάτων *pro* μετ'...ὑπομνημάτια *leg. G.* 12 τις *edd.* τὶς *M.* 14 ἐκκλησίας *post* Κωνσταντινουπολιτῶν *add. Mont. Ben. Mig. G.* 15 δῆθεν *post* οἷς *leg. G.* τριακονταὲξ *G.* 16 εἴκοσι ἐννέα *G.* εἰκοσιεννέα *M. edd.* 17 κλιμάτων *edd. G.* κλημάτων *M.* 19 κατὰ πρόσωπον *om. G.* ἔμεινε *G.* καταμεμφόμενος *pro* κατασυρίζων *leg. G.* 20 καὶ *pro* κατὰ *leg. G.* ἀπότομον *sec. Sav.* 22 ηὔχετε *Mig.* ὅλης *ante* τῆς *add. G.*

δὲ τὴν φιλαδελφίαν. ἦν δὲ τῆς ἐπιστολῆς ἡ δύναμις αὕτη· "Ἀδελφὲ Θεόφιλε, ἡμεῖς καί σε ἴσμεν κοινωνικὸν καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, ὡς καὶ ἐν τοῖς πρώτοις γράμμασι φανερὰν ἡμῶν τὴν γνώμην ἐποιήσαμεν. καὶ νῦν δὲ οὐκ ἐκστάντες τῆς αὐτῆς προαιρέσεως, πάλιν σοι τὰ αὐτὰ γράφομεν καὶ ὁσάκις ἂν ἀποστείλῃς· ὅτι, ἐὰν μὴ δέουσα κρίσις παρακολουθήσῃ ἐπὶ τοῖς παιγνιωδῶς γεγενημένοις, ἀμήχανόν ἐστιν ἀλόγως ἡμᾶς ἀποστῆναι τῆς Ἰωάννου κοινωνίας. ὡς γοῦν, εἰ θαῤῥεῖς σὺ τῷ κριτηρίῳ, ἀπάντησον τῇ κατὰ Χριστὸν γινομένῃ συνόδῳ, κἀκεῖ τὰς αἰτίας γυμνάσας ὑπὸ μάρτυσι τοῖς Νικαίας κανόσιν (ἄλλον γὰρ κανόνα ἡ Ῥωμαίων οὐ παραδέχεται ἐκκλησία), ἀναντίῤῥητον τὴν ἀσφάλειαν σχήσῃ." μικροῦ δὲ παριππάσαντος χρόνου, ἐπέστη πρεσβύτερος Κωνσταντινουπόλεως Θεότεκνος ὀνόματι, ἐπιδοὺς ἐπιστολὰς τῆς συνόδου τῆς Ἰωάννου εἴκοσι πέντε ἐπισκόπων μικρῷ πρός· ἐν οἷς ἀνεδίδαξαν καὶ στρατιωτικῇ βοηθείᾳ ἐκβεβλῆσθαι τὸν Ἰωάννην τῆς πόλεως, καὶ εἰς ἐξορίαν ἐν Κουκουσῷ πεπέμφθαι, καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἐμπεπρῆσθαι. ᾧ καὶ αὐτῷ δοὺς κοινωνικὰ γράμματα πρός τε τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην καὶ πρὸς τοὺς αὐτῷ κοινωνοῦντας, παρεκάλει μετὰ δακρύων μακροθυμεῖν, βοηθεῖν οὐ δυνάμενος διὰ τὸ ἀντιπράττειν τινὰς τοὺς τὸ κακὸν δυναμένους. μετὰ μικρὸν ὕστερον ἐπέστη ἀνθρωπίσκος, δυσειδὴς

1 τῶν γραμμάτων *pro* τῆς ἐπιστολῆς *leg. G.* 2 καὶ σε *Big.* καὶ σὲ *Ben. Mig. G.* 3 τοῖς *om. edd.* προτέροις *pro* πρώτοις *leg. G.* 7 γινομένοις *in marg. hab. Sav.* 9 γεγενημένῃ *Big. Mont.* 10 ὑπομαρτύρει *G.* ἐν Νικαίᾳ *G.* 11 ἐκκλησία *ante* οὐ *leg. G.* 12–15 οἱ δὲ σωθέντες ἐπίσκοποι τοῦ μέρους Ἰωάννου τὸν ἀριθμὸν εἰκοσιπέντε γράμμασιν ἐχρήσαντο πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν πάπαν Ῥώμης· ἄτινα καὶ ἔστειλαν διὰ Θεοτέκνου [Τέκνου *in marg. hab. Sav.*] πρεσβυτέρου Κωνσταντινουπόλεως *pro* μικροῦ...πρός *leg. G.* 14 εἰκοσι πέντε *correxi.* εἰκοσιπέντε *M. G. edd.* 16 αὐτὸν *pro* τὸν Ἰωάννην *leg. G.* Κουκουσῷ *G.* Κουκουσσῷ *M. edd.* 17 ᾧτινι *pro* ᾧ καὶ αὐτῷ *leg. G.* 18 μακάριον *pro* ἐπίσκοπον *leg. G.* 19 παρακαλεῖ *G.* 20 τότε ὡς *ante* οὐ *add. G.* 20–21 τῶν κακῶν δυναμένων ἐν Κωνσταντινουπόλει *pro* τοὺς...δυναμένους *leg. G.* 21–*p.* 18, *l.* 10 Ἀκάκιος δὲ καὶ Παῦλος καὶ Ἀντίοχος καὶ Κυρίνος καὶ Σεβηριανὸς καὶ ἕτεροί τινες ὀλίγοι ἐπίσκοποι ἔστειλαν γράμματα πρὸς Ἰννοκέντιον τὸν πάπαν ἐν Ῥώμῃ δι' ἀνθρωπίσκου τινὸς δυσειδοῦς, ἵνα ὡς δυσμενὴς νοηθῇ, ὅλως δι' ὅλου σεσοβημένος, ἐκ τοῦ εἴδους τὴν ἔχθραν ἀποδεικνύων, Πατερνὸς ὀνόματι, ὃς ἔλεγεν ἑαυτὸν πρεσβύτερον ὄντα τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας. ἐν οἷς γράμμασιν ἐσυκοφάντουν Ἰωάννην, ὡς καύσαντα τὴν ἐκκλησίαν· καὶ αὐτὸς ὁ Πατερνὸς πολλὰς κατέχεε λοιδορίας κατ' αὐτοῦ· καὶ ὡς διὰ τοῦτο μήτε ἀπολογίαν δοῦναι τὸν Ἰωάννην ἐν ἐπισήμῳ συνόδῳ. οὕτω δὲ ψευδὴς ἐφάνη τῷ πάπᾳ ὁ λόγος, ὃς καταπτύσας αὐτοῦ, οὔτε ἀντιγράφων ἠξίωσεν *pro* μετὰ...ἠξίωσεν *leg. G.* 21 ὕστερος *edd.*

ἰδεῖν, δυσμενὴς νοηθῆναι Πάτερνος τοὔνομα, λέγων ἑαυτὸν πρεσβύτερον τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας· ὃς καὶ αὐτὸς ὅλος δι' ὅλου σεσοβημένος, ἐκ τοῦ εἴδους τὴν ἔχθραν ἐπιδεικνύων, πολλὰς καταχέων λοιδορίας κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου, ἐπιδέδωκεν γράμματα ἐπισκόπων ὀλίγων, Ἀκακίου, Παύλου, Ἀντιόχου, Κυρίνου, Σευηριανοῦ, καὶ ἑτέρων τινῶν, ἐν οἷς συκοφαντοῦσι τὸν Ἰωάννην ὡς καύσαντα τὴν ἐκκλησίαν. οὕτως ψευδὴς ἡμῖν ἐφάνη ὁ λόγος, ὡς μηδὲ διὰ τοῦτο δοῦναι ἀπολογίαν τὸν Ἰωάννην ἐν ἐπισήμῳ συνόδῳ· οὗ καταπτύσας ὁ πάπας Ἰννοκέντιος, οὐδὲ ἀντιγράφων ἠξίωσεν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καταξίωσον οὖν ὑποσχεῖν μοι τὴν ἀκοήν, ἵνα σοι καθ' ἕκαστον ἀφηγήσωμαι· πάνυ γάρ, ὡς λέγει ὁ Ἐλιοῦς τῷ Ἰώβ, "Συνέχει με τὸ πνεῦμα τῆς γαστρός,"—"γαστέρα" τὴν διάνοιαν αἰνιττόμενος πεπληρωμένην λόγων.

Ο ΔΙΑΚ. Ἀναγκαῖόν ἐστιν ἐκπληρῶσαί με, ἀγαθώτατε πάτερ, τὴν ἀκρίβειαν τῶν καθ' ἡμᾶς φθασάντων, ἵν' οὕτως ἄρξωμαι τῆς πρὸς σὲ ἐρωτήσεως. πάλιν τοίνυν μεθ' ἡμέρας τινὰς ἐπέστη ὁ Συννάδων ἐπίσκοπος Κυριακός, γράμματα μὲν οὐκ ἔχων, ἱκανὸς δὲ πρὸς διήγησιν ἐναρμόνιον· ὃς ἔλεγεν πεφευγέναι διὰ τὴν τοῦ βασιλικοῦ διατάγματος ἀπειλὴν περιέχουσαν, ὅτι "Εἴ τις οὐ κοινωνεῖ Θεοφίλῳ καὶ Ἀρσακίῳ καὶ Πορφυρίῳ, ὁ τοιοῦτος τῆς μὲν ἐπισκοπῆς εἰργέσθω· προσαπολλύτω δέ, εἴ τινα δοκεῖ ἔχειν οὐσίαν χρημάτων ἢ κτημάτων." μετὰ τὸν Κυριακὸν παρεγένετο Εὐλύσιος, ὁ Ἀπαμείας ἐπίσκοπος τῆς Βιθυνίας, ἐπιδοὺς γράμματα πεντεκαίδεκα ἐπισκόπων τῆς συνόδου Ἰωάννου καὶ τοῦ καλογήρου Ἀνυσίου, τοῦ Θεσσαλονίκης ἐπισκόπου· ἐν οἷς οἱ μὲν τὴν προγενομένην καὶ γινομένην ἀναδιδάσκουσι λαφυραγωγίαν πάσης

1 Πάτερνος *edd.* Πατερνὸς *M. G.* 3 εἴδους *G.* ἤθους *M. edd.* 5 ἐπιδέδωκε *edd.* 7 οὕτως *correxi.* οὕτω *Ben. Mig. G.* οὗτος *M. Big. Mont.* 8 μηδὲ *edd.* μὴ δὲ *M.* 12 Ἐλιοῦς *correxi.* Ἐλιοὺς *M. edd.* 18 Συννάδων *correxi.* Συνάδων *M. G. edd.* Κυριακός *om. edd.* τῶν ἐπισκόπων, οὔτε τοῦ κληροῦ Κωνσταντινουπόλεως *post* ἔχων *add. G.* 19 ἔλεγε *Mont.* ὅστις ἔφυγε *pro* ὃς...πεφευγέναι *leg. G.* 20–23 ὅστις ἀνήγγειλε τῷ πάπᾳ Ἰννοκεντίῳ τὴν δύναμιν τῶν ἐμφερομένων ἀπειλῶν τοῖς τοιούτοις ἀντιγράφοις· τοὺς μὲν ἐπισκόπους εἴργεσθαι, προσαπόλλυσθαι δὲ καὶ εἴ τινα χρήματα ἢ οὐσίαν κτημάτων δοκεῖ ἔχειν *pro* περιέχουσαν...κτημάτων *leg. G.* 22 προσαπολλύτω *con. Ben.* προσαπόλλυτο *M. edd.* 23–24 Εὐλύσιος δὲ ὁ Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας ἐπίσκοπος παραγέγονε καὶ αὐτὸς ἐν Ῥώμῃ *pro* μετὰ...Βιθυνίας *leg. G.* 24 δεκαπέντε *G.* 25 καλογήρῳ *Ben. Mig. G.* 26–27 γραφέντα πρὸς τὸν αὐτὸν πάπαν, ἀναδιδάσκοντα τὴν προγενομένην καὶ αὖθις γενομένην *pro* ἐν...ἀναδιδάσκουσι *leg. G.*

τῆς Κωνσταντινουπόλεως· ὁ δέ, ὡς ἐμμένει τῇ κρίσει τῇ τῶν Ῥωμαίων. ὁ δὲ καὶ αὐτὸς Εὐλύσιος διηγήσατο συνῳδὰ τῷ Κυριακῷ. παραδραμόντος δὲ μηνὸς ἡμερῶν ἐπέστη Παλλάδιος, ὁ ἐπίσκοπος Ἑλενουπόλεως, δίχα γραμμάτων, ὃς ἔλεγεν καὶ αὐτὸς πεφευγέναι τὴν τῶν ἀρχόντων μανίαν· ἐγκεντρότερον δὲ ἡμῖν ἀφηγήσατο, ἐπιδείξας ἀντίγραφον διατάγματος περιέχοντος, ὡς "Τὸν κρύπτοντα ἐπίσκοπον ἢ κληρικόν, ἢ ὅλως δεχόμενον ἐν οἰκίᾳ κοινωνικὸν Ἰωάννου, τὸν οἶκον δημεύεσθαι." μετὰ τὸν Παλλάδιον Γερμανὸς πρεσβύτερος ἅμα Κασσιανῷ διακόνῳ τῶν Ἰωάννου, ἄνδρες εὐλαβεῖς, ἐπιδόντες γράμματα παντὸς τοῦ κλήρου Ἰωάννου <ἐπέστησαν>· ὅπου γράφουσι βίαν καὶ τυραννίδα ὑπομεμενηκέναι αὐτῶν τὴν ἐκκλησίαν, τοῦ ἐπισκόπου αὐτῶν στρατιωτικῇ βοηθείᾳ ἐκβληθέντος, καὶ εἰς ἔξορίαν πεμφθέντος κατὰ συσκευὴν Ἀκακίου Βεροίας, καὶ Θεοφίλου Ἀλεξανδρείας, καὶ Ἀντιόχου Πτολεμαΐδος, καὶ Σευηριανοῦ Γαβάλων· ἐν οἷς καὶ βρέβιον ἐπέδειξαν οἱ προειρημένοι, ὅπου τὰ κειμήλια παραδιδόασιν ὑπὸ μάρτυσι τοῖς δικασταῖς, Στουδίου ἐπάρχου πόλεως, καὶ Εὐτυχιανοῦ τῶν πραιτωρίων, καὶ Ἰωάννου κόμητος θησαυρῶν, καὶ Εὐσταθίου κυαίστορος καὶ ταβουλαρίου, ἔν τε χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ ἀμφίοις, ἀποτριψάμενοι τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου

1 καὶ ὅτι οὐκ ἐμμένουσι *pro* ὁ...ἐμμένει *leg. G.* τῇ *ante* τῶν *om. G.* 2 ὁ δὲ *con. Ben.* ὃς *M. edd.* διηγήσατο δὲ καὶ αὐτὸς *pro* ὁ...διηγήσατο *leg. G.* σύνῳδα *G.* ἐπισκόπῳ *post* τῷ *add. G.* 3 μετὰ δὲ μῆνα ἡμερῶν πάλιν παραγίνεται ἐν Ῥώμῃ *pro* παραδραμόντος...ἐπέστη *leg. G.* 4 Ἑλενουπόλεως *edd.* Ἐλενουπόλεως *M. G.* ἔλεγε *Ben. Mig.* 4–5 φυγὼν *pro* ὃς...πεφευγέναι *leg. G.* 5–6 ἐγκεντροτέρως ἀφηγησάμενος τῷ πάπᾳ *pro* ἐγκεντρότερον...ἀφηγήσατο *leg. G.* 6 αὐτῷ *post* ἐπιδείξας *add. G.* 7 τάδε *pro* ὡς *leg. G.* ἢ ὅλως *edd. G.* ὅλως ἢ *M.* τὸν *post* ὅλως *add. G.* 8 τοῦ *ante* Ἰωάννου *add. G.* τούτου *ante* τὸν *add. G.* 8–11 συναχθέντες δὲ πάλιν οἱ τοῦ μέρους Ἰωάννου κληρικοὶ Κωνσταντινουπόλεως ἐπὶ τῷ αὐτῷ [τὸ αὐτὸ *con. Sav.*] ἐχάραξαν γράμματα πρὸς τὸν αὐτὸν πάπαν Ἰννοκέντιον, καὶ ἀπέστειλαν ἐν Ῥώμῃ διὰ Γερμανοῦ πρεσβυτέρου καὶ Κασιανοῦ διακόνου ἀνδρῶν εὐλαβῶν καὶ φιλοθέων, περιέχοντα *pro* μετὰ...γράφουσι *leg. G.* 9 Κασιανῷ *edd.* 11 ἐπέστησαν *con. Ben.* 14 κατασκευῇ *G.* Βερρόλας *G.* 15 Σεβηριανοῦ Γαβαλῶν *G.* 15–16 ὑποδείξαντες καὶ βρεύϊον [βρέβιον *in marg. hab. Sav.*] *pro* ἐν...ἐπέδειξαν *leg. G.* 16 βρέβιον *edd. G.* βρεύϊον *M. G.* εἰρημένοι *G. qui* Γερμανὸς καὶ Κασιανὸς *add.* 17 Σταδίου *G. sed* Στουδίου *in marg. hab. Sav.* ὑπάρχου *in marg. hab. Sav.* πόλεως *om. G.* 18 κόμητος *edd. G.* κώμητος *M.* τῶν *ante* θησαυρῶν *add. G.* 19 καὶ *ante* Εὐσταθίου *om. G.* κυαίστορος *Mig.* κοαίστορος *M. Big. Mont. Ben.* κυέστορος *G.* ταβουλαρίου *correxi.* ταβουλλαρίου *M.* ταβελλαρίου *edd.* ταβουλαρίων τινῶν *G.* 19–20 χρυσίῳ καὶ ἀργυρίῳ *G.* 20 ἁγίου *pro* ἐπισκόπου *leg. G.*

τὴν συκοφαντίαν. μετὰ τούτους ἦλθε Δημήτριος ἐκ δευτέρου, ὁ ἐπίσκοπος Πισινούντων, περιδραμὼν τὴν ἀνατολήν, καὶ κηρύξας τὴν Ῥωμαίων κοινωνίαν τὴν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην μετὰ γραμμάτων τοῦ πάπα Ἰννοκεντίου, ἐνεγκὼν καὶ γράμματα τῶν ἀπὸ Καρίας ἐπισκόπων, ὅπου ἀσπάζονται τὴν Ἰωάννου κοινωνίαν, καὶ τῶν ἀπὸ Ἀντιοχείας πρεσβυτέρων, ὅπου ἐπισπῶνται τὴν τῶν Ῥωμαίων εὐταξίαν καὶ ἀποδύρονται τὴν Πορφυρίου χειροτονίαν ἀθέσμως καὶ ἀνοσίως γεγενημένην. μεθ' οὓς πάντας ἐλήλυθεν ὁ πρεσβύτερος Δομετιανός, οἰκονόμος τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, καὶ Οὐαλλαγᾶς τις, πρεσβύτερος Νισίβιος, διηγούμενος τῶν μοναστηρίων τῶν ἐν Μεσοποταμίᾳ τὸν ὀδυρμόν, ἐπιδόντες καὶ ὑπομνήματα Ὀπτάτου τινὸς ἐπάρχου, ὅπου κόσμιαι γυναῖκες ἐκ γένους ὑπάτων ἄγονται δημοσίᾳ ὄψει πρὸς αὐτόν, διάκονοι τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας, ἀναγκαζόμεναι ἢ κοινωνῆσαι Ἀρσακίῳ ἢ δοῦναι πρὸς διακοσίας λίτρας χρυσίου ταῖς ταμειακαῖς ψήφοις. περὶ δὲ ἀσκητῶν καὶ παρθένων τί δεῖ καὶ λέγειν; οἵτινες ἐπεδείκνυντο ξεσμὸν πλευρῶν ἐπὶ ξύλου καὶ αἰκισμὸν νώτων· ὡς μηκέτι καρτερήσαντα τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον ἀποστεῖλαι πρὸς τὸν εὐσεβῆ βασιλέα Ὀνώριον, ὑποτάξαντα κατὰ μέρος τῶν γραμμάτων τὴν δύναμιν.

1–8 Ἰννοκέντιος δὲ ὁ πάπας Ῥώμης ἀποστέλλει καὶ αὐτὸς γράμματα εἰς πᾶσαν τὴν ἀνατολὴν μετὰ Δημητρίου τοῦ ἐπισκόπου Πισινούντων, κηρύττων τὴν πρὸς τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην κοινωνίαν τῶν Ῥωμαίων· ὃς καὶ ὑποστρέψας ἐν Ρώμῃ, ἤγαγε γράμματα τῶν ἀπὸ Καρίας ἐπισκόπων ἀσπαζομένων τὴν Ἰωάννου κοινωνίαν. ἤγαγε δὲ καὶ τῶν ἀπ' Ἀντιοχείας πρεσβυτέρων γράμματα περὶ τοῦτο, ἐν οἷς γεγράφηκαν γινώσκειν αὐτοὺς τὴν τῶν Ῥωμαίων εὐταξίαν, ἀποδυρομένων δὲ τὴν Πορφυρίου χειροτονίαν ἀθέσμως καὶ ἀνοσίως γεγενημένην ὑπὸ τῶν ἐπισκόπων *pro* μετὰ...γεγενημένην *leg. G.* 8–9 Δομετιανὸς δὲ ὁ πρεσβύτερος καὶ *pro* μεθ'...Δομετιανός *leg. G.* 9 Δομιτιανός *edd.* Κωνσταντινουπόλεως *G.* 10–12 παραγίνεται ἐν Ῥώμῃ ἐπιδεδωκὼς τῷ πάπᾳ *pro* καὶ...καὶ *leg. G.* 12 κατὰ τοῦ *pro* Ὀπτάτου τινὸς *leg. G.* ὑπάρχου *in marg. hab. Sav.* 13 Κωνσταντινουπόλεως ἕλληνος ὄντος *post* ἐπάρχου *add. G.* ὡς *pro* ὅπου *leg. G.* κοσμίας γυναῖκας *G.* 13–15 γεγονυίας διακόνους τῆς ἐκκλησίας τῆς αὐτῆς πόλεως ἄγει πρὸς αὐτὸν ἐν ἐσπέρᾳ βαθείᾳ δημοσίως, καὶ ταύτας ἀναγκάζει ἢ κοινωνῆσαι τῷ Ἀττικῷ, ἢ διδόναι *pro* ἄγονται...πρὸς *leg. G.* 16 ταμιακαῖς *G.* συνελήλυθει δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ Δομετιανῷ καὶ ἕτερος πρεσβύτερος, Οὐαλάγασος ὀνόματι, Νισίβιος, διηγούμενος καὶ αὐτὸς τῆς μοναστηρίων Μεσοποταμίας τὸν ὀδυρμὸν, καὶ τὴν γινομένην αὐτοῖς βίαν τοῦ συγκοινωνῆσαι Πορφυρίῳ, καὶ τοῖς ὑπ' αὐτὸν *post* ψήφοις *add. G.* 17 παραγενόμενοι ἐν Ῥώμῃ ὑπεδείκνυον τῷ πάπᾳ *pro* ἐπεδείκνυντο *leg. G.* ξεσμοὺς *G.* 18 αἰκισμοὺς *G.* νώτων *G.* ὤτων *M. edd.* καὶ πληγὰς διαφόρων βασάνων *post* νώτων *add. G.* 18–19 αὐτὸν *pro* τὸν...Ἰννοκέντιον *leg. G.* 19 εὐσεβέστατον *G.* 20 Ὀνώριον *Mont. Mig.* Ὀνώριον *M. Big. Ben. G.* πραγμάτων *pro* γραμμάτων *leg. G.*

ἐν οἷς κινηθεῖσα αὐτοῦ ἡ εὐσέβεια προστάσσει σύνοδον συγκροτηθῆναι τῶν δυτικῶν, καὶ κοινῇ μίαν ἐξενεγκόντας ψῆφον ἀνενεγκεῖν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ εὐσέβειαν. οἵτινες ἐπίσκοποι τῆς Ἰταλίας συναχθέντες παρακαλοῦσι τὸν βασιλέα γράψαι τῷ ἑαυτοῦ ἀδελφῷ καὶ συμβασιλεῖ Ἀρκαδίῳ, προστάξαι ἐν Θεσσαλονίκῃ γενέσθαι σύνοδον, ὥστε δυνηθῆναι εὐκόλως ἀμφότερα συνδραμεῖν τὰ μέρη ἀνατολῆς τε καὶ δύσεως πρὸς τὸ τελείαν γενομένην σύνοδον, οὐκ ἐν ποσότητι ἀριθμοῦ, ἀλλ' ἐν ποιότητι γνώμης, ἀναμφίλεκτον ἐξενεγκεῖν ψῆφον. ἐξ ὧν πυρωθεῖσα αὐτοῦ ἡ εὐσέβεια τῷ μὲν ἐπισκόπῳ Ῥώμης ἐπιστέλλει πέμψαι ἐπισκόπους μὲν πέντε, πρεσβυτέρους δὲ δύο τῆς Ῥώμης, διάκονον δὲ ἕνα, ὥστε διακομίσαι αὐτοῦ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ἐπιστολήν, ἥτις ἐπιστολὴ περιεῖχεν τὴν δύναμιν ταύτην· Τρίτον γράφω πρὸς τὴν σὴν ἡμερότητα, ἀξιῶν ἵνα διορθώσεως τύχῃ τὰ κατὰ τὴν συσκευὴν τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν· καί, ὡς ἔοικεν, οὐκ ἤνυσται. ὅθεν πάλιν ἐπέστειλα διὰ τῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων, πάνυ φροντίζων τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης, δι' ἧς καὶ ἡ ἡμῶν εἰρηνεύεται βασιλεία, ἵνα καταξιώσῃς προστάξαι ἐν Θεσσαλονίκῃ συνελθεῖν τοὺς τῆς ἑῴας ἐπισκόπους. καὶ γὰρ οἱ τῆς ἡμετέρας ἑσπερίας ἐπίσκοποι, ἐκλεξάμενοι ἄνδρας ἀκλινεῖς πρὸς κακίαν καὶ ψεῦδος, ἀπεστάλκασιν ἐπισκόπους μὲν πέντε, πρεσβυτέρους δὲ δύο, διάκονον δὲ ἕνα τῆς μεγίστης ἐκκλησίας Ῥωμαίων. ὧν φροντίσαι παντοίαις τιμαῖς καταξίωσον, ἵν', ἢ μὲν πεισθέντες ὅτιπερ δικαίως ἐκβέβληται ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης, διδάξωσί με ἀποστῆναι τῆς αὐτοῦ κοινωνίας· ἢ ἐλέγξαντες ἐθελοκακοῦντας τοὺς τῆς ἀνατολῆς ἐπισκόπους, ἀποστρέψωσί σε τῆς αὐτῶν κοινωνίας. τίνα γάρ ἐστιν ἃ φρονοῦσιν

1 *et* 9–10 αὐτοῦ *post* ἡ *leg. G.* 1 γενέσθαι *pro* συγκροτηθῆναι *leg. G.* 2 ἐνέγκαντες *G. et* ἐξενέγκαντες *in marg. hab. Sav.* 4 προστάξαι *pro* γράψαι *leg. G.* 5 προστάξαι *om. G.* 8 γινομένην *G.* ποιότητι *pro* ποσότητι *leg. Mig.* ἠπιότητι *G.* 9 ἀναμφιλεκτὸν *G.* Ὅθεν *pro* ἐξ ὧν *leg. G.* 11 τῆς *om. edd.* τῆς Ῥώμης *om. G.* 11–12 καὶ διάκονον ἕνα τῆς Ῥωμαίων ἐκκλησίας *pro* διάκονον...ἕνα *leg. G.* 13 περιεῖχε *edd. G.* περιεῖχε δὲ ἡ νῦν ἐπιστολὴ τάδε *pro* ἥτις...ταύτην *leg. G.* 14 ἀξιῶν *om. G.* 15 Ἰωάννου τοῦ τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας ἐπισκόπου *pro* τοῦ...Κωνσταντινουπολιτῶν *leg. G.* 16 διὸ ἐν τῇ πρὸ ταύτης μου ἐπιστολῇ γεγράφηκα σημαίνων ἀποστέλλειν με ἐκ τῶν ἐνταῦθα ἐπισκόπους καὶ κληρικοὺς τοὺς ὀφείλοντας ἀνακρῖναι τὰ κατ' αὐτὸν καὶ ἀναγαγεῖν μοι τὰς κατ' αὐτοῦ ἀφορμάς *post* ἤνυσται *add. G.* ταύτην *pro* πάλιν *leg. G.* μου τὴν ἐπιστολὴν *post* ἐπέστειλα *add. G.* παρόντων *post* τῶν *add. G.* 21–23 ἐπισκόπους...ὧν *om. G.* 23 τε καὶ *ante* παντοίαις *add. G.* 24 ἵνα *G.* ἢ *con. Ben.* εἰ *M. edd. G.* 26 Ἑῴας *pro* ἀνατολῆς *leg. G.* 27 φρονοῦσι *Ben. Mig. G.*

περὶ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου οἱ δυτικοί, ἐκ πασῶν τῶν ἐπιστολῶν τῶν πρός με γραφεισῶν ὑπέταξα δύο, ἰσοδυναμούσας ταῖς πάσαις, τὴν ἐπιστολὴν τοῦ Ῥώμης καὶ τοῦ Ἀκυληΐας. τοῦτο δὲ παρακαλῶ τὴν σὴν ἡμερότητα πρὸ πάντων, καὶ ἄκοντα τὸν Ἀλεξανδρείας Θεόφιλον παραστῆναι δικαίωσον, δι' ὃν μάλιστα λέγεται ἅπαντα τὰ κακὰ γεγενῆσθαι· ἵνα εἰς μηδὲν ἡ τῶν παραγενομένων ἐπισκόπων ἐμποδισθεῖσα σύνοδος τὴν πρέπουσαν τοῖς καιροῖς ἡμῶν εἰρήνην βραβεύσῃ."

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Δ'>

Λαβόντες τοιγαροῦν οἱ περὶ τὸν ἅγιον ἐπίσκοπον Αἰμίλιον Βενεβεντοῦ καὶ Κυθήγιον καὶ Γαυδέντιον σὺν Οὐαλεντινιανῷ καὶ Βονιφατίῳ τοῖς πρεσβυτέροις τὰ γράμματα τοῦ τε βασιλέως Ὀνωρίου τοῦ τε Ἰννοκεντίου καὶ τῶν Ἰταλῶν ἐπισκόπων, Χρωματίου Ἀκυληΐας καὶ Βενερίου Μεδιολάνων καὶ τῶν λοιπῶν, καὶ ὑπομνηστικὸν τῆς συνόδου πάσης δύσεως, δημοσίοις συνθήμασιν ἀπεστάλησαν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν σὺν τοῖς περὶ Κυριακὸν καὶ Δημήτριον καὶ Παλλάδιον καὶ Εὐλύσιον τοὺς ἐπισκόπους. εἶχεν δὲ τὸ ὑπομνηστικόν, μὴ δεῖν εἰσελθεῖν Ἰωάννην εἰς κρίσιν, ἐὰν μὴ πρότερον ἀποκατασταθῇ αὐτῷ ἥ τε ἐκκλησία καὶ ἡ κοινωνία, ἵν' εἰς μηδὲν ἔχων ὑπερτίθεσθαι, αὐθαίρετος εἰσέλθῃ εἰς τὸ συνέδριον. ἀπελθόντες οὖν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, ὑπέστρεψαν μετὰ τέσσαρας μῆνας, διηγούμενοι Βαβυλώνια πράγματα· ὅτι "Κατεσχέθημεν παραπλέοντες τὴν Ἑλλάδα Ἀθήναζε ὑπὸ χιλιάρχου τινὸς δυστήνου, ὃς ἐξαυτῆς συνέζευξεν ἡμῖν ἑκατοντάρχην ἕνα, μὴ συγχωρήσας ἡμῖν παραβαλεῖν τῇ Θεσσαλονίκῃ·" ἐκεῖ γὰρ αὐτῶν ἦν ὁ σκοπὸς πρῶτον ἀποδοῦναι τὰ γράμματα Ἀνυσίῳ τῷ ἐπισκόπῳ. "Ἐμβαλὼν οὖν ἡμᾶς," φησιν, "εἰς δύο πλοῖα ἐξέπεμψεν. ἐπιγενομένου δὲ βιαίου νότου,

2 πρὸς μὲ *G.* 6 εἴη *post* μηδὲν *add. G.* παραγινομένων *G.* 7 ἐμποδίσασα *G. sed* ἐμποδιθεῖσα *con. Sav.* 8 βραβεῦσαι *con. Sav.* 9–10 Αἰμίλιον τὸν ἐπίσκοπον Βενεβένδου *pro* ἐπίσκοπον...Βενεβεντοῦ *leg. G.* 10 Βενεβεντοῦ *correxi.* Βενεβενδοῦ *M. edd.* Οὐαλλεντίνῳ *G.* 11–12 τοῦ...Ὀνωρίου *om. Mont. Ben. Mig.* 11 τε *om. G.* 12 Ὀνωρίου *correxi.* Ὀνωρίου *M. Big. G.* Ἰωάννου *pro* Ἰννοκεντίου *leg. Big.* πάπα *ante* Ἰννοκεντίου *add. G.* 17 εἶχε *edd. G.* 18 τε *om. G.* 19 ἵνα *G.* αὐθαιρέτως *G.* 20–23 ἐξαράντες οὖν ἀπὸ Ῥώμης καὶ παραπλέοντες τὴν Ἑλλάδα κατεσχέθησαν *pro* ἀπελθόντες...Ἀθήναζε *leg. G.* 23 ὑπό τινος χιλιάρχου *G.* δυστήνου *edd. G.* δυστίνου *M.* 23–24 ἐξ αὐτῆς συζεύξας αὐτοῖς *G.* 24 οὐ συνεχώρησεν αὐτοῖς *G.* 26 τὰ *om. G.* 26–27 αὐτοὺς *pro* ἡμᾶς, φησιν *leg. G.* 27 φησὶν *Ben. Mig.*

ἄσιτοι διὰ τριῶν <ἡμερῶν> διαπλεύσαντες τὸ κατὰ τὸν Αἰγαίωνα πέλαγος καὶ τὰ στενά, δωδεκάτην ὥραν τῇ τρίτῃ ὡρμήσαμεν πρὸ τῆς πόλεως πλησίον τῶν Βίκτορος προαστείων. ἐν ᾧ κατασχεθέντες τόπῳ ὑπὸ τῶν τοὺς λιμένας πραττόντων, ἀπήλθομεν εἰς τὰ ὀπίσω (τίνος δὲ κελεύσαντος οὐκ ἔγνωμεν), καὶ συγκλεισθέντες εἰς φρούριον τῆς Θράκης παραθαλάσσιον, Ἀθύραν καλούμενον, ἐκεῖθέν τε στρεβλωθέντες, οἱ μὲν Ῥωμαῖοι ἐν οἰκίσκῳ ἑνί, καὶ ἐν διαφόροις οἱ περὶ Κυριακόν, ὡς μηδὲ παῖδα ἔχειν εἰς ὑπηρεσίαν. καὶ ἀπαιτούμενοι τὰ γράμματα, οὐ δεδώκαμεν, εἰπόντες ὅτι 'Πῶς οἷόν τέ ἐστι πρεσβευτὰς ἡμᾶς ὄντας μὴ αὐτῷ τῷ βασιλεῖ ἐπιδοῦναι τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα καὶ τῶν ἐπισκόπων;' ὡς οὖν ἐμένομεν μὴ διδόντες, πρώτου ἐλθόντος Πατρικίου νοταρίου πρὸς ἡμᾶς, ἔπειτά τινων ἑτέρων, τελευταῖον ἦλθέ τις ἀφηγούμενος ἑνὸς ἀριθμοῦ, Οὐαλεριανὸς ὀνόματι, Καππαδόκης, καὶ κλάσας τὸν ἀντίχειρα τοῦ ἐπισκόπου Μαριανοῦ, ἀφεῖλεν ἐσφραγισμένην τὴν ἐπιστολὴν τοῦ βασιλέως σὺν ταῖς λοιπαῖς ἐπιστολαῖς. ἐπιγενομένης οὖν δευτέρας ἡμέρας, ἀπέστειλαν πρὸς ἡμᾶς, εἴτε οἱ τῆς τοῦ βασιλέως αὐλῆς, εἴτε οἱ περὶ Ἀττικόν, ἀγνοοῦμεν (αὐτὸς γὰρ ἐλέγετο ἐπιπεπηδηκέναι τῷ θρόνῳ τῆς ἐκκλησίας), ἐπιδιδόντες ἡμῖν νομίσματα τρισχίλια, ἀξιοῦντες πεισθέντας ἡμᾶς κοινωνῆσαι τῷ Ἀττικῷ, παρασιωπήσαντας τὴν Ἰωάννου δίκην. οἷς μὴ πεισθέντες, ἐμένομεν προσευχόμενοι, πρὸς τὸ μηδὲν εἰρηνικὸν ἀνύειν,

1 ἡμερῶν *add. edd. G.* Αἰγαίωνα *correxi.* Αἰγῶνα *M. edd.* Αἴγαιον *G.* 2 δωδεκάτῃ ὥρᾳ *G.* ἡμέρᾳ *post* τρίτῃ *add. G.* ὡρμήσαμεν *Big. Mont. Ben.* ὁρμήσαμεν *M.* ὡρμίσαμεν *Mig.* ὥρμησαν *G.* 3 Βίκτωρος *G.* 4 κρατούντων *pro* πραττόντων *leg. G.* 4–5 ἀπῆθησαν εἰς τοὐπίσω *G.* 5 τῆς βασιλίσσης τοῦτο κελευσάσης διὰ Μαρίνου τοῦ ἀνθρώπου αὐτῆς *pro* τίνος...ἔγνωμεν *leg. G.* 6 παραθαλάττιον *G.* 7 τινὶ *pro* ἑνί *leg. G.* 8 μήτε *G.* 9 καὶ *om. G.* δὲ *ante* τὰ *add. G.* οὐκ ἔδωκαν *G.* οὐχ *pro* ὅτι Πῶς *leg. G.* 10 οἷόν τε *G.* οἷόν τί *Mont.* πρεσβευτὰς *Ben. Mig. G.* πρεσβύτας *M. Big.* πρεσβεύτας *Mont.* 11 ἡμῶν *post* ἐπιδοῦναι *add. G.* γράμματα τοῦ βασιλέως *G.* 12 ἐπέμενον *G.* διδοῦντες *G.* πρώτου *Mont. Ben. Mig. G.* πρὸς τοῦ *M. Big.* νοταρίου *om. G.* 13 αὐτοὺς *pro* ἡμᾶς *leg. G.* ἔπειτά τινων *edd.* ἔπειτα τινῶν *M.* ἔπειτα καὶ τινῶν *G.* δὲ *ante* ἦλθε *add. G.* ἑνὸς *om. G.* 14 Οὐαλεριανὸς *correxi.* Οὐαλλεριανὸς *M. edd. G.* 15 Μαρίνου *G.* 16 Ὀνωρίου *post* βασιλέως *add. G.* ὡς εἰπεῖν, καὶ τὰ θεϊκὰ πυκτία ὑπονοίᾳ τινὸς δεισιδαιμονίας σὺν τοῖς ἐν χρυσῷ ἀναλλώμασιν, ἵνα ἐν ταῖς χρείαις θλιβέντες πράξωσί [προσέξωσί *in marg. hab. Sav.*] τι τῶν ἀβουλήτων *post* ἐπιστολαῖς *add. G.* 17 αὐτοὺς *pro* ἡμᾶς *leg. G.* 18 οὐκ ἔμαθον *pro* ἀγνοοῦμεν *leg. G.* 18–19 αὐτὸς...ἐκκλησίας *om. G.* 19 ἐπιδόντες *Big. Mont.* ἐπιδιδοῦντες *G.* 20 αὐτοῖς *pro* ἡμῖν *leg. G.* αὐτοὺς πεισθέντας *pro* πεισθέντας ἡμᾶς *leg. G.* 21 κοινωνίαν *pro* δίκην *in marg. hab. Sav.* 22 ἔμενον *G.* ἀκούειν *pro* ἀνύειν *leg. G.*

κἂν ἀκινδύνως καταλαβεῖν ἡμῶν τὰς ἐκκλησίας, τὴν τοσαύτην ὁρῶντες ἀνημερότητα." τοῦτο καὶ τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ διαφόροις ἀποκαλύψεσιν αὐτοὺς φωτίσαντος, ὡς καὶ τῷ διακόνῳ τοῦ ἁγίου Αἰμιλίου Παύλῳ, ἀνδρὶ πραϋτάτῳ καὶ σώφρονι, ὀφθῆναι ἐν τῷ πλοίῳ τὸν μακάριον Παῦλον τὸν ἀπόστολον λέγοντα αὐτῷ· "Βλέπετε πῶς περιπατεῖτε, μὴ ὡς ἄσοφοι ἀλλ' ὡς σοφοί, εἰδότες ὅτι αἱ ἡμέραι πονηραί εἰσιν,"—αἰνιττομένου τοῦ ὀνείρου τὴν πολύτροπον αὐτῶν ἀπάτην, τήν τε διὰ δώρων καὶ κολακείας ἐπὶ παραχαράξει τῆς ἀληθείας. "Ἐπιστὰς οὖν ὁ αὐτός," φησιν, "Οὐαλεριανὸς ὁ χιλίαρχος ἐνέβαλεν ἡμᾶς εἰς σαθρότατον πλοῖον, ὡς ἐθρυλεῖτο, δοὺς τὴν τιμὴν τῷ ναυκλήρῳ ἐπισκόπων τῆς ἀπωλείας τῶν ἐμπλεόντων, ἅμα εἴκοσι στρατιώταις ἐκ τάξεων διαφόρων, παραχρῆμα ἐξέωσεν τῶν Ἀθύρων. διαπλεύσαντες οὖν ἱκανοὺς σταδίους καὶ μέλλοντες ἀπόλλυσθαι, προσωρμήσαμεν τῇ Λαμψάκῳ· κἀκεῖθεν ἀμείψαντες τὴν ὁλκάδα κατήχθημεν τῇ εἰκοστῇ ἐν Ὑδροῦντι τῆς Καλαβρίας." οὐκέτι δὲ ἡμῖν εὗρον εἰπεῖν ἐν τίσιν ὁ μακάριος ἐπίσκοπος Ἰωάννης ἢ ποῦ νῦν οἱ ἐπίσκοποι οἱ περὶ Δημήτριον καὶ Κυριακὸν καὶ Εὐλύσιον καὶ Παλλάδιον σὺν τοῖς ἡμετέροις ἐπισκόποις τὴν πρεσβείαν στειλάμενοι.

Ο ΕΠΙΣΚ. Δεῦρο δὴ λοιπόν, ἱερώτατε, ὑπόσχου μοι τὸν νοῦν, προσέχων σαφῶς τοῖς λεγομένοις· καὶ καθεξῆς σοι γνωρίσω πάσης τραγῳδίας τοὺς ἐν μέσῳ σατυρικοὺς θορύβους, πόθεν τε τῆς μέθης ἤρξαντο, καὶ μέχρι τίνος ἔδοξαν παύεσθαι, οὐδέπω δὲ πέπαυνται. ἡ μὲν ἁπάντων τῶν κακῶν, ὡς ἂν εἴποι τις, πηγὴ ἢ ἀρχή ἐστιν ὁ μισόκαλος δαίμων, ἀεὶ ἀντιπράττων ὡς λύκος ταῖς τοῦ Χριστοῦ λογικαῖς ἀγέλαις, λυμαινόμενος μὲν ἀφειδῶς τοὺς ἐμπείρους τῶν ἀγελαιοκόμων πάθεσι πολυτρόποις, καθάπερ ὁ βασιλεὺς τῶν Αἰγυπτίων τοὺς ἄῤῥενας τῶν Ἰουδαίων, λιπαίνων δὲ ταῖς ἀπάταις τῶν ἐπὶ γῆς ἡδονῶν τοὺς φένακας τῶν ψευδοποι-

1 κἂν *om. edd.* καὶ *pro* κἂν *leg. G.* αὐτοὺς τὰς ἑαυτῶν ἐκκλησίας *pro* ἡμῶν...ἐκκλησίας *leg. G.* τοιαύτην *edd.* 4 Αἰμιλίου *correxi.* Αἰμιλίου *G.* Ἐμμελίου *M. edd.* 8 ἀπάτην αὐτῶν *G.* τῇ τε *G.* 9 παρατάξει *Big.* αὐτὸς, φησὶν *edd.* φησιν *om. G.* 10 Οὐαλεριανὸς *G.* Οὐαλλεριανὸς *M. edd.* αὐτοὺς *pro* ἡμᾶς *leg. G.* 11 ἐθρυλεῖτο *correxi.* ἐθρυλλεῖτο *M. edd. G.* ἐπισκόπων *edd. G.* ἐπισκοπῶ *M.* τῆς *om. G.* 13 ἐξεώσας *G.* διαπλευσάντων οὖν αὐτῶν *G.* 14 προσωρμήσαμεν *Big. Mont.* προσορμήσαμεν *M.* προσωρμίσαμεν *Mig.* προσώρμησαν *G.* Λαμψάκῳ *edd. G.* Λαψάκω *M.* 15 κατήχθησαν *G.* ἡμέρᾳ *post* εἰκοστῇ *add. G.* 16 Ὑδρεντῷ *G.* 22 πόθεν τε *edd.* πόθεν τὲ *M.* 24 πέπαυνται *edd.* πέπαυται *M.* τις *edd.* τὶς *M.* ἢ *edd.* ἡ *M.* 27 ἀγελαιοκόμων *Ben.* ἀγελεοκόμων *M.* ἀγελοκόμων *Big. Mont. Mig.* 29 τῆς *post* ἐπὶ *add. edd.*

μένων. οἱ δὲ μετὰ ταῦτα τῆς πονηρᾶς πηγῆς ὀχετοί, ὡς ἅπας ὁ περίγειος ἐπίσταται χῶρός, εἰσιν Ἀκάκιος καὶ Ἀντίοχος καὶ Θεόφιλος καὶ Σευηριανός, οἱ λεγόμενοι μὲν ὃ μή εἰσιν, ὄντες δὲ ὃ λέγεσθαι οὐκ ἀνέχονται· τοῦ δὲ τάγματος τῶν κληρικῶν πρεσβύτεροι δύο, διάκονοι δὲ πέντε, οἱ μὲν ἐξ ἀκαθάρτου, οἱ δὲ ἐκ κακωτικοῦ ἀριθμοῦ συναγόμενοι,—οὐκ οἶδα δὲ εἰ ἀκίνδυνον τοὺς τοιούτους λέγειν πρεσβυτέρους ἢ διακόνους· τῆς δὲ τοῦ βασιλέως αὐλῆς δύο ἢ τρεῖς μόνοι, οἳ καὶ ἐνεύρωσαν τοὺς περὶ Θεόφιλον, στρατιωτικῇ βοηθείᾳ συνεπαγωνιζόμενοι· γυναικῶν δὲ πρὸς ταῖς φημιζομέναις τρεῖς, χῆραι μέν, ἀνδρόπλουτοι δέ, ἐπ' ὀλέθρῳ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας τὰ ἐξ ἁρπαγῆς χρήματα κεκτημέναι, ταραξάνδριαι καὶ ἀνασείστριαι, Μάρσα Προμότου γυνή, καὶ Καστρικία ἡ Σατορνίνου, καὶ Εὐγραφία, ἀμφιμανής τις,—τὰ δὲ λοιπὰ αἰδοῦμαι καὶ λέγειν. αὗται καὶ οὗτοι νωθροκάρδιοι ὄντες ἐν τῇ πίστει, καθάπερ φάλαγξ οἰνομανής, εἰς μίαν συναχθέντες μισοδιδασκαλίας γνώμην, χείμαῤῥον ἀπωλείας κατὰ τῆς ἐκκλησιαστικῆς εἰρήνης εἰργάσαντο.

Ο ΔΙΑΚ. Τοιγαροῦν προθυμήθητι, πάτερ, ἐπὶ μαρτυροῦντος τοῦ Θεοῦ εἰπεῖν ἡμῖν, πόθεν τε τούτων τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος καὶ τίς ἡ φιλονεικία τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου λυπῆσαι τοσαύτας ἀξίας· ὁμοῦ δὲ γνώρισον ἡμῖν πόθεν τε ἤρξατο τοῦ βίου, καὶ πῶς ἦχθη ἐπὶ τὴν Κωνσταντινουπόλεως ἐπισκοπήν, καὶ πόσον ἐκράτησεν χρόνου, καὶ ὁποῖον τὸ τούτου ἦθος, καὶ τίς ἡ τοῦ βίου κατάλυσις, εἴ γε κεκοίμηται, ὡς ἀκούομεν. εἰ καὶ τὰ μάλιστα διὰ πάντων τρέχει θαυμασία καὶ ἐνάρετος μνήμη τοῦ ἀνδρός, ἀλλ' ὅμως σύνηθές μοι τὸ μὴ προχείρως πιστεύειν ταῖς φήμαις, πρὶν ἂν παρὰ τῶν ὀρθῶς ψέγειν καὶ ἐπαινεῖν εἰδότων μάθω βεβαίως.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἐπαινῶ μέν σου τὴν ἀκρίβειαν, οὐκ ἀποδέχομαι δὲ τὴν διάκρισιν, φιλαληθέστατε ἄνερ καὶ Θεοῦ ἄνθρωπε Θεόδωρε· ἔδει γάρ σε ἐξ αὐτῆς τῆς πολιᾶς ἡμῶν (ἵνα περιαυτολογήσω) καὶ

2 ἐπίσταται *edd.* ἐπίσται *M.* εἰσιν *Big. Mont.* εἰσὶν *M. Ben. Mig. G.* καὶ *ante* Θεόφιλος *om. G.* 3 εἰσιν *Big. Mont. Ben. G.* εἰσὶν *M. Mig.* 5 καὶ *ante* διάκονοι *add. G.* δὲ *ante* πέντε *om. G.* 7 καὶ *pro* ἢ *leg. G.* 9 συναγωνιζόμενοι *G.* τε *G.* 11 ταραξάντριαι *G.* 13 ἡ *om. G.* Ἀμφιμανίστης *G. sed* ἀμφιμανίτης *in marg. hab. Sav.* τις *om. G.* αἰδὼς *G.* 14 καὶ *ante* λέγειν *om. G.* αὐτὰ *pro* αὗται *leg. G.* 15 ἐλθόντες *pro* συναχθέντες *leg. G.* ἀχθέντες *in marg. hab. Sav.* 18 ἐπὶ μαρτυροῦντος *edd.* ἐπιμαρτυροῦντος *M.* 20 ἡ *om. edd.* 22 εἰς *edd.* τὴν *om. edd.* ἐκράτησε *Ben. Mig.* 24 ταμάλιστα *Ben. Mig.* 28 ἐπαινῶ μέν *M. quam lectionem con. Ben.* ἐπαινοῦμέν *Big. Ben. Mig.* ἐπαινοῖμέν *Mont.*

ἐκ τοῦ ἀξιώματος ἀρκεσθῆναι πρὸς ἀληθείας ἀπόδειξιν· ἐπειδὴ δὲ τοῦτο μὲν οὐ πεποίηκας, δὶς δέ με κατακρίνεις, κἂν μετὰ ταῦτα ἀπροφάσιστόν μοι τὴν ἀκοὴν παρεγγύησαι, ἵνα μὴ εἰς ἀνόητον οἱ τῶν λόγων γένωνται δίαυλοι. ἐπίσταμαι γὰρ τὰ γεγραμμένα παρὰ τῷ θείῳ νόμῳ, τό, "Ἀπολεῖ Κύριος πάντας τοὺς λαλοῦντας τὸ ψεῦδος," καὶ παρὰ τῷ ἀποστόλῳ Ἰωάννῃ, "Ὁ λαλῶν τὸ ψεῦδος οὐκ ἔστιν ἐκ τοῦ Θεοῦ," καὶ πάλιν παρὰ τῷ Δαυείδ, "Ὅτι ἐνεφράγη στόμα λαλούντων ἄδικα." ἀδικεῖ γὰρ ἀληθῶς ὁ ψευδόμενος ὃν πείθει· ἀδικεῖ δὲ καὶ ὁ πειθόμενος τὸν ψευδόμενον, ῥᾳδίως πιστεύων. ἐπίσης οὖν ἐξαμαρτανόντων ἑκατέρων, μηδ' ὁπότερος ἡμῶν ἀδικήσοι τὸν πέλας. ἀρετὴ γὰρ αὐτή, τοῦ μὲν λέγοντος, λέγειν τἀληθῆ· τοῦ δὲ ἀκούοντος, δοκιμάζειν τὰ ἄδικα· "Γίνεσθε," γάρ φησιν ἡ Γραφή, "δόκιμοι τραπεζῖται," τὸ κίβδηλον ἀπὸ τοῦ δοκίμου ῥίπτοντες· οὐχ ἵνα κομπήσαντες τὸν ἦχον δεξώμεθα, ἀλλ' ἵνα σταθμίσαντες τῷ θείῳ φόβῳ μετὰ ὀρθοῦ συνειδότος τὰ λαλούμενα πάντα, ἢ τὰ γραφόμενα, τῇ τῶν πραγμάτων μαρτυρίᾳ δεξώμεθα. ὧν καὶ γλώττης μέγας ὁ κίνδυνος· διὸ καὶ ὁ καλλιτέχνης Θεὸς τὴν μὲν ὑπὸ δύο χειλέων τηρεῖσθαι πεποίηκεν, ἐνδοτέρω τὸ τῶν ὀδόντων ἔρυμα πήξας, ἵν' ἀσφαλὲς τὸ φρούριον ὑπάρχον σωφρονίζῃ ταύτης τὴν εὐκολίαν (κατὰ τὸ γεγραμμένον, "Θοῦ, Κύριε, φυλακὴν τῷ στόματί μου, καὶ θύραν περιοχῆς περὶ τὰ χείλη μου, τοῦ μὴ ἁμαρτάνειν με ἐν γλώσσῃ μου"), τῶν δὲ τὴν ὀπὴν ἑλικοειδῶς ἐξετόρνευσεν—διὰ τοῦ σχήματος αἰνιττόμενος μὴ θᾶττον εἰσδύνειν τὸν λόγον, ἵνα ἐν πλείονι χρόνῳ ἐλιττόμενος, τὴν ὕλην τοῦ ψεύδους μετὰ τῶν τῆς κακίας σκυβάλων προσκαταλείψῃ ταῖς ὄχθαις λεπτῶς διωθούμενος. οὐ μόνον δὲ τούτων ἐφρόντισε τῶν ὀργάνων, ὡς μόνων πταιόντων· ἤδη δὲ καὶ ταῖς κόραις, καθάπερ θυρίσι, καταπετάσματα τέθεικεν, ἵνα μὴ τὸν τῆς ἀκολασίας εἰσδέχωνται θάνατον, ὃν ὁ προφήτης μαρτύρεται λέγων· "Θάνατος ἀνέβη διὰ τῶν θυρίδων."

Ο ΔΙΑΚ. Εἰ μὲν ἐν τοῖς τυχοῦσιν ἦν ἡ ἐξέτασις, ἱερώτατε πάτερ, ἤρκει σου ἡ τοῦ εἴδους κατάστασις πιστῶσαι τοὺς λόγους·

7 Δαβὶδ *edd.* 10 ἐπίσης *Big. Mont.* ἐπ' ἴσης *Ben. Mig.* ἐφίσης *M.* ἐξαμαρτόντων *edd.* 11 αὐτή *correxi.* αὕτη *M. edd.* 12 τὰ ἀδόκιμα *vel* τὰ λεγόμενα *pro* τὰ ἄδικα *con. Ben.* 13 φησὶν *edd.* τραπεζῖται *Ben. Mig.* τραπέζιται *M. Big. Mont.* 14 κομπήσαντες *con. Mre.* κομπάσαντες *M. edd.* 17 καλλιτέχνης *edd.* καλλιτέχνας *M.* 18 τῇ *pro* τὴν *leg. edd.* 19 ἵνα *edd.* 20 σωφρονίζῃ *Ben. Mig.* σωφρονίζει *M. Big. Mont.* 23 ἐξετόρνευσε *edd.* 26 διηθούμενος *con. Sal.* 32 εἴδους *edd.* ἤθους *M.*

ἐπειδὴ δὲ οὐ μικρὰν φέρει νῦν μὲν κατάγνωσιν, μετέπειτα δὲ κατάκρισιν, συναχθέντων ἀρχόντων τε καὶ λαῶν παρὰ τῷ βήματι τῷ φοβερῷ, ἀληθείας οὔσης τῆς ζητουμένης, δός μοι συγγνώμην, ἄριστε, μὴ τὰς τῶν τριχῶν προβαλλόμενος πολιὰς μάρτυρας. γεγηράκασι γὰρ καὶ φαῦλοι, οὐκ ἀρετῇ τὴν ψυχὴν πολιώσαντες, ἀλλὰ τὰ σώματα χρόνου μήκει ῥυτιδώσαντες· οἷοι ἦσαν οἱ κατὰ Βαβυλῶνα ψευδοπρεσβύτεροι, καὶ ὁ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ Ἐφράϊμ, περὶ οὗ μεμφόμενος ὁ λόγος βοᾷ· "Ἐφράϊμ περιστερὰ ἄνους, οὐκ ἔχουσα καρδίαν· πολιαὶ αὐτῷ ἐξήνθησαν, αὐτὸς δὲ οὐκ ἔγνω." δισσεύων δὲ λέγει πληκτικώτερον· "Ἐγένετο Ἐφράϊμ ἐγκρυφίας οὐ μεταστρεφόμενος, καὶ ἀλλότριοι ἔφαγον τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ." κἀκεῖνο δὲ προσθήσω, εἰ καὶ μηκυνῶ τὸν λόγον· τίς πολιώτερος ἢ τίς ἐπιεικέστερος τὸ φαίνεσθαι Ἀκακίου τοῦ Βεροίας, ὃν νῦν διαμέμφεσθε ὡς ταραξάρχην καὶ ἡγεμόνα τῆς τῶν νεωτεροποιῶν πλημμελείας; οὗ καὶ αὐτοὶ οἱ μυκτῆρες τὰς λευκὰς ἐπεσύροντο τρίχας, ἡνίκα ἐπέστη τῇ Ῥώμῃ κομίσας τῆς χειροτονίας τὸ ψήφισμα τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου.

Ο ΕΠΙΣΚ. Νῦν ἔγνων σαφῶς, ὅτι δόκιμος εἶ τραπεζίτης, μὴ πειθόμενος τῇ δερματίνῃ σκηνῇ, ἀλλὰ τὴν τοῦ ἐνοικοῦντος ἐπιζητῶν ἐπιστήμην. καὶ γὰρ καὶ οἱ Αἰγυπτίων ναοὶ μέγιστοι ὄντες, καὶ κάλλει λίθων κομπάζοντες, πιθήκους ἔχουσιν ἔνδον καὶ ἴβεις καὶ κύνας ἀντὶ θεῶν· ὁ δ' ἡμέτερος Κύριος καὶ Θεός, χρηματίζων τῷ Σαμουὴλ περὶ καταστάσεως ἡγεμόνος τοῦ Ἰσραήλ, παρεγγυᾷ μὴ βλέπειν εἰς ἔξιν καὶ πλάσιν πηλίνου σώματος, λέγων· "Οὐχ ὡς ἄνθρωπος βλέψει ὁ Θεός· ἄνθρωπος μὲν γὰρ εἰς πρόσωπον, Θεὸς δὲ εἰς καρδίαν." διὸ οἱ "μιμηταὶ τοῦ Θεοῦ" ἐπὶ παντὸς πράγματος τὸ βαθύτερον ἐρευνῶσιν. ὅθεν προθύμως ἐμαυτὸν ἐπιδίδωμι, ἐξαγιάσας σου τὸν ζυγὸν μηδαμῶς ἑτεροκλινοῦντα. οἱ δὲ Βαβυλώνιοι, γέροντες μὲν τὰ σώματα, τὰς δὲ ψυχὰς ὑπ' ἀναισθησίας κομιδῇ νήπιοι, εἰ ἐπίστευον τῇ τῶν νεκρῶν ἀναστάσει, πρότερον μέν, ἐῤῥωμένην ἔχοντες τὴν σοφίαν, οὐκ ἂν ἦρων Σωσάννης γυναικὸς ἀλλοτρίας· ἔπειτα δ', εἴπερ εἶχον τὸν τοῦ Θεοῦ φόβον, οὐκ ἂν συνέπλεξαν τῇ ἀκολασίᾳ τὴν συκοφαντίαν. τοῦ δὲ ἀτίμου ἐν γήρᾳ ἀπόδειξις τῆς νεωτερικῆς ὥρας ἡ καπηλεία.

7 ὁ *om. edd.* Ἱερεμίᾳ *correxi.* Ἱερεμίᾳ *M. edd.* 7 *et* 8 *et* 10 Ἐφράϊμ *correxi.* Ἐφραΐμ *M. edd.* 21 ἴβιες *correxi.* ἤβεις *M.* ἴβεις *edd.* 22 δὲ *edd.* 25 βλέπει *edd.* 32 δὲ *Ben. Mig.* 33 τοῦ δὲ ἀτίμου *con. Big.* τὸ δὲ ἄτιμον *M. edd.* 34 τῆς καπηλείας *con. Mre.*

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ε'>

Ἰωάννης οὗτος τὸ μὲν γένος ἦν Ἀντιοχεύς (κεκοίμηται δέ), υἱὸς γεγονὼς τῶν διαπρεψάντων εὐγενῶς παρὰ τῇ τάξει τοῦ στρατηλάτου τῆς Συρίας, τεχθεὶς πρὸς ἀδελφῇ τῷ πατρί. δεξιωτέρας δὲ ὑπάρχων γνώμης ἐξησκήθη τοῖς λόγοις πρὸς διακονίαν τῶν θείων λογίων. ἐκεῖθεν ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἄγων τὴν τοῦ σώματος ἡλικίαν, ἀφηνίασεν τοὺς σοφιστὰς τῶν λεξυδρίων· ἀνδρυνθεὶς δὲ τὴν φρένα, ἤρα τῶν ἱερῶν μαθημάτων. ἦρχεν δὲ τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ τῆς κατὰ Ἀντιόχειαν ἐκκλησίας ὁ μακάριος Μελέτιος ὁ ὁμολογητής, τὸ γένος Ἀρμένιος· ὃς προσσχὼν εὐφυῆ τὸν νεανίσκον ἐπέτρεπεν αὐτῷ συνεχῶς πλησιάζειν, ἐρασθεὶς τοῦ κάλλους τῆς τούτου καρδίας, προφητικῷ ὄμματι προορῶν τοῦ νεανίσκου τὴν ἔκβασιν. ὡς δὲ παρήδρευσε, μυσταγωγηθεὶς τὴν τοῦ "λουτροῦ παλιγγενεσίαν," ἀμφὶ τὰ τρία ἔτη, προάγεται ἀναγνώστης. νυττόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ συνειδότος μὴ ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐν τῇ πόλει πόνοις, σφριγώσης τῆς νεότητος, εἰ καὶ σῶον ἦν τὸ φρονοῦν, καταλαμβάνει τὰ πλησίον ὄρη· καὶ περιτυχὼν γέροντι Σύρῳ, ἐγκράτειαν τημελοῦντι, ἀπομιμεῖται τὴν σκληραγωγίαν, χρονίσας παρ' αὐτῷ δὶς δύο ἔτη, ἀπομαχόμενος ταῖς τῆς ἡδυπαθείας σπιλάσιν. ὡς δὲ ῥᾷον περιεγένετο τούτων, οὐ πόνῳ τοσοῦτον, ὅσον λύγῳ, ἀναχωρεῖ ἐν σπηλαίῳ μόνος, γλιχόμενος ἀδηλίας· κἀκεῖ διατρίψας τρὶς ὀκτὼ μῆνας, ἄϋπνος διετέλει τὸ πλεῖστον, ἐκμανθάνων τὰς τοῦ Χριστοῦ διαθήκας πρὸς ἐξοστρακισμὸν τῆς ἀγνοίας. μὴ ἀναπεσὼν δὲ τὸν

4–5 ἐξασκούμενος πρὸς ὑποδοχὴν *pro* ἐξησκήθη...διακονίαν *leg. G.* 5 ἐκεῖθεν *om. G.* ὀκτὼ καὶ δέκατον *G.* 6 τῆς ἡλικίας αὐτοῦ *pro* τὴν...ἡλικίαν *leg. G.* ἀφηνίασε *edd. G.* τοῦ Σοφιστοῦ *G.* λεξυδρίων *G.* λεξειδρύων *M.* λεξειδρίων *edd.* 7 καὶ τὴν φρένα ἐπὶ πλεῖον ἀνδρυνθεὶς *pro* ἀνδρυνθεὶς...φρένα *leg. G.* 8 ἦρχε *Ben. Mig.* 9 δὲ *post* ὁ *add. G.* ὁ ὁμολογητής...ὃς *om. G.* 10 προσεχὼν *Big. Mont.* προσχὼν *Ben. Mig. G.* ἐπιτρέπει *G.* συχνῶς *G.* 11 αὐτῷ τε καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ *post* πλησιάζειν *add. G.* 12 προκατοπτριζόμενος *pro* προορῶν *leg. G.* μακαρίου *pro* νεανίσκου *leg. G.* 14–19 Ἰωάννης οὖν μὴ ἐπαρκούμενος τῇ ἐν πόλει σκληραγωγίᾳ, τὰ πλησίον ὄρη καταλαβών, τὸ σῶμα ἑαυτοῦ ἐδάμαζεν *pro* νυττόμενος...σπιλάσιν *leg. T.* 15 αὐτοῦ τῆς ὥρας *pro* τῆς νεότητος *leg. G.* 16 φρόνημα *G.* τῆς πόλεως μοναστήρια *pro* ὄρη *leg. G.* 19 σπιλάσι *G.* καὶ *pro* ὡς δὲ *leg. G.* περιγινόμενος *G.* 20 ἐξέρχεται γοῦν ἐκεῖθεν, ἀγνοούντων πάντων *post* λόγῳ *add. G.* καὶ ἔρχεται *pro* ἀναχωρεῖ *leg. G.* τινὶ *post* σπηλαίῳ *add. G.* 21 διετῆ χρόνον *pro* τρὶς...μῆνας *leg. G.* 23 διαθήκας *edd. G.* διαθῆκας *M.* 23–*p.* 29, *l.* 7 Πληγεὶς δὲ τὰ ὑπογάστρια ὑπὸ τοῦ κρύους, καὶ μὴ ἰσχύων ἔτι ἐξυπηρετεῖν ἑαυτῷ, πάλιν καταλαμβάνει τὸν ἐκκλησιαστικὸν λιμένα, τῆς χάριτος τοῦ Θεοῦ εὐφυῶς εἰς τὸ χρήσιμον αὐτὸν περιαγούσης *pro* μὴ...σπηλαίων *leg. T.*

τῆς διετίας χρόνον, μὴ νύκτωρ, μὴ μεθ' ἡμέραν, νεκροῦται τὰ ὑπὸ γαστέρα, πληγεὶς ἀπὸ τοῦ κρύους τὰς περὶ τοὺς νεφροὺς δυνάμεις. οὐκ ἐπαρκῶν δὲ ἑαυτῷ χρησιμεύειν, πάλιν καταλαμβάνει τὸν ἐκκλησιαστικὸν λιμένα. καὶ τοῦτο τῆς τοῦ Σωτῆρος προνοίας, πρὸς τὸ χρήσιμον τῆς ἐκκλησίας διὰ τῆς ἀσθενείας τῶν τῆς ἀσκήσεως πόνων αὐτὸν ἀπελασάσης, ἵν' ἐμποδισθεὶς τῇ ἀδυναμίᾳ ἀπόσχηται τῶν σπηλαίων. ἐντεῦθεν χειροτονεῖται διάκονος διὰ τοῦ Μελετίου, ὑπηρετήσας τῷ θυσιαστηρίῳ δύο πρὸς τοῖς τρισὶν ἔτεσιν. ἤδη δὲ τῆς διδασκαλικῆς αὐτοῦ ἀρετῆς διαλαμπούσης, καὶ τῶν λαῶν ἐκ τῆς τοῦ βίου ἅλμης γλυκαινομένων αὐτοῦ τῇ συντυχίᾳ, πρεσβύτερος χειροτονεῖται διὰ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου. καὶ διαπρέψας τρὶς τέσσαρα ἔτη ἐν τῇ τῶν Ἀντιοχέων ἐκκλησίᾳ, ἀποσεμνύνει τὸ ἐκεῖσε ἱερατεῖον τοῦ βίου τῇ ἀκριβείᾳ, τοὺς μὲν ἁλίζων τῇ σωφροσύνῃ, τοὺς δὲ φωτίζων τῇ διδασκαλίᾳ, τοὺς δὲ ποτίζων τοῖς τοῦ πνεύματος νάμασιν. τούτων δὲ οὕτως οὐριοδρομούντων τῇ τοῦ Χριστοῦ κυβερνήσει, κοιμᾶται ὁ μακάριος Νεκτάριος ὁ ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας. ἐντεῦθεν συντρέχουσί τινες τῶν μὴ ζητουμένων, μαστεύοντες τὴν προεδρίαν, ἄνδρες τινὲς οὐκ ἄνδρες, πρεσβύτεροι μὲν τὴν ἀξίαν, ἀνάξιοι δὲ τῆς ἱερωσύνης, οἱ μὲν πραιτωριοκτυποῦντες, οἱ δὲ καὶ δωροδοκοῦντες, ἄλλοι δὲ καὶ τοὺς δήμους γονυπετοῦντες. ἐπὶ τούτοις κλονεῖται ὁ λαὸς τῶν ὀρθοδόξων, διασκύλλων τὸν βασιλέα, ἐπιζητῶν τὸν ἐπιστήμονα τῆς ἱερωσύνης. ἐκράτει δὲ τῶν πραγμάτων Εὐτρόπιος ὁ σπάδων, ἀφηγητὴς τῶν βασιλικῶν κοιτώνων. βουλόμενος οὖν αὐτὸν παραθέσθαι τῇ πόλει (εἶχεν γὰρ πεῖραν τῆς ἀρετῆς Ἰωάννου, βασιλικῆς αἰτίας αὐτὸν εἰς ἀνατολὴν τὴν ἐνδοτέραν

2 ὑπογάστρια *G. T.* ὑπὸ *pro* ἀπὸ *leg. G. T.* 3 διὰ τὴν ἀσθένειαν, πάλιν εἰσέρχεται ἐν τῇ πόλει *post* χρησιμεύειν *add. G.* καὶ *pro* πάλιν *leg. G.* 6 ἀπεργασαμένης *pro* αὐτὸν ἀπελασάσης *leg. G.* ἵνα *G.* 7–8 μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τῆς διακόνου ἀξίας ἀπολαύει χειροτονηθεὶς ὑπὸ Μελετίου *pro* ἐντεῦθεν...Μελετίου *leg. G.* 10 πανταχοῦ *ante* διαλαμπούσης *add. G.* ὅλων *post* λαῶν *add. G.* 11 τῇ αὐτοῦ *G.* 12 διατρίψας δὲ *pro* καὶ διαπρέψας *leg. G.* τρὶς...ἔτη *om. G.* 13 δωδεκαετῆ χρόνον *post* ἐκκλησίᾳ *add. G.* 14 τοῦ βίου τῇ ἀκριβείᾳ *M. G.* τοῦ βίου ἀκριβείᾳ *Big. Mont.* τῇ τοῦ βίου ἀκριβείᾳ *Ben. Mig.* ἁγιάζων *G.* 15 τοὺς *edd. G.* τοῖς *M.* 15–16 τὰ...νάματα *G.* 18 συντρέχουσί τινες *edd.* συντρέχουσι τινὲς *M.* συνέτρεχόν τινες *G.* 19 μαστεύοντες *M.* μνηστεύοντες *edd.* ἀμφισβητοῦντες *G.* 21 πραιτώρια κατατρίβοντες *G.* οἱ δὲ καὶ *om. G.* 23 ἐπιζητούντων *G.* τὸν *om. G.* 24 τῆς *om. G.* 26 οὖν *om. G.* ἑαυτὸν *G.* εἶχε *Ben. Mig.* ἔχων *G.* καὶ *pro* γὰρ *leg. G.* 27 αὐτὸν αἰτίας *G.*

ἀγαγούσης), οὗτος παρασκευάζει τὸν βασιλέα γράμματα χαράξαι πρὸς τὸν κόμητα Ἀντιοχείας, ἀψοφητὶ ἐξαποστεῖλαι τὸν Ἰωάννην, μὴ ταράξαντα τὴν Ἀντιοχέων. ὃς ἐξαυτῆς δεξάμενος τὸ γράμμα παρακαλεῖ αὐτὸν ἔξω τῆς πόλεως γενέσθαι μέχρι τῶν μαρτυρίων πλησίον τῆς πύλης καλουμένης Ῥωμανησίας, καὶ ἐπιβιβάσας αὐτὸν δημοσίῳ ῥηδίῳ παραδίδωσι τῷ ἀποσταλέντι εὐνούχῳ σὺν τῷ στρατιώτῃ τοῦ μαγίστρου. οὕτως ἀχθεὶς χειροτονεῖται ἐπίσκοπος τῆς Κωνσταντινουπολιτῶν ἐκκλησίας. ἀπ' ἀρχῆς οὖν ὁ Θεόφιλος, ὁ τῆς Ἀλεξανδρέων ἐπίσκοπος, προσσχὼν αὐτοῦ τῇ καταστάσει, τῷ ἀνεπιλήπτῳ τῆς παῤῥησίας, ἠντισκότει πρὸς τὴν χειροτονίαν. ἔστι γὰρ δεινὸς ἐκ τῆς φανερᾶς ὄψεως (ἀφανὲς γάρ) ἀνθρώπου βούλημα καὶ γνώμην συνιδεῖν.

Ο ΔΙΑΚ. Ἐπίσχες, πάτερ, μικρὸν ἀνθυπενέγκω.

Ο ΕΠΙΣΚ. Τί τοῦτο μάλιστα;

Ο ΔΙΑΚ. Καὶ εἰ τοιοῦτος ὑπάρχει ὁ Θεόφιλος, ὡς πρὸς τὸ βλέπειν δι' ὀξύτητα, πῶς ἠγνόησεν ὅτι τὴν οἰκουμένην ταράξει ἐξεώσας αὐτόν;

Ο ΕΠΙΣΚ. Τοῦτο οὐ θαυμαστόν, ὦ βέλτιστε· καὶ γὰρ οἱ δαίμονες, γνωρίσαντες τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν, ἠγνόησαν ὅτι ἐνὶ φυσήματι τῶν αὐτῷ πεπιστευκότων δεθήσονται.

Ο ΔΙΑΚ. Ποῦ δὲ ἐγνώρισαν τὴν τοῦ Σωτῆρος παρουσίαν;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἡνίκα ἐβόων· "Οἴδαμέν σε τίς εἶ, ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ· τί ἦλθες πρὸ καιροῦ βασανίσαι ἡμᾶς;" ὁρᾷς ὅτι προῄδεισαν, οὐ μόνον ὅτι ἅγιός ἐστιν, ἀλλ' ὅτι καὶ κριτής; τί δὲ λέγω περὶ τῶν δαιμόνων; αἱ κακοδαίμονες τῶν ἑταιρίδων ἐκ τῆς τῶν

1 ἀπαγούσης *G.* οὗτος *om. G.* Ἀρκάδιον ψηφίσματι κοινῷ πάντων ὁμοῦ, κληρικῶν τέ φημι καὶ λαϊκῶν *post* βασιλέα *add. G.* 2 Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον *pro* τὸν κόμητα *leg. G.* κόμητα *edd.* κώμητα *M.* 2–3 ἀποστεῖλαι πρὸς αὐτὸν τὸν μακάριον Ἰωάννην ἀψοφητί, μὴ παρατάξαντα [παραταράξαντα *con. Sav.*] τὴν πόλιν Ἀντιόχειαν *pro* ἀψοφητὶ...Ἀντιοχέων *leg. G.* 3 Ἀντιόχειαν *Big. Mont. G.* 3–7 ὁ δὲ στρατηγὸς τὰ γραφέντα αὐτῷ ἀναγνοὺς, παρακαλεῖ τὸν Ἰωάννην ἔξω περὶ τὰ προάστια γενέσθαι, καὶ ἐπιβιβάσας αὐτὸν δημοσίῳ ῥηδίῳ, δώσας αὐτῷ καὶ λεκτία, πέμπει τῇ Κωνσταντίνου πόλει *pro* ὃς...μαγίστρου *leg. T.* 3 ἐξαυτῆς *Ben. Mig.* ἐξ αὐτῆς *M. Big. Mont. G.* 4 τὸ *om. G.* γράμματα τοῦ βασιλέως *G.* τὸν Ἰωάννην *pro* αὐτὸν *leg. G. T.* 5 πύλης *om. Mig.* τῆς *post* πύλης *add. G.* 6 ῥηδίῳ *Mig. T.* ῥιδίῳ *M. Big. Mont. Ben.* βερέδῳ *G.* 9 ἀπαρχῆς *Ben. Mig.* ὁ...ἐπίσκοπος *in marg. hab. M.* προσσχὼν *correxi.* προσχὼν *M. edd. G.* 10 καὶ *post* καταστάσει *add. G.* τὸ ἀνεπίληπτον *G. sed* τῷ ἀνεπιλήπτῳ *con. Sav.* 11 ἠντισκότει *correxi.* ἠντικότει *M.* ἠψυχώθη *edd.* 16 ὁ Θεόφιλος *in marg. hab. M.* 25 κριτής. *edd.*

ὀφθαλμῶν καταστάσεως γνωρίζουσι τοὺς σώφρονας ἄνδρας καὶ ἀποστρέφονται, ὥσπερ ὁ νοσῶν ὀφθαλμὸς τὴν τοῦ ἡλίου αἴγλην, καὶ ὁ γὺψ τὸ μύρον. πόθεν δὲ τό, "βδέλυγμα ἁμαρτωλοῖς θεοσέβεια," εἰ μὴ ταύτην ἐγνώριζον; οὕτω καὶ ὁ Θεόφιλος, ἐξ ὧν τοῦ ἰδίου ὀφθαλμοῦ τὸ κατάλληλον ἢ τὸ καταθύμιον ἐν τῇ τοῦ Ἰωάννου ὄψει οὐχ εὗρεν, στοχαστικῶς τὸ ἐναντίον ὑπετόπασεν, οὐ καταληπτικῶς.

Ο ΔΙΑΚ. Θαυμασίως εἴρηκας, πάτερ. πρὸς τί δὲ ἀντέπιπτεν τῇ χειροτονίᾳ;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἔθος αὐτῷ τοιοῦτον ἦν, μὴ χειροτονεῖν τοὺς χρηστοὺς καὶ ἐχέφρονας, εἰ μή τι ἂν ἀστοχήσοι, βουλόμενος ἁπάντων κρατεῖν ὡς ἀνοήτων· ἄμεινον ἡγούμενος ἀνοήτων κρατεῖν ἢ φρονίμων ἀκούειν. πλὴν ὅμως νικᾶται ὑπὸ τῆς σωτηρίου προνοίας καὶ ἑκὼν καὶ ἄκων. οὕτως χειροτονηθεὶς ὁ Ἰωάννης ἄρχεται τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιμελείας, ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀρξάμενος σύριγγος τῆς τῶν προβάτων δοκιμασίας. ὀλιγάκις δὲ καταχρώμενος καὶ τῇ ἐλεγκτικῇ βακτηρίᾳ, κατατείνει λόγον κατὰ τῆς ἐπιπλάστου ἀδελφοζωΐας, τὸ δ' ἀληθές, κατὰ τῆς ἀσχήμου κακοζωΐας περὶ τῶν καλουμένων συνεισάκτων, ἀποδεικνὺς ἐν αἱρέσει κακῶν ἀμείνους εἶναι τοὺς πορνοτρόφους· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πόρρω τοῦ ἰατρείου οἰκοῦντες, καθ' ἑαυτοὺς ἔχουσι τοῖς βουλομένοις τὴν νόσον· οὗτοι δὲ ἔνδον τοῦ ἐργαστηρίου οἰκοῦντες τῆς σωτηρίας, καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας ἐκκαλοῦνται εἰς νόσον. ἐντεῦθεν θλίβεται τὸ ἀφιλόθεον μέρος τοῦ κλήρου πυρέττον τὸ πάθος. μετ' ἐκεῖνον τὸν λόγον ἄρχεται κατὰ τῆς ἀδικίας, καταστρέφων τὴν μητρόπολιν τῶν κακῶν τὴν πλεονεξίαν εἰς οἰκοδομὴν τῆς δικαιοσύνης. τοῦτο γὰρ ἴδιον τῶν σοφῶν ἀρχιτεκτόνων, πρότερον καταστρέψαι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ψεύδους, εἶθ' ὕστερον θεῖναι τὸν θεμέλιον τῆς ἀληθείας, ὡς λέγεται παρὰ τῷ προφήτῃ· "Καθέστακά σε ἐπὶ ἔθνη καὶ βασιλείας, ἐκριζοῦν καὶ καταφυτεύειν, καὶ κατασκάπτειν καὶ ἀνοικοδομεῖν"—τὸ μὲν ὡς γεωργῷ, τὸ δὲ ὡς οἰκοδόμῳ. ἐκ τούτου

10 τοιοῦτον *om. G.* 11 χρηστοὺς καὶ *om. G.* 12 αὐτῶν ἄρχειν *pro* ἁπάντων κρατεῖν *leg. G.* αὐτῶν *pro* ἀνοήτων *leg. G.* 14 ὁ Ἰωάννης *om. G.* 16 σάλπιγγος *pro* σύριγγος *leg. G.* πραγμάτων *pro* προβάτων *leg. G.* ὀλιγάκις *G.* δὲ *om. G.* 17 οὖν τὸν *ante* λόγον *add. G.* 18 ἀδελφοζωΐας ἐπιπλάσεως *G.* δὲ *G.* 19 παρεισάκτων *G.* 25 τῷ πάθει *G.* 26 ἀκρόπολιν *G.* 27 τῆς *om. edd.* 29 τὸν *om. G.* 30 Καθέστηκά *edd. G.* ἐπ' *G.* 31 καὶ καταφυτεύειν *om. G.* 32 οἰκοδομεῖν *G. sed* ἀνοικοδομεῖν *in marg. hab. Sav.* τὸ *ante* δὲ *hab. M'. edd. G. sed* τῷ *M.*

ταράσσεται πάλιν τὸ μέρος τῶν βαλαντιοσκόπων· μετὰ τοῦτο ἐπιμελεῖται αὐτῶν τῆς διαίτης, παρακαλῶν ἀρκεῖσθαι τοῖς ἰδίοις ὀψωνίοις καὶ μὴ διώκειν τὰς κνίσας τὰς τῶν πλουσίων, ἵνα μὴ καπνὸν ἔχοντες τὸν δᾳδοῦχον, τῇ φλογὶ τῆς ἀκολασίας παραδοθῶσι, κολάκων καὶ παρασίτων μεταδιώξαντες βίον. ἐντεῦθεν ἀνορύττονται οἱ πλείους τῶν γαστριμάργων, συγκλωθόμενοι τοῖς σοφισταῖς τῆς κακηγορίας. μετὰ τοῦτο διερευνᾷ τὰ βρέβια τοῦ οἰκονομείου καὶ εὑρίσκει ἀνάλωμα οὐκ ὠφελοῦν τὴν ἐκκλησίαν· προστάσσει τούτων ἀργεῖν τὴν ἐπικουρίαν. ἔρχεται εἰς τὸ μέρος τοῦ ἀναλώματος τοῦ ἐπισκοπείου καὶ εὑρίσκει δαψίλειαν οὐ τὴν τυχοῦσαν καὶ κελεύει μετενεχθῆναι τὴν πολυτέλειαν τούτων εἰς τὸ νοσοκομεῖον. περιττευούσης δὲ τῆς χρείας, κτίζει πλείονα νοσοκομεῖα, προσκαταστήσας δύο τῶν εὐλαβῶν πρεσβυτέρων, ἔτι μὴν καὶ ἰατροὺς καὶ μαγείρους καὶ χρηστοὺς τῶν ἀγάμων ἐργάτας τούτοις εἰς ὑπηρεσίαν· ὥστε τοὺς ἐπιχωριάζοντας ξένους καὶ ὑπὸ νόσου ληφθέντας [μάλιστα δὲ τὴν ἱερὰν καλουμένην] τυγχάνειν ἐπιμελείας, καὶ δι' αὐτὸ τὸ καλὸν καὶ διὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος δόξαν. μετὰ τοῦτο προσκαλεῖται τὸ τῶν χηρῶν τάγμα, ἐμπερινοστῶν ἐν αὐταῖς τὰς οὐκ ὀρθῶς ἀναστρεφομένας, καὶ εὑρὼν φιλοσάρκους τινὰς παρῄνει ἢ νηστείαν ἀναλαβεῖν ἀπεχομένας βαλανείων καὶ περιέργων ἱματίων, ἢ θᾶττον χωρεῖν ἐπὶ δεύτερον γάμον, ἵνα μὴ ὑβρίζηται ὁ νόμος ὁ τοῦ Κυρίου. μετὰ τοῦτο παρεκάλει τοὺς δήμους προσκαρτερεῖν ταῖς νυκτεριναῖς λιτανείαις, τὰς δὲ τούτων γυναῖκας οἴκοι μένειν ἐν ἡμέρᾳ προσευχομένας παρακαλῶν, διὰ τὸ μὴ σχολάζειν ἐν ἡμέρᾳ τοὺς ἄνδρας. ταῦτα δὲ πάντα ἐλύπει τοὺς

3 ἐκκλησιαστικοῖς *pro* ἰδίοις *leg. G.* κνίσσας *edd. G.* 4 τῶν δᾳδούχων *G.* 6 συγκλωθόμενοι *edd.* συγκλοθώμενοι *M.* συγκλωσθέντες *G.* 7 κατηγορίας *edd. G.* 8 βρέβια *edd. G.* βρέβεια *M.* οἰκονομείου *con. Sav.* οἰκονομίου *M. G.* οἰκονόμου *edd.* 10 ἐπισκοπείου *G.* ἐπισκόπου *M. edd.* 10 *et* 11 καὶ *om. G.* 12 τούτων πολυτέλειαν *G.* περισσούσης *edd.* 13 νοσοκομεῖα πλείονα *G.* προκαταστήσας *edd.* 14 ἔτι μὴν *om. G.* καὶ μαγείρους *om. G.* ἔτι *post* ἰατροὺς *add. G.* 15 ἐργατῶν ἀγάμους τούτους *G.* 16 ἐπιξενουμένους ἀσθενεῖς *pro* ἐπιχωριάζοντας ξένους *in marg. hab. Sav.* μάλιστα...καλουμένην *in marg. hab. M. sed in textu hab. Sal.: om. edd. G. et seclusi, quia haec verba glossemati simillima videntur.* 17 ἐπιμελείας τυγχάνειν *G.* 18 οὖν *post* τοῦτο *add. G.* 19 τὸ *post* χηρῶν *leg. G.* χηρῶν *edd. G.* χειρῶν *M.* ἐκπερινοστῶν *G.* 20 παραινεῖ *G.* τὴν *pro* ἢ *leg. G.* 23 τοῦ Θεοῦ *pro* ὁ τοῦ Κυρίου *leg. G.* παρακαλεῖ *G.* 24 λιτανίαις *G.* 25 παρακαλῶν *om. G.* 26 τοὺς ἄνδρας ἐν ἡμέρᾳ *G.*

ἀμελεστέρους τοῦ κλήρου παννύχιον καθεύδειν συνειθισμένους. μετὰ τοῦτο ἥπτετο τοῦ ἐλεγκτικοῦ ξίφους κατὰ τῶν πλουσίων, τέμνων τὰ τῆς ψυχῆς ἀποστήματα, ἀτυφίαν αὐτοὺς ἐκδιδάσκων, μετριοφρονοῦντας πρὸς τοὺς λοιποὺς ἀνθρώπους, ἀποστολικῷ πειθόμενος λόγῳ, τῷ πρὸς Τιμόθεον φερομένῳ· "Τοῖς πλουσίοις ἐν τῷ νῦν αἰῶνι παράγγελλε μὴ ὑψηλοφρονεῖν, μηδὲ ἠλπικέναι ἐπὶ πλούτου ἀδηλότητι." τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, καὶ τῆς ἐκκλησίας ὁσημέραι ἐπὶ τὸ κρεῖττον ἀνθούσης, πάσης τῆς πόλεως εἰς εὐσέβειαν μεταχρωσθείσης, σωφροσύνῃ καὶ ψαλμῳδίᾳ τῶν ψυχῶν γεγανωμένων, οὐκ ἤνεγκεν ὁ μισόκαλος δαίμων τὸν δρασμὸν τῶν ὑπ' αὐτοῦ κρατουμένων, οὓς ἀπέστησεν ὁ λόγος τοῦ Κυρίου διὰ τῆς Ἰωάννου διδασκαλίας· ὡς τοὺς ἱπποπανεῖς καὶ θεατροσκόπους, καταλιμπάνοντας τὰς αὐλὰς τοῦ διαβόλου, δρομαίως χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάνδραν τοῦ Σωτῆρος ἔρωτι τῆς σύριγγος τοῦ φιλοπροβάτου ποιμένος.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ϝ'>

Ἐκ τούτου προκαταλαμβάνει φθόνος τὰς διανοίας τῶν μισθωτῶν ποιμένων ἐλεγχομένων ἐκ τοῦ παραλλήλου. μὴ δυνηθέντες δὲ αὐτοῦ περιγενέσθαι διὰ τὸ μὴ ἐπικαλέσασθαι τὸν καταλυτὴν τοῦ φθόνου Σωτῆρα, πλέκουσι διαβολὰς κατὰ τοῦ Ἰωάννου, μεταποιήσαντες αὐτοῦ τινας ὁμιλίας εἰς ὕθλους κατὰ τῆς βασιλίσσης καὶ ἑτέρων τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ βασιλέως. συνέβη δὲ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ἐπιστάντα Ἀκάκιον, τὸν ἐπίσκοπον Βεροίας, ἀστοχῆσαι, ὡς ἔλεγεν, καταγωγίου καλοῦ·

1 εἰθισμένους *G.* αὐτὸς δὲ ταῦτα ἐποίει διορθῶν [διορθοῦν *con. Sav.*] τοὺς βίους τῶν ὑπ' αὐτὸν κληρικῶν, ὡς ᾤετο, προαιρούμενος *post* συνειθισμένους *add. G.* 3 ἐκτέμνων *G.* 5 Τοῖς πλουσίοις *edd. G.* τοὺς πλουσίους *M.* 7 ἀλλὰ τούτων οὕτω διακειμένων τῶν πραγμάτων *pro* τούτων...ἐχόντων *leg. G.* 8 ἀνθούσης *post* ὁσημέραι *leg. G.* καὶ ἁπάσης *G.* 9 εὐσεβείᾳ *pro* ψαλμῳδίᾳ *in marg. hab. Sav.* 11 τὸν δρασμὸν *om. G.* 13 θεατροκόπους *con. Ben.* καταλιπόντας *G.* 14 σπουδαίως *pro* δρομαίως *leg. G.* τὴν *post* μάνδραν *add. G.* πατρὸς *pro* Σωτῆρος *leg. G.* τῆς *om. G.* 16–17 τηνικαῦτα καὶ ὁ κατ' αὐτοῦ φθόνος πλείων ἐξήπτετο, καὶ τὰς διανοίας τῶν μισούντων ποιμένων προκατελάμβανε *pro* Ἐκ...ἐλεγχομένων *leg. G.* 17 καὶ *ante* ἐκ *add. G.* 18 δὲ *om. G.* ἐπικαλεῖσθαι *G.* 19 καταλυτὴν *Mig.* καταλύτην *M. Big. Mont. Ben. G.* 20 ὁσίου *pro* Ἰωάννου *leg. G.* τινας *Big. Mont. Mig. G.* τινὰς *M. Ben.* 21 τινῶν *ante* τῶν *add. G.* 22 γὰρ *pro* δὲ *leg. G.* ἐκεῖνο καιροῦ *edd.* ἐκείνῳ καιροῦ *M.* ἐκείνῳ καιρῷ *G.* ἐπιστάντα *ante* ἀστοχῆσαι (*in l.* 23) *leg. G.* τὸν *om. G.* 23 Βερρόίας *G.* ὃν καὶ ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν *post* Βεροίας *add. G.* ἔλεγε *G.* καλοῦ καταγωγίου *G.*

καὶ λυπηθεὶς ἐπὶ τούτῳ, ὀργῇ ὑπετυφοῦτο ὡς καταφρονηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἰωάννου. ἀκατασχέτοις δὲ λογισμοῖς ἡττηθεὶς ἐκφέρει λόγον ἄλογον, "ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας," ἄξιον τῆς αὐτοῦ διανοίας, ἐπί τινων κληρικῶν Ἰωάννου εἰπών· "Ἐγὼ αὐτῷ ἀρτύω χύτραν." ἐξαυτῆς οὖν συγκλωσθεὶς Σευηριανῷ καὶ Ἀντιόχῳ καὶ Ἰσαακίῳ Συρίσκῳ, περιτρίμματι, ἀφηγητῇ ψευδομοναζόντων, ἐν κακολογίαις κατατριβέντι πάντοτε κατὰ ἐπισκόπων, σκέπτονται θωρακίζεσθαι δῆθεν μὲν κατὰ Ἰωάννου, τὸ δ' ἀληθὲς κατὰ τῆς δόξης τοῦ Σωτῆρος. ἀποστείλαντες δὲ πρῶτον εἰς τὴν Ἀντιοχέων ζητοῦσι νεότητος αὐτοῦ πλημμελείας. ὡς δὲ "ἐξέλιπον ἐξερευνῶντες ἐξερευνήσεις," καὶ οὐχ εὗρον οὐδέν, ἀποστέλλουσιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν πρὸς τὴν εὐχέρειαν Θεοφίλου, καλουμένου Ἀμφαλλάξ, τὰ τοιαῦτα σοφῶς ἀρχιτεκτονοῦντος· ὃς, ἐξαυτῆς ἀναπτύξας αὐτοῦ τὰ τῆς διανοίας βιβλία μετὰ πολλῆς τῆς λῃστρικῆς ἡσυχίας, ἠρεύνα ζητῶν τρόπον προφάσεως κἂν τῆς τυχούσης.

Ο ΔΙΑΚ. Ἐπίσχες, ὦ πάτερ, τῶν λόγων τὴν ῥύμην, πρὶν ἐπιλήσομαι, ἵνα σοι εἴπω τὴν ἀπὸ Ἀλεξανδρείας διαβᾶσαν πρὸς ἡμᾶς καὶ θρυληθεῖσαν αἰτίαν. φασὶ γὰρ ὅτι καθαιρεθέντας κληρικοὺς ὑπὸ Θεοφίλου ἐδέξατο Ἰωάννης εἰς κοινωνίαν, λυπήσας τὸν Θεόφιλον, ὅπερ οὐκ ἔδει· ὡς ἐκ τούτου διενεχθέντα αὐτὸν χωρῆσαι κατὰ τοῦ Ἰωάννου.

Ο ΕΠΙΣΚ. Δῶμεν ἀληθῆ εἶναι τὸν εἰρημένον θρῦλον· καὶ ἐπισκόπου ἐστί, κακὸν ἰᾶσθαι κακῷ; καὶ ποῦ τὸ εὐαγγελικὸν ἐκεῖνο τὸ λέγον· "Μὴ ἐπιδυέτω ὁ ἥλιος ἐπὶ τῷ παροργισμῷ ὑμῶν"; ποῦ δὲ τὸ ἀποστολικόν· "Νίκα τὸ κακὸν ἐν τῷ ἀγαθῷ"; ποῦ δὲ τὸ προφητικόν· "Εἰ ἀνταπέδωκα τοῖς ἀνταποδιδοῦσί μοι κακά"; εἶτα οὐκ ἦν φιλονεικότερον εἰπεῖν ἐγκαλοῦντα ἐπὶ εὐλαβῶν ἐπισκόπων· "Ἀδελφὲ Ἰωάννη, παρῆλθέν σε πεποιηκότα τὸ ἢ τό"; καὶ τὸν Ἰωάννην ἀπολογησάμενον, ἠγνοηκέναι τὸ πρᾶγμα;

3 ἄλογον *om. G.* ἀλλὰ *ante* ἄξιον *add. G.* 3–4 αὐτοῦ τῆς *G.* 4 παροινίας *G.* 5 ἀρτύω αὐτῷ *G.* 5 *et* 14 ἐξ αὐτῆς *Big. Mont. G.* 5 οὖν *om. edd.* 6 Ἰσακίῳ *G.* 7 τῷ *ante* ἐν *add. G.* 8 καὶ *ante* σκέπτονται *add. G.* θωρακίζεσθαι *om. G.* 9 δὲ *G.* 12–13 πρὸς...εὐχέρειαν *om. G.* 13 καλουμένου Ἀμφαλλάξ *om. G.* 14 ὃς *om. G.* οὖν *ante* ἀναπτύξας *add. G.* αὐτοῦ *post* διανοίας *leg. Big. Mont. Mig. G.* 15 αὐτοῦ *ante* ἡσυχίας *add. G.* 19 θρυληθεῖσαν *correxi.* θρυλληθεῖσαν *M. edd.* 23 θρῦλον *correxi.* θρῦλλον *M.* θρύλλον *edd.* 28 οὐκ *M.* οὖν *edd.* 29 παρῆλθέ *Ben. Mig.*

Ο ΔΙΑΚ. Ἀληθὲς εἴρηκας, εἴ γέ τις ἦν ἐν αὐτῷ καλοθέλεια, καὶ μὴ κατεσχηματίζετο τὴν τῶν κληρικῶν αἰτίαν, τὴν οἰκείαν ὀργὴν ἐκπληρῶν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Νὴ τὸν φόβον τοίνυν τὸν τοῦ Θεοῦ, ὃς δεσπόζει τῶν ἀπείρων φόβων, οὐκ ἐρῶ σοι ἄλλως, ἀλλ' ὡς ἔχει φύσεως τὸ πρᾶγμα περὶ τούτων ὧν εἴρηκας κληρικῶν. Ἰσίδωρός τις, πρεσβύτερος ἔτι τῆς τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου τοῦ μεγάλου χειροτονίας, ὀγδοηκοστὸν ἔτος ἄγων τὴν ἡλικίαν (ὃν ἴσασι Ῥωμαίων οἱ πλεῖστοι ἐκκλησιαστικῶν ἕνεκεν εἰσβαλόντα εἰς αὐτήν, ξενοδόχον Ἀλεξανδρείας ὄντα· οἶσθα δὲ καὶ αὐτὸς τὸν ἄνδρα, ἡνίκα σὺν Ἀκακίῳ ἐλθὼν τὴν Φλαβιανοῦ πρὸς Θεόφιλον κοινωνίαν ἐκόμισεν, εἴκοσι ἔτεσιν ἀπεσχοινισμένην Εὐαγρίου ἕνεκεν τοῦ μακαρίου, τοῦ πολλοὺς ἀγῶνας ἀγωνισαμένου ἐν ἐκκλησιαστικοῖς πόνοις)· τούτῳ τοίνυν τῷ Ἰσιδώρῳ γυνή τις χήρα τῶν μεγιστάνων δίδωσι χιλίους χρυσίνους, ὁρκώσασα αὐτὸν κατὰ τῆς τοῦ Σωτῆρος τραπέζης συναγοράσαντα ἄμφια ἐνδῦσαι τὰς πτωχοτέρας τῶν Ἀλεξανδρέων, μὴ μεταδόντα γνώσεως τῷ Θεοφίλῳ, ἵνα μὴ λαβὼν αὐτὰ τοῖς λίθοις προσαναλώσῃ (λιθομανία γάρ τις αὐτὸν Φαραώνιος ἔχει εἰς οἰκοδομήματα, ὧν οὐδαμῶς χρῄζει ἡ ἐκκλησία—καὶ τὰ μὲν τοιαῦτα ἐν δευτέρῳ κείσθω· τὸ δὲ κατεπεῖγον περὶ τοῦ Ἰσιδώρου ἄκουσον). λαβὼν τοιγαροῦν ὁ Ἰσίδωρος τὰ νομίσματα ἀναλίσκει ταῖς πενομέναις καὶ ταῖς χήραις. ἔγνω ποθὲν ὁ Θεόφιλος (οὐδὲν γὰρ αὐτῷ ἐλάνθανε τῶν πανταχοῦ πραττομένων ἢ λαλουμένων, ἔχοντι ἐργοσκόπους καὶ λογοσκόπους—ἵνα μὴ ἄλλως εἴπω), καὶ προσκαλεῖται τὸν Ἰσίδωρον, μετριοπαθῶς πυνθανόμενος,

6 κατὰ δὲ τοὺς χρόνους ἐκείνους ἦν τις ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὀνόματι *ante* Ἰσίδωρός *add. G.* τις *om. G.* 7 ἀπὸ *pro* ἔτι *leg. G.* 8 τῆς ἡλικίας *G.* 9–10 ἕνεκα πραγμάτων εἰς αὐτὴν εἰσβαλόντα *G.* 10 αὐτήν *edd. G.* ταύτην *M.* ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων *ante* ξενοδόχον *add. G.* 10–12 ἐπέπεμπτο γὰρ παρὰ Θεοφίλου πρὸς Δάμασον τὸν Ῥώμης ἐπίσκοπον ἐπὶ τὸ καταλλάξαι αὐτὸν πρὸς Φλαβιανὸν τὸν ἐπίσκοπον Ἀντιοχείας· οὗ καὶ τὴν κοινωνίαν *pro* οἶσθα...κοινωνίαν *leg. G.* 11 Φλαβιανοῦ *correxi.* Φλαϊανοῦ *M. edd.* 12 εἴκοσιν *Ben. Mig.* 13–14 τοῦ μακαρίου...Ἰσιδώρῳ *om. G.* 13 τοὺς πολλοὺς *Big. Mont.* 14 τοίνυν *om. edd.* γάρ *post* γυνή *add. G.* 15 ὀνόματι Θεοδότη, ἀδελφὴ Θεοδώρου τοῦ ἐπάρχου τῆς Ἀλεξανδρείας *post* χήρα *add. G.* τῶν μεγιστάνων *om. G.* τῷ Ἰσιδώρῳ *post* χρυσίνους *add. G.* ὁρκώσασα *Mig.* ὁρκίσασα *G.* 16 ἀγοράσαντα *G.* 17 ἐνδῦσαι *Ben. Mig.* ἐνδύσαι *M. Big. Mont. G.* 19 εἰς οἰκοδομάς *post* προσαναλώσῃ *add. G.* 19–21 λιθομανία...ἄκουσον *om. G.* 20 τοιαῦτα *edd.* τοιαύτα *M.* 23 δὲ *post* ἔγνω *add. G.* 24 αὐτὸν *G.* 25 ἔχοντι... εἴπω *om. G.* 26 εἶτα *pro* καὶ *leg. G.*

εἰ ταῦθ' οὕτως ἔχει. οὐκ ἀρνησάμενος ὡμολόγησε τὴν τοῦ πράγματος διακονίαν. ὁ δὲ ἀκούσας τὴν σκηνὴν ἐναλλάσσει, καὶ ὁ πρὸ ῥοπῆς ἐπιεικὴς καὶ χρηστοφανὴς ἐν τῇ ἐρωτήσει, μετὰ τὴν ῥοπὴν οἴδησεν ὅλος, τὰς μορφὰς ἐναλλάττων, τῆς ἀποκρίσεως εἰσελθούσης τοῦ Ἰσιδώρου. καὶ μικρὸν ἐφησυχάσας χρόνον, καθάπερ λαθροδάκτης κύων, μετὰ δύο μῆνας προφέρει χαρτίον, συγκροτήσας τὸ ἱερατεῖον, παρόντος τοῦ Ἰσιδώρου λέγων, ὅτι "Τοῦτο ἐδεξάμην πρὸ δέκα ὀκτὼ ἐτῶν, Ἰσίδωρε, κατὰ σοῦ· καὶ ἐπειδὴ περιάσχολος ἐγενόμην, λήθῃ παρέδωκα τὸ πρᾶγμα. νῦν δὲ ἑτέρους ἐπιζητῶν χάρτας, εὕρηκα τοῦτο τὸ περὶ σοῦ χαρτίον. ἀπολόγησαι πρὸς αὐτό." περιεῖχεν δὲ ὁ χάρτης ἔγκλημα τὸ Σοδόμων. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰσίδωρος ἀπολογούμενος λέγει τῷ Θεοφίλῳ· "Συγχωρήσωμεν ἀληθὲς εἶναι, ὅτι καὶ ἐδέξω τὸν χάρτην, καὶ παρέπεσεν, οὐκ ἦν ὁ δοὺς τὸν λίβελλον, ἵνα ἐκ δευτέρου τοῦτον ἀπαιτηθῇς;" πρὸς ταῦτα ὁ Θεόφιλος· "Ἀλλ' οὐ παρῆν ὁ παῖς, πλεύστης ὑπάρχων." καὶ ὁ Ἰσίδωρος· "Οὐ παρῆν πάραυτα, ὡς λέγεις, πάπα; μετὰ τὸν πλοῦν οὐ παρῆν; τῷ δευτέρῳ ἔτει οὐ παρῆν, οὐδὲ τῷ τρίτῳ; καὶ νῦν εἰ πάρεστι, κέλευσον στῆναι τὸν ἄνθρωπον." πρὸς ταῦτα ὁ Θεόφιλος, ὑπ' αὐτῆς τῆς ἀληθείας μέλλων εὐκαταφρόνητος γίνεσθαι, ἀναβάλλεται εἰς ἡμέραν ἑτέραν. καὶ λιπαρήσας τινὰ νεανίσκον ὑποσχέσεσι πολλαῖς, ἤλειψεν εἰς κατηγορίαν κατὰ τοῦ Ἰσιδώρου, δοὺς αὐτῷ, ὥς φασι, πεντεκαίδεκα χρυσίνους· ὃς ἑξαυτῆς ἀνατίθεται τῇ μητρί. ἡ δὲ τοῦτο μὲν οὐ κατεδέξατο ὑπὸ τοῦ ἀκλινοῦς ὀφθαλμοῦ, τοῦτο δὲ ὑπὸ τοῦ δέους τῶν νόμων ἀνατραπεῖσα, ἐνθυμουμένη μήποτε ὁ Ἰσίδωρος συκοφαντηθεὶς ἐκκαλέσηται ἐπὶ τὸν ἄρχοντα τῶν δήμων, ἐλθοῦσα ὁμολογεῖ τὴν δραματουργίαν τῷ Ἰσιδώρῳ, δείξασα αὐτῷ τοὺς χρυσίνους, οὓς ἔλεγεν παρὰ τῆς ἀδελφῆς Θεοφίλου

1 ταῦτα *G.* ὁ δὲ μὴ *pro* οὐκ *leg. G.* 2 ταῦτα ἀκούσας ὁ Θεόφιλος *pro* ὁ δὲ ἀκούσας *leg. G.* ἐναλλάσσει *edd. G.* ἐναλάσσει *M.* 3 καὶ *ante* ὁ *om. Big.* 4 ὅλως *G.* 6 καθάπερ...κύων *om. G.* 7 προσφέρει *G.* καὶ *post* χαρτίον *add. G.* 8 ἔφη *pro* λέγων, ὅτι *leg. G.* 10 παρεδόθη *G.* χάρτας ἐπιζητῶν *G.* 11 κεφάλαιον *pro* χαρτίον *leg. G.* περιεῖχε *Ben. Mig. G.* 13 ἔλεγε *G.* ἀληθῶς *G.* 15 τοῦτο *G.* 17 ἀπεκρίθη *pro* καὶ *leg. G.* πάραυτα *correxi.* παραυτὰ *M. edd. G.* 19 εἰ *om. G.* οὖν *post* κέλευσον *add. G.* 20–21 ὑπ'...γίνεσθαι *om. G.* 22 πολυύλοις *pro* πολλαῖς *leg. G.* τὴν *post* εἰς *add. G.* 23 τοῦ *om. G.* 24 ἐξ αὐτῆς *Big. Mont. G.* 25 οὐ κατεδέξατο *om. G.* 26 τοῦ νόμου *G.* ἀνατραπῆναι *G.* 27 ἐγκαλέσηται *G.* 29 ἔλεγε *Ben. Mig. G.*

εἰληφέναι, "μισθὸν κατὰ τοῦ ἀθῴου." καὶ αὐτὴ μὲν διὰ πολλά, ἐξαιρέτως δὲ διὰ τοῦτο τὴν ἀξίαν τίσασα ποινὴν τελευτᾷ, τοὺς μαστοὺς χειρουργουμένη. πρὸς ταῦτα ὁ Ἰσίδωρος ἔμενεν οἴκοι τὸν Θεὸν ἱκετεύων. ὁ δὲ νεανίσκος, τὸ μὲν τοὺς νόμους φοβούμενος, τὸ δὲ τὸν Θεόφιλον δεινότερον ἐννοῶν τῇ ἀστοχίᾳ, ἐπὶ τὸ λυσιτελὲς καταφεύγει τεῖχος, τὴν ἐκκλησίαν, προσφυγὼν τῷ θυσιαστηρίῳ. οὕτως ὁ Θεόφιλος κωφῇ τῇ δίκῃ ἀποκηρύττει τὸν Ἰσίδωρον τῆς ἐκκλησίας ἀνήκεστα ἐπιφημίσας, σχηματισάμενος σεμνοπρέπειαν τῇ ἀδικίᾳ. πρὸς τούτοις δείσας ὁ Ἰσίδωρος μήποτε χαλεπωτέρῳ τῷ θυμῷ πιεσθεὶς ὁ Θεόφιλος σκέψηται κατ' αὐτοῦ ἐνέδραν τῆς σωτηρίας (φθάνει γάρ, ὥς φασι, καὶ μέχρι τούτων), δρομαῖος χωρεῖ ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ τῆς Νιτρίας πρὸς τὸ τάγμα τῶν μοναχῶν, ἔνθα τὰς τῆς νεότητος ἠσκήκει διατριβάς· καὶ καθίσας ἐν τῷ κελλίῳ αὐτοῦ προσηύχετο τῷ μακροθύμῳ Θεῷ ἐντυγχάνων. ἐπὶ τούτοις τὸ ἀπρεπὲς καὶ ἄδηλον συνειδὼς ἑαυτῷ τῆς νίκης ὁ Θεόφιλος πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς σύνεγγυς ἐπισκόπους, καὶ κελεύει τινὰς τῶν πρώτων ῥιφῆναι τοῦ ὄρους καὶ τῆς ἐνδοτέρας ἐρήμου, τοὺς ἐπὶ κεφαλῆς μοναχούς, οὐκ ἐπαγαγὼν τὴν αἰτίαν. οἵτινες μοναχοὶ σὺν τοῖς πρεσβυτέροις κατελθόντες εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν παρεκάλουν τὸν Θεόφιλον εἰπεῖν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν κατεδικάσθησαν ῥιφῆναι. ὁ δὲ ὑφαίμοις ὀφθαλμοῖς δρακοντῶδες ἐνατενίσας ταυρηδὸν ὑπεβλέπετο, ποτὲ μὲν πελιδνός, ποτὲ δὲ ὠχρός, ποτὲ δὲ καὶ σαρκάζων, ὑπ' ἀκράτου ὀργῆς φερόμενος· ἐνειλεῖ τῷ Ἀμμωνίῳ, ἀνδρὶ ἡλικιώτῃ, τὸ ὠμοφόριον ἐν τῷ τραχήλῳ οἰκείαις χερσί, καὶ πληγὰς ταῖς σιαγόσιν αὐτοῦ ἐμφορήσας, συνεσπασμένοις δακτύλοις αἱμάξας αὐτοῦ τὰς ῥῖνας, ἐπιψοφῶν

1 ἀθῴου *Big. Mont. Ben.* ἀθώου *M. Mig. G.* 2 τὴν *om. G.* 5 τὸν *om. G.* τὴν ἀστοχίαν *G.* τὸ *om. G.* 6 λυσιτελέστερον *G.* 8 καὶ *ante* ἀνήκεστα *add. G.* ἐπιφημίσας *edd. G.* ἐπιφημήσας *M.* καὶ *ante* σχηματισάμενος *add. G.* 9–15 ἠσύχαζεν δὲ ὁ Ἰσίδωρος ἐν τῷ τῆς Νιτρίας ὄρει, ἔνθα ἦν ἀσκήσας ἐκ νεότητος αὐτοῦ, ἐντυγχάνων τῷ πάντα ἐφορῶντι Θεῷ *pro* πρὸς...ἐντυγχάνων *leg. T.* 9–10 ὁ Ἰσίδωρος δείσας *G.* 10 τῷ *om. G.* 11 ἔνεδρον *G.* 11–12 ὥς φασι *om. G.* 12 δρομαῖος *G.* τὸ *post* ὄρος *om. G.* 13 μοναζόντων *G.* 14 ἠσκήκει *con. Ben.* ἐσχήκει *M. edd.* ἠσκήθη *G.* 15 μακροθύμως *G.* 15–16 ἐπὶ...ὁ *om. G.* 17 πρὸς *om. G.* τοῖς ἐγγὺς ἐπισκόποις *G.* 20 τὴν *om. G.* 22 τοῖς *ante* ὀφθαλμοῖς *add. G.* δρακοντῶδες *om. G.* αὐτοῖς *post* ἐνατενίσας *add. G.* 23 ταυρηδὸν *om. G.* ἄλλοτε *pro* ποτὲ *leg. G.* 24 ὑπὸ *G.* ἐνειλείει *G. sed* ἐνείλει *con. Sav.* 25 αὐτοῦ *post* ὠμοφόριον *add. G.* 26 πληγὰς *Mont. Ben. Mig. G.* πληγαῖς *M. Big.* 27 ἥμαξεν *G.* αὐτοῦ *om. edd.* ῥῖνας *Ben. Mig.* ῥίνας *M. Big. Mont.* χεῖρας *pro* ῥῖνας *leg. G.*

τῇ φωνῇ· "Αἱρετικέ, ἀναθεμάτισον Ὠριγένην"· μηδενὸς προκειμένου πλὴν τῆς ἀξιώσεως ἕνεκεν Ἰσιδώρου. τοιοῦτον γὰρ οἱ θυμοί, καθάπερ οἱ κύνες, τυφλὰ τίκτουσι καὶ τὰ πράγματα καὶ τὰ ῥήματα. οὕτως οὖν αἱματόφυρτοι καὶ ἀναπόκριτοι ὑποστρέψαντες εἰς τὰς μονὰς αὐτῶν, εἴχοντο τῆς προκειμένης ἀσκήσεως, τῇ μαθήσει τὴν φύσιν ὀξύναντες, δι' ὧν ἡ σωτηρία προσγίνεται, ἔλαττον φροντίσαντες τῆς τούτου μανίας, τῷ μηδὲν ἑαυτοὺς συνειδέναι κακόν.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ζ'>

Πρὸς τούτοις οὐκ ἠρεμήσας ὁ Θεόφιλος ἀποστέλλει πρὸς τοὺς ἐκ γειτόνων ἐπισκόπους, καὶ συγκροτεῖ κατὰ τῶν μοναχῶν συνέδριον· οὔτε δὲ καλέσας αὐτοὺς εἰς ἀπολογίαν, οὔτε μεταδοὺς λόγου, ἀποκηρύττει τρεῖς ἄνδρας τοὺς ἐπ' ἐξοχῆς (φοβηθεὶς ἀθρόως κατὰ τοῦ πλήθους ἐξενεγκεῖν τὴν τιμωρίαν), σχηματισάμενος δογμάτων παραφθοράν. καὶ οὓς πολλάκις ὑπὲρ ἐπισκόπων ἐτίμησεν ὡς διδασκάλους διὰ τὸν βίον, διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν χρόνον, τούτους οὐκ ᾔδέσθη γόητας ὀνομάζων διὰ τὴν πρὸς Ἰσίδωρον σχέσιν. καὶ μετὰ τὸ ἀποκηρῦξαι, ἐξ αὐτοῦ τοῦ ὅρους ἀλείφει ἀνθρωπάρια πέντε, ἃ μηδέποτε ἐν συλλόγῳ τῶν τῆς ἐρήμου γερόντων ἔστησαν—ὀκνῶ λέγειν ἀνάξια καὶ θυρωρίου· καὶ τὸν μὲν χειροτονεῖ ἐπίσκοπον, ἐγκατατάξας κωμυδρίῳ, πόλιν οὐκ ἔχων (ἀδεῶς γὰρ καὶ τὰς καινοτομίας εἰργάζετο, ἄλλον ἑαυτὸν Μωϋσέα ὀνομάζων), τὸν δὲ πρεσβύτερον, τοὺς δὲ τρεῖς διακόνους, οὐκ ὄντας τῶν Αἰγυπτίων, ἀλλὰ διαφόρων τόπων (ὁ μὲν γὰρ ἦν Λίβυς, ὁ δὲ Ἀλεξανδρεύς, ὁ δὲ Φαρανίτης, ὁ δὲ Παραλεώτης). διὸ καὶ ὑπήκουσαν αὐτοῦ τῇ ματαιοπονίᾳ, τὸ ἀνέλπιστον ἔχοντες τῶν τῆς πατρίδος ἐνεχύρων. καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς δοῦναι λιβέλλους κατὰ τῶν τριῶν

2 τοσοῦτον *Big.* 4 ὑποστρέφουσιν *G.* 5 ἑαυτῶν *G.* οὖν *ante* τῆς *add. G.* 6 τῶν γραφῶν *post* μαθήσει *add. G.* 8 ἑαυτοῖς *G.* 9 πάλιν *post* ἀποστέλλει *add. G.* 11 δὲ *om. G.* 12 ἄνδρας *post* ἐξοχῆς *leg. G.* Ἀμμώνιον, Εὐσέβιον καὶ Εὐθύμιον *post* ἄνδρας *add. G.* 13 ἐνεγκεῖν *G.* 14 παραφθοράν *edd. G.* παραφοράν *M.* 14–15 ἐπισκόπους ἐτίμα *G.* 15 διὰ τὸν λόγον, διὰ τὸν βίον *G.* 16 διὰ τὸν χρόνον *om. G.* 17 ἀπέχθειαν *pro* σχέσιν *leg. G.* 18 τοὺς *ante* τοῦ *add. G.* 19–20 ἀνάξια *post* θυρωρίου *leg. G.* 20 θυρωρείου *Mig.* 21–22 ἀδεῶς...ὀνομάζων *om. G.* 22 Μωϋσέα *correxi.* Μωσέα *M. edd.* 23 διακόνους *edd. G.* διαφόρως *M.* οὔτε *ante* τῶν *add. G.* 25 ἄλλος Παραλεώτης *G.* 25–26 τῇ ματαιοπονίᾳ *om. G.* 26 ἐνεχύρων *edd. G.* ἐνέχυρον *M.*

ἐκείνων, αὐτὸς ὑφάνας τοὺς λόγους τῆς συκοφαντίας, τούτων μόνον συνεισενεγκάντων τὸ ὑπογράψαι. μετὰ τοῦτο λαβὼν τοὺς λιβέλλους παρ᾽ αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας, εἰσέρχεται πρὸς τὸν αὐγουστάλιον καὶ ἀποτίθεται κατ᾽ αὐτῶν ἐντυχίαν ἐκ προσώπου οἰκείου ὁ ἀρχιερεὺς τῆς Αἰγυπτιακῆς διοικήσεως, συμπλέξας καὶ τοὺς τῆς συκοφαντίας λιβέλλους, καὶ ἀξιοῖ στρατιωτικῇ βοηθείᾳ ῥιφῆναι τοὺς ἄνδρας ἀπὸ πάσης Αἰγύπτου. λαβὼν δὲ σχήματι τὸν στρατιώτην, ἅμα τῷ προστάγματι, συναθροίζει πλῆθος πλημμελῶν εὐκόλως περὶ τὰς ἀξίας, καὶ ἐπισκιρτᾷ τοῖς μοναστηρίοις ἀθρόᾳ νυκτί, οἰνοφλυγήσας τοὺς παῖδας τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ πρῶτον μὲν τὸν τούτων ἀδελφὸν Διόσκορον, ἅγιον ἐπίσκοπον ὄντα τοῦ ὄρους, κελεύει τοῦ θρόνου ῥιφῆναι, συρέντα δι᾽ οἰκετῶν Αἰθιόπων—καὶ αὐτῶν τάχα ἀκμὴν ἀφωτίστων, λαβὼν αὐτοῦ τὴν παροικίαν, ἣν ἀπὸ τῆς παρουσίας Χριστοῦ εἶχεν ἡ τοῦ Διοσκόρου πόλις. μετὰ τοῦτο λαφυραγωγεῖ τὸ ὄρος, μισθὸν τοῖς νεωτέροις τὰ μικρὰ πράγματα τῶν μοναχῶν διδούς. σκυλεύσας δὲ τὰς κέλλας ἐπιζητεῖ τοὺς τρεῖς ἐκείνους, οὓς κεχαλάκεισαν ἐν φρέατι, ψίαθον ἐπιθέντες τῷ στομίῳ· μὴ εὑρὼν δὲ αὐτοὺς ἐμπίπρησιν αὐτῶν φρυγάνοις τὰς κέλλας, συγκαύσας τὰς βίβλους πάσας ἐνδιαθέτους καὶ σπουδαίας, καὶ παιδίον ἕν, ὡς ἔφασαν οἱ ἑωρακότες, καὶ τὰ σύμβολα τῶν μυστηρίων. οὕτως οὖν λωφήσας τῆς ἀλόγου ὀργῆς καταλαμβάνει πάλιν τὴν Ἀλεξάνδρειαν, δοὺς χώραν φυγῆς τοῖς ἁγίοις ἐκείνοις· οἵτινες ἑξαυτῆς λαβόντες αὐτῶν τὰς μηλωτὰς ἐξέρχονται εἰς τὴν Παλαιστίνην, Αἰλίαν καταλαβόντες· οἷς συνεξῆλθον σὺν πρεσβυτέροις καὶ διακόνοις τοῦ ὄρους τριακόσιοι τῶν μοναχῶν σπουδαίων, οἱ δ᾽ ἕτεροι διαφόροις διεσπάρησαν τόποις. τούτων μὴ φέρων τὴν ἰδιοπραγίαν "ὁ σκολιὸς" τὸν δρόμον "ὄφις" ἀνασείει πάλιν κατ᾽ αὐτῶν τὸν Θεόφιλον·

1 *τούτων con. Sav.* τοῦτο *M. edd. G.* 4 Αὐγουστάλιον *edd. G.* 5 τοῦ *post* προσώπου *add. G.* ὁ...διοικήσεως *om. G.* 8 στρατιώτας ἕως ὀνομάτων πεντακοσίων *pro* σχήματι...στρατιώτην *leg. G.* 9 εὐκόλως *G.* εὐκόλων *M. edd.* 10 ἀθρόως ἐν νυκτί *G.* 12 τὸν ἐπίσκοπον *pro* ἅγιον...ὄρους *leg. G.* 14 ἀβαπτίστων *G.* τῆς *om. G.* 17 μοναζόντων *G.* ἐπιζητεῖ *edd.* ἐπεζήτει *M. G.* 19–20 τὰς κέλλας *ante* αὐτῶν *leg. G.* 20 καὶ *post* συγκαύσας *add. G.* σπουδαίως οὔσας *G.* 24 ἐξ αὐτῆς *Big. Mont. G.* 25 εἰσῆλθον εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν *pro* ἐξέρχονται...Παλαιστίνην *leg. G.* 27 τῶν σπουδαίων μοναχοί *G.* δὲ *G.* ἐσπάρησαν *G.* 29 ὄφις τὸν δρόμον *G.* πάλιν *om. G.*

ὃς ἀναβρασθεὶς ὑπὸ τῆς ὀργῆς χαράσσει γράμματα πρὸς τοὺς τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπους, λέγων· "Οὐκ ἔδει μὲν ὑμᾶς παρὰ γνώμην μου ἐν ταῖς πόλεσιν ὑποδέξασθαι τούτους· ἐπειδὴ δὲ ἠγνοήσατε, συγγνώμην ὑμῖν νέμω. τοῦ λοιποῦ τοίνυν φροντίσατε, μήτε εἰς ἐκκλησιαστικόν, μήτε εἰς ἰδιωτικὸν τούτους ὑποδέξασθαι τόπον." οὐ μόνον λέγων, ἀλλὰ καὶ φανταζόμενος εἶναι θεός, τῇ ὑπερβολῇ τῆς οἰήσεως. οἱ δὲ ὑπὸ τῆς πολλῆς ἀνάγκης φερόμενοι διὰ τὸ τόπους ἐκ τόπων ἀμείβειν, καταλαμβάνουσι τὸ στρατόπεδον, ἔνθα ἐνεθρόνιστο ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὑπὸ τῆς θείας χειρὸς εἰς ἐπιμέλειαν τῶν δυναστευόντων· καὶ προσπεσόντες αὐτοῦ τοῖς γόνασιν, ἐδέοντο βοηθῆσαι ψυχαῖς συκοφαντουμέναις καὶ λεηλατουμέναις ὑπὸ τῶν τοῦτο μᾶλλον ἢ εὖ ποιεῖν εἰθισμένων. ἔστη ὁ Ἰωάννης καὶ εἶδεν πεντήκοντα λογάδων ἀνδρῶν πολιὰν πόνοις ἱεροῖς βαφεῖσαν <στολὴν> ἡμφιεσμένην, καὶ δριμυχθεὶς φιλαδελφίας πάθει, κατὰ τὸν Ἰωσήφ, δάκρυσι συνεσχέθη, πυνθανόμενος παρ' αὐτῶν, ποῖος "ὃς ἐκ δρυμοῦ ἢ μονιὸς ἄγριος τῇ" πολυκάρπῳ "ταύτῃ ἀμπέλῳ" ἐβάσκηνεν. οἱ δέ φασιν· "Καθίσας, πάτερ, μότωσον ἡμᾶς οὐχ ὡς ἔτυχεν τρωθέντας τῇ Θεοφίλου τοῦ πάπα μανίᾳ, εἰ ἄρα δυνηθείης συνουλῶσαι ἡμῶν τὰ τῶν τραυμάτων οἰδήματα· ἐὰν γὰρ καὶ αὐτὸς ἡμᾶς παραλογίσῃ, ἢ αἰδεσθεὶς ἢ φοβηθεὶς τὸν Θεόφιλον κατὰ τοὺς λοιποὺς ἐπισκόπους, οὐδὲν λοιπὸν παρ' ἡμῶν ὑστερεῖται ἢ τῷ βασιλεῖ προσελθόντας ἀναδιδάξαι τὰς αὐτοῦ κακοπραγίας ἐπὶ ὕβρει τῆς ἐκκλησίας. εἰ τοίνυν φροντίζεις τῆς ἐκκλησιαστικῆς ὑπολήψεως, ἐπινεύσας πεῖσον αὐτὸν συγχωρῆσαι ἡμῖν τὴν οἴκησιν τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, μηδὲν ἐπταικόσι μήτε εἰς τὸν νόμον τοῦ Σωτῆρος, μήτε εἰς

1–2 πρὸς Σιλβανὸν τὸν ἐπίσκοπον καὶ πρὸς τοὺς λοιποὺς τῆς Παλαιστίνης ἐπισκόπους περιέχοντα οὕτως *pro* πρὸς...λέγων *leg. G.* 3 ἐπειδὴ *edd. G.* ἐπεὶ δὴ *M.* 6 τόπον *om. G.* 7 μονάζοντες *post* δὲ *add. G.* 9 στρατόπεδον *edd. G.* στρατόπαιδον *M.* 10 χαρίτης *pro* χειρὸς *leg. G.* 11 βοηθεῖν *G.* 13 εὐνοεῖν *pro* εὖ ποιεῖν *leg. G.* οὖν *post* ἔστη *add. G.* εἶδε *Ben. Mig. G.* 14 πολιὰν *om. G.* 15 στολὴν *add. G.* ἡμφιεσμένους *G.* συνῆν δὲ αὐτοῖς καὶ Ἰσίδωρος ὁ πάλαι Θεοφίλου τοῦ ἐπισκόπου φίλτατος, τότε δὲ ἀπεχθέστατος γενόμενος *post* ἡμφιεσμένην *add. G.* ὁ δὲ Ἰωάννης *pro* καὶ *leg. G.* 16 τὴν αἰτίαν *post* αὐτῶν *add. G.* 17–18 ποῖος...ἐβάσκηνεν *om. G.* 18 φασι *G.* βοηθήσας *pro* Καθίσας *leg. G.* 19 ἔτυχε *Ben. Mig. G.* Ἀλεξανδρείας *post* πάπα *add. G.* 23 ὑμῶν *con. Big.* ὑστερεῖται *edd. G.* ὑστέρηται *M.* ἢ *om. Ben. Mig.* 24 ἐφ' *G.* 24–25 ἐκκλησίας...τῆς *om. G.* 27 ἐπταικόσι *G.* ἐπταικότας *M. edd.* τὸν τοῦ Σωτῆρος νόμον *G.*

αὐτὸν ἐκεῖνον." ἐπὶ τούτοις νομίσας ὁ Ἰωάννης εὐχερῶς μεταβάλλειν τὴν Θεοφίλου πρὸς αὐτοὺς μνησικακίαν, ἡδέως ἥρπασεν τὸ πρᾶγμα· παρακαλέσας δὲ τοὺς ἄνδρας φιλοθέῳ σιγῇ πρὸς πάντας ἡσυχάσαι τὴν αἰτίαν τῆς παρουσίας, "μέχρις οὗ ἀποστείλω πρὸς τὸν ἀδελφὸν Θεόφιλον." καὶ δοὺς αὐτοῖς ἐν τῇ Ἀναστασίᾳ καλουμένῃ ἐκκλησίᾳ μονὰς πρὸς τὴν ἀνάπαυσιν, αὐτὸς μὲν οὐκ ἐπεκούρει τὰ πρὸς τὴν χρείαν· γυναῖκες δὲ φιλόθεοι ἐπήρκουν αὐτοῖς τὴν δίαιταν, καὶ αὐτῶν συνεισφερόντων ἐκ μέρους τῇ τῶν χειρῶν ἐργασίᾳ. συνέβη οὖν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κληρικοὺς εἶναι τοῦ Θεοφίλου ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει, προαγοράζοντας τῶν χειροτονουμένων ἀρχόντων τὰς προαγωγὰς ἐν τῇ Αἰγυπτιακῇ διοικήσει, τὰς εἰς αὐτὸν εὐνοίας περιποιουμένους ἐπ' ὀλέθρῳ τῶν αὐτὸν λυπούντων. προσκαλεσάμενος οὖν αὐτοὺς ὁ Ἰωάννης ἐπυνθάνετο, εἰ ἐπίστανται τοὺς παρόντας ἀσκητάς. οἱ δὲ φιλαλήθως ἐμαρτύρησαν τοῖς ἀνδράσι, λέγοντες τῷ Ἰωάννῃ, ὅτι "Καὶ ἴσμεν αὐτούς, καὶ μεγάλην ὑπέστησαν βίαν. καὶ εἰ βούλει, δέσποτα, τῆς μὲν πνευματικῆς κοινωνίας αὐτοῖς μὴ μεταδῷς, ἵνα μὴ λυπήσῃς τὸν πάπαν, φιλοφρόνησαι δὲ ἐν τοῖς ἄλλοις—πρέπει γάρ σοι, ὡς ἐπισκόπῳ." οὕτως ὁ Ἰωάννης οὐκ ἐδέξατο μὲν αὐτοὺς εἰς κοινωνίαν, γράφει δὲ λιπαρῶν τῷ Θεοφίλῳ· "Ταύτην μοι παράσχου τὴν χάριν ὡς τέκνῳ σῷ καὶ ἀδελφῷ, ἐναγκαλισάμενος τοὺς ἄνδρας." πρὸς τούτοις ὁ Θεόφιλος τὴν μὲν χάριν οὐ παρέσχεν τῷ Ἰωάννῃ, ἀποστέλλει δέ τινας περισεσυρμένους εἰς λογικὰς ἀμίλλας (περὶ ὧν προείπομεν ἀνωτέρω) καὶ παρασκευάζει δεήσεις αὐτοὺς ἐπιδοῦναι, ἃς συνήθως αὐτὸς ὑπηγόρευσεν, περιεχούσας μὲν

1 μαθὼν δὲ ταῦτα ὁ Ἰωάννης, ἐν τιμῇ μὲν εἶχε τοὺς ἄνδρας, καὶ τῶν εὐχῶν μετέχειν οὐκ ἐκώλυσε· κοινωνίαν δὲ τῶν μυστηρίων οὐκ ἔφη πρὸ διαγνώσεως μεταδώσειν αὐτούς, προσδοκήσας *pro* ἐπὶ...Ἰωάννης *leg. G.* 2–3 ἡδέως...πρᾶγμα *om. G.* 2 ἥρπασε *Ben. Mig.* 3 παρακαλεῖ οὖν *G.* 5 φησὶ *post* ἀποστείλω *add. G.* 6 τὴν *om. G.* 9 τὴν...ἐργασίαν *G.* δὲ *pro* οὖν *leg. G.* 10 ἐκεῖνο *edd. G.* ἐκείνω *M.* ἐκείνου *con. Sal.* τῇ *om. G.* 11 προσαγοράζοντας *G. sed* προαγοράσαντας *in marg. hab. Sav.* 11–12 τῶν...προαγωγὰς *om. G.* 13 περιποιουμένους *con. Sav.* περιποιούμενος *M. edd. G.* αὐτὸν *G. quam lectionem con. Ben.* αὐτῷ *M. edd.* 15 φιλαληθῶς *G.* 16 τῷ μακαρίῳ λέγοντες Ἰωάννῃ *pro* λέγοντες...Ἰωάννῃ *leg. G.* 18 αὐτοῖς *Mig.* αὐτοὺς *M. Big. Mont. Ben.* (*om. G.*). 20 οὕτως...κοινωνίαν *om. G.* 20–21 τότε γράφει ὁ Ἰωάννης τῷ Θεοφίλῳ λιπαρῶς *pro* γράφει...Θεοφίλῳ *leg. G.* 21 τὴν *om. Mig.* 23 παρέσχε *Ben. Mig.* οὐ προσέσχε τὴν χάριν *G.* 24 ἀμιλλείας *G.* 25 ἀνωτέρω εἴρηται *G.* 26 ὑπηγόρευσε *Ben. Mig. G.*

ψεῦδος ὡμολογημένον, ἠμφιεσμένον δὲ τὴν πολυσχιδῆ συκοφαντίαν τὴν ἐν τοῖς ἀοράτοις, μηδὲν ἔχων αὐτῶν διαβάλλειν τὸν βίον· καὶ παρασκευάζει αὐτοὺς ἐν τῷ παλατίῳ ὡς γόητας δακτυλοδεικτεῖσθαι. ὡς δὲ εἶδον οἱ ἀσκηταί, ὅτι οὐ μόνον αὐτὸν οὐ διορθοῦνται, ἀλλὰ καὶ εἰς ὀργὴν πλείονα κινοῦσιν, ἀξιώτας αὐτῷ προσάγοντες πολλούς, μετὰ τοῦ ἀναθεματίζειν πᾶσαν ψευδοδοξίαν, ἐπιδιδόασι λιβέλλους ἐντευκτικοὺς τῷ Ἰωάννῃ, ἀναδιδάξαντες τὰ τῆς τυραννίδος εἴδη, μετὰ καὶ κεφαλαίων τινῶν—ἃ αἰσχύνομαι ἐπὶ τῶν νηπιωτέρων τέως λέγειν, ἵνα μὴ καὶ τῆς πίστεως αὐτοὺς ἀπελάσω, ἴσως καὶ παρὰ τοῖς τελειοτέροις οὐ πιστευόμενος. πάλιν καὶ δι' ἑαυτοῦ καὶ δι' ἑτέρων ἐπισκόπων ὁ Ἰωάννης παρακαλεῖ αὐτοὺς παύσασθαι τῆς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας διὰ τὴν ἐκ τῆς δίκης κακοπάθειαν, γράψας τῷ Θεοφίλῳ, ὅτι "Εἰς τοσοῦτον ἠλάθησαν λύπης οἱ ἄνδρες, ὡς καὶ ἐγγράφως σου κατηγορεῖν· λοιπὸν τὸ δοκοῦν σοι ἀντίγραψον· οὐ γὰρ ἀνέχονταί μου ἀποστῆναι τοῦ στρατοπέδου." ἐπὶ τούτοις διαπυρωθεὶς ὅλος ὁ Θεόφιλος εἴργει καὶ τὸν ἀδελφὸν τῶν μοναχῶν τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας, Διόσκορον τὸν ἐπίσκοπον, γεγηρακότα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ· τῷ δ' ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ γράφει· "Οἶμαι μέν σε μὴ ἀγνοεῖν τὸ διάταγμα τῶν κανόνων τῶν ἐν Νικαίᾳ, ὅπου θεσπίζουσιν 'ἐπίσκοπον ὑπερόριον μὴ κρίνειν δίκην'· εἰ δὲ ἀγνοεῖς, μαθὼν ἀπόσχου τῶν κατ' ἐμοῦ λιβέλλων. εἰ γὰρ καὶ δέοι με κριθῆναι, παρὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ οὐ παρὰ σοῦ ἀφεστῶτος ἑβδομήκοντα πέντε ἡμερῶν ὁδόν."

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Η'>

Λαβὼν τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωάννης καὶ ἀναγνούς, ταύτην μὲν ἔσχεν παρ' ἑαυτῷ, τοῖς δὲ ἀσκηταῖς ἀμφοτέρων τῶν μερῶν

1 ψεῦδος μὲν ὁμολογησάμενον *G.* πολυσχιδῆ *correxi.* πολυσχεδῆ *M. edd. G.* 2 διαβαλεῖν *G.* 4 εἶδον *Ben. Mig. G.* ἴδον *M. Big. Mont.* αὐτὸν *edd. G.* αὐτῶν *M.* 5 οὐ *ante* διορθοῦνται *om. G.* διορθοῦται *G.* ἀλλὰ...κινοῦσιν *om. G.* ἀξιώσας *G.* 6 τὸ ἀναθεματίσαι *G.* 8 εἴδη *edd. G.* ἤδη *M.* καὶ *om. G.* 9 ἃ λέγειν ἐπὶ τῶν νεωτέρων οὐχ ὅσιον *pro* ἃ...λέγειν *leg. G.* νηπιωτέρων *Ben. Mig.* νηπιοτέρων *M. Big. Mont.* 10 τῆς *om. edd.* ἀπελασθῶσιν *G.* 11 πιστευόμενα *G.* 14 τοσαύτην...λύπην *G.* οἱ ἄνδρες *om. edd.* 16 οὐδὲ *G.* 17 ὁ Θεόφιλος ὅλος *G.* 18 τῆς...ἐκκλησίας *om. G.* 20–21 τῶν ἐν Νικαίᾳ κανόνων *edd. G.* 23 δέομαι *G.* 24 σου *post* ἀφεστῶτος *add. G.* ἑβδομήκοντα πέντε *G.* ἑβδομηκονταπέντε *M. edd.* 25 οὖν *post* Λαβὼν *add. G.* ὁ Ἰωάννης τὴν ἐπιστολὴν *G.* 26 ἔσχε *Ben. Mig. G.*

διελέχθη τὰ πρὸς εἰρήνην. ἀκούσαντα δὲ ἀμφότερα τὰ μέρη ἐτραχύνθη, τὸ μὲν ὡς τετυραννημένον, τὸ δὲ ὡς οὐκ ἔχον ἄνευ Θεοφίλου τὴν τῆς εἰρήνης ἐξουσίαν, διὰ τὸ καὶ κατὰ κέλευσιν αὐτοῦ ἐπιδεδωκέναι τὰς τῆς συκοφαντίας δεήσεις. οὕτως ὁ Ἰωάννης δοὺς αὐτοῖς ἀπόκρισιν ἀπέλυσεν τῆς ἑαυτοῦ διανοίας. πρὸς τούτοις ἀναχωρήσαντες οἱ μοναχοὶ τοῦ μέρους τοῦ ἠδικημένου, συντάσσουσι πολυστίχους δεήσεις, ἐγγράψαντες κατὰ μὲν τῶν μοναχῶν ὡς συκοφαντῶν, κατὰ δὲ Θεοφίλου τὰ Θεοφίλου—ἵνα μὴ ἄλλως εἴπω τοσαῦτα ὅσα ἕκαστος οἶδεν. καὶ ἐντευξάμενοι τοῖς αὐγούστοις προσέρχονται ἐν τῷ μαρτυρίῳ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τῇ βασιλίσσῃ δεηθέντες, τῶν μὲν ἀντιδίκων μοναχῶν τὴν δέησιν παρὰ τοῖς ἐπάρχοις γυμνασθῆναι, τὸν δὲ Θεόφιλον παραστάντα καὶ ἄκοντα ἐπὶ Ἰωάννου κριθῆναι. ἐπράχθη ἡ δέησις ἔχουσα τὴν ἀπόφασιν τήνδε· "Ὥστε τὸν μὲν Θεόφιλον, παραστάντα διὰ τοῦ μαγίστρου καὶ ἕκοντα καὶ ἄκοντα, δοῦναι δίκην ἐπὶ Ἰωάννου· τοὺς δὲ Θεοφίλου μοναχοὺς ἢ συστῆναι ἑαυτοῖς ἐπὶ τοῖς ἐγκλήμασιν, οἷς κατηγόρησαν τῶν ἁγίων γερόντων, ἢ τὰ τῶν συκοφαντῶν ὑφίστασθαι." οὕτως οὖν εἰς μὲν τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀπεστάλη Ἐλάφιος, ὁ νῦν ἀπὸ πριγκίπων, διαγαγεῖν τὸν Θεόφιλον, τὴν δὲ λοιπὴν ἀπόφασιν οἱ ἔπαρχοι ἐξεβίβασαν. γυμναζομένης δὲ τῆς δίκης καὶ εἰς ἄπορον καταληγούσης, οἱ μὲν νόμοι ἐπέκειντο ἀποστίλβοντες τὸ ξίφος, οἱ δὲ ἄθλιοι ἐκεῖνοι φοβηθέντες τὴν ἔκβασιν ὑπερτίθενται εἰς Θεόφιλον, ὡς αὐτοῦ αὐτοὺς ὑποβαλόντος καὶ τὰς δεήσεις ὑπαγορεύσαντος. οὕτως ἡ τάξις βάλλει αὐτοὺς εἰς δεσμωτήριον μέχρι τῆς Θεοφίλου παρουσίας, μὴ ἀνασχομένη ἐπὶ τοιαύτῃ ὑποθέσει δέξασθαι ἐγγύας. καὶ τούτων οἱ μὲν τελευτῶσιν ἐν τῇ εἱρκτῇ χρονοτριβήσαντες διὰ τὴν Θεοφίλου βραδυτῆτα, οἱ δὲ μετὰ τὴν Θεοφίλου παρουσίαν χρήμασι τὸ

2 ἐταράχθη *G.* 4 αὐτοὺς *ante* τὰς *add. G.* ὁ *om. G.* 5 ἀπέλυσε *Ben. Mig. G.* 6 τοῦ ἠδικημένου μέρους *G.* τοῦ *post* μέρους *om. edd.* 9 ὡς *post* μὴ *add. G.* λεχθῶσι *pro* εἴπω *leg. G.* οἶδε *G.* 10 ἐντευξάμενοι *Big. Mont. G.* ἐνευξάμενοι *M. Ben. Mig.* Αὐγούστοις *edd.* 14 οὖν *ante* ἡ *add. G.* τήνδε *ante* τὴν *leg. G.* 15 μὲν *om. G.* 17 ἢ *om. edd.* ἑαυτοὺς *in marg. hab. Sav.* 19 μὲν τὴν *om. G.* 19–20 μικρὸν ὕστερον ἀπὸ πριγκίπων γεγονὼς μετὰ γραμμάτων τοῦ βασιλέως πρὸς τὸν Αὐγουστάλιον τῆς πόλεως *pro* ὁ...πριγκίπων *leg. G.* 20 πριγκίπων *edd. G.* πριγκήπων *M.* περὶ δὲ τῶν μοναχῶν αὐτοῦ τὴν *pro* τὴν...λοιπὴν *leg. G.* 21 ὕπαρχοι *G.* γυμναζούσης *G.* 27 ὑποθέσει τοιαύτῃ *G.*

πρᾶγμα ἐξευμαρίσαντος, ἐν τελευταίᾳ ἐξετάσει τὴν Προκονησσὸν οἰκεῖν παρὰ τῶν νόμων κατεκρίθησαν ὡς συκοφάνται. οὕτως ὁ Θεόφιλος παραστάς, καθάπερ κάνθαρος πεφορτωμένος τῆς κόπρου τῶν ἐξ Αἰγύπτου καλλίστων καὶ αὐτῆς <τῆς> Ἰνδίας, ὑπὲρ δυσώδους φθόνου εὐωδίαν ἐκχέων, εἰσῄει εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἕκτην ὥραν, τῇ πέμπτῃ τοῦ σαββάτου, ὑπὸ τοῦ ναυτικοῦ κατακροτούμενος στίφους. τὴν ἄτιμον ἀποφερόμενος δόξαν, περὶ ἧς προεῖπεν ὁ ἀπόστολος· "Ὧν ἡ δόξα ἐν τῇ αἰσχύνῃ αὐτῶν," ἐπενεγκών, "οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες." καὶ ξενίζεται ἐν σκηνώμασιν οὐ δικαίοις, φυγὼν τὴν ἐκκλησίαν, ἐπιλαθόμενος τὸ Δαυειδικὸν ἐκεῖνο, "Ἐξελεξάμην παραῤῥιπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μου μᾶλλον ἢ οἰκεῖν με ἐν σκηνώμασιν ἁμαρτωλῶν"· εἰργόμενος τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ ἰδίου συνειδότος. διατρίψας δὲ τρεῖς ἑβδομάδας ἡμερῶν, οὔτε τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ συνέτυχεν κατὰ τὸ ἔθος τῶν ἐπισκόπων, οὔτε ἐπλησίασεν ὅλως τῇ ἐκκλησίᾳ, ἀλλ' ἔμενεν ἀγωνιζόμενος νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τὸ νέον ἔχθος τῷ παλαιῷ ἐπισυνάψας, ὅπως τὸν ἐπίσκοπον Ἰωάννην ἐξώσῃ, οὐ μόνον τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ ζῆν· τοῦτο μὲν ἀφειδίᾳ χρυσίου τοὺς δεισιδαίμονας τῶν κρατούντων ὠνούμενος κατὰ τῆς ἀληθείας, τοῦτο δὲ πολυτελεῖ τραπέζῃ τοὺς γαστριμάργους δουλούμενος, τοῦτο δὲ καὶ κολακείᾳ καὶ ὑποσχέσει τῆς μείζονος ἀξίας τοὺς συμφένακας τῶν κληρικῶν ἐπαγόμενος. συνδήσας πάντας τούτους ἄνευ σχοινίου ταῖς ἡδοναῖς, καθάπερ λαοπλάνος τις δαίμων, τὸ κριτικὸν τῶν ψυχῶν καταγοητεύσας, ἐζήτει πρόσωπον δαιμονιῶδες εἰς τὴν τοῦ δράματος ὑπηρεσίαν, ὃ δὴ καὶ ἐπέτυχεν. δύο γὰρ διακόνων ἐκβληθέντων τῆς ἐκκλησίας ὑπὸ τοῦ ἐπι-

1 ῥώσαντες *pro* ἐξευμαρίσαντος *leg. G.* Προκονησσὸν *correxi.* Προκόνησον *M.* Προκόννησον *edd. G.* 2 ὡς συκοφάνται κατεκρίθησαν *G.* 3–6 καὶ παρῆν Θεόφιλος σὺν τῶν ἐξ Αἰγύπτου καλλίστων καὶ τῆς Ἰνδίας πεφορτωμένας τὰς ὁλκάδας ἔχων, οἱ δὲ ἄλλοι διαπεράσαντες σὺν Θεοφίλῳ εἰσίεσαν ἐν Κωνσταντινουπόλει *pro* οὕτως...Κωνσταντινούπολιν *leg. G.* 4 τῆς *add. Ben. Mig.* 5 εἶσι *Big. qui* εἰσήει *con.* τὴν *om. Ben. Mig.* 6 ἕκτῃ ὥρᾳ *edd.* ὥρᾳ ἕκτῃ *G.* 7 τοῦ ναυτικοῦ...στίφους *edd.* τῆς ναυτικῆς...στίφεως *M.* 11 Δαυειδικὸν *correxi.* Δαυϊτικὸν *M.* Δαυΐδικὸν *edd.* 14 ἐν τῇ πόλει *post* ἡμερῶν *add. G.* 15 συνέτυχε *Ben. Mig. G.* 16 ἐναγωνιζόμενος *G.* 17 τὸ *om. G.* 18 ἐξεώσῃ *post* ἐκκλησίας (*in l.* 19) *leg. G.* 19 ζῆν *edd. G.* ἀπαλλάξῃ *post* ζῆν *add. G.* 20 δεισιδαιμονεστέρους *G.* 22 πάλιν *pro* καὶ *post* δὲ *leg. G.* καὶ *post* ἀξίας *add. G.* 23 ὑπαγόμενος *G.* 23–24 τοὺς πάντας *pro* πάντας τούτους *leg. G.* 25 τότε δὴ ζητεῖ ὁ Θεόφιλος *pro* ἐζήτει *leg. G.* 26 οὗ *G.* ἐπέτυχε *G.* 27 παρὰ *pro* ὑπὸ *leg. G.*

σκόπου Ἰωάννου ἐπὶ πλημμελήμασι παρανόμοις, ἀπεχρήσατο τῇ κουφότητι καὶ πείθει αὐτοὺς ἐπιδοῦναι λιβέλλους κατὰ τοῦ Ἰωάννου, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἀποκαταστῆσαι εἰς τὸν τῆς λειτουργίας τόπον (ἦν δὲ αὐτῶν τὰ πταίσματα, τοῦ μὲν φόνος, τοῦ δὲ μοιχεία), ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν. μετὰ γὰρ τὴν ἐξορίαν Ἰωάννου ἀποκατέστησεν αὐτοὺς εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν, δηλαδὴ τοὺς λιβέλλους ἐπιδόντας, οὓς ὑπηγόρευσεν αὐτὸς ἐκεῖνος, ἔχοντας μὲν ἀληθὲς οὐδέν, πλὴν τούτου, ὅτι παρῄνει πᾶσι μετὰ τὴν κοινωνίαν ἀπογεύεσθαι ὕδατος ἢ παστίλλου, ἵνα μὴ ἀκουσίως τῷ σιέλῳ ἢ τῷ φλέγματι συνεκπτύσωσί τι τοῦ συμβόλου· αὐτὸς πρῶτος ποιῶν τὸ πρᾶγμα, εὐλάβειαν ἐκδιδάσκων τοὺς βουλομένους. μετὰ δὲ τὸ δέξασθαι τοὺς λιβέλλους συστρέφεται παρὰ τῇ Εὐγραφίᾳ, ἅμα Σευηριανῷ καὶ Ἀντιόχῳ καὶ Ἀκακίῳ καὶ λοιποῖς ἔχουσι μνησικακίαν κατὰ τοῦ Ἰωάννου ἐπὶ ταῖς παραινέσεσι ταῖς κοσμίαις. εἰώθει γὰρ ὁ μακάριος, κατὰ τὸν Παῦλον, "δημοσίᾳ τε καὶ κατ' οἴκους" σεμνοπρέπειαν ἐκδιδάσκειν, μάλιστα συνεχῶς ταῖς τοιαύταις ἐπισκήπτων, ὅτι "Γραΐδες οὖσαι διὰ τὸν χρόνον, τί ἀνηβᾶν παραβιάζεσθε τὸ σῶμα, βοστρύχους ἐπὶ μετώπου φέρουσαι καθάπερ ἑταιρίδες, ὑβρίζουσαι καὶ τὰς λοιπὰς ἐλευθέρας, ἐπὶ ἀπάτῃ τῶν συντυγχανόντων, καὶ τοῦτο χῆραι;" συναχθέντες δὲ ἐζήτουν τρόπον πῶς ἄρξονται τῆς δίκης. εἷς δέ τις τῶν παρόντων ὑπέθετο, δόντας δεήσεις τῷ βασιλεῖ, καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἑλκύσαι εἰς τὸ συνέδριον. τοῦτο οὖν γίνεται, καθάπερ ἐπὶ τῶν Ἰουδαίων, χρυσίου τὰ πάντα αὐτοῖς ἐξομαλίζοντος. ἦμεν δὲ ἡμεῖς τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι καθεζόμενοι σὺν τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ ἐπισκοπείου, ἐξιστάμενοι πῶς ὁ ἀγώγιμος καὶ μόνος κελευσθεὶς παραστῆναι εἰς τὸ στρατόπεδον ἐπ' ἐγκλήμασιν ἀνοσίοις, μετὰ τοσούτων παρεγένετο ἐπισκόπων· πῶς τε

2 τοῦ *om. G.* 5 δὲ *pro* δὴ *leg. G.* πεποίηκε *Ben. Mig. G.* 6 ἀπεκατέστησεν *G.* 8 παρῄνει *edd. G.* παρήνη *M.* 9 ἀπογεύσασθαι *G.* καὶ *pro* ἢ *leg. Big.* παστίλλου *G.* παστίλου *M. edd.* 13–14 Ἀκακίῳ καὶ Ἀντιόχῳ *G.* 14 τοῦ *om. G.* 15 κοσμικαῖς *G.* 17 ταῖς τοιαύταις συνεχῶς *G.* 18 γὰρ ἀειδεῖς *G.* ἀνηβᾶν *edd. G.* 18–19 τὸ σῶμα ἐκβιάζεσθε *G.* 19 τοῦ *ante* μετώπου *add. G.* αἱ *ante* ἑταιρίδες *add. G.* 20 ἐντυγχανόντων *G.* 21 χήραι *G.* 23 δοὺς τὰς *pro* δόντας *leg. G.* ἑλκῦσαι *G.* 25 ὁμαλίζοντος *in marg. hab. Sav.* 25–27 ἦν δὲ ὁ Ἰωάννης σὺν ἑτέροις τεσσαράκοντα ἐπισκόποις καθέζομενος ἐν τῷ τρικλίνῳ τοῦ ἐπισκοπείου, καὶ διελογίζοντο *pro* ἦμεν...ἐπισκοπείου *leg. G.* 27 τρικλινίῳ *Big. Mont.* 28 καὶ μόνος *om. G.* 29 ἀνοσίοις *om. G.* δὲ *G.*

ἀθρόον μετεκέρασεν τὰς τῶν κρατούντων γνώμας, ἐπὶ τὸ χεῖρον διαστρέψας τοὺς πλείονας τοῦ κλήρου. διαπορούντων δὲ ἡμῶν ἐμπνευσθεὶς ὁ Ἰωάννης τῷ πνεύματι λέγει τοῖς πᾶσιν· "Εὔξασθε, ἀδελφοί, καί, εἰ φιλεῖτε τὸν Χριστόν, ἐμοῦ ἕνεκεν μή τις ἀπολείπῃ τὴν ἑαυτοῦ ἐκκλησίαν. 'Ἐγὼ γὰρ ἤδη σπένδομαι, καὶ ὁ καιρὸς τῆς ἀναλύσεώς μου ἐφέστηκεν,' κατὰ τὸν εἰπόντα, καὶ πολλὰς θλίψεις ὑποστάς, ἀπολείψω τὸ ζῆν, ὡς ὁρῶ. οἶδα γὰρ τὴν σκευωρίαν τοῦ Σατανᾶ, ὅτι οὐκ ἔτι φέρει μου τὴν ἐπάχθειαν τῶν λόγων τῶν κατ' αὐτοῦ γινομένων. καὶ οὕτως ἐλεηθῆτε· ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν μνημονεύετέ μου." συσχεθέντες δὲ ἀφάτῳ ἀθυμίᾳ, οἱ μὲν ἐδακρύομεν, ἕτεροι δὲ ἐξήρχοντο τοῦ συνεδρίου, τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν ἱερὰν κεφαλὴν σὺν τῷ εὐστόχῳ καὶ μακαρίῳ στόματι ἠσπάζοντο δεδακρυμένοι καὶ κεκομμένῳ τῷ πνεύματι. παρακαλέσας δὲ ἐπανελθεῖν εἰς τὸ συνέδριον ὧδε κἀκεῖσε περιπετομένους, καθάπερ μελίσσας περιβομβούσας κυψέλῃ, λέγει· "Καθίσατε, ἀδελφοί, καὶ μὴ κλαίετε, ἐπὶ πλέον με θρύπτοντες. 'ἐμοὶ γὰρ τὸ ζῆν Χριστός, καὶ τὸ ἀποθανεῖν κέρδος.' ἐθρυλεῖτο γὰρ καρατομεῖσθαι διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς παῤῥησίας. καὶ εἰ μνημονεύετε, ἀναπτύξατε ὑμῶν τὰς μνήμας, ὅτι πάντοτε ἔλεγον ὑμῖν· 'Ὁδός ἐστιν ὁ παρὼν βίος, καὶ τὰ χρηστὰ αὐτοῦ καὶ τὰ λυπηρὰ παροδεύεται· καὶ πανήγυρις τὰ παρόντα· ἠγοράσαμεν, ἐπωλήσαμεν, καταλύομεν.' μὴ ἀμείνους ἐσμὲν τῶν πατριαρχῶν, τῶν προφητῶν, τῶν ἀποστόλων, ἵνα ἀθάνατον ἡμῖν παραμείνῃ τοῦτο τὸ ζῆν;" ἐπολύλυξας δέ τις τῶν παρόντων εἶπεν· "'Αλλὰ θρηνοῦμεν τὴν ἡμῶν ὀρφανίαν, τὴν τῆς ἐκκλησίας χηρείαν, τὴν τῶν θεσμῶν σύγχυσιν, τὴν φιλαρχίαν τῶν μὴ φοβουμένων τὸν Κύριον καὶ ταῖς προστασίαις ἐπιπηδώντων, τῶν πτωχῶν τὸ ἀπροστάτευτον, τῆς

1 μετεκέρασε *Ben. Mig. G.* 2 αὐτῶν *pro* ἡμῶν *leg. G.* 3 τῷ πνεύματι ὁ Ἰωάννης *G.* παροῦσιν *pro* πᾶσιν *leg. G.* 5 ὑπολείπῃ *G.* 6 ἐφέστηκε *Ben. Mig. G.* μακάριον Παῦλον *pro* εἰπόντα *leg. G.* 7 καὶ ὑπὸ πολλὰς θλίψεις *G.* ὑποστάς *om. G.* ζῆν *edd. G.* 8 μου φέρει *G.* 11 τῶν ἐπισκόπων *post* μὲν *add. G.* ἐδάκρυον *G.* 13 εὐστόχῳ *M. edd.* ἀσχέτῳ *G.* εὐτρόχῳ *vel* εὐστόμῳ *con. Big.* καὶ *om. G.* ἀσπαζόμενοι *G.* δεδακρυμένοι *edd. G.* δεδακρυμμένοι *M.* 13–14 καὶ κεκομμένῳ *om. G.* 14 ἅπαντας *post* ἐπανελθεῖν *add. G.* 15 περιβομβούσας *G.* περιβομβώσας *M. edd.* 16 κυψέλῃ *om. G.* μου *post* ἀδελφοί *add. G.* 17 ἐπιπλείῳ *G.* 17 *et* 24 ζῆν *edd. G.* 18 ἐθρυλεῖτο *correxi.* ἐθρυλλεῖτο *M. edd. G.* 19 ἔλεγε δὲ αὐτοῖς πάλιν, ὅτι *pro* καὶ *leg. G.* 22 καταλύωμεν *G.* 24 τοῦτο *om. G.* 25 ἔφη *G.* 28 ἐπιπηδώντων *edd.* ἐπιπηδόντων *M.* ἐπιδιδόντων *G.*

διδασκαλίας τὴν ἐρημίαν." ἐπικρούσας δὲ τῷ λιχανῷ δακτύλῳ τὸν ταρσὸν τῆς ἀριστερᾶς χειρός (εἰώθει γὰρ ὁ φιλόχριστος ἐν ταῖς κατὰ νοῦν φροντίσιν αὐτὸ ποιεῖν), τῷ ὁμιλοῦντι αὐτῷ εἶπεν· "Ἄρκει, ἀδελφέ· μὴ πολλὰ λέγε· ἀλλ' ὃ εἶπον, τὰς ἐκκλησίας ὑμῶν μὴ ἀφῆτε. οὔτε γὰρ ἀπ' ἐμοῦ ἤρξατο τὸ διδασκάλιον, οὔτε εἰς ἐμὲ ἐτελεύτησεν. μὴ οὐκ ἀπέθανεν Μωϋσῆς· οὐχ εὕρηται Ἰησοῦς; οὐκ ἐτελεύτησε Σαμουήλ· οὐ κέχρισται ὁ Δαυείδ; ἀπέλιπε τὸν βίον Ἱερεμίας· οὐκ ἦν ὁ Βαρούχ; ἀνελήφθη Ἠλίας· οὐ προεφήτευσεν Ἐλισσαῖος; ἐκαρατομήθη Παῦλος· οὐ κατέλιπεν Τιμόθεον, Τίτον, Ἀπολλὼ καὶ ἄλλους μυρίους;" μετὰ τούτους τοὺς λόγους λέγει Εὐλύσιος ὁ Ἀπαμείας τῆς Βιθυνίας· "Ἐπάναγκες ἡμᾶς ἐστι κατέχοντας τὰς ἐκκλησίας ἀναγκασθῆναι καὶ κοινωνῆσαι καὶ ὑπογράψαι." ἔφη ὁ ἅγιος Ἰωάννης· "Κοινωνήσατε μέν, ἵνα μὴ σχίσητε τὴν ἐκκλησίαν, μὴ ὑπογράψητε δέ· οὐδὲν γὰρ ἐμαυτῷ σύνοιδα ἄξιον καθαιρέσεως ἐννοήσας." τούτων οὕτως ἐχόντων ἐδηλώθησαν οἱ ἀποσταλέντες ὑπὸ Θεοφίλου. κελεύει αὐτοὺς εἰσελθεῖν· εἰσελθόντας ἤρετο, ποίου εἶεν βαθμοῦ. λέγουσιν· "Ἐπίσκοποι." παρακαλεῖ καθίσαντας εἰπεῖν ἐφ' ᾧ πάρεισιν. οἱ δὲ λέγουσι· "Παραναγνωστικὸν ἔχομεν μόνον· ποιήσατε οὖν αὐτὸ ἀναγνωσθῆναι." κελεύει ὁ Ἰωάννης ἀναγνωσθῆναι. προστάσσουσι τῷ παιδαρίῳ τοῦ Θεοφίλου ἀναγνῶναι τὴν ὑπηγορίαν, καὶ ἀνέγνω. ἦν δὲ τὸ ὕφος τοῦτο· "Ἡ σύνοδος ἡ ἁγία ἡ ἐπὶ Δρῦν συναχθεῖσα" (τόπος δέ ἐστιν οὕτω καλούμενος πέραν θαλάσσης, Ῥουφίνου προάστειον, ἐν ᾧ ἦσαν συνηθροισμένοι) "Ἰωάννῃ" (παραλείψαντες ὃ ἦν, 'τῷ ἐπισκόπῳ'· φιλεῖ γάρ πως ἡ ἐσκοτισμένη ψυχὴ οὐκ ἀκολούθως βλέπειν, ἀλλὰ φαντάζεσθαι ἃ τὸ πάθος ὑπαγορεύει)· "λιβέλλους ἐδεξάμεθα κατὰ σοῦ περι-

1 λειχανῷ *G.* 3 αὐτῷ *om. G.* 4 λέγε *om. G.* ὃ *edd. G.* οἱ *M.* 6 ἐτελεύτησε *Ben. Mig. G.* ἀπέθανε *Ben. Mig. G.* 7 οὐχ εὑρέθη Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυή; *G.* 7–8 οὐκ ἐχρίσθη Δαβίδ; *G.* 8 Δαυείδ *correxi.* Δανιδ *M. edd.* Ἱερεμίας *correxi.* Ἰηρεμίας *M.* Ἱερεμίας *edd.* Ἱερεμίας τὸν βίον *G.* 10 οὐ κατέλιπεν *M.* οὐκ ἀπέλιπεν *Big. Mont.* οὐκ ἀπέλιπε *Ben. Mig. G.* 11 μετὰ δὲ τοὺς λόγους τούτους *G.* 14 μακάριος *pro* ἅγιος *leg. G.* 16–17 παραγενομένων δὲ τῶν ἀπεσταλμένων παρὰ Θεοφίλου, ἐμηνύθησαν εἰσελθεῖν. εἰσελθόντων δὲ αὐτῶν *pro* τούτων...εἰσελθόντας *leg. G.* 18 βαθμοῦ εἰσι *G.* αὐτῷ *post* λέγουσιν *add. G.* 19 παρῆσαν *G.* 20 οὖν *om. G.* 22 τοῦ *om. G.* ὑπαγορίαν *G.* 24–25 τόπος... συνηθροισμένοι *om. G.* 26 τουτέστι *post* ἦν *add. G.* γράψαντες δὲ ὁ ἐμελέτουν *post* ἐπισκόπῳ *add. G.* ἐσκοτωμένη *G.*

ἔχοντας μυρία κακά. ἀπάντησον τοίνυν, ἐπαγόμενος Σαραπίωνα καὶ Τίγριον τοὺς πρεσβυτέρους· ἔστι γὰρ αὐτῶν χρεία." ἦσαν δὲ οἱ ἐλθόντες πρὸς αὐτὸν Διόσκορος καὶ Παῦλος ἐν Λιβύῃ ὑπόγυον καταστάντες νέοι. μετὰ τὸ ἀναγνωσθῆναι τὴν δέλτον ἀντιλέγουσιν οἱ σὺν τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ ἐπίσκοποι, δηλώσαντες τῷ Θεοφίλῳ διὰ τριῶν ἐπισκόπων καὶ πρεσβυτέρων δύο, Λουπικίνου καὶ Δημητρίου καὶ Εὐλυσίου, καὶ πρεσβυτέρων Γερμανοῦ καὶ Σευήρου, τῶν πάντων ἁγίων ἀνδρῶν καὶ ἀξιολόγων· "Μὴ κατάλυε τὰ πράγματα τῆς ἐκκλησίας καὶ μὴ σχίζε τὴν ἐκκλησίαν, δι' ἣν ὁ Θεὸς εἰς σάρκα κατῆλθεν. εἰ δὲ ἀτακτῶν καταλύεις τοὺς ἐν Νικαίᾳ κανόνας τῶν τιή ἐπισκόπων καὶ 'ὑπερόριον δικάζεις δίκην,' σὺ πέρασον πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν εὐνομουμένην πόλιν, μὴ προκαλούμενος τὸν Ἄβελ κατὰ τὸν Κάϊν εἰς τὸ πεδίον, ἵνα σου ἡμεῖς πρῶτοι ἀκούσωμεν. ἔχομεν γὰρ κατὰ σοῦ ἑβδομήκοντα κεφαλαίων λιβέλλους, προδήλους ἀθεμιτουργίας ἔχοντας. καὶ πλείους ἐσμὲν τῆς συνόδου, Θεοῦ χάριτι συναχθέντες οὐκ ἐπὶ καταλύσει τῆς ἐκκλησίας, ἀλλ' ἐν εἰρήνῃ. σὺ μὲν γὰρ εἷ τριακοστὸς ἕκτος ἐξ ἐπαρχίας μιᾶς· ἡμεῖς δέ ἐσμεν τεσσαράκοντα ἐκ διαφόρων ἐπαρχιῶν, ἐν οἷς ἐσμεν καὶ ἑπτὰ μητροπολῖται· καὶ ἀκόλουθόν ἐστι τὸν ἐλάσσονα παρὰ τῶν πλειόνων καὶ διαφερόντων κατὰ τοὺς κανόνας κριθῆναι. ἔχομεν γάρ σου καὶ τὴν ἐπιστολήν, δι' ἧς παρεγγυᾷς τῷ συλλειτουργῷ ἡμῶν Ἰωάννῃ 'τὸ μὴ δεῖν ὑπερορίας εἰσδέ-

1–2 Σαραπίωνα καὶ Τίγριον *edd. G.* Σαραπίονα καὶ Τίγρην *M.* 2 καὶ Παῦλον ἀναγνώστην *post* πρεσβυτέρους *add. G.* χρεία *edd. G.* χρεία *M.* οὗτοι γὰρ συγκατηγοροῦντο τῷ Ἰωάννῃ *post* χρεία *add. G.* 3 ἐν Λιβύῃ *om. G.* 4 δὲ *post* μετὰ *add. G.* 5 τῷ *om. Big. Mont.* μακαρίῳ *pro* ἐπισκόπῳ *leg. G.* 6 τριῶν...δύο *om. G.* καὶ... δύο *om. edd.* 7 Λουπικίνου *correxi.* Λουππικίνου *M. edd. G.* δύο *post* πρεσβυτέρων *add. edd.* 7–8 τῶν ἐπισκόπων, καὶ Γερμανοῦ καὶ Σευήρου τῶν πρεσβυτέρων, πάντων ἀνδρῶν ἁγίων καὶ εὐλαβῶν καὶ ἀξιολόγων *G.* 9–14 ἔξω ἔθους τοιοῦτο τὸ ἀκανονίστως καταλύειν τὴν Ἐκκλησίαν, ἥνπερ ὁ Κύριος περιεποιήσατο τῷ ἰδίῳ αἵματι· προσῆκεν οὖν σε περᾶν πρὸς ἡμᾶς εἰς τὴν εὐνομουμένην πόλιν, καὶ μὴ προσκαλεῖσθαι τὸν Ἄβελ, κατὰ τὸν Κάϊν *pro* Μὴ...ἀκούσωμεν *leg. T.* 10 εἰς *om. G.* ἐφόρεσεν *pro* κατῆλθεν *leg. G.* 11 ἀτακτῶν *G.* ἀστεκτῶν *M. edd.* ἐν *om. G.* Νικαίας *G.* τριακοσίων ὀκτωκαίδεκα ἁγίων πατέρων καὶ *pro* τιή *leg. G.* 13 εὐνομένην *G. sed* εὐνομουμένην *con. Sav.* Ἄβελ *correxi.* Ἄβελ *M. edd. T. G.* 16 τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι *post* ἐσμὲν *leg. G.* 17 τῇ *post* ἐπὶ *add. Ben. Mig.* 18–22 σὺ γὰρ ἐξ ἑνὸς κλίματος εἶ, ἡμεῖς δὲ ἐκ διαφόρων, καὶ ἐσμὲν τεσσαράκοντα ἑπτὰ μητροπολῖται· καὶ δέον τοὺς ἐλάττονας ὑπὸ τῶν πλειόνων καὶ διαφόρων τούτους κριθῆναι *pro* σὺ...κριθῆναι *leg. T.* 19 *et* 20 ἐσμεν *Ben. Mig. G.* ἐσμὲν *M. Big. Mont.* 20 οἱ *post* ἑπτὰ *add. G.* μητροπολῖται *edd. T.* μητροπολίται *M. G.* ἐλάττονα *G.* 22 παρεγγυᾶσαι *G.* 23 ὑπερορίους *G.*

χεσθαι δίκας.' ὅθεν πειθόμενος τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς νόμοις, παρακάλει σου τοὺς κατηγόρους, ἢ παύεσθαι τῆς κατὰ σοῦ κατηγορίας, ἢ τῆς πρὸς αὐτὸν προσόδου." πρὸς ταῦτα κινηθεὶς ὁ Ἰωάννης τοῖς μὲν ἐπισκόποις αὐτοῦ ἔλεγεν· "Ὑμεῖς ὃ δοκεῖ ὑμῖν δηλώσατε, ἐμὲ δὲ ἀκόλουθόν ἐστι πρὸς τὰ δηλωθέντα μοι ἀντισημᾶναι." τοῖς δὲ περὶ Θεόφιλον ἀνταπέστειλεν ταῦτα· "Ἐγώ, εἰ μὲν ἔχει τις κατ' ἐμοῦ λέγειν, μέχρι τῆς δεῦρο οὐδεπώποτε ἔγνων· εἰ δέ τις κατεῖπέν μου, καὶ βούλεσθέ με παραγενέσθαι, τοὺς προδήλους μου ἐχθρούς, οἵτινες ἐκ τῆς ἀμελείας αὐτῶν ἐκακώθησαν πρὸς ἐμέ, βάλλετε ἔξω τούτους τοῦ ὑμετέρου συλλόγου· καὶ οὔτε τόπου ἀμφισβητῶ ὅπου με δέοι κριθῆναι, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἔδει ἐν τῇ πόλει. εἰσὶ δὲ οὓς παραιτοῦμαι, Θεόφιλος, ὃν ἐλέγχω εἰρηκότα καὶ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ καὶ ἐν Λυκίᾳ, ὅτι "Ἀπέρχομαι εἰς τὸ κομιτᾶτον Ἰωάννην καθελεῖν.' ἔστι δὲ ἀληθές, ἐξ ὧν παραγενόμενος οὔτε συνέτυχέν μοι οὔτε ἐκοινώνησέν μοι. ὃς οὖν πρὸ τῆς ἀκροάσεως τὰ ἐχθρῶν ἐπετέλεσεν, τί ἂν ποιήσῃ μετὰ τὴν δίκην; ὁμοίως δὲ καὶ Ἀκάκιον διελέγχω ἐφ' ᾧ εἶπεν· "Ἐγὼ αὐτῷ ἀρτύω χύτραν.' περὶ δὲ Σευηριανοῦ καὶ Ἀντιόχου, οὓς τάχιον μετελεύσεται ἡ θεία δίκη, τί δεῖ καὶ λέγειν, ὧν τὰς νεωτεροποιΐας καὶ τὰ κοσμικὰ ἄδουσι θέατρα; οὐκοῦν παρακέκλησθε, εἰ κατὰ ἀλήθειαν βούλεσθέ με ἐλθεῖν, τούτους τοὺς τέσσαρας· εἰ μὲν ὡς δικαστάς, ἐκβάλλετε τούτους τοῦ συνεδρίου· εἰ δὲ ὡς κατηγόρους, στήσατε εἰς τὴν κρίσιν, ἵνα γνῶ ὅπως κονίζωμαι, πότερον ὡς πρὸς ἀντιδίκους ἢ ὡς δικαστάς· καὶ πάντως ἐλεύσομαι οὐ μόνον πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, ἀλλὰ καὶ πρὸς πᾶσαν τῆς οἰκουμένης σύνοδον. ὥστε οὖν γνῶτε, ἐὰν μυριάκις ἀποστείλητε πρός με, οὐδὲν πλέον ἀκούσεσθε παρ' ἐμοῦ." τούτων ἐξελθόντων, νοτάριος παρὰ

1 ὅροις καὶ *ante* νόμοις *add. G.* 2 παύσασθαι *G.* κατὰ σοῦ *om. G.* 4 ὃ δοκεῖν *Mont. Ben. sed* ὃ δοκεῖ *con. Ben.* 6 ἀντιδηλῶσαι *pro* ἀντισημᾶναι *leg. G.* ἀνταπέστειλε *Ben. Mig.* οὕτως *pro* ταῦτα *leg. G.* 7 τι *ante* λέγειν *add. G.* 8 κατεῖπέ *Ben. Mig. G.* 9 οἵτινες *G.* 10 τούτους ἔξω *edd.* τούτους *om. G.* 11 οὐκ *pro* οὔτε τόπου *leg. G.* ὅπου δέῃ *G.* 14 τὸ κομιτᾶτον *correxi.* τὸ κωμητάτον *M.* τὸν κομητάτον *Big. Mont.* τὸν κομιτάτον *Ben. Mig.* τὸ κομητάτον *G.* τὸν *ante* Ἰωάννην *add. G.* 15 συνέτυχέ *Ben. Mig. G.* συντετύχηκέ *G* οὐδὲ *pro* οὔτε *post* μοι *leg. G.* ἐκοινώνησέ *Ben. Mig. G.* 16 ἐπετέλεσε *Ben. Mig. G.* 18 ὧν *G. sed* ᾧ *con. Sav.* ἀρτύω αὐτῷ *G.* 19 τάχιον *edd. G.* τάχειον *M.* θεία *edd. G.* θεῖα *M.* 22 τούτους *post* ἐκβάλλετε *om. G.* 25–26 ὑμᾶς *pro* τὴν.. ἀγάπην *leg. G.* 27 πρὸς μὲ *Big. Mont. G.* 28 ἦλθε *post* νοτάριος *add. G.* ἐλθὼν *post* νοτάριος *con. Ben.*

πόδας γράμμα ἔχων βασιλικόν, ἐν ᾧ προεδεήθησαν ἄκοντα αὐτὸν ἀπαντῆσαι εἰς τὴν δίκην, κατήπειγεν αὐτὸν εἰς τὴν κρίσιν. μετὰ τὴν ἀπόκρισιν τὴν πρὸς τὸν νοτάριον ἐμηνύθησαν δύο πρεσβύτεροι τοῦ Ἰωάννου, Εὐγένιός τις, ὃς μισθὸν τῆς κατὰ τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου συσκευῆς τὴν προεδρίαν ἔλαβεν Ἡρακλείας, καὶ ὁ ἡσυχαστὴς Ἰσαάκιος—ἵνα μὴ ἄλλως εἴπω—λέγοντες· "Ἐδήλωσέν σοι ἡ σύνοδος· Πέρασον πρὸς ἡμᾶς, ἀπολογησόμενος τὰ ἐγκλήματα." πρὸς ταῦτα ὁ Ἰωάννης ἀντεδήλωσεν δι' ἐπισκόπων ἑτέρων· "Ποίᾳ ἀκολουθίᾳ δικάζετε, οἱ μήτε τοὺς ἐχθρούς μου ἐξώσαντες, καὶ διὰ τῶν ἐμῶν κληρικῶν με μεταστελλόμενοι;" οἱ δὲ λαβόντες τοὺς ἐπισκόπους, τὸν μὲν ἔδειραν, τὸν δὲ περιέσχισαν, τῷ δὲ σίδηρα τῷ τραχήλῳ περιέθηκαν, ἃ ἦσαν εὐτρεπίσαντες τῷ ἁγίῳ, ἵν' οὕτως βληθεὶς εἰς πλοῖον, εἰς ἄδηλον ἀποσταλῇ τόπον· τοῦ δαίμονος καθάπερ λέοντας ἀγριώσαντος αὐτούς. καὶ ὁ μὲν ὅσιος, εἰδὼς τὴν ἀναιδῆ αὐτῶν γνώμην, ἑαυτὸν ἐπέσχεν. οἱ δὲ γεννάδες, πράξαντες ὑπομνημάτια ἀράχνης ἀσθενέστερα πρὸς ἀφοσίωσιν, ἀποφαίνονται κατὰ τοῦ μακαρίου, οὗ οὔτε τὸ πρόσωπον εἶδον, οὔτε φωνῆς αὐτοῦ ἤκουσαν, ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ τὴν ἐν πολλῷ χρόνῳ ὑφαινομένην κακίαν συμπεραιώσαντες (ἀνεπίσχετον γὰρ τὸ δαιμονιῶδες ὅρμημα, οὐκ ἀναμένον σκέψιν). καὶ πέμψαντες τῷ βασιλεῖ ἀναφορὰν προέταξαν· "Ἐπειδὴ κατηγορηθεὶς Ἰωάννης ἐπὶ κακοῖς τισι καὶ συνειδὼς ἑαυτῷ, οὐκ ἠθέλησεν ἀπαντῆσαι, τόνδε τοιοῦτον καθαιροῦσιν οἱ νόμοι· ὃ δὴ καὶ ὑπέστη. περιέχουσι δὲ οἱ λίβελλοι καὶ καθοσιώσεως ἔγκλημα. κελεύσει οὖν ἡ ὑμῶν εὐσέβεια καὶ ἄκοντα αὐτὸν ἐξωσθῆναι καὶ δίκας δοῦναι

1 προσεδεήθησαν *G.* 2 κατάπειγε *in marg. hab. Sav.* οὖν ἐπὶ *pro* αὐτὸν εἰς *leg. G.* 3 δὲ *post* μετὰ *add. G.* τὸν *om. G.* 4 τῶν *pro* τοῦ *leg. G.* 4–5 κατ' αὐτοῦ *pro* κατὰ...Ἰωάννου *leg. G.* 7 Ἐδήλωσέ *Ben. Mig. G.* 8 πρὸς *ante* τὰ *add. G.* τὰ κατὰ σοῦ ἐπιδοθέντα ἡμῖν *post* ἐγκλήματα *add. G.* ἀντεδήλωσε *Ben. Mig. G.* 9 δικάζετε, οἱ *om. G.* 10 ἐξεώσαντες *G.* κἀμὲ δὲ *pro* καὶ *leg. G.* 11 με *om. G.* μεταστέλλου *G.* ὅ τε Θεόφιλος καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἐπίσκοποι κρατήσαντες αὐτοὺς *pro* οἱ...ἐπισκόπους *leg. G.* 12 τὸν *pro* τῷ *ante* δὲ *leg. G.* 13 ἅπερ *pro* ἃ *leg. G.* Ἰωάννῃ *post* ἁγίῳ *add. G.* ἵνα *G.* οὕτω *G.* 14–15 καθάπερ λέοντας *post* αὐτοὺς *leg. G.* 15 ἐπεὶ δὲ Ἰωάννης τοὺς καλοῦντας ὡς ἐχθροὺς παρεγράφετο, οἰκουμενικὴν δὲ ἐπεκαλεῖτο σύνοδον, ἰδὼν *pro* καὶ...εἰδὼς *leg. G.* 16 ὑπέσχεν *G.* 17 ὑπομνήματα *G.* ἀδρανέστερα *G.* 18 Ἰωάννου, καὶ καταψηφισάμενοι αὐτοῦ καθεῖλον αὐτὸν *post* μακαρίου *add. G.* οὔτινος οὐδὲ...οὐδὲ *G.* εἶδον *Ben. Mig. G.* ἴδον *M. Big. Mont.* 19 αὐτοῦ *om. G.* 21 ἀνέμενον *G.* 23 τισι κακοῖς *G.* ἀπαντῆσαι οὐκ ἠθέλησεν *G.* 24 καθαιροῦσιν *edd. G.* καθαίρουσιν *M.* 25 λιβέλλοι *edd.*

ἐπὶ τῇ καθοσιώσει, ἐπειδὴ ἡμῖν οὐκ ἔξεστι ταῦτα ζητεῖν." ὦ τρισάθλιοι, ἃ φρονεῖτε καὶ ποιεῖτε; αἰσχύνεσθε ταῦτα ποιεῖν, οὐ Θεόν, ἀλλὰ ἀνθρώπους αἰδούμενοι ἢ φοβούμενοι. ἦν δὲ ἡ καθοσίωσις ἡ εἰς τὴν βασίλισσαν λοιδορία, ὡς ἐκεῖνοι ἀνήνεγκαν, ὅτι εἶπεν αὐτὴν Ἰεζάβελ. καὶ οἱ μὲν θαυμάσιοι, τὸν διὰ ξίφους θάνατον αὐτοῦ ποθήσαντες ἰδεῖν, οὕτως ἀνήνεγκαν· ὁ δὲ Θεὸς καὶ τούτων ἐφανέρωσεν τὴν ἐνδομυχοῦσαν κακίαν, καὶ τῶν ἀρχόντων ἐμαλάκυνε τὴν καρδίαν, καθάπερ ἐπὶ τοῦ Δανιὴλ συνέβη ἐν Βαβυλῶνι. ἐκεῖ γὰρ οἱ μὲν λέοντες ἡμερώθησαν, φεισάμενοι τοῦ Δανιήλ, οἱ δὲ ἄνθρωποι ἠγριώθησαν, ἀφειδήσαντες τοῦ προφήτου· καὶ ἐδυσώπησεν ὁ Θεὸς τοὺς παρὰ φύσιν ἀγριωθέντας, τῶν παρὰ φύσιν ἡμερωθέντων.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Θ'>

Οὕτως ἐξεώσθη ὁ Ἰωάννης τῆς ἐκκλησίας, κόμητος ἀποσταλέντος σὺν στρατιωτικῇ βοηθείᾳ, καθάπερ ἐπὶ βαρβαρικῆς παρατάξεως. ἐκβληθεὶς δὲ φθάνει εἰς τὰ κατὰ Πραίνετον τῆς Βιθυνίας ἀγρίδια. μέσης δὲ διαγενομένης ἡμέρας μιᾶς, συνέβη θραῦσίν τινα γενέσθαι ἐν τῷ κοιτῶνι. φοβηθέντες ἐκ τούτου, δι' οἰκείου νοταρίου ἀνακαλοῦνται τὸν Ἰωάννην μετὰ ἡμέρας ὀλίγας, ἀποδόντες τῷ οἰκείῳ θρόνῳ. οὕτως ὁ Θεόφιλος σὺν τοῖς Αἰγυπτίοις φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεται (ἐζήτει γὰρ ἡ πόλις αὐτὸν θαλασσῶσαι). μετὰ δύο μῆνας πάλιν ὑπαναπνεύσαντες τῆς πληγῆς, φρυάττονται ἐκ δευτέρου κατὰ τοῦ Ἰωάννου· καὶ εὐπρόσωπον ἀρχὴν οὐχ εὑρίσκοντες, πέμπουσι πρὸς τὸν σοφιστὴν τῶν τοιούτων εἰς Ἀλεξάνδρειαν δηλώσαντες· "Ἡ πάλιν ἀπάντησον στρατηγήσων κατὰ τοῦ Ἰωάννου, ἤ, εἰ τοῦτο

2 πράττοντες *pro* ποιεῖν *leg. G.* 6 αὐτοῦ θάνατον *G.* 7 καὶ *om. G.* ἐφανέρωσε *Ben. Mig. G.* 10 φεισάμενοι...ἠγριώθησαν *om. G.* 12 ἡμερωθέντας *pro* ἀγριωθέντας *in marg. hab. Sav.* διὰ τῶν κατὰ φύσιν ἀγριωθέντων *pro* τῶν...ἡμερωθέντων *leg. G.* 13 παραυτὰ κελεύει τὸν Ἰωάννην ἐξωσθῆναι *pro* Οὕτως...Ἰωάννης *leg. G.* ἐξεώσθη *correxi.* ἐξώσθη *M. edd.* κόμητος *edd. G.* κώμητος *M.* 18 δι'...νοταρίου *in marg. hab. M.* 20–21 αὐτὸν ἡ πόλις *G.* 21 παρόντων δὲ τούτων *pro* μετὰ...πάλιν *leg. G.* 22 οἱ πρώην κατήγοροι *ante* φρυάττονται *add. G.* τοῦ *om. G.* αὐτὸς δὲ ἐθάρρει ἐπὶ τούτοις, καὶ ἠξίου ἐκζητεῖσθαι [ἐπιζητεῖσθαι *in marg. hab. Sav.*] τὰ κατηγορούμενα *post* Ἰωάννου *add. G.* 23–24 εὐπρόσωπον δὲ ἀρχὴν μὴ εὑρίσκοντες οἱ κατήγοροι, πέμπουσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πρὸς Θεόφιλον *pro* καὶ...Ἀλεξάνδρειαν *leg. G.* 25 τοῦ *om. G.*

δέδοικας διὰ τοὺς λαούς, τρόπον ἡμῖν ὑπόθου τινά, δι' οὗ τὴν ἀρχὴν ποιήσωμεν." πρὸς τούτοις ὁ Θεόφιλος αὐτὸς μὲν οὐκ ἀπήντησεν, εἰδὼς ὅπως διέφυγεν, ἀπέστειλεν δὲ τρεῖς ἐλεεινοὺς ἐπισκόπους, Παῦλον καὶ Ποιμένα καὶ ἕτερον νεοχειροτόνητον, συναποστείλας αὐτοῖς καὶ κανόνας τινάς, οὓς πεποιήκεισαν οἱ Ἀρειανοὶ κατὰ τοῦ μακαρίου Ἀθανασίου, ἵνα αὐτοῖς τοῖς κανόσι χρησάμενοι δίκας πλέξωσι τῷ Ἰωάννῃ, ὡς μετὰ καθαίρεσιν ἑαυτῷ ἐπεισελθόντι (ὁρμητικὸς γάρ ἐστιν ἐκ φύσεως, καὶ προπετὴς καὶ θρασὺς καὶ διαφερόντως φιλόνεικος—οὐδὲν γάρ ἐστι τοῦ φανέντος αὐτῷ ὑπὸ τῆς ὄψεως, <πρὸς> ὃ οὐχὶ θᾶττον τοῦ δέοντος ἀκατασχέτως ὁρμᾷ, ἐπ' αὐτῷ μήτε κρίσιν μήτε σκέψιν ἀναμένων. ἀλογίστῳ δὲ φορᾷ χρώμενος ἀτάκτως βαδίζει ἐπὶ τὴν τούτου συγκατάθεσιν, καὶ τῇ ψηφισθείσῃ ἀποφάσει βεβαίως ἐπερειδόμενος εὐτόνως ἀντιφιλονεικεῖ παντὶ τῷ βουλομένῳ ἀνταποφήνασθαι· σπουδάζων ἀεὶ τὴν ἑαυτοῦ κρίσιν τε καὶ ψῆφον νικῶσάν τε καὶ κρατοῦσαν ἀποφαίνειν)· ὃ δὴ καὶ ποιοῦσιν ἐπιστάμενοι αὐτοῦ τὸ ἦθος. μετακαλεσάμενοι γὰρ τῆς Συρίας καὶ Καππαδοκίας καὶ τῆς Ποντικῆς διοικήσεως καὶ Φρυγίας ὅλους μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, συναθροίζουσιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν. οἱ δὲ παραγενόμενοι κατὰ τὴν τῶν κανόνων ἀκολουθίαν ἐκοινώνησαν τῷ Ἰωάννῃ, ἵνα μὴ τὰ αὐτὰ τοῖς πρώτοις ἐργάσωνται. γνόντες δὲ οἱ κρατοῦντες ἠγανάκτησαν ἐπὶ τῇ κοινωνίᾳ αὐτῶν. καὶ Θεόδωρος μὲν ὁ Τυάνων ἐπίσκοπος, ἀνὴρ εὐσχήμων, συνεὶς τὴν σκευωρίαν ἐξ ὧν ἦλθεν εἰς τὰ ὦτα αὐτοῦ, ἵνα μὴ ἐξακολουθήσῃ τῇ προπετείᾳ Θεοφίλου, ἀσυντάκτως καταλιπὼν τοὺς πάντας, κατέλαβεν ἑαυτοῦ τὴν ἐκκλησίαν, μακρὰν χαίρειν εἰπὼν τῷ κομιτάτῳ, ἀσφαλισάμενος ἑαυτοῦ τὴν ἐπαρχίαν τῷ τείχει τῆς εὐσεβείας, μέχρι τέλους ἐμμείνας τῇ τῶν πιστῶν Ῥωμαίων κοινωνίᾳ, οἷς μαρτυρεῖ ὁ Παῦλος λέγων· "Ἡ πίστις ὑμῶν ἐν ὅλῳ τῷ κόσμῳ καταγγέλλεται." Φαρέτριος δέ, ὁ Καισαρείας τῆς πρὸς τῷ Ἀργαίῳ,

1 ὑπόθου ἡμῖν *G.* 2 ποιησόμεθα *G.* 2–3 οὐκ ἀπήντησεν μὲν αὐτὸς *G.* 3 ἀπέστειλε *Ben. Mig. G.* 4 οὕτω καλουμένους *post* Ποιμένα *add. G.* ἄλλον τινὰ *pro* ἕτερον *leg. G.* 5 ἐποίησαν *G.* 6 ἵν' *G.* τούτοις *con. Ben.* 8 ὑπεισελθόντι *G.* 10 πρὸς *con. Mig.* εἰς *con. Ben.* 13–14 ἐπερειδόμενος *ante* τῇ *leg. G.* 14 καὶ *post* βεβαίως *add. G.* 19 ὅλης *con. Ben.* 20 ἐπίσκοποι καὶ μητροπολῖται *post* παραγενόμενοι *add. G.* 22 τοῦτο *post* δὲ *add. G.* 25 ἀκολουθήσῃ *G.* 26 τὴν ἑαυτοῦ *G.* 27 κομιτάτῳ *edd.* κωμιτάτω *M.* 27–28 μακρὰν... τέλους *om. G.* 29–30 οἷς...καταγγέλλεται *om. G.*

ὑπερβολῇ δειλιάσας, καθάπερ οἱ κομιδῇ παῖδες τὰ μορμολυκεῖα, μηδ' ἐξελθὼν ἑαυτοῦ τὴν πόλιν, συντίθεται τοῖς ἐναντίοις διὰ γραμμάτων, καίπερ μηδὲ κληθεὶς εἰς τὸ μέσον, ἀπειροκάλως ἔχων περὶ τὴν προεδρίαν ἀνοίᾳ τῶν κρειττόνων. Λεόντιος δέ, ὁ Ἀγκύρας τῆς Γαλατίας, συγκλωσθεὶς Ἀμμωνίῳ τῷ Λαοδικείας τῆς κεκαυμένης, κεκαυμένην ἐποίησαν τὴν ἐκκλησίαν. οὐ μόνον ἡττηθέντες ταῖς τῶν κρατούντων ἀπειλαῖς, ἀλλὰ τοὐναντίον ἐλπίδι δώρων βασιλικῶν ἀπατηθέντες ἐν τῇ δευτέρᾳ συνόδῳ, εἰσφέρουσι γνώμην μοχθηρὰν τοῖς περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον, κρατῆσαι τὴν Θεοφίλου ἄκριτον κρίσιν, καὶ μηδ' ὅλως δοῦναι τόπον ἀπολογίας τῷ Ἰωάννῃ, δικαιολογίᾳ τῇ τῶν κανόνων τῶν ὑπὸ Θεοφίλου ἀποσταλέντων, οὓς ἐθέσπισαν οἱ τεσσαράκοντα τῶν Ἀρείου κοινωνικῶν γράψαντες· "Εἴ τις ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, ἀδίκως ἢ δικαίως καθαιρεθείς, ἑαυτῷ ἐπεισέλθοι δίχα συνόδου εἰς τὴν ἐκκλησίαν, τὸν τοιοῦτον μηκέτι ἔχειν χώραν ἀπολογίας ἀλλὰ τέλεον ἐξωθεῖσθαι"—καὶ οὗτος μὲν ὁ κανών, ὡς παράνομος ὑπὸ παρανόμων τεθείς, ἐξωστρακίσθη ἐν Σαρδικῇ ὑπὸ Ῥωμαίων καὶ Ἰταλῶν καὶ Ἰλλυριῶν καὶ Μακεδόνων καὶ Ἑλλαδικῶν (ὡς μᾶλλον αὐτὸς οἶσθα, μεγαλώνυμε Θεόδωρε), ὁπηνίκα Λιβέριος ἢ Ἰούλιος ἐπὶ Κώνσταντος βασιλέως ἐδέξατο τὸν Ἀθανάσιον εἰς κοινωνίαν καὶ Μάρκελλον τὸν Γαλάτην, δι' οὓς καὶ ὁ κανὼν ἐκεῖνος ἐτέθη. ἡ μέντοι δυὰς τῶν θαυμασίων τῶν περὶ Ἀμμώνιον καὶ Λεόντιον, συμπλακέντες Ἀκακίῳ καὶ Ἀντιόχῳ καὶ Κυρίνῳ τῷ Χαλκηδόνος καὶ Σευηριανῷ, εἰσῆλθον πρὸς τὸν βασιλέα ἀναδιδάξαντες εἰσκληθῆναι τοῦ μέρους τοῦ Ἰωάννου δέκα ἐπισκόπους (ἦσαν δὲ πλείους τῶν τεσσαράκοντα) ἐπὶ συστάσει τῶν κανόνων, τῶν μὲν διϊσχυριζομένων ὀρθοδόξων αὐτοὺς εἶναι, τῶν δὲ ἀποδεικνυόντων αὐτοὺς Ἀρειανῶν ὑπάρχειν. εἰσελθόντες δὲ οἱ περὶ τὸν γέροντα ψυχῇ τε καὶ πολιᾷ Ἐλπίδιον, τὸν Λαοδικείας

1 δειλίας *δείσας G.* μορμολυκεῖα *correxi.* μορμολύκια *M.* μορμολύκεια *edd. G.* 2 *et* 3 μὴ *G.* 2 αὐτοῦ *G.* 4 ἀγνοίᾳ *edd.* 5 τῆς *ante* Ἀγκύρας *leg. G.* 9 εἰσφερόντων...τῶν *con. Sav.* 9–10 Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον *G.* 11 τόπον ἀπολογίας δοῦναι *G.* 13 κοινωνικοὶ *G.* 14 δικαίως ἢ ἀδίκως *G.* 16 ἐξωσθῆναι *G.* 17 ὑπὸ...τεθεὶς *om. G.* 18 Ἰλλυριῶν *correxi.* Ἰλλυρίων *M. edd. G.* 19 ἐπισκόπων *post* Ἑλλαδικῶν *add. G.* 19–20 ὡς...Θεόδωρε *om. G.* 20 καὶ *pro* ἢ *leg. G.* Κωνσταντίου *G.* 21 ἐδέξαντος *G.* ἅγιον *post* τὸν *add. G.* 23 τῶν *ante* περὶ *om. G.* 26 τοῦ *ante* Ἰωάννου *om. G.* γὰρ *pro* δὲ *leg. G.* 28 ὀρθοδόξους *G.* 30 Λαοδικείας *edd. G.* Λαοδικίας *M.*

τῆς Συρίας, καὶ Τραγκύλλιον, ἔπειθον τὸν βασιλέα μὴ δεῖν ἀλόγως ἐκβάλλεσθαι τὸν Ἰωάννην· "Οὔτε γὰρ τὸ πρότερον καθῄρηται, ἀλλ' ἐξεώσθη ὑπὸ τοῦ κόμητος· οὔτε μὴν ἑαυτῷ ἐπεισῆλθεν, ἀλλὰ προστάγματι τῆς σῆς εὐσεβείας, νοταρίου ἀποσταλέντος· καὶ νῦν δὲ οὓς προφέρουσι κανόνας, αἱρετικῶν αὐτοὺς δείκνυμεν ὄντας." ὡς δ' ἐπέμειναν ἄτακτα ζυγομαχοῦντες οἱ κατὰ Ἰωάννου, οἱ μὲν γεγωνοτέρᾳ φωνῇ, οἱ δὲ σεσοβημένοι στέρνων κινήσει ἀνασειόμενοι ἰταμῶς ἐπὶ τοῦ βασιλέως· πράως ὁ ἐνθεσμότατος Ἐλπίδιος, μικρᾶς παραγενομένης γαλήνης, ἔφησεν τῷ βασιλεῖ· "Βασιλεῦ, μὴ σκύλλωμεν ἐπὶ πολὺ τὴν σὴν ἡμερότητα, ἀλλὰ τοῦτο γενέσθω· ὑπογραψάτωσαν οἱ περὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον οὓς προβάλλονται ὡς ὀρθοδόξων κανόνας, ὅτι 'Τῆς πίστεως ἐσμεν τῶν ἐκθεμένων αὐτούς,' καὶ λέλυται ἡμῖν ἡ ἀμφιβολία." προσσχὼν ὁ βασιλεὺς τῷ ἁπλῷ τοῦ προβλήματος, ὑπομειδιάσας εἶπεν τῷ Ἀντιόχῳ· "Οὐδὲν τούτου λυσιτελέστερον"—ἦν δ' ἐπὶ πάντων τῶν γεγενημένων ἀναίτιος ὁ βασιλεύς, ἄλλων μεταποιούντων τὰ καλῶς τετυπωμένα. ἰλιγγιάσαντες οὖν καὶ εἰς ἀλλήλους ἐλιττόμενοι οἱ περὶ Σευηριανόν, καθάπερ ἄτακτον ὕδωρ, ἐπί τε τῷ φρονίμως ῥηθέντι καὶ ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως κρίσει, κατεσχέθησαν ἀφασίᾳ, ἐπὶ τὸ πελιδνότερον μεταβαλόντες αὐτῶν τὴν μορφήν· ὅμως ὑπὸ τῆς ἀνάγκης τοῦ τόπου σφιγγόμενοι, ὑπισχνοῦνται καὶ ἄκοντες ὑπογράψαι. οὕτως ἐξελθόντες, τὴν μὲν ὑπόσχεσιν οὐ πληροῦσιν ὡς ἀβούλητον οὖσαν, δεδοικότες τὴν ἦτταν, ἐμηχανῶντο δὲ ποίῳ τρόπῳ ἐξωσθῇ ὁ Ἰωάννης. τούτων οὕτως ἄλλων τε ἄλλως διαπραττομένων, παρίππασαν μῆνες ἐννέα ἢ δέκα, τοῦ ἐπισκόπου Ἰωάννου συναγομένου σὺν τοῖς τεσσαράκοντα ἐπισκόποις καὶ δύο, τῶν δὲ λαῶν ἀπολαυόντων μετὰ πολλῆς τῆς εὐθυμίας τῆς αὐτοῦ διδασκαλίας (φιλεῖ γάρ πως ὁ ἀκενόδοξος νοῦς ἐν ταῖς περιστάσεσι χαριέστερον

1 τῆς *om. G.* Τραγκύλλιον *G.* Τραγκύλιον *M. edd.* 3 ἐξεώσθη *correxi.* ἐξώσθη *M. edd. G.* κόμητος *edd. G.* κώμητος *M.* 4 τῷ *post* ἀλλὰ *add. G.* βασιλείας *pro* εὐσεβείας *leg. G.* 4–5 νοταρίου ἀποσταλέντος *om. G.* 6 δεικνύομεν *G.* ἐπέμενον *G.* 7 τοῦ *ante* Ἰωάννου *add. G.* γεγωνυίᾳ *G.* 9 πράως *G.* ἐνθερμότατος *G.* προσγινομένης *G.* 10 ἔφησε *Ben. Mig. G.* Βασιλεῦ *om. G.* σκύλωμεν *G.* 13 ὡς *om. G.* 14 ἡμῖν *om. G.* προσσχὼν *correxi.* προσχὼν *M. edd. G.* 15 δὲ *ante* ὁ *add. Big. Mont. G.* εἶπε *Ben. Mig. G.* 16 τούτων *edd.* δὲ *G.* 17–18 ἄλλων... τετυπωμένα *om. G.* 19 ἐλιττόμενοι *edd. G.* ἐλιττόμενοι *M.* 20 κατεσχήθησαν *G.* 21 μεταβάλλοντες ἑαυτῶν *G.* 25 ἦτταν *Ben. Mig. G.* ἧττταν *M. Big. Mont.* 27 τοῦ μακαρίου *post* Ἰωάννου *add. G.* 28 καὶ δύο ἐπισκόποις *G.*

καὶ δυνατώτερον ἀπορρέειν λόγον). ἐν τούτοις ἐπήνθησεν ἡ Δεσποτικὴ νηστεία, καθάπερ ἔαρ, δι' ἐνιαυτοῦ παραγενομένη. εἰσελθόντες δὲ πάλιν κατ' ἰδίαν οἱ περὶ Ἀντίοχον ἀνεδίδαξαν τὸν βασιλέα ὡς ἡττηθέντα τὸν Ἰωάννην, ἵνα προστάξῃ αὐτὸν ἐξωσθῆναι τοῦ Πάσχα ἐπικειμένου· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐξ ἀνάγκης ὀχλούμενος ὑπ' αὐτῶν, ὡς ἐπισκόποις ἐπίστευσεν (ὁ γὰρ ἀληθῶς πρεσβύτερος ἢ ἐπίσκοπος ψεῦδος οὐκ οἶδεν—τὰ γὰρ ὀνόματα ταῦτα τῆς ἄνω λήξεως ὑπάρχει, ἐπεὶ οὐδὲν πρεσβύτερον Θεοῦ, οὐδὲ ἐπισκοπώτερον· Θεὸς γὰρ ὁ ἐπισκοπῶν ἢ θεώμενός ἐστι τὰ πάντα. ὁ τοίνυν ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, ὡς κοινωνὸς τῶν ὀνομάτων, οὕτως καὶ τῶν πραγμάτων ὀφείλει εἶναι), καὶ δηλοῖ τῷ Ἰωάννῃ· "Ἐξελθε ἐκ τῆς ἐκκλησίας." ὁ δὲ ἀντιδηλοῖ· "Ἐγὼ παρὰ τοῦ Σωτῆρος Θεοῦ ὑποδέδεγμαι τὴν ἐκκλησίαν ταύτην εἰς ἐπιμέλειαν τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας, καὶ οὐ δύναμαι αὐτὴν καταλεῖψαι· εἰ δὲ τοῦτο βούλει (ἡ γὰρ πόλις σοι διαφέρει), βίᾳ με ἔξωσον, ἵνα ἔχω ἀπολογίαν τῆς λειποταξίας τὴν σὴν αὐθεντείαν." οὕτως μετὰ αἰδοῦς τινος ἀποστείλαντες ἐκ τοῦ παλατίου, ἐξέωσαν αὐτόν, κελεύσαντες τέως διάγειν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ, τὸ ἐνδεχόμενον τῆς τοῦ Θεοῦ ὀργῆς προσδοκῶντες, ἵνα, ἐὰν μὲν συμβῇ τι περὶ αὐτοὺς λυπηρόν, θᾶττον αὐτὸν εἰσαγαγόντες εἰς τὴν ἐκκλησίαν, ἐξιλεώσωνται τὸ θεῖον· εἰ δὲ μή, ἵνα πάλιν ἐπιθῶνται ὡς Φαραὼ τῷ Μωϋσεῖ. ἐν τούτοις ἐπέστη ἡ τοῦ μεγάλου σαββάτου ἡμέρα, ἐν ᾗ ὁ Σωτὴρ σταυρωθεὶς ἐσκύλευσεν τὸν Ἅδην. καὶ πάλιν αὐτῷ δηλοῦσιν· "Ἐξελθε τῆς ἐκκλησίας." ἀντιδηλοῖ τὰ εἰκότα. εὐλαβούμενος τοιγαροῦν

1 καὶ δυνατώτερον *om. Big.* ἀπορρεῖν *G.* 3 οὖν *pro* δὲ *leg. G.* 3–4 πρὸς τὸν βασιλέα ἀνεδίδαξαν αὐτὸν, ὡς ἡττηθέντος τοῦ Ἰωάννου *G.* 5 ταῦτα πέπρακται, ἐγγιζούσης τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα. ἐξ ἀνάγκης οὖν ὁ βασιλεὺς *pro* τοῦ...ἀνάγκης *leg. G.* 6 καὶ *ante* ὡς *add. G.* πιστεύσας *G.* 6–11 ὁ...καὶ *ante* δηλοῖ *om. G.* 7 οἶδε *Ben. Mig.* 11 οὕτω *Ben. Mig.* 12 ἐξελθεῖν τῆς ἐκκλησίας, ὅτι δύο αὐτοῦ κατεψηφίσαντο σύνοδοι, καὶ οὐ δύναται ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἐκκλησίαν εἰσελθεῖν, πρὶν ἢ ἐξελθεῖν τὸν Ἰωάννην *post* Ἰωάννῃ *add. G.* 13 ὅτι ἐγὼ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ σωτῆρος παραδέδεγμαι *G.* 13–17 Ἐγὼ παρὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐπιδέδεγμαι τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ οὐκ ἐξέρχομαι ἐμαυτοῦ, ἐὰν μὴ βίᾳ με ἐξώσητε, ἵνα ἔχω ἀπολογίαν πᾶσαν, ὅτι ἥνπερ ὁ Θεὸς κατεπίστευεν, γυνὴ με ταύτης ἐστέρησεν *pro* Ἐγὼ...αὐθεντείαν *leg. T.* 16 ἔξωσον *G.* ἐξέωσον *M. edd.* 17 αὐθεντίαν *G.* οἵτινες μετά τινος δέους *G.* 18–19 ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ διάγειν *G.* 20 μὲν *et* περὶ *om. G.* αὐτοῖς *G.* 22 ὁ *post* ὡς *add. G.* Μωϋσεῖ *correxi.* Μωϋσῇ *M. edd. G.* ἠργεῖ οὖν ὁ Ἰωάννης λοιπὸν, μηδαμῶς εἰς τὴν ἐκκλησίαν κατερχόμενος, ἀλλ' ἰδιάζων καθ' ἑαυτόν *post* Μωϋσεῖ *add. G.* 24 ἐσκύλευσε *Ben. Mig. G.* 24–25 ἐξελθεῖν ἐκ τῆς ἐκκλησίας *G.* 25 δὲ *ante* τὰ *add. G.* δὲ *pro* τοιγαροῦν *leg. G.*

ὁ βασιλεὺς τὸ εὐκαθοσίωτον τῆς ἡμέρας καὶ τὸν τῆς πολεως κλόνον μεταστέλλεται τοὺς περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον, φήσας αὐτοῖς· "Τί δέοι γενέσθαι; βλέπετε μήποτε οὐκ ὀρθῶς βουλεύεσθε." τότε οἱ γεννάδες καὶ περισσόψυχοι εἶπον τῷ βασιλεῖ· "Βασιλεῦ, ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις." τελευταῖον βοήθημα, οἱ τῷ Ἰωάννῃ συνόντες ἐπίσκοποι, ἰσάριθμοι τῆς ἁγίας νησιτείας, προσῆλθον τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ βασιλίσσῃ ἐν τοῖς μαρτυρίοις μετὰ δακρύων, παρακαλοῦντες φειδοῦς τυχεῖν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίαν, μάλιστα διὰ τὸ Πάσχα καὶ τοὺς μέλλοντας ἀναγεννᾶσθαι ἤδη μυσταγωγηθέντας, ἀπολαβοῦσαν τὸν ἱερέα. οὐκ ἠκούσθησαν ἐπὶ τούτῳ· ὡς τὸν ἅγιον Παῦλον τὸν ἀπὸ Κρατείας εἰπεῖν ἀδείλῳ τῇ παῤῥησίᾳ· "Εὐδοξία, φοβήθητι τὸν Θεόν, ἐλεήσασά σου τὰ τέκνα· μὴ ὕβριζε τὴν ἑορτὴν τοῦ Χριστοῦ τῇ τῶν 'αἱμάτων ἐκχύσει.'" ὑποστρέψαντες δὲ οἱ τεσσαράκοντα ἐπίσκοποι ἠγρύπνησαν ἐν τοῖς καταγωγίοις αὐτῶν, οἱ μὲν μετὰ δακρύων, οἱ δὲ μετὰ λύπης, ἕτεροι δὲ ἀμάχῳ τῇ διανοίᾳ κατεσχέθησαν κάρῳ, ὡς ἕκαστον ἐκυβέρνα τὸ πάθος. οἱ μέντοι πρεσβύτεροι Ἰωάννου, οἱ τὸν θεῖον ἔχοντες φόβον, ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ τῷ ἐπικαλουμένῳ Κωνσταντιαναῖς τοὺς λαοὺς συναγαγόντες, εἴχοντο τῆς ἀγρυπνίας, οἱ μὲν τὰ θεῖα λόγια ἀναγινώσκοντες, οἱ δὲ βαπτίζοντες τοὺς κατηχηθέντας, ὡς εἰκὸς διὰ τὸ Πάσχα. ταῦτα αὐτὰ προσαναφέρουσιν οἱ γνωμοφθόροι καὶ φρεναπάται, οἱ περὶ Ἀντίοχον καὶ Σευηριανὸν καὶ Ἀκάκιον, τοῖς ἑαυτῶν προστάταις, ἀξιοῦντες ἐμποδισθῆναι τοὺς λαοὺς ἀπὸ τῆς ἐκεῖ συνάξεως. ἀντεῖπεν ὁ τότε μάγιστρος, φήσας· "Νύξ ἐστι καὶ ὄχλοι πολλοί· μή τι ἀτόπημα γένηται." ἀνθυποφέρουσιν οἱ περὶ Ἀκάκιον· "Οὐδεὶς ἔμεινεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις. καὶ δεδοί-

1 καὶ τοῦ λαοῦ *post* πόλεως *add. G.* 2 Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον *G.* 3 δέει *G.* μήπως *G.* 6 ἀκούσαντες δὲ ταῦτα *ante* οἱ *add. G.* τῷ Ἰωάννῃ *post* ἐπίσκοποι *leg. G.* 7 ὄντες *post* νησιτείας *add. G.* 9 τινος *post* φειδοῦς *add. G.* Θεοῦ *pro* Χριστοῦ *leg. G.* 11 οἱ δὲ *ante* οὐκ *add. G.* 12–13 ἀποκριθεὶς δὲ ὁ ἅγιος Παῦλος ὁ ἀπὸ κρατείας, εἶπεν ἀφόβως παῤῥησίᾳ *G.* 14 Θεοῦ *pro* Χριστοῦ *leg. G.* 17 κατεσχήθησαν *G.* 18 ἐκυβέρνει *G.* καὶ οἱ κληρικοὶ *post* πρεσβύτεροι *add. G.* 19 τοῦ Χριστοῦ *pro* θεῖον *leg. G.* καὶ πάντες οἱ αὐτῷ προσκείμενοι, εὐθὺς τῆς ἐκκλησίας ἀνεχώρησαν, καὶ τὸ μὲν πάσχα *post* φόβον *add. G.* 20 ἐπιλεγομένῳ Κωνσταντιναι *G.* Κωνσταντιανᾶς *Mig.* ἐπετέλεσαν. σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ πολλοὶ ἐπίσκοποι *post* Κωνσταντιαναῖς *add. G.* 22 καὶ *post* δὲ *add. G.* 23 αὐτὰ *om. G.* 24 Ἀκάκιον καὶ Σευηριανὸν *G.* 26 ἀντεῖπέ τε *G.* τότε *om. G.*

καμεν μήποτε εἰσελθὼν ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ μὴ εὑρὼν μηδένα, αἴσθηται τῆς τοῦ λαοῦ εὐνοίας τῆς πρὸς Ἰωάννην καὶ καταγνῷ ἡμῶν ὡς βασκάνων, ἐπειδὴ μάλιστα εἴπομεν αὐτῷ, ὅτι οὐδείς ἐστιν ὅλως ὁ ἡδέως αὐτῷ προσέχων, ὡς ἀνθρώπῳ ἀσπόνδῳ." οὕτως ὁ μάγιστρος διαμαρτυράμενος αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς ἀποβησομένοις, δίδωσι Λούκιόν τινα, ὡς ἔλεγον, Ἕλληνα, ἀφηγούμενον τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ὁπλοφόρων, ἐντειλάμενος ἐπιεικῶς ἀπελθόντα καλέσαι τὸν λαὸν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ. ἀπελθὼν δέ, καὶ μὴ ἀκουσθείς, ὑποστρέφει πρὸς τοὺς περὶ Ἀκάκιον, διηγησάμενος τὸν τόνον καὶ τὴν πυκνότητα τοῦ λαοῦ. μετὰ τοῦτο λιπαρῶς αὐτὸν παρακαλοῦσι χρυσέοις ῥήμασι δυσωποῦντες καὶ ὑποσχέσει μείζονος προκοπῆς, ἵνα ἐμποδίσῃ τῇ δόξῃ τῇ τοῦ Κυρίου, ἐντειλάμενοι αὐτῷ, ἢ λόγῳ πείσαντα ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν ἐκκλησίαν, ἢ ὀργῇ ταράξαντα παῦσαι τὴν ἑορτὴν τοῦ συναγαγεῖν. ὃς ἑαυτῆς συμπαραλαβὼν κληρικοὺς τοῦ μέρους Ἀκακίου ἐξῆλθεν δευτέρᾳ φυλακῇ τῆς νυκτὸς ἐφ' ᾧ ἀπεστάλη (παρατείνουσι γὰρ τὸν λαὸν ἐν τοῖς μέρεσιν ἡμῶν ἕως ἀλέκτορος πρώτου), ἔχων Θρᾷκας ξιφήρεις, νεοστρατεύτους (κατὰ τὸν Ἡσαύ) τετρακοσίους, ἀναιδεῖς περισσῶς, ἐπεπήδησεν αἰφνίδιον κατὰ τὴν νύκτα σὺν τοῖς ὑποδεικνύουσι κληρικοῖς καὶ τοῖς στρατιώταις ἰταμῶς, ὡς ἅτε λύκος, σιδήρῳ στίλβοντι διασχίσας τοὺς ὄχλους. χωρήσας δ' ἔνδον τῶν μακαρίων ὑδάτων ἐπὶ κωλύσει τῶν μυουμένων τὴν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος, καὶ τῷ μὲν διακόνῳ θρασέως ἐντιναχθείς, τὰ σύμβολα ἐκχέει· τοὺς δὲ πρεσβυτέρους, ἤδη που καὶ ἡλικιώτας, ῥοπάλοις κατὰ κρανίου παίσας, αἵματι κιρνᾷ τὴν κολυμβήθραν. τότε ἦν ἰδεῖν τὴν ἀγγελικὴν ἐκείνην νύκτα, ἐν ᾗ καὶ δαίμονες πίπτουσιν ἐπτηχότες, εἰς λαβύρινθον μεταβληθεῖσαν. γυμναὶ γὰρ γυναῖκες σὺν τοῖς ἀνδράσι δρασμῷ ἐχρῶντο, φόβῳ τοῦ σφαγῆναι ἢ ἀσχημονῆσαι, τὸν ἄσχημον ἀσπαζόμεναι δρόμον· ἕτερος τὴν χεῖρα πληγείς, ὀδυρόμενος

1 μὴ *pro* μήποτε *leg. G.* μὴ *om. G.* 2 μηδένα εὑρὼν *G.* 6 ἐπιδίδωσι *G.* 8 εἰς τὴν ἐκκλησίαν *G.* οὖν *pro* δὲ *leg. G.* 9 καὶ διηγήσατο *G.* 11 δωρήμασι *con. Mre.* 12 ὑποσχέσεσι *G.* 12–13 δόξῃ τοῦ Χριστοῦ *G.* 13 τὸν λαὸν *post* πείσαντα *add. G.* 15 ἐξ αὐτῆς *G.* ἐξῆλθε *Ben. Mig. G.* 17 ἐκείνοις *pro* ἡμῶν *leg. G.* ἀλεκτοροφωνίας πρώτης *G.* 18 Θράκας *G.* νεοστράτους *G.* Ἡσαύ *correxi.* Ἡσαῦ *M. edd. G.* 19 οὖν *post* ἐπεπήδησεν *add. G.* αἰφνίδιον *edd. G.* αἰφνήδιον *M.* 20 ἐπιδεικνύουσι *Big. Mont.* 21 ὡς *sec. Sav.* ἀποστίλβοντι σχίσας τοὺς λαοὺς *G.* 22 δὲ *G.* 23 Χριστοῦ *pro* Σωτῆρος *leg. G.* τῶν...διακόνων *G.* 27 πτήσσουσιν *G.* 29 ἀσχήμονα *G.* 30 που *post* ἕτερος *add. G.*

ἀπῆει· ἄλλος παρθένον ἔσυρεν περισχίσας· πάντες δὲ λαφυραγωγήσαντες τὰ κειμήλια ἐσφετερίζοντο. οὕτως οἱ μὲν συλληφθέντες τῶν πρεσβυτέρων καὶ διακόνων εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐνεβάλλοντο· οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ τοῦ λαοῦ τῆς μεγαλοπόλεως ἐξεβάλλοντο. διατάγματα δὲ ἀλλεπάλληλα κατὰ τόπον προετίθεντο διαφόρους ἀπειλὰς περιέχοντα ἐπὶ ἀρνήσει τῆς κοινωνίας Ἰωάννου. πλὴν ὅμως καὶ ταῦτ' ἐγίνετο, καὶ πλείονα ἔξωθεν οἱ λεγόμενοι ἐπίσκοποι προσεφιλοτιμοῦντο· καὶ ἡ σύναξις τῶν φιλοδιδασκάλων, μᾶλλον δὲ φιλοθέων, οὐ κατηργεῖτο, ἀλλα κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν τῇ Ἐξόδῳ, "Ὅσον ἀπέκτεννον αὐτούς, τοσούτῳ πλείους ἐγίνοντο." τῇ ἐπαύριον γοῦν ἐξελθὼν ὁ βασιλεὺς τοῦ γυμνασθῆναι ἐν τῷ παρακειμένῳ πεδίῳ εἶδεν τὴν ἄσπορον γῆν τὴν περὶ τὸ Πέμπτον λευχειμονοῦσαν, καὶ ἐκπλαγεὶς ἐπὶ τῇ θέᾳ τοῦ ἄνθους τῶν νεοφωτίστων (ἦσαν γὰρ ἀμφὶ τοὺς τρισχιλίους), ἤρετο παρὰ τῶν δορυφόρων· "Τίς ἡ λογὰς τῶν ἐκεῖ συνηθροισμένων;" διαψευσάμενοι λέγουσι· "Τῶν ἑτεροδόξων," ἵνα παραγάγωσι τὸν θυμὸν τοῦ βασιλέως. γνόντες δ' ἐξαυτῆς οἱ τοῦ πράγματος μεσῖται καὶ προστάται τοῦ φθόνου πέμπουσιν εἰς τοὐπίσω τοὺς ἀφειδεστέρους τῶν ἑπομένων ἐπὶ σκορπισμῷ μὲν τῶν ἀκροατῶν, συλλήψει δὲ τῶν διδασκάλων. οἱ δ' ἐλθόντες κατέχουσι πάλιν ὀλίγους μὲν τῶν κληρικῶν, πλείους δὲ τῶν λαϊκῶν.

Καὶ ὁ Θεόδωρος ἔφη·

Ο ΔΙΑΚ. Ὦ μακαριώτατε πάτερ, καὶ τοσούτων ὄντων αὐτῶν, ὡς τρισχιλίους μόνον εἶναι τοὺς νεοφωτίστους, πῶς αὐτῶν οἱ βραχεῖς ἐκυρίευσαν στρατιῶται τὸν σύλλογον διαλύσαντες;

1 ἀπῆει *edd.* ἀπίει *M.* ἐβόα *G. sed* ἀπῆει *in marg. hab. Sav.* ἔσυρε *G.* ἕτερος ἱμάτια ἥρπαζεν, ὧν ἠδυνήθη *post* περισχίσας *add. G.* 2 δὲ *om. G.* 3 ἐβάλλοντο *G.* 5 προετίθεντο *edd. G.* προετίθοντο *M.* 6 ἔχοντα *G.* 7 ταῦτα *G.* 8 προεφιλοτιμοῦντο *G. sed* προσεφιλοτιμοῦντο *con. Sav.* αἱ συνάξεις *G.* 9 τῶν *post* δὲ *add. G.* κατηργοῦντο *G.* 10 ἐν τῇ βίβλῳ τῆς ἐξόδου περὶ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ *pro* ἐν...Ἐξόδῳ *leg. G.* ἀπέκτεινον *edd. G.* 11 τοσοῦτον *G.* ἐξ ἐκείνου γὰρ κατ' ἰδίαν τὰς συνάξεις διαφόροις τόποις ἐποιοῦντο, ὡς καὶ Ἰωαννίτας προσαγορευθῆναι αὐτούς *post* ἐγίνοντο *add. G.* δὲ *post* τῇ *add. G.* γοῦν *om. G.* 12 εἶδε *Ben. Mig. G.* 13 ἐπὶ *pro* περὶ *in marg. hab. Sav.* λευχειμονοῦσαν *edd. G.* λευχημονοῦσαν *M.* 15 ἀμφοῖν *G. sed* ἀμφὶ *con. Sav.* δωρυφόρων *G.* 16 συνηγμένων *G.* δὲ *ante* λέγουσι *add. G.* 17 Οὐαλεντινιανῶν *post* ἑτεροδόξων *add. G.* τὴν ἀγανάκτησιν *pro* τὸν θυμὸν *leg. G.* 18 δὲ *G.* ἐξ αὐτῆς *Big. Mont. G.* μεσῖται *edd.* μεσίται *M. G.* 21 μὲν *om. G.* 23–*p.* 59, *l.* 3 καὶ μηδεὶς ἀπιστῶν λεγέτω, πῶς τοσούτων ὄντων τῶν νεοφωτίστων οἱ βραχεῖς αὐτῶν ἐκυρίευσαν

Ο ΕΠΙΣΚ. Τοῦτο οὐκ ὀλιγότητος δεῖγμα, οὐδὲ τεκμήριον ἀζηλίας, ἀλλὰ πλεονέκτημα εὐλαβείας καὶ διδασκάλων ἐπιμελείας ἀπόδειξις, ἀδιαλείπτως τὸ ἄμαχον τῆς γνώμης ἐπανορθούντων.

Ὁ Θεόδωρος εἶπεν·

Ο ΔΙΑΚ. Ἄριστα ἔφης· οὔτε γὰρ ἔπρεπεν τοὺς φρόνησιν ἐκμανθάνοντας καὶ ἐπιείκειαν παρὰ τοῦ ἱεροῦ Ἰωάννου ἀφρόνως καὶ τεταραγμένως αὐτοῦ ἀντιποιεῖσθαι.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Ι'>

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἡσθεὶς οὖν ἐπὶ τούτῳ, παρακαλῶ, μὴ ἀνάκοπτε τοὺς λόγους τοὺς ὑπὸ κακῶν πραγμάτων τεχθέντας (ἔοικε γὰρ τίκτειν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τοὺς λόγους τὰ πράγματα). σὺν τοῖς κατασχεθεῖσιν οὖν κληρικοῖς τε καὶ λαϊκοῖς συνελήφθησαν καὶ γυναῖκες ἀνδρῶν ἐπισήμων. ἔστι δὲ ὧν καὶ τὰ μαφόρια ἥρπασαν, ἑτέρων δὲ τὰ ἐνώτια σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ὠτὸς συναπέσπασαν· ὡς ἰδοῦσάν τινος Ἐλευθέρου γυναῖκα εὐδαιμονεστάτην σφόδρα, καταλείψασαν τὸ ἑαυτῆς μαφόριον, μεταμφιασαμένην τὸ σχῆμα τὸ τῶν δουλίδων, δρομαίαν εἰσβαλεῖν εἰς τὴν πόλιν ἐπὶ σωτηρίᾳ τῆς σωφροσύνης (ἦν γάρ, ὡς εἰκός, εὐανθῆ μορφὴν καὶ εὐφυῆ πλάσιν ἠμφιεσμένη). τούτῳ οὖν τῷ τρόπῳ πληρωθεῖσαι αἱ φυλακαὶ τῶν διαφόρων ἀρχόντων μετεποιοῦντο εἰς ἐκκλησίας· καὶ ὕμνοι μὲν καὶ ἀναφοραὶ μυστηρίων ἐν ταῖς φυλακαῖς ἐπετελοῦντο, μάστιγες δὲ καὶ στρεβλώσεις καὶ ὅρκοι φρικτοὶ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἠμιλλῶντο ἐπὶ ἀναθεματισμῷ Ἰωάννου τοῦ μέχρι θανάτου ἐχθρεύσαντος τῇ κακίᾳ τοῦ διαβόλου. τῆς Πεντηκοστῆς δὲ συμπληρωθείσης, μετὰ πέντε

στρατιῶται σύλλογον διαλύσαντες; θαυμαζέτω δὲ μᾶλλον τῆς εὐλαβείας τὸ πλεονέκτημα καὶ διδασκάλου ἐπιμελείας ἀπόδειξιν *pro* Καὶ...ἀπόδειξις *leg. G.*

3 ἐπανορθοῦντος *G.* 5–6 Ὁ...ἔφης *om. G.* 5 δὲ *post* Ὁ *add. edd.* 6 οὐ *G.* ἔπρεπε *Ben. Mig. G.* 10 ἔοικε *correxi.* ἐοίκει *M. edd.* 12 δὲ *pro* οὖν *leg. G.* τε *om. G.* 13 καὶ *ante* τὰ *om. G.* 14 ἡρπάγησαν *G.* λωβῷ *G.* 15 ὡς καὶ ἐλευθέραν τινὰ *pro* ὡς...Ἐλευθέρου *leg. G.* καὶ *post* γυναῖκα *add. G.* 16 μετημφιασμένην *G.* 17 ἀνδρῶν *pro* δουλίδων *leg. G.* δρόμῳ *G.* δρομαίως *con. Big.* 19 πάσῃ *pro* πλάσιν *leg. G.* 20 καὶ *post* φυλακαὶ *add. G.* 22–23 μάστιγές τε καὶ ὅρκοι φρικτοὶ καὶ στρεβλώσεις *G.* 23 ταῖς *om. G.* ἐπράττοντο *pro* ἠμιλλῶντο *leg. G.* 24 ἐκθρεύσαντος *G. sed* ἐχθρεύσαντος *con. Sav.* τοῦ *post* κακίᾳ *om. G.* 25 ὁ οὖν Ἰωάννης ἐπὶ δύο μῆνας οὐδαμοῦ προέβαινεν, ἀλλ' ἦν ἐν τῷ ἐπισκοπείῳ τῆς ἐκκλησίας ἄπρακτος *post* διαβόλου *add. G.*

ἡμέρας εἰσελθόντες οἱ περὶ Ἀκάκιον καὶ Σευηριανὸν καὶ Ἀντίοχον καὶ Κυρῖνον πρὸς τὸν βασιλέα λέγουσιν αὐτῷ· "Βασιλεῦ, σὺ ἡμῖν παρὰ Θεοῦ οὐκ ἐξουσιαζόμενος, ἀλλ' ἐξουσιάζων τῶν πάντων, ἔξεστί σοι ὃ θέλεις ποιῆσαι. μὴ γίνου πρεσβυτέρων πραότερος καὶ ἐπισκόπων ὁσιώτερος· εἴπομέν σοι ἐπὶ πάντων· 'Ἐπὶ τὴν κεφαλὴν ἡμῶν ἡ Ἰωάννου καθαίρεσις.' μὴ τοίνυν φείσῃ ἑνὸς ἀνθρώπου, ἀφειδήσας πάντων ἡμῶν·" Ἰουδαϊκοῖς ῥήμασι, τάχα δὲ καὶ πράγμασι, παραπείσαντες τὸν βασιλέα. οὕτως ἀποστείλας ὁ βασιλεὺς Πατρίκιον τὸν νοτάριον δηλοῖ τῷ Ἰωάννῃ τάδε· "Οἱ περὶ Ἀκάκιον καὶ Ἀντίοχον καὶ Σευηριανὸν καὶ Κυρῖνον τὸ κατὰ σὲ κρῖμα ἐπὶ τὴν ἑαυτῶν ἔθηκαν κεφαλήν. τὸ κατὰ σαυτὸν οὖν ἀναθεὶς τῷ Θεῷ, ἔξελθε τῆς ἐκκλησίας." οὕτως κατελθὼν ὁ ἐπίσκοπος Ἰωάννης, μετὰ τὴν τρανὴν φάσιν καὶ ἀνεπισκίαστον, τοῦ ἐπισκοπείου σὺν τοῖς ἐπισκόποις, λέγει πᾶσι· "Δεῦτε, προσευξάμενοι συνταξώμεθα τῷ ἀγγέλῳ τῆς ἐκκλησίας"· γεγηθὼς μὲν ἐπὶ τῷ πράγματι, λυπούμενος δὲ ἐπὶ τῇ τοῦ λαοῦ κακουχίᾳ. ἑξαυτῆς δέ τις σημαίνει τῶν φιλοθέων δυναστῶν τῷ Ἰωάννῃ· "Ἐπειδὴ Λούκιος, ἰταμὸς ἀνὴρ καὶ ἀναιδὴς προσώπῳ, ἕτοιμός ἐστιν ἐν τῷ δημοσίῳ λουτρῷ σὺν τοῖς ὑπ' αὐτὸν στρατιώταις, ὅπως, εἰ ἀντείποις ἢ ἀναβάλλῃ, καὶ ἄκοντά σε σῦραι καὶ ἐξῶσαι· περικλονοῦνται δὲ οἱ δῆμοι τῆς πόλεως· σπούδασον ἐξελθεῖν λεληθότως, ἵνα μή σου ἀντιποιούμενος ὁ λαὸς πόλεμον συνάψῃ μετὰ τῶν στρατιωτῶν." τότε ὁ Ἰωάννης καταφιλήσας τινὰς τῶν ἐπισκόπων μετὰ δακρύων (τοὺς γὰρ λοιποὺς οὐδὲ καταφιλεῖν συνεχώρει τὸ πάθος) συνετάξατο, εἰπὼν τοῖς λοιποῖς ἔνδον ἐν τῷ ἱερατείῳ· "Μείνατε τέως ὧδε, ἵνα ἀπελθὼν μικρὸν

1–2 Ἀντίοχον καὶ Σευηριανὸν *G.* 2 Κυρίνον *G.* 3 Βασιλεῦ *Mig.* Βασιλεὺς *M. Big. Mont. Ben. om. G.* 5 οὖν πρᾴοτερος πρεσβυτέρων *G.* εἴπαμέν *G.* 10–13 ὁ χορὸς τῶν λεγομένων ἱερέων τὸ περὶ σὲ κρῖμα τῇ ἑαυτῶν κεφαλῇ ἐπεσπάσαντο· τὰ κατὰ σεαυτὸν οὖν τῷ Θεῷ ἀναθέμενος, ὑποχώρει τῆς ἐκκλησίας *pro* Οἱ... ἐκκλησίας *leg. T.* 11 Κυρίνον *G.* 12 κεφαλὴν ἑαυτῶν ἔθηκαν *G.* 13 οὕτω *Ben. Mig. G.* μακάριος *pro* ἐπίσκοπος *leg. G.* 14–15 ἐκ τοῦ ἐπισκοπείου σὺν τοῖς ἐπισκόποις μετὰ τὴν τρανὴν φάσιν [ταύτην *add. G.*] καὶ ἀνεπισκίαστον *pro* μετὰ... ἐπισκόποις *leg. edd. G.* 15 προσευξώμεθα *in marg. hab. Sav.* 18 σημαίνει τις *G.* 19 ὁ *ante* ἰταμὸς *add. G.* 20 ἐστι *G.* 21 ἀντείπῃς *Ben. Mig.* ἀντείποις ἢ *om. G.* ἐκβαλεῖν καὶ σύραι καὶ ἐξεῶσαι *G.* ἐξῶσαι *correxi.* ἐξεῶσαι *M. edd. G.* 22 καὶ *post* δὲ *add. G.* 25 οὔτε *G.* 26 λέγων *edd.* 27 ἔνδον τοῦ ἱερατείου *G.* ὧδε *om. G.*

ἀνεθῶ." εἰσελθὼν δὲ ἐν τῷ βαπτιστηρίῳ καλεῖ τὴν Ὀλυμπιάδα, ἀναπάλλακτον οὖσαν τῆς ἐκκλησίας, σὺν Πενταδίᾳ καὶ Πρόκλῃ, ταῖς διακόνοις, καὶ Σιλβίνῃ, τῇ τοῦ μακαρίου Νεβριδίου γυναικί, εὐσχήμως κοσμούσῃ τὴν ἑαυτῆς χηρείαν, καὶ λέγει αὐταῖς· "Δεῦτε ὦδε, θυγατέρες, ἀκούσατέ μου. 'τὰ κατ' ἐμὲ τέλος ἔχει,' ὡς ὁρῶ. 'τὸν δρόμον μου τετέλεκα,' καὶ ἴσως 'οὐκέτι ὄψεσθε τὸ πρόσωπόν μου.' τοῦτο δέ ἐστιν ὃ παρακαλῶ· μή τις ὑμῶν ἀνακοπῇ τῆς συνήθους εὐνοίας τῆς περὶ τὴν ἐκκλησίαν. καὶ ὃς ἂν ἄκων ἀχθῇ ἐπὶ τὴν χειροτονίαν, μὴ ἀμβιτεύσας τὸ πρᾶγμα, κατὰ συναίνεσιν τῶν πάντων, κλίνατε τὴν κεφαλὴν ὑμῶν ὡς Ἰωάννῃ (οὐ δύναται γὰρ ἡ ἐκκλησία ἄνευ ἐπισκόπου εἶναι). καὶ οὕτως ἐλεηθῆτε. μέμνησθέ μου ἐν ταῖς προσευχαῖς ὑμῶν." συγχυθεῖσαι δὲ δάκρυσιν ἐκυλινδοῦντο περὶ τοὺς πόδας αὐτοῦ. τότε νεύσας τινὶ τῶν σεμνῶν πρεσβυτέρων λέγει· "Λάβε ταύτας ἐντεῦθεν, ἵνα μὴ τοὺς ὄχλους ταράξωσιν." οὕτως οὖν μικρὸν ἐμποδισθεῖσαι ἔδοξαν αὐτῷ συγχωρεῖν. καὶ οὕτως ἐξῆλθεν ἐπὶ τὸ μέρος τὸ ἀνατολικόν (οὐδὲν γὰρ παρ' αὐτῷ δυτικόν), τῷ δὲ δυτικῷ μέρει, ἔνθα ὁ τῆς ἐκκλησίας πυλών, τὸ ὀνοζύγιον, ἐν ᾧ εἰώθει καθέζεσθαι, πρὸ τῆς πύλης κελεύσας στῆναι εἰς περισπασμὸν τῶν λαῶν ἐκεῖθεν αὐτὸν προσδοκώντων, συνεξελθόντος αὐτῷ καὶ τοῦ ἀγγέλου, μὴ φέροντος τὴν ἐρημίαν τῆς ἐκκλησίας, ἣν ἀρχαὶ πονηραὶ καὶ ἐξουσίαι εἰργάσαντο, καθάπερ θεατρονόμιον ἀποδείξασαι. "ὡς μὲν γὰρ ἐν θεάτρῳ κλωσμὸς ἦν, συριττόντων τῶν ἀσεβῶν, καταμωκωμένων, ἄμετρα διασυρόντων Ἰουδαίων τε καὶ Ἑλλήνων· ὡς δ' ἐν εἱρκτῇ πληγαὶ καὶ

2 ἐν προσευχαῖς καὶ νηστείαις τὸ ζῆν ἀναλώσασαν (περὶ ἧς ἀνωτέρω τὰς ἀρετὰς ἐμνημονεύσαμεν) *post* ἐκκλησίας *add. G.* 3 Σιλβανῇ *G.* Νεβριδίου *edd. G.* Νευριδίου *M.* γενομένῃ *ante* γυναικὶ *add. G.* 4 εὐσχημόνως κοσμήσασαν *G.* 5 ὦ *pro* ὦδε *leg. G.* γὰρ *ante* τέλος *add. G.* 6 μου *om. G.* οὐκ ἔτι *G.* 7 δέ *om. G.* 8 ἀνακοπὴ *G.* ἔστω *post* ἐκκλησίαν *add. G. sed* γένηται *in marg. hab. Sav.* 9 ἀναχθῇ *G.* καὶ *ante* μὴ *add. G.* ἀμφιβατεύσας *Mig.* ἀμφισβητήσας *G.* 10 σύνεσιν *G.* αὐτῷ *post* κλίνατε *add. edd. G.* 13 πρὸς τοὺς ἁγίους πόδας αὐτοῦ *G.* 14 αὐτῷ *post* λέγει *add. G.* 15 ταράξωσι τοὺς ὄχλους *G.* 17 ἀνατολικὸν μέρος *G.* 18 δὲ *om. G.* ἦν *post* μέρει *add. G.* ὑποζύγιον *edd. G.* 18–19 τὸ...καθέζεσθαι *post* δυτικόν (*in l.* 17) *leg. G.* 19 εἰώθει *G.* εἴωθεν *M. Big. Mont.* εἴωθε *Ben. Mig.* 20 ἐκεῖθεν αὐτὸν προσδοκῶντες ἐξελθεῖν *ante* πρὸ (*in l.* 19) *leg. G.* αὐτὸν *edd. G.* αὐτῶν *M.* προσδοκούντων *Big. Mont.* προσδοκῶντων *Mig.* 21 τῆς ἐκκλησίας *post* ἀγγέλου *leg. G.* αὐτῆς ἰδεῖν *post* ἐρημίαν *add. G.* 22 θεατρονόμον *G. sed* θεατρονόμιον *in marg. hab. Sav.* θέατρον ἀνομιῶν *con. Big.* 23 ἀναδείξασαι *Big. Mont.* ὥσπερ γὰρ *G.* 24 καὶ *post* ἀσεβῶν *add. edd.* κατακωμωμένων *G.* διασυράντων *G.* 25 δὲ *edd. G.* εἱρκταῖς *G.*

κατὰ σπλάγχνων φερόμεναι βάσανοι ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν· κατατάσεις δὲ τῆς ὅλης δυνάμεως τῆς ψυχῆς διά τε τὴν τοῦ διδασκάλου ἀφαίρεσιν καὶ διὰ τὴν εἰς τὸ θεῖον βλασφημίαν"· ἔνθα γὰρ "ἁμαρτημάτων ἄφεσις," ἐκεῖ "αἱμάτων ἔκχυσις" ἐγίνετο. μετὰ δὲ τὸν ἄφατον καὶ δυσερμήνευτον ἐκεῖνον σκότον, φλὸξ ἀπὸ μέσου τοῦ θρόνου, ἐν ᾧ εἰώθει ὁ Ἰωάννης καθέζεσθαι, καθάπερ ἐν μέσῳ σώματι κειμένη καρδία τοῖς λοιποῖς ἐξηγεῖσθαι μέλεσι τὰ τοῦ Κυρίου λόγια, φανεῖσα ἐπεζήτει τὸν ὑποφήτην τοῦ λόγου· ὃν οὐχ εὑροῦσα κατεβόσκετο τὴν σκευωρίαν. δενδρωθεῖσα δὲ εἰς ὕφος εἶρψεν διὰ τῶν ἀλύσεων ἐπὶ τὴν στέγην· ἔχεως δὲ δίκην τὴν γαστέρα φαγοῦσα, ἐπὶ νῶτον ἐφέρετο τῶν δωμάτων τῆς ἐκκλησίας, "μισθὸν τῆς ἀδικίας" ὥσπερ τὴν ἐπὶ ταύτῃ ὡρισμένην δίκην ἀποδιδόντος Θεοῦ εἰς σωφρονισμὸν καὶ νουθεσίαν τῶν οὐκ εἰδότων γε νουθετεῖσθαι <ἢ> διὰ τῆς ὄψεως τῶν τοιούτων θεηλάτων κακῶν· οὐ μόνον δέ, ἀλλὰ καὶ μνημεῖον ὑπολείψας τῆς ἀγρίας συνόδου. καὶ οὐ θαυμαστὸν περὶ τῆς ἐκκλησίας, ὅπου γε καὶ τὴν καλουμένην παρὰ τοῖς ἔξω σύγκλητον, ἀπὸ πολλῶν βημάτων κειμένην ἀντικρὺ τῆς ἐκκλησίας ἐκ μεσημβρίας, φρονίμως τὸ πῦρ, καθάπερ γέφυραν τὸν ἀγοραῖον δῆμον τὸν διὰ μέσου διαπερᾶσαν, ἐλυμήνατο, οὐ πρότερον τὸ μέρος τὸ πλησιάζον τῇ ἐκκλησίᾳ, ἵνα μὴ τὸ πάθος τῇ ἐγγύτητι ἐπιγράψωμεν, ἀλλὰ τὸ μέρος τὸ ἐπὶ τὴν αὐλὴν τῶν βασιλέων, ἵνα τὸ θαῦμα τοῦ πράγματος θεήλατον παραστήσῃ τὸ σόφισμα (ἦν γὰρ ἰδεῖν μεταξὺ δύο ὀρέων πυρίνων τοὺς δήμους ἀβλαβῶς ἐπὶ τὰς οἰκείας χρείας διαπερῶντας). οὕτω δὲ περιπετόμενον τὸ πῦρ καὶ κυμαῖνον, καθάπερ θάλασσα

1 φερόμεναι *edd. G.* φερόμενοι *M.* 2 κατάστασις *G.* δὲ *edd. G.* τε *M.* τῆς *ante* ψυχῆς *om. G.* οὐδεμία *post* ψυχῆς *add. G.* 4 ἔκχυσις αἱμάτων *G.* 5 ἐν αὐτῇ τῇ ἡμέρᾳ ἐν ᾗ τὸν Ἰωάννην ἐξέβαλον τῆς ἐκκλησίας *post* σκότον *add. G.* 6 μακάριος *pro* Ἰωάννης *leg. G.* καθέζεσθαι *om. G.* 7 κειμένη καρδία σώματι *G.* 8 σωτῆρος *pro* Κυρίου *leg. G.* 10 εἶρψεν *Big. Mont.* ἧρψεν *M.* εἶρψε *Ben. Mig. G.* 11 καὶ *ante* ἔχεως *add. G.* δὲ *post* ἔχεως *om. G.* 12 δομάτων *G.* 13 ἀποδιδόντες *G. sed* ἀποδιδόντος *in marg. hab. Sav.* τῷ Θεῷ *G.* 14 οἷον γε *pro* οὐκ...γε *leg. G. sed* οἷον τε *con. Sav.* ἢ *add. Ben. Mig.* 16–18 καιομένης δὲ τῆς ἐκκλησίας, ἄνεμος ἀπηλιώτης πνεύσας καὶ τὸν οἶκον τῆς συγκλήτου γερουσίας κατέκαυσεν *pro* καὶ...σύγκλητον *leg. G.* 18 κείμενον *con. Sav.* ἀντικρυς *G.* 19 γέφυρα *G. sed* γέφυραν *con. Sav.* 20 διαπερᾶσαν *Ben. Mig.* διαπεράσαν *M. Big. Mont. G.* ἐλυμαίνετο *G.* 21 πλησιάζον μέρος *G.* 23 πρᾶγμα τοῦ θαύματος *G.* 24 δὲ *pro* γὰρ *leg. G.* 25 ταῖς οἰκείαις χρείαις *G.* 26 περιπετάμενον *G.* κυμαινόμενον *G.*

βιαίῳ νότῳ ῥιπιζομένη, ὥσπερ ὑπὸ συνθήματι βαδίζον, ἀφειδῶς ἀπτόμενον τῶν κύκλῳ δωμάτων, μόνου ἐφρόντιζε τοῦ οἰκίσκου, ἐν ᾧ τῶν ἱερῶν σκευῶν ἀπέκειτο τὸ πλῆθος, οὐ τὸν χρυσὸν αἰδούμενον ἢ τὴν λοιπὴν τοῦ ἀργύρου ὕλην, ἀλλ' ἵνα μὴ τοῖς συκοφάνταις χώραν τοῦ ψεύδους παράσχῃ κατὰ τοῦ δικαίου, ὡς αὐτοῦ σφετερισαμένου τι τῶν καλλίστων. οὕτω δὲ διακινοῦν τὸ πῦρ ἀνεχαίτιζεν εἰς τοὐπίσω, τὸν φθόνον ἐξιχνιάζον τῶν ταῦτα πραξάντων, εἰς ἔλεγχον τῆς Θεοφίλου μανίας, ὅπου κατασκευάζει διὰ τὰ κειμήλια αὐτὸν ἐκβεβληκέναι. καὶ ἀποβολὴ μὲν ψυχῆς ἐν τοσούτοις ὄχλοις ὑπὸ πυρὸς οὐδεμία γεγένηται, οὐ λογικοῦ, οὐκ ἀλόγου· ὁ δὲ ῥύπος τῶν ἐναγῶς ἐκεῖσε ἀναστρεφομένων τῇ τοῦ πυρὸς ἀπεπλύνετο δυνάμει, ἀπὸ ἕκτης ὥρας μέχρις ἐνάτης ἐν τρισὶν ὥραις ἡμερίναις πολυχρονίου ἔργου ἀφανισθέντος.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΑ'>

Ο ΔΙΑΚ. Εἶτα, πάτερ, τούτων οὕτως ἀνυομένων, ποῦ διέτριβεν ὁ μακάριος Ἰωάννης ἢ οἱ λοιποὶ τῶν ἐπισκόπων;

Ο ΕΠΙΣΚ. Οἱ μὲν λοιποὶ τῶν ἐπισκόπων, οἱ μὲν συνεκλείοντο, οἱ δὲ καὶ ἐσύροντο, ἄλλοι δὲ καὶ ἐκρύβησαν· Ἰωάννης δὲ σὺν Κυριακῷ καὶ Εὐλυσίῳ παρὰ στρατιωτῶν τοῦ ἐπάρχου δέσμιοι εἰς Βιθυνίαν κατείχοντο κόλασιν ἀπειλούμενοι ἐπὶ τῇ ἐμπρήσει τῆς ἐκκλησίας. ὕστερον δὲ ὁ μὲν Κυριακὸς καὶ Εὐλύσιος δέσμιοι ἀχθέντες ἅμα λοιποῖς κληρικοῖς, ἀθῷοι ἀποφανθέντες ἀπελύθησαν· ὁ δὲ ἅγιος Ἰωάννης πρὸς ταῖς λοιπαῖς παῤῥησίαις καὶ ταύτην τελευτείαν αὐτοῖς ἀπέστειλεν, εἰπών· "Εἰ καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις οὐ δεδώκατέ μοι χώραν ἀπολογίας, κἂν γοῦν εἰς τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν ἀκουσθῶ, εἴ γε αἴτιος, ὥς φατε, γέγονα τῆς καύσεως." οὕτως μηδ' ἐν τούτῳ ἀκουσθεὶς πέμπεται διὰ στρατιωτῶν εἰς ἐρημοτάτην πολίχνην τῆς Ἀρμενίας, νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν πολιορκουμένην ὑπὸ τῶν Ἰσαύρων, ἐπὶ τὸ

1 ὡσεὶ συνθέματι *G.* 2 μόνον *G.* 6 διακείμενον *pro* διακινοῦν *leg. G.* 7 ἀνεχαίτιζεν *edd. G.* ἀναχαίτιζεν *M.* 8 ὅς που *edd.* 10 τοῦ *ante* πυρὸς *add. G.* 12 ἀναστραφέντων *G.* 13 ἐννάτης *edd. G.* 19 τῶν *post* παρὰ *add. G.* ὑπάρχου *G.* 20 ἐπὶ τὴν Βιθυνίαν *G.* 20–21 διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν *pro* ἐπὶ...ἐκκλησίας *leg. G.* 21 ὁ μὲν *om. G.* 22 τοῖς *ante* λοιποῖς *add. G.* ἀθῷοι *correxi.* ἀθῶοι *M. edd. G.* 24 τελευταίαν ἀπέστειλεν αὐτοῖς *G.* 26 δὲ *pro* γε *leg. G.* ὥς φατε *Mig. G.* ὡς φατὲ *M. Big. Mont. Ben.* 27 οὕτω *Ben. Mig.* αὐτῆς μηδὲ *pro* οὕτως μηδ' *leg. G.* ἀκουσθῶ *G.* 27–*p.* 64, *l.* 1 τότε δὴ παραλαβόντες αὐτὸν οἱ στρατιῶται

σφαγῆναι· Κουκουσὸς δέ ἐστιν αὕτη. Ἀρσάκιος δὲ ὁ ἀδελφὸς τοῦ μακαρίου Νεκταρίου ἀντεισήγετο τῷ τόπῳ τοῦ Ἰωάννου, ἀνδρὸς ἱεροφάντου, ἄνθρωπος ἰχθύος ἀφωνότερος καὶ βατράχου ἀπραγότερος (ἔστι γὰρ ὅτε καὶ πρᾶξις λαλεῖ, μάλιστα ὅταν δι' αὐτὸ γένηται τὸ καλόν). διακρατήσας δὲ τὸ ζῆν ἑαυτοῦ δέκα τέσσαρας μῆνας ἀποθνήσκει, εἰς τὰ Εὐαγγέλια παρορκήσας· ὅπου ὤμοσε τῷ ἀδελφῷ Νεκταρίῳ μηδέποτε καταδέξασθαι ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἡνίκα ὠνείδισεν αὐτῷ μὴ βουληθέντι γενέσθαι ἐν Ταρσῷ, ὡς τὸν αὐτοῦ καιροσκοποῦντι θάνατον. γεγένηται δ' αὐτῷ τῆς ἐπιορκίας αἰτία τὸ μὲν πρὶν ἡ κενοδοξία, δι' ἣν ἐμνηστεύετο—ὡς ἂν εἴποι τις—τὴν γυναῖκα, μετέπειτα δὲ ἡ αἰσχύνη· προφητικῶς τῶν ἐλέγχων αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀδελφοῦ ἐπαχθέντων. τούτῳ τῷ Ἀρσακίῳ Ἀττικὸς ἀντεισάγεται ἐκ τῶν πρεσβυτέρων, πάσης μηχανῆς τεχνίτης κατὰ τοῦ Ἰωάννου. ὃς θεασάμενος μηδένα τῶν ἀνατολικῶν αὐτῷ ἐπισκόπων κοινωνοῦντα, μήτε μὴν τοῦ τῆς πόλεως λαοῦ, διὰ τὰ οὕτως ἀνόμως παρακολουθήσαντα καὶ ἀθέσμως, παρασκευάζει, ἄπειρος ὢν τῶν θείων Γραφῶν, ταῖς ἀντιγραφαῖς καταναγκάζεσθαι τοὺς μὴ κοινωνοῦντας. εἶχεν δὲ ἡ μὲν κατὰ τῶν ἐπισκόπων ἀντιγραφὴ τὴν ἀπειλὴν ταύτην· "Εἴ τις οὐ κοινωνεῖ τῶν ἐπισκόπων Θεοφίλῳ καὶ Πορφυρίῳ καὶ Ἀττικῷ, τῆς μὲν ἐκκλησίας ἐκβαλέσθω,

ἀπάγουσιν εἰς ἔρημον πολίχνιον τῆς Ἀρμενίας, ᾗ ὄνομα Κουκουσὸς, ἐπὶ τὸ σφαγῆναι αὐτόν. νύκτωρ γὰρ καὶ μεθ' ἡμέραν αὐτὴ ἐπολιορκεῖτο ὑπὸ τῶν Ἰσαύρων *pro* πέμπεται ...αὕτη *leg. G.*

1–9 ὀλίγων δὲ ἡμέρων διελθουσῶν χειροτονεῖται ἐπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως Ἀρσάκιος, ἰχθύος μὲν ἀφωνότερος, βατράχου δὲ ἀπραγώτερος, γηραιὸς σφόδρα, ὑπὲρ ὀγδοήκοντα ἔτη ἐτύγχανεν, ἀδελφὸς Νεκταρίου τοῦ πρὸ Ἰωάννου τὴν ἐπισκοπὴν καλῶς διοικήσαντος. οὗτος ἐφάνη ἐπίορκος. ἦν γὰρ δεδωκὼς ὅρκον τῷ ἰδίῳ ἀδελφῷ Νεκταρίῳ ἐν τοῖς ἀχράντοις εὐαγγελίοις μηδέποτε καταδέξασθαι ἐπισκοπῆς χειροτονίαν, ἡνίκα ὠνείδισεν αὐτὸν ἀπωσάμενον τὴν ἐπισκοπὴν τὴν ἐν Ταρσῷ, καιροσκοπῶν, ὡς ἔοικε, τὸν θάνατον τοῦ ἑαυτοῦ ἀδελφοῦ, ὅπως τῷ θρόνῳ ἐπιβῇ, ὡς ἡ τῶν πραγμάτων ἔκβασις ἐδήλωσε *pro* Ἀρσάκιος...θάνατον *leg. G.* 4 ὅταν *Ben. Mig.* ὅτ' ἂν *M. Big. Mont.* 5 ζῆν *edd.* 5–6 δέκα τέσσαρας *correxi.* δεκατέσσαρας *M. edd.* 9 καιροσκοποῦντι *edd.* καιροσκοποῦντος *M.* 10 πρῶτον *con. Ben.* 13–14 Ἀττικὸς γὰρ ὁ μετὰ Ἀρσάκιον τῆς ἐπισκοπῆς κρατήσας *pro* τούτῳ...πρεσβυτέρων *leg. G.* 14 ὑπάρχων *post* τεχνίτης *add. G.* μακαρίου *post* τοῦ *add. G.* 15 ὃς *om. G.* ἀντιδίκων *pro* ἀνατολικῶν *leg. G.* αὐτοῦ *G.* 16 οὕτως *om. G.* 17 γενόμενα εἰς τὸν αὐτὸν μακάριον Ἰωάννην *pro* παρακολουθήσαντα...ἀθέσμως *leg. G.* 18 ταῖς *om. G.* 19 τοιάδε ἀπειλεῖν [ἀπειλῶν *vel* ἀπειλούσαις *con. Sav.*] *post* κοινωνοῦντας *add. G.* εἶχε *Ben. Mig.* 19–20 εἶχεν...ταύτην *om. G.* 20 τῶν ἐπισκόπων οὐ κοινωνεῖ *G.*

τῆς δὲ ἰδίας τῶν πραγμάτων οὐσίας ῥιπτέσθω." ἐντεῦθεν οἱ μὲν καταβαρυνόμενοι τῷ τῶν πραγμάτων φορτίῳ καὶ ἄκοντες κοινωνοῦσιν, οἱ δὲ πενέστεροι καὶ εἰς πίστιν ὑγιῆ ἀσθενέστεροι ὑποσχέσεσι δώρων τινῶν συνεσύροντο εἰς κοινωνίαν, οἱ δὲ γένους καὶ πραγμάτων καὶ πατρίδος καὶ δόξης φθαρτῆς καὶ θλίψεως σωματικῆς ὑπεριδόντες φυγῇ τὴν τῆς ψυχῆς εὐγένειαν διεφύλαττον, τὸ εὐαγγελικὸν διὰ μνήμης ἔχοντες λόγιον, "Ἐὰν διώκωσιν ὑμᾶς ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, φεύγετε εἰς τὴν ἄλλην," καὶ τὸ τῆς παροιμίας ἑαυτοῖς ἐπιλέγοντες, "Οὐκ ὠφελήσουσιν ὑπάρχοντα ἐν ἡμέρᾳ θυμοῦ." ἔφθανον δὲ οἱ μὲν ἐν τῇ Ῥώμῃ, οἱ δὲ ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἕτεροι δὲ ἐν τοῖς τῶν ἀσκητῶν φροντιστηρίοις διεσώζοντο ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς πονηρίας. ἡ δὲ κατὰ τῶν λαϊκῶν ἀντιγραφὴ περιεῖχεν· "Τοὺς μὲν ἐν ἀξιώμασιν ἐκπίπτειν τῆς κατὰ τὰς ἀρχὰς ἀξίας, τοὺς δὲ στρατιώτας τὰς ζώνας ἀπόλλειν, τοὺς δὲ λοιποὺς δήμους καὶ χειροτέχνας, χρυσίῳ πολυολκεῖ προστιμηθέντας, ὑποβάλλεσθαι ἐξορίᾳ." πλὴν ὅμως καὶ ταῦτα ἐπράττετο, καὶ αἱ προσευχαὶ τῶν σπουδαίων ἐν τῷ ὑπαίθρῳ ἐπετελοῦντο μετὰ πολλῆς τῆς κακοπαθείας, φιλίᾳ τῇ πρὸς τὸν Σωτῆρα τὸν εἰρηκότα· "Ἐγώ εἰμι ἡ ὁδὸς καὶ ἡ ἀλήθεια," καὶ πάλιν, "Θαρσεῖτε, ἐγὼ νενίκηκα τὸν κόσμον." καὶ ὁ μὲν μακάριος Ἰωάννης οἰκήσας τὴν Κουκουσὸν ἔτος ἕν, πλείστους διαθρέψας πένητας τῆς Ἀρμενίας οὐ τοσοῦτον σίτῳ, ὅσον λόγῳ (ἔφθασε γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ μέγας λιμὸς τὴν χώραν ἐκείνην). βασκήναντες δὲ αὐτῷ καὶ ἐπὶ τούτῳ οἱ ἀδελφοκτόνοι μεταφέρουσιν εἰς Ἀραβισσόν, διαφόροις ὑποβάλλοντες κακουχίαις, ἵνα τὸ ζῆν ἀπολίπῃ. κἀκεῖ πάλιν οὐ μικρῶς διαλάμψας ταῖς ἀρεταῖς ("οὐ δύναται γὰρ πόλις κρυβῆναι ἐπάνω ὄρους κειμένη," οὐδὲ

1 ἰδίας *om. G.* οὐσίας *ante* τῶν *leg. G.* 2 μὲν *om. G.* 4 ὑποσχέσει *G.* καὶ *post* δὲ *add. G.* 5–6 σωματικῆς θλίψεως *G.* 6 διεφυλάττοντο *G.* 7 καὶ αὐτοί, ὡς οἱ πρὸ αὐτῶν *post* διεφύλαττον *add. G.* ῥητὸν *post* εὐαγγελικὸν *add. G.* ἀεί, τὸ *pro* λόγιον *leg. G.* 8 ἐκ τῆς πόλεως ταύτης *G.* ἑτέραν *pro* ἄλλην *leg. G.* 10 μὲν οὖν *pro* δὲ *leg. G.* 12 διασωζόμενοι *G.* περὶ *pro* κατὰ *leg. G.* 13 περιεῖχε *Ben. Mig. G.* 14 ἀπολλύειν *edd. G.* 15 καὶ τοὺς *pro* τοὺς δὲ *leg. G.* πολλῷ ὀλκῇ *G.* 20 ὁ δὲ *pro* καὶ ὁ μὲν *leg. G.* 21 ἐν τῷ οἴκῳ Ἀδελφίου *post* Κουκουσὸν *add. G.* ἐκ πλείστου *G.* 22 Ἀρμενείας *G.* 23 ἐκεῖνο καιροῦ *edd.* ἐκείνῳ καιροῦ *M.* ἐκεῖνον καιρὸν *G.* λιμὸς μέγας *G.* πικρῶς καὶ παιδαγωγοῦσα, καθάπερ λόγου τὴν πόλιν Κωνσταντίνου *post* ἐκείνην *add. G.* βασκαίνοντες *G.* 24 αὐτὸν *G.* καὶ...οἱ *om. G.* αὐτὸν *post* μεταφέρουσιν *add. G.* 25 Ἀράβισσον *G.* αἱκισμοῖς καὶ *ante* κακουχίαις *add. G.* 26 ζῆν *edd. G.* ἀπολείπῃ *G.* 27 γὰρ δύναται *G.*

λύχνος φαιδρῶς καιόμενος ξυλίνῳ σκεπασθῆναι μοδίῳ), ἐξήγειρεν γὰρ καθάπερ ἐξ ὕπνου τῆς ἀγνοίας πρὸς τὴν τοῦ λόγου ἀκτῖνα ἐκ πάσης περιχώρου τοὺς ἄγαν κεκαρωμένους τῇ ἀπιστίᾳ. σφοδρότερον δὲ τῇ φλογὶ τῆς βασκανίας κατακαιόμενοι οἱ περὶ Σευηριανὸν καὶ Πορφύριον καὶ ἕτεροί τινες τῆς Συρίας ἐπίσκοποι παρασκευάζουσιν αὐτὸν κἀκεῖθεν μετενεχθῆναι· βαρὺς γὰρ αὐτοῖς ἦν οὐ μόνον ἐν ταῖς νομιζομέναις εὐημερίαις, ἀλλὰ πολλῷ πλέον ἐν ταῖς δυσημερίαις, ἀφυῶς διακειμένοις περὶ τὴν φύσιν τῶν πειρασμῶν, οὐ μεμνημένοις τοῦ πρὸς τὸν ἀπόστολον θείου χρησμοῦ ἐν ταῖς θλίψεσι γενομένου, τό· "Ἀρκεῖ σοι ἡ χάρις μου· ἡ γὰρ δύναμίς μου ἐν ἀσθενείᾳ τελειοῦται." θεασάμενοι γὰρ μεταναστᾶσαν τὴν Ἀντιοχέων ἐπὶ τὴν Ἀρμενίων κἀκεῖθεν πάλιν ἐπὶ τὴν Ἀντιοχέων τὴν Ἰωάννου εὐχάριστον φιλοσοφίαν ᾀδομένην, ἠύχοντο καὶ τὸ ζῆν ἀποῤῥῆξαι, καθάπερ ὑπὸ μαστίγων τῶν διηγημάτων βασανιζόμενοι (τοιοῦτον γὰρ ὁ μισόκαλος φθόνος), ὡς τοὺς ὁρῶντας τῶν ἑπομένων αὐτοῖς κληρικῶν θαυμάζοντας λέγειν· "Ἴδετε νεκρὸν φοβερὸν τοὺς ζῶντας καὶ κρατοῦντας διαπτοοῦντα, καθάπερ τοὺς παῖδας τὰ μορμολυκεῖα; βαβαί! οἱ τὰς κοσμικὰς δυναστείας καὶ τὸν ἐκκλησιαστικὸν ἐνημμένοι πλοῦτον μετ' ἐξουσίας, μετὰ καὶ τῆς τῶν πραγμάτων ἀρχῆς, τὸν ἱερέα, τὸν μόνον, τὸν ἄπολιν, τὸν ἀσθενῇ τῇ σαρκί, τὸν ἐξόριστον δεδιότες, ὠχριῶσι σφαδάζοντες." μηκέτι οὖν καρτερήσαντες τῇ σκηνῇ κρύπτειν τὸν ὄφιν, ἀποστείλαντες εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκπορίζουσι πάλιν ἀντιγραφὴν σφοδροτέραν μετὰ προστίμου· ἐντὸς στενῆς προθεσμίας μετενεχθῆναι αὐτὸν εἰς Πιτυοῦντα, τόπον πανέρημον τῶν Τζάνων, ἐπικείμενον τῇ ὄχθῃ τῆς Ποντικῆς θαλάσσης. οἱ δὲ διάγοντες αὐτὸν στρατιῶται τοῦ ἐπάρχου τῶν πραιτωρίων ἐπὶ τοσοῦτον κατήπειγον διὰ τῆς ὁδοῦ, λέγοντες τοιαύτας ἔχειν τὰς ἐντολάς, ὡς, εἰ ἀποθάνοι κατὰ τὴν ὁδόν, μειζόνων ἀξιωθήσονται τῶν βαθμῶν. καὶ ὁ μὲν εἷς ἐξ αὐτῶν, ἔλαττον φροντίσας

1 ἐξήγειρε *Ben. Mig. G.* 3 τῆς *post* πάσης *add. G.* 4 καταφλεγόμενοι *G.* 5 Σεβηριανὸν *G.* 8 πολὺ *G.* 9 μεμνημένοις *edd. G.* μεμνημένοι *M.* 10 ἐπὶ *pro* ἐν *leg. G.* θλίψεσιν *G.* γενόμενον *edd.* 12 μεταναστᾶσαν *om. G.* Ἀρμένειαν *G.* 14 ᾄδοντας *G.* ζῆν *edd. G.* 15 τοιοῦτος *G.* 16 παρόντας *pro* ὁρῶντας *leg. G.* 19 μορμολυκεῖα *edd.* μορμολύκια *M.* μορμολύκεια *G.* 20 ἐπ' *pro* μετ' *leg. G.* 21 ἄοπλον *G.* 22 σφαδάζοντες *om. G.* 24 πάλιν *om. G.* 26 Πυτιοῦντα *G.* 28 ὑπάρχου *in marg. hab. Sav.* 29 αὐτὸν *post* τοσοῦτον *add. G.* 31 ἐλάττω *G.*

τῆς παρούσης στρατείας, φιλανθρωπίαν τινὰ ποσῶς διακλέπτων ἐνεδείκνυτο· ὁ δ' ἕτερος ἐπὶ τοσοῦτον ἦν ἀπηνὴς καὶ δύσκολος, ὡς τὰς εἰς αὐτὸν γινομένας κολακείας παρὰ τῶν προστυγχανόντων ἐπὶ φειδοῖ τοῦ ἁγίου ὕβρεις νομίζειν, τούτου μόνον φροντίζων τὸν Ἰωάννην δυσθανατῆσαι. ὑετοῦ μὲν γὰρ λάβρου ὄντος, ἀφροντίστως ἐξήει, ὡς διὰ νώτου καὶ στέρνων φέρεσθαι τὰς τῶν ὑδάτων λιβάδας. σφοδρὸν δὲ πάλιν καῦμα ἡλίου ἀντὶ τρυφῆς ἡγεῖτο, εἰδὼς ἐν τούτῳ δυσφορεῖν τὸ Ἑλισσαϊκὸν κρανίον τοῦ μακαρίου. εἰς πόλιν δὲ ἡ κώμην, ἔνθα λουτροῦ παραμυθία ἦν, οὐδὲ στιγμὴν ὁ δύστηνος συνεχώρει ποιεῖν. καὶ ἐν τούτοις πᾶσιν ἐπὶ τρίμηνον τὴν ἀργαλεωτάτην ἐκείνην βαδίζων ὁδόν, ἔμενεν ὁ ἅγιος ὡς ἀστὴρ διαστίλβων, ἔχων τὸ σωμάτιον καθάπερ μῆλον ἐπ' ἄκρων κλάδων ἡλιοφοινισσόμενον. πλησιάσαντες δὲ τῇ Κομάνῃ, καθάπερ γέφυραν, αὐτὴν παρῆλθον, ἔξω τοῦ τείχους ἐν τῷ μαρτυρίῳ μείναντες ἀπὸ πέντε ἢ ἓξ σημείων. κατ' αὐτὴν δὲ τὴν νύκτα παρέστη αὐτῷ ὁ τοῦ τόπου ἐκείνου μάρτυς, Βασιλίσκος ὄνομα αὐτῷ, ὃς μαρτυρεῖ, ἐπίσκοπος ὢν Κομανῶν, ἐν Νικομηδείᾳ ἐπὶ Μαξιμιανοῦ, ἅμα Λουκιανῷ τῷ ἐν Βιθυνίᾳ πρεσβυτέρῳ ὄντι Ἀντιοχείας, φήσας· "Θάρσει, ἀδελφὲ Ἰωάννη· αὔριον γὰρ ἅμα ἐσόμεθα." φασὶ δέ, προειρήκει καὶ τῷ παραμένοντι πρεσβυτέρῳ· "Ἑτοίμασον

2 ἐπεδείκνυτο *con. Ben.* ἀπήνης *G.* 3 τὸν ἅγιον *pro* αὐτὸν *leg. G.* 4 φειδοῖ *Ben. Mig.* φειδῷ *M. G.* φειδῷ *Big. Mont.* μόνου *G.* 5 δυσθανατοῦν *G.* 5–6 τοῦ μὲν γὰρ λάβρου ὄντος ὑετοῦ *G.* 6 ἐξῄει *edd. G.* ἐξῆει *M.* νώτων *G.* τοῦ ἁγίου *post* στέρνων *add. G.* 7 σφοδρότερον *G.* 9 εἰς *ante* κώμην *add. G.* λοέτρου *G.* 10 ὥρας *post* στιγμὴν *add. G.* δύστηνος *edd. G.* δύστινος *M.* ἀναμεῖναι *pro* ποιεῖν *leg. G.* 11 ἐπὶ *pro* ἐν *leg. G.* 12 ὡς ἀστὴρ *om. G.* διαστίλβον *G.* 13 ἄκρων *edd. G.* ἄκραν *M.* φοινισσόμενον *G.* ἡλίῳ φοινισσόμενον *con. Ben.* 14 ὁ δὲ φιλάνθρωπος Θεὸς οὐκ εἴασεν εἰς ἐκεῖνο τὸ νησύδριον ἀπαχθῆναι τὸν καλλίνικον αὐτοῦ ἀθλητήν· ἀλλὰ πλησιάσαντες τῇ Κομάνῃ [τοῖς κομάνοις *in marg. hab. Sav.*] (τόπος δὲ αὕτη [τοῦτο *in marg. hab. Sav.*] τοῦ Εὐξείνου Πόντου) *post* ἡλιοφοινισσόμενον *add. G.* αὐτὴν *om. G.* 15 τὴν Πιτνοῦντα *post* παρῆλθον *add. G.* 17 Βασίλισκος *G.* 20–*p.* 68, *l.* 3 "Ἀδελφὲ Ἰωάννη, θάρσει· μεθ' ἡμῶν γὰρ ἔσῃ συναναπαυόμενος ἐν τῇ θίβῃ ὅπου εἰσὶν τὰ λείψανα ἐμοῦ τε καὶ ἄλλων μαρτύρων Εὐτροπίου, Ῥουφίνου καὶ Κολλουθοῦ." ὁμοίως δὲ καὶ τῷ παραμοναρίῳ ἡ αὐτὴ ὀπτασία· "Ὁ ἀδελφὸς Ἰωάννης ἐνταῦθα παραγενάμενος μέλλει πρὸς Κύριον ἐκδημεῖν· ἀλλὰ σὺν ἡμῖν τὸ λείψανον αὐτοῦ ἀποθέσθαι θέλησον." καὶ ἦλθον εἰς τὸν τόπον ἔνθα οἱ ἅγιοι κατέκειντο μάρτυρες· καὶ παρακαλεῖ τοὺς ἀνθρώπους ἐνδοῦναι αὐτῷ ἕως ὥρας πέμπτης· καὶ ὁ μὲν εἷς ἠβουλήθη, ὁ δὲ ἕτερος τὸν τῆς ἀσπλαγχνίας ἔχων λογισμὸν καὶ τρόπον οὐκ ἠβουλήθη *pro* Θάρσει...ἐξήλαυνον *leg. T.* 21 προειρηκέναι τὸν μάρτυρα *pro* προειρήκει *leg. G.* τῷ *om. edd.* τῷ ναῷ *post* πρεσβυτέρῳ *add. G.*

τόπον τῷ ἀδελφῷ Ἰωάννῃ· ἔρχεται γάρ." ἔχων δὲ πιστῶς τὸν χρησμὸν ὁ Ἰωάννης ἐπὶ τὴν αὔριον παρεκάλει αὐτοὺς ἕως πέμπτης ὥρας ἐκεῖ παραμεῖναι. οἱ δὲ μὴ πεισθέντες ἐξήλαυνον· ἐλθόντες δὲ ὡς σταδίους τριάκοντα πάλιν ὑποστρέφουσιν εἰς τὸν τόπον τοῦ μαρτυρίου, ἀφ' οὗ ἀπῆραν, ἔχοντος αὐτοῦ ὀξέως. οὕτως οὖν ἐλθὼν ἐπιζητεῖ τὰ ἄξια τοῦ βίου λαμπρὰ ἱμάτια, καὶ ἀποδυσάμενος τὰ πρότερα ἐνεδύσατο νήφων, ἀλλάξας ἕως ὑποδημάτων· τὰ λοιπὰ δὲ διένειμεν τοῖς παροῦσιν. καὶ κοινωνήσας τῶν Δεσποτικῶν συμβόλων ποιεῖ τὴν τελευταίαν ἐπὶ τῶν παρόντων προσευχήν, εἰπὼν τὸ ἐξ ἔθους ῥῆμα· "Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν," ἐπισφραγισάμενός τε τὸ ὕστερον ἀμήν, "ἐξῆρεν τοὺς πόδας," τοὺς ὡραίως δραμόντας ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν τὴν μετάνοιαν ἐλαμένων καὶ ἐλέγχῳ τῶν τὴν ἁμαρτίαν πλουσίως γεωργησάντων (εἰ δὲ οὐδὲν ὤνησαν οἱ ἔλεγχοι τοὺς φαύλους, τοῦτο οὐκ ἀτονία τοῦ παῤῥησιασαμένου, ἀλλ' ἰταμότης τῶν μὴ ἀνασχομένων), "προστεθεὶς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ," τὴν κόνιν ἀπομαξάμενος, καὶ πρὸς Χριστὸν διαπεράσας, ὡς γέγραπται· "'Ἤξεις δὲ εἰς τὸν τάφον σου ὥσπερ σῖτος ὥριμος κατὰ καιρὸν θεριζόμενος· παρανόμων δὲ ψυχαὶ ἄωροι ἀποθανοῦνται." τοσοῦτος δὲ ἑσμὸς παρθένων καὶ ἀσκητῶν καὶ τῶν ἐπὶ σεμνότητι μαρτυρουμένων παρῆν ἀπό τε Συρίας καὶ Κιλικίας καὶ Πόντου καὶ Ἀρμενίας, ὡς τοὺς πολλοὺς νομίσαι ἀπὸ συνθήματος αὐτοὺς

1 λέγων τὸν *ante* τόπον *add. G.* τὸν *ante* τόπον *add. edd.* αὔριον *post* γάρ *add. G.* πίστει *G.* 2 μακάριος *post* ὁ *add. G.* παρακαλεῖ *G. T.* τοὺς στρατιώτας *pro* αὐτοὺς *leg. G.* 3 ἐκεῖσε *G.* 4–11 καὶ ὀδευσάντων αὐτῶν ἕως τόπου τινὸς, ἐγένετο ὑετὸς πολὺς, καὶ οὐκ ἠδυνήθησαν προβῆναι, ἀλλ' ὑπέστρεψαν ἄκοντες ἔνθα οἱ ἅγιοι ἦσαν μάρτυρες. καὶ εὐθὺς ὁ Ἰωάννης λαβὼν τὰ ἱμάτια αὐτοῦ τὰ τῆς ἁγίας λειτουργίας, ἐνεδύσατο, καὶ δοὺς εἰς εὐλογίαν ἃ ἐφόρει τοῖς οὖσιν μετ' αὐτοῦ, καὶ ἀσπασάμενος αὐτοὺς, εἶπεν τὸν ἀεὶ παρ' αὐτοῦ λεγόμενον λόγον· "'Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν." *pro* ἐλθόντες...ἕνεκεν *leg. T.* 4 ὀδύσαντες *pro* ἐλθόντες *leg. G.* 5 καὶ *post* οὗ *add. G.* 6 ὁ Ἰωάννης *post* ἐπιζητεῖ *add. G.* αὐτοῦ *post* ἄξια *add. G.* 8 τὰ δὲ λοιπὰ *G.* διένειμε *edd. G.* παροῦσι *G.* 9 τελευταῖαν *Big. Mont. G.* 9–10 εὐχὴν *pro* προσευχὴν *post* τελευταίαν *leg. G.* 11 Κυρίῳ *pro* Θεῷ *leg. G.* 12 ἐξῆρεν *M.* ἐξῆρε *Ben. Mig.* ἐξῆρεν *Big. Mont.* ἐξῆρε *G.* 13 ἐλαμένων *Ben. Mig.* εἰλαμένων *M.* εἰλομένων *Big. Mont.* ἐλομένων *G.* 13–14 καὶ ἐλέγξαντας τοὺς τὴν ἁμαρτίαν πλουσίως γεωργήσαντες *G.* 14 οὐδὲ *G.* 16 αὐτὸς δὲ εἰς τὴν ἀγήρω μετετέθη ζωὴν προστεθεὶς πρὸς τοὺς ἁγίους πάντας τοὺς τῷ Θεῷ εὐαρεστηκότας πατέρας, πατριάρχας, ἀποστόλους τε καὶ μάρτυρας, κ.τ.λ. *pro* προστεθεὶς...αὐτοῦ *leg. G.* 17 ἀποτιναξάμενος *G.* καθὼς *G.* 18 σίτος *G.* 19 ψυχαὶ ψυχαὶ *M.* τεθνήξονται *G.* 20 ἑσμὸς *correxi.* ἑσμὸς *M. edd.* δεσμὸς *G.* βίου *post* σεμνότητι *add. edd. G.* 21 μαρτυρομένων *Big. Mont.* 22 Ἀρμενείας *G.*

παραγενέσθαι. ἐνταφιασθεὶς δὲ καὶ ἑορτασθείς, καθάπερ ἀθλητὴς νικηφόρος τὸ σωμάτιον, θάπτεται μετὰ τοῦ Βασιλίσκου ἐν τῷ αὐτῷ μαρτυρίῳ.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΒ'>

Πρὸς τούτοις ὁ Θεόδωρος ἐπιθαυμάσας ἤρετο, λέγων τὸ γραφικόν·

Ο ΔΙΑΚ. Ἐπειδὴ γέγραπται, "Μὴ ἀστοχήσῃς διηγήματος γερόντων, καὶ γὰρ καὶ αὐτοὶ παρὰ τῶν πατέρων ἔμαθον," ἀόκνως φράσον ἡμῖν τίς ἡ αἰτία τοῦ μόνον αὐτὸν ἐσθίειν, καὶ εἰ ἀληθῶς μόνος, ὡς λέγουσιν, ἤσθιεν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ὡμολόγηται μέν, ὅτι μόνος ἤσθιεν· οὐκ ἐβουλόμην δέ σε, Θεόδωρε ἐμμελέστατε, τὰ τῶν γαστριμάργων νηπίων διερωτᾶν. ἀνὴρ γὰρ ὑπάρχων, τὰς ἀνδρῶν ἀρετὰς ἐπιζητεῖν ὀφείλεις, πῶς εἶχεν περὶ ἀφοβίας, περὶ χρημάτων, περὶ σωφροσύνης, πραΰτητός τε καὶ δικαιοσύνης, ἐλεημοσύνης, φρονήσεώς τε καὶ ἀνδρείας καὶ λήθης ἢ μνήμης. "βρῶμα γὰρ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ, οὔτε ἐὰν φάγωμεν οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν," ἀλλὰ γνῶσις μετὰ πράξεως ἐνεργουμένη. αὐτὸς δὲ ἤσθιεν μόνος, ὡς ἐκ μέρους γινώσκω, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας· πρῶτον μέν, οἶνον οὐκ ἔπινεν διὰ τὴν τῆς κεφαλῆς θέρμην, εἰ μή που ἐν τοῖς καύμασι τὸ διὰ ῥόδων ἐχρῆτο· δεύτερον <δέ>, ὅτι τάξιν ὁ στόμαχος αὐτοῦ οὐκ εἶχεν ἀπό τινος ἀσθενείας, ὡς πολλάκις τὰ εὐτρεπισθέντα ἀηδῆ φανῆναι καὶ ἐπιζητεῖν τὰ μὴ παρόντα. εἶτα ἦν ὅτε καὶ λήθην ἐλάμβανε τῶν βρωμάτων, παρατείνων ἕως ἑσπέρας, τοῦτο μὲν ταῖς ἐκκλησιαστικαῖς διασπώμενος φροντίσι, τοῦτο δὲ ταῖς πνευματικαῖς περισπώμενος θεωρίαις· ἠγωνίζετο γὰρ μηδὲν ἀπορεῖν τῶν θείων Γραφῶν,—φιλεῖ δέ πως τὰ τοιαῦτα ἢ τὴν ἀσιτίαν ἢ τὴν κουφοσιτίαν. ἔθος δὲ τοῖς δαιτυμόσιν, ἐὰν μὴ αὐτοῖς τις συμβρώσῃ ἢ συμβροχθίσῃ ἢ συγκαχάσῃ

1 παραγεγενῆσθαι *G.* ἐνταφὲν *G. sed* ἐνταφισθὲν *con. Sav.* ἑορτασθὲν *G.* 2 τὸ καλῶς ἀγωνισάμενον σῶμα ἀπετέθη παρὰ τὴν θήκην μετὰ τοῦ εἰρημένου μάρτυρος *pro* τὸ...Βασιλίσκου *leg. G.* 12 διερωτᾶν *Mont. Ben. Mig.* 13 εἶχε *edd.* 17 ἤσθιε *Ben. Mig.* 17–18 οὐκ ἐβούλετο δὲ συνεσθίειν τινὶ, οὔτε καλούμενος ὑπό τινων εἰς ἑστίασιν παρεγένετο πρὸς αὐτοὺς *pro* αὐτὸς...γινώσκω *leg. G.* 19 ἔπινε *Ben. Mig. G.* 20 τῷ *edd. G.* ἐχρᾶτο *G.* δέ *add. G.* 22 αὐτῷ εἰς βρῶσιν *ante* ἀηδῆ *add. G.* 23 ἐνίοτε *pro* ἦν ὅτε *leg. G.* 24 ἐπιμενούμενος *pro* διασπώμενος *leg. G.* 26 δὲ *pro* γὰρ *leg. G.* 26–*p.* 70, *l.* 5 φιλεῖ...δαπάνην *om. G.* 28 μὴ *sec. Mre.* συμβρώσῃ ἢ συμβροχθίσῃ *con. Ben.* συνιδρώσῃ ἢ συμβροχθήσῃ *M. edd.* συγκαγχάσῃ *edd.*

γέλωτι ἀσήμῳ, ἐπ᾽ ἄκρων δακτύλων χλιαρὰν φέρων τὴν κύλικα, εἰς κακηγορίαν ἄγειν τὴν τῆς τραπέζης φιλοφροσύνην. τὸ δ᾽ ὅλον (ὡς οἶμαι) καὶ ἀληθέστερον· φειδωλὸς ἦν εἰσάγαν πρὸς τοὺς τῆς τρυφῆς, ἱεροσυλίαν νομίζων τὴν εἰς τοὺς τοιούτους δαπάνην· ὁμοῦ καὶ τῶν οἰκονόμων τὰς τῆς κλοπῆς ἀφορμὰς περικόπτων, ἵνα μὴ δεκαπλασιάσωσι τὰς τιμὰς τῶν ὀψωνίων ἐν τοῖς βρεβίοις, τὰς τῶν πενήτων σφετερισάμενοι χρείας. πρὸς τούτοις τὸ πλῆθος τῆς πόλεως ἐννοῶν ἐσκόπει, ὅτι ἢ πᾶν ἀξίωμα ὀφείλει ταύτης τῆς τιμῆς ἀξιῶσαι ὡς Χριστοῦ οἰκονόμος, ἢ μηδενὶ παρασχεῖν τὸ πρᾶγμα. ἀποβλέψας δὲ εἴς τε τοὺς τῆς τραπέζης θορύβους καὶ εἰς τὸ πλῆθος τῶν ἀναλωμάτων τῶν πτωχικῶν, ἐφρικίασεν πρὸς τὸ πρᾶγμα, μακρὰν χαίρειν εἰπὼν ταῖς τοιαύταις κακολογίαις, τὸ τῶν Πράξεων ἑαυτῷ κατεπάδων, "Ἄνδρες ἀδελφοί, οὐκ ἐξὸν ἡμῖν τραπέζαις διακονεῖν, ἀλλὰ καταστήσωμεν ἄνδρας εὐλαβεῖς ἐπὶ τῆς χρείας· ἡμεῖς δὲ σχολάσωμεν τῷ λόγῳ καὶ τῇ προσευχῇ." ὥσπερ γὰρ ἀγωνιστὴς ἵππος σταδιοδρομεῖν οὐκέτι δυνάμενος μύλωνι ἐγκατατάσσεται, ἀτέλεστον κύκλον γυρεύων· οὕτως ἀποκνήσας διδάσκαλος πρὸς τοὺς τῆς ἀρετῆς λόγους, τὴν ἐκ τῆς τραπέζης προβάλλεται θήραν· καὶ εἴθε κἂν τοῖς πεινῶσι καὶ δεομένοις, ὅθεν ἔνεστι καὶ κερδᾶναι τὸν μακαρισμὸν τοῦ Δεσπότου, τό, "Ἐπείνων, καὶ ἐχορτάσατέ με"· ἀλλ᾽ ἢ μόνοις πλουσίοις τοῦ εὖ ἀκοῦσαι χάριν, ἢ δόξης μαραινομένης, ἢ τοῦ ὁμοίως ἀντικληθῆναι, ἢ εἰ τούτων οὐδέν, ἵνα μὴ κακὸς ἀκούσῃ, οὐ μεμνημένος τοῦ ταλανισμοῦ τοῦ Κυρίου λέγοντος· "Οὐαὶ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμῖν εἴπωσιν πάντες οἱ ἄνθρωποι"—οὐκ εἶπεν, "οἱ πτωχοί," ἀλλ᾽, "οἱ ἄνθρωποι"·— "κατὰ ταὐτὸν γὰρ ἐποίουν τοῖς ψευδοπροφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν." μὴ ζητῶμεν οὖν ὡς οἱ κενόδοξοι, ὦ Θεόδωρε, ψευδοπροφήτου δόξαν. "ἦλθεν γὰρ Ἰωάννης, μήτε ἐσθίων μήτε

5 περικόπτων (*in l.* 6) *ante* ὁμοῦ *leg. G.* σὺν τούτοις *post* ὁμοῦ *add. G.* 6 μηδὲ καταπολυπλασιάσωσι *G.* 7 βρεβίοις *Mig. G.* βρεβείοις *M. Big. Mont. Ben.* σφετεριζόμενοι *G.* 8–9 ὀφείλει *post* ὅτι *leg. G.* 10–12 ἀποβλεψάμενος οὖν εἰς τοὺς ταύτης θορύβους, καὶ εἰς τὸ τῶν πτωχικῶν ἀναλωμάτων πλῆθος *pro* ἀποβλέψας...πτωχικῶν *leg. G.* 12 ἐφρικίασε *Ben. Mig. G.* 13 καὶ *post* κακολογίαις *add. edd.* ἀποστολικῶν *ante* Πράξεων *add. G.* 14 καταλείψαντας τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ *post* ἡμῖν *add. G.* διακονεῖν τραπέζαις *G.* 14–16 ἀλλὰ...προσευχῇ *om. G.* 22 τοῦ *con. Sal.* τὸ *M.* τῷ *edd.* 23 τοῦ *correxi.* τῷ *M. edd.* 24 κακῶς *edd.* 25 εἴπωσι *edd.* 27 ταὐτὸν *Ben.* ταυτὸν *M. Big. Mont. Mig.* 29 Ἦλθε *edd.*

πίνων, ἐν ὁδῷ δικαιοσύνης· καὶ λέγουσι, 'Δαιμόνιον ἔχει.' ἦλθεν ὁ Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου, ἐσθίων καὶ πίνων· καὶ λέγουσιν, ''Ιδού, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης, τελωνῶν φίλος καὶ ἁμαρτωλῶν.'"

Ο ΔΙΑΚ. Οὐ πάντως, ὦ ἄριστε πάτερ, ψέξας ἢ καταδραμὼν τῆς τοιαύτης ἀσκήσεως, τὴν πεῦσιν προσήγαγον τῇ σῇ ἀκριβολογίᾳ· ἤδειν γὰρ καὶ ἐξ αὐτῆς τῆς φήμης καὶ ἐκ τῶν εἰς ἡμᾶς φθασάντων αὐτοῦ συγγραμμάτων, ἢ ὁμιλιῶν ἢ ἐπιστολῶν, τὴν τοῦ ἀνδρὸς διάνοιαν· ἀλλ' ἵνα τὸν σκοπὸν μαθὼν ζηλώσω τὸ πρᾶγμα. τίς γὰρ οὕτως εἰς ἄπαν ἠλίθιος, ἵνα ἀγνοήσῃ ὅτι μείζων ἡ ζημία τοῦ ἐκ τραπέζης κέρδους, εἰ μή που χρεία γένηται ἐν ἀνάγκῃ ξενίσαι ἁγίους;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ταῦτα εἶπον κἀγώ, φιλαληθέστατε Θεόδωρε, οὐκ ἐξευτελίζων τὴν πατρικὴν ἀρετήν, μάλιστα τῆς φιλοξενίας. μία γάρ ἐστι τῶν λοιπῶν ἀρετῶν τῶν εἰς εὐσέβειαν συντεινουσῶν, δι' ὧν καὶ οἱ κύριοι πατριάρχαι, ὁ μὲν τὸν Σωτῆρα Θεὸν τῇ τραπέζῃ ἐθήρευσεν, ὁ δὲ τοὺς ἀγγέλους ἐξένισεν, ὁ μὲν υἱὸν ἐν γήρει, ὁ δὲ σωτηρίαν τὴν ἐκ Σοδόμων μισθὸν σὺν ταῖς θυγατράσιν εὑράμενοι· περὶ ὧν καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει, παρορμῶν ἡμᾶς εἰς τὸ μίμημα· "Τῆς φιλοξενίας," λέγων, "μὴ ἐπιλανθάνεσθε· διὰ ταύτης γὰρ ἔλαθόν τινες ξενίσαντες ἀγγέλους." δεῖ δὲ τὸν ξενοδόχον τὸ μὲν φρόνιμον ἔχειν τοῦ ὄφεως, τὸ δὲ ἀκέραιον τῆς περιστερᾶς, πειθόμενον τοῖς δύο λογίοις, καὶ τῷ, "Παντὶ τῷ αἰτοῦντί σε δίδου," καὶ τῷ, "Μὴ πάντα ἄνθρωπον εἰσάγαγε εἰς τὸν οἶκόν σου," ἵνα μὴ λύκον ἀντὶ προβάτου δεξάμενος, ἢ ἄρκον ἀντὶ βοός, τῇ ζημίᾳ τὸ κέρδος ἀπεμπολήσῃ. δοκιμάζειν δὲ πρῶτον τὸν τόπον ὀφείλει ἐν ᾧ τις ἐτάγη, εἰ ἔρημος ἢ πολύοχλος, εἶτα τὴν ἑαυτοῦ ἐπιτηδειότητα, εἰ οἷός τέ ἐστιν ἀλλόκοτα βαστάζειν ἤθη· τότε διακρίνειν τὸν εὖ ὀφείλοντα παθεῖν, εἰ πλούσιός ἐστιν ἢ πένης, ἢ ὑγιὴς ἢ ἄῤῥωστος, ἢ βρωμάτων ἐπιδέεται ἢ ἐνδυμάτων· ἐν τούτοις γὰρ ὁ πρακτικὸς ἔλεος διανύεται. ὁ γὰρ μακάριος Ἀβραὰμ οὐχ ὑπάτους, οὐδὲ στρατηγούς, οὐδὲ τοὺς ἐπ' ἐξοχῆς ἄνδρας τοῦ περιγείου κόσμου

1 λέγουσιν *edd.* 12 ἁγίοις *Big.* 14 πατρικὴν *Sal. Mont. Ben. Mig.* πρικὴν *M. Big. qui* πατρικὴν *vel* πατριαρχικὴν *con.* 20 ἐπιλανθάνεσθε *edd.* ἐπιλανθάνησθε *M.* 23 τοῖς *om. Big. Mont.* 24 τῷ *post* καὶ *edd.* τὸ *M.* 25 εἴσαγε *con. Big.* 26 ἄρκτον *Mig.* 27–28 εἰ...ἢ *edd.* ἢ...ἢ *M.* 28–29 οἷός τε ἐστὶν *Big. Mont.* 29 ἀλλόκοτα *edd.* ἀλόκοτα *M.*

ἐξένισεν, παρ' οἷς ἵπποι κημῷ ἢ χαλινῷ ἀποστίλβοντες ἢ σαράβαρα χαλκοτύμπανα πόρρωθεν τῆς ὑπερηφανίας τὸν κτύπον ἀπερευγόμενα· ἀλλ' ἔρημον οἰκῶν τόπον τοὺς ἐκεῖ φθάνοντας ἐδεξιοῦτο. οἱ δὲ τὴν ἔρημον διαβαίνοντες, ἢ δι' ἀρετὴν ἀπῆεσαν πρὸς τὸν πατριάρχην, ἢ διὰ πτωχείαν τὴν ἐπιτεταμένην <καὶ> πενίαν. [πενία γάρ ἐστι μεσότης ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως· ὑπερβολῆς μὲν πλούτου, ἐλλείψεως δὲ πτωχείας.] ὁμοίως δὲ καὶ ὁ Λὼτ χείρονα τῆς ἐρήμου πόλιν οἰκῶν εἰκότως ἐδεξιοῦτο τοὺς ἐπιχωριάζοντας ξένους διὰ τὸν τρόπον τῶν κατοικούντων. εἰ δέ τις πόλιν οἰκῶν εὐνομωτάτην, οἵα ἡ Κωνσταντίνου, ἐν ᾗ πάντες εἰσὶ ξενοδόχοι, περισσῶς τάχα τις τῶν πρεσβυτέρων "τὴν τοῦ λόγου καταλείψας διακονίαν," βρεβίοις σχολάζων ὀψωνίων, οὗτος λέληθεν ἑαυτὸν κάπηλον ἀντὶ διδασκάλου νομίζων, τῇ ὑδαρότητι τῶν λογισμῶν τὴν ἄκρατον ἐξαφανίζων γνῶσιν, τὸν προφητικὸν καρπούμενος ὄνειδον· "Οἱ κάπηλοί σου μίσγουσι τὸν οἶνον ὕδατι." ὅσον γὰρ διαφέρει τοῖς ἀτονοῦσιν ὕδατος ὁ οἶνος, τοσοῦτον ὑπερβάλλει ξενοδοχίας διδασκαλία. ἡ μὲν γὰρ ὠφελεῖ τοὺς κατ' αὐτόν, ἡ δὲ καὶ τοὺς μετ' αὐτόν· καὶ ἡ μὲν τοὺς παρόντας μόνον κερδαίνει, ἡ δὲ καὶ τοὺς ἀπόντας· τοὺς παρόντας μὲν τῆς γλώσσης, τοὺς ἀπόντας δὲ διὰ τῶν γραφομένων. οἷος ἦν ἐν σαρκὶ ὁ Σωτήρ, θρέψας μὲν τοῖς ἄρτοις πεντακισχιλίους, οὐκ ἐν πόλει, ἀλλ' ἐν ἐρήμῳ, διδάξας δὲ καὶ τοὺς παρόντας διὰ τῆς γλώσσης, σώσας δὲ τὴν οἰκουμένην διὰ τῶν γεγραμμένων Εὐαγγελίων (τοιοῦτον γὰρ οἱ λόγοι μάλιστα τῶν πνευματοφόρων). καὶ μὴ θαυμάσῃς, Θεόδωρε, εἴ τις πεινῶντα βρωμάτων ἐμπλήσῃ, ἀλλ' εἴ τίς τινος ἀγνοίας τὴν ψυχὴν ἀπαλλάξῃ. ὁ μὲν γὰρ τὴν γαστέρα χορτάζων ἢ δωρεᾷ ἢ ἀργυρίου, ἢ <δι'> ἄρτου ἢ διὰ λαχάνων, εὐκόλως εὑρίσκεται τὴν χρείαν παρέχων· ὁ δὲ τοῦ λόγου τροφεὺς σπανίως μὲν εὑρίσκεται, εὑρεθεὶς δέ, ἢ οὐ πιστεύεται ἢ μόλις πιστεύεται, τῶν πονηρῶν πνευμάτων ἀεὶ ἀντιπραττόντων τῇ τῶν ψυχῶν σωτηρίᾳ. τοῦτον τὸν τοῦ λόγου τῆς διδασκαλίας λιμὸν ἐν εἴδει τιμωρίας ἀπειλῶν ἐπάγειν ὁ Δεσπότης Θεὸς ἔλεγεν τῷ προφήτῃ· "Ἐπάξω ἐπ' αὐτοὺς λιμόν, οὐ λιμὸν

4 ἀπῆεσαν *edd.* ἀπίεσαν *M.* 5 καὶ *add. edd.* 6–7 πενία...πτωχείας *seclusi, quia haec sententia glossemati simillima videtur.* 6 ἐλλείψεως *edd.* ἐλλήψεως *M.* 12 βρεβίοις *Mig.* βρεβείοις *M. Big. Mont. Ben.* 19–20 μόνον... παρόντας *om. Big.* 28 δι' *add. Ben. Mig.* 34 ἔλεγε *Ben. Mig.*

ἄρτου καὶ ὕδατος, ἀλλὰ λιμὸν τοῦ ἀκοῦσαι λόγον Κυρίου." καὶ περὶ μὲν τοῦ αἰσθητοῦ λιμοῦ, ἔστιν ἐγκαταλείψαντα τὴν ἐνδεομένην πόλιν ἢ χώραν ἐν ἄλλῃ σωθῆναι, ὥσπερ οἱ ἅγιοι πατριάρχαι ἀπὸ Παλαιστίνης εἰς Αἴγυπτον κατιόντες· περὶ δὲ τοῦ κατὰ νοῦν λιμοῦ, ὃς οὐκ ἄλλοθεν συμβαίνει ταῖς ἐκκλησίαις ἢ δι' ἀπορίαν τῶν διδασκάλων, πάλιν ἔλεγεν ἕτερος προφήτης· "Περιδραμοῦνται ἀπὸ ἀνατολῶν ἕως δυσμῶν ζητοῦντες τὸν λόγον τοῦ Κυρίου καὶ οὐ μὴ εὑρήσωσιν." τί γὰρ ἀγαθὸν οὐ φύεται ἀπὸ διδασκαλίας; τί δὲ ἄκαιρον οὐκ ἐφευρίσκεται ἀπὸ ἀκαίρου τροφῆς ἢ συμποσίου; νόσοι, μάχαι, ὕβρεις αἱ ὑπὸ γαστέρα, καὶ τὰ τούτων ἑξῆς. πότε ἡ Εὔα ἐκβέβληται τοῦ παραδείσου; οὐχ ὅτε τοῦ ὄφεως ἤκουσεν φαγοῦσα τοῦ ξύλου, μὴ ἀρκεσθεῖσα τῇ τεταγμένῃ τροφῇ; πότε Κάϊν τὸ τῆς ἀδελφοκτονίας εἰργάσατο μίασμα; οὐχ ὅτε τῶν ἀπαρχῶν ἀπεγεύσατο πρῶτος, τῇ ἑαυτοῦ λαιμαργίᾳ τὰ πρωτεῖα φυλάξας; πότε τὰ τέκνα τοῦ Ἰὼβ αὐτοσχέδιον τάφον τὴν τράπεζαν εὕραντο; οὐχ ὅτε ἤσθιον καὶ ἔπινον; πότε ὁ Ἡσαὺ εὐλογίας ἐξέπεσεν; οὐχ ὅτε τῇ κοιλίᾳ ἐδούλευσεν ἀπατηθεὶς τῷ τροφίῳ; πότε Σαοὺλ τῆς βασιλείας ἐξέπεσεν; οὐχ ὅτε τὰ κάλλιστα τῶν προβάτων παρὰ τὸν νόμον ἔφαγεν; πότε δὲ ὁ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ τὸν Θεὸν παρώξυνεν; οὐχ ὅτε τῆς Αἰγυπτιακῆς ἐπεθύμει τραπέζης, κρέα καὶ λέβητας ἐπιζητῶν παρὰ τοῦ διδασκάλου; Ὀφνὶ καὶ Φινεές, οἱ υἱοὶ τοῦ Ἠλεί, διὰ τί ἐθανατώθησαν ἐν ὥρᾳ μιᾷ ἐν τῷ πολέμῳ; οὐχ ὅτι ἥρπαζον ταῖς κρεάγραις ἀπὸ τῶν λεβήτων τὰ κρέατα τὰ ὄντα τῆς θυσίας; Ἰακὼβ δὲ ὁ ψεκτός, διὰ τί "ἀπελάκτισεν"; οὐκ ἐπειδὴ "ἐνεπλήσθη καὶ ἐλιπάνθη καὶ ἐπαχύνθη καὶ ἐπλατύνθη"; πότε δὲ Σοδομῖται παρὰ φύσιν ἐξῴστρησαν; οὐχ ὅτε συνεχέσι συμποσίοις τὴν γνώμην παρέφθειραν, ὑπὸ τοῦ Ἰεζεκιὴλ ἐφ' ὕβρει μνημονευόμενοι λέγοντος· "Ἐν εὐθηνίᾳ οἴνου καὶ ἐν πλησμονῇ ἄρτου ἐσπατάλων αὐτοί" (τοῦτ' ἔστιν ἡ πόλις) "καὶ αἱ θυγατέρες αὐτῆς" (τοῦτ' ἔστιν αἱ κῶμαι, τὸν νόμον ἀεὶ τῆς πόλεως ἔχουσαι); ὁ τῆς σωφροσύνης δὲ λογισμός, πότε παρείθη τοῦ παλαιοῦ λαοῦ; οὐχ ὅτε

11 Εὔα *correxi.* Εὕα *M. edd.* 12 ἤκουσε *Ben. Mig.* 17 Ἡσαὺ *correxi.* Ἡσαῦ *M. edd.* 18 τροφείῳ *edd.* 22 Ὀφνὶ *correxi.* Ὀφνὶ *M. edd.* 23 Ἠλεί *correxi.* Ἠλί *M. edd.* 27 Σοδομῖται *Ben. Mig.* Σοδομῖται *M. Big. Mont.* 28 ἐξῴστρησαν *correxi.* ἐξοίστρησαν *M. edd.* 29 Ἐζεκιὴλ *Mont. Ben. Mig.* 30 ἐν *ante* πλησμονῇ *om. edd.* αὐτὴ *con. Big.* 32 ἔχουσαι *edd.* ἐχούσης *M.*

ὁμοίως κατεγήρασαν ἐπὶ στιβάδων, τοῦ προφήτου σχετλιάζοντος· "Οἱ ἐσθίοντες ἐρίφους ἐκ ποιμνίων καὶ μόσχους ἐκ βουκολίων γαλαθηνούς, πίνοντες τὸν διϋλισμένον οἶνον, καὶ τὰ πρῶτα μύρα χριόμενοι, κατασπαταλῶντες ἐπὶ ταῖς στρωμναῖς αὐτῶν, καὶ οὐδὲν ἔπασχον ἐπὶ τῇ συντριβῇ Ἰωσήφ"; τίσι τὸν ταλανισμὸν ὁ Ἡσαίας ἐπήγαγεν; οὐχὶ τοῖς ἐν συμποσίοις ὀρθρίζουσιν· οὕτωσὶ λέγων· "Οὐαὶ οἱ ἐγειρόμενοι τὸ πρωΐ καὶ τὸ σίκερα διώκοντες, οἱ μένοντες τὸ ὀψέ· ὁ γὰρ οἶνος συγκαύσει αὐτούς. μετὰ γὰρ κιθάρας καὶ ψαλτηρίου τὸν οἶνον πίνουσιν, τὰ δὲ ἔργα Κυρίου οὐκ ἐμβλέπουσιν"; πότε οἱ ἱερεῖς τοῦ Βὴλ ὑπὸ τοῦ Δανιὴλ κατῃσχύνθησαν; οὐχ ὅτε ἡ σποδὸς αὐτοὺς ἤλεγξεν διὰ βρωμάτων ἢ πομάτων θηρεύσασα; καὶ τί δεῖ με λέγειν περὶ τῶν τὴν πλατεῖαν βαδίζειν ἐλαμένων καὶ τὴν στενὴν λοιδορούντων; ἀρκεῖ μοι ὁ σωτήριος λόγος πρὸς ἔλεγχον τῶν κνισοδιωκτῶν, ὅπου τὸν ἀνώνυμον πλούσιον, λαμπρῶς καθ' ἡμέραν εὐφραινόμενον ἐν τῷ παρόντι βίῳ, δείκνυσι ψιχίων καὶ ῥανίδος τοῦ πένητος Λαζάρου ἐπιποθοῦντα καὶ ἀστοχοῦντα. ἴδωμεν δὲ καὶ τὸν χορὸν τῶν πάλαι ἁγίων καὶ μάθωμεν ὅλως ποίῳ χαρακτῆρι τῆς διδασκαλίας ἐχρήσαντο, τῷ διὰ βίου σεμνοῦ καὶ λόγου εὐθοῦς, ἢ τῷ διὰ συμποσίων καὶ εὐωχίας. πρῶτος ὁ Ἐνὼχ πίστει μετετέθη, ἢ συμποσίῳ; εἶτα ὁ Νῶε τὸ τῆς οἰκουμένης γένος πίστει διέσωσεν ἐν τῷ ξύλῳ, ὅτε ὁ περίγειος ἐκαθαρίζετο κόσμος, ἀπὸ τῆς τῶν συμποσίων καὶ ἀκαθάρτων ἔργων συνεχείας, ἢ νηστείᾳ καὶ προσευχαῖς; οὐχ ἵνα μικρὸν ἀπὸ τοῦ τοσούτου κλύδωνος πόματι ἀνεθῇ, ἀσχημοσύνην αὐτοῦ, καὶ οὐ κλέος, κηρύσσουσιν αἱ Γραφαί; ὁ μακάριος Ἀβραὰμ τῶν πέντε βασιλέων τῶν ἐν Σοδόμοις πίστει καὶ δικαιοσύνῃ περιεγένετο, ἢ βρώμασι καὶ πόμασι, τὸν Λὼτ ἀνακαλεσάμενος;

Καὶ ὁ Θεόδωρος εἶπεν·

Ο ΔΙΑΚ. Εἰ τὸν Ἀβραὰμ ἄγεις εἰς μέσον, οὐκοῦν ἄκουσον καὶ παρ' ἐμοῦ· λέξει σοι γὰρ ὁ τυχών, ὅτι τοῦ μὲν πολέμου

7 οὕτως *edd.* 9 πίνουσι *Ben.* 11 κατῃσχύνθησαν *Ben. Mig.* καταισχύνθησαν *M. Big. Mont.* 12 ἤλεγξε *Ben. Mig.* 13 πλατεῖαν *Ben. Mig.* πλατείαν *M. Big. Mont.* ἐλαμένων *Ben. Mig.* εἰλαμένων *M. Mont.* εἰλαμένων *Big.* 15 κνισοδιωκτῶν *correxi.* κνισσοδιωκτῶν *M. edd.* 21 Ἐνὼχ *correxi.* Ἐνὼχ *M. edd.* 24 τῇ *post* ἢ *ada. edd.* 25 πομάτων *con. Big.*

πίστει περιεγένετο, τὸν δὲ Θεὸν διὰ τραπέζης ἐθήρευσεν, ὡς προλαβὼν αὐτὸς ὑφηγήσω.

Ο ΕΠΙΣΚ. Βαβαί! ἐπεὶ ὁ Ἀβραὰμ τραπέζῃ τὸν Θεὸν ἐθήρευσεν, οὐκοῦν πάντες καταλείψαντες τὴν πίστιν καὶ τὰς λοιπὰς ἀρετάς, τὰ συμπόσια φιλοκαλήσωμεν; οὐδὲν διαφέροντες καπήλων ἢ πανδοχέων τῶν τὰς λεωφόρους δι' αὐτὸ τοῦτο ἐπιτειχισάντων ἕνεκα κέρδους. καὶ αἱ παρθένοι τοίνυν, αἱ ἀγωνιζόμεναι ἅγιαι εἶναι σώματι καὶ πνεύματι εἰς δόξαν Θεοῦ, ἐπειδὴ Μαρία τὸν Χριστὸν ἐγέννησεν, καὶ αὗται γεννησάτωσαν· εἰ γὰρ οὕτως ποιήσουσιν, οὐδὲν τῶν ἑταιρίδων διαλλάσσουσιν. εἰ γὰρ οἱ διδάσκαλοι διὰ τὸν Ἀβραὰμ τὰ τῶν τραπεζῶν εὐτρεπίζουσιν, καὶ αἱ παρθένοι διὰ τὴν Μαρίαν γεννάτωσαν. ἄπαγε, τιμιώτατε, τὰ καλῶς κατὰ τὸν οἰκεῖον καιρὸν γεγενημένα ἢ γινόμενα μὴ ὑβρίζωμεν· ἑκάστου γὰρ τὸ συνειδός, ἐὰν βούληται, τὸ συμφέρον ὑπαγορεύει. εἶτα ὁ παλαιστὴς Ἰακὼβ ἀσκήσει τὰ τοῦ Λαβὰν ἀφείλατο, ἢ συμποσιαρχίᾳ;—ὁ λέγων· "Ἐγενόμην τοῖς καύμασι συγκαιόμενος καὶ τῷ παγέτῳ τῆς νυκτός, καὶ ἀφίστατο ἀπ' ἐμοῦ ὁ ὕπνος"· καὶ οὐδὲν πλέον αἰτῶν ἐν τῇ προσευχῇ ἢ ἄρτον καὶ ἱμάτιον, λέγων· "Ἐὰν δῷς μοι ἄρτον φαγεῖν καὶ ἱμάτιον περιβαλέσθαι, πᾶν ὃ ἐὰν δῷς μοι, δεκάτην ἀποδεκατώσω αὐτά σοι"—οὐκ εἶπεν, "τραπέζαις καταναλώσω." ὁ τοῦ Θεοῦ ὑποφήτης καὶ πιστὸς θεράπων Μωϋσῆς ἐκεῖνος, ποίαν τράπεζαν εὐτρεπίσας ἐξεκλησίασεν λαὸν ἐν τῷ ὄρει; τίνας δὲ καὶ κρατῆρας πομάτων εἶχεν; ὁ πέτραν ῥάβδῳ ἀμέλξας διὰ τὴν τοῦ λαοῦ ἀπιστίαν, ὁ ἑξακοσίων χιλιάδων ἀφηγητής, πυξία νόμου ἐβάσταζεν εἰς διόρθωσιν τοῦ λαοῦ, ἢ φιάλας ἀεροφανεῖς ὑστέρας τε χοίρων καὶ ὄρνεις ἐκ Φάσιδος καὶ ἰχθὺν ἐκ πελάγους καὶ οἶνον διϋλισμένον ἐκ Τύρου καὶ ἄρτους πλυτοὺς προβαλλόμενος τοῖς παιδευομένοις, ἢ λόγον;

Ο ΔΙΑΚ. Ἀλλ' ἀνθυποίσει σοί τις πρὸς ταῦτα, πάτερ· "Κἀμοὶ δὸς μάννα κἀκεῖνο τὸ ὕδωρ, καὶ οὐδὲν ἐπιζητῶ πλέον."

9 ἐγέννησε *Ben. Mig.* 16 Λαβὰν *correxi.* Λάβαν *M. edd.* 18 παγετῷ *edd.* 19 ἄρτον ἢ ἱμάτιον *Big.* 22 εἶπε *Ben. Mig.* 24 ἐξεκλησίασεν *correxi.* ἐξεκκλησίασεν *M. Big. Mont.* ἐξεκκλησίασε *Ben. Mig.* καὶ *om. Mont. Ben. Mig.* 28 Φάσιδος *Mig.* Φασίδος *M. Big. Mont. Ben.* ἰχθὺν *Ben. Mig.* ἰχθῦν *M. Big. Mont.* 29 προσβαλλόμενος *Big. Mont.* τοῖς παιδευομένοις *edd.* τοὺς παιδευομένους *M.*

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ τίς οὕτως ἀργαλέος, ἵνα προκρίνῃ τῆς πνευματικῆς διδασκαλίας μάννα αἰσθητὸν καὶ ὕδωρ ῥευστόν; εἶτα Σαμουήλ, ὁ διδάσκαλος τοῦ λαοῦ, ἐπὶ εἴκοσι καὶ πέντε ἔτη ἐν Ἁρμαθάϊμ ἡσυχάσας, τίνα ποτὲ τραπέζῃ τῶν εἰδώλων ἀπέστησεν καὶ οὐ λόγῳ; πότε δὲ ὁ βασιλεύς, ὁμοῦ καὶ προφήτης καὶ ψαλμῳδός, τρυφῆς ἐστήσατο τράπεζαν;—ὁ λέγων, ὅτι "Σποδόν, ὡσεὶ ἄρτον ἔφαγον, καὶ τὸ πόμα μου μετὰ κλαυθμοῦ ἐκρίνων." ὁ τῆς οἰκουμενικῆς νηστείας δημιουργὸς τρία ἔτη καὶ μῆνας ἓξ ἀσιτίαν ἀκουσίως τοῖς γαστριμάργοις παρασκευάσας, ποίᾳ τραπέζῃ τῆς ἁμαρτίας ἀπήλλαξεν ὁ Θεσβείτης Ἠλίας; τίνας δὲ καὶ ὀψοποιοὺς εἶχεν; οὐχὶ διὰ κοράκων τὴν ἐπιούσιον ἐδέχετο μᾶζαν; ὁ σοφὸς Δανιὴλ καὶ τῶν μελλόντων αὐτόπτης, ποίᾳ τραπέζῃ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπαίδευσεν; οὐχὶ νηστείᾳ καὶ προσευχῇ τὸν δράκοντα ὤλεσεν καὶ τὸν Βὴλ κατέστρεψεν καὶ τοὺς λέοντας ἐφίμωσεν καὶ τὸν βασιλέα ἔπεισεν τοὺς πατρῴους θεοὺς ἀπαρνήσασθαι ὁμολογίᾳ τοῦ ὄντως ὄντος Θεοῦ; τίσι τραπέζαις, ποίᾳ δὲ χρηστοφαγίᾳ ἐχρήσατο ὁ χορὸς τῶν λοιπῶν προφητῶν ἢ ἀποστόλων; οὐκ ἦσαν διδάσκαλοι; οὐ τὴν ὑπουράνιον ἐπιστεύθησαν; οὐ τούτων ἐσμὲν διάδοχοι; οὐ μιμητὰς ἡμᾶς τούτων εἶναι βούλεται ὁ λόγος, προσέχοντας τοῖς τρόποις, καθὼς ὁ Παῦλος διδάσκει λέγων· "Ὧν ἀναθεωροῦντες τὴν ἔκβασιν τῆς ἀναστροφῆς μιμεῖσθε τὴν πίστιν"; ποῖα μελίπηκτα εἶχεν ἐν τῇ ἐρήμῳ ὁ κήρυξ τῆς μετανοίας, ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης, ὁ τοῖς προσερχομένοις οὐ μόνον εὑτρεπίσας ἄριστα, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν συντυχίαν πικρὰν μετ' ἐπιπλήξεως παρέχων; οὐ μόνον γὰρ δριμεῖ τῷ βλέμματι τὸ μεμολυσμένον συνειδὸς αὐτῶν σείων, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ τῷ σχήματι, πολλῷ δὲ μᾶλλον καθάπερ ξίφει τῷ λόγῳ τὰ τῶν ψυχῶν ἀποστήματα τέμνων· "'Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑπέδειξεν ὑμῖν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς; ποιήσατε οὖν καρποὺς ἀξίους τῆς μετανοίας,' καὶ μὴ μόνῳ τῷ βαπτίσματι ἐπηρείδεσθε ἢ τῷ τεκνα εἶναι τοῦ Ἀβραάμ." τί δαὶ ὁ διδάσκαλος τῶν ἐθνῶν, ὁ τῆς περιτομῆς καταλυτής, ἵνα περιτομὴν πίστεως στήσῃ, "τὸ

4 Ἁρμαθάϊμ *correxi.* Ἁρμαθὲμ *M. edd.* 5 ἀπέστησε *Ben. Mig.* 9 τοῖς γαστριμάργοις *con. Big.* τοὺς γαστριμάργους *M. edd.* 10 Θεσβείτης *correxi.* Θεσβίτης *M. edd.* 14 ὤλεσε *Ben. Mig.* κατέστρεψε *Ben. Mig.* 15 ἐφίμωσε *Ben. Mig.* ἔπεισε *Ben. Mig.* 31 τῷ *post* ἢ *edd.* τὸ *M.* 33 καταλυτής *Mig.* καταλύτης *M. Big. Mont. Ben.*

σκεῦος τῆς ἐκλογῆς," Παῦλος; ὅλως εὑρίσκεται σχολὴν ἄγων τραπέζης, ὁ πάντων μᾶλλον χρεώστης τούτου, καὶ ὀφείλων ὡς ἔθνεσιν ἀπίστοις πρότερον τὴν διὰ τραπέζης ποιεῖσθαι σχέσιν; τί δαὶ καὶ γράφει τῷ Τιμοθέῳ ἐπισκόπῳ Ἐφέσου· "Πρόσεχε" τῇ τῆς τραπέζης φιλοτιμίᾳ ἢ "τῇ ἀναγνώσει, τῇ παρακλήσει, τῇ διδασκαλίᾳ" (ἐν οἷς μάλιστα ἀόκνος ἦν καὶ εὔτονος ὁ μακάριος Ἰωάννης);—"ἀκαίρως, εὐκαίρως ἐπίστηθι," λέγων, "ἔλεγξον, ἐπιτίμησον, παρακάλεσον" (μηδενὸς αὐτῷ ἐπισκήπτοντος, ὅτι δύο μὲν τὰ πικρὰ καὶ ἓν τὸ προσηνές, ἴσως κἀκεῖνο μετὰ φειδωλίας ἐπάγοντος· τὸ δέ, "ἔλεγξον, ἐπιτίμησον," πικρῶν ὄντων σφοδρῶς, ἐν τῷ "παρακάλεσον," καὶ οὐ "κολάκευσον"· ὅπερ ἐπιστημονικῶς γιγνόμενον, πικρότερόν ἐστι τοῖς φιλη-δόνοις καὶ ἀναπεπτωκόσι φορτικωτέρων εὑρισκομένων τῶν ἐλέγχων. ἐκεῖ μὲν γὰρ ἴσως ὑπό τινος θυμοῦ ἀντιβαίνουσα ἡ ψυχὴ ἀναισθήτως ἔχει πρὸς τὰ λεγόμενα τοῦ ἐλέγχου· ἐν-ταῦθα δὲ ἡσύχως καὶ κατὰ μικρὸν τοῖς ἐπιεικέσι μετὰ τῆς ἀληθείας λόγοις αἰσθητικῶς, ὡς ὑπὸ πυρὸς μαλακοῦ, καιομένη διαπρίεται). τί δὲ καὶ ὑπομιμνήσκει αὐτόν· τὰ συμπόσια καὶ τὰς εὐωχίας ἢ τὰ τῶν θλίψεων σεμνολογήματα;—λέγων· "'Σὺ γὰρ παρηκολούθηκάς μου τῇ ἀγωγῇ,' ὅπως διετέθην τῇ προθέσει τοῦ πάντα εἰς δόξαν Θεοῦ ποιεῖν <ἐν> τοῖς διωγμοῖς." ἐπὶ τοῖς ἐλέγχοις τῆς πλάνης, μή που τραπέζης μνεία; Τίτῳ δὲ πάλιν τῷ ἐπισκόπῳ Κρήτης ἴδωμεν τί ἐπιστέλλει· περὶ βρωμάτων καὶ ποτάτων ἢ περὶ ἐλέγχων καὶ διδασκαλίας;—λέγων· "Τούτου χάριν κατέλιπόν σε ἐν Κρήτῃ, ἵνα τὰ λείποντα ἐπανορθώσῃς καὶ πείσῃς αὐτοὺς μὴ ἑτεροδιδασκαλεῖν, μηδὲ προσέχειν μύθοις καὶ γενεαλογίαις ἀπεράντοις," ἐπιφέρων καὶ τῶν ἐλέγχων τὸν τρόπον· "Κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί." εἰπάτωσαν ἡμῖν οἱ κοιλιολάτραι καὶ τραπε-ζογίγαντες καὶ γυναικοϊέρακες, οἱ τὴν Ἰωάννου ἄσκησιν μεμφό-μενοι, ἐμπερινοστήσαντες Παλαιὰν καὶ Καινὴν Διαθήκην, ποῦ εὗρον ἐν ἐπαίνῳ συμπόσιον, εἰ μή που πρὸς ἀλλοφύλους, καὶ τοῦτο διὰ τὴν τῆς εἰρήνης σπεῖσιν τῷ τῆς τραπέζης νόμῳ θηρίων τε καὶ βαρβάρων τιθασσευομένων; πότε δὲ τὰ συμπόσια ὑπόθεσις ἁμαρτίας οὐ γέγονεν; τί δὲ λέγω "ἁμαρτίας," τάχα

12 γινόμενον *edd.* 13 φορτικώτερον εὑρισκόμενον *con. Ben.* 21 ἐν *con. Ben.* 22 μνείαι *Big.* 31 που *Mig.* πω *M. Big. Mont. Ben.* 33 σπεῖσιν *edd.* σπίσιν *M.*

δὲ καὶ "τῆς μείζονος εἰδωλολατρείας καὶ ἀδελφοκτονίας";—καθὼς γέγραπται· "Ἐκάθισεν ὁ λαὸς φαγεῖν καὶ πιεῖν, καὶ ἀνέστησαν παίζειν." ἦν δὲ τὸ παίγνιον μέθης ἔκγονον. "Δεῦτε, ποιήσωμεν θεοὺς οἵτινες προπορεύσονται ἡμῶν." οἱ γὰρ σεισμὸν ὑποστάντες δι' οἶνου κινητοὺς θεοὺς ἐπεζήτουν, τὸν ἄσειστον καὶ πάντα πληροῦντα ἄνευ τοῦ βαδίζειν ἀφέντες. τί δαὶ λέγει ὁ προφήτης· "Χείλη ἱερέως μελετήσωσι συμπόσια, ὅτι δεῖπνα καὶ ἄριστα ἐκζητήσουσιν ἀπ' αὐτοῦ"; ἢ "Ὅτι χείλη ἱερέως φυλάξεται νόμον, καὶ λόγον ἐκ στόματος αὐτοῦ ἐκζητήσουσιν, ὅτι ἄγγελος Κυρίου ἐστί,"—καὶ οὐ μάγειρος; καὶ ὁ ἐν Χαλαννῇ δὲ πύργος πότε ᾠκοδομήθη; πρὸ οἴνου ἢ μετὰ οἶνον; οὐ μετὰ οἴνου ἡνίκα Νῶε φυτεύσας τὸ κλῆμα πρῶτος τὸν ὄνειδον ἐκαρπώσατο; εἴ γε οὕτως ἔχει, οὐ διὰ τὴν πόσιν ἢ τὴν φυτείαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ἀμετρίαν. Ἰωσὴφ πότε ἐπράθη ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν; ὅτε τὰ πρόβατα ἐποίμαινον ἐν αὐτοῖς ἀσχολούμενοι, ἢ ὅτε τὰ κάλλιστα σφάζοντες καὶ ἐσθίοντες ἐπὶ σχολῆς κατ' αὐτοῦ ἐν συμποσίῳ τὸν φθόνον ἐτεκταίνοντο; τὴν τοῦ βαπτιστοῦ Ἰωάννου κεφαλὴν ἐπὶ πίνακος ποῦ ἐπέδοσαν τῷ πορνιδίῳ; ἐν συλλόγῳ σοφίας ἢ ἐν συμποσίῳ ἀνομίας; ὁ μακάριος Παῦλος πίνων καὶ τρώγων παρέτεινεν ἕως μεσονυκτίου τὸν λόγον, ἢ ἀσιτῶν καὶ διδάσκων καὶ τοὺς τὸν Θεὸν ἀγνοοῦντας εἰς πίστιν ἄγων; αὐτὸς ὁ ἀρχιποίμην καὶ ἀρχιδιδάσκαλος καὶ ἀρχισοφιστής, Ἰησοῦς ὁ Χριστός, ὁ τῆς ἀνθρωπίνης πλάνης διορθωτής, ποῦ εὑρίσκεται ἐν πόλει φαγὼν πλὴν τοῦ Πάσχα;—ὃ ἦν μυστηρίων ἐκπλήρωσις. τί δαὶ καὶ μεριμνῶσι τοῖς μαθηταῖς εὑρίσκεται λέγων, περὶ βρωμάτων ἢ περὶ ἀναγνωσμάτων;—"Ἐργάζεσθε," λέγων, "μὴ τὴν ἀπολλυμένην βρῶσιν, ἀλλὰ τὴν μένουσαν." λεγέτω τοίνυν μετὰ τοῦ Κυρίου καὶ ὁ καλὸς Ἰωάννης· "Ἐμὸν συμπόσιόν ἐστιν ἡ τοῦ λόγου διδασκαλία καὶ διανομή, εἰς ἣν καὶ ἐξελέχθην εἰς τὴν τοῦ λαοῦ σωτηρίαν." "βρῶμα γὰρ ἡμᾶς οὐ παρίστησι τῷ Θεῷ, οὔτε ἐὰν φάγωμεν, οὔτε ἐὰν μὴ φάγωμεν." ἐθνικῶν γὰρ ἡ συνήθεια αὕτη, τὸ τραπέζαις ἀπατᾶν τοὺς ὑπ' αὐτῶν δελεαζομένους, λόγῳ πείθειν μὴ δυναμένων τῶν λεγόντων· "Φάγωμεν καὶ πίωμεν, αὔριον γὰρ ἀποθνήσκομεν." πρὸς οὓς ὁ ἀπόστολος πληκτι-

7 μελετήσουσι *Big. Mont.* 10 Χαλαννῇ *correxi.* Χαλάνῃ *M. edd.* 11 ᾠκοδομήθη *edd.* οἰκοδομήθη *M.* 12 τὸ ὄνειδος *Big. Mont.* 25 ἐμπλήρωσις *Big.* 33 ἀπατᾷν *edd.*

κώτερον τὴν διόρθωσιν ἐπάγει, λέγων· "Μὴ πλανᾶσθε· 'Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί'"·—"ὁμιλίας" λέγων "κακὰς" τὰς περὶ τὰ τοιαῦτα ἐλισσομένας λέξεις.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'>

Ο ΔΙΑΚ. Γνησίως μὲν καὶ πολυμαθῶς εἴρηκας τὰ εἰρημένα, καὶ οὕτως ἔχει. "οὐαὶ γὰρ τῷ λέγοντι τὸ γλυκὺ πικρόν, καὶ τὸ πικρὸν γλυκύ. οὐαὶ τῷ τιθέντι τὸ σκότος φῶς, καὶ τὸ φῶς σκότος." λέξει δέ τις, ὅτι "Οὔτε ἡμεῖς τοῦτο λέγομεν εἶναι αὐτὸν ἔκδοτον ταῖς τοιαύταις τραπέζαις. ἡ γὰρ ἄμετρος φιλοτιμία φιληδονίας ὑπόθεσις, καὶ ἡ εἰς ἄγαν ἀπόκλεισις ὄκνου καὶ μικρολογίας ἀπόδειξις. ἐδύνατο γὰρ κἂν μόνους ἐπισκόπους καλεῖν, καὶ τούτων μάλιστα τοὺς εὐσεβεστέρους· ἢ εἰ μὴ τούτους, κἂν τὸν ἴδιον κλῆρον, μιμούμενος τὸν Δεσπότην ἐσθίοντα μετὰ τῶν δώδεκα ἀποστόλων."

Ο ΕΠΙΣΚ. Συνεκτικώτατα ἀνθυπήνεγκας, φιλαληθέστατε τῶν ἀνδρῶν, εἴ γε ἠνείχοντο οἱ κληρικοὶ συναριστεῖν τῷ Ἰωάννῃ, παρ' ὥραν ἢ παρ' ἡμέραν ἐσθίοντες· οἱ δὲ ὡς τάχιστα μετὰ πολλῆς τῆς παρασκευῆς πολυτέλειαν ἐπεζήτουν. ἄτοπον ἦν τὰς τῶν νοσούντων ἢ πτωχευόντων τροφὰς τῇ τῶν ὑγιαινόντων ἀκρασίᾳ προσαναλῶσαι. ποῖος δὲ καὶ νόμος οὗτος, νομοθετεῖν τὸν παιδευτὴν τοὺς παιδευομένους, ἢ τοὺς ἀῤῥώστους τὸν ἰατρόν, ἢ τοὺς ἐπιβάτας τὸν κυβερνήτην, ἀεὶ τοῦ ἰατροῦ τοὺς νοσοῦντας ὑγιάζοντος, καὶ τοῦ διδάσκοντος τοὺς παιδευομένους ἐπανορθοῦντος, καὶ τοῦ κυβερνήτου τοῖς ἐμπλέουσι τὸ συμφέρον μνηστευομένου; καὶ ἰατρῷ μὲν καὶ κυβερνήτῃ πειθόμενοι οἱ ὑπ' αὐτοὺς διὰ φιλοζωΐαν πᾶσαν ὀδύνην καὶ ἐπάχθειαν φέρουσι, παρ' οἷς καὶ τὸ ἐπιτυχεῖν ἄδηλον· διδασκάλῳ δὲ τῶν κρειττόνων, νόσους καὶ μαλακίας ἀπελαύνειν ἐμπεπιστευμένῳ καὶ τρικυμίας ἡδονῶν ὑπερβαίνειν ἐξησκημένῳ, ἀχαλινώτοις στόμασιν ἐπανατείνονται ἀνίπτοις ποσὶ πάντα φύροντες. εἰ δὲ καὶ ἐδεδώκει ἑαυτὸν ἔκδοτον ταῖς τραπέζαις, πόσοις ἐξήρκει ἀξιώμασι τὴν τηλικαύτην πόλιν οἰκῶν, ἑκάστου ἢ δι' εὐλογίαν, ἢ διὰ πενίαν, ἢ διὰ γαστριμαργίαν τὸ φαγεῖν ἐπιζητοῦντος; ποῦ δὲ

16 ἐσθίοντι *con. Big.* οἱ *edd.* εἰ *M.* 19 νομοθετεῖν *edd.* νομοθετὴν *M.* 30 ἐδεδώκει *Ben. Mig.* δεδώκει *M. Big. Mont.* 31 τὴν *om. G.* 32 ἐπιζητοῦντος τὸ φαγεῖν *G.* σπουδὴν *pro* ποῦ *leg. G.*

καὶ σχολὴν ἦγεν ἡ τοῦ Θεοῦ θεωρία, ἡ τοῦ λαοῦ θεραπεία, ἡ τῶν Γραφῶν ἱστορία, ἡ τῶν χηρῶν κηδεμονία, ἡ τῶν παρθένων παραμυθία, ἡ τῶν ἀῤῥωστούντων νοσοκομία, ἡ τῶν καταπονουμένων ἐπικουρία, ἡ τῶν πλανωμένων ἐπιστροφή, ἡ τῶν συντετριμμένων φροντίς, ἡ τῶν ἐν φυλακαῖς ἐπίσκεψις; πῶς δὲ ἔφυγεν τὸν ὀνειδιστικὸν ταλανισμὸν τοῦ Θεοῦ, ὃν ὀνειδίζει ἐν τῷ Ἰεζεκιήλ;—"Ὦ οἱ ποιμένες οἱ ποιμαίνοντες ἑαυτούς, καὶ οὐ τὰ πρόβατα νέμοντες· τὸ πεπλανημένον οὐκ ἐπεστρέψατε, τὸ ἀπολωλὸς οὐκ ἐζητήσατε, τὸ ἀσθενὲς οὐκ ἐπεσκέψασθε, τὸ συντετριμμένον οὐ κατεδήσατε, τὰ λιπαρὰ σφάζοντες ἐσθίετε."—περὶ ὧν γράφει ὁ Παῦλος· "Ἀνέχεσθε γάρ, εἴ τις ὑμᾶς καταδουλοῖ, εἴ τις κατεσθίει, εἴ τις λαμβάνει."—"καὶ τὰ μὲν ἔρια περιεβάλλεσθε, τὰ δὲ πρόβατα οὐ ποιμαίνετε." καὶ ἐν τῷ Ἱερεμίᾳ περὶ ἀργοτρόφων ποιμένων λέγει· "Ποιμένες πολλοὶ διέφθειραν τὸν ἀμπελῶνά μου."

Λέγει ὁ διάκονος·

Ο ΔΙΑΚ. Ἐδύνατο καὶ τούτους διὰ χρόνου θεραπεύειν καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν φροντίζειν, ἵνα μὴ δόξῃ κακῶς ἀκούειν, ἐν τοῖς ἄλλοις ὢν μέγας.

Ο ΕΠΙΣΚ. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ ζητούμενον, ἵνα μὴ κακῶς ἀκούῃ, ἵνα πλουσίως παρέχῃ τὸν λόγον, τὴν σπουδήν, τὸν ζῆλον, τὴν ἄλλην ἱερατικὴν εὔνοιαν. ἢ οὐκ οἶδας, ὦ τιμιώτατε Θεόδωρε, ὅτι καὶ ἀλόγου κακηγορίας μακαρισμὸς ὥρισται ὑπὸ τοῦ Κυρίου σὺν τοῖς ἄλλοις μακαρισμοῖς εἰπόντος· "Μακάριοί ἐστε, ὅταν ὀνειδίσωσιν ὑμᾶς, καὶ εἴπωσι πᾶν πονηρὸν ῥῆμα καθ' ὑμῶν. οὐαὶ δὲ ὑμῖν, ὅταν καλῶς ὑμᾶς εἴπωσι πάντες οἱ ἄνθρωποι· κατὰ ταῦτα γὰρ ἐποίουν τοῖς προφήταις οἱ πατέρες αὐτῶν"; πῶς δὲ καὶ στόμα ἐξησκημένον ἐν θείοις λογίοις καὶ οὗς χρησμῶν ἐπακούειν θείων ἠνείχετο πολυλογίας τραπέζης, τοῦ Δεσπότου λέγοντος· "Οὐδεὶς δύναται δυσὶ κυρίοις δουλεύειν"· ἔπειτα, "οὐ δύνασθε Θεῷ δουλεύειν καὶ μαμωνᾷ";

1 ἦγε *G.* τῇ...θεωρίᾳ *G.* τῇ τοῦ λόγου θεραπείᾳ *G.* 2 τῇ...ἱστορίᾳ *G.* τῇ...κηδεμονίᾳ *G.* χηρῶν *edd. G.* χειρῶν *M.* 2–3 τῇ τῶν ὀρφάνων παραμυθίᾳ *G.* 3–4 τῇ τῶν νοσούντων ἐπιμελείᾳ καὶ καταπονουμένων ἐπικουρίᾳ *G.* 4 τῇ... ἐπιστροφῇ *G.* πλανωμένων *edd. G.* πλανομένων *M.* 4–5 ἡ...φροντὶς *om. G.* 5 τῇ...ἐπισκέψει *G.* 6 ἔφυγε *Ben. Mig.* 9 ἐζητήσατε *edd.* 13 περιβάλλεσθε *Big. Mont.* 14 Ἱερεμίᾳ *Mont.* Ἰηρεμίᾳ *M.* Ἱερεμίᾳ *Big. Ben. Mig.* 23 κατηγορίας *edd.* 28–29 λόγοις, καὶ οὗς εἰθισμένον ἀκούειν θείων χρησμῶν ἠνείχετο *G.* 29 ἠνείσχετο *Big.* ἐπακούειν *post* τραπέζης *add. G.*

ζητήσωμεν ἄρα τίς ὁ μαμωνᾶς, μή ποτε εὑρεθῶμεν οὐχὶ τοῖς δύο κυρίοις δουλεύοντες, ἀλλ' ἢ μόνῳ τῷ μαμωνᾷ. "μαμωνᾶν" γὰρ νῦν οὐ "τὸν διάβολον" λέγει, ἀλλὰ τὴν ματαιοπονίαν τοῦ κόσμου τούτου, οὗ τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς ὁ λόγος ἀπέστησεν.

Ο ΔΙΑΚ. Ἐπανάζευξον, ὦ ἱερώτατε πάτερ, ἐπὶ τὰ λοιπὰ τῶν πραγμάτων, ἱκανῶς ἀποδεδειγμένου τοῦ περὶ τραπέζης λόγου. κἀμοὶ δὲ μὴ χαλεπήνῃς ἐπὶ τοῖς ἀνθυπενεχθεῖσι· πλέον γάρ τι βουλόμενος μαθεῖν, ἐπεξεργαστικώτερον ἠρόμην τὴν σὴν πολυμάθειαν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Τοῦτό σοι παρ' ἐμοῦ σαφέστερον εἰρήσθω, Θεόδωρε φιλομαθέστατε (εἰς γὰρ γέγονα τῶν σπουδασάντων ὄχλοις διὰ τραπέζης ἀρέσαι), ὅτι ἐπίσκοπος, μάλιστα πόλεως μεγάλης, "καταλείψας τὴν τοῦ λόγου διακονίαν," νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν ἐν ταῖς χερσὶν <οὐκ> ἔχων τὰ τοῦ νόμου πυξία, καὶ τὴν τῶν πτωχῶν ἐπιμέλειαν οὐ δι' ἑαυτοῦ, ἀλλὰ δι' ἑτέρων ποιεῖται, μακρὰν ἔσται τῶν εἰρηκότων· "'Ιδού, ἀφήκαμεν πάντα, καὶ ἠκολουθήσαμέν σοι· τί ἄρα ἡμῖν ἔσται;" συναριθμούμενος τοῖς φήσασι· "Κύριε, οὐχὶ τῷ σῷ ὀνόματι τὰ καὶ τὰ ἐποιήσαμεν;" ἀκουσόμενος μετ' αὐτῶν· "Ὑπάγετε ἀπ' ἐμοῦ, οἱ κατηραμένοι· οὐκ οἶδα ὑμᾶς, πόθεν ἐστέ." οὐ γὰρ ἐπιγινώσκει ὁ λόγος ἀλόγους ἐργάτας· "καθαρὸς γὰρ αὐτοῦ ὀφθαλμὸς τοῦ μὴ ὁρᾶν πονηρά." πολλοὶ γὰρ τῶν λεγομένων ἐπισκόπων τὸ εὔλογον αὐτῶν μῖσος, ὃ μεμίσηνται διὰ τοὺς οἰκείους αὐτῶν τρόπους καὶ τὴν τῶν νοητῶν ἀζηλίαν, περικόψαι βουλόμενοι, πάθει πάθος ἀντικαταλλάττουσι πλεονεξίαν κενοδοξίᾳ· τῇ μὲν χειρὶ ἀφειδῶς ἀδικοῦντες εἰς κέρδος αἰσχρόν, τῇ δ' ἑτέρᾳ τὰς τραπέζας ἐπιτεχνώμενοι καὶ στήλας ὑψηλῶν οἰκοδομημάτων ἐγείραντες, ἵνα ἐκ τούτων δόξαντες χρηστοὶ καὶ φιλόπονοι φαίνεσθαι, τιμὴν ἀντὶ ἀτιμίας καρπώσωνται, οὐ μνημονεύοντες τοῦ ἐκκλησιαστοῦ τοῦ καὶ κτίσαντος καὶ μισήσαντος, καὶ τὰ τοιαῦτα σαφῶς ἀπαγορεύσαντος ἐν τῷ γράψαι· "Ἐποίησά μοι οἴκους καὶ παραδείσους," καὶ τὰ ἑξῆς, "καὶ ἰδού, τὰ πάντα ματαιότης· καὶ ἐμίσησα σύμπαντα μόχθον μου, ὃν ἐγὼ μοχθῶ ὑπὸ τὸν ἥλιον." οὐκ εἶπεν, "ὑπὲρ τὸν ἥλιον," ἵνα μὴ τοὺς νοητοὺς καθυβρίσῃ πόνους. ταῦτα δὲ λέγω, οὐ συμπεριλαμβάνων

8 ἠρόμην *Ben. Mig.* ἠρώμην *M. Big.* ἠρούμην *Mont.* 9 πολυμαθίαν *edd.* 11 σπουδαζόντων *Big. Mont.* 14 οὐκ *add. edd.* 22 ὁρᾶν *edd.* 25 ἀντικαταλλάττουσι *edd.* ἀντικαταλάττουσι *M.* 31 ἀπηγορεύσαντος *Ben. Mig.*

τοὺς εὐλόγως καὶ δι' ἀνάγκην κτίζοντας ἢ διορθουμένους τὰ τῆς ἐκκλησίας, ἀλλὰ διὰ τοὺς τὰ τῶν πτωχῶν εἰς κρεμαστοὺς περιβόλους καὶ ἀερίων ὑδάτων δεξαμενὰς ἐν τριωρόφοις καὶ ἀπρεπῆ ἀνδρογύνων λουτρὰ ἐν ἀποκρύφοις καταναλίσκοντας εἰς συλλογὴν ἢ πλείονος ἀργυρίου ἢ τοὔμπαλιν παρὰ τῶν ἀθυρμάτων ἀγαπηθῆναι, ἐν αὐτῷ τούτῳ τῆς σπουδῆς τὴν χάριν ἀντιπληρούντων, τῷ πάντα πρὸς ἡδονὴν ἐνδιδόναι τοῖς ἁμαρτάνουσιν. ἐμοὶ δὲ μὴ γένοιτο, Θεόδωρε μεγαλώνυμε, φαύλοις ἀρέσαι ποτέ· οὐ γὰρ ἄλλοθεν αὐτοῖς ἀρέσω, ἢ ἐκ τῶν Χριστῷ μὴ ἀρεσκόντων.

Ὁ διάκονος ἐπὶ τούτοις θαυμάσας ἤρετο λέγων·

Ο ΔΙΑΚ. Τούτων οὕτως φυσικῶς εἰρημένων καὶ μὴ ἐχόντων ἀντίρρησιν, εἴ τίς σοι γνῶσις περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἀσίαν ὑπὸ τοῦ ἁγίου Ἰωάννου, περὶ οὗ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος, τετυπωμένων, μετάδος.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ πάνυ γε.

Ο ΔΙΑΚ. Αὐτὸς παρὼν ἔγνως, ἢ παρ' ἑτέρου μαθών;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἀλλ' οὔτε εἰς τὸ τυχὸν μέρος ἤμην ἀπολειφθεὶς τῆς δίκης.

Ο ΔΙΑΚ. Τίνα οὖν ἐστι τὰ παρακολουθήσαντα, καὶ ποῖον εἴληφε τέλος, καὶ πόθεν τὴν ἀρχὴν ἐσχηκότα, λεπτομερῶς μοι παράστησον· ἐπειδὴ μάλιστα ὁ Θεόφιλος ἐν οἰκείῳ συγγράμματι τὴν ἰδίαν προπέτειαν σεμνῦναι ἢ περιστεῖλαι σπουδάσας ἔφησεν τὸν μακάριον Ἰωάννην φιλαρχίας πάθει κινούμενον δέκα ἓξ ἐπισκόπους καθῃρηκέναι ἐν ἡμέρᾳ μιᾷ καὶ ἰδίους ἀντ' αὐτῶν κεχειροτονηκέναι.

Ο ΕΠΙΣΚ. Οὐδὲν ἀπεικὸς τῶν ἰδίων τρόπων πεποίηκεν ὁ θαυμάσιος, καὶ γράψας κατὰ Ἰωάννου καὶ ψευδῆ γράψας. ἐξ ὧν γὰρ νομίζει καλύπτειν τὴν ἰδίαν ἀσχημοσύνην, ἐκ τούτων αὐτὴν μᾶλλον παραδειγματίζει, καὶ ἄκων σεμνύνων τὸ ἀθῷον Ἰωάννου κατὰ τὸ Βαλαὰμ ἐκεῖνον. εἰ γὰρ ἦν αὐτὸν καθελών, οὐ χρεία συγγράμματος ἢ ἐξορίας, ἱκανῆς οὔσης τῆς καθαιρέσεως αἰσχῦναι τοὺς καθαιρουμένους· ἐπειδὴ δὲ ἀκαθαίρετος ἔστηκεν ὁ ἐνάρετος, τῇ ἥττῃ τὴν νίκην κατέχων, μένει ὁ φθόνος τὴν

4 ἢ *ante* εἰς *leg. edd.* 7 τῷ *con. Ben.* τὸ *M. edd.* 12 οὕτω *Ben. Mig.* 13 σοι *edd.* συ *M.* 22 τῷ *ante* οἰκείῳ *add. edd.* 24 ἔφησε *Ben. Mig.* 24–25 δέκα ἓξ *correxi.* δεκαἐξ *M. edd.* 30 ἀθῶον *Ben. Mig.* 33 καθαιρουμένους *Ben. Mig.* καθαιρομένους *M. Big. Mont.* ἔστηκεν *Mont. Ben. Mig.* ἑστηκεν *M. Big.*

ἦτταν τῆς ἀλόγου νίκης ἀποφερόμενος, πομφόλυγος δίκην ἀναφυσώμενος, καὶ εἰς ἑαυτὸν συντριβόμενος, γράφων καὶ καταγράφων, τὸ τοῦ προφήτου Ἡσαίου· "οὐαί" ὁ ἐπισπώμενος τὸ πάντα ψευδῆ καὶ ποιεῖν καὶ λέγειν καὶ γράφειν· "Οὐαί," γάρ φησιν, "οἱ γράφοντες· πονηρίαν γὰρ γράφουσιν." περὶ δὲ τῶν κατὰ Ἀσίαν καθαιρεθέντων οὐ δέκα ἕξ, ἀλλὰ ἓξ ἐπισκόπων, ὡς ἐπὶ τῆς θείας δίκης ἐρῶ, καὶ οὔτε τῆς ποσότητος τοῦ ἀριθμοῦ ὑφελῶ οὔτε τῇ ποιότητι τῶν πραγμάτων προσθήσω, ἀλλ' ὡς ἔχει φύσεως, οὕτως σοι ἀπαγγείλω. ἐπὶ τῆς τρισκαιδεκάτης ἐπινεμήσεως ἐν τῇ Κωνσταντινουπόλει ἐλθόντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἀσίας τινῶν ἕνεκα ἀναγκαίων διέτριβον σὺν ἡμῖν, παρόντων καὶ ἑτέρων ἐπισκόπων, τῶν τε ἀπὸ Σκυθίας, Θεοτίμου λέγω, καὶ ἀπὸ Θρᾴκης Ἄμμωνος τοῦ Αἰγυπτίου καὶ ἀπὸ Γαλατίας Ἀραβιανοῦ, πάντων μητροπολιτῶν γεγηρακότων, συντεινόντων εἰς εἴκοσι δύο ἐπισκόπους. πάντων δὲ συναγομένων καὶ κοινωνούντων ἐπιτηρήσας Εὐσέβιός τις ἀπὸ τῶν Κελβιανῶν λεγομένων τόπων ἐπίσκοπος Οὐαλεντινουπόλεως, τὴν συνηγμένην σύνοδον ἐπιστὰς τῇ μιᾷ τοῦ σαββάτου, λιβέλλους ἐπέδωκεν τῇ συνόδῳ, δηλαδὴ ἀκολούθως προτάξας τὸ ὄνομα Ἰωάννου, κατὰ Ἀντωνίνου τοῦ Ἐφεσίων ἐπισκόπου, ἑπτὰ κεφάλαια ἐντάξας· ἓν μέν, ὅτι κειμήλια χωνεύσας ἀργύριον εἰς ὄνομα τοῦ υἱοῦ κατεσκεύασεν· δεύτερον δέ, ὅτι μάρμαρα τῆς εἰσόδου τοῦ βαπτιστηρίου λαβὼν ἐν τῷ βαλανείῳ τῷ ἰδίῳ προσέθηκεν· ἔπειτα κίονας ἐκκλησιαστικοὺς ἀπὸ πλειόνων ἐτῶν κειμένους ἔνδον εἰς τὸν ἑαυτοῦ τρίκλινον ἔστησεν· τέταρτον, ὅτι ὁ παῖς αὐτοῦ φόνον πεποίηκεν, καὶ ἔχει αὐτὸν ἐν τῇ ὑπηρεσίᾳ ἀνέγκλητον· πέμπτον, ὅτι χωρία ὑπὸ Βασιλίνης, τῆς μητρὸς Ἰου-

3 Ἡσαίου *Big. Mont.* Ησαιου *M. Ben. Mig.* τῷ *pro* τὸ *post* ἐπισπώμενος *con. Ben.* 5 φησὶν *Ben. Mig.* 6 δέκα ἓξ *correxi.* δεκαὲξ *M. edd.* 7 οὕτι *con. Ben.* 8 οὔτι *edd.* 9 οὕτω *Ben. Mig.* δὲ *post* ἐπὶ *add. G.* 10 τοῦ τότε διέποντος κύκλου *post* ἐπινεμήσεως *add. G.* τῇ *om. G.* τῆς *om. G.* 11–14 ἐν αὐτῇ σὺν Θεοτίμῳ τῷ τε Σκυθίας ἐπισκόπῳ, καὶ Ἄμμωνος τοῦ Αἰγυπτίου ἐπισκόπου Θρᾴκης, καὶ Ἀραβιανοῦ [Ἀραβιανοῦ *in marg. hab. Sav.*] ἐπισκόπου Γαλατίας καὶ Παλλαδίου ἐπισκόπου Ἑλενουπόλεως, καὶ ἑτέρων πλειόνων ἐπισκόπων *pro* σὺν...Ἀραβιανοῦ *leg. G.* 15 εἴκοσι δύο *correxi.* εικοσιδύο *M. edd.* εἴκοσι καὶ δύο *G.* δὲ *om. G.* 17 Οὐαλεντίνου πόλεως *G.* 18 ἐν *pro* τῇ *leg. G.* τοῦ *om. edd.* ἐπέδωκε *Ben. Mig.* ἐπιδέδωκε *G.* 20 Ἀντωνίου *in marg. hab. Sav.* 21 ἅπερ εἰσὶ ταῦτα *post* ἐντάξας *add. G.* τὸ μὲν πρῶτον *pro* ἓν μέν *leg. G.* ἄργυρον εἰς τὸ ὄνομα *G.* 22 κατεσκεύασε *G.* 23–24 βαπτιστηρίου λαβὼν τῷ ἰδίῳ βαλανείῳ προσέθηκε. Τρίτον, ὅτι *pro* βαπτιστῆρος... ἔπειτα *leg. G.* 25 ἔστησε *G.* ὁ *om. G.* 26 πεποίηκε *Ben. Mig.* ἐποίησε *G.* 27 βασιλίσσης *G.*

λιανοῦ τοῦ βασιλέως, καταλειφθέντα τῇ ἐκκλησίᾳ, πωλήσας ἐσφετερίσατο· ἕκτον, ὅτι ἀποταξάμενος τῆς οἰκείας γαμετῆς πάλιν αὐτῇ συνῆλθεν καὶ ἐπαιδοποίησεν ἐξ αὐτῆς· ἕβδομον, ὅτι ὡς νόμον καὶ δόγμα ἔχει πωλεῖν τὰς τῶν ἐπισκόπων χειροτονίας κατὰ τὴν τῶν προσόδων ἀναλογίαν. "Καὶ πάρεισιν οἱ δόντες καὶ χειροτονηθέντες, καὶ ὁ λαβών· καὶ ἐπὶ τούτοις ἔχω τὰς ἀποδείξεις."

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΔ'>

Ο ΔΙΑΚ. Παρακαλῶ, πάτερ, σύστειλον τὸ διήγημα τοῦτο· βλάπτονται γὰρ οἱ παρόντες, ἐπισκόπων ταῦτα διηγουμένων, μή τί γε καὶ πραττόντων.

Ο ΕΠΙΣΚ. Οἴμοι τάλας ἐγὼ τηρηθεὶς ταῖς ἡμέραις ταύταις, ἐν αἷς ἀργυρίῳ ἱερωσύνη πιπράσκεται, εἴ γε καὶ ἱερωσύνη. "γέγονα δὲ καὶ ἄφρων" διηγούμενος τῶν Ἰωάννην συκοφαντούντων εἰς ταῦτα ἡμᾶς περιστησάντων. πλὴν μακροθύμως ἀνάσχου μου, ἵνα καὶ ἐκ τούτων θαυμάσῃς τὴν Ἰωάννου ἐπιείκειαν, κοιμήσαντος τέως τὸν ζῆλον, εἰπόντος δὲ τῷ Εὐσεβίῳ· "Ἀδελφὲ Εὐσέβιε, ἐπειδὴ πολλάκις αἱ κατὰ λύπην κατηγορίαι οὐκ εὐχερεῖς ἔχουσι τὰς ἀποδείξεις, παρακέκλησο παύσασθαι τοῦ ἐγγράφως κατειπεῖν τοῦ ἀδελφοῦ Ἀντωνίνου, ἡμῶν τὰ αἴτια τῆς λύπης διορθουμένων." πρὸς τούτοις διαθερμανθεὶς τραχέσιν ἐκέχρητο λόγοις, σφαδάζων ὅλος κατὰ τοῦ Ἀντωνίνου, ἐπιμένων τῇ κατηγορίᾳ. παρακαλεῖ ὁ Ἰωάννης Παῦλον τὸν Ἡρακλείας (ἐδόκει γὰρ σπουδάζειν τῷ Ἀντωνίνῳ), ἵν' εἰς φιλίαν αὐτοὺς συνελάσῃ. καὶ ἀναστὰς εἰσῆλθεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν σὺν τοῖς ἐπισκόποις (ἦν γὰρ καιρὸς τῆς ἱερατείας), δοὺς δὲ τῷ λαῷ τὴν συνήθη τῆς εἰρήνης προσηγορίαν, ἐκάθισεν σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις. ἐπεισελθὼν δὲ λεληθότως ὁ κατήγορος Εὐσέβιος

2 ἰδίας *pro* οἰκείας *leg. G.* 3 συνῆλθε *G.* 5 τῶν *om. G.* Καὶ *om. G.* 5–6 πάρεισι γὰρ οἱ δεδωκότες *G.* 6 καὶ *ante* ἐπὶ *om. G.* 10 μή τί γε *correxi.* μή τι γε *M.* μήτιγε *Big. Mont.* μήτι γε *Ben. Mig.* 14–16 ὁ δὲ θαυμάσιος Ἰωάννης κοιμῆσαι [κοιμίσαι *con. Sav.*] τέως τὸν ζῆλον βουλόμενος διὰ τῆς αὐτοῦ ἐπιεικείας, ἀποκριθεὶς εἶπεν *pro* πλὴν...Εὐσεβίῳ *leg. G.* 15 μου *con. Ben.* μοι *M. edd.* 16 κοιμήσαντος *correxi.* κοιμήσαντα *M. edd.* κοιμίσαντος *con. Big.* εἰπόντος *con. Big.* εἰπόντα *M. edd.* 19–20 τὰς αἰτίας *G.* 22 καὶ *ante* ἐπιμένων *add. Big. Mont. G.* τότε παρακαλεῖ ὁ μέγας Ἰωάννης *G.* 23 ἐπίσκοπον *post* Ἡρακλείας *add. G.* 26 ἐκάθισε *Ben. Mig. G.*

ἐπὶ παντὸς τοῦ λαοῦ καὶ τῶν ἐπισκόπων ἐπιδίδωσιν ἕτερον λίβελλον τὰ αὐτὰ περιέχοντα, ὁρκίζων τὸν Ἰωάννην ὅρκους φρικτούς, συμπλέξας αὐτοῖς καὶ "τὴν σωτηρίαν τῶν βασιλέων," μετὰ πολλῆς ταραχῆς· ὡς νομίσαι τοὺς λαοὺς διαπτοηθέντας ἐπὶ τῷ ἰταμῷ, ὅτι θανάτου συγχώρησιν παρακαλεῖ αἰτῆσαι τὸν βασιλέα τὸν Ἰωάννην. ὁ δὲ Ἰωάννης θεασάμενος τὴν ἔνστασιν τοῦ ἀνδρός, τὸ ἀτάραχον μνώμενος τῷ λαῷ, ἐδέξατο τὸ βιβλίον καὶ μετὰ τὰ ἀναγνώσματα τῶν θείων λογίων παρακαλέσας Πανσόφιον τὸν Πισιδίας προσαγαγεῖν τὰ δῶρα, αὐτὸς συνεξῆλθεν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις· παρῃτεῖτο γὰρ ἐπιθόλως ἱερατεύειν, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, τό, "'Οταν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου," καὶ τὰ ἑξῆς. καὶ διασκεψάμενος μετὰ τὴν λαοῦ ἀπόλυσιν, καθεσθεὶς ἐν τῷ φωτιστηρίῳ σὺν τοῖς λοιποῖς ἐπισκόποις, τὸν κατήγορον προσκαλεῖται, φήσας αὐτῷ ἐπὶ πάντων· "Καὶ πάλιν σοι τὰ αὐτὰ λέγω, ὅτι πολλοὶ ἀπὸ λύπης ἢ ὀργῆς πολλὰ καὶ λέγουσι καὶ γράφουσιν, ἀτονοῦντες περὶ τὰς ἀποδείξεις. εἰ τοίνυν σαφῶς ἐπίστασαι, περὶ ὧν βούλει κατηγορεῖν (οὔτε γὰρ δυνάμενον ἀπωθούμεθα οὔτε μὴ δυνάμενον ἔλκομεν), πρὶν ἀναγνωσθῆναι τὸν λίβελλον, ἔκλεξαι τὸ συμφέρον· μετὰ γὰρ τὸ ἀναγνωσθῆναι καὶ εἰς ἀκοὰς πάντων ἐλθεῖν, πραττομένων ὑπομνημάτων, οὐκέτι σοι ἔξεστιν, ἐπισκόπῳ ὄντι, ζητεῖν ἀβολιτίωνα." ἐπὶ τούτοις πάλιν ἐνέμεινεν τῇ ἐνστάσει. πρὸς οἷς κελεύουσιν ἀναγνωσθῆναι τὸ βιβλίον· ἀνεγνώσθη τὰ προειρημένα κεφάλαια. λέγουσιν οἱ γέροντες τῶν ἐπισκόπων τῷ Ἰωάννῃ, ἀκούσαντες τὴν δύναμιν τοῦ βιβλίου· "Εἰ καὶ τὰ μάλιστα ἓν τοῦ ἑνὸς κεφαλαίου δυσσεβές ἐστι καὶ ἀπηγορευμένον πανταχόθεν τοῖς ἱεροῖς νόμοις, ἵνα δὲ μὴ δόξωμεν ἐν τοῖς ὑποβεβληκόσι τὴν ἅπασαν σχολὴν ποιεῖσθαι, ἀπὸ τοῦ φρικωδεστέρου ἡ ἐξέτασις γένηται. εἰ γὰρ ἐκεῖνο ἀληθὲς εὑρεθείη,

2 βιβλίον *pro* λίβελλον *leg. G.* περιέχον κεφάλαια *G.* 2–3 ὅρκους φρικτοῖς *G.* 6 τὸν Ἰωάννην *om. G.* 7 τε καὶ ἀπτόητον θέλων τοῦ λαοῦ *pro* μνώμενος...λαῷ *leg. G.* 9 τῆς *pro* τὸν *leg. G.* Πισιδίας *G.* Πισσίδης *M. edd.* προαγαγεῖν *edd.* 10 ἐξῆλθε σὺν *G.* 12 τοῦ *ante* λαοῦ *add. G.* 13 λοιποῖς *om. G.* 14 αὐτῷ *om. G.* 15 λέγω τὰ αὐτὰ *G.* ἢ ὀργῆς *om. G.* 16 πολλὰ *post* γράφουσιν *leg. G.* 19 οὖν *post* πρὶν *add. G.* βιβλίον *pro* λίβελλον *leg. G.* 21 αἰτεῖν *pro* ζητεῖν *leg. G.* 22 ἀβολιτίωνα *correxi.* ἀβουλητίονα *M. edd. G.* ἐνέμεινε *Ben. Mig.* ἐπέμενε *G.* 23 ἀνεγνώσθησαν δὲ *G.* 24 τότε *ante* λέγουσιν *add. G.* 25 ἀκούσατε *Big. Mont.* 25–26 ταμάλιστα *Ben. Mig.* 26 κεφαλαίου *edd. G.* κεφάλαιον *M.* δυσσεβέστατόν *G.* 27 δὲ *om. G.* 28 ὑποβεργκόσι *con. Big.* ὑποβεβηκόσι *con. Mont.* φρικωδεστάτου *G.* 29 ἀληθῶς *G.*

οὐκ ἔστιν ἀντίῤῥησις περὶ τῶν λοιπῶν κεφαλαίων, τῆς ῥίζης ἐκείνου τοῦ κεφαλαίου πᾶν εἶδος κακίας καρποφορούσης, κατὰ τὸν εἰπόντα· "Ῥίζα πάντων κακῶν ἐστιν ἡ φιλαργυρία." ὁ γὰρ "ἐπ' ἀθῴοις δῶρα λαβὼν" καὶ τὴν τοῦ Ἁγίου Πνεύματος διανοημὴν ἀργυρίῳ ἀπεμπολῆσαι νομίσας, πῶς φείσεται ἔτι κειμηλίων ἢ λίθων ἢ χωρίων τῆς ἐκκλησίας;" τότε ὁ Ἰωάννης ἄρχεται τῆς ἐξετάσεως, φήσας τῷ Ἀντωνίνῳ· "Τί λέγεις πρὸς ταῦτα, ἀδελφὲ Ἀντωνῖνε;" ἠρνήσατο ἐξ ἀνάγκης (πῶς γὰρ οἷόν τε ἐκ προοιμίων αὐτῶν τὴν ἰδίαν αἰσχύνην ὁμολογῆσαι). ἠρωτήθησαν οἱ δεδωκότες, ἠρνήσαντο κἀκεῖνοι. ἐπὶ τούτοις ἐπιμελῶς τῆς ἐξετάσεως γιγνομένης μέχρις ὥρας ὀγδόης, ἐκ τεκμηρίων τινῶν ἐμορφοῦτο ἡ δίκη. καταλήγει τὰ τελευταῖα, ὡς εἰκός, εἰς μάρτυρας, ἐφ' ὧν καὶ δεδώκασι καὶ εἴληφεν. οὐ παρῆσαν οἱ μάρτυρες· χρεία γίνεται τῆς τούτων παραστάσεως. ἀποβλέψας εἰς τὸ ἐργῶδες τῆς παραστάσεως ὁ Ἰωάννης προθυμεῖται ἐπὶ καθαρισμῷ τῆς ἐκκλησίας καὶ φειδοῖ τῶν μαρτύρων, δι' ἑαυτοῦ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀσίαν, τὴν ἐξέτασιν συμπεραιῶσαι. θεασάμενος ὁ Ἀντωνῖνος τὸ ἄοκνον Ἰωάννου καὶ τὸ ἀδέκαστον, ὡς ἅτε συνειδὼς ἑαυτῷ, ὑπεισελθὼν εἰς ἕνα τῶν κρατούντων, οὗ καὶ τῶν γηδίων ἐφρόντιζε τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ, παρακαλεῖ αὐτὸν ποιῆσαι ἐπισχεθῆναι τὸν Ἰωάννην, ἵνα μὴ ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἀσίαν, ὑποσχόμενος τὴν τῶν μαρτύρων παράστασιν. ὃς ἑαυτῆς παρασκευάζει δηλωθῆναι ἐκ τοῦ παλατίου τῷ ἐπισκόπῳ Ἰωάννῃ τάδε· "Ἄτοπόν ἐστι πρᾶγμα, ἐπίσκοπόν σε ὄντα καὶ τῶν ψυχῶν ἡμῶν προστάτην, ἐν τοσαύτῃ προσδοκίᾳ θορύβου καταλείψαντα τὴν πόλιν, στείλασθαι τὴν ἀποδημίαν τὴν εἰς

3 τῶν *ante* κακῶν *add. G.* 4 ἀθώοις *Mig.* λαμβάνων *G.* 5 ἀπεμπωλήσας *G.* νομίσας *om. G.* 6 μακάριος *post* ὁ *add. G.* 7 σὺ *ante* Τί *add. G.* 8 ἀδελφὲ Ἀντωνῖνε *om. G.* ὁ δὲ *ante* ἠρνήσατο *add. G.* 10 τὸ χρυσίον *post* δεδωκότες *add. G.* 11 οὖν *ante* τῆς *add. G.* γινομένης *edd.* γενομένης *G.* 12 τινῶν *om. G.* μορφοῦται *G.* 13 εἰλήφασιν *G.* οὖν *ante* οἱ *add. G.* 14 χρεία *edd. G.* χρεῖα *M.* 14–15 ἀποβλέψας οὖν ὁ ὅσιος Ἰωάννης εἰς τὸ ἐργῶδες τῆς τούτων παραστάσεως *pro* ἀποβλέψας...Ἰωάννης *leg. G.* 16 τῆς τοῦ Θεοῦ ἁγίας ἐκκλησίας καὶ ἀφειδῶν *pro* τῆς...φειδοῖ *leg. G.* φειδοῖ *Ben. Mig.* φειδῷ *M. Big. Mont.* 17 τῶν κατὰ Ἀντωνίνου ἐπιδοθέντων κεφαλαίων *post* ἐξέτασιν *add. G.* 18 οὖν *ante* ὁ *add. G.* αὐτοῦ *pro* Ἰωάννου *leg. G.* 19 τότε *ante* κρατούντων *add. G.* 20 γηδίων *correxi.* γηδίων *M. edd. G.* τῶν *ante* ἐν *om. G.* ὄντων *post* Ἀσίᾳ *add. G.* 20–21 παρακαλεῖ...ποιῆσαι *om. G.* 21 κατασχεθῆναι *G.* 21–22 ἐν τῇ Ἀσίᾳ *in marg. hab. Sav.* 22 ὑποσχόμενος *edd. G.* ὑποσχώμενος *M.* ἐξ αὐτῆς *Big. Mont. G.* 23–24 τὸν Ἰωάννην *pro* τῷ...Ἰωάννῃ *leg. G.* 25 τοῦ *ante* θορύβου *add. G.* 26 σε *post* καταλείψαντα *add. G.* τὴν *post* ἀποδημίαν *om. G.*

τὴν Ἀσίαν, εὐχερῶς τῶν μαρτύρων διαγομένων."—ἦν δὲ ὁ Γαϊνᾶς, ὁ βάρβαρος, ὁ προσδοκώμενος θόρυβος. καὶ τί γάρ; ἵνα μὴ μακρηγορήσω, πείθεται ἀπομεῖναι, φροντίζων ὁμοῦ καὶ τῆς δίκης καὶ τῆς συντριβῆς τῶν μαρτύρων. ἑρμαῖον δὲ τῷ κατηγορηθέντι ὑπῆρχεν ἡ εἰς τοὺς μάρτυρας ἀναβολή, οὓς ἐδύνατο φυγαδεῦσαι ἢ ἀργυρίῳ ἢ δυναστείᾳ. ταῦτα προεορακὼς ὁ Ἰωάννης σκέπτεται μετὰ τῆς παρούσης συνόδου τινὰς τῶν παρόντων ἐπισκόπων ἀποσταλῆναι εἰς τὴν Ἀσίαν ἐπὶ ἐρωτήσει τῶν μαρτύρων. ἐξαυτῆς οὖν ὡρίσθησαν τρεῖς ἐπίσκοποι κατελθεῖν, Συγκλήτιος μητροπολίτης Τραϊανουπόλεως <καὶ> Ἡσύχιος ὁ Παρίου καὶ Παλλάδιος ὁ Ἐλενουπόλεως, διαλαλησάσης τῆς συνόδου ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν, ὡς τὸν ἐντὸς δύο μηνῶν μὴ ἀπαντήσαντα καὶ συστάντα τοῖς ἑαυτοῦ δικαίοις ἐν Ὑπαίποις τῇ Ἀσιανῶν πόλει (διὰ τὸ ἐκ γειτόνων εἶναι καὶ τοὺς ἐλεγχομένους καὶ τοὺς λοιποὺς τῶν ἐπισκόπων τοὺς ὀφείλοντας συνδικάσαι τοῖς περὶ Συγκλήτιον), τοῦτον ἀκοινώνητον γίνεσθαι. πρὸς τούτοις κατῆλθον οἱ τυπωθέντες Συγκλήτιος καὶ Παλλάδιος ἐν Σμύρνῃ· ὁ γὰρ Ἡσύχιος φίλος ὢν τοῦ Ἀντωνίνου προσεποιήσατο κεκακῶσθαι. ἐξαυτῆς δὲ γράψαντες ἐσήμαναν ἀμφοτέροις τοῖς μέρεσιν τὴν ἑαυτῶν ἐνδημίαν, ἵνα συνδραμόντες εἰς τὴν ὡρισμένην πόλιν ἐκπληρώσωσι τὰς ὑποσχέσεις. οἱ δὲ πείσαντες ἀλλήλους, ὁ μὲν χρυσίῳ, ὁ δὲ ὅρκῳ, φίλοι γεγόνασι πρὸ τῆς τῶν δικαστῶν παρουσίας. συνδραμόντες δὲ σχήματι ἐν τῇ Ὑπαιπινῶν ἐνόμιζον τοὺς κριτὰς διαπαίζειν ἐπὶ ὑπερθέσει πάλιν τῶν μαρτύρων, ὡς ἐκδημούντων εἰς διαφόρους χρείας. πρὸς τούτοις ἐπερωτῶσιν οἱ δικασταὶ τὸν κατήγορον· "Ἐντὸς οὖν ποσῶν ἡμερῶν διάγεις αὐτούς; καὶ ἐκδεχόμεθα." νομίσας αὐτοὺς δυσφοροῦντας πρὸς τὴν τῶν ἀέρων ἐπάχθειαν ἀποχωρεῖν (ἦν γὰρ τὸ ἀκραιφνὲς τῆς θερινῆς ὥρας) ὑπέσχετο,

1 διαγενομένων *G.* 1–2 ἦν δὲ ὁ προσδοκώμενος θόρυβος Γαϊνᾶ τοῦ βαρβαροῦ, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴρηται *pro* ἦν...θόρυβος *leg. G.* 2–3 καὶ...μακρηγορήσω *om. G.* 3 οὖν *post* πείθεται *add. G.* 5 ὑπῆλθεν *G.* 6 προεωρακὼς *edd. G.* 8 ἀποστεῖλαι *G.* 9 ἐξ αὐτῆς *Big. Mont. G.* 10 καὶ *add. G.* 11 Οπαρίου *G.* 11–12 διαλαλήσας εἰς τὴν σύνοδον *G.* 13 καὶ συστάντα *om. G.* ἐν τοῖς αὐτοῦ δικαίοις ἐν Ὑπέποις *G.* 14 τῶν *pro* τῇ *leg. Big.* 15 ὀφείλοντας *edd. G.* ὀφείλον *M.* 16 συνδικάσαι *Ben. Mig. G.* συνδικᾶσαι *M. Big. Mont.* τοῖς *edd. G.* τοὺς *M.* 18 Ἀντωνίου *in marg. hab. Sav.* 20 μέρεσι *Ben. Mig. G.* ἐπιδημίαν *edd.* 23 δικαζόντων *G.* 24 Ὑπεπινῷ ἐνόμισαν *G.* 26 ἐρωτῶσιν *G.* 27 οὖν *om. G.* πασῶν *G.* ἄγεις *G.* 28 ἐκεῖνος δυσφοροῦντας αὐτοὺς *post* νομίσας *leg. G.*

ἐντὸς τεσσαράκοντα ἡμερῶν ἐγγράφως ἢ ἄγειν τοὺς μάρτυρας ἢ ὑφίστασθαι τὰ τῶν κανόνων. ἀφεθεὶς οὖν εἰς ἐπιζήτησιν τῶν μαρτύρων, καταλιπὼν τὸ πρᾶγμα, καταλαμβάνει τὴν Κωνσταντινούπολιν, ἐκεῖσε διαλανθάνων. ἐξεδέξαντο οἱ κριταὶ τὰς τεσσαράκοντα ἡμέρας, ὡς εἰκός· καὶ ὡς οὐδαμοῦ ἐφάνη, ἐπιστέλλουσι τοῖς πανταχοῦ τῆς Ἀσίας ἐπισκόποις, ποιήσαντες αὐτὸν ἀκοινώνητον, ἢ ὡς λιποτάκτην ἢ ὡς συκοφάντην. μετὰ δὲ τοῦτο προσεκαρτέρησαν ἄλλας τριάκοντα ἡμέρας καί, ὡς οὐδαμοῦ ἐφάνη, ἀναχωρήσαντες ἦλθον εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν· κἀκεῖ περιτυχόντες αὐτῷ ἐνεκάλουν ἐπὶ τῷ τετολμημένῳ. ὁ δὲ πάλιν ἀῤῥωστίαν σώματος προφασισάμενος ὑπισχνεῖτο τοὺς μάρτυρας. τούτων οὕτω χρονοτριβούντων, ἀποθνήσκει ὁ Ἀντωνῖνος, μεθ' οὗ εἶχεν ὁ Εὐσέβιος τὴν δίκην. αὖθις ψήφισμα ἔρχεται ἀπὸ Ἀσίας, τοῦτο μὲν τοῦ κλήρου τῆς ἐκκλησίας τῆς Ἐφεσίων, τοῦτο δὲ τῶν ἐπισκόπων, πρὸς τὸν Ἰωάννην, ἀξίωσιν μεθ' ὅρκου φρικτοῦ περιέχον· "Ἐπειδὴ ἐν τοῖς ἔμπροσθε χρόνοις φύρδην οἵ τε θεσμοὶ καὶ ἡμεῖς ἐποιμάνθημεν, ἀξιοῦμέν σου τὴν τιμιότητα κατελθοῦσαν τύπον ἐπιθεῖναι θεόπεμπτον τῇ Ἐφεσίων ἐκκλησίᾳ ἐκ μακρῶν τῶν χρόνων καταπονηθείσῃ, τοῦτο μὲν ὑπὸ τῶν τὰ Ἀρείου φρονούντων, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν τὰ ἡμέτερα μετὰ πλεονεξίας καὶ φιλαυτίας αὐχούντων· ἐπειδὴ μάλιστα πολλοὶ οἱ ἐφεδρεύοντες, ὡς λύκοι βαρεῖς, διὰ χρημάτων ἁρπάσαι τὸν θρόνον ἐπειγόμενοι." ὁ δὲ Ἰωάννης ἐν τοσαύτῃ σώματος ἀνωμαλίᾳ καὶ χειμερίας τῆς ὥρας, οὐδὲν πρὸ ὀφθαλμῶν θέμενος λυπηρόν, ἐπὶ καταστάσει μάλιστα νενοσηκότων πραγμάτων ὅλης τῆς Ἀσιανῆς διοικήσεως δι' ἀπειρίαν ἢ ἐρημίαν ποιμένων, τονωθεὶς τῇ προθυμίᾳ, ἐμβὰς εἰς πλοῖον, ἀπαίρει τῆς πόλεως. ἐπιγενομένου δὲ σφοδροῦ ἀνέμου βοῤῥέου, φοβηθέντες οἱ ναυτικοί, ἵνα μὴ εἰς τὴν Προκονησσὸν ἐκριφῶσι,

1 ἀγαγεῖν *G.* 2 ὡς ἐπὶ ζητήσει *G.* 4 οὖν *ante* οἱ *add. G.* 5 ὡς εἰκός *om. G.* ὡς *om. G.* τότε γοῦν *ante* ἐπιστέλλουσι *add. G.* 7 ἀκοινώνητον, ὡς λειποτάκτην, ἢ συκοφάντην *G.* 9 ἐν Κωνσταντινουπόλει *G.* 10 κἀκεῖσε *G.* αὐτῷ *edd. G.* αὐτὸν *M.* 11 ὑπισχνεῖται *G.* 13–14 δὲ ἔρχεται ψήφισμα *G.* 14–15 τῶν Ἐφεσίων *Mont. Ben. Mig.* τῆς Ἐφεσίων ἐκκλησίας *G.* 15 μακάριον *ante* Ἰωάννην *add. G.* περιέχον *ante* ἀξίωσιν *leg. G.* 16 φησὶ γὰρ *ante* Ἐπειδὴ *add. G.* ἐν *om. G.* ἔμπροσθεν *Ben. Mig. G.* 18 ὁσιότητα *pro* τιμιότητα *leg. G.* θεόπνευστον *G.* 21 φιλαρχίας *G.* 22 οἱ *om. G.* ἐφεδρεύουσιν *G.* 23 τῆς ἐπισκοπῆς *post* θρόνον *add. G.* 24 ἀσθενείᾳ καὶ *ante* ἀνωμαλίᾳ *add. G.* οὔσης *post* ὥρας *add. G.* 25 λυπηρὸν θεασάμενος *G.* 28–*p.* 89, *l.* 3 ἐπιγενομένου...Ἀπαμείᾳ *om. G.* 29 Προκονησσὸν *correxi.* Προκόνησον *M. Big. Mont.* Προκόννησον *Ben. Mig.*

τὸ ἔπαρμα θέντες τῇ βαλλομένῃ, ὑποτρέχουσι τὸ ὄρος τοῦ Τρίτωνος· κἀκεῖσε ῥίψαντες τοὺς κατόχους, ἔμενον ἐκδεχόμενοι νότον, ἵνα παραβάλωσι τῇ Ἀπαμείᾳ. ἐπιμείναντες οὖν δύο ἡμέρας νήστεις ῥεμβόμενοι ἐν τῷ πλοίῳ, τῇ τρίτῃ ἐξῆλθον εἰς τὴν Ἀπάμειαν, ἐν ᾗ ἐξεδέχοντο Παῦλος καὶ Κυρῖνος καὶ Παλλάδιος οἱ ἐπίσκοποι (τούτους γὰρ ἔλαβε συνεκδήμους ὁ Ἰωάννης). διανύσαντες δὲ τῇ πεζικῇ πορείᾳ τὴν ὁδὸν εἰσβάλλουσιν εἰς τὴν Ἔφεσον· καὶ συναγαγόντες τοὺς τῆς Λυδίας ἐπισκόπους καὶ Ἀσίας καὶ Καρίας συντείνοντας εἰς ἑβδομήκοντα ἄνδρας, ποιοῦνται τὴν χειροτονίαν, τῶν πολλῶν ἐκ προθυμίας ἑκουσίου ἀπαντησάντων, μάλιστα Φρυγῶν, ἐπὶ ἀπολαύσει στόματος σοφίας, κατὰ τὸ εἰρημένον· "Σοφία ἐν ἐξόδοις ὑμνεῖται" (τοῦτ' ἔστιν ἐν τοῖς λαλοῦσιν), "ἐν δὲ πλατείαις παῤῥησίαν ἄγει" (τοῦτ' ἔστι καρδίαις ταῖς διὰ πολυτρόπων θλίψεων πλατυνθείσαις, κατὰ τό, "Ἐν θλίψει ἐπλάτυνάς με").—στενοχωρεῖται γὰρ ἡ σοφία ἐν τοῖς τὰ ζιζάνια γεωργοῦσι καὶ τὸν λόγον συμπνίγουσιν.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΕ'>

Τούτων οὖν οὕτως ἐχόντων, προσῆλθεν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν Εὐσέβιος, ὁ κατήγορος τῶν ἐξ λοιπῶν ἐπισκόπων, ἀξιῶν δεχθῆναι εἰς κοινωνίαν. προσαντιλέγουσί τινες τῶν ἐπισκόπων, μὴ δεῖν αὐτὸν δεχθῆναι ὡς συκοφάντην. ἐπὶ τούτοις ἱκετεύει λέγων· "Ἐπειδὴ ἡ δίκη τὸ πλεῖστον μέρος ἐπὶ δύο ἔτη ἐβασανίσθη, εἰς μάρτυρας δὲ γεγένηται ἡ ὑπέρθεσις, δέομαι τῆς ὑμετέρας θεοσεβείας σήμερον πάραυτα δοῦναί με τοὺς μάρτυρας. εἰ γὰρ καὶ Ἀντωνῖνος ἐτελεύτησεν ὁ λαβὼν τὸ χρυσίον καὶ χειροτονήσας, ἀλλ' οὖν

3 ἐπὶ μείναντες *G.* 3–4 ἐν τῷ πλοίῳ *post* οὖν *leg. G.* δύο ἡμέρας νήστεις *post* ῥεμβόμενοι *leg. G.* 5 τὴν *om. G.* 6 οἱ *om. G.* ἐλάμβανε *G.* 7 ἐπιβάλλουσιν *G.* 9 Καρίας καὶ Ἀσίας *G.* 11–12 σοφίας στόματος αὐτοῦ *G.* 12–13 τουτέστιν *Ben. Mig. G.* 13–14 τοῖς...ἔστι *om. G.* 14 τουτέστι *Ben. Mig.* 15–17 κατὰ...συμπνίγουσιν *om. G.* 18 οὖν *om. G.* 18–19 προσῆλθε τοῖς ἐπισκόποις πᾶσιν ὁ τῆς μακρηγορίας ἡμῖν αἴτιος γεγονὼς *pro* προσῆλθεν...πᾶσιν *leg. G.* 19 Ἀντωνίνου *post* κατήγορος *add. G.* 20 ἐξ *om. G.* λοιπῶν *edd. G. N.* λοιπὸν *M.* τότε *ante* προσαντιλέγουσί *add. G.* 21 εἰς κοινωνίαν *post* δεχθῆναι *add. G.* 22 ὁ δὲ ἱκέτευσε *pro* ἐπὶ...ἱκετεύει *leg. G.* ἱκέτευε *Ben. Mig. Sal. N.* 23 ἔτη δύο *G. N.* 24 ὑπόθεσις *N. qui in marg.* ὑπέρθεσις *hab.* θεοφιλίας *Ben. Mig. N.* 25 πάραυτα *correxi.* παραυτὰ *M. edd. G. N.* μοι *G. sed* με *con. Sav.* ὁ ἐπίσκοπος *post* Ἀντωνῖνος *add. Ben. Mig.* 26 τετελεύτηκεν ὁ ἐπίσκοπος *N.*

γε μένουσιν οἱ δεδωκότες καὶ χειροτονηθέντες." ἐδικαίωσεν ἡ παροῦσα σύνοδος ζητηθῆναι τὸ πρᾶγμα. ἄρχεται ἡ ὑπόθεσις ἐξ ἀναγνώσματος τῶν πρώην πραχθέντων ὑπομνημάτων. εἰσῆλθον οἱ μάρτυρες, εἰσῆλθον καὶ ἐξ τῶν δεδωκότων καὶ χειροτονηθέν-
5 των. ἐν μὲν τῇ ἀρχῇ ἠρνοῦντο· ἐπιμενόντων δὲ τῶν μαρτύρων, τῶν μὲν λαϊκῶν, τῶν δὲ καὶ πρεσβυτέρων, οἷς ἔδοξαν τεθαρρηκέναι, καὶ γυναικῶν τινων, καὶ τὰ εἴδη τῶν ἐνεχύρων λεγόντων, καὶ τοὺς τόπους καὶ τοὺς καιροὺς καὶ τὴν ποσότητα, οὐ πάνυ καλῶς διακειμένης αὐτῶν τῆς συνειδήσεως, αὐθαίρετοι ὁμολο-
10 γοῦσι δίχα πολλῆς ἀνάγκης, ὅτι "Δεδώκαμεν, ὡμολόγηται, καὶ γεγόναμεν, τοιαύτην νομίσαντες εἶναι ἀκολουθίαν, ἵνα δόξωμεν τοῦ βουλευτηρίου ἐλευθεροῦσθαι. καὶ νῦν δεόμεθα, εἰ μὲν ἔστιν ὅσιον, ἡμᾶς εἶναι ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῆς ἐκκλησίας· ἐπεὶ κἂν τὸ χρυσίον, ὃ δεδώκαμεν, ἵνα λάβωμεν· τῶν γὰρ γυναικῶν ἡμῶν
15 τινες δεδώκαμεν σκεύη." ὁ Ἰωάννης πρὸς ταῦτα ὑπέσχετο τῇ συνόδῳ, ὅτι "Τοῦ μὲν βουλευτηρίου ἐγὼ αὐτοὺς σὺν Θεῷ ἀπαλλάξω, ἀξιώσας τὸν βασιλέα· ὑμεῖς δὲ προστάξατε αὐτοὺς λαβεῖν ὃ δεδώκασιν παρὰ τῶν Ἀντωνίνου κληρονόμων." προσέταξεν ἡ σύνοδος, τὸ μὲν χρυσίον αὐτοὺς λαβεῖν παρὰ τῶν κληρονόμων
20 Ἀντωνίνου, κοινωνεῖν δὲ ἔνδον τοῦ θυσιαστηρίου, εἶναι δὲ ἀπὸ ἱερέων, ἵνα μὴ τούτων συγχωρηθέντων ἔθος γένηται Ἰουδαϊκὸν ἢ Αἰγύπτιον, τοῦ πωλεῖν καὶ ἀγοράζειν τὴν ἱερωσύνην. φασὶ δὲ τὸν λυμεῶνα καὶ ψευδώνυμον πατριάρχην τῶν Ἰουδαίων κατ' ἔτος ἀμείβειν, ἢ καὶ παρ' ἔτος, τοὺς ἀρχισυναγώγους ἐπὶ
25 συλλογῇ τοῦ ἀργυρίου, ὁμοίως δὲ καὶ τὸν ζηλωτὴν τούτου τῶν Αἰγυπτίων πατριάρχην, ἵνα πληρωθῇ τὸ προφητικόν· "Οἱ ἱερεῖς αὐτῆς μετὰ δώρων ἀπεκρίνοντο, καὶ οἱ προφῆται αὐτῆς

1 γε *om. G.* ἐμμένουσιν *G.* 1–2 ἀποκριθεῖσα ἡ σύνοδος εἶπε, δίκαιον *pro* ἐδικαίωσεν... σύνοδος *leg. G.* 2 οὖν *ante* ἡ *add. G.* 3 παρελθόντων *pro* πραχθέντων *leg. G.* 4 οἱ *ante* ἐξ *add. G. N.* 5 καὶ ἐν μὲν ταῖς ἀρχαῖς *G.* μὲν τῇ *om. N.* 6 καὶ *om. N.* 7 τινων *edd.* τινες *M. G.* τινῶν *con. Sav.* τινῶν δὲ καὶ γυναικῶν *N.* 8 καὶ *ante* τοὺς τόπους *om. N.* 9 καλῶς *om. G.* αὐτῶν διακειμένης *N.* κακῶς *post* αὐτῶν *add. G.* τῆς *om. edd.* 10 καὶ *post* ὅτι *add. G.* ὁμολογοῦμεν *N.* 11 ἀκολουθίαν εἶναι *N.* 12 τῆς βουλῆς τῆς δημοσίας *pro* τοῦ βουλευτηρίου *leg. N.* ἔστιν *om. G.* 14–15 τινὲς γὰρ ἐξ ἡμῶν τὰ τῶν γυναικῶν ἡμῶν *pro* τῶν...τινες *leg. G.* 15 δεδώκαμέν τινα *N.* καὶ ὁ μακάριος Ἰωάννης *G.* ὁ *om. N.* 16 ἀπαλλάξω *edd. G.* ἀπαλλάσω *M. N.* 17 αὐτοῖς *G.* 18 ἃ *N.* δεδώκασι *G. N.* τότε *ante* προσέταξεν *add. G.* 19 ἀναλαβεῖν *G.* 20 μὴ *ante* εἶναι *con. Ben.* 22 ἢ Αἰγύπτιον *om. G.* 22–*p.* 91, *l.* 1 φασὶ...ἐμαντεύοντο *om. G.* 23 γὰρ *pro* δὲ *leg. N.* 25 δὲ *om. N.* 27 ἀπεκρίνοντο *Big. Mont. N.* ἀπεκρίναντο *M. Ben. Mig.*

μετὰ ἀργυρίου ἐμαντεύοντο." τούτων πάντων ἐστὶ καὶ ὑπομνήματα καὶ οἱ κρίναντες. καὶ οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν γεγένηται, ὡς ἐψεύσατο ὁ Θεόφιλος, ἡ ἐξέτασις, ἀλλ' ἐπὶ δύο ἔτη. καὶ ἔστερξαν οἱ καθαιρεθέντες, τῆς μελλούσης κρίσεως ἐλευθερωθέντες, ὡς τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν ἔκδικον δημοσίων γενέσθαι πραγμάτων· καὶ εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν ἕτεροι ἀείπαιδες ἀντεισήχθησαν, βίῳ καὶ λόγῳ κεκοσμημένοι. καὶ οἱ γεννάδες καὶ φιλόνεικοι μετὰ τὴν Ἰωάννου ἐξορίαν λαβόντες ὃ ἔλαβον (οὐ γὰρ ἔχει ὄνομα ἡ κακία, ὥσπερ οὐδὲ οὐσίαν), τοὺς μὲν πρὸ τετραετίας ῥιφέντας πάλιν εἰσέφρησαν εἰς τὰς ἐκκλησίας, τοὺς δὲ ἐνθέσμως ἐνθρονισθέντας ἐξέωσαν ἐπὶ σκορπισμῷ τῶν τοῦ Χριστοῦ προβάτων. τὸ μέντοι γελοιωδέστατον πάντων, μᾶλλον δὲ θρήνου ἄξιον, ἐὰν ἀκούσῃς, Θεόδωρε φιλομαθέστατε, "Ἠχήσει μέν σου," κατὰ τὸν προφήτην, "ἀμφότερα τὰ ὦτα," ἀποκλαύσεις δέ, φιλόθεος ὤν, τοὺς μαινομένους τῶν ἐπισκόπων, ἐσκοτισμένῃ χειρὶ λυμαινομένους τὰς δωρεὰς τοῦ Χριστοῦ. ἃς γὰρ μετὰ νηστείας καὶ δεήσεως καὶ δοκιμασίας κλήρου καὶ φόβου οἱ περὶ Πέτρον καὶ Ἰωάννην ἐποίουν χειροτονίας, αὐτοὶ τὸ ἐναντίον μετὰ κραιπάλης καὶ μέθης καὶ δώρων οἰκτρῶν τὰ τῶν ἀνθρώπων ἐκτρώματα, ἃ μήτε χοίρων ἀλόγων ἢ κυνῶν ἄξια, κατὰ τὸν προφητεύσαντα περὶ αὐτῶν Ἰὼβ ἐκ προσώπου τοῦ Σωτῆρος· "Οὓς οὐχ ἡγησάμην ἀξίους κυνῶν τῶν ἐμῶν νομάδων, οἱ ὑπὸ φρύγανα διῃτῶντο." οἱ τοίνυν μετὰ μιμάδων καὶ Ἰουδαίων, ὡς φίλοι τοῦ Σωτῆρος, παρὰ τῶν σοφῶν τὰ ἀπόῤῥητα τῆς ἱερωσύνης καταπιστεύονται· δι' οὓς καὶ τοὺς εὐκτηρίους οἴκους φεύγουσιν οἱ λαοὶ τῶν ὀρθοδόξων. ἔφθασεν γὰρ πάντως τὸ καινὸν καὶ κουφοδέστατον τοῦ τολμήματος καὶ μέχρις ὑμῶν τῆς κατὰ Ἔφεσον ἐκκλησίας· πῶς γὰρ οὔ;—παραθαλασσίας οὔσης καὶ ῥᾳδίως διαπορθμευούσης τὰς φήμας. εἰς τὸν τόπον γάρ—μᾶλλον δὲ εἰς

1 εἰσὶ *G.* 2–3 ταῦτα, ἤγουν *pro* ὡς...Θεόφιλος *leg. G.* 6 τοὺς *om. G.* ἀεὶ παῖδες *G. sed* ἄπαιδες *con. Sav.* 7–8 οἱ δὲ ἐν Εφέσῳ γεννάδες *pro* καὶ...ἐξορίαν *leg. G.* 9 τοὺς μὲν ταῖς προτέραις αἰτίαις *pro* τοὺς...τετραετίας *leg. G.* 10 ἐνεθρόνισαν τῇ ἐκκλησίᾳ *pro* εἰσέφρησαν...ἐκκλησίας *leg. G.* ἐνθέσμους *Big. Mont.* χειροτονηθέντας *pro* ἐνθρονισθέντας *leg. G.* 17 δεήσεων *G.* 18 τοὺς ἀποστόλους *post* Ἰωάννην *add. G.* ἐποιοῦντο *G.* οὗτοι *G.* 18–19 κραιπάλης καὶ μέθης *edd. G.* κραιπάλην καὶ μέθην *M.* 19–23 τὰ...μετὰ *om. G.* 21 οὐχ *edd.* οὐκ *M.* 23 καὶ *ante* μιμάδων *add. G.* 24 ἀπίῤῥηται *G.* ἐμπιστεύονται *G.* 26 ἔφθασε *Ben. Mig.* 26–29 ἔφθασεν...δὲ *om. G.* 27 ἡμῶν *edd.*

τὸν Ἰωάννου τοῦ τὸ Εὐαγγέλιον γράψαντος, τοῦ εἰς τὸ τῆς σοφίας στῆθος πιστῶς ἐπαναπεσόντος, περὶ οὗ γέγραπται· "Ὃν ἠγάπα ὁ Ἰησοῦς"· ὃν Τιμόθεος, ὁ Παύλου μαθητής, πρὸς ὃν αἱ δύο φέρονται τοῦ ἀποστόλου Ἐπιστολαί, διαδέχεται— "βδέλυγμα ἐρημώσεως" <ἀντεισάγεται>. χειροτονήσαντες γὰρ τὸν Βίκτορος τοῦ τριβούνου εὐνοῦχον ἐνεθρόνισαν, καὶ τὸν ὑπὸ ἑβδομήκοντα ἐπισκόπων ἐνθρονισθέντα ἐν εἱρκτῇ δαπανῶντες μέχρι τῆς δεῦρο, ἄνδρα μονάσαντα ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἀπὸ ἐγκυκλίων ἠγμένον μαθημάτων, καὶ τῶν θείων Γραφῶν ἐντὸς γενόμενον, καὶ διακονήσαντα ἔτη τρία. καὶ εἴθε ὁ χειροτονηθεὶς εὐνοῦχος διὰ βίου σεμνοῦ ἦν ἠγμένος, καὶ ἡμίκακον ἦν τὸ κακόν· νυνὶ δέ, γῆς ἕντερον, γαστρίδουλον, θηλυμανές, ἰταμόν, μέθυσον, πορνοκόπον, ἀργυρώνητον, ἀνελεύθερον, φιλάργυρον, πρὸς αὐτῇ τῇ γενέσει σιδηροκατάδικον, ἄνανδρον, ἄθηλυ, ἐπιμανές· (καθὼς ἤκουσα πολλάκις) τὰ θεατρικὰ κοράσια ἐπ' ὤμων βαστάσαντα ἐν σατυρικοῖς συμποσίοις, κισσῷ τὴν κεφαλὴν ἐστεμμένον καὶ κρατῆρα ἐν τῇ χειρὶ ἐνημμένον οἰνοχοηκέναι ἐν προσχήματι τοῦ μυθικοῦ Διονύσου. ταῦτα δὲ πάντα ἔπραξεν οὐ πρὸ τῆς εἰς Χριστὸν μυσταγωγίας, ἀλλὰ μετὰ τὸ φώτισμα· ὃς αἰνίσσεται διὰ τούτων μηδὲ τῇ ἀναστάσει πιστεύειν. τῆς γὰρ ἀναστάσεως τὸν θεμέλιον σαθρώσας, πῶς οὗτος ἐπὶ ταύτῃ πιστεύει; ὁ δὲ μὴ πιστεύων τῇ ἀναστάσει, πῶς κήρυξ γένηται τῆς ἀναστάσεως, κατὰ τὸν εἰπόντα· "Πῶς δὲ κηρύξωσιν, ἐὰν μὴ πιστεύσωσιν;" οὗτος σωφρονεῖ μὲν ἄμισθα διὰ σιδήρου, μαίνεται δὲ ἄκαρπα δι' οἰκείαν αἰσχρότητα. ταῦτα δέ ἐστι τὰ κατὰ τὴν Ἀσίαν γεγενημένα, περὶ ὧν ἐπηρώτησας, διὰ τὸν γράψαντα Θεόφιλον δέκα ἐξ ἐπισκόπους καθῃρηκέναι τὸν

1 θρόνον γὰρ *post* τὸν *add. G.* καὶ *pro* τοῦ *post* γράψαντος *leg. G.* 2–4 περὶ... διαδέχεται *om. G.* 5 ἀντεισάγεται *add. G.* οὖν *pro* γὰρ *leg. G.* 6 Βίκτορος *G.* Βίκτωρος *M. edd.* Εὐνοῦχον *Big. Mont.* καθελθόντες *pro* καὶ *leg. G.* 7 Ἡρακλείδην *post* ἐνθρονισθέντα *add. G.* καὶ *pro* ἐν *leg. G.* 8 ἐπὶ τετραετῆ χρόνον, ὡς προειρήκαμεν *pro* μέχρι...δεῦρο *leg. G.* 10 καὶ *ante* διακονήσαντα *om. G.* Εὐνοῦχος *Big. Mont.* 11 ἦν ἠγμένος σεμνοῦ *G.* καὶ εἰ μὴ κακὸν τὸ κακὸν ἦν *G.* 12 γησέντερον *G.* 13 πορνόκοπον *G.* 13–15 πρὸς...ἤκουσα *om. G.* 14 σιδήρου κατάδικον *con. Ben.* 15 βαστάσαν *G.* 16 ἐστεμμένον *edd. G.* ἐστεμμένω *M.* 16–17 καὶ...ἐνημμένον *om. G.* 17 οἰνοχόη, μιμὰς *pro* οἰνοχοηκέναι *leg. G.* 21 τὸν *om. Big.* σαθρὸν ἔχων *pro* σαθρώσας *leg. G.* 21–22 πῶς ἔτι οὗτος αὐτῇ πιστεύσῃ *G.* 22 πῶς κήρυξ αὐτῆς γενήσεται *G.* 23–24 τῆς...πιστεύσωσιν *om. G.* 27 δέκα ἓξ *correxi.* δεκαὲξ *M. edd. G.*

Ἰωάννην. ἔσο οὖν εἰδὼς ἐπὶ τῆς ἀληθείας, ὅτι ἓξ εἰσι. τούτων ἐστὶ καὶ τὰ ὑπομνήματα σωζόμενα παρ' ἡμῖν μετὰ ὑπογραφῆς τῶν εἴκοσι δύο ἐπισκόπων τῶν τὴν ἀρχὴν ἀκουσάντων καὶ τῶν ἑβδομήκοντα τῶν καθελόντων καὶ τὴν δίκην περαιωσάντων.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΓ'>

Ο ΔΙΑΚ. Σύγγνωθί μοι, πάτερ, ὑπερβαίνει μέθην καὶ μανίαν καὶ παίγνιον τὰ τοιαῦτα. οἱ μὲν γὰρ μαινόμενοι καὶ μέθυσοι καὶ οἱ παῖδες, οἱ μὲν μετὰ τὴν νῆψιν, οἱ δὲ μετὰ τὴν πέψιν, οἱ δ' ἄλλοι μετὰ τὴν ἔννομον ἡλικίαν ἀρνοῦνται, ἐπαισχυνόμενοι τοῖς αἰσχρῶς ἢ ἀτάκτως γεγενημένοις ἢ λελεγμένοις· οὗτοι δὲ ἐν ἡλικίᾳ τελείᾳ καὶ δοκούσῃ νήψει δεδρακότες, οὐ μόνον οὐ μεταμελοῦνται ἐπὶ τοῖς πραχθεῖσιν, ἀλλ' ἔτι εὔχονται ἀσάλευτον καὶ βεβαίαν διαμεῖναι τὴν ἑαυτῶν κακοπραγίαν. οἱ γὰρ μὴ φρίξαντες Εὐαγγέλιον ἐπιθεῖναι ἐναγεῖ κεφαλῇ, εἰς ἣν γυναικῶν αἱ ἀνήμεροι ἐπωρχήσαντο, τίσιν ἄλλοις συναριθμήσονται, ἢ τοῖς τὸν ἀκάνθινον στέφανον τῷ Υἱῷ τοῦ Θεοῦ περιθεῖσιν; αὐτὸς δὲ εἰ οἶσθα τὸν τρόπον τῆς καταστάσεως Πορφυρίου τοῦ Ἀντιοχέων, ἢ τοὺς καταστήσαντας, ἢ τὸν πάλαι τοῦ ἀνθρώπου βίον, εἰ ἄσημος ἢ ἐπίσημος, τά τε δόγματα, εἰ ἀληθῆ ἢ ψευδῆ, ἀπάγγειλον ἡμῖν· ἐπειδὴ μάλιστα καὶ γεγράφηκεν τῇ ἐκκλησίᾳ Ῥωμαίων, καὶ ἀντιγράφων οὐκ ἠξιώθη.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ὁ αὐτὸς ἔσται μοι λόγος τῆς ἀληθείας, οὐ γὰρ ἐπιλήσομαι τῆς τοῦ Δεσπότου φωνῆς τῆς λεγούσης· "Περὶ παντὸς λόγου ἀργοῦ δώσουσι λόγον οἱ ἄνθρωποι ἐν ἡμέρᾳ κρίσεως." ἐγὼ δὲ προσπλέξας τολμηρῶς εἴποιμι· "Καὶ περὶ πάσης ἀργῆς ἀκοῆς." ὡς γοῦν καὶ σεαυτὸν ἀσφάλισαι, εἴ τι οὐ συνορᾷς με ἀληθεύειν, μὴ τῇ πολιᾷ μου ἡττώμενος, ἀλλὰ τῇ τῶν πραγμάτων φύσει. τί γάρ μοι ἐκ τῶν σήμερον ἢ ἐκ τῶν χθὲς εἰρημένων ὄφελος ψευσαμένῳ, εἰς αἰῶνα ἐνώπιον τῆς ἀκριβοῦς δίκης καταισχυνομένῳ; πῶς δὲ ὑποίσω τὸν μυλικὸν λίθον τῆς καταλαλιᾶς ἐν τῷ τραχήλῳ τῆς διανοίας, εἰς τὸν βυθὸν τῆς γεέννης κατασπώμενος, ἐπὶ τοῖς διὰ τῶν ψευσμάτων

1–2 καὶ ὧν εἰσι *pro* τούτων ἐστὶ *leg. G.* 2 παρ' ἡμῖν *om. G.* μεθ' *G.* 3 εἴκοσι δύο *G.* εἰκοσιδύο *M. edd.* τῶν *ante* τὴν *om. G.* 4 καθελόντων *correxi.* καθηλάντων *M.* καθειλόντων *Big. Mont.* καθελάντων *Ben. Mig. G.* παρεωσάντων *G.* περατωσάντων *con. Ben.* 14 συναριθμήσονται *edd.* ἀριθμήσονται *M.* συναριθμηθήσονται *G.* 15 περιθήσασι *G.* 18 εἰ ἄσημος *Ben. Mig.* ἢ ἄσημος *M. Big. Mont,* 19 γεγράφηκε *Ben. Mig.* 29 καταισχυνομένῳ *edd.* καταισχυνόμενον *M.*

μου σκανδαλισθεῖσιν; Πορφύριος οὗτος ἐν μὲν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐχρόνισεν καὶ διακονήσας καὶ ἱερατεύσας ἐν τῷ πρεσβυτερίῳ, τῶν μέντοι χρόνων ἀλλότριον τὸ ἦθος φέρων, εἰς οὐδὲν πνευματικὸν ἐχρησίμευσέ ποτε τῇ ἐκκλησίᾳ· τοῖς δὲ περιχωρίοις τῶν εὐλαβῶν ἐπισκόπων ἀεὶ ἀντιπράττων, ὡς ἅτε μεγίστης ὢν πόλεως, καὶ ἔχων τοὺς ἄρχοντας ἐπ' ἐξουσίας, τὸ πρᾶγμα ἐκαπήλευεν· ἐπιβουλεύων δὲ ταῖς σεμναῖς χειροτονίαις, ὑπεισήρχετο τῇ τῶν τρόπων δεινότητι τοὺς κατὰ καιρὸν ἐπισκόπους (ὡς ἂν εἴποι τις) καὶ ἄκοντας κατασπῶν ἐπὶ τὰς ἀνεμοφθόρους ἄγων χειροτονίας. δεινὸν γὰρ ἡ κολακεία, κατὰ τὸν κωμικὸν Μένανδρον, μετὰ δυστροπίας συγκεκλωσμένη, καθὼς λέγει· "Χαλεπόν, Παμφίλη, ἐλευθέρᾳ γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχεσθαι. πλείονα οἶδεν, πλείονα κακουργεῖ, αἰσχύνεται οὐδένα, κολακεύει μᾶλλον"· κατὰ δὲ τὸν σοφὸν Σολομῶντα, "Λόγοι κερκώπων μαλακοί, αὐτοὶ δὲ τύπτουσιν εἰς ταμεῖα κοιλίας." σωφροσύνης μὲν γὰρ τῆς κατὰ τὰς σαρκικὰς ἡδονὰς οὐ μόνον ξένος, ἀλλὰ καὶ ἐχθρός, καθάπερ γὺψ μύρου, καθέστηκεν, ὡς κρατεῖν αὐτοῦ φήμην καὶ τῆς κατὰ Σόδομα κακομανίας. νόμων γὰρ καὶ μέτρων καὶ τειχῶν κειμένων παρὰ τῆς φύσεως ἐπὶ ταῖς ἡδοναῖς, ὥς φασιν οἱ πολλοί, πατήσας μὲν τὸ τεῖχος, συντρίψας δὲ τὸ μέτρον, ἐνυβρίσας δὲ τὸν νόμον, ταύτην ἀπεκύησε τὴν ὑπόληψιν, τῶν γοήτων καὶ ἡνιόχων καὶ τῶν τὰ παλαιὰ δι' ἀσχήμου κινήσεως μετ' ἐκστροφῆς σκέλους δεικνυόντων προΐστασθαι καὶ συνεστιᾶσθαι. γόησι μὲν γὰρ συναγωνίζεσθαι καὶ φιλικῶς συμβαλεῖν οὐ διετράπη, ὡς καὶ ἐν ὑπομνήμασι διαφόρων ἀρχόντων ἐμφέρεσθαι ἐγκλήματα, οὐκ <ἀνεγνωκὼς> τὸ γνωμικόν· "Ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδ' ὑπονοοῦ ποιεῖν." [δι' ὃν καὶ ὁ μεσίτης πληγαῖς ἀνῃρέθη, καὶ ὁ εὑρὼν ἐξορίσθη, καὶ ὁ γόης ἐφυγαδεύθη.] φασὶ δέ, πρὸς ταῖς προλαβούσαις κακοπραγίαις, μετὰ τὴν χειροτονίαν

1 μου *om. Big. Mont.* δὲ καὶ αὐτὸς *pro* οὗτος *leg. G.* Ἀντιοχείας *post* ἐκκλησίᾳ *add. G.* 2 ἐχρόνισε *Ben. Mig. G.* πρεσβυτερικῷ τάγματι *pro* πρεσβυτερίῳ *leg. G.* 4 περιχώροις *con. Sav.* 6 τὰ πράγματα *G.* 8 αὐτοῦ *post* τρόπων *add. G.* 10 ἄγων *om. G.* 13 οἶδε *Ben. Mig.* 14 Σολομῶνα *edd.* κερκώπων *Ben. Mig.* κερκόπων *M. Big. Mont.* 15 ταμιεῖα *Mig.* 17 καθάπερ ὁ γὺψ τοῦ μύρου, καθίστατο *G.* 18 φήμη *G.* αὐτὸν εἶναι αἴτιον *post* κακομανίας *add. G.* 26 ἀνεγνωκὼς *con. Sal.* ἀνεγνωκότα *M. edd.* 27–28 δι'...ἐφυγαδεύθη *seclusi, quia haec verba glossemati simillima videntur.* 28 καὶ ὁ εὑρὼν...ἐφυγαδεύθη *om. Big. et italico charactere scripsit Mig. utpote ab hoc loco prorsus aliena.* εἵρων *con. Ben.* ἐξωρίσθη *Mig.* ἐξορίσθη *M. Mont. Ben.*

τὰ κειμήλια χωνεύσας τοῖς ἄρχουσι προσαναλίσκει, ἵνα δόξῃ κρατεῖν οὐ λόγῳ, ἀλλὰ τυραννίδι, τῶν ἀθλίως αὐτῷ παραπεσόντων. τῇ γὰρ Ἰωάννου ἐξορίᾳ τῇ εἰς τὴν Ἀρμενίων συνήκμασεν ὁ θάνατος Φλαβιανοῦ τοῦ Ἀντιοχέων ἐπισκόπου. θεασάμενος ὁ Πορφύριος τήν τε ἀνδρωνῖτιν καὶ τὴν γυναικωνῖτιν πόθῳ ἐκκρεμαμένην τῷ τραχήλῳ Κωνσταντίου τοῦ πρεσβυτέρου, τοῦ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων δουλεύσαντος τῇ ἐκκλησίᾳ ἀνδρός, ὡς λέγουσιν οἱ Κριταί, "ἀμφοτεροδεξίου" (καὶ ἡ νομιζομένη γὰρ αὐτοῦ ἀριστερὰ τῆς ἄλλων δεξιᾶς ἀμείνων ὑπῆρχεν)· ὃς τὰ μὲν πρῶτα ἐν ἐπιστολαῖς ὑπηρετήσας, ἄμεμπτος ἀπὸ κέρδους αἰσχροῦ καὶ δώρων εὑρέθη· μετέπειτα δὲ ἐπὶ τὸν ἀναγνώστην καὶ διάκονον φθάσας, ἀκόπως ἐκράτησεν τῆς ἐν ἀνθρώποις βασιλευούσης τῶν γυναικῶν ἡδονῆς, ὡς λέγει ὁ παροιμιαστής· "Χεὶρ ἐκλεκτῶν κρατήσει εὐχερῶς." τὸ μὲν γὰρ κρατεῖν ἔστιν ἴσως καὶ τῶν ἐπὶ πλεῖστον φαύλων ἢ φόβῳ ἢ αἰσχύνῃ τὴν διὰ σώματος ἐνέργειαν κωλυόντων μετὰ πολλῆς τῆς ἀνάγκης, τῷ δὲ ἔρωτι τῶν ἄνω μὴ ἡττηθῆναι τοῖς κάτω μόνον ἐστὶ τῶν φιλοθέων, οὓς καὶ "ἐκλεκτοὺς" ὠνόμασεν ἡ Γραφή, τό, "Χεὶρ ἐκλεκτῶν κρατήσει εὐχερῶς," εἰποῦσα. πραῢς μὲν γάρ ἐστιν, εἰ καί τις ἄλλος, ἀσκητής, διορατικός, ὀξὺς συνιδεῖν, βραδὺς εἰς κόλασιν, σύνους, τὸ σκεπτικὸν ἀεὶ αἰνιττόμενος, ἐλεήμων, ἀφιλάργυρος, δίκαιος εἰς τὰς κρίσεις, μακρόθυμος εἰς τὰς ὕβρεις, εὔτονος εἰς τὸ πεῖσαι, παρατείνας πολλάκις νήστης ἕως ἑσπέρας, ἵν' ἐλευθερώσῃ καταπονουμένους, σεμνὸς ἰδεῖν, δριμὺς τὸ βλέμμα, ὀξὺς τὸ βάδισμα, ἄγαμος, ὡς εἰκός, ἄνθος μειδιῶν ἐπὶ προσώπου σώζων καὶ ἐν αὐταῖς ταῖς νόσοις. τοῦτον οὖν τὸν τοιοῦτον παρασκευάζει διὰ χρημάτων φυγαδευθῆναι τῷ τρόπῳ τούτῳ· ἀποστείλας εἰς τὸ στρατόπεδον πρὸς τοὺς κρατοῦντας τῶν ἐπισκόπων ποιεῖ αὐτὸν ἀπὸ γράμματος βασιλικοῦ εἰς Ὄασιν

1 προσαναλίσκειν *edd.* 4 τελευτήσαντος δὲ Φλαβιανοῦ τοῦ ἐπισκόπου Ἀντιοχείας *ante* θεασάμενος *add. G.* 5 τε *om. G.* ἀνδρωνῖτιν...γυναικωνῖτιν *Ben. Mig.* ἀνδρονίτην...γυναικονίτην *M. G.* ἀνδρονῖτιν...γυναικονῖτιν *Big. Mont.* 7–8 ὡς... Κριταί *om. G.* 8–9 καὶ...ὑπῆρχεν *om. G.* 10 ἐν *om. G.* ἐξυπηρετήσας *G.* 12 ἀκόπτως *Big. Mont.* ἐκράτησεν ἀκόπως *G.* ἐκράτησε *Ben. Mig.* 14 χεῖρες *G.* κρατήσουσιν *G.* ἔστιν *correxi.* ἐστιν *M. Big. Mont. Ben.* ἐστὶν *Mig.* 14–19 τὸ... εἰποῦσα *om. G.* 17 μόνον *edd.* μόνων *M.* 19 ἦν *G.* 23 νήστις *G.* 24 ἵνα *G.* εἴδει *pro* ἰδεῖν *leg. G.* δριμὺς *edd. G.* δριμὺ *M.* 25 ὀξὺς *edd. G.* ὀξὺ *M.* μειδιῶν *con. Ben.* μειδιοῦν *M. edd. G.* τοῦ *ante* προσώπου *add. G.* 26 βαστάζων *pro* σώζων *leg. G.* οὖν...τοιοῦτον *om. G.* 27 κατασκευάζει *G.* ὁ Πορφύριος *post* χρημάτων *add. G.* 29 παρασκευάζει *pro* ποιεῖ *leg. G*

ἐξορισθῆναι ὡς ἀναστάτην τῶν δήμων. ὃς ἐξαυτῆς γνοὺς διασώζεται παρὰ τῶν φίλων ἐπὶ τὴν Κύπρον. αὐτὸς δὲ ὁ Πορφύριος τοὺς περὶ Κυριακὸν καὶ Διόφαντον τοὺς πρεσβυτέρους καὶ λοιποὺς κληρικοὺς ὑπὸ τὴν τάξιν ποιήσας, ἐπιτηρεῖ καιρόν, ἐν ᾧ πᾶσα ἡ πόλις μεθωρμίζετο ἐν τοῖς τῆς πόλεως προαστείοις, ἔχων παρ' ἑαυτῷ τοὺς περὶ Ἀκάκιον καὶ Σευηριανὸν καὶ Ἀντίοχον κεκρυμμένους, μιᾶς τῶν παρὰ τοῖς ἔθνεσιν ἐπισήμων ἑορτῶν διὰ τετραετίας ἐπιτελουμένων τῶν Ἡρακλείων ἄθλων, Ὀλυμπίων καλουμένων, ἐν ᾗ—ὡς εἰπεῖν—καὶ γυναικῶν αἱ νομάδες σὺν τοῖς δήμοις ἐκριπίζονται ἐπὶ τὴν Δάφνην ἐπὶ θέᾳ τῶν ἀγωνιζομένων. ἐπεισπηδήσας τῇ ἐκκλησίᾳ μετὰ τῶν προειρημένων ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν ὀλίγων χειροτονεῖται λάθρᾳ, θυρῶν κεκλεισμένων, μετὰ πολλῆς τῆς σπουδῆς, ὡς μηδὲ τὴν εὐχὴν αὐτοὺς φθάσαι ἐπιτελέσαι, φόβῳ τοῦ καταληφθῆναι (τοιοῦτον γὰρ ἡ μοιχεία, τὰ σπούρια καὶ γεννῶσα καὶ δρῶσα). οἱ δὲ περὶ Σευηριανὸν "λαβόντες τὸ ἱκανὸν" δι' ὀρέων καὶ ἀνοδιῶν ἔφυγον, τὸν ἀνθρώπινον διαδράσαντες φόβον, τῷ δὲ θείῳ, ὃν ἠγνόησαν, περιπαρέντες. λυθέντος δὲ τοῦ δημοτικοῦ θεάτρου καὶ τῶν δήμων εἰσελθόντων εἰς τὴν πόλιν, ἠγγέλθη αὐτοῖς τὸ κατὰ τὸν Πορφύριον πάθος καὶ τὸ κατὰ Ἀκάκιον δρᾶμα. διακαρτερήσαντες οὖν τὴν ἑσπέραν ἐκείνην ἐπὶ τὴν αὔριον, ὡς ἐπὶ μοιχείᾳ πληγέντες, διαναστάντες συνέῤῥευσαν πάντες μετὰ πυρὸς καὶ φρυγάνων, συναφανίσαι τὸν Πορφύριον τοῖς δωματίοις βουληθέντες. ὁ δὲ Πορφύριος οὐκ ἀγνοῶν ὃ μεμίσηται μῖσος, καταλείψας τὸν Θεόν, καταφεύγει ἐπὶ τὸν στρατοπεδάρχην καὶ πληρώσας αὐτοῦ τὰς χεῖρας ἀντιστρα-

1 δόμων *G.* ἐξ αὐτῆς *Big. Mont. G.* 2 ὑπὸ *pro* παρὰ *leg. G.* εἰς *pro* ἐπὶ *leg. G.* 5 μεθωρμίζετο *edd. G.* μεθορμίζετο *M.* 6–7 ἔχων...κεκρυμμένους *post* ἀγωνιζομένων (*in l.* 11) *leg. G.* παρ' ἑαυτῷ *ante* κεκρυμμένους *leg. G.* 6 δὲ *post* ἔχων *add. G.* 7–8 ἐπισήμου ἑορτῆς...ἐπιτελουμένης *G.* 8 Ἡρακλίων *G.* 9 ἐπικαλουμένων *G.* 10 δημίοις *G.* 11 ἐπιπηδήσας *G.* 11–12 μετ' αὐτῶν *pro* μετὰ...ἐπισκόπων *leg. G.* 12 λάθρα *correxi.* λάθρα *M. edd. G.* 13 τῶν *ante* θυρῶν *add. G.* τῆς *om. G.* μήτε *G.* 15 τοιοῦτο *Big. Mont.* τοιαῦτα *G.* μοιχεία *Ben. Mig.* μοιχεῖα *M. Big. Mont.* τῆς μοιχείας *G.* σπούρια *correxi.* σπόρια *M. edd. G.* 17 ἀνόδων *G.* ἀνθρώπειον *Big. Mont.* ἰδιάσαντες *pro* διαδράσαντες *leg. G.* 18 ᾧ ἠγνόησε *G.* δημοτικοῦ *om. G.* 19 ἐν τῇ πόλει *G.* 20 τὸν *om. G.* 20–21 περὶ τοὺς περὶ Ἀκάκιον δράμα *pro* κατὰ...δρᾶμα *leg. G.* 21–22 διακαρτερήσαντες...διαναστάντες *om. G.* 22 συνέῤῥευσαν *edd.* συνέρευσαν *M.* ἔῤῥευσαν οὖν *G.* 24 τοῖς δωματίοις *om. G.* 24–25 ὁ δὲ μὴ ἀγνοῶν τὸ μίσος αὐτῶν τὸ πρὸς αὐτὸν *pro* ὁ...Θεόν *leg. G.* 26 χρυσίου *post* χεῖρας *add. G.*

τεύει τοῖς ἀκροαταῖς τοῦ Σωτῆρος, ἀποστρέψας τῶν Ἰσαυρικῶν πολέμων. καὶ οἱ μὲν λῃστρικώτατοι Ἴσαυροι Ῥωσὸν καὶ Σελεύκειαν ἐπόρθουν, Πορφύριος δὲ καὶ Οὐαλεντῖνος ὁ κόμης μετὰ τῶν ὁπλιτῶν τὴν ἐκκλησίαν τῶν ὀρθοδόξων ἐλεηλάτουν, τὸ φρικωδέστατον τοῦ σταυροῦ σημεῖον, ὃ ἀντὶ διδασκάλου ἐπ' ὤμων φέροντες ἐπὶ τῆς ἀσπόρου ἐλιτάνευον, τοῖς ἑαυτῶν ποσὶ συμπατήσαντες. διαγενομένων δὲ ἡμερῶν, ἀποστέλλει ἐν τῷ στρατοπέδῳ σπουδαίως καὶ παρασκευάζει πρὸς τοῖς τοιούτοις ἄρχουσιν ἴδιόν τινα ὠμογέροντα, δύστροπον, σκολιόν, χειροτονηθῆναι νυκτέπαρχον, ἵνα ἐπ' ἀδείας ἔχων τοῦ συκοφαντεῖν τοὺς σπουδαίους χειρώσηται τὴν πόλιν, Νέρωνος τοῦ θεομάχου ἀπομιμούμενος τοὺς τρόπους. οὐ γὰρ πάρεστιν αὐτῷ τὸ λόγῳ πείθειν, ἀλλὰ ἀλογίᾳ καὶ δυσμενείᾳ θλίβειν, οὐκ ἔχοντι σκοπὸν ἀρέσαι Θεῷ, πλανωμένας προσάγοντι ψυχάς, ἀλλ' ἐμπλῆσαι ὀφιώδη γαστέρα ἐπὶ τῷ στήθει βαδίζουσαν. εἰσὶν οὖν καὶ ἄκοντες οἱ λαοὶ τῷ μὲν δοκεῖν συναγόμενοι φόβῳ τῶν αἰκισμῶν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ, τῇ δὲ ἀληθείᾳ δυσφημοῦντες αὐτῶν τὴν ζωην, ἔξειν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν ἀναμένοντες.

Πρὸς ταῦτα ὁ Θεόδωρος ἐκπληττόμενος ἔλεγε·

Ο ΔΙΑΚ. Παρὰ φύσιν ὁρῶ τῶν λόγων τὰ πράγματα, πάτερ. ὡς γὰρ ἐπὶ τὸ πλεῖστον οἱ κενόδοξοι, ἀνθρωπάρεσκοι ὄντες, καὶ κόλακες εὑρίσκονται καὶ τραπέζας πολυτελεῖς ἐπιτεχνῶνται, τοῦ ἀγαπηθῆναι χάριν καὶ καλοὶ ἀκοῦσαι, καὶ ἐμπτυσμάτων ἀνεχόμενοι πολλάκις. πῶς τοίνυν ὁ Πορφύριος, ἢ ἄλλος τις, τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς τιμωρίας καὶ τὰς ἐξορίας ἐξήσκησαν, ἀπορῶ.

Ο ΕΠΙΣΚ. Τοῦτο γάρ ἐστι τὸ θαυμαστόν, Θεόδωρε, ὅτι εἰς τοσοῦτον κακίας ἠλάκασι μέτρον, ὡς οὐ μόνον μὴ σπεύδειν ἀρέσκειν ἀνθρώποις, ἀλλὰ καὶ τῆς ὑπὲρ τῶν πραττομένων αἰσχύνης μηδ' ὅλως φροντίζειν· κακία γὰρ κακίας ἐν κακίᾳ

1–4 ἀποστρέψας...ὁπλιτῶν *om. G.* 2 Ῥωσὸν *correxi.* Ῥόσον *M. edd.* 3 κόμης *edd.* κώμης *M.* 4 λεηλατήσας *ante* τὴν *add. G.* σὺν Οὐαλεντίνῳ τῷ κόμητι, πληρώσας αὐτὴν ὁπλιτῶν *post* ὀρθοδόξων *add. G.* ἐλεηλάτουν *om. G.* 5–6 δ...ἐλιτάνευον *om. G.* 6 γῆς *pro* τῆς *leg. edd.* 7 συμπατησάντων *G.* 12 αὐτῷ πάρεστιν τῷ *edd.* 13 δυσμενείᾳ *edd.* δυσμενίᾳ *M.* 14 πλανωμένας *edd.* πλανομένας *M.* 15–18 ἦσαν οὖν οἱ λαοὶ καὶ ἄκοντες, τὸ [τῷ *con. Sav.*] μὲν δοκεῖν συναγωνιζόμενοι τῇ ἐκκλησίᾳ φόβῳ τῶν αἰκισμῶν, τῇ δὲ ἀληθείᾳ βλασφημοῦντες αὐτὸν, σὺν τῷ ζῆν ἔξεισι, τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ ἀντίληψιν ἀναμένοντες *G.* 16 ἅπαντες *pro* ἄκοντες *leg. Big.* τῷ *edd.* τὸ *M. G.* συναγειρόμενοι *Big. Mont.* 18 ἀνάληψιν *Big.* 24 ἀντεχόμενοι *Big.* 25 ἢ *pro* καὶ *post* τιμωρίας *leg. Big.*

προάγει. τότε γὰρ ἡ κακία προβάλλεται τὴν κενοδοξίαν, ὅτε ἐλπίζει κρατεῖν διὰ τῆς κολακείας τῶν ἀνοήτων· ὅταν δὲ ἀνώτεροι εὑρεθῶσιν καὶ κολακείας καὶ τραπέζης οἱ θηρευόμενοι, τὰς ἀπειλὰς καὶ τὰς τιμωρίας προφέρει, ἵν' οὓς οὐκ ἐδελέασεν τραπέζῃ ἡ κολακείᾳ, καταπτήξῃ ἀπανθρωπίᾳ καὶ δέει, ὡς ἐπὶ τῶν μαρτύρων. ἐκεῖ γὰρ ἀμφότερα ἐτεκταίνετο, καὶ ἡ διὰ δώρων καὶ τιμῶν μηχανευομένη παγίς, τοὺς περὶ τὰ δοξάρια κεχηνότας θηρῶσα, καὶ ἡ διὰ κολάσεων ἀπειλή, τήγανα καὶ ἀρθρέμβολα καὶ θηρία καὶ ὅσα περὶ σφοδρὰν ὀδύνην ἐπιτήδεια εὐτρεπίζουσα, τοὺς ἀνδρείους καὶ φιλοθέους ἀναδεικνῦσα. ὁ μέντοι κλῆρος ὁ Ἀντιοχέων ὁ ἐπίσημος κεκρυμμένως συνάγει, μηδὲ πλησιάζων τοῖς τοίχοις τῆς ἐκκλησίας, καὶ πᾶσα ἡ ἐπίσημος γυναικωνῖτις, δι' ἃς μάλιστα ἔκφρονες γεγόνασιν οἱ ἀργυρολόγοι τῶν ἡγουμένων. περὶ δὲ τῶν Κωνσταντινουπόλεως τί δεῖ καὶ λέγειν, ὅσον πλῆθος ἀπέστη τῆς ἐκκλησίας, συνάγον ἐν τῷ ὑπαίθρῳ, ὡς προειρήκαμεν, ὡς μηδὲ τοὺς κρατοῦντας τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἔχειν τοσούτους ἀκροατὰς τῆς σιγῆς;—λόγος γὰρ οὐδαμοῦ παρ' αὐτοῖς.

Ο ΔΙΑΚ. Ἠλευθέρωσάς μου τὴν διάνοιαν, πάτερ, τῇ ἀμφιβολίᾳ δεδουλωμένην, τοῖς ὀφθαλμοῖς μου παραστήσας τὰ πράγματα. ἡ γὰρ συμφωνία τῶν λόγων καὶ ἡ ἄσκηπτος διήγησις ἐπληροφόρησέν με ἀληθῆ εἶναι τὰ γεγενημένα· ἀδύνατον γὰρ ψευδῆ λόγον ἑαυτῷ συμφωνῆσαι. ἀνεπαχθῶς τοίνυν διήγησαι ἡμῖν καὶ τὰ κατὰ τὴν Ὀλυμπιάδα, εἴ γέ τίς σοι γνῶσις.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ποίαν ταύτην; ἐπειδή εἰσι καὶ ἕτεραι.

Ο ΔΙΑΚ. Τὴν διάκονον Κωνσταντινουπόλεως, νύμφην ποτὲ γενομένην Νεβριδίου τοῦ ἀπὸ ἐπάρχων.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ πάνυ γε οἶδα.

Ο ΔΙΑΚ. Ποταπὴ γυνὴ τυγχάνει οὖσα;

Ο ΕΠΙΣΚ. Μὴ λέγε "γυνή," ἀλλ' "οἷος ἄνθρωπος"· ἀνὴρ γάρ ἐστι παρὰ τὸ τοῦ σώματος σχῆμα.

3 εὑρεθεῶσι *edd.* οἱ *om. Big. Mont.* 4 προφέρει *edd.* προφέρειν *M.* ἐδελέασε *Ben. Mig.* 5 δέει *edd.* δέῃ *M.* 8 θηρεῦσα *Big.* κολάσεως *Big. Mont.* τήγανον *Big.* 10 ἀναδεικνύουσα *edd.* 10–11 κλῆρος Ἀντιοχείας *G.* 11 κεκρυμμένος συνῆγε *G.* 12 γυναικωνῖτις *edd.* γυναικωνίτις *M.* γυναικονίτης *G.* 14 τῶν *om. G.* 15 συνάγον *Ben. Mig.* συνάγων *M. Big. Mont.* συναγομένον *G.* 16 ὡς προειρήκαμεν *om. G.* 18 οὐδαμῶς *G.* 22 ἐπληροφόρησέ *edd.* 27 Νεβριδίου *edd.* Νευριδίου *M.*

Ο ΔΙΑΚ. Ἐν τίνι;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἔν τε βίῳ καὶ πόνοις καὶ γνώσει καὶ τῇ τῶν περιστάσεων ὑπομονῇ.

Ο ΔΙΑΚ. Πῶς οὖν ὁ Θεόφιλος αὐτὴν ἐλοιδόρησεν;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ποῖος οὗτος;

Ο ΔΙΑΚ. Ὁ Ἀλεξανδρέων ἡγούμενος.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἔοικάς μοι, Θεόδωρε, τοὺς τοσούτους διαύλους τῶν λόγων λήθῃ κεκαλυφέναι.

Ο ΔΙΑΚ. Ἐν τίνι;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ὁ τῆς ἀληθείας μὴ φεισάμενος, ἀλλὰ ταύτην καταπατήσας, ὡς οἱ προάγοντες λόγοι παρέστησαν, καὶ ὁ τὴν ἐκκλησίαν τὴν ὑπ᾽ οὐρανόν, δι᾽ ἣν ὁ μονογενής, τὸ δὴ λεγόμενον, ἐσκύλη, ἵνα ταύτην ἐνώσῃ, μὴ τιμήσας, ἀλλ᾽ ἐνυβρίσας τῷ σχήματι, γυναικὸς ἔχει φείσασθαι χήρας, ἐν προσευχαῖς τὸ ζῆν ἀναλισκούσης; ἐμπερινόστησον καὶ ἴδε εἴ τινά ποτε τῶν κακῶν ἐλοιδόρησεν, μισευλαβὴς ὑπάρχων ἀεί. διὰ τί δὲ καὶ ἐκ τῶν ἐπιστολῶν αὐτοῦ οὐ στοχάζῃ, πῶς εἰσιν ἐναντίαι ἀλλήλαις; Ἐπιφάνιον γὰρ τὸν μακάριον τὸν Κωνσταντίας τῆς Κύπρου ἐπίσκοπον, τριάκοντα ἓξ ἔτη ἄρξαντα τῆς ἐκκλησίας, δυσφημήσας, ὡς αἱρετικὸν ἢ σχισματάριν ἐπὶ Δαμάσου καὶ Σιρικίου τοῦ μακαρίου, ὕστερον ἐν τῇ πρὸς τὸν πάπαν Ἰννοκέντιον ἐπιστολῇ λοιδορῶν τὸν μακάριον Ἰωάννην, εὑρίσκεται ἀγιώτατον ὀνομάζων τὸν Ἐπιφάνιον. ποσάκις δὲ θέλεις καὶ τὰ γόνατα ταύτης ἐφίλησεν, ἐλπίδι τοῦ ἀργυρίου, ἣν νῦν λοιδορεῖ, ἐκείνης χαμαὶ πιπτούσης ἐπὶ τῷ πράγματι καὶ δάκρυα ῥαινούσης, ἐπισκόπου ταῦτα ποιοῦντος; πλὴν ἐν τίνι ἐλοιδόρησεν αὐτήν;

Ο ΔΙΑΚ. Ὡς ὑποδεξαμένην τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ ῥιφέντας μοναχούς.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ ἔξεστιν ἐπισκόπῳ ἢ πρέπον ὅλως ῥίπτειν τὸν τυχόντα μαθητήν, μήτι γε καὶ μονάζοντα;

12 τὴν *om. Ben. Mig.* 14 ζῆν *edd.* 16 ἐλοιδόρησε *Ben. Mig.* 17 εἰσὶν *Mig.* εἰσὶν *M. Big. Mont. Ben.* 18–20 σπένδεται δὴ τὴν πρὸς Ἐπιφάνιον τὸν μακαριώτατον ἐπίσκοπον Κωνσταντίας τῆς Κυπρίων νήσου φιλίαν, ἄνδρα ἅγιον, ἄρξαντα τῆς ἐκκλησίας τριακονταὲξ ἔτη, δυσφημήσας ὡς αἱρετικὸν σχηματάριν *pro* Ἐπιφάνιον...σχισματάριν *leg. G.* 19 τριάκοντα ἓξ *correxi.* τριακονταὲξ *M. edd. G.* 20 σχισματάριον *Ben. Mig.* Ραμάσου *in marg. hab. Sav.* ἢ *pro* καὶ *leg. edd.* Σιρικίου *G.* Σηρικίου *M. edd.* 21 μακαρίτου *G.* 23–24 διαφέρως δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Θεόφιλος παραγενόμενος ἐν Κωνσταντινουπόλει πολλάκις τὰ γόνατα αὐτῆς τῆς Ὀλυμπιάδος κατεφίλει *pro* ποσάκις...λοιδορεῖ *leg. G.* 25 τῷ *om. G.*

Ο ΔΙΑΚ. Ὡς ἐὰν παρώξυναν αὐτὸν ἢ κακῶς εἶπον.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ τὴν ἰδίαν ὀργὴν ὤφειλεν ἐκπληρῶσαι, φροντίζων τῆς κατηγορίας; πῶς ἔτι οὗτος τὰς Χριστοῦ ὕβρεις ζητήσει, ὁ περὶ τὰς ἰδίας ἀσχολούμενος δόξας; διὰ τί δὲ ὅλως τὸν εἰπόντα διδάσκαλον οὐκ ἐμιμήσατο, "Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν";

Ο ΔΙΑΚ. Τί οὖν, ὡς εἰ ἑτερόδοξοι ὑπῆρχον οἱ μονάζοντες;

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ πάντως ἔδει διορθώσασθαι καὶ πεῖσαι, μὴ γὰρ ῥῖψαι.

Ο ΔΙΑΚ. Ὡς εἰ καὶ τοῦτο ἐποίησεν, αὐτοὶ δὲ οὐκ ἐπείσθησαν φιλόνεικοι ὄντες;

Ο ΕΠΙΣΚ. Τὸ ἀποστολικὸν ἔδει ποιῆσαι· "Τὸν αἱρετικὸν ἄνθρωπον μετὰ μίαν καὶ δευτέραν νουθεσίαν παραιτοῦ, εἰδὼς ὅτι ἐξέστραπται ὁ τοιοῦτος"· μὴ γὰρ ῥῖψαι καὶ λεηλατῆσαι καὶ ἔξω τῆς θρεψαμένης ἀπελάσαι μετὰ τῆς τῶν ἀρχόντων ἀπειλῆς.

Ο ΔΙΑΚ. Τελείου ἀνδρός μοι λέγεις μέτρα καὶ θεοφιλοῦς καὶ ἀνεξικάκου.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ μὴν οὐκ ἔστι μέγα ἐγκώμιον τὸν ἥττονα βαστάσαι. πλὴν εἰ μὴ ἔστι τέλειος, ὅσον ἥκει, πῶς καὶ ἐπίσκοπος ὁ τοιοῦτος; ἀτελὴς γὰρ ἀτελῶν οὐδέποτε προνοήσει. πῶς δὲ καὶ Θεόφιλος λέγεται, μὴ φιλῶν τὸν Θεόν, δι' ὃν ὤφειλεν τὰς τῶν ἀνθρώπων ὕβρεις ῥᾳδίως φέρειν; εἰ δὲ Θεὸν οὐ φιλεῖ, δῆλον οὐδὲ ἑαυτόν· ὁ δὲ ἑαυτοῦ ἐχθρός, πῶς λοιπὸν ἄλλους φιλήσει; οὐκοῦν οὐδὲν ξένον, εἰ τούτου χάριν ἔψεξεν Ὀλυμπιάδα ὡς τοὺς μονάζοντας δεξαμένην.

Ο ΔΙΑΚ. Ὡμολόγηται μέν, ὅτι Θεόφιλος ὀργίλον ἐποίησε πρᾶγμα, ῥίψας αὐτούς, εἴ τινες ἂν εἶεν, εἴτε ὀρθόδοξοι, εἴτε αἱρετικοί· ἡ μέντοι διάκονος οὐκ ὤφειλεν αὐτοὺς ὑποδέξασθαι.

Ο ΕΠΙΣΚ. Τί σοι οὖν ἐφάνη;—καλῶς πεποιηκέναι ἢ κακῶς;

Ο ΔΙΑΚ. Εἶπον ὅτι κακῶς.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ <ἡ> εὐποιΐα κρίνεταί ποτε;

Ο ΔΙΑΚ. Καὶ πάνυ γε, ὅταν ᾖ ἐπὶ κακῶν καὶ μὴ ὀφειλόντων εὖ παθεῖν γινομένη.

1 παρώξυνον *Big. Mont.* 3 κακηγορίας *edd.* 9 *et* 14 ῥῖψαι *Ben. Mig.* ῥίψαι *M. Big. Mont.* 12 τὸν *edd.* τὸ *M.* 15 ἀπελάσαι *edd.* ἀπελᾶσαι *M.* 20 ἥκει *con. Ben.* ἧκεν *M. edd.* 22 ὤφειλε *Ben. Mig.* 23 ῥᾳδίως *Ben. Mig.* ῥαδίως *M. Big. Mont.* 28 εἶεν *Ben. Mig.* ἦεν *M. Big. Mont.* 32 ἡ *con. Ben.*

Ο ΕΠΙΣΚ. Τίνες τοίνυν ἦσαν οἱ πεντακισχίλιοι, οὓς ἔθρεψεν ὁ Σωτὴρ ἐκ πέντε ἄρτων κριθίνων, καλοὶ ἢ κακοί;

Ο ΔΙΑΚ. Δηλονότι καλοί, ὡς παρὰ τοῦ Σωτῆρος τραφέντες.

Ο ΕΠΙΣΚ. Διὰ τί οὖν κριθίνοις ἐτράφησαν, καλοὶ ὄντες;

Ο ΔΙΑΚ. Διὰ σπάνην ἴσως πυρίνων καὶ λιμόν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Πῶς οὖν ὀνειδίζονται ἐπὶ ἀπιστίᾳ, ὡς καλοὶ ἢ ὡς κακοί;

Ο ΔΙΑΚ. Εἰ ὀνειδίζονται, ὡς κακοὶ δηλονότι.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ δύνανται οἱ αὐτοὶ καλοὶ εἶναι καὶ κακοί;

Ο ΔΙΑΚ. Καὶ πάνυ γε.

Ο ΕΠΙΣΚ. Πῶς;

Ο ΔΙΑΚ. Ὡς μὲν πρὸς χείρονας καλοί, ὡς δὲ πρὸς κρείττονας κακοί.

Ο ΕΠΙΣΚ. Θαυμασίως εἴρηκας. τούτῳ τοίνυν τῷ τρόπῳ καὶ οἱ μονάζοντες καὶ καλοὶ ἦσαν καὶ κακοί. καὶ ἡ μὲν πιστοτάτη ὡς καλοὺς αὐτοὺς ἐξένισεν· ὁ δὲ θαυμάσιος ὡς κακοὺς ἔῤῥιψεν, ὅπερ οὐκ ἔδει.

Ο ΔΙΑΚ. Ἀλλ' ἐρεῖ σοι, ὅτι "Ἐπὶ λύπῃ ἐμῇ ἐδέξω τοὺς ἐχθρούς μου."

Ο ΕΠΙΣΚ. Ὅλως μὲν οὖν ἧττημα αὐτῷ ἐστιν, ὅτι καὶ ἐχθροὺς ὀνομάζει, ὁ χρεώστης τῶν ὕβρεων ὡς Χριστοῦ μιμητής.

Ο ΔΙΑΚ. Ποῦ δαὶ ὀνειδίζονται οἱ πεντακισχίλιοι ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, ὡς εἴρηκας; οὐ γὰρ ἀναφέρονται.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἡνίκα συναθροισθέντες ἐκ δευτέρου προσῆλθον τῷ Ἰησοῦ, ἀκούσαντες· "Ζητεῖτέ με, οὐχ ὅτι εἴδετε σημεῖα καὶ τέρατα, ἀλλ' ὅτι ἐφάγετε ἐκ τῶν ἄρτων καὶ ἐχορτάσθητε."

Ὁ Θεόδωρος εἶπεν·

Ο ΔΙΑΚ. Σαφέστατα ἔχει.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ὁ δὲ ψεκτός, κατὰ τοῦτο καὶ κακός.

Ο ΔΙΑΚ. Μενοῦνγε.

Ο ΕΠΙΣΚ. Κακοὺς οὖν ἔθρεψεν, ἢ καλοὺς ὁ Σωτήρ;

Ο ΔΙΑΚ. Ὡμολόγηται ὅτι κακούς· "οὐ" γὰρ "χρείαν ἔχουσιν οἱ ὑγιαίνοντες ἰατροῦ, ἀλλ' οἱ κακῶς ἔχοντες."

Ο ΕΠΙΣΚ. Τί οὖν; κακὸν πεποίηκεν Ὀλυμπιάς, τὸν ἑαυτῆς

5 σπάνιν *Mig.* 26 εἴδετε *edd.* ἴδετε *M.* 35 ἡ *ante* Ὀλυμπιάς *add. Big. Mont.*

Κύριον μιμησαμένη, "τὸν βρέχοντα καὶ ἀνατέλλοντα τὸν ἑαυτοῦ ἥλιον ἐπὶ δικαίους καὶ ἀδίκους"; κἂν οἱ Φαρισαῖοι ὀνειδίζωσι τοὺς μαθητάς, λέγοντες· "Ὁ διδάσκαλος ὑμῶν μετὰ τελωνῶν καὶ ἁμαρτωλῶν ἐσθίει καὶ πίνει."

Ο ΔΙΑΚ. Ὡς ἔοικε, παρὰ τὴν σύνεσιν τῶν πολλῶν κακολογεῖται μὲν τὰ σεμνά, φιλεῖται δὲ τὰ αἰσχρά.

Ο ΕΠΙΣΚ. Πρὸς τί σοι οὗτος ὁ λόγος, φιλαληθέστατε Θεόδωρε;

Ο ΔΙΑΚ. Ὅτι εἰ μὴ σὺ ἐγύμνωσάς μοι τὸν λόγον, συλλογιστικῶς σαφηνίσας, <εἰς> τὴν ἀναίσθητον συναπηγόμην δόξαν, οὐ τῷ σκοπῷ τῆς ἐλευθερίας προσέχων, ἀλλὰ τοῖς Θεοφίλου θρύλλοις.

Ο ΕΠΙΣΚ. Οὐκοῦν τὸ ἐναντίον, ἐὰν ἀποδειχθῶσιν οἱ ἅγιοι ἐκεῖνοι ἄνδρες οὐ μόνον οὐ κακοί, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἀπὸ κακίας πρὸς ἀρετὴν ἐπαναγαγόντες, δῆλος ἔσται ὁ τούτων διώκτης ἄξιος οὐ διωχθῆναι, ἀλλὰ ἐλεηθῆναι, ὡς τοὺς μὲν καλοὺς ἀεὶ λυμαινόμενος, τοὺς δὲ κακοὺς ἀποδεχόμενος.

Ο ΔΙΑΚ. Οὕτως ἔχει, ὡς εἴρηκας. κἂν γὰρ μὴ ἀποδειχθῶσιν ἐκεῖνοι σοφοί τε καὶ ἅγιοι (ὥς φασιν οἱ πολλοί), ἐκτὸς μέμψεως ἔσται ἡ Ὀλυμπιὰς ἐκ τῶν προλαβόντων συλλογισμῶν, τὸ τοῦ Σωτῆρος μίμημα ἐπιδειξαμένη.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ ποίαν μείζω ὁρᾷς μαρτυρίαν τῶν πράξεων, <τὴν> τοῦ Εὐαγγελίου ἢ τὴν Θεοφίλου;

Ο ΔΙΑΚ. Ἄπαγε, παρακαλῶ· ὡμολόγηται γὰρ παρὰ πᾶσι κἀκείνους αὐτὸν ἀπό τινος ὀργῆς καὶ φιλαρχίας ἐρρῖφθαι, καὶ ταύτην ἀπὸ δεισιδαιμονίας καὶ ἔχθρας λελοιδορηκέναι, προφασισαμένου ἐκείνου τοὺς μονάζοντας. ἀστοχήσας γὰρ ἐπὶ ταῖς δουλοπρεπέσι κολακείαις τοῦ μηδὲν παρ' αὐτῆς εἰληφέναι πλὴν βρωμάτων ἢ ξενίων, εἰς λοιδορίαν ἐτράπη· τοῦτο γὰρ αὐτοῦ τὸ ἔθος ἐπὶ πάντων.

10 εἰς *add. edd.* 11 ἀληθείας *pro* ἐλευθερίας *con. Sal.* 12 θρύλοις *correxi.* θρύλλοις *M. edd.* 13–15 ἀστεῖοι γὰρ ὑπῆρχον τῷ Θεῷ, καὶ πολλοὺς ἀπὸ κακίας πρὸς ἀρετὴν προσήγαγον *G.* 23 τὴν *add. Ben. Mig.* 24 Ἄπαγε, παρακαλῶ *om. G.* ἀλλ' ὅμως ὡμολογεῖτο *pro* ὡμολόγηται γὰρ *leg. G.* 25 αὐτὸν *om. Big. Mont.* ὑπὸ ἀκρατοῦς *pro* αὐτὸν...τινος *leg. G.* τοῦ ὅρους *post* φιλαρχίας *add. G.* ἐρρῖφθαι *Ben. Mig.* ἐρρίφθαι *M. Big. Mont. G.* 26 λελοιδορῆσθαι *G.* 28 τοῦ *correxi.* τὸ *M. G.* τῷ *edd. quam lectionem con. Sav.* 29 ξενίων *edd. G.* ξενείων *M.* λοιδορίας *G.*

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΖ'>

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἄκουε τοίνυν, διακόνων ἄριστε, ὁρῶ γάρ σε χρήσιμον τῷ κοινῷ· τὸ γὰρ σπουδαῖόν σου ἐν τῷ νέῳ ἐχέγγυον τοῦ ἔντιμον ἐν γήρᾳ ἔσεσθαι. οἱ ἄνδρες οὗτοι ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων καὶ Χριστιανῶν γονέων Θεῷ ὑποταγέντες, οὐκ ἠνέσχοντο, οὐδὲ κομιδῇ νέοι, τῇ ματαιότητι δουλεῦσαι, οὐδὲ τοῖς ὄχλοις συναναστραφῆναι, ἀλλὰ καταλαβόντες τὴν ἐκ μεσημβρίας ἀοίκητον πόρρω που κειμένην τῆς οἰκουμένης, συνεστήσαντο καλύβας, ὅσον διαφυγεῖν τὴν ἐπάχθειαν τῆς ἡλιακῆς λαμπάδος καὶ τὴν δρόσον τὴν ἐκ τοῦ ἀέρος. ἐν αἷς διάγοντες, εὐχαῖς καὶ ἀναγνώσμασι τὸν ἑαυτῶν κατηνάλωσαν χρόνον, τοσοῦτον θλιβέντες τοὺς καρποὺς τῶν χειρῶν ἐν ἔργοις σωματικοῖς, ὅσον εἰς τροφὴν εὐτελῆ ἐπαρκέσαι, ἄμεινον ἡγησάμενοι συναγελάζεσθαι δορκάσι καὶ στρουθοῖς καὶ βουβάλοις ἢ συνευωχεῖσθαι τοῖς Θεὸν ἀγνοοῦσιν ἀνθρώποις. τούτων ὁ μὲν γεραιότατος ἀμφὶ τὰ ἐνενήκοντα παριππάσας ἔτη, συνανεστράφη τῷ μακαρίῳ Ἀντωνίῳ, Ἱέραξ καλούμενος, τὸ κύριον ὄνομα εἰσέτι καὶ νῦν ἐνισχύων· ὁ δ' ἕτερος, Ἀμμώνιος, σὺν δυσὶν ἀδελφοῖς ἀσκηταῖς καὶ ἐνὶ ἐπισκόπῳ, οἳ καὶ κλοιοφορήσαντες ἐπὶ Οὐάλεντος ἐξωρίσθησαν (ὡς πᾶσα ἐπιγινώσκει ἡ Ἀλεξάνδρεια), ἑξηκοντούτης· τοιοῦτοι ὄντες ἐν γνώσει, ὡς μηδὲν αὐτοὺς διαφεύγειν τῶν ἐν ταῖς Γραφαῖς τοῖς πολλοῖς ἀπορουμένων. ὧν οἱ μὲν δύο ἐκοιμήθησαν τελευτήσαντες ἐν Κωνσταντινουπόλει· Ἀμμώνιος μέν, ὡς οἱ περὶ Αὐρήλιον καὶ Σισίννιον διηγήσαντο, προφητεύσας περὶ τὴν ἔξοδον, ὡς μεγάλου διωγμοῦ ἐπιγενομένου καὶ σχίσματος ταῖς ἐκκλησίαις, αἴσχιστον τέλος ἀπενεγκεῖν τοὺς αἰτίους καὶ οὕτως

3 σοφοί τε καὶ τέλειοι *pro* οἱ...οὗτοι *leg. G.* 10 κατηνάλωσαν *Mont. Ben. Mig.* κατανάλωσαν *M. Big. G.* βίον *pro* χρόνον *leg. G.* θλίβοντες *G.* 13 στρουθίοις *G.* 14 ἐννενήκοντα *edd. G.* 15 παριππεύσας *G.* 16 εἰσέτι...ἐνισχύων *om. G.* νῦν *om. edd.* ἐνισχών *eda.* δὲ *G.* 17 ἀσκηταῖς ἀδελφοῖς *G.* 19 ἑξηκοντούτης *om. G.* τοιοῦτοι *Ben. Mig. G.* τοσοῦτοι *M. Big. Mont.* 20 θείαις *ante* Γραφαῖς *add. G.* 21 τοῖς *om. G.* 21–22 ἐν Κωνσταντινουπόλει τελευτήσαντες *G.* 22–24 Ἀμμώνιος δὲ καὶ περὶ τὴν ἔξοδον τοῦ βίου προεφήτευσε *et* Ἀμμώνιος γὰρ ὁ ἀσκητὴς, εἷς ὑπάρχων ἀδελφὸς τῶν λεγομένων Μακρῶν τῶν καὶ διωχθέντων ὑπὸ Θεοφίλου ἐκ τοῦ ὄρους τῆς Νιτρίας καὶ ἀνελθόντων εἰς τὸ στρατόπεδον, προφητεύσας περὶ τὴν τοῦ βίου ἔξοδον ὡς οἱ περὶ Αὐρηλιανὸν καὶ Σισίννιον διηγήσαντο, εἶπεν *pro* Ἀμμώνιος...ἔξοδον *leg. G.* 23 Αὐρήλιον *edd.* Αὐρίλιον *M.* 24 γενομένου *G.* 24–25 ἐν ταῖς ἁγίαις ἐκκλησίαις ἔχθιστον τὸ τέλος τοὺς αἰτίους ἀπενέγκαι *pro* ταῖς...αἰτίους *leg. G.*

ἐνωθῆναι τὰς ἐκκλησίας· ὃ δὴ καὶ ἐκ μέρους γεγένηται καὶ γενήσεται (ἐντεῦθεν γάρ τινων τὰ σώματα, ἐπισκόπων τε καὶ λαϊκῶν, ἡ νόσος παραλαβοῦσα ποικίλοις πάθεσιν ἐμερίζετο, πυρετῷ μὲν μαλακῷ τὰ σπλάγχνα διακαίουσα, κνησμῷ δ' ἀφορήτῳ τὴν ἐπιφάνειαν ὅλην τοῖς ὄνυξιν ἐξορύττουσα, κόλου τε συνεχεῖς ἀλγηδόνες. τινὸς περί τε τοὺς πόδας ὑδρωπιῶντος οἰδήματα πελιδνά· ἑτέρου δὲ ῥεύματα περὶ τὰ τέσσαρα ἄρθρα θερμὸν ψυχρὸν τοὺς κακῶς ὑπογράψαντας δακτύλους ἔφρισσεν, τοῦ τε ἤτρου φλεγμονὴ καὶ διὰ μορίου τινὸς σηπεδὼν δυσωδίαν εἰς μακρὸν παρατείνουσα, σκώληκας γεννῶσα. ὀρθόπνοιά τε πρὸς τούτοις καὶ δύσπνοια καὶ πάντων τῶν μελῶν διατάσεις· φαντασίαι τε νυκτεριναὶ εἰς κύνας λυττῶντας καὶ ξιφήρεις βαρβάρους, ἀλλόγλωσσον καὶ κυματώδη φωνὴν ἐξηχοῦντας, μετεσχηματίζοντο, ἄϋπνον τὸν ὕπνον ἀποτελοῦσαι. ἕτερος δὲ ἐξ ἵππου πεσὼν καὶ καυληδὸν τὸ δεξιὸν κατεάξας σκέλος παραυτίκα τὸ ζῆν ἀπέῤῥηξεν· ἄλλος ἀποκλεισθεὶς τὴν φωνὴν ὀκταμηνιαίῳ χρόνῳ ἐπὶ κλίνης ἐταριχεύετο, μηδὲ τῷ ἰδίῳ στόματι τὰς χεῖρας προσάγειν δεδυνημένος. ἕτερος ζῶν τὰ σκέλη ἕως γονάτων κατ' ὀλίγον ἐπρίζετο ἐπὶ τριετίαν, ἐρυσιπέλου δῆθεν τὰς ἀφορμὰς γεννῶντος· ἄλλος τὴν γλῶσσαν οἰδήσας—ὥς φασι—μετὰ λάβρου πυρετοῦ, ὡς διάφραγμα κεῖσθαι τῷ στόματι ἀντερείδων τοῖς ὀδοῦσι, μὴ χωρούσης τῆς γλώσσης ἐν τῷ ὡρισμένῳ παρὰ τῆς φύσεως τόπῳ, ἐν πυξίῳ γράψας ἐξομολόγησιν ἐποιεῖτο. καὶ ἦν ἰδεῖν θεήλατον ὀργὴν διαφόροις τιμωρίαις στρατηγοῦσαν. οἱ γὰρ τὸν τῶν ψυχῶν ἰατρὸν καὶ ἐπαοιδὸν παροξύναντες καὶ μεταστήσαντες τοῦ τῆς σωτηρίας ἐργαστηρίου

1 τοῦ Θεοῦ *post* ἐκκλησίας *add. G.* 1–2 ὃ δὴ καὶ γέγονεν *pro* ὃ...γενήσεται *leg. G.* 2 κληρικῶν, ὁμοίως δὲ καὶ *post* καὶ *add. G.* 4 κνισμῷ δὲ *G.* 5 κώλου *edd. G.* 6 τινὲς ὑδροπιῶντες, περὶ δὲ τοὺς πόδας *pro* τινὸς...ὑδρωπιῶντος *leg. G.* ὑδρωπιῶντος *Ben. Mig.* ὑδροπιῶντος *M. Big. Mont.* 7 τέσσαρα *om. G.* 8 δακτύλοις *in marg. hab. Sav.* ἔφρισσεν *M.* ἔφρισσε *Ben. Mig.* ἔφρισεν *Big. Mont.* ἔφριττεν *G.* 9 ἑτέρου *pro* τοῦ...ἤτρου *leg. G.* 10 μακρὰν *G.* σκώληκας *edd. G.* σκώληκα *M.* σκωλήκια *con. Sal.* δὲ *G.* 11 διάτασις *G. sed* διάστασις *in marg. hab. Sav.* 12 γὰρ *pro* τε *leg. G.* 13 καὶ *post* βαρβάρους *add. G.* ἐξηχοῦντας *con. Ben.* ἐξηχοῦντες *M. edd. G.* 14 ἀποτελοῦσιν *edd.* ἀποτελοῦσαν *con. Ben.* πάλιν *pro* δὲ *leg. G.* 15 καυλιδὸν *G.* κυλινδῶν *con. Sav.* 16 ζῆν *edd. G.* ἀποκλασθεὶς *post* ἀπέῤῥηξεν *leg. G.* τῆς φωνῆς *G.* 16–17 ὀκταμηνιαίῳ...κλίνης *om. G.* 17 μήτε *G.* 18 προσαγαγεῖν δυνάμενος *G.* 19 τῶν *ante* γονάτων *add. G.* 20–21 ὥς φασι *Mig. G.* ὡς φασὶ *M. Big. Mont. Ben.* 21 λαβροῦ *G.* 22 γλώττης *G.* 23 παρὰ *om. G.* μέτρῳ *pro* τόπῳ *leg. G.* 25 τῷ...ἰατρῷ...ἐπαοιδῷ *G.*

τὸν ὑποφήτην τούτου, τοῖς τῶν σωμάτων ἰατροῖς εἰς αἰκισμὸν παρεδίδοντο, ὀδύνην μὲν ἐπιχορηγούντων τοῖς νομιζομένοις φαρμάκοις, σωτηρίαν δ' οὐκ ἐμποιούντων. τίς γὰρ ἰάσεται τὸν ὑπὸ Θεοῦ τιμωρούμενον;—ὡς ὁ προφήτης λέγει· "Μὴ ἰατροὶ ἀναστήσουσι καὶ ἐξομολογήσονταί σοι;" οὕτως ἀπώλλυντο πάντες οἱ ἀντιπράττοντες τῇ εἰρήνῃ τῆς ἐκκλησίας σου, Κύριε). λέγεται δὲ τὸ μνῆμα τοῦ μονάζοντος Ἀμμωνίου νόσους τὰς περὶ ῥῖγος ἐλαύνειν· τέθαπται δὲ ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῶν Ἀποστόλων πέραν θαλάσσης. ὁ δὲ ἐπίσκοπος Διόσκορος—ὥς φασιν—εὐξάμενος πλεῖστα ἢ εἰρήνην ἰδεῖν τῶν ἐκκλησιῶν ἢ τέλος τὸ ἑαυτοῦ, κατηξιώθη τοῦ τέλους, ἐπειδὴ οὐκ ἦν ἄξιος ὁ κόσμος τῆς εἰρήνης, ταφεὶς ἐν τῷ πρὸ τῆς πύλης μαρτυρίῳ, ὡς τὰς πλείστας τῶν γυναικῶν καταλειψάσας τῆς μάρτυρος τοὺς ὅρκους, κατὰ τῶν εὐχῶν Διοσκόρου ὀμνύειν. περὶ δὲ τῶν λοιπῶν ἀσκητῶν πολύς μοι λόγος καταναλίσκεται εἰς τὸ διηγήσασθαι, ἴσως ἐπειγομένου σου, φερώνυμε ἄνθρωπε.

Ο ΔΙΑΚ. Καὶ τίς οὕτω τρισάθλιος τοῖς τῆς ἀρετῆς διηγήμασι μὴ διδοὺς χώραν; λέγε τοίνυν, παρακαλῶ, καὶ οἱῳδήποτε λόγῳ εὐλόγῳ ἀπάγαγέ μου τὸν νοῦν τῶν βιωτικῶν νοημάτων.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἔστι τοίνυν ἕτερος Ἱέραξ, Ἑλληνικῷ μὲν καλούμενος ὀνόματι, πνευματικοῖς δὲ κεκοσμημένος τρόποις· ὃς τὰ μὲν πρῶτα ἔξω πάσης Αἰγύπτου καὶ Θηβαΐδος ἐν τῷ Πορφυρίτῃ ὄρει μόνος ἀναχωρήσας, ἄνευ πνοῆς ἀνθρωπίνης, τέσσαρα ἐκαρτέρησεν ἔτη, μόναις ταῖς ἀρεταῖς ἀρκούμενος εἰς παράκλησιν· ἔπειτα δὲ τῇ τῆς Νιτρίας ἐρήμῳ εἴκοσι πέντε ἔτη ἅμα τοῖς προειρημένοις πατράσιν. τούτῳ "δαίμονες" ἐπιστάντες (ὡς αὐτὸς ἡμῖν διηγήσατο), πολυχρόνιον ζωὴν ὑποβάλλοντες, ἀπὸ "τῆς προκειμένης ἐλπίδος" σαλεύειν ἐσπούδαζον, "μετασχηματισθέντες εἰς ἀγγέλους φωτός"· "Πεντήκοντα ἔτη," λέγοντες,

1 τούτου *om. G.* 2 χωρηγούντων *G.* 3 δὲ *G.* 5 ἀπώλλυντο *Ben. Mig.* ἀπόλλυντο *M. Mont.* ἀπόλλωντο *Big.* 7 αὐτοῦ *pro* τοῦ...Ἀμμωνίου *leg. G.* νοσοῦντας *G.* ῥῖγος *Ben. Mig. G.* ῥίγος *M. Big. Mont.* 8 θεραπεύειν *pro* ἐλαύνειν *leg. G.* 9 ὥς φασιν *Mig.* ὡς φασὶν *M. Big. Mont. Ben.* 9-11 ὥς... εἰρήνης *om. G.* 12 τελευτήσας καὐτὸς ἐτάφη ἐν τῷ μαρτυρίῳ τῷ ἐν τῇ Δρυὶ τῷ πρὸ τῆς πύλης, ὡς προείρηται *pro* ταφεὶς...μαρτυρίῳ *leg. G.* 13 ἐχούσας πίστιν εἰς αὐτὸν μεγάλην *post* γυναικῶν *add. G.* τοὺς *ante* τῆς *leg. G.* 20 καὶ *post* τοίνυν *add. G.* 25 εἴκοσι πέντε *correxi.* εἰκοσιπέντε *M. edd. G.* 26 εἰρημένοις *G.* πατράσιν *edd.* πατρᾶσιν *M.* πατράσι *G.* 27 ἡμῖν *om. G.* 28 σαλεῦσαι *G.* 29 γὰρ *ante* εἰς *add. G.* λέγοντες *om. G.*

"ἔχεις ζῆσαι. πῶς καρτερήσεις ἐν τῇ ἐρήμῳ;" ὁ δὲ τῇ συνέσει διὰ τῆς πίστεως ἀνθυποφέρει, φήσας· "Ἐλυπήσατέ με, ἐλάττονα τῆς προθέσεως τὸν χρόνον εἰπόντες· διακοσίων γὰρ ἐτῶν παρασκευὴν ἐποιησάμην ἐν τῇ ἐρήμῳ." οἱ δὲ ἀκούσαντες ᾤχοντο ὀλολύζοντες. καὶ τοῦτον τὸν τοιοῦτον, ὃν οἱ δαίμονες οὐκ ἐσάλευσαν, πολυμήκη χρόνον εἰς ἀκηδίαν σοφισάμενοι, ὁ πάπας Θεόφιλος διὰ προστάγματος αὐτὸν μετανέστησεν καὶ εἰς τοσαύτην περιέστησεν ἀνάγκην, ὡς καὶ στρατόπεδον καταλαβεῖν· ὃς νῦν μετὰ τὴν κοίμησιν Ἀμμωνίου τὴν πανέρημον πάλιν κατείληφεν, τὴν τοῦ ἀρότρου παραβολὴν φοβηθείς. ἄλλος πάλιν πρεσβύτερος Ἰσαὰκ λεγόμενος, μαθητὴς Μακαρίου τοῦ μαθητοῦ Ἀντωνίου, φιλέρημος εἰσάγαν, πεντηκοστὸν ἔτος ἄγων κατὰ διάνοιαν σώζων τὴν πᾶσαν Γραφήν, κεράστας ὄφεις ἐν ταῖς χερσὶν ἀκινδύνως βαστάζων, παρθένος ἐκ μήτρας, ἐπταετὴς καταλαβὼν τὴν ἔρημον, μετὰ τεσσαράκοντα ἔτη σὺν τοῖς προειρημένοις παρὰ τοῦ πάπα Θεοφίλου ἐσινιάζετο. ἕτερος Ἰσαὰκ πρεσβύτερος καὶ αὐτὸς μαθητὴς καὶ διάδοχος Κρονίου τοῦ πρεσβυτέρου, μαθητοῦ καὶ αὐτοῦ Ἀντωνίου, γνωστικὸς καὶ αὐτὸς ἐν Γραφαῖς ὑπερβαλλόντως, φιλόξενος εἴ καί τις ἄλλος, ὡς δι' ὑπερβολὴν φιλανθρωπίας ξενοδοχεῖον κατασκευάσαι ἐν τῇ πανερήμῳ εἰς ἀνάψυξιν καὶ τῶν ἀῤῥωστούντων μοναχῶν καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων ξένων θέας ἕνεκεν τῶν μακαρίων πατέρων—(φασὶ δέ) ὀργῆς ἀλλότριος, τριακοστὸν ἔτος ἄγων ἐν τῇ ἀναχωρήσει, σὺν τούτοις ἐκακουχεῖτο. τούτων ὁ μὲν πρότερος Ἰσαὰκ ἑκατὸν πεντήκοντα εἶχεν ὑφ' ἑαυτὸν ἀσκητάς· οὗ καὶ μαθητὰς ἐπισκόπους κατέστησεν ὁ Θεόφιλος ἕως ἑπτὰ ἢ ὀκτώ, ἡνίκα Θεόφιλος ἦν· ὁ δ' ἕτερος διακοσίους δέκα, οὗ καὶ αὐτοῦ πολλοὶ ἐν ἐπισκόποις μαθηταὶ κατηριθμήθησαν. οὗτοί εἰσι, περὶ ὧν τρίτην ἡμέραν διηγησάμεθα, Ἰσιδώρου χάριν τοῦ

2 ἀντεπιφέρει λέγων *G.* φησιν *post* με *add. G.* 5 καὶ *om. G.* 6 πολυμήκει χρόνῳ *G.* 7 αὐτοῦ *G.* μετέστησε *G.* τοσαύτην *edd. G.* τοιαύτην *M.* 8 αὐτὸν *post* τοσαύτην *add. G.* 9 νῦν *om. G.* πάλιν *ante* μετὰ *leg. G.* κατείληφε *Ben. Mig.* 11–12 μαθητὴς γενόμενος μακαρίου τοῦ γενομένου μαθητοῦ τοῦ μεγάλου Ἀντωνίου, φιλέρημος ὢν ἄγαν *pro* μαθητὴς... εἰσάγαν *leg. G.* 12 ἄγων ἔτος *G.* 14 πενταέτης *G.* 18–19 καὶ αὐτὸς *om. G.* 20 ὃς *G.* κατεσκεύασεν *G.* 21 τῇ *om. G.* ἀῤῥώστων *G.* 22 τῶν *post* ἕνεκεν *om. Big. Mont.* ἁγίων *pro* μακαρίων *leg. G.* 23 αὐτὸν *ante* ὀργῆς *add. G.* ἀλλότριον *G.* 27 ἡνίκα...ἦν *om. G.* δὲ *G.* 28 αὐτοὶ *G. sed* αὐτοῦ *con. Sav.* 28–29 οὗτοί εἰσιν οἱ χάριν Ἰσιδώρου *pro* οὗτοι...χάριν *leg. G.*

πρεσβυτέρου τῆς ἐρήμου ἠλάσθαι παρὰ Θεοφίλου τοῦ πάπα. οὗτοί εἰσιν, οὓς παρεῖδον ἱερεῖς καὶ Λευῖται, καὶ εἰς αἰσχύνην ἀνδρῶν ἀνδρεία γυνὴ ὑπεδέξατο καὶ εἰς κρῖμα ἐπισκόπων διάκονος θήλεια ἐξένισεν, ἧς ὁ ἔπαινος ἐν ταῖς ἐκκλησίαις ἐμπολιτεύεται πολλῶν ἕνεκεν, τὸν Σαμαρείτην ἐκεῖνον, ὅστις ποτέ ἐστι, μιμησαμένη, ὃς τὸν ὑπὸ λῃστῶν συντριβέντα, ἡμιθανῆ, ἐν τῇ καταβάσει Ἰερειχὼ εὑρών, ἐπὶ τὸ ἴδιον ἐπεβίβασεν ὑποζύγιον μέχρι τοῦ πανδοχείου ἐνηνοχώς, καὶ τὸ τῆς φιλανθρωπίας ἔλαιον σὺν τῷ στύφοντι οἴνῳ κεράσας ἰάσατο τὰ οἰδήματα. καὶ ταῦτα μὲν εἰρήσθω. ὅσην δὲ περιουσίαν χρημάτων ἢ κτημάτων τοῖς δεομένοις διένειμεν, οὐκ ἐμὸν τὸ λέγειν, ἀλλὰ τῶν εὖ παθόντων (ὑπερόριος γὰρ ὤν, ἀβαρὴς ἐφυλάχθην). ἄκουσον δὲ τῆς μείζονος ἀρετῆς. ὀρφανὴ γὰρ ἀνδρὶ συναφθεῖσα οὐ συνεχωρήθη παρὰ τοῦ προγνώστου Θεοῦ, τοῦ προορῶντος τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐκβάσεις, οὐδὲ εἴκοσι μῆνας δουλεῦσαι τῇ τῆς σαρκὸς ἡδονῇ τῆς πάντων βασιλευούσης, τοῦ συναφθέντος αὐτῇ συντόμως τὸ τῆς φύσεως χρέος ἀπαιτηθέντος. λέγεται δὲ παρθένος ὑπάρχειν, ὡς ἡ φήμη διδάσκει. δυναμένη γὰρ τῷ ἀποστολικῷ νόμῳ δουλεῦσαι τῷ, "Βούλομαι νεωτέρας χήρας γαμεῖν, οἰκο-

1 ἠλάσθαι *Ben. Mig.* ἠλᾶσθαι *M. Big. Mont.* ἐλαθέντες *G.* 2 παρεῖδον *edd. G.* παρίδον *M.* Λευῖται *Ben. Mig.* Λευΐται *M. Big. Mont. G.* 3 κρῖμα *G.* 4 γυνὴ ὑπεδέξατο καὶ *pro* θήλεια *leg. G.* 5 πολλῷ *G.* ἕνεκα *O.* ὑπερβαλοῦσα, τὸν καὶ ἐν τοῖς ἁγίοις εὐαγγελίοις ἐμφερόμενον *post* ἐκεῖνον *add. O.* ὅν τινά ἐστιν αὕτη *pro* ὅστις...ἐστι *leg. G.* 5–6 ἐστι...ὃς *om. O.* 7 Ἰερειχὼ *correxi.* Ἱεριχὼ *M. edd. O. G.* κτῆνος *post* ἴδιον *add. O. G.* ἐπεβίβασε *O.* ὑποζύγιον *om. O. G.* 8–10 ἐνηνοχώς...εἰρήσθω *om. G.* 8 τὸ *edd. O.* τῷ *M.* 8–9 κεράσας *post* καὶ *leg. O.* 10 ἢ κτημάτων *om. G.* 12 ἀβαρὴς *pro* ὑπερόριος *leg. G.* ἐφυλάχθη *G.* 13–18 ὀρφανὴ καταλειφθεῖσα συνεζεύχθη μὲν ἀνδρί, τῇ τοῦ Θεοῦ δὲ φιλανθρωπίᾳ ἄφθορος τὸ κατὰ σάρκα καὶ πνεῦμα διεφυλάχθη· παρὰ γὰρ τοῦ παντεπόπτου Θεοῦ, τοῦ προορῶντος τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐκβάσεις, οὐδὲ ἐνιαυτὸν συνεῖναι αὐτῇ κατηξιώθη ὁ πρόσκαιρος αὐτῆς ἀνήρ, συντόμως αὐτοῦ τὸ τῆς φύσεως χρέος ἀπαιτηθέντος, καὶ παρθένος ἄμωμος ἄχρι τέλους διεφυλάχθη *pro* ὀρφανὴ...διδάσκει *leg. O.* κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γυνή τις ἦν ἐν Κωνσταντινουπόλει, ὀνόματι Ὀλυμπιὰς, γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ μαθημάτων πολυτελῶν, καὶ εὐφυίᾳ φύσεως καὶ ἄνθους ὥρᾳ κεκοσμημένη. αὕτη ὀρφανὴ οὖσα ἀνδρὶ συνήφθη μὲν, οὐ διεφθάρη δὲ τὴν παρθενίαν, ὡς φήμη περὶ αὐτῆς ἐδίδαξε. βιώσασα δὲ μετὰ τοῦ αὐτῆς ἀνδρὸς περί που εἴκοσι μῆνας, συντόμως τὸ τῆς φύσεως χρέως ἀπαιτηθεὶς τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, τοῦτο τοῦ προγνώστου Θεοῦ τοῦ προορῶντος τὰς τῶν ἀνθρώπων ἐκβάσεις πεποιηκότος *pro* ὀρφανὴ...διδάσκει *leg. G.* 18 αὕτη δὲ πάλιν *ante* δυναμένη *add. O.* γὰρ *om. O.* δὲ *pro* γὰρ *leg. G.* 19 χρήσασθαι τῷ λέγοντι *pro* δουλεῦσαι τῷ *leg. O.* τῷ *edd. G.* τὸ *M.* βουλομένῳ *G.*

δεσποτεῖν," οὐκ ἠνέσχετο, καίπερ καὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ μαθημάτων πολυτελῶν καὶ εὐφυΐᾳ φύσεως καὶ ἄνθους ὥρᾳ κεκοσμημένη, δορκάδος δίκην τοῦ δευτέρου γάμου τὴν παγίδα ἀνεκτῶς ὑπερπηδήσασα. "δικαίῳ" γὰρ "νόμος οὐ κεῖται, ἀλλ' ἀνυποτάκτοις, βεβήλοις," ἀκορέστοις περὶ φθοράν. ἔτυχεν δὲ κατά τινα φθόνον σατανικὸν δηλατορευθῆναι ταύτης τὴν ἄωρον χηρείαν εἰς τὰς ἀκοὰς Θεοδοσίου τοῦ βασιλέως, ὃς ἔσπευσεν αὐτὴν Ἐλπιδίῳ τινὶ συγγενεῖ ἑαυτοῦ Σπανῷ συνάψαι εἰς γάμον. καὶ πολλὰ λιπαρήσας τὴν ἄνθρωπον, ἀποτυχὼν ἐλυπήθη, δηλωσάσης αὐτῆς· "Εἰ ἐβούλετό με ὁ ἐμὸς βασιλεὺς ἄῤῥενι συζῆν, οὐκ ἄν μου τὸν πρῶτον ἀφείλετο· ἀλλ' ἐπειδὴ ἀνεπιτήδειόν με τῷ πεφυρμένῳ βίῳ ἔγνω, μὴ δυναμένην ἀνδρὶ ἀρέσαι, κἀκεῖνον τοῦ δεσμοῦ ἠλευθέρωσεν κἀμὲ τοῦ βαρυτάτου ζυγοῦ καὶ τῆς ἀνδρικῆς δουλείας ἀπήλλαξεν, τὸν χρηστὸν αὐτοῦ ζυγὸν τῆς ἐγκρατείας ἐπιθείς μου τῇ διανοίᾳ." μετὰ τὴν ἀπόκρισιν ταύτην προστάσσει τῷ ἐπάρχῳ τῆς πόλεως φρουρεῖσθαι ταύτης τὰ πράγματα, μέχρις οὗ πληρώσει τριάκοντα ἔτη τὴν τοῦ σώματος ἡλικίαν. ὃς ἐξαυτῆς λαβὼν τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιτροπήν, εἰς τοσοῦτον αὐτὴν ἔθλιβεν, ὑποβαλλόμενος ὑπὸ τοῦ Ἐλπιδίου, ὡς μὴ ἔχειν ἐξουσίαν μηδὲ τοῖς ἐπισήμοις

1 καίπερ καὶ *om. G.* 1–3 γένει...κεκοσμημένη *supra* (*in p.* 107, *ll.* 13–18) *leg. G.* 3 ἀλλὰ Δορκάδος *G.* 4 ἀνέκτως *O.* ἀνεύκτως *in marg. hab. Sav.* 5 καὶ *ante* ἀκορέστοις *add. O.* περὶ φθοράν *om. O.* 6 ἔτυχε *Ben. Mig. O. G.* διαβολικὸν *G.* ταύτην *G.* 7 ἀοίδιμον *G. sed* ἄωρον *in marg. hab. Sav.* χήραν *G.* 7–9 καὶ συκοφαντηθείσης αὐτῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ, ὡς ἀτάκτως σκορπιζούσης τὴν οὐσίαν αὐτῆς, ἐπειδὴ συγγενὶς αὐτοῦ ὑπῆρχεν, σπουδὴ γέγονε παρ' αὐτοῦ ἐφ' ᾧ συνάψαι αὐτὴν χάριν γάμου Ἐλπιδίῳ τινὶ σπανῷ, συγγενεῖ αὐτοῦ τοῦ βασιλέως *pro* εἰς...γάμον *leg. O.* 8 ἔσπευδεν *G.* αὐτοῦ *G.* Σπανῷ *correxi.* Σπάνῳ *M. edd. G.* σπανῷ *O.* 10 ἐδήλωσε δὲ ἡ ὁσία Ὀλυμπιὰς τῷ Θεοδοσίῳ βασιλεῖ ταῦτα *pro* δηλωσάσης αὐτῆς *leg. O.* οὕτως *post* αὐτῆς *add. G.* Κύριος Ἰησοῦς Χριστὸς *post* βασιλεὺς *add. O.* 11 ἀνδρὶ *G.* συζῆν *edd. G.* ἀφείλατο *G.* αὐθωρόν *post* ἀφείλετο *add. O.* 12 ἐπέγνω *G.* καὶ *ante* μὴ *add. G.* 13 ἠλευθέρωσε *Ben. Mig. O. G.* 14 ἀπήλλαξε *Ben. Mig. O. G.* ἀπήλλαξε *ante* καὶ *leg. G.* 15 μοι *O.* 15–16 ταῦτα δηλωσάσης αὐτῆς οὕτως τῷ βασιλεῖ Θεοδοσίῳ πρὸ τῆς συσκευῆς τοῦ ἁγιωτάτου Ἰωάννου τοῦ πατριάρχου Κωνσταντινουπόλεως, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς τὰ δηλωθέντα αὐτῷ παρὰ τῆς ὁσίας Ὀλυμπιάδος κελεύει *pro* μετὰ...προστάσσει *leg. O.* 16 προστάττει ὁ βασιλεὺς *G.* ὑπάρχῳ *G.* τῆς πόλεως *om. G.* Κλημεντίνῳ τῷ κατὰ καιρὸν *post* πόλεως *add. O.* 17 μέχρι *edd.* πληρώσῃ *O.* τὸν τριακονταετῆ χρόνον, τοῦτ' ἔστι *pro* τριάκοντα ἔτη *leg. O.* 17–18 τῆς...ἡλικίας *G.* 18 καὶ *pro* ὃς ἐξαυτῆς *leg. G.* ἐξ αὐτῆς *Big. Mont.* ὁ ἔπαρχος *post* λαβὼν *add. O.* 19 ἔθλιψεν *G.* 20 ὥστε *O.* μηδὲ ἔχειν *G.*

συντυγχάνειν τῶν ἐπισκόπων μηδὲ ἐκκλησίᾳ παραβάλλειν, ἵνα στενωθεῖσα ὑπὸ τῆς ἀκηδίας καταπέσῃ εἰς τὴν αἵρεσιν τοῦ γάμου. ἡ δὲ πλέον ἡσθεῖσα καὶ τῷ Θεῷ εὐχαριστήσασα ἀντεδήλωσεν τῷ βασιλεῖ ταῦτα· "Πρέπουσαν βασιλεῖ καὶ ἁρμόττουσαν ἀρετὴν ἐπισκόπῳ εἰς ἐμὲ τὴν ταπεινὴν ἐπεδείξω, δέσποτα, κελεύσας παραφυλαχθῆναί μου τὸ βαρύτατον φορτίον, περὶ οὗ ἐφρόντιζον, ὅπως διοικηθῇ· μεῖζον δὲ ποιήσεις, προστάξας αὐτὸ τοῖς πενομένοις καὶ ταῖς ἐκκλησίαις διασκορπισθῆναι. ἐγὼ γὰρ ἀπηυξάμην πάλαι τὴν ἐκ τῆς διανομῆς κενοδοξίαν, ὅπως μὴ ἀμελήσω τοῦ τῆς φύσεως πλούτου, ἐλιττομένη περὶ τὴν ὕλην." οὕτως ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ πρὸς Μάξιμον πολέμου προσέταξεν ἐξουσιάζειν αὐτὴν τῶν πραγμάτων, ἀκούσας τὸν τῆς ἀσκήσεως αὐτῆς τόνον.

Ο ΔΙΑΚ. Δικαίως οὖν αὐτὴν ἐτίμα ὁ Ἰωάννης, ἀσκουμένην οὕτως.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἀπέχεται μὲν γὰρ ἐμψύχων, ἀλουτεῖ δὲ τὸ πλεῖστον· ἂν δὲ χρεία γένηται δι' ἀῤῥωστίαν (πάσχει γὰρ συνεχῶς τὸν στόμαχον), <σὺν> τῷ χιτωνίσκῳ τοῖς ὕδασι καταβαίνει, αἰδουμένη καὶ ἑαυτήν,—ὥς φασιν.

Ο ΔΙΑΚ. Λέγεται δὲ καὶ αὕτη πάνυ τεθεραπευκέναι τὸν μακάριον Ἰωάννην.

1 τῶν ἐπισκόπων συγτυγχάνειν *O. G.* ἐν *ante* ἐκκλησίᾳ *add. O.* προσβαλεῖν *G.* 3 ἡσθεῖσα καὶ *om. O.* 4 ἀντεδήλωσε *Ben. Mig. O. G.* τῷ βασιλεῖ *om. O.* βασιλεῖ *ante* καὶ *om. G.* 4–5 ἀρετὴν *ante* καὶ *leg. G.* 6 αὐτόκρατορ *post* δέσποτα *add. O.* 7 μείζονα *G.* προστάττων *O.* εἰ προστάξεις *G.* 9 ἀπηυξάμην *edd. O.* ἀπευξάμην *M.* ἐπηυξάμην *G.* πάλιν *G.* ἐκφυγεῖν *post* κενοδοξίαν *add. G.* 10 ἐλιττομένη *Ben. Mig. O. G.* ἐλιττομένη *M. Big. Mont.* 11 οὕτως *om. O.* οὕτος *edd.* δὲ ὁ βασιλεὺς *post* ἐπανελθὼν *add. O. sed* ὁ βασιλεὺς *add. G.* 12 ἐξουσιάσαι *O. G.* αὐτὴν *om. O.* ἰδίων *post* τῶν *add. G.* 12–13 αὐτῆς *post* ἀκούσας *leg. O. G.* 14–15 Ο...οὕτως *om. O. G. sed* αὐτὴ δὲ καὶ ἀξίως ἐτιμήθη ὑπὸ τοῦ ἁγιωτάτου πατριάρχου Ἰωάννου *leg. O.* 16 ἀπείχετο *O. G.* ἀλουτεῖ *Mig.* ἀλουτὴ *M. Big. Mont. Ben.* ἀλουτὶ *O.* ἄλουτρος *G.* 17 πλέον διετέλει *pro* πλεῖστον *leg. O.* ἐὰν *O.* εἰ *G.* ἐγίνετο *O.* ἐγένετο *G.* βαλανείου *ante* δι' *add. G.* ἔπασχε *O. G.* συχνῶς *G.* 18 στόμαχον *Mont. Ben. Mig. O. G.* οἰκοδεσπότην *M. Big.* αὐτῆς *post* στόμαχον *add. O.* σὺν *add. Ben. Mig. O. G.* κατέβαινεν *G.* συγκατέβαινεν *O.* 19 ὥς φασιν *Mig.* ὡς φασίν *M. Big. Mont. Ben.* ὥς φασι *ante* καὶ *leg. O.* ὥς φασι, γυμνὴν ἰδεῖν *G.* 20–21 Ο...Ἰωάννην *om. O. G. sed* σὺν πολλοῖς δὲ πατράσι τεθεράπευκεν, ὡς εἶπον, τὸν μακαριώτατον Ἰωάννην τὸν ἀρχιεπίσκοπον *leg. O. et* ἐθεράπευε δὲ καὶ τὸν μακάριον Ἰωάννην, καὶ ἠγαπᾶτο ὑπ αὐτοῦ καὶ ἐτιμᾶτο *leg. G.*

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ τί ἄξιον τῆς αὐτοῦ ἀρετῆς εἰς αὐτὸν ἐπεδείξατο; εἰ μὴ τὸ ἀπερίσπαστον τῆς καθημερινῆς μάζης παρασχομένη· ὅπερ ἐστὶν οὐ μικρὸν τοῖς τοῦ Χριστοῦ ἐργάταις νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν τὰ τοῦ Χριστοῦ μεριμνῶσιν· ὡς λέγει Παῦλος ἀσπαζόμενος Περσίδα, τὸ αὐτὸ τῇ Ὀλυμπιάδι τάχα καμούσῃ· "Ἀσπάσασθε," γράφων, "Περσίδα τὴν ἀγαπητήν, ἥτις πολλὰ ἐκοπίασεν ἐν Κυρίῳ—οἱ πάντες γὰρ τὰ ἑαυτῶν ζητοῦσιν, καὶ οὐ τὰ τοῦ Χριστοῦ." οἶδα ταύτην τὸν μακάριον Νεκτάριον πλέον τεθεραπευκέναι, ὡς καὶ ἐν τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς αὐτῇ πείθεσθαι. Ἀμφιλόχιον δὲ καὶ Ὄπτιμον καὶ Γρηγόριον καὶ Πέτρον, τὸν ἀδελφὸν Βασιλείου, καὶ Ἐπιφάνιον τὸν Κύπρου, τοὺς ἁγίους, τί δεῖ καὶ λέγειν, οἷς καὶ κτήματα ἀγρῶν καὶ χρήματα ἐδωρήσατο; Ὀπτίμου δὲ τελευτῶντος ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ τοὺς ὀφθαλμοὺς ἰδίαις χερσὶν ἐκάμμυσεν. πρὸς τούτοις καὶ τοὺς ἐλεεινοὺς οὐ μετρίως ἀνέψυξεν ἐν πᾶσιν, Ἀντίοχον καὶ Ἀκάκιον καὶ Σευηριανόν, καὶ ἁπλῶς ἐκ μέρους πάντας τοὺς ἐπιδημοῦντας ἱερατικούς, ἀσκητῶν δὲ ἢ παρθένων ἀναριθμήτους. Ἰωάννης μέντοι, ἐπειδὴ κρίνας ἦν—ὡς εἰπεῖν—

1 τί γὰρ καὶ *G.* εἰς αὐτὸν *om. O.* ἐπεδείξατο εἰς αὐτὸν *G.* ἐνεδείξατο *O.* 2 συσκευασθέντος γὰρ αὐτοῦ καὶ ἐξορισθέντος, καθὼς προείρηται, ἀπερισπάστως τὴν χρείαν αὐτοῦ καὶ τῶν σὺν αὐτῷ παρεῖχεν ἡ ὁσία *pro* εἰ...παρασχομένη *leg. O.* μάζης *G.* μάζας *M. edd.* παρεχομένη *G.* 3 τοῦ *om. O. G.* 4 μετὰ Χριστοῦ *post* Χριστοῦ *add. G.* 4–5 ὡς ἐστὶ ὁ Παῦλος *O.* 5 τὴν ἀγαπητὴν (*in l.* 6) *post* Περσίδα *leg. G.* 6 καμνούσῃ *G.* κάμνουσαν *con. Sav.* ἀσπάζεσθε *Big.* γράφει *Big. Mont.* τὴν ἀγαπητήν *supra* (*in l.* 5) *leg. G.* 5–8 Τρύφαιναν καὶ Τρυφῶσαν, τὸν αὐτὸν ἀσπασμὸν τάχα καὶ ἡ ὁσία καὶ θεομίμητος Ὀλυμπιὰς ἐκομίσατο *pro* τὸ...Χριστοῦ *leg. O.* 8–9 οἶδα δὲ ταύτην τὴν πανάρετον καὶ θεόπνευστον Ὀλυμπιάδα τεθεραπευκέναι καὶ τὸν μακάριον Νεκτάριον τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντινουπόλεως *pro* οἶδα...τεθεραπευκέναι *leg. O.* 8 οἶδα *om. G.* ταύτῃ *G.* καὶ *ante* τὸν *add. G.* 9 λέγεται *post* Νεκτάριον *add. G.* ὅστις *pro* ὡς *leg. O.* 10 πάνυ ἐπείθετο αὐτῇ *O.* καὶ *ante* Ἀμφιλόχιον *add. O.* τὸν Ἰκονίου ἐπίσκοπον *post* δὲ *add. O.* 10–11 Πέτρον καὶ Γρηγόριον δὲ *pro* Γρηγόριον...Πέτρον *leg. O.* 11 τὸν *post* Πέτρον *om. G.* τοῦ ἁγίου *ante* Βασιλείου *add. O.* δὲ τὸν ἀρχιεπίσκοπον Κωνσταντίας τῆς Κύπρου *pro* τὸν Κύπρου *leg. O.* 12 καὶ ἑτέρους πολλοὺς τῶν ἁγίων καὶ θεοφόρων πατέρων ἐνδημήσαντας κατὰ τὴν βασιλίδα πόλιν *pro* τοὺς ἁγίους *leg. O.* καὶ *ante* τοὺς *add. G.* καὶ τί δεῖ λέγειν *O.* 13 τοῦ προλεχθέντος τηνικαῦτα *post* δὲ *add. O.* τελευτήσαντος *G.* 14 ταῖς ἰδίαις αὐτῆς χερσὶν ὡς μεγάλου ἀνδρὸς τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκάμμυσε *pro* καὶ...ἐκάμμυσεν *leg. O.* ἐκάμμυσεν *edd. G.* ἐκάμυσεν *M.* ἐκάμμυσεν ἰδίαις χερσί *G.* 15 ἀνέψυχεν *G.* 16 τὸν Πτολεμαΐδος *post* Ἀντίοχον *add. O.* τὸν ἐπίσκοπον Βερροΐας καὶ τὸν εὐαγῆ *post* Ἀκάκιον *add. O.* τὸν ἐπίσκοπον Γαβάλων *post* Σευηριανόν *add. O.* 17 τε καὶ *pro* δὲ ἢ *leg. O.* 18 θεραπεύσασα *post* ἀναριθμήτους *add. O.* ἐπιδιακρίνας *G. sed* ἐπειδὴ κρίνας *in marg. hab. Sav.*

τύπος ἀποσταλεὶς τοῖς μετέπειτα ἐπισκόποις τὸ ὅπως ὀφείλουσι ζῆν, κατὰ τὸν Παῦλον, "ἐν ἰδίῳ μισθώματι κηρῦξαι τὴν μετάνοιαν," μηδενὸς ἁπτόμενος τῶν τῆς ἐκκλησίας, τὰ τῆς ἡμέρας μόνης ἐλάμβανε βρώματα, δραπετεύων ἀεὶ τὴν τοιαύτην φροντίδα. λέγεται δὲ ὅτι καὶ αἰδουμένῳ ἐῴκει, τῆς αἰσθητῆς μεταλαμβάνων τροφῆς. ὥσπερ γὰρ ἐπὶ τῶν μήλων, ἐπὰν πεπανθῶσιν εἰς ἄκρον, οὐκ ἀνέχονται παραμένειν τῷ κλάδῳ, τὴν τοῦ δεσπότου χεῖρα ἐπιζητοῦντα· οὕτω καὶ ἐπὶ τῶν ἁγίων, ὅταν ὑπερφυῶς ἐρασθῶσι τοῦ κάλλους τῶν οὐρανίων πραγμάτων, πρὸ τῆς ὡρισμένης ἐξόδου ἐπείγονται τυχεῖν τῆς ἐπαγγελίας· καθάπερ καὶ ἐπὶ τῶν δεσποτικῶν παιδίων, ἐκεῖνα γὰρ πολλάκις τῇ προσδοκίᾳ τῇ τῶν μελιπήκτων ἀθίγουσι τῶν προκειμένων βρωμάτων ἐπὶ φυλακῇ τῆς ὀρέξεως, ἵν' ἐμπλησθῶσι τῆς προσδοκωμένης γλυκύτητος. γνωρίσωσι δὲ τοὺς λόγους οἱ εἰς τὸ αὐτὸ ἴχνος τῆς πνευματικῆς πορείας ἐμβεβηκότες· "λόγον," γάρ, "συνετὸν ἐὰν ἀκούσῃ σοφός, αἰνέσει αὐτὸν καὶ ἐπ' αὐτὸν προσθήσει."

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΗ'>

Ο ΔΙΑΚ. Παρεκάλεσάς με, τίμιε πάτερ, πεπονημένως μοι περὶ πάντων διηγησάμενος τὰ αὐτὰ τῆς προλαβούσης φήμης, μετά τινος χάριτος ἀρτύσας τὰ εἰρημένα. τοῦτο δὲ λέγω, ὅτι οὐδὲν ἐβάρει τὴν ἐκκλησίαν ἡ τοῦ ἐπισκόπου τροφή, εἰ τῆς ἐκκλησίας μετελάμβανεν ὁ ἅγιος Ἰωάννης, κατὰ τὸν εἰπόντα· "Ἄξιος" γὰρ "ὁ ἐργάτης τῆς τροφῆς αὐτοῦ," καὶ πάλιν, "Τίς ποιμαίνει ποίμνην, καὶ ἐκ τοῦ γάλακτος τῆς ποίμνης οὐκ ἐσθίει; τίς δὲ φυτεύει ἀμπελῶνα, καὶ ἐκ τοῦ καρποῦ αὐτοῦ οὐ μεταλαμβάνει;" οὐ τῆς Γραφῆς ἐστι ταῦτα καὶ πολλὰ ἕτερα;

Ο ΕΠΙΣΚ. Πρεπόντως μὲν καὶ συνετῶς εἴρηκας, ὦ Θεόδωρε· πρόσθες δὲ τοῖς εἰρημένοις λόγοις καὶ τὰ ἑπόμενα ῥήματα. ἐξουσίας γὰρ διδομένης παρὰ τοῦ ἱεροῦ νόμου "τοὺς τὰ ἱερὰ ἐργαζομένους ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐσθίειν," ὁ πλεονέκτης τῶν ἀγαθῶν Παῦλος τί ἐπιφέρει;—"Οὐκ ἐχρησάμην τῇ ἐξουσίᾳ" ἐπὶ τοῖς

1 ὧς *pro* τὸ ὅπως *leg. G.* 2 ζῆν *edd. G.* τὸν *om. G.* κηρῦξαι *Ben. Mig.* κηρύξαι *M. Big. Mont. G.* 9 τῶν *ante* οὐρανίων *om. Big. Mont.* 12 ἀθίγουσι *con. Mig.* ἀθήγουσι *M. edd.* ἀθιγοῦσι *vel* ἀπέχουσι *con. Ben.* 14 γνωρίσουσι *con. Ben.* 21–22 εἰ γὰρ καὶ ἐλάμβανεν, οὐδὲν ἀπεικὸς ἐποίει *pro* εἰ...Ἰωάννης *leg. G.* 23 γὰρ *om. G.* τοῦ μισθοῦ *pro* τῆς τροφῆς *leg. G.* πάλιν *om. G.*

σωματικοῖς, "ἵνα συγκοινωνὸς γένωμαι τοῦ Εὐαγγελίου" ἐν τοῖς πνευματικοῖς, μὴ γενόμενος "πρόσκομμα τοῖς ἀσθενέσι," κατὰ τὸν εἰπόντα, "Ἐὰν γάρ τις ἴδῃ σε τὸν ἔχοντα γνῶσιν" ἐν ἀσθενείᾳ "κατακείμενον, οὐχὶ ἡ συνείδησις αὐτοῦ ἀσθενοῦς ὄντος οἰκοδομηθήσεται" εἰς τὸ τὰ ἀσθενῆ μιμεῖσθαι; εἰ μὲν γὰρ μέχρις ἡμῶν εἱστήκει τὰ πράγματα, οὐδενὸς μεθ' ἡμᾶς διαδεξομένου τὴν τοῦ λαοῦ θεραπείαν, ἦν εἰπεῖν πλημμελοῦντα· "Βιώσωμεν ὡς βουλόμεθα, ἀπολαύσαντες τῶν βιωτικῶν πραγμάτων." ἐπειδὴ δὲ οἱ μεθ' ἡμᾶς ὡς διδασκάλοις ἡμῖν χρῶνται, τὸν ἡμέτερον προβαλλόμενοι νόμον καὶ ἔθος, ἀναγκαῖόν ἐστι "μὴ μόνον ἑαυτοῖς ζῶντας, ἀλλὰ τῷ ὑπὲρ ἡμῶν ἀποθανόντι καὶ ἐγερθέντι," καὶ [τὸ] τοῦ λαοῦ παραβιαζομένους τὴν ἀσθένειαν, ἐπὶ τὸ σωφρονέστερον καὶ ἀπεριττότερον μέρος ἄγειν τὴν τάξιν, ἑαυτοὺς νουθετοῦντας, κατὰ τὸν λέγοντα· "Τίς ἐστιν ἄνθρωπος ὁ φοβούμενος τὸν Κύριον; νομοθετήσει αὐτῷ ἐν ὁδῷ ᾗ ᾑρετίσατο." τοῖς μὲν γὰρ προπετέσι καὶ ἐλεεινοῖς ἁμαρτάνουσιν ἀπερισκέπτως νομοθετεῖ ὁ Δεσπότης, ὡς ἅτε τὸ τῆς "δουλείας" ἀσπαζομένοις "πνεῦμα," κατὰ τὸν ᾠδικὸν Δαυείδ· "Νομοθετήσει Κύριος ἁμαρτάνοντας ἐν ὁδῷ," κολάσει δὲ παραβαίνοντας· ὁ δέ γε δίκαιος ὑπερβὰς τὰ μέτρα τοῦ τῆς δουλείας νόμου διὰ τὸ ἀγαπᾶν τὸν Δεσπότην, ἐπὶ τὸ τῆς υἱοθεσίας ἐπειγόμενος μέρος, ἑαυτοῦ νομοθέτης γίνεται. οἷος ἦν ὁ Ἰώβ, καὶ ποιῶν καὶ λέγων· "Διαθήκην ἐθέμην τοῖς ἀδελφοῖς μου, καὶ οὐ μὴ συνήσω ἐπὶ παρθένον." τίς δ' ἦν ἡ διαθήκη;—τὸ αὐτοὺς ἀτακτήσαντας εἰς τὴν σωφροσύνην ἐκκοπῆναι· ὁμοίως λέγων καὶ ὁ Δαυείδ· "Ὤμοσα καὶ ἔστησα τοῦ φυλάξασθαι τὰ κρίματα τῆς δικαιοσύνης σου"· τὸ ἐπαμφοτερίζον καὶ ἐνδυάζον τῆς γνώμης ὅρκῳ πεδήσας. ὢν μιμητὴς πατέρων ὡς γνήσιος υἱός, καὶ οὐ νόθος ὑπάρχων ὁ Ἰωάννης, πλαδῶσαν τὴν τῶν ἀνθρώπων ἀγέλην ταῖς διαφόροις ἐπιθυμίαις ῥαΐσαι γλιχόμενος ἐπὶ τὸ στεγνότερον μέρος τοῦ βίου, ἑαυτοῦ δικαστὴς καὶ νομοθέτης ἐγίνετο, ἀμεταθέτῳ κρίσει πυκνούμενος, συμποσίων καὶ συλλόγων εὐτραπέλων

12 τὸ *seclusi, quia articulus redundare videtur.* 15 ᾑρετίσατο *Ben. Mig.* ᾑρετήσατο *M. Big. Mont.* 18 ἀσπαζομένοις *edd.* ἀσπαζομένους *M.* 18 *et* 25 Δαυείδ *correxi.* Δαυίδ *M. edd.* 21 ἀγαπᾶν *edd.* 23 ἀδελφοῖς *M.* ὀφθαλμοῖς *edd.* 24 δὲ *edd.* 24–25 τὸ μὴ αὐτοὺς ἀτακτήσαντας τὴν σωφροσύνην ἐκκόψαι *vel* τὸ μὴ αὐτῶν ἀτακτησάντων τὴν σωφροσύνην ἐκκοπῆναι *con. Ben.* 25 εἰς *edd.* ᾗ *M.*

καὶ γελωτοποιῶν καὶ ματαιολόγων ἀποσχονίσας ἀνθρώπων, θωρακίσας ἑαυτοῦ τὸν τῆς ψυχῆς ὀφθαλμὸν τῇ τοῦ πνεύματος πανοπλίᾳ, ἵνα μὴ διὰ συμποσίου ἢ ἀκαίρου λόγου παρείσδυσιν εὑροῦσα ἡ ἀφροσύνη ἐξαφανίσῃ τὴν σωφροσύνην, κατὰ τὸν εἰπόντα· "Φθείρουσιν ἤθη χρηστὰ ὁμιλίαι κακαί." διὸ καὶ συνεσκευάσθη· βαρὺς γὰρ αὐτοῖς ἦν καὶ φαινόμενος, καθάπερ λύχνος λημιῶσιν ὄμμασιν. τοιοῦτός τις ἦν ὁ συμπαθὴς Ἱερεμίας, ὁ δάκρυσιν ὀλοφυρόμενος τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων τὴν ἀπιστίαν, ἐπιλέγων· "Τίς δώσει μου τῇ κεφαλῇ ὕδωρ καὶ ὀφθαλμοῖς μου πηγὰς δακρύων, καὶ κλαύσομαι τὸν λαόν μου ἡμέρας καὶ νυκτός;" πάλιν, "Τίς δώσει μοι σταθμὸν ἔσχατον ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ καταλείψω τὸν λαόν μου καὶ ἀπελεύσομαι ἀπ' αὐτῶν; διότι πάντες μοιχῶνται"· "σύνοδον ἀθετούντων" τὸν σύλλογον ὀνομάζων τῶν ψευδοπροφητῶν καὶ ἱερέων· ὡς καὶ ἀλλαχοῦ προσφωνεῖ τῷ Θεῷ, οὐχ ὡς αὐτοῦ ἀγνοοῦντος, ἀλλ' ὡς ἡμῶν ὀφειλόντων μιμεῖσθαι· "Κύριε, εἰ ἐκάθισα ἐν συνεδρίῳ αὐτῶν παιζόντων, ἀλλ' εὐλαβούμην ἀπὸ προσώπου σου· κατὰ μόνας ἐκαθήμην, ὅτι πικρίας ἐνεπλήσθην." συνῳδὰ δὲ τούτοις καὶ Δανείδ· "Οὐκ ἐκάθισα μετὰ συνεδρίου ματαιότητος," λέγων, "καὶ μετὰ παρανομούντων οὐ μὴ εἰσέλθω"· καὶ ἐπιφέρει σαφηνίζων· "ἐμίσησα ἐκκλησίαν πονηρευομένων, καὶ μετὰ ἀσεβῶν οὐ μὴ καθίσω. νίψομαι ἐν ἀθῴοις τὰς χεῖράς μου" —τὰς πρακτικὰς δυνάμεις— "καὶ κυκλώσω τὸ θυσιαστήριόν σου, Κύριε." οἱ δὲ ἔλαττον φροντίσαντες τοῦ θυσιαστηρίου καὶ δόντες αὐτῷ νῶτα, οὐ προθέσει, ἀλλ' ᾗ βιοῦσιν, οὐ μόνον ἀνίπτοις χερσὶ καὶ ᾐμαγμέναις, δωροδοκίᾳ, δωροληψίᾳ, καὶ ψευδογραφίᾳ, ἀλλὰ καὶ πεπηλωμένοις ποσὶ λὰξ πατοῦντες· περὶ ὧν αἰνιττόμενος ὁ προφήτης Ἰεζεκιήλ φησιν· "Εἰσήγαγέ με ἐπὶ τὰ πρόθυρα τῆς αὐλῆς, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ ὀπὴ μία ἐν τῷ τοίχῳ. καὶ εἶπεν πρός με· 'Διόρυξον, υἱὲ ἀνθρώπου.' καὶ διώρυξα, καὶ εἶδον, καὶ ἰδοὺ θύρα μία. καὶ εἶπεν πρός με· 'Εἴσελθε, καὶ ἴδε τὰς ἀνομίας τὰς πονηράς, ἃς ποιοῦσιν ὧδε.' καὶ εἰσῆλθον, καὶ ἰδοὺ πᾶσα ὁμοίωσις ἑρπετοῦ καὶ κτήνους, καὶ εἴδωλα μάταια βδελύγματα. καὶ εἶπέν μοι· 'Ἑόρακας, υἱὲ ἀνθρώπου,

7 Ἱερεμίας *correxi*. Ἰηρεμίας *M*. Ἱερεμίας *edd*. 19 Δανείδ *correxi*. Δανίδ *M. edd*. 22 ἀθῴοις *correxi*. ἀθώοις *M. edd*. 25 βοῦσιν *Big. qui βίῳ con*. 30 *et* 31 εἶπε *Ben. Mig*. πρὸς μέ *Mig*. 34 εἶπέ *Ben. Mig*. Ἑώρακας *edd*.

ἃ ποιοῦσιν οἱ πρεσβύτεροι οἴκου Ἰσραὴλ ἐν σκοτεινῷ ἐν τῷ κοιτῶνι αὐτῶν τῷ κρυπτῷ;'"—τὴν ἀκάθαρτον αὐτῶν διάνοιαν αἰνιττόμενος—"διότι εἶπον· 'Οὐχ ὁρᾷ Κύριος ἡμᾶς, ἐγκαταλέλοιπε Κύριος τὴν γῆν.' καὶ εἶπεν πρός με· 'Ἔτι ὄψει ἀνομίας μείζονας ἃς οὗτοι ποιοῦσι.' καὶ εἰσήγαγέ με εἰς ἕτερον τόπον, καὶ ἔδειξέ μοι· καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ γυναῖκες καθήμεναι κλαίουσαι τὸν Θαμμούζ·" καὶ πάλιν· "Εἰσήγαγέ με εἰς τὸν οἶκον Κυρίου τὸν ἐσώτερον· καὶ ἰδοὺ ἐκεῖ εἴκοσι καὶ τέσσαρες πρεσβύτεροι, καὶ τὰ πρόσωπα αὐτῶν διεστραμμένα, καὶ τὰ νῶτα αὐτῶν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον. καὶ εἶπεν πρός με· 'Μὴ μικρὰ ταῦτα ἃ ὁ οἶκος Ἰσραὴλ ποιεῖ;'" ἠναγκάσθημεν δὲ τῆς τοῦ προφήτου περικοπῆς μνημονεῦσαι διὰ τοὺς ἀφειδεστέρους "τῶν οἰομένων εἶναί τι, καὶ ἑαυτοὺς φρεναπατούντων," καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν εἰρήνην συγχεόντων, διὰ τὸ νῶτα δοῦναι τῇ τοῦ Κυρίου τραπέζῃ, "οἷς τὸ κρῖμα οὐκ ἀργεῖ, καὶ ἡ ἀπώλεια αὐτῶν οὐ νυστάζει"· "οἱ τὰ ἐπίγεια φρονοῦντες," περὶ ὧν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς Ἰακώβου φησίν· "Οὗτοί εἰσιν οἱ ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, συνευωχούμενοι, ἀφόβως ἑαυτοὺς ποιμαίνοντες· νεφέλαι ἄνυδροι, ὑπὸ ἀνέμων φερόμεναι· καὶ κύματα ἄγρια θαλάσσης, ἐπαφρίζοντα τὰς ἑαυτῶν αἰσχύνας· ἀστέρες πλανῆται, οἷς ὁ ζόφος τοῦ σκότους εἰς αἰῶνα τετήρηται." ἢ μὲν γὰρ "νεφέλας ἀνύδρους" ἐκάλεσεν, τὴν πονηρὰν αὐτῶν ἠνίξατο χάλαζαν, τὴν τῆς ἀμπέλου ἀντίδικον· ἢ δὲ "πλανήτας ἀστέρας," τὸ τῆς νηὸς ἐπίβουλον ὑπηνίξατο· ἥτις ναῦς καὶ ἄμπελός ἐστιν ἡ ἐκκλησία. τίνα δέ ἐστιν, ἃ τοῖς τοιούτοις ἔψεται ἐξ ἀνάγκης; ἄκουσον πάλιν τοῦ αὐτοῦ διηγουμένου προφήτου Ἰεζεκιήλ· "Καὶ ἔδειξέ μοι, καὶ ἰδοὺ ἄνδρες ἐξ ἤρχοντο ἀπὸ τῆς ὁδοῦ τῆς πύλης τῆς ὑψηλῆς τῆς βλεπούσης πρὸς βορρᾶν, καὶ ἑκάστου πέλυξ ἐν τῇ χειρὶ αὐτοῦ· καὶ ἀνὴρ εἷς ἐν μέσῳ αὐτῶν, ἐνδεδυκὼς ποδήρη, καὶ ζώνη σαπφείρου ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ· καὶ εἰσῆλθον καὶ ἔστησαν ἐχόμενοι τοῦ θυσιαστηρίου τοῦ χαλκοῦ. καὶ ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ Ἰσραὴλ ἀνέβη ἀπὸ τῶν χερουβίμ, ἡ οὖσα ἐπ' αὐτῶν, εἰς τὸ αἴθριον τοῦ οἴκου.

2 αὐτῶν...ἀκάθαρτον *om. edd.* 4 *et* 10 εἶπε *Ben. Mig.* πρὸς μέ *Mig.* 6 τὴν *Ben. Mig.* 7 Θαμμούζ *correxi.* Θαμβούζ *M. Ben. Mig.* Θαμβούξ *Big. Mont.* 9 τὰ *ante* νῶτα *correxi.* οἱ *M. om. edd.* νῶτα *edd.* νῶτοι *M.* 17 ὑμῶν *edd.* ἡμῶν *M.* 20 πλανῆται *edd.* πλανῖται *M.* 21 ἐκάλεσε *Ben. Mig.* 23 πλανήτας *correxi.* πλανίτας *M.* πλανῆτας *edd.* 26–27 ἐξ ἤρχοντο *correxi.* ἐξήρχοντο *M. edd.* 28 βορρᾶν *Ben. Mig.* βορρὰν *M. Big. Mont.*

καὶ ἐκάλεσεν τὸν ἄνδρα τὸν ἐνδεδυμένον τὸν ποδήρη, ὃς εἶχεν ἐπὶ τῆς ὀσφύος αὐτοῦ τὴν ζώνην, καὶ εἶπεν Κύριος πρὸς αὐτόν· 'Δίελθε μέσην τὴν πόλιν τὴν Ἰερουσαλήμ, καὶ δὸς τὸ σημεῖον ἐπὶ τὰ μέτωπα τῶν ἀνδρῶν τῶν καταστεναζόντων καὶ κατωδυνωμένων ἐπὶ πάσαις ταῖς ἀνομίαις ταῖς γινομέναις ἐν μέσῳ αὐτῶν.' καὶ αὐτοῖς εἶπεν"—δηλαδὴ τοῖς ἐξ τοῖς ἔχουσι τοὺς πέλυκας—"ἀκούοντός μου· 'Πορεύεσθε εἰς τὴν πόλιν ὀπίσω αὐτοῦ'"—δηλαδὴ τοῦ τὰ σημεῖα τιθέντος ἐπὶ τῶν μετώπων—"'καὶ κόπτετε καὶ μὴ φείσησθε τοῖς ὀφθαλμοῖς ὑμῶν, καὶ μὴ ἐλεήσητε· πρεσβύτερον καὶ νεανίσκον καὶ παρθένον καὶ νήπια καὶ γυναῖκας ἀποκτείνατε εἰς ἐξάλειψιν, ἐπὶ δὲ πάντας, ἐφ' οὕς ἐστι τὸ σημεῖον, μὴ ἐγγίσητε· καὶ ἀπὸ τῶν ἁγίων μου ἄρξασθε.' καὶ ἤρξαντο ἀπὸ τῶν ἀνδρῶν τῶν πρεσβυτέρων οἳ ἦσαν ἐν τῷ οἴκῳ Κυρίου." εἰ δέ τις νομίζει περὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν προφητεύεσθαι ταῦτα, οὗτος ἔοικε καὶ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐπιδημίαν ἠγνοηκέναι· οὐ γὰρ πρὸ τῆς αἰχμαλωσίας ἱεράτευσεν ὁ Ἰεζεκιήλ. παῖς γὰρ ἔτι νεαρὸς συναιχμαλωτισθεὶς κατὰ οἰκονομίαν Θεοῦ τῇ φυλῇ τοῦ Λευΐ, τῷ τριακοστῷ ἔτει τῆς ὁράσεως καταξιοῦται τῶν μελλόντων, ἱερατεύων ἐν τῇ αἰχμαλωσίᾳ, ὡς αὐτὸς ὑφηγεῖται· "Καὶ ἐγένετο ἐν τῷ τριακοστῷ ἔτει, ἐν τῷ τετάρτῳ μηνί, πέμπτῃ τοῦ μηνός· καὶ ἐγὼ ἤμην ἐν μέσῳ τῆς αἰχμαλωσίας ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ τοῦ Χοβάρ"· καὶ πάλιν μετ' ὀλίγα· "Ἐγένετο λόγος Κυρίου πρὸς Ἰεζεκιήλ, υἱὸν Βουζί, τὸν ἱερέα ἐν γῇ Χαλδαίων ἐπὶ τοῦ ποταμοῦ Χοβάρ." εἰ δὲ ἐντεῦθεν στενούμενός τις ἐρεῖ ἡμῖν· "Προηγησαμένου τοῦ Σωτῆρος, ὃς καὶ τὸ σημεῖον δέδωκεν ἐπὶ τῶν μετώπων τοῦ σταυροῦ, ἐπηκολουθηκέναι ἀπιστηθέντος τοῦ Σωτῆρος, τὴν βασιλείαν Ῥωμαίων ἐπὶ Οὐεσπασιανοῦ συγκόψαντος τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει τὴν τὰ παράνομα ἐργασαμένην συναγωγήν"· ἀποδεχόμεθα μὲν τὸν ταῦτα νοοῦντα, παρακαλοῦμεν δὲ αὐτόν, ὡς υἱὸν τῆς Καινῆς Διαθήκης, πείθεσθαι τῷ τῶν τοιούτων μύστῃ Παύλῳ τῷ λέγοντι περὶ πάντων τῶν τοιούτων βιβλίων, τό· "Ταῦτα δὲ τυπικῶς συνέβαινεν ἐκείνοις· ἐγράφη δὲ πρὸς νουθεσίαν ἡμῶν, εἰς οὓς τὰ τέλη τῶν αἰώνων κατήντηκεν." ταῦτα δὲ λέγω, οὐχὶ δι' εὐχῆς ἔχων σιδηρᾶν ῥομφαίαν ἐλθεῖν

1 ἐκάλεσε *Ben. Mig.* 2 *et* 6 εἶπε *Ben. Mig.* 3 Ἰερουσαλήμ *correxi.* Ἰερουσαλήμ *M. edd.* 4 κατοδυνωμένων *Ben. Mig.* 24 Βουσὶ *Big.* 35 σιδηρᾶν *Ben. Mig.* σιδηρὰν *M. Big. Mont.*

ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Θεοῦ,—ἄπαγε. οὔτε γὰρ περὶ σιδηρᾶς ὁ προφήτης σημαίνει, ἀλλὰ περὶ ἑτέρας τινὸς κολαστικῆς δυνάμεως, περὶ ἧς ὁ αὐτὸς Ἰεζεκιὴλ λέγει· "Γῆ ἐφ' ἣν ῥομφαίαν ἐπάγω ἐπ' αὐτήν" (τὸ δέ, 'ἐπάγω,' ἀντὶ τοῦ, 'συγχωρήσω'), "καὶ λάβῃ ὁ λαὸς τῆς γῆς ἄνδρα ἕνα, καὶ δῶσιν ἑαυτοῖς εἰς σκοπόν, καὶ ἴδῃ ὁ σκοπὸς τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην, καὶ σαλπίσῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ σημάνῃ τῷ λαῷ, καὶ ἀκούσῃ ὁ ἀκούων καὶ μὴ φυλάξηται, ἐπελθοῦσα δὲ ἡ ῥομφαία καταλάβῃ τινά, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐξ αὐτοῦ ἐκζητήσω, ὅτι οὐκ ἤκουσεν τῆς φωνῆς τῆς σάλπιγγος"· καὶ πάλιν· "'Εὰν δὲ ὁ σκοπὸς ἴδῃ τὴν ῥομφαίαν ἐρχομένην καὶ μὴ σαλπίσῃ τῇ σάλπιγγι, καὶ τῷ λαῷ μὴ σημάνῃ, ἐπελθοῦσα δὲ ἡ ῥομφαία καταλάβῃ τινά, τὸ αἷμα αὐτοῦ ἐκ τῆς χειρὸς τοῦ σκοποῦ [τῆς σάλπιγγος] ἐκζητήσω, ὅτι ἰδὼν τὴν ῥομφαίαν οὐκ ἐσάλπισεν." τοῦτον τὸν κίνδυνον οὐχ ὑπνῶν τὸν τῆς ἀπιστίας ὕπνον, οὐδὲ ὀκνῶν τὸν τῆς φιληδονίας ὄκνον ὁ μακάριος Ἰωάννης πρὸ ὀφθαλμῶν ἔχων, ὑψηλότερον σάλπιγγος ἐβόα, οὐκ ἄδηλον φθόγγον σημαίνων, ἀλλ' εὔδηλον γνῶσιν παρέχων τῆς διαβολικῆς ῥομφαίας, παρεκάλει φεύγειν τοὺς πάντας. καὶ ὅσοι μὲν τὸ συνειδὸς καθαρὸν καθάπερ σημεῖον ἐπὶ τοῦ τῆς ψυχῆς μετώπου ἔσχον, χάριτι Θεοῦ σὺν ὑμῖν τοῖς πιστοῖς Ῥωμαίοις διεσώθησαν· ὅσοι δ' αὖ πάλιν μεμολυμμένον, τοὺς λαοὺς καὶ τοὺς ἱερεῖς εἰς τὴν κατ' ἀλλήλων φιλονεικίαν ἐξέκαυσαν, ἵνα τοῖς κοινοῖς κακοῖς τὸ καθ' ἑαυτοὺς συσκιάσωσιν.

Ο ΔΙΑΚ. Θαυμασίως μὲν εἴρηκας· ὡμολόγηται δὲ ὅτι ἀμήχανόν ἐστι πρᾶγμα, ἄνθρωπον ἄμεμπτον ἐν τῷ περιγείῳ βίῳ τούτῳ εὑρεθῆναι τέλειον· τῆς Γραφῆς λεγούσης πολλαχῶς· "Τίς καυχήσεται ἁγνὴν ἔχειν τὴν καρδίαν; ἢ τίς παῤῥησιάσεται καθαρὸς εἶναι ἀπὸ ἁμαρτίας;" πλὴν ὅμως οὐκ ἔγνω χρήσασθαι τῷ καιρῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης· τοῖς γὰρ κεκρατημένοις οὐ δεῖ παρεγχειρεῖν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἔοικάς μοι, καλὲ Θεόδωρε, πανοῦργος ὑπάρχειν. συμπάθειαν γάρ, ὡς ἔπρεπέν σοι, ἀπ' ἀρχῆς ἡμῖν προβαλλόμενος μετά τινος κατανύξεως, ἐκ τοῦ κατὰ μικρὸν εὑρίσκῃ

5 λάβῃ *edd.* λάβει *M.* δῶσιν *correxi.* δώσουσιν *M. edd.* 6 σαλπίσῃ *edd.* σαλπίσει *M.* 7 σημάνῃ *edd.* σημάνει *M.* ἀκούσῃ *edd.* ἀκούσει *M.* 8 *et* 12 καταλάβῃ *edd.* καταλάβει *M.* 9 ἤκουσε *Ben. Mig.* 13 τῆς σάλπιγγος *om. edd. et seclusi.* 14 ἐσάλπισε *Ben. Mig.* 33 ἔπρεπέ *Ben. Mig.*

φιλοσκώπτης ὑπάρχων. οὔτε γὰρ οἱ νομιζόμενοι ἐχθροὶ οὕτω δεινῶς τὰ κατ' αὐτὸν διεμέμψαντο.

Ο ΔΙΑΚ. Πρὸς τί ἠχθέσθης, φιλαλήθως ἀκούσας, πάτερ, ὅτι εἶπον "Οὐ προσέσχε τῷ καιρῷ ὁ μακάριος Ἰωάννης";— τῆς Γραφῆς λεγούσης· "Ἐν τόποις δυναστῶν μὴ ὑφίστασο"· καὶ πάλιν· "Τὸν καιρὸν ἐξαγοραζόμενοι," μάλιστα ἐπὶ τῶν παραίνεσιν ἢ ὠφέλειαν μὴ δεχομένων.

Ο ΕΠΙΣΚ. Μακάριοί ἐστε, οὕτω τὰς Γραφὰς ἑρμηνεύοντες. τὸ γάρ, "Ἐν τόποις δυναστῶν μὴ ὑφίστασο," παρὰ τῷ ἐκκλησιαστῇ, πρὸς τοὺς ἀναξίους καὶ ἀδυνάτους ἱερωσύνης εἴρηται, ἵνα μὴ ταύτην ἁρπάζωσι. "δυνάστας" γὰρ τοὺς κατ' ἀρετὴν διδασκάλους λέγει· πρῶτον τοὺς ἀποστόλους, οἵτινες ἦσαν "δυνάσται," τὸ τῆς "δυνάμεως" ἠμφιεσμένοι "πνεῦμα," ἔπειτα τοὺς μιμητὰς τούτων. καὶ τό, "ἐξαγοράζειν δὲ τὸ καιρόν," τοιοῦτόν ἐστιν, οὐχ ἵνα ὑποκριθῶμεν, κλέπταις συντρέχοντες, καὶ μετὰ μοιχῶν τὴν μερίδα τιθέντες, ἀλλ' ἵνα κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἁμαρτίας διὰ τῆς ἀρετῆς "ἀγοράσωμεν τὸν καιρόν," μὴ πωλήσαντες αὐτὸν τῇ ἁμαρτίᾳ. ὁ δὲ κατὰ μικρὸν τούτῳ τῷ τρόπῳ "τὸν καιρὸν ἐξαγοράζων," ὅλον ἑαυτοῦ τὸ ζῆν ἐξηγόρασεν, παραχωρήσας τὰ τοῦ βίου ἡδέα, ἵνα τὰ ὑπὲρ βίον εὑρήσῃ. ὥσπερ καὶ οἱ μάρτυρες πεποιήκασι, δόντες τὸ ζῆν τὸ αἱμάτινον, τὴν ἀφθαρσίαν ἐκληρονόμησαν, κυρίως αὐτοὶ "τὸν καιρὸν ἐξαγοράσαντες." εἰ δὲ μὴ οὕτως ταῦτα νοεῖται, ἔσονται καὶ οἱ περὶ Μωϋσέα καὶ Ἠλίαν καὶ Μιχαίαν καὶ Δανιὴλ καὶ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν καὶ Ἡσαίαν καὶ Πέτρον καὶ Παῦλον—ἵνα μὴ πλείονας εἴπω—τὸν ἑαυτῶν καιρὸν ἀγνοήσαντες· ἐπειδὴ ὁ μὲν φυγῇ τὴν σωτηρίαν ἑαυτῷ πορίζεται, διὰ τὸν ἔλεγχον τὸν πρός τινα, ἐν ὄρεσιν ἐθνικοῦ πρόβατα νέμων· ὁ δὲ ὑπὸ κάρου τῇ λύπῃ πιεσθεὶς εἰς ὕπνον κατέπεσεν, οὔτε τοίχου ἢ πέτρας σκιὰν εὑρίσκων, ἀλλ' ὑπὸ φυτὸν ἀρκεύθινον, ὃ καὶ αὐτὸ ἀμυδρῶς κατασκεπάζει· ὁ δὲ ἐπρίζετο· ὁ δὲ εἰς λάκκον λεόντων ἐχαλᾶτο ὑπὲρ εὐσεβείας· ὁ δὲ ἐν φυλακῇ (ἤγουν μυχῷ τινι) δέσμιος ἐφυλάσσετο, "ἄρτον θλίψεως" καὶ ὕδωρ στενὸν καταδικασθεὶς

3 φιλαλήθης *edd.* 19 *et* 21 ζῆν *edd.* 23 οὕτω *edd.* 24 Μωϋσέα *Ben. Mig.* Μωσέα *M. Big. Mont.* 25 Ἡσαΐαν *Big. Mont.* Ἡσαΐαν *M. Ben. Mig.* 30 κατασκεπάζει *Ben. Mig.* κατασκευάζει *M. Big. Mont.* κατασκιάζει *con. Sal.* 32 ἤγουν *edd.* ἤττουν *M.* μυχῷ *Ben. Mig. quam lectionem con. Big.* μοιχῷ *M. Big. Mont.*

λαμβάνειν, ἵν' ἐπὶ μακρὸν κατατηκόμενος χρόνον, βίᾳ τὸ ζῆν ἀποῤῥήξῃ διὰ τὴν πρὸς βασιλέα τινὰ παῤῥησίαν. τί δέ μοι λέξεις περὶ τοῦ ἀζύγου "ἐν γεννητοῖς γυναικῶν" Ἰωάννου; ἆρα οὐκ ἔγνω τῷ καιρῷ χρήσασθαι, ἐπειδὴ διὰ τὸν ἀνεπισκίαστον ἔλεγχον τῆς Ἡρῴδου μοιχείας τὴν κεφαλὴν ἀπετμήθη, κηδόμενος τοῦ Ἡρῴδου ὡς ἰατρὸς νοσοῦντος τὸ ἀνίατον πάθος ἢ καίων ἢ τέμνων; ᾧ λόγῳ καὶ Ἰωάννης ἐλεῶν ἢ φιλῶν, ἤλεγχε τοὺς νοσοῦντας. εἰ δὲ ὁ βαπτιστὴς τὸν καιρὸν οὐκ ἔγνω, πῶς τὸν τεχνίτην τῶν αἰώνων καὶ ποιητὴν ἐπέγνω, φήσας· "Ἴδε ὁ Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ, ὁ αἴρων τὴν ἁμαρτίαν τοῦ κόσμου"; πῶς δὲ οὐκ ἔγνω Παῦλος καὶ Πέτρος τὸν καιρόν, οἱ στῦλοι τῆς ἐκκλησίας, οἱ καὶ μετὰ θάνατον κλείοντες καὶ ἀνοίγοντες τοὺς τῆς μετανοίας καιροὺς τοῖς βουλομένοις καὶ κρούουσιν;—ἐπειδὴ μάλιστα ὁ μὲν ἐπὶ πόδας σταυροῦται, εἰς οὐρανὸν τὴν πορείαν σημαίνων, ὁ δὲ κατατομεῖται διὰ τὴν ἐν Χριστῷ παῤῥησίαν, ἵνα τῆς ὄντως κεφαλῆς μὴ ἐκπέσῃ. μὴ τοίνυν ἀποδέχου τοὺς μετ' ἐπισκήψεως τὴν τῶν ἁγίων διαβάλλοντας παῤῥησίαν. ἐθνικῶν γὰρ καὶ οἰησισόφων ἡ συνήθεια αὕτη, φιλοζωούντων καὶ φιλοσκωπτούντων τὴν τῶν μαρτύρων ἀδειλίαν. οὔτε γὰρ μάχαιραν ἀμβλεῖαν οὔτε παῤῥησίαν ἄπρακτον εἶναι δεῖ. καὶ ὥσπερ τοῦ μύρου ἀχώριστος ἡ εὐωδία, οὕτω τῆς παῤῥησίας ἡ εὔνοια. καὶ εἰ μὲν ἰδιωτικῶς ἐπὶ οἰκετῶν ἢ φίλων ἢ ἰδίων οἱ ἔλεγχοι ἐγίνοντο, ἐφ' ὧν καὶ τὸ ἐρυθριᾶσαι φορτικόν, ἔγκλητος ἴσως ὁ παῤῥησιαζόμενος, οὔτε καιρὸν οὔτε τόπον γνωρίσας· εἰ δὲ καθάπερ ἐν μακέλλῳ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ οἱ ἔπαινοι γίνονται τῶν κατορθούντων καὶ οἱ ψόγοι τῶν ἀμελούντων, τί τραχυνόμεθα πρὸς τοὺς ἐλέγχους ἀνωνύμως καὶ ἐπωφελῶς ἡμῖν γινομένους; σιτεύοντες τὰς αἰτίας οὐ πειθόμενοι τῷ εἰρηκότι· "Πᾶν τὸ ἐν μακέλλῳ πωλούμενον ἐσθίετε, μηδὲν ἀνακρίνοντες." εἰ δὲ μὴ τοῦτο ἔσται, ἔσονται πάλιν οἱ ἅγιοι σκανδαλίσαντες μέν τινας πόλεις ἢ χώρας ἐπὶ τοῖς ἐλέγχοις, ἐκτραχηλίσαντες δὲ τοῖς ἐπαίνοις ἄλλας. πρῶτος ὁ ἅγιος Ἰώβ, Φοινίκην τινὰ διαβάλλων χώραν, ὡς ἐπισπωμένην τὸν αὐτῷ προσπολεμοῦντα

1 ζῆν *edd.* 5 *et* 6 Ἡρῴδου *correxi.* Ἡρώδου *M. edd.* 7 ἔλεγχε *Big. Mont.* 17 ἐπισκήψεως *Ben. Mig. quam lectionem con. Big.* ἐπισκέψεως *M. Big. Mont.* 19 φιλοσκωπτούντων *Ben. Mig.* φιλοσκοπτούντων *M.* φιλοσκωπτόντων *Big. Mont.* 20 ἀμβλεῖαν *Ben. Mig.* ἀμβλείαν *M. Big. Mont.* 23 ἐρυθριάσαι *Ben. Mig.*

Σατανᾶν, καθὼς λέγει· "Μεριτεύονται δὲ αὐτὸν γένη Φοινίκων;" ἔπειτα Μωϋσῆς καὶ οἱ προφῆται τὴν Αἴγυπτον διαβάλλοντες, καὶ "κάμινον σιδηρᾶν" προσαγορεύοντες καὶ "σκότος," καὶ τὴν Παλαιστίνην ἐγκωμιάζοντες καὶ "γῆν ἐπαγγελίας" ἀποκαλοῦντες, εὑρισκομένην τὴν μὲν Αἴγυπτον τῷ σπουδαίῳ "γῆν ἐπαγγελίας," τῷ δὲ ῥαθύμῳ τὴν Παλαιστίνην οὐ μόνον "κάμινον σιδηρᾶν," ἀλλὰ καὶ "σκότος ἐξώτερον" τῇ ἀπιστίᾳ· ὁπότε οὐ τὰ χωρία ψεκτὰ ἢ ἐπαινετά, ἀλλὰ τὰ ἐπιτηδεύματα. τί δέ μοι καὶ εἰς μῆκος ἐκτείνειν τὸν λόγον, καὶ μὴ ἀπὸ τῶν συντόμων ἄρχεσθαι; ἆρά γε ὁ Παῦλος "ψεύστας" Κρῆτας ἀποκαλῶν καὶ Γαλάτας "ἀνοήτους" καὶ Κορινθίους "πεφυσιωμένους" καὶ ἄλλους ἄλλα, τούτοις μόνοις συνέγνω τὰ πάθη, ὡς μόνοις τὸν ἔλεγχον ἐπαγαγών, ἢ καὶ τοῖς πᾶσιν; ἢ ἀνάπαλιν "πιστοὺς" Ῥωμαίους ἀποκαλῶν καὶ "μύστας" Ἐφεσίους, οἷς καὶ ὑψηλότερον ἐπιστέλλει, καὶ "φιλαδέλφους" Θεσσαλονικεῖς, μόνοις περιέγραψεν τοὺς ἐπαίνους; οὐ πάντως· ἀλλ' ὡς πνευματοφόρος τέθεικεν καὶ τοὺς ψόγους καὶ τοὺς ἐπαίνους, ἵνα ὁ μὲν ἄξιος τῶν ἐπαίνων ἐπιγνούς, τονωθῇ τῇ προθυμίᾳ, ὁ δὲ ἕτερος ἐντυχών, ὀδυνήθῃ τῇ ὑπομνήσει, ἀποτριψάμενος τοῦ ψόγου τὸ αἴτιον. οὔτε οὖν μόνοι Γαλάται ἀνόητοι οὔτε Κρῆτες ψεῦσται οὔτε Κορίνθιοι ὑπερήφανοι· πανταχοῦ γὰρ τὰ πάντα ὑπάρχει, τοῦ μίαν εἶναι καὶ τὴν ἁμαρτάνουσαν καὶ τὴν κατορθοῦσαν φύσιν, καὶ ἐκεῖνο καὶ τοῦτο ἐν τῷ αὐτῷ γιγνομένην οἰκείᾳ προαιρέσει. τούτῳ τοίνυν τῷ τρόπῳ ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐπαῤῥησιάζετο ὁ Ἰωάννης· μᾶλλον δὲ ἐκρεοκόπει τὴν ἀρετὴν τοῖς πεινῶσιν, ἐξοστεΐζων τὴν ἁμαρτίαν τοῖς φανεροῖς ἐλέγχοις, πειθόμενος τῷ εἰρηκότι· "Τὸν ἁμαρτάνοντα ἐνώπιον πάντων ἔλεγχε, ἵνα καὶ οἱ λοιποὶ φόβον ἔχωσι." εἰ δέ τινες ἐπὶ πλεῖστον ὑπερηφανίαν ἢ ἀφροσύνην νοσοῦντες βούλονται αὐτῶν καὶ τὰς ἡδονὰς ἐγκωμιάζεσθαι, "ταύτην τὴν συνήθειαν οἱ τοῦ Θεοῦ δοῦλοι οὐκ ἔχουσιν." οἱ γὰρ ἀγανακτοῦντες ἐπὶ τῷ ψόγῳ τῆς πλεονεξίας καὶ τῆς πορνείας καὶ ἄλλης τινὸς μυσαρᾶς ἡδονῆς, οὐδὲν ἄλλο

1 Σατανᾶν *correxi.* Σατὰν *M. Big. Mont.* Σατᾶν *Ben. Mig.* 3 *et* 7 σιδηρᾶν *Ben. Mig.* σιδηρὰν *M. Big. Mont.* 17 τέθεικε *Ben. Mig.* 22 τοῦ *Ben. Mig.* τὸ *M. Big. Mont.* 23 γινομένην *edd.* 24 τοίνυν *om. G.* παῤῥησιαζόμενος ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ *G.* 25 ὁ Ἰωάννης *om. G.* κρεωκοπῶν *G.* 26 ἐξοστεΐζων *correxi.* ἐξοσταΐζων *M.* ἐξοστρακίζων *edd.* ἐξωστλίζε *G.* 32 μιαρᾶς *Ben. Mig.*

λέγουσι δυνάμει ἢ τὸ δεῖν ἀποδέχεσθαι ταῦτα δηλητήρια ὄντα.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ ΙΘ'>

Ο ΔΙΑΚ. Χάρις πλείστη, πάτερ, τῇ ἐνδημίᾳ τῆς σῆς φιλαδελφίας· γεγένηται γὰρ ἡμῖν ὀνησιφόρος καὶ μνημόσυνον τῆς ζωῆς.

Ἡσυχάσαντος δὲ μετὰ τοὺς πολλοὺς ἐπαίνους τοῦ Θεοδώρου, τῶν παρόντων τις ἔῤῥηξεν ῥῆμα, λέγων·

Πῶς οὖν τοσούτοις προτερήμασι κεκοσμημένος, ὑπερήφανος ἦν;

Ο ΕΠΙΣΚ. Αὐτὸς παρὼν ἔγνως αὐτὸν ὑπερήφανον, ἢ ἄλλος σοι ἀφηγήσατο;

Ὁ δὲ ἀπεκρίθη·

Οὐκ οἶδα τὸν ἄνδρα (φησίν), ἀλλ' ἤκουσα παρά τινος βυρσοδέψου διηγουμένου, ὅτι σπανίως ἦν αὐτῷ συναγελάσαι δίχα τῆς ἐκκλησίας, στενοχωρουμένῳ τὸ συνδιάγειν ἐπὶ πολὺ τοῖς βουλομενοις. τοῦτο δὲ δεῖγμα ὑπεροψίας καὶ τύφου, τὸ φεύγειν τὰς τῶν βουλομένων συνουσίας.

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ τίνος ἦν ἄλλου ψέξαι τὴν Ἰωάννου φιλοσοφίαν ἢ βυρσοδέψου, τοῦ καὶ τὴν δυσωδίαν τοῦ ἰδίου ἐργαστηρίου σύντροφον οὖσαν ἀποδεχομένου; εἰ δὲ δεῖγμα ὑπεροψίας τὸ φεύγειν τοὺς ὄχλους, ἔσται καὶ ὁ βαπτιστὴς Ἰωάννης ὑπερόπτης κατὰ τὸν λόγον τὸν σόν, ὑποχωρῶν εἰς τὰς ἐρήμους. ἔπειτα δὲ καὶ ὁ Σωτήρ· ἀναγέγραπται γάρ, ὅτι "Ἰδὼν τοὺς ὄχλους ὁ Ἰησοῦς ἀνέβη εἰς τὸ ὄρος· καθίσαντος δὲ αὐτοῦ προσῆλθον αὐτῷ οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ," καὶ οὐχ οἱ ὄχλοι·—καὶ πάλιν· "Ἰδὼν τοὺς ὄχλους ἀνεχώρησεν κατ' ἰδίαν." ὃν μιμούμενος κατὰ δύναμιν ὁ καλὸς Ἰωάννης, καὶ αὐτὸς ὑπεχώρει τοὺς ὄχλους, συνηδόμενος τοῖς κατὰ ἀλήθειαν μαθεῖν τι βουλομένοις.

Ο ΔΙΑΚ. Καλῶς μὲν γὰρ ἀπὸ γραφικῶν παραδειγμάτων πείθεις· τί δὲ ἔχεις εἰπεῖν, ὅτι ὑβριστὴς ἦν, καὶ οὐ μόνον τοὺς πολλοὺς ὑπεχώρει, ἀλλὰ καὶ ἕνα καὶ δύο;

Ο ΕΠΙΣΚ. Μάλιστα μὲν καὶ εἰ ἀνωφελὴς καὶ ἀγύρτης ὄχλος ἐστίν· οἷος ἦν ὁ εἰπὼν τῷ Ἰησοῦ· "Διδάσκαλε, ἀκολουθήσω σοι, ὅπου ἐὰν ἀπέρχῃ." οὐ φυγὼν τὸν ὄχλον ὁ Σωτὴρ εἶπεν τό,

7 ἔῤῥηξε *Ben. Mig.* 26 ἀνεχώρησε *Ben. Mig.* 32 εἰ *M.* εἶς *edd.* 34 εἶπε *Ben. Mig.*

"Αἱ ἀλώπεκες," καὶ τὰ ἑξῆς; οὐκ ἔχεις δέ με πεῖσαι, ὅτι ποτὲ Ἰωάννης ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη, ἢ ὤμοσεν ἢ ὥρκισεν ἢ κατελάλησεν ἢ ἐψεύσατο ἢ κατηράσατο ἢ εὐτραπέλων ἠνέσχετο.

Ο ΔΙΑΚ. Οὔτε γὰρ ἐγὼ λέγω τούτων τι, ἀλλ' ὅτι ὕβριζεν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Ὦ βέλτιστε, καὶ ὁ τούτων μηδὲν ποιήσας, πῶς ὕβριζεν, ἀφειδῶν τῆς γλώσσης τῆς ἑαυτοῦ; ἐν μικρῷ γὰρ καὶ μεγάλῳ ὁ μολυσμὸς ἴσος ἐστιν.

Ο ΔΙΑΚ. Τί οὖν ἐστιν, παρακαλῶ, ἃ λαλοῦσιν οἱ ἄνθρωποι· καὶ πότε παύσονται τοῦ λαλεῖν;

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἄκουσον τοίνυν περὶ πάντων, καὶ μηκέτι ἔπου ταῖς φλυαρίαις· οὐ γὰρ ἔξεις ἀπολογίαν οὐδέποτε. οἱ ἄνθρωποι ὀρθῶς μὴ βιοῦντες, ὀρθὰς οὐκ ἔχουσι τὰς ὑπολήψεις, ἀεὶ εἰκοτολογοῦντες καὶ εἰς τοῦτο σχολάζοντες, μάλιστα νῦν οὐδενὸς τολμῶντος ἄλλο τι λέγειν. καὶ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος γὰρ Θεοῦ, καὶ ὑπὲρ ἄνθρωπον καὶ ὑπὲρ προφήτην αὐτοῦ καὶ βιοῦντος καὶ λαλοῦντος καὶ δρῶντος, ἀλλόκοτα ἐλάλουν, χοίρων δίκην ἢ μυιῶν τὰ περὶ αὐτοῦ συναθροίζοντες (τοῦτο γὰρ ἤθελον οἱ τότε καιροί). οἱ μὲν γὰρ ἔλεγον· "Πλανᾷ τὸν κόσμον"· οἱ δέ, "Ἐν Βεελζεβοὺλ ἄρχοντι τῶν δαιμονίων ἐκβάλλει τὰ δαιμόνια"· ἕτεροι, "Ἰδού, ἄνθρωπος φάγος καὶ οἰνοπότης"· ἄλλοι, "Σαμαρείτης ἐστι, καὶ δαιμόνιον ἔχει." καὶ τί με δεῖ λέγειν συναγαγόντα τοὺς ὕθλους;— ὡς καὶ αὐτὸν τὸν Σωτῆρα εἰδότα τοῦτο λέγειν τοῖς ἀποστόλοις· "Τίνα με λέγουσιν οἱ ἄνθρωποι εἶναι τὸν Υἱὸν τοῦ ἀνθρώπου;" ᾧ προσαποκρίνονται οἱ μαθηταὶ τὰς εὐφημοτέρας περὶ αὐτου ὑπολήψεις διηγούμενοι· "Οἱ μὲν Ἠλίαν, οἱ δὲ Ἰερεμίαν, ἄλλοι δὲ Ἰωάννην τὸν βαπτιστὴν φήσαντες"· ἡσυχάσαντες τῶν ἐπὶ πλεῖστον φαύλων τοὺς λόγους. οἷς ἀντεπερωτᾷ διαχωρίζων αὐτοὺς "τῶν ἀνθρώπων" (οὐκέτι γὰρ ἦσαν τὴν γνώμην "ἄνθρωποι," ἀλλ' υἱοὶ Θεοῦ, "ἔδωκεν" γὰρ ἡμῖν ὁ λόγος "ἐξουσίαν τέκνα Θεοῦ γενέσθαι")· "Ὑμεῖς δὲ τίνα με λέγετε εἶναι;" ἀποκρίνονται οὐ πάντες, ἀλλὰ μόνος ὁ Πέτρος, ἑρμηνεύων τὴν πάντων γνώμην· "Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος." ἧς

1–2 οὐκ...Ἰωάννης *om. G.* 2 οὐκ ὤμοσεν ἀφ' οὗ ἐβαπτίσθη *G.* ὥρκισεν *Ben. Mig. G.* ὥρκησεν *M. Big. Mont.* ὅρκισεν *con. Big.* 8 ἐστι *Big. Mont. Mig.* 12 εἰκοτολογοῦντες *correxi.* εἰκετολογοῦντες *M.* εἰκαιολογοῦντες *edd.* 25 Ἰερεμίαν *correxi.* Ἰηρεμίαν *M.* Ἱερεμίαν *edd.* 26–27 ἐπὶ πλεῖστον *correxi.* ἐπιπλείστον *M. Big. Mont.* ἐπιπλεῖστον *Ben. Mig. quam lectionem con. Big.* 27 οὓς *Ben Mig. quam lectionem con. Big.* 28 αὐτοὺς *om. edd.* 29 ἔδωκε *Ben. Mig.*

ἀποκρίσεως ἀποδεχόμενος τὸ ὀρθὸν ὁ Σωτὴρ ἀπεφήνατο, εἰπών· "Σὺ εἶ Πέτρος, καὶ ἐπὶ ταύτῃ τῇ πέτρᾳ" (τοῦτ' ἔστι, τῇ ὁμολογίᾳ) "οἰκοδομήσω μου τὴν ἐκκλησίαν, καὶ πύλαι Ἅδου οὐ κατισχύσουσιν αὐτῆς." τούτῳ τοίνυν τῷ χαρακτῆρι εὑρήσεις καὶ νῦν, οὐ μόνον ἐπὶ Ἰωάννου, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ πάντων τοὺς ψόγους καὶ τοὺς ἐπαίνους. καὶ ὥσπερ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ κακῶς ἐλαλεῖτο τὰ περὶ τοῦ Χριστοῦ καὶ τῶν ἀποστόλων, βοώντων Ἐφεσίων· "Οὗτοί εἰσιν οἱ ἀναστατώσαντες τὴν οἰκουμένην," πέπαυται δὲ νῦν, δοξαζομένων αὐτῶν· οὕτως εὑρήσεις μετὰ τὴν γενεὰν ταύτην ὡς μάρτυρα τιμώμενον τὸν Ἰωάννην, καταλυθέντων τῶν ἀντικειμένων ταῖς περὶ αὐτοῦ εὐφημίαις· καὶ ὅσοι μὲν χοιρώδεις ἢ κυνώδεις φήσουσι τό, "Πλανᾷ τὸν κόσμον," καὶ τὰ ἑξῆς, ὅσοι δὲ μαθηταί, γνησίως καὶ ἐπιστημόνως αὐτὸν ἐκζητοῦντες, τό, "Σὺ εἶ ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ τοῦ ζῶντος." εἰ δὲ ἐπὶ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ ἐν τοσαύταις μυριάσιν ἀνδρῶν δώδεκα εὕρηνται ἐν ἀρχῇ οἱ τὸν Ἰησοῦν ἐπιστημόνως γνωρίσαντες, τῶν πολλῶν εἰσέτι καὶ νῦν φλυαρούντων, τί ἀκριβολογούμεθα περὶ Ἰωάννου, ἀνθρώπου πρὸς τὸν σίελον τοῦ Χριστοῦ μὴ ὄντος; τί δὲ λέγω, πρὸς τὸν σίελον;—πρὸς τὸ κράσπεδον· "πάντα" γὰρ "τὰ ἔθνη," κατὰ τὸν Ἡσαΐαν, "ὡς σταγὼν ἀπὸ κάδου, καὶ ὡς σίελος λογισθήσονται." ὃν δὲ τρόπον εἶπας αὐτὸν ὑβρίζειν, τοιοῦτός ἐστιν. πρῶτον μὲν γὰρ ἀμήχανον ἦν πρᾶγμα πρὸς τὸν τυχόντα χαριεντίζεσθαι αὐτόν, μήτι γε δὴ καὶ ὑβρίσαι· εἰ δέ πού τινας τῶν γνησίων αὐτοῦ μαθητῶν ἢ κληρικῶν ἢ ἐπισκόπων εἶδεν ἐπὶ ἀποχῇ τινος ἢ κατορθώματι σωματικῆς ἀρετῆς μεγαλοφρονοῦντας, τὸ ἐναντίον πρὸς αὐτοὺς ἐπισκώπτων ἀπεκάλει, ὡς τὸν ὑδροπότην μέθυσον, καὶ τὸν ἀκτήμονα πλεονέκτην, καὶ τὸν ἐλεήμονα κλέπτην λέγων (εἶδος γὰρ χαρίεν καὶ τοῦτο διδασκαλίας πρὸς τοὺς γνησίους, διὰ τῶν μὴ προσόντων κυροῦντος τὸ προσόν). τὸ δὲ ἀληθές, ἐτίμα σώφρονα νέον ὑπὲρ ἀκόλαστον γέροντα καὶ γέροντα φιλομαθῆ ὑπὲρ νεώτερον ἀμαθῆ καὶ ἀκτήμονα ἰδιώτην ὑπὲρ πεπαιδευμένον φιλάργυρον καὶ κοσμικὸν ἐνάρετον ὑπὲρ μοναχὸν ἄπραγον. ἃ ἴσως ὕβρεις λέγουσιν οἱ τὰς τιμὰς ἐπιζητοῦντες· καίπερ τῆς Γραφῆς καὶ τὰς ὕβρεις ποσῶς ἐχούσης, Ἰωάννου μὲν λέγοντος τοῖς προσελθοῦσι

2 τουτέστι *Ben. Mig.* 6 ἐκεῖνο *edd.* ἐκείνῳ *M.* 16 ἐπιστημόνως *om. edd.* 20 Ἡσαΐαν *Big. Mont.* Ἡσαΐαν *M. Ben. Mig.* 29 κυροῦντος *Ben. Mig.* κυροῦντες *M. Big. Mont.*

μαθητευθῆναι· "Γεννήματα ἐχιδνῶν, τίς ὑμῖν ὑπέδειξεν φυγεῖν ἀπὸ τῆς μελλούσης ὀργῆς;" Παύλου δὲ πάλιν λέγοντος ἐν ταῖς Πράξεσι τῷ ἀρχιερεῖ· "Τύπτειν σε μέλλει ὁ Θεός, τοῖχε κεκονιαμένε"· τοῦ δὲ Σωτῆρος πῆ μὲν τοῖς Ἰουδαίοις· "Γενεὰ πονηρὰ καὶ μοιχαλὶς σημεῖον ἐπιζητεῖ"· πῆ δὲ πᾶσι τοῖς ἀποστόλοις· "Ὦ ἀνόητοι καὶ βραδεῖς τῇ καρδίᾳ"· πῆ δὲ τὸν Πέτρον Σατανᾶν ὀνομάζων· "Ὕπαγε ὀπίσω μου, Σατανᾶ, ὅτι σκάνδαλόν μου εἶ"·—οὐκ οὔσης οὐδεμιᾶς αἰτίας βαρείας, ἐφ' ἧς γεγόνασιν αἱ ὕβρεις. ὡς γοῦν σιγῇ τὴν φιλομάθειαν ἀσπασώμεθα, οὐ δυνάμενοι τοὺς πνευματικοὺς ἀνακρίνειν. οὔτε γὰρ μισοῦντες ὑβρίζουσιν οὔτε φυσιούμενοι φιλερημοῦσιν, πάντα ἐξ ἀγάπης τὰ χρήσιμα ἀσκοῦντες. τούτου τοίνυν ἕνεκα καὶ πάντες ὅσοι σπουδαῖοι ἡμῖν ἀνεγράφησαν ἐν τοῖς ἱεροῖς λόγοις, ἐκκλίνοντες καὶ ἐκτρεπόμενοι τὸν τῶν ἀπαιδεύτων ὅμιλον εὕρηνται, τοῦ μὴ τῷ χρόνῳ διὰ τῆς συνηθείας ἢ μειῶσαί τι τῆς ἀρετῆς ἢ σπάσαι τῆς ἀπ' αὐτῶν κακίας. Σάῤῥα πρώτη παρῄνει τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς Ἀβραὰμ τὸν τῆς θεραπαινίδος παῖδα, ἔτι κομιδῇ νέον ὄντα, ἐξορίζειν τῆς κοινῆς ἑστίας· συμπαίζειν γὰρ τῷ υἱῷ αὐτῆς Ἰσαὰκ ἀπαξιοῖ, μή πως τῷ συνασμενισμῷ ὑποσυρῇ τοῖς αὐτοῦ ἐπιτηδεύμασί τε καὶ ἤθεσιν. καὶ Ἰακὼβ δὲ αὐτὸς φυγῇ τὴν σωτηρίαν πορίζεται, τὴν εἰς Μεσοποταμίαν στειλάμενος ἀποδημίαν. καὶ Λὼτ δὲ προτρέπεται ὑπὸ τῶν ἀγγέλων ἐξοικίζεσθαι τῶν δυσσεβῶν Σοδομιτῶν· ἀλλὰ καὶ Μωϋσῆς, ὡς προεῖπον, "μέγας γενόμενος καὶ ἀρνησάμενος λέγεσθαι υἱὸς θυγατρὸς Φαραώ," τῆς ἀπὸ τοῦ τυράννου καὶ τῶν δορυφόρων αὐτοῦ προνοεῖται διαζεύξεως καὶ προτρέπεται τοὺς συμφρονοῦντας αὐτῷ συναπάραι καὶ τῆς ἐξόδου ἐπιμελεῖσθαι. καὶ οἱ προφῆται δὲ τὸν τῶν μοχθηρῶν ὄχλον περιϊστάμενοι ἐν ἐρημίαις τὰ πολλὰ ἐζητήθησαν, περὶ ὧν καὶ ὁ ἀπόστολός φησιν· "Ἐν ἐρημίαις καὶ ὄρεσι καὶ σπηλαίοις πλανώμενοι καὶ ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς," διὰ τὴν τῶν ἀνόμων ἐπιμιξίαν, καὶ ἄλλως ἐπιστάμενοι, ὅτι ἱκανὸν ἡ συνήθεια ἐξαπατῆσαι καὶ εἰς τὰ αὐτὰ καθέλκειν τοὺς συνημερεύοντας· οὐ μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ καθ' ἑαυτὴν ἡ ὁμιλία ἐπίψογός τε καὶ δηλητήριος, πρὸς δὲ καὶ αἰσχρά. οὐ γὰρ φύσιν ἔχει τὸ μὴ ἡδόμενον ἐπί

1 ὑπέδειξε *Ben. Mig.* 4 τοῖς Ἰουδαίοις *edd.* τοὺς Ἰουδαίους *M.* 5 μοιχαλὶς *edd.* μοιχαλλὶς *M.* 8 οὐδεμιᾶς *edd.* οὐδὲ μιᾶς *M.* ἧς *edd.* οἷς *M.* 11 φιλερημοῦσι *Ben. Mig.* 20 ἤθεσι *edd.* 23 προσεῖπον *Big.* 26 συναπάραι *Big. Mont.* συναπᾶραι *Ben. Mig.* 28 ἔζησαν *con. Big.*

τινι ὑπομεῖναι, κἂν ἐπὶ βραχὺ τούτῳ συνδιατρίβειν· ἀεὶ γὰρ "τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον," ὡς καὶ λέγεται· "Πᾶν ζῶον τὸ ὅμοιον ἀγαπᾷ"· τὸ δὲ ἀνόμοιον ἐχθρὸν καὶ ἀλλότριον. τίς γάρ ποτε πείσει τὴν σπερμολόγον περιστερὰν ἢ τρυγόνα ἰκτῖσιν ἢ κόραξι συννεμηθῆναι τοῖς κρεοφάγοις, ἢ τὸν ποηφάγον χῆνα καὶ γέρανον γυψὶν ὀστογλύφοις συναγελάσαι;—"τίς" γὰρ "κοινωνία φωτὶ πρὸς σκότος," ἢ ἀρετῇ πρὸς κακίαν, κακοῖς δὲ πρὸς καλούς;

Ο ΔΙΑΚ. Πῶς οὖν ὁ ἀπόστολος λέγει, ὅτι "Ἐγενόμην τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω· τοῖς ἀσθενέσιν ὡς ἀσθενής, ἵνα ἀσθενεῖς κερδήσω· τοῖς ἀνόμοις ὡς ἄνομος, ἵνα ἀνόμους κερδήσω";

Ο ΕΠΙΣΚ. Αὕτη ἡ μαρτυρία, ὦ βέλτιστε, οὐ συντελεῖ πρὸς τὰ λεγόμενα· οὐ γὰρ εἶπεν ὁ Παῦλος· "Ἐγενόμην τοῖς ἀμελέσιν ἀμελής, ἢ τοῖς φλυάροις φλύαρος, ἢ τοῖς φιλαργύροις φιλάργυρος," ἢ ἕτερόν τι τῶν τοιούτων, ἀλλ' "Ἐγενόμην ὡς τὸ ἢ τό," οὐχὶ "τό" (τὸ γὰρ "ὡς τὸ" οὐ ταὐτόν ἐστι τῷ "τό"). "τοιοῦτον" δέ ἐστι τὸ λεγόμενον ἢ γινόμενον παρὰ τοῦ ἀποστόλου· οὗ ἡ συγκατάβασις κἂν μὴ μέγα κέρδος ἐνεποίει, ἀλλ' οὖν γε οὐ παρεῖχε βλάβην· "ἐγενόμην" γὰρ "Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω." καίπερ ἐξ Ἰουδαίων ἦν, ἐμπερίτομος ὤν· πῶς οὖν λέγει, "ὡς Ἰουδαῖος" καὶ οὐχὶ "Ἰουδαῖος"; συσσαββατίζων γὰρ καὶ συννηστεύων πολλάκις εὑρίσκετο, μὴ παραφθείρων τὰ δόγματα τοῦ Σωτῆρος, ἵνα τῇ συνηθείᾳ καὶ τῷ συμβαδισμῷ ἐφελκύσηται αὐτοὺς εἰς τελειοτέραν ἐπίγνωσιν· καθάπερ οἱ ἰατροὶ τοῖς νοσοῦσιν οὐκ ἀεὶ συνόντες, οὔτε τοῦ αὐτοῦ νοσήματος ἀπολαύοντες οὔτε ταῖς αὐταῖς ἐπιθυμίαις λυττῶντες. πρέπουσα γὰρ αὕτη διδασκάλῳ διαγωγὴ τὸ μὴ ἐγχρονίζειν τοῖς ὄχλοις, ἀλλ' ἠρεμοῦντα καὶ ἐξερευνῶντα ζητεῖν τῶν πολυτρόπων ἠθῶν τὴν διάγνωσιν, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν ἐπιστημόνων ἰατρῶν. ἐκεῖνοι γὰρ τὰ πολλὰ τοῖς βιβλίοις ἐνδιατρίβοντες καὶ τὰ αἴτια τῶν νοσημάτων προλέγουσι καὶ τὰς λύσεις παραδιδόασι, τοσοῦτον πλησιάζοντες τοῖς νοσοῦσιν, ὅσον τὸ πάθος εὑρεῖν καὶ τὸ φάρμακον παρασχεῖν, οὐ συμπαίζοντες οὐδὲ συναριστοῦντες αὐτοῖς. οὐ γὰρ τοῦτο ἰατρικῆς ἐστιν ἀρετῆς τὸ ἐπάγγελμα, τὸ συνεσθίειν ἢ τὸ συμπαίζειν, ἀλλὰ τὸ εἰς ὑγείαν τὸν κάμνοντα ἐπανάγειν. παῦσαι τοίνυν, παρακαλῶ, καὶ περὶ τῶν αὐτῶν μὴ

1 ἢ *ante* κἂν *con. Ben.* 4 ἰκτῖσιν *edd.* κτησιν *M.* 6 συναγελάσαι *edd.* συναγελᾶσαι *M.* 21 οὐχὶ *edd.* οὐχ *M.* 23 συμβαδισμῷ *edd.* συνβαδισμῷ *M.*

βασάνιζε, τῆς ἀρετῆς οὐδέποτε νικωμένης τοῖς τῶν ἀθυροστόμων ψόγοις· ἀλλὰ μᾶλλον δέξαι μου γνώμην καὶ τοῖς ὠσί σου θυρωρὸν προσκατάστησον, ἵνα μὴ ἅπαντα λόγον σημαίνωσιν καὶ ἔσω ταμείου εἰσδέχωνται τὸν νοῦν σου ταράσσοντα. ἐμοὶ δὲ συγχώρησον τὰ λείποντα προσαναπληρῶσαι τοῦ διηγήματος· ἐπείγομαι γὰρ τὴν ὁδόν μου.

Καὶ ὁ Θεόδωρος εἶπεν·

Ο ΔΙΑΚ. Ἐν τίσιν οἱ ἐπίσκοποι, οἱ μετὰ τῶν ἡμετέρων ἀποσταλέντες, Εὐλύσιος καὶ Παλλάδιος καὶ Κυριακὸς καὶ Δημήτριος; ἀμυδρῶς γὰρ ἠκούσαμεν ὅτι ἐξωρίσθησαν.

Ο ΕΠΙΣΚ. Εἰ τὰ πρῶτά σοι παρ' ἡμῶν σαφῆ κατεφάνη τὰ περὶ τοῦ μακαρίου Ἰωάννου, οὐδὲν ὑποτυποῦντα ψεῦδος, καὶ εἰ μέμνησαι τούτων, διηγήσομαι καὶ περὶ ὧν πυνθάνῃ.

<ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ Κ'>

Ο ΔΙΑΚ. Οὕτω πεπληροφορημένως ἔχω, ὡς αὐτὸς παρὼν ἐν τοῖς τόποις. ἱκανὸν ἔστω δέ σοι τεκμήριον τῆς ἐμῆς πεισμονῆς ἡ προσοχὴ τῶν λεχθέντων, ὧν ἔναυλον ἔχων τὴν μνήμην, ἴσως καὶ γραφῇ παραδώσω ἐν δέρματι ἀκμαίῳ, μέλανι ἐγχαράξας, εἰς μνήμην τῆς ἡμῶν γενεᾶς καὶ ὠφέλειαν τῶν ἐπισκοπῆς ὀρεγομένων, ἵνα γένωνται κατὰ τὸν ἅγιον Ἰωάννην, ἢ καθ' ὑμᾶς τοὺς ὑπὲρ ἀληθείας τὴν ὁδὸν τῶν μαρτύρων ἐζηλωκότας, ἢ παύσωνται τοῦ βάρους ὑπὲρ τὴν αὐτῶν ἡλικίαν βαστάζειν, τὸν λαϊκὸν καὶ ἀκίνδυνον ἀσπαζόμενοι βίον. ἄμεινον γὰρ παρ' ἐμπείροις κυβερνήταις τὸ ναῦλον δόντας, ἐπιβάτας γενομένους διασωθῆναι, ἢ κυβερνήτου τόπον ἀναλαβόντας, ὑποβρύχιον τὸ σκάφος τῷ φορτίῳ συναπολέσαι. ἀφηγησάμενος οὖν τὰ κατὰ τὸν μακάριον Ἰωάννην, πῶς τε ἐξήσκησεν καὶ ὅπως διέπρεψεν ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, τῇ τε Ἀντιοχέων καὶ τῇ Κωνσταντινουπολιτῶν, καὶ ὅπως ἤχθη καὶ ὅπως συνεσκευάσθη καὶ πάντα τὰ διὰ μέσου πικρά, ἃ παρὰ τῶν πλημμελῶν φιλοπόνως γεγεώργηται, εἰπών τε τὰ κατὰ τὸν Πορφύριον καὶ τὸν Ἐφέσου εὐνοῦχον, ἀπάγγειλον ἡμῖν τὰ λείποντα. τίνες τε ἐν φυλακῇ ἐτελεύτησαν; τίνες τε ἐξωρίσθησαν

3 σημαίνωσιν *Ben. Mig.* σημαίνουσιν *M. Big. Mont.* 4 εἰσδέχωνται *Ben. Mig.* εἰσδέχονται *M. Big. Mont.* 10 ἐξορίσθησαν *H. R.* 19 γίνωνται *Big. Mont.* 20 παύσωνται *Ben. Mig.* παύσονται *M. Big. Mont.* 21 τὸ βάρος *con. Big.* 26 ἐξήσκησε *Ben. Mig.* 27 ἤχθη *Big. Mont.* προήχθη *con. Big.* 28 συνεσκευάσθη *Big. Mont.* 29 γεγεώργηται *edd.* γεώργηται *M.* 30 Εὐνοῦχον *edd.* 31 τε *ante* ἐν *correxi.* τὲ *M.* δὲ *edd.*

τῶν Ἰωάννου κοινωνικῶν; δίκαιον γὰρ τῶν τοιούτων μνείας ἐπιτελεῖν εἰς προθυμίαν τῶν ζώντων. εἰ γὰρ ἐν τοῖς βιωτικοῖς τούτοις πράγμασι παῖδες οἱ ὑπὲρ τῶν δεσποτῶν συγκλειόμενοι ἢ τυπτόμενοι ἢ ξεόμενοι εὐνοίας καὶ ἐλευθερίας παρ' αὐτῶν ἀπολαύουσι, πόσῳ πλέον οἱ διὰ Χριστὸν τιμωρούμενοι ἄξιοι καὶ τιμῆς ἐκκλησιαστικῆς καὶ εὐνοίας εἰσίν; περὶ ὧν καὶ ὁ ἀπόστολος λέγει· "Τοῖς δεσμίοις ὡς συνδεδεμένοι, τοῖς κακουχουμένοις συγκακουχούμενοι, ὡς καὶ αὐτοὶ ἐν σώματι ὄντες." "τίμιος" γὰρ "ἐναντίον Κυρίου ὁ θάνατος τῶν ὁσίων αὐτοῦ."

Ο ΕΠΙΣΚ. Ἄριστα εἶπας· οὐκοῦν ἄκουσον. οἱ μὲν ἐπίσκοποι, ὡς μὲν ἐν ἀρχαῖς ἡ φήμη περιέδραμεν, εἰς θάλασσαν ἐποντώθησαν· ὡς δὲ ὁ ἀληθὴς περιέχει λόγος, εἰς ἐξορίαν ὑπερόριον ἀπεστάλησαν ἐν ταῖς βαρβαρικαῖς ζώναις, ὑπὸ δημίων εἰσέτι καὶ νῦν φρουρούμενοι. ἐλθὼν γάρ τις συνοδεύσας αὐτοῖς διάκονος ἀφηγήσατο, Κυριακὸν μὲν Ἐμέσης ἐνδότερον ὀγδοήκοντα σημείων εἰς Πάλμυραν, τὸ τῶν Περσῶν φρούριον, εἶναι· Εὐλύσιον δὲ Βόστρας τῆς Ἀράβων ἐσώτερον ὁδὸν τριῶν ἡμερῶν ὁμοίως εἰς φρούριον Μισφᾶς καλούμενον, πλησίον τῶν Σαρακηνῶν· Παλλάδιον δὲ Βλεμμύων ἢ Αἰθιόπων ἐκ γειτόνων φρουρεῖσθαι <εἰς> Συήνην καλούμενον τὸ χωρίον· Δημήτριον ἔσω εἰς Ὄασιν, τὴν γείτονα τῶν Μαζίκων (εἰσὶ γὰρ καὶ ἄλλαι Ὀάσεις)· Σαραπίωνα δέ, μετὰ μυρίας ἀναποδείκτους συκοφαντίας, ὠμότητι δικαστῶν καθυβρίσαντες αἰκισμοῖς τὸ σῶμα μέχρις ἐκκοπῆς τῶν ὀδόντων, ὡς λόγος,

10 Ἄριστα...ἄκουσον *om. H. R.* μετὰ δὲ τὸ ἐξορισθῆναι τὸν μακάριον Ἰωάννην εἰς Κουκουσὸν, οἱ τοῦ μέρους αὐτοῦ ἐπίσκοποι καὶ τῆς ἀληθείας ὑπέρμαχοι *pro* Ἄριστα... ἐπίσκοποι *leg. G.* 11 μὲν *om. H. R. G.* ἐποντίσθησαν *H. R. G.* 12 περιέχει *om. G.* ἔχει *H. R.* ἐξωρίαν *H. R.* ὑπερόριον ἐξορίαν *G.* 13 ὑποδημίων *H. R.* εἰς ἔτι *H.* 13–14 ὑπὸ...νῦν *om. G.* 14 διάκονος συνοδεύσας αὐτοῖς *G.* 15 τὸν *post* μὲν *add. edd. G.* μὲν μὲν *H.* Ἐμέσης *edd. G.* Ἐμίσης *M.* Ἐμμέσης *H.* Ἐμέσσης *R.* ἐνδότερον *H. R. G.* ἐνδοτέρω *M. edd.* 16 Πάλμυραν *correxi.* Παλμύραν *M. H. R. G. Big. Mont.* Παλμῦραν *Ben. Mig.* Βόστρας *correxi.* Βόστρης *M. H. R. G. edd.* 17 Ἀραβωνιωτέρων *G.* ἡμερῶν τριῶν *G.* 18 Μισφᾶς *M. edd.* Μῆφας *H. R. G.* 19 Βλεμμύων *M. edd.* Βλυννύων *H.* Βληνύων *R.* Βλέμμυων *G.* ἢ *om. H. R.* τῶν *pro* ἢ *leg. G.* Ἐθιόπων *H. R.* φρουρίσθαι *H. R.* εἰς Συήνην *con. Ben.* Συήνη *M. edd.* Σουηνὴ *H. R.* Συήνης *G. sed* συκήνης *in marg. hab. Sav.* 20 τοῦ Κάστρου καλουμένου τοῦ τόπου *pro* καλούμενον...χωρίον *leg. G.* δὲ *ante* ἔσω *add. G.* δὲ *pro* ἔσω *leg. H. R.* Ὄσαν *H. R.* γίτονα *H. R.* 21 Μαξικῶν *G. sed* μαζηνῶν *in marg. hab. Sav.* ἔστι γὰρ καὶ ἄλλη Ὄασις *G.* Σαραπίωνα *H. R. G. edd.* Σαραπίονα *M.* 22 μυρίους *G.* ἀναποδίκτους *H. R.* ὠμότητι *om. G.* δικαστοῦ *H. R. G.* 23 ἑκισμοῖς *H. R.* ἐκβολῆς *in marg. hab. Sav.*

εἰς τὴν ἰδίαν πατρίδα περιώρισαν. Ἰλάριος, ἀνὴρ ἅγιος, γεγηρακώς, εἰς Πόντου τὴν εὐδοτάτω ἐξαπεστάλη μετὰ πληγάς, οὐ δικαστοῦ, ἀλλὰ τοῦ κλήρου, ὃς ὀκτωκαιδέκατον ἔτος ἔχει, μὴ γευσάμενος ἄρτου, <ἀλλὰ> ψιλῶν λαχάνων ἢ κολλύβων μεταλαμβάνων. Ἀντώνιος ἐν σπηλαίοις τῆς Παλαιστίνης ἑαυτὸν ἐξώρισεν. Τιμόθεος ὁ Μαρωνείας καὶ Ἰωάννης ὁ τῆς Λυδίας λέγονται ἐν Μακεδονίᾳ. Ῥόδων ὁ τῆς Ἀσίας ἐπορεύθη ἐν Μυτιλήνῃ. Γρηγόριος ὁ τῆς Λυδίας λέγεται ἐν Φρυγίᾳ. Βρίσσων δὲ ὁ ἀδελφὸς Παλλαδίου, ἀποστὰς ἑκουσίως τῆς ἑαυτοῦ ἐκκλησίας, ἐν τῷ ἀγριδίῳ αὐτοῦ διάγει, ταῖς χερσὶν ἑαυτοῦ τὴν γῆν μεταλλεύων. Λαμπέτιος δέ—ὥς φασιν—ἐν χωρίῳ Λυδίας παρά τινος Ἐλευθέρου ἐπικουρούμενος, τοῖς ἀναγνώσμασι προσέχει. Εὐγένιός ἐστιν ἐν τῇ πατρίδι. Ἐλπίδιος, ὁ μέγας Λαοδικείας τῆς Συρίας, ἅμα Πάππῳ τρία πληροῦνται ἔτη, τὴν κλίμακα τῆς οἰκίας οὐ κατῆλθον προσευχαῖς σχολάζοντες. Ἡρακλείδης ὁ Ἐφέσιος ἐν τῇ εἱρκτῇ τῆς Νικομηδείας ἐγκέκλεισται,—τετραετής ἐστι χρόνος. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν κοινωνικῶν ἐπισκόπων, οἱ μὲν ἀνέλπιστα ἐνθυμηθέντες ἐκοινώνησαν Ἀττικῷ, εἰς ἑτέρας μετατεθέντες ἐκκλησίας τῆς Θράκης· οἱ δὲ ἄδηλοί εἰσιν·—Ἀνατόλιον δέ φασιν εἶναι ἐν Γαλλίαις. τῶν δὲ πρεσβυτέρων οἱ μὲν εἰς Ἀραβίαν καὶ Παλαιστίνην περιωρίσθησαν. Τίγριος δὲ εἰς τὴν μέσην τῶν Ποταμῶν

1 περιορισθη *H. R.* Ἰλάριος *edd. G.* Ἰλάριος *M. H. R.* δὲ *ante* ἀνὴρ *add. G.* 2 τὸν *ante* Πόντου *add. G.* τὸν *G.* ἀπεστάλη *H. R. G.* 2–3 οὐ...ἀλλὰ *om. H. R. G.* τοῦ κλήρου *ante* μετὰ πληγάς *leg. H. R.* (τοῦ κλήρου *in marg. hab. R.*) 3 ὡς *H. R.* ὀκτὼ καὶ δέκατον *H. R. G.* εἶχε *G.* 4 ἀλλὰ *add. H. R.* ἀλλ' ἢ *add. G.* κολλύβων *H. R. G.* κολύβων *M. edd.* σκολύμων *in marg. hab. Sav.* ἤσθιεν *pro* μεταλαμβάνων *leg. G.* 5 σπηλαίῳ *H. R.* Παλεστίνης *H. R.* ἐξώρισε *G.* 6 μὴ πολιτείαν θεώμενος ἢ χωρίον *post* ἐξώρισεν *add. G.* ὁ *post* Τιμόθεος *om. G.* Μαρωνίας *H. R.* λέγεται *edd.* 7 ἐξόριστοι εἶναι *post* Μακεδονίᾳ *add. H. R.* ἀπελθεῖν *post* Μακεδονίᾳ *add. G.* Ῥόδον *H. R.* Μυτιλήνῃ *correxi.* Μιτυλήνῃ *M. edd. G.* Μιτυλίνῃ *H. R.* 8 Βρίσων *H. R. G.* 10 ἑαυτοῦ διῆγε, ταῖς ἰδίαις χερσὶ τὴν γῆν ἐργαζόμενος *pro* αὐτοῦ...μεταλλεύων *leg. G.* ἑαυτῷ *H. R.* 12 προσεῖχεν *G.* 12–13 Εὐγένιος ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ ἦν *G.* 13 Λαοδικίας *H. R.* 14 πληροῦνται ἔτη *M. edd.* ἐστι πληροῦται *H. R.* ἐπλήρωσαν ἔτη *G.* κλήμακα *H. R.* οἰκείας *Ben. Mig.* 14–15 μὴ καθελθόντες, ἀλλ' ἀεὶ ταῖς προσευχαῖς σχολάζοντες ἡσύχαζον *G.* 15 καθελθόντες *H. R.* προσευχῆς *H.* Ἡρακλείδης *correxi.* Ηρακλειδᾶς *M. edd.* Ἡρακλείδας *G.* Ἡρακλήδης δὲ *H. R.* 16 ἱρκτὴ *H. R.* Νικομηδείας *edd. G.* Νοκομηδείας *M.* Νικομηδίας *H. R.* ἐνκέκλησται, τετραετῆς ἐστι χρόνος *H. R.* ἐνεκλείσθη ἐπὶ τετραετῆ καὶ πρὸς χρόνον *G.* 18 μεταθέντες *H. R.* 19 τῆς...εἰσιν *om. G.* 19–20 ἔφασαν εἰς Γάλλους ἀπελθεῖν *G.* 20 Γαλίαις *H. R.* 20–21 Παλεστίνην περιορίσθησαν *H. R.* 21 μέσην *om. H. R.* τὴν *pro* τῶν *leg. Mont. Ben. Mig.*

περιωρίσθη. Φίλιππος ἐτελεύτησεν φυγὼν ἐν Πόντῳ. Θεόφιλος διάγει ἐν Παφλαγονίᾳ. Ἰωάννης ὁ τοῦ Αἰθρίου μοναστήριον συνεκρότησεν ἐν Καισαρείᾳ. Στέφανον εἰς Ἀραβίαν ἐξορισθέντα τῶν δημίων ἀπέσπασαν οἱ Ἴσαυροι ἀπολύσαντες ἀνὰ τὸν Ταῦρον. Σαλλούστιόν φασιν ἐν τῇ Κρήτῃ. Φίλιππον τὸν ἀσκητὴν καὶ πρεσβύτερον τῶν σχολῶν ἤκουσα ἀῤῥωστοῦντα ἐν Καμπανίᾳ. Σωφρόνιος ὁ διάκονος ἐν φυλακῇ ἐστι τῆς Θηβαΐδος. Παῦλος ὁ διάκονος, ὁ βοηθὸς τοῦ οἰκονόμου, λέγεται ἐν Ἀφρικῇ. ἄλλος Παῦλος, ὁ τῆς Ἀναστασίας, ἐστὶν ἐν Ἱεροσολύμοις. Ἑλλάδιος ὁ πρεσβύτερος, ὁ τοῦ παλατίου, διάγει ἐν ἀγριδίῳ τῆς Βιθυνίας ἰδίῳ. πλείους δὲ κρύπτονται ἐν Κωνσταντινουπόλει, ἄλλοι δὲ ἀπῆλθον εἰς τὰς πατρίδας. Σιλβανὸς δὲ ὁ ἅγιος ἐπίσκοπος ἐν Τρῳάδι ἐστίν, ἁλιεύων καὶ ζῶν. Στέφανος ὁ ἀσκητής, ὁ τὰς Ῥωμαίων ἐπιστολὰς διακομίσας, ἐν Κωνσταντινουπόλει, τούτου αὐτοῦ ἕνεκεν τυπτηθείς, ἐπὶ μῆνας δέκα εἰς τὴν εἱρκτὴν ἐβλήθη. προταθείσης δ' αὐτῷ κοινωνίας, ὡς οὐκ ἐπείσθη, ξεσθεὶς εἰσάγαν τάς τε πλευρὰς καὶ τὸ στῆθος (ὧν ἐγὼ αὐτόπτης ἐγενόμην), τῇ τοῦ Χριστοῦ ἐπιμελείᾳ διασωθεὶς ἴσως εἰς δευτέρους ἀγῶνας, μετὰ δέκα μῆνας τῆς θεραπείας ἐξωρίσθη εἰς τὸ Πηλούσιον. Προβιγκάλιός τις στρατιώτης τῶν περὶ τὸν βασιλέα

1 περιορίσθη *H. R.* περιορισθεὶς ἀπέμεινε *G.* ἐτελεύτησε *Ben. Mig. G.* 1–2 Θεόφιλος δὲ ἐν Παφλαγονίᾳ διῆγεν *G.* 2 Παφλαγωνίᾳ *H. R.* ὃς *G.* Ἐθρίου *H. R.* συνεστήσατο *H. R.* 3 Καρίᾳ *pro* Καισαρείᾳ *leg. H. R. G.* 4 ἄνατον σταυρὸν *G.* 5 Σαλλούστιόν *correxi.* Σαλούστιόν *M. H. R. edd.* Σαλουστίων *G.* ὥς *ante* φασιν *add. G.* Κρίτῃ *H. R.* ἀπελθεῖν *post* Κρήτῃ *add. G.* 6 ἤκουσα *om. G.* ἐν ἀῤῥωστίᾳ ὑπάρχειν *pro* ἀῤῥωστοῦντα *leg. G.* 7 Σοφρόνιος *G.* ἐστιν *H. R.* ἐστι τῆς *om. G.* κατεκλείσθη *post* Θηβαΐδος *add. G.* ὁ *post* Παῦλος *om. H. R.* 8 καὶ *pro* ὁ *leg. G.* Οἰκονομίου ἐλέγετο *G.* εἶναι *post* λέγεται *add. H. R.* διάγειν *post* Ἀφρικῇ *add. G.* 8–9 Παῦλος ἄλλος *G.* 9 ὁ τῆς Ἀναστασίας *om. H. R.* ἐστὶν *om. G.* Ἱεροσολύμοις *G.* Ἑλλάδιος *H. R.* 10 ὁ *ante* τοῦ *om. H. R. G.* Παλατίου *edd.* διάγειν *H.* διάγων *G.* ἰδίῳ (*in l.* 11) *ante* ἀγριδίῳ *leg. H. R. G.* Βηθυνίας *H. R.* ἠσύχαζε *post* Βιθυνίας *add. G.* 11 οἱ *ante* πλείους *add. H. R.* πλεῖστοι δὲ ἐκρύπτοντο *G.* Κωνσταντίνου πόλει *H.* δὲ *post* ἄλλοι *om. H. R.* 12 ἑαυτῶν *post* τὰς *add. H. R.* ἰδίας *post* τὰς *add. G.* 13 Τρῳάδι *correxi.* Τρωάδι *M. H. R. G. edd.* ἦν ἁλιεύων, καὶ τὴν ζωὴν ποριζόμενος *pro* ἐστίν...ζῶν *leg. G.* 14 τῆς *H.* διακομίσας *om. H. R.* Κωνσταντίνου πόλει *H.* ἀγαγὼν *post* Κωνσταντινουπόλει *add. H. R.* 15 τοῦ *pro* τούτου *leg. G.* ὑποδέκα *pro* ἐπὶ...δέκα *leg. H. R.* ἐπὶ...δέκα *om. G.* καὶ *ante* εἰς *add. G.* ἱρκτὴν *H.* ἱρκτὴν *R.* 16 ἐνεβλήθη *G.* δὲ *H. R. G.* καὶ μὴ πεισθέντος *pro* ὡς...ἐπείσθη *leg. G.* ἐπίσθη *H. R.* 17 εἰς ἄγαν *R.* εἰσάγαρ *H.* εἰς ἅπαντας *pro* εἰσάγαν...τε *leg. G.* τε *om. H. R.* ὧν...ἐγενόμην *om. G.* 18 ἐπιμελίᾳ *H. R.* 20 Προβιγκάλιός *G. sed* Προβιγκλάριός *in marg. hab. Sav.* Προβικιάλιός *M. edd.* Προβινκιανὸς *H. R.* τίς *H. R.*

σχολῶν, διαβληθεὶς ὡς φιλητὴς Ἰωάννου, μετὰ πληγὰς πολυτρόπους καὶ ξεσμὸν ἀφειδῆ ἐξωρίσθη εἰς Πέτρας. οἰκέτης δὲ Ἐλπιδίου τοῦ πρεσβυτέρου μισθωθείς—ὥς φασι—πεντήκοντα νομισμάτων, ἵνα τὸν ἅγιον Ἰωάννην δολοφονήσῃ, φωραθεὶς ἐπὶ τούτῳ τρεῖς ἔχων ῥομφαίας, ἔπαισεν τοὺς κατέχοντας αὐτὸν κατὰ μέρος ἑπτά· ὧν οἱ μὲν τέσσαρες παραυτίκα ἐτάφησαν, οἱ δὲ τρεῖς ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐπιμεληθέντες ἐσώθησαν, τοῦ φονέως ἀπολυθέντος. Εὐτρόπιος ὁ μακάριος, ἄφθορος ἀπὸ γυναικῶν, ψάλτης, τυπτηθεὶς καὶ ξεσθεὶς εἰσάγαν τὰς πλευρὰς σὺν τῷ μετώπῳ, ὡς καὶ τὰς ὀφρῦς κατασπασθῆναι, λαμπάδων αὐτῷ τελευταῖον ταῖς πλευραῖς ἀμφοτέρωθεν γυμνοῖς ὀστέοις προσπιληθεισῶν, ἐλαίῳ κομουσῶν, προσεκπνέει τῷ ξύλῳ, ταφεὶς μεσονυκτίῳ παρὰ τῶν τοῦτο δρασάντων ἱερατικῶν, συνεπιμαρτυρήσαντος τοῦ Θεοῦ τῷ θανάτῳ ὀπτασίᾳ ψαλλόντων διὰ τὸ σύμμορφον τοῦ σωτηρίου πάθους. διηγήσατο δὲ ὁ ἀναλύσας διάκονος ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων, ὅτι οἱ ἐπαρχικοὶ οἱ διάγοντες αὐτοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἔθλιψαν κατ' ἐντολάς τινων, ὡς εὔχεσθαι αὐτοὺς θάνατον ἐπελθεῖν καὶ τὸ ζῆν παραιτεῖσθαι. τὰ μὲν γὰρ ἐν ἀργυρίοις ἀναλώματα, ἃ κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφεισαν, ὑφ' ἓν ἀποσπάσαντες, εἰς ἀλλήλους διεμερίσθησαν, ξηροῖς δὲ τοῖς ὀνοζυγίοις ἐπιῤῥίπτοντες, τῶν δύο ἡμερῶν τὴν ὁδὸν μίαν ἐποίουν, βαθεῖαν ἑσπέραν εἰσάγοντες καὶ ὄρθρῳ σκοτεινῷ ἐξάγοντες, ὡς μηδὲ τὰς ἀθλίας τροφὰς κατέχειν τὸν στόμαχον. ῥήμασί τε αἰσχροῖς καὶ ἀσέμνοις

2 ξεσμῶν ἀφειδῶν *G.* ἀφιδῆ *H. R.* Πάτρας *G. sed* Πέτρας *in marg. hab. Sav.* 3 τινὸς *pro* τοῦ *leg. G.* ὡς φασὶν *H. R.* 4 δόλῳ φονεύσῃ φοραθεὶς *H. R.* 5 *et* 7 τρὶς *H. R.* ἔπαισε *Ben. Mig. G.* 6 καταμέρος *G.* μὲν *om. H. R.* 7 ἐπὶ *om. H. R.* τημεληθέντες *R.* τημελιθέντες *H.* 7–8 τοῦ...ἀπολυθέντος *om. G.* 8 γυναικὸς *G.* 9 τῆς ἐκκλησίας *post* ψάλτης *add. G.* εἰς ἄγαν *H. R.* ἄγαν *G.* 10 μετόπῳ *H.* τὴν ὀφρὺν *H. R.* ὀφρῦν *G. qui articulum om.* συνκατασπασθῆναι *H. R.* 11 ἀμφοτέραις *G.* τοῖς *ante* ὀστέοις *con. Ben.* προσπιληθεισῶν *M'.* προσπειληθεισῶν *M.* προσπιλωθεὶς ὧν *H. R.* προσπιλωθεισῶν *edd. G.* προσπελασθεισῶν *con. Ben.* 12 ἐλαίῳ κομουσῶν *G.* ἐλαιοκώμος ὧν *M.* ἐλεοκομουσῶν *H. R.* ἐλαιόκωμος ὤν *Big. Mont.* ἐλαιοκομουσῶν *Ben. Mig.* ἐλαιογεμουσῶν *con. Mig.* 15 θανάτου *pro* πάθους *leg. H. R.* καὶ θανάτου *post* πάθους *add. G.* πάλιν ὁ αὐτὸς διάκονος ὑπαναλύσας *pro* ὁ...διάκονος *leg. G.* 16 ὅτι οἱ διαγαγόντες αὐτοὺς ἐπαρχικοὶ στρατιῶται *pro* ὅτι...αὐτοὺς *leg. G.* οἱ *ante* ἐπαρχικοὶ *om. H. R.* 17 αὐτοὺς *ante* ἔθλιψαν *add. G.* τινῶν *H. R.* 18 ἐπελθεῖν *om. H. R. G.* ζεῖν *H. R.* ζῆν *edd. G.* 19 εἰλήφασιν *H. R.* 20 διεμερίσαντο *H. R. G.* ὠνοζυγίοις *H. R.* ὑποζυγίοις *G.* ἐπιρίπτοντες *H. R.* 21 βαθεῖαν *Ben. Mig.* βαθείαν *M. Big. Mont.* βαθίαν *H. R.* βαθείᾳ *G.* ἑσπέρᾳ *G.* 22 μήτε *H. R.* μὴ *G.* δὲ *H. R.*

βάλλοντες οὐκ ἐφείδοντο. Παλλαδίου δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀφείλαντο βιασάμενοι αὐτὸν καὶ γραμματεῖον ἐκθέσθαι. Δημήτριον δὲ εἰς τοσοῦτον ἔθλιψεν εἷς τῶν διαγόντων, ὡς καὶ ζιβύνῃ βαθεῖαν ἐσπέραν ἐπελθεῖν, ὃς παρὰ πόδας εἰς τὸ σῶμα ἐβασανίσθη, ἐπωδύνως τὸ ζῆν ἀπορρήξας, ὡς τοὺς ἐπιθειάζοντας γνωρίζειν τὴν τῶν ὕβρεων ποινήν· προειπόντος αὐτῷ καὶ Παλλαδίου (ὡς ὁ ἐλθὼν διηγήσατο συστρατιώτης), ὅτι "Ἄλλην ὁδὸν οὐχ ὁδεύσεις, οἰκτρῶς τελευτήσας." ἐκκλησίᾳ μὲν γὰρ τὸ σύνολον πλησιάζειν οὐκ εἴων, καταλύοντες ἢ ἐν πανδοχείοις, ἔνθα ἑταιρίδων πλῆθος, ἢ ἐν ταῖς συναγωγαῖς Σαμαρειτῶν ἢ Ἰουδαίων, μάλιστα ἀπὸ Ταρσοῦ, καὶ ἐκεῖ ὡς στενοχωρουμένους αὐτούς, καὶ ἕτερόν τι ἐννοεῖν ὃ ἦν ἀπρονόητον· λέγει δὲ εἷς τῶν ἐπισκόπων· "Τί λυπούμεθα περὶ τῶν καταγωγίων; μὴ γὰρ ἐφ' ἡμῖν ἐστι τὸ ποῦ μεῖναι, ἵνα οἰκείᾳ αἱρέσει ἀσχημονοῦντες δίκας ὀφλήσωμεν; ἢ οὐκ οἴδατε, ὅτι ταῦτα πάντα καὶ γεγένηται καὶ γενήσεται, τοῦ Θεοῦ διὰ πάντων δοξαζομένου; πόσαι τούτων τῶν ἑταιρίδων λήθην Θεοῦ λαβοῦσαι ἢ τὴν ἀρχὴν μηδὲ γνοῦσαι, ἡμᾶς οὕτω θεασάμεναι, εἰς φόβον Θεοῦ καὶ ἔννοιαν ἦλθον, ἴσως ἐπὶ τὸ κρεῖττον τραπεῖσαι ἢ κἂν ἐπὶ τὸ χεῖρον μὴ καταῤῥεύσασαι; οὐ μικρὸν δὲ ψυχῇ λογικῇ ὑπὸ πάθους κακουμένῃ καὶ μικρὸν ἀναπνεῦσαι, ὅπερ ἐστὶν ἔναυσμα σωφροσύνης· ὡς ταῦτα ὑποστάντα εἰπεῖν τὸν ἱεροφάντην Παῦλον· 'Χριστοῦ εὐωδία ἐσμὲν ἐν τοῖς σωζομένοις καὶ ἐν τοῖς ἀπολλυμένοις, διὰ τὸ θέατρον γεγενῆσθαι ἀγγέλοις τε καὶ ἀνθρώποις.'" εἰς τοσοῦτον δὲ ὠμότητος

1 βαλλόντες *H. R.* ἐφίδοντο *H. R.* ἀφίλαντο *H. R.* 2 γραμματίον *H. R.* 3 ἀγόντων *H. R.* Ζιβύνῃ *edd.* Βιζύῃ *con. Big.* 4 βαθεῖαν *Ben. Mig.* βαθείαν *M. Big. Mont.* βαθίαν *H. R.* βαθείᾳ *G.* εἰσελθεῖν *in marg. hab. Sav.* τὸ *pro* ὃς *leg. H. R.* 5 ἐπόδυνον *G.* ζῆν *Ben. Mig. G.* ἐπιθειάζοντας *edd. G.* ἐπιθιάζοντας *M. H. R.* 6 γνῶναι *H. R. G.* Παλλαδίω *H. R.* 8 οὐκ *H. R. G.* ὀδεύσης *H. R.* ὀδεύσει *G.* ἐκκλησίαν *H. R.* 8–9 τὸ σύνολον *post* πλησιάζειν *leg. G. sed post* εἴων *leg. H. R.* 9 δὲ *ante* ἢ *add. G.* πανδοχίῳ *H. R.* 10 ταῖς *om. G.* τῶν *ante* Σαμαρειτῶν *add. H. R.* Σαμαριτῶν *H. R. G.* 11 ὥστε *H. R. G.* στενοχορουμένους *R.* 12 ἐννοηθῆναι *G.* ὃ ἦν *om. H. R. G.* προῆγον *pro* ἀπρονόητον *leg. G.* 13 λυπούμεθα *H. R. G. edd.* λοιπούμεθα *M.* ἐν *G.* 14 ἐστιν *H. R.* τὸ *om. edd.* 16 δι' ἁπάντων *G.* 17 παρὰ *ante* Θεοῦ *add. G.* μὴ δὲ γνωρίσαι *H. R.* 18 οὕτω *om. G.* 19 κἂν *om. G.* καταῤῥεύσασαι *edd. G.* καταρεύσασαι *M.* καταρεῦσαι *H. R.* 20–21 κρατουμένῃ πρὸς ῥοπὴν τινὰ βελτίστην ἀνανεῦσαι *H. R.* κρατουμένῃ καὶ ῥοπὴν ἀνανεῦσαι *G.* 21 ὃ πέρ ἐστιν *H. R.* ἔναυσμα *M. edd.* ἔνιγμα *H. R.* αἴνιγμα *G.* πάντα *pro* ταῦτα *leg. Big. Mont.* 23 ἐν τοῖς ἀπολυμένοις καὶ ἐν τοῖς σωζομένοις *H. R.* 24 γενέσθαι *G.* ἡμᾶς καὶ *ante* ἀγγέλοις *add. G.* τε *om. G.* ὠμότητος *om. G.*

οἱ κατὰ τόπον ἥκμασαν ἐπίσκοποι τῶν κοινωνικῶν Θεοφίλου κατὰ τὴν ἀνατολὴν πᾶσαν (ὡς ἔλεγεν ὁ ἐλθὼν ἀσκητής), ὥς τινας αὐτῶν οὐχὶ μόνον μὴ ἐνδείξασθαι τὴν ὀφειλομένην σωφροσύνην ἀλλὰ καὶ μετὰ δώρων πείθειν τοὺς ἐπαρχικοὺς τάχιον ἐξελαύνειν τῶν πόλεων. εἰσὶ δὲ οἱ μάλιστα τοῦτο πεποιηκότες, ὁ Ταρσοῦ καὶ ὁ Ἀντιοχείας καὶ Εὐλόγιος ὁ Καισαρείας τῆς Παλαιστίνης, ὅ τε Ἀγκύρας πρὸ πάντων καὶ Ἀμμώνιος ὁ τοῦ Πηλουσίου, τοῦτο μὲν δόμασι, τοῦτο δὲ ἀπειλαῖς πλέον κατ' αὐτῶν τοὺς διάγοντας στρατιώτας ἐξαγριοῦντες, ἵνα μήτε τοὺς τῶν βουλομένων λαϊκῶν ἐπιδέχεσθαι αὐτοὺς συγχωρῶσιν· καθὼς ἐν ταῖς καθολικαῖς γράφει Γαΐῳ ὁ μακάριος Ἰωάννης κατά τινος ἐπισκόπου, ἀποδεχόμενος τοῦ Γαΐου τὸ ξενοδόχον, παρακαλῶν αὐτὸν μὴ μιμεῖσθαι τοὺς πονηροὺς τῶν ἐπισκόπων. ἔχει δέ πως ἡ λέξις· "Γαΐῳ ἀγαπητῷ, ὃν ἐγὼ ἀγαπῶ ἐν ἀληθείᾳ. ἀγαπητέ, περὶ πάντων εὔχομαί σε εὐοδοῦσθαι καὶ ὑγιαίνειν, καθὼς εὐοδοῦταί σου ἡ ψυχή. ἐχάρην γὰρ λίαν ἐρχομένων τινῶν καὶ διηγουμένων μοι, ὅτι ἐν ἀληθείᾳ περιπατεῖς καὶ ἐφ' οἷς ἀνέπαυσας τοὺς ἁγίους. μείζονα ταύτης χαρὰν οὐκ ἔχω." ἐπιφέρει δὲ μετὰ τοῦτο· "Ἔγραψα τῇ ἐκκλησίᾳ· ἀλλ' ὁ φιλοπρωτεύων αὐτῶν Διοτρεφὴς οὐκ ἐπιδέχεται ἡμᾶς, λόγοις πονηροῖς φλυαρῶν· καὶ μὴ ἀρκούμενος ἐπὶ τούτοις οὔτε αὐτὸς ἐπιδέχεται τοὺς ἀδελφούς, καὶ τοὺς βουλομένους κωλύει, καὶ ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐκβάλλει." εἶθ' ὕστερον παραινεῖ λέγων· "Ἀγαπητέ, μὴ μιμοῦ τὸ κακόν· ὁ γὰρ ἀγαθοποιῶν ἐκ τοῦ Θεοῦ ἐστιν· ὁ κακοποιῶν οὐχ ἑόρακεν τὸν Θεόν." ἐμνημονεύσαμεν δὲ τοῦ ῥητοῦ ὅλου τῆς παλαιᾶς

1 οἱ *om. G.* τόπους *H. R. G.* ἥλασαν *con. Big.* 1–2 Θεοφίλο *pro* πᾶσαν *leg. H. R.* 2 ἐκεῖθεν *post* ἐλθὼν *add. G.* ἀσκητὸς *H.* ὥς τινας *H. R.* ὡς τινὰς *M. edd. G.* 3 αὐτῶν *om. H. R. G.* ἐνδίξασθαι *H. R.* ὀφιλουμένην *H. R.* φιλοφροσύνην *H. R.* φιλοσοφροσύνην εἰς αὐτοὺς *G.* 4 πίθειν *H. R.* στρατιώτας *post* ἐπαρχικοὺς *add. G.* τάχιον *H. R. G. edd.* τάχειον *M.* αὐτοὺς *post* ἐξελαύνειν *add. G.* 5 μάλιστα οἱ *G.* 6 καὶ *ante* ὁ *om. H. R.* Ἀντιωχίας *H. R.* Καισαρίας *H. R.* τῆς *om. G.* 8 δώμασι *H. R. G.* ἀπιλαῖς *H. R.* 9 ἀπάγοντας *H. R.* 9–10 ἵνα μὴ τοὺς βουλομένους τῶν λαϊκῶν ὑποδέχεσθαι αὐτοὺς συγχωροῦσιν *H. R.* 10 συγχωρήσωσι *G.* 11 τῷ *ante* Γαΐῳ *add. H. R.* 15 καὶ *ante* περὶ *add. H. R.* εὐχωμέ σε εὐωδοῦσθαι *H. R.* 16 ἐχάριν *H. R.* 17 μοι *om. H. R.* ἀληθίᾳ *H. R.* 18 τούτων *pro* ταύτης *leg. H. R.* πιφέρει *H.* 19 δὲ *post* Ἔγραψα *add. H. R.* 20 Διοτοφῆς *H. R.* φλοιαρῶν ἡμᾶς *H. R.* 21 οὐδὲ *H. R.* 23 Ἀγαπηταὶ *H. R.* μὴ μὴ *M.* 24 ἀλλὰ τὸ ἀγαθὸν *post* κακόν *add. H. R.* ὁ γὰρ· ὁ γὰρ *H.* 25 ἑόρακεν *M.* ἑόρακε *H. R.* ἑώρακεν *Big. Mont.* ἑώρακε *Ben. Mig.* ὅλου τοῦ ῥητοῦ *H. R.*

πονηρίας, ἵνα τῶν νῦν Διοτρεφῶν παραστήσωμεν τὴν γνώμην. ἐπῄνει δὲ καὶ ἐθαύμαζεν τῆς δευτέρας Καππαδοκίας τοὺς ἐπισκόπους, ὡς πολὺ συναλγήσαντας μετὰ δακρύων τοῖς ἐξορισθεῖσιν ἐπισκόποις, μάλιστα τὸν ἐπιεικέστατον Θεόδωρον τῶν Τυάνων καὶ Βοσπόριον Κολωνείας, τεσσαρακοστοόγδοον ἔτος ἔχοντα ἐν τῇ ἐπισκοπῇ, καὶ Σαραπίωνα τὸν Ὀστρακίνης, τεσσαρακοστοπέμπτον ἔτος ἔχοντα ἐν τῇ τῆς ἐπισκοπῆς λειτουργίᾳ.

Ἐνεὸς δὲ γενόμενος ἐπὶ πολὺ ὁ Θεόδωρος εἶπεν·

<Ο ΔΙΑΚ.> Τί οὖν ἐροῦμεν πρὸς ταῦτα, πάτερ; μὴ ἄρα "ἐσχάτη ὥρα ἐστίν," καὶ "ἡ ἀποστασία," κατὰ τὸν Παῦλον, διὰ τούτων λαμβάνει τὴν εἴσοδον, ἵνα λοιπὸν "ἀποκαλυφθῇ ὁ υἱὸς τῆς ἀπωλείας ὁ ἀντικείμενος"; τὸ γὰρ τοὺς κακοὺς εὐημερεῖν καὶ διαπράττεσθαι ταῦτα καὶ χρονίζειν καὶ ἰσχύειν, καὶ τοὺς καλοὺς θλίβεσθαι καὶ λεηλατεῖσθαι, εἰς φρίκην με ἄγει τοῦ πλησιάζειν ἐκεῖνον.

Ο ΕΠΙΣΚ. Μάλιστα μὲν οὖν, συνετώτατε, ἐγγύς ἐστιν τὸ τέλος, κατὰ τὸν εἰπόντα· "Παιδία, ἐσχάτη ὥρα ἐστίν," καὶ κατὰ τό· "Ἐξῆλθεν δὲ ὁ οἰκοδεσπότης περὶ ὥραν ἑνδεκάτην μισθώσασθαι ἐργάτας εἰς τὸν ἀμπελῶνα"· ἡ δὲ ἐσχάτη τῶν δώδεκα ἔστιν ἡ τελευταία,—εἰ δὲ πρὸ τετρακοσίων ἐτῶν εἴρηται παρὰ τοῦ ἀποστόλου ἐσχάτη, πολλῷ μᾶλλον νῦν διὰ πάντα. ἔπειτα δὲ ἀπ' ἀρχῆς ἐστι ταῦτα κατὰ συγχώρησιν τοῦ Κυρίου εἰς γυμνάσιον τῶν ἁγίων, ἐξαιτοῦντος αὐτοὺς τοῦ διαβόλου, καθὼς λέγει ὁ σωτήριος λόγος· "Σίμων, Σίμων, ἐξῃτήσατο ὑμᾶς ὁ Σατανᾶς σινιάσαι ὡς τὸν σῖτον· ἐγὼ δὲ ἐδεήθην περὶ σοῦ, ἵνα μὴ ἐκλίπῃ ἡ πίστις σου." καὶ οὐ πάντως περὶ μόνου Πέτρου δεδέηται Ἰησοῦς, ἀλλὰ περὶ πάντων τῶν τὴν Πέτρου πίστιν ἐχόντων, οὐδὲν ἕτερον αἰνισσομένου τοῦ κοσκίνου ἢ τὸν περίγειον κύκλον ἡδονῶν καὶ ὀδυνῶν πεπληρωμένον, δι' ὧν ὡς δι' ὀπῶν ἐκπίπτουσιν οἱ γεώδεις ἀπὸ τοῦ τροφίμου σίτου ἐπὶ τὸν Ἅδην, ὡς ἀπὸ τρυπημάτων διαχωριζόμενοι· τῶν μὲν διαῤῥεόντων ὡς

1 Διαστροφῶν *H. R.* 2 ἐπειδὴ καὶ *pro* ἐπῄνει...καὶ *leg. H. R.* ἐθαύμαζε *edd.* ἐθαύμαζον *H. R.* 3 ἐξορισθῆσιν *H. R.* 4 τὸν Τοιάνων *H. R.* 5 Κολωνείας *edd.* Κολωνίας *M. H. R.* τεσσαρακοστὸν ὄγδοον *H. R.* 6 Σαραπίωνα *correxi.* Σαραπίονα *M.* Σεραπίωνα *H. R. edd.* τεσσαρακοστὸν πέμπτον *H. R. Mig.* 7 ἔτος *om. H. R.* 8 ἐννεὸς *H. R.* ἐπὶ πολὺ *H. R.* ἐπιπολὺ *M. edd.* Θεόδωρος, σίων τὴν [τὸν *hab. H.*] κεφαλὴν εἶπεν *H. R.* εἶπε *Mont. Ben. Mig.* 9 Ο ΔΙΑΚ. *add. edd.* ἄρα *H. R. Mig.* ἆρα *M. Big. Mont. Ben.* 11 λοιπῶν *H. R.* 12 ἀπωλίας *H. R.* 15 ἐστι *Mont. Ben. Mig.* 17 Ἐξῆλθε *Ben. Mig.* 19 ἐστὶν *Mig.* 24 τοῦ *ante* σινιάσαι *add. edd.* σινιάσαι *Ben. Mig.* σινιᾶσαι *M. Big. Mont.*

δι' ὀπῆς τῆς γαστριμαργίας, "ὧν ὁ Θεὸς ἡ κοιλία"· τῶν δὲ διὰ φιληδονίας, περὶ ὧν ὁ προφήτης λέγει· "Πνεύματι πορνείας, ἐπλανήθησαν" ("οὔτε" γὰρ "πόρνοι, οὔτε μοιχοί, οὔτε μαλακοί, βασιλείαν Θεοῦ οὐ κληρονομήσουσι")· τῶν δὲ διὰ φιλαργυρίας, ὅσοι τὴν τῆς εἰδωλολατρείας ὁμόζυγον ἐμνηστεύσαντο· τῶν δὲ δι' ὀργῆς καὶ θυμοῦ, ὅσοι τὸ θηριῶδες σκότος ἠγάπησαν, περὶ ὧν Ἰωάννης φησίν· "Ὁ μισῶν τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν σκοτίᾳ ἐστὶν ἕως ἄρτι" ("Ὀργὴ" γάρ, φησιν ὁ παροιμιαστής, "ἀπόλλυσι καὶ φρονίμους")· τῶν δὲ δι' ἀκηδίας καὶ λήθης, μὴ προσκαρτερούντων τῇ ἀγρυπνίᾳ τῆς μνήμης καὶ δεομένων τό, "Ἐνύσταξεν ἡ ψυχή μου ἀπὸ ἀκηδίας" (οὓς ταλανίζων ὁ λόγος φησίν· "Οὐαὶ ὑμῖν τοῖς ἀπολελωκόσι τὴν ὑπομονήν· καὶ τί ποιήσετε ὅταν ἐπισκέψηται ὁ Κύριος;")· ἄλλων δι' εὐδοξίας ἀλόγου, περὶ ὧν ὁ ᾠδικὸς προανεφώνει· "Ὅτι διεσκόρπισεν ὁ Θεὸς ὀστᾶ ἀνθρωπαρέσκων"· ἑτέρων δι' ἀλαζονείας ἢ τύφου, ὅ ἐστιν ὑπεροψία, οὓς μέμφεται ὁ προφήτης ὡς λιποτάκτας· "Ὑπερήφανοι παρηνόμουν ἕως σφόδρα· ἀπὸ δὲ τοῦ νόμου σου οὐκ ἐξέκλινα." ἑκάστῃ δὲ τούτων τῶν κακιῶν παρέπονται πλείους· τῷ τύφῳ ὁ φθόνος, τῇ πλεονεξίᾳ τὸ μῖσος καὶ ἀνελευθερία καὶ ψεῦδος, τῷ θυμῷ ὀργὴ ἢ μῆνις, αἱ ὕβρεις, οἱ φόνοι, τῇ πορνείᾳ ἡ λήθη, ἡ ἀφοβία, ὁ ὄκνος, ἡ ἀζηλία, ἡ ἀνόνητος ἀγρυπνία, τῇ κενοδοξίᾳ αἱ πολυπραγμονίαι, δωροδοκίαι, φαντασίαι, ὑποκρίσεις, προσωποληψίαι, φενακισμοί, τῇ ὑπερηφανίᾳ αἱ ἀπόνοιαι, αἱ ἀσπλαγχνίαι, ἀνοσιουργίαι, ἐκστάσεις φρενῶν, καὶ ἄλλῃ ἄλλαι (ἵνα μὴ πλείους εἴπω, φορτίζων τὸν λόγον, εὐαποδείκτου ὄντος τοῦ εἰρημένου). τούτων ἑκάστῃ τῶν κακιῶν ὁ Θεὸς ἀντίδικον ἔταξεν ἀρετήν· ὡς τῇ λαγνείᾳ τὴν σωφροσύνην, τῇ λαιμαργίᾳ τὴν ἐγκράτειαν, τῇ πλεονεξίᾳ τὴν δικαιοσύνην, τῇ ὀργῇ τὴν πραΰτητα, τῇ λύπῃ τὴν χαράν, τῇ λήθῃ τὴν μνήμην, τῇ ἀκηδίᾳ τὴν ὑπομονήν, τῇ ἀφροσύνῃ τὴν φρόνησιν, τῇ δειλίᾳ τὴν ἀνδρείαν, τῇ κενοδοξίᾳ τὴν ταπεινοφροσύνην, καὶ ἄλλῃ ἄλλην· πάσαις δὲ τὴν θείαν Γραφήν. μόνῳ δὲ τῷ τύφῳ οὐκ ἔδωκεν ἀρετὴν ἀντικειμένην διὰ τὴν ὑπερβάλλουσαν κακίαν, ἑαυτὸν αὐτῇ φυλάξας, καθὼς εἴρηκεν· "Ὁ Θεὸς ὑπερηφάνοις ἀντιτάσσεται." ὡς ὁ αὐτὸς ἱκετεύει προφήτης, λέγων· "Ἔπαρον τὰς χεῖράς σου ἐπὶ τὰς ὑπερηφανίας αὐτῶν εἰς τέλος"· καὶ πάλιν, "Ἀπόδος ἀνταπόδοσιν τοῖς ὑπερηφάνοις." καὶ ὥσπερ

13 ἄλλων *edd.* ἄλλον *M.* 15 ἑτέρων *edd.* ἕτερον *M* 20 φόνοι *con. Mre.* φθόνοι *M. edd.* 34 Ἔταρον *Big. Mont.*

"ἀπὸ τοῦ καρποῦ τὸ δένδρον γνωρίζεται" (ὡς ὁ Κύριος εἶπεν· "Ἐκ τῶν καρπῶν αὐτῶν ἐπιγνώσεσθε αὐτούς"), οὕτως ἕκαστος τῶν ἀνθρώπων, εἴτε ὄντων ἁγίων εἴτε καὶ λεγομένων. οὕτω δὲ πάντοτέ εἰσιν αἱ τῶν κακῶν ἄσειστοι εὐημερίαι, τοῦ Θεοῦ ἐπ' αὐτοῖς μακροθυμοῦντος. τοῦτο γὰρ αὐτῷ πρέπει, ὡς τοὺς ἁγίους αὐτὸ τοῦτο ἐκ προσώπου τῶν θλιβομένων προαναφωνεῖν, εἰς ἡμῶν τῶν νῦν πασχόντων παράκλησιν. πρῶτος ὁ τῆς ὑπομονῆς υἱὸς Ἰώβ, τί φησι μετὰ πολλά;—"Τί γάρ; μὴ ἐξ ἀνθρώπου ἡ ἔλεγξίς μου" (τὸ ἄμεμπτον αἰνιττόμενος); ἢ διὰ τί οὐ θυμωθήσομαι; εἰσβλέψαντες εἰς ἐμὲ θαυμάσατε, χεῖρα θέντες ἐπὶ σιαγόνι. ἐάν τε γὰρ μνησθῶ, ἐσπούδακα, ἔχουσι δέ μου τὰς σάρκας ὀδύναι. διὰ τί ἀσεβεῖς ζῶσι, πεπαλαίωνται δὲ ἐν πλούτῳ; ὁ σπόρος αὐτῶν κατὰ ψυχήν, τὰ δὲ τέκνα αὐτῶν ἐν ὀφθαλμοῖς. οἱ οἶκοι αὐτῶν εὐθηνοῦσιν, φόβος δὲ οὐδαμοῦ, μάστιξ Κυρίου οὐκ ἔστιν ἐπ' αὐτούς. ἡ βοῦς αὐτῶν οὐκ ὠμοτόκησεν, διεσώθη δὲ ἀπὸ καύματος, ἐν γαστρὶ ἔχουσα οὐκ ἔσφαλεν. μένουσι δὲ ὥσπερ πρόβατα αἰώνια, τὰ δὲ παιδία αὐτῶν προσπαίζουσιν· ἀναλαβόντα ψαλτήριον καὶ κιθάραν καὶ εὐφραίνονται φωνῇ ψαλμοῦ. συνετέλεσαν ἐν ἀγαθοῖς τὴν ζωὴν αὐτῶν, ἐν δὲ τῇ ἀναπαύσει τοῦ Ἅδου ἐκοιμήθησαν. λέγει δὲ τῷ Κυρίῳ· "Ἀπόστα ἀπ' ἐμοῦ, τὰς ὁδούς σου εἰδέναι οὐ βούλομαι." τούτῳ συνῳδὰ ὁ ἀνεξίκακος, καὶ τῶν θείων ἄστης κριμάτων, κατὰ τό, "Ἔλεον καὶ κρίσιν ᾄσομαί σοι, Κύριε," Δαυείδ φησιν· "Ὡς ἀγαθὸς ὁ Θεὸς τῷ Ἰσραήλ, τοῖς εὐθέσι τῇ καρδίᾳ. ἐμοῦ δὲ παρὰ μικρὸν ἐσαλεύθησαν οἱ πόδες, παρ' ὀλίγον ἐξεχύθη τὰ διαβήματά μου." διὰ τί; "ὅτι ἐζήλωσα ἐπὶ τοῖς ἀνόμοις, εἰρήνην ἁμαρτωλῶν θεωρῶν." καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν τὸν πλοῦτον αὐτῶν διαβάλλων, λέγει· "Οἱ βόες αὐτῶν παχεῖς· τὰ πρόβατα αὐτῶν πολυτόκα,

4 ἀνθρώπων *post* κακῶν *add. A.* 4–5 ἐπ' αὐτοῖς *om. A.* 5 τοῦτο...πρέπει *om. A.* καὶ *post* ὡς *add. A.* 6 αὐτὸ τοῦτο *om. A.* 7 τῶν νῦν *om. A.* 7–11 καὶ πρῶτος μὲν Ἰὼβ λέγει *pro* πρῶτος...ἐσπούδακα *leg. A.* 12 διατί δὲ *Ai* 12–13 ἐν...αὐτῶν (*post* σπόρος) *in S. Anastasii operum editione sec. Mig.* 14 οἶκοι *edd. A.* οἴκοι *M.* εὐθηνοῦσι *A.* δὲ *om. A.* 15 ὠμοτόκησε *A.* 16 καὶ *ante* οὐκ *add. A.* ἔσφαλε *A.* 18 ἀναλαβόντες *A.* καὶ *post* κιθάραν *om. A.* 19 τῇ *om. A.* 20 τοῦ *et* τῷ *om. A.* 21 τὰς *om. edd. A.* καὶ *pro* τὰς *leg. Big. Mont.* 21–23 δεύτερος δὲ ὁ Δαβὶδ φησιν *pro* τούτῳ...φησιν *leg. A.* 22 ἄστης *correxi.* ἄστης *M. Big. Mont.* ᾄστης *Ben. Mig.* 23 Δαυεὶδ *correxi.* Δαυὶδ *M. edd.* Δαβὶδ *A.* 24 τοῦ *pro* τῷ *leg. A.* 26 διὰ τί *om. A.* 27–*p.* 135, *l.* 6 καὶ πάλιν· ὧν τὸ στόμα ἐλάλησε ματαιότητα, καὶ ἡ δεξιὰ αὐτῶν δεξιὰ ἀδικίας· ὧν υἱοὶ αὐτῶν ὡς νεόφυτα ἐν τῇ νεότητ

πληθύνοντα ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν· τὰ ταμεῖα αὐτῶν πλήρη, ἐξερευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο· αἱ θυγατέρες αὐτῶν κεκαλλωπισμέναι, περικεκοσμημέναι ὡς ὁμοίωμα ναοῦ." ἀλλὰ καὶ τὴν κακὴν αὐτῶν ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην θαυμάζων, ἐπιφέρει· "Οὐκ ἔστι κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν, οὐδὲ κατάπτωμα φραγμοῦ ἐν τοῖς οἴκοις αὐτῶν." εἶτα τὴν τῶν πολλῶν διαβάλλων διεφθαρμένην δόξαν, φησίν· "Ἐμακάρισαν τὸν λαόν, ᾧ ταῦτά ἐστιν." καὶ ἐπιφέρει· "Μακάριος ὁ λαὸς οὗ Κύριος ὁ Θεὸς Ἰακὼβ βοηθὸς αὐτοῦ." καὶ ἵνα μὴ μέχρι τούτου στήσας τὰς μαρτυρίας, ἐπικίνδυνον ἀποδείξω τῇ ἀτελείᾳ τὸν λόγον. ἄκουε πάλιν μετὰ στερνοκτυπίας τινὸς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις τὸν Ἀμβακοὺμ ἀποδυσφοροῦντα καὶ λέγοντα· "Ἕως πότε, Κύριε, κεκράξομαι ἀδικούμενος, καὶ οὐ μὴ εἰσακούσῃς;" ἰδίας γὰρ ἀδικίας τὰς τοῦ πλησίον ὠνόμαζεν. καὶ φιλάδελφος ὢν ἐπιφέρει· "Βοήσομαι πρὸς σέ, καὶ οὐ μὴ σώσῃς; ἵνα τί μοι ἔδειξας κόπους καὶ πόνους ἐπιβλέπειν, ἐπὶ ταλαιπωρίαν καὶ ἀσέβειαν; ἐξ ἐναντίας μου γέγονεν κρίσις, καὶ ὁ κριτὴς λαμβάνει· διὰ τοῦτο διεσκέδασται νόμος, καὶ οὐ διεξάγεται εἰς τέλος κρῖμα, ὅτι ὁ ἀσεβὴς καταδυναστεύει τὸν δίκαιον." τῷ αὐτῷ πνεύματι ὁ συμπαθέστατος τῶν ἁγίων Ἱερεμίας, ἐπαπορῶν ὑπὲρ ἄλλων, βοᾷ· "Δίκαιος εἶ, Κύριε, ὅτι ἀπολογήσομαι πρὸς σέ· πλὴν κρίματα λαλήσω πρὸς σέ, Κύριε. τί ὁδὸς ἀσεβῶν εὐοδοῦται; εὐθήνησαν πάντες οἱ ἀθετοῦντες ἀθετήματα; ἐφύτευσας αὐτοὺς καὶ ἐρρίζωθησαν" (ἀντὶ τοῦ, "ἀκωλύτως διάγουσι"), "καὶ ἐποίησαν καρπόν" (οὐ πάντως πνεύματος)· "ἐγγὺς εἶ τοῦ στόματος αὐτῶν, καὶ πόρρω ἀπὸ τῶν νεφρῶν αὐτῶν." ἄντικρυς δὲ ἰσοδυναμοῦντα τούτοις ὁ σοφὸς Σοφονίας ὁ προφήτης, ὡς κακηγόρους τοὺς ἀνθρώπους

αὐτῶν ἱδρυμένα· αἱ θυγατέρες αὐτῶν κεκαλλωπισμέναι, περικεκοσμημέναι, ὡς ὁμοίωμα ναοῦ. τὰ ταμιεῖα αὐτῶν πλήρη, ἐξερευγόμενα ἐκ τούτου εἰς τοῦτο. τὰ πρόβατα αὐτῶν πολύτοκα, πληθύνονται ἐν ταῖς ἐξόδοις αὐτῶν· οἱ βόες αὐτῶν παχεῖς. οὐκ ἔστι κατάπτωμα φραγμοῦ, οὐδὲ διέξοδος, οὐδὲ κραυγὴ ἐν ταῖς πλατείαις αὐτῶν *pro* καὶ...αὐτῶν *leg. A.* 6–12 τρίτος δὲ ὁ Ἀββακούμ φησι *pro* εἶτα...λέγοντα *leg. A.* 11 Ἀμβακοὺμ *correxi.* Ἀμβακοὺμ *M. edd.* 13 πρὸς σὲ *post* κεκράξομαι *add. A.* εἰσακούσῃς *A.* εἰσακούσῃ *M. edd.* 13–15 ἰδίας...σώσῃς *om. A.* 15 ἵνατί *Ben. Mig.* ὑπέδειξας *A.* 16 ἐπὶ *om. A.* 17 γέγονε *Ben. Mig.* 19–21 τέταρτος Ἱερεμίας φησί *pro* τῷ...σέ *leg. A.* 20 Ἱερεμίας *correxi.* Ἰηρεμίας *M.* Ἱερεμίας *edd.* 22 ὅτι *ante* ὁδὸς *add. A.* 24 ἀντὶ...διάγουσι *om. A.* 25 οὐ...πνεύματος *om. A.* σὺ *post* εἶ *add. A.* 26–*p.* 136, *l.* 2 πέμπτος Μαλαχίας πρὸς τοὺς πρόνοιαν τοῦ Θεοῦ μεμφομένους, καὶ τοὺς ἀγίους ταλανίζοντας, ἐκ προσώπου τοῦ Θεοῦ φησιν *pro* ἄντικρυς ...φησίν *leg. A.*

διαβάλλων, ὡς τὴν πρόνοιαν μεμφομένους καὶ τοὺς ἁγίους ταλανίζοντας, ἐκ προσώπου Κυρίου φησίν· "'Εβαρύνατε ἐπ' ἐμὲ τοὺς λόγους ὑμῶν,' λέγει Κύριος, καὶ εἴπατε· 'Εν τίνι κατελαλήσαμεν κατὰ σοῦ;' εἴπατε, 'Μάταιος ὁ δουλεύων Θεῷ, καὶ τί πλέον ὅτι ἐφυλάξαμεν τὰ προστάγματα αὐτοῦ, καὶ διότι ἐπορεύθημεν ἱκέται πρὸ προσώπου Κυρίου Παντοκράτορος; καὶ νῦν ἡμεῖς μακαρίζομεν ἀλλοτρίους, καὶ ἀνοικοδομοῦνται πάντες ποιοῦντες ἀνομήματα, καὶ ἀντέστησαν Θεῷ, καὶ ἐσώθησαν.' ταῦτα κατελάλησαν οἱ φοβούμενοι τὸν Κύριον, ἕκαστος πρὸς τὸν πλησίον αὐτοῦ." οἷς τὰ αὐτὰ ἐπιφέρει ὁ κήρυξ τῆς εὐσεβείας, Παῦλος· "Πονηροὶ δὲ ἄνθρωποι καὶ γόητες προκόψουσιν ἐπὶ τὸ χεῖρον, πλανῶντες καὶ πλανώμενοι." εἶτα τὴν εὐτέλειαν τῶν ἁγίων σημαίνει, λέγων· "Δοκῶ γάρ, ὅτι ὁ Θεὸς ἡμᾶς τοὺς ἀποστόλους ἐσχάτους ἀπέδειξεν ὡς ἐπιθανατίους· ὅτι θέατρον ἐγενήθημεν τῷ κόσμῳ καὶ ἀγγέλοις καὶ ἀνθρώποις. μέχρι γὰρ τῆς ἄρτι ὥρας καὶ πεινῶμεν καὶ διψῶμεν καὶ γυμνητεύομεν καὶ κολαφιζόμεθα καὶ ἀστατοῦμεν καὶ κοπιῶμεν, ἐργαζόμενοι ταῖς ἰδίαις χερσίν" (τὰς σωματικὰς καταλέγων ταλαιπωρίας)· "λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν· διωκόμενοι ἀνεχόμεθα· βλασφημούμενοι παρακαλοῦμεν· ὡς περικαθάρματα τοῦ κόσμου ἐγενήθημεν, πάντων περίψημα ἕως ἄρτι"· τοῦ ἀγαθοῦ καὶ δικαίου Θεοῦ κατὰ τινὰς ἀπορρήτους λόγους, σταδίου δίκην, τὸν κόσμον ἐκτείνοντος καὶ αὐτεξουσίους ἡμᾶς ποιήσαντος, ἵνα οἰκείᾳ αἱρέσι τοῖς πράγμασιν ἐπιβάλλοντες δικαίας τὰς εὐθύνας παράσχωμεν, καθὼς ὁ νόμος λέγει· "Τέθεικα πρὸ προσώπου σου τὴν ζωὴν καὶ τὸν θάνατον, ἔκλεξαι ὃ θέλεις." διὰ τί δὲ τέθεικεν, οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ τὸ λέγειν, πλὴν ὅτι τέθεικεν. οὐ γὰρ σοφὸν ἦν τὸ ἀτρέπτους ἡμᾶς γενέσθαι, ἄθλων οὐ προκειμένων, καὶ γνώμης [οὐ] κατορθούσης, μόνῳ τῷ θείῳ καὶ ἀϊδίῳ προσαρμόζοντος τοῦ ἀτρέπτου.

3–4 κατελαλήσαμέν σου *A.* 5 καὶ *om. A.* 6 ἀπὸ *pro* πρὸ *leg. edd.* 7 οἳ ποιοῦνται *pro* ποιοῦντες *leg. A.* 8 ἄνομα *A.* 9 μὴ *ante* φοβούμενοι *add. A.* 10 καὶ πάλιν· Ὦ οἱ παροξύνοντες τὸν Θεὸν ἐν τοῖς λόγοις ὑμῶν, καὶ εἴπατε, Ἐν τίνι παρωξύναμεν αὐτόν; ἐν τῷ λέγειν ὑμᾶς· Πᾶς ποιῶν πονηρὰ, καλὸς ἐνώπιον Κυρίου, καὶ ἐν αὐτοῖς αὐτὸς εὐδόκησε. καὶ ποῦ ἐστιν ὁ Θεὸς τῆς δικαιοσύνης; *post* αὐτοῦ *add. A.* 10–11 λέγει δὲ καὶ ὁ θεῖος Ἀπόστολος, ὅτι *pro* οἷς...Παῦλος *leg. A.* 11 δὲ *om. A.* 12 μὴ τοίνυν μήτε τούτους μακαρίσῃς, διὰ τὴν ἐνταῦθα εὐημερίαν· ἀλλὰ δάκρυσον διὰ τὴν μέλλουσαν τιμωρίαν· μήτε τοὺς δικαίους ταλανίσῃς διὰ τὴν ἐνταῦθα πενίαν, ἀλλὰ μακάρισον διὰ τὸν μέλλοντα πλοῦτον *post* πλανώμενοι *add. A.* 14 ἐπέδειξεν *Mont. Ben. Mig.* 28 οὐ *sec. Mre.* 29 προσαρμόσαντος *edd.*

Ο ΔΙΑΚ. Εὖ γε καὶ φιλοσόφως ὑπήντησας, πάτερ, ὀμματώσας τὴν ψυχὴν τῶν παρόντων ἐν τούτοις ἀεὶ προσκοπτόντων διὰ Γραφῶν ἀπειρίαν· καὶ ὅτι γυμνάσιον ὑπέστη διὰ μακρῶν τῶν χρόνων ἡ ἐκκλησία, ἀναδείξασα τοὺς ἑαυτῆς στεφανίτας, ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας, οὐ δωρεὰν ἐν τοῖς ὀπίσω χρόνοις Χριστοῦ σάρκας καταφαγόντας. λυπεῖ δὲ ἡμᾶς ἡ ὑμῶν ἀκαταστασία καὶ ἡ τῶν ἐκκλησιῶν κατάλυσις.

Ο ΕΠΙΣΚ. Θαυμάζω σου, ἀνδρῶν τιμιώτατε Θεόδωρε, τοῦ τὸ πολλοστὸν τὴν ὠφέλειαν ὁμολογοῦντος καὶ αὖθις τὰ ἐναντία λαλοῦντος. μακαρίζων γὰρ ὡς στεφανίτας ταλανίζεις ὡς ἐκπεσόντας, ἐπειδὴ τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἐστερήμεθα τόπων. ὅμοιον δέ μοι πάσχεις τῶν τὰ Ὀλύμπια θεωρούντων ἀγροίκων· ἐκεῖνοι γὰρ κεχήνασι μὲν πρὸς τὰ βραβεῖα ἡδέως, δακρύουσι δὲ πρὸς τὰς πληγὰς τῶν ἀγωνιζομένων οἰκτρῶς. ἐμοὶ δὲ ἄμεινόν ἐστι φάραγγας καὶ νάπας καὶ πελάγη διώκειν μετὰ τῆς ἀληθείας, ἢ πολλὴν ἔχοντα δόξαν τῆς νῦν νομιζομένης εὐημερίας ὑποκεῖσθαι τῷ ψεύδει. ἀλήθειαν μὲν γὰρ ἔχων, ἔξω τὰ πάντα· αὐτῆς γὰρ δοῦλα τὰ πάντα· ψεῦδος δὲ κεκτημένος, οὐδ' ἐμαυτόν, ἐκείνης <μὴ> ὑπάρχων. ἔχων δὲ τὴν ἀλήθειαν, οὐχ ἁπλῶς αὐτὴν βούλομαι ἔχειν, ὡς δέσποιναν ἢ δούλην ἢ γείτονα, ἀλλ' ὡς ἀδελφήν· ἂν δὲ ᾖ δυνατόν, καὶ ὡς ὁμόζυγον, τῆς ἡδονῆς αὐτῆς ἀπολαύων καὶ μετὰ ταῦτα κληρονομῶν, ὡς ἰδίαν γυναῖκα. θυγάτηρ γάρ ἐστι τῆς ὄντως ἀληθείας, ἧς γαμβρὸς ὁ σπουδαῖος. ὁ γὰρ ταύτην ἔχων σφριγᾷ, ἀνηβᾷ, ἀγήρως ἐστὶ καὶ ἀμάραντος, θερμότερον πυρὸς ἔχων τὸν ζῆλον, ὀξύτερον ξίφους τὸν λόγον, κουφότερον ἀετοῦ τὸν βίον, ἀόκνως τρέχει, καθάπερ πρὸς οἰκουρὸν

6 σαρκὸς *edd.* 8 σου *edd. C.* σε *B. E. L. M. P. V.* Θεόδωρε *om. B. C. E. L. P. V.* τοῦ τὸ *edd.* τοῦτο *B. E. L. M. P. V.* τοῦ *C.* 8–9 τὸ πολλοστὸν *om. C.* 9 ὀφέλειαν *P. V.* 10 στεφανήτας *E. L. P. V.* 11 τόπων *M. edd.* τοίχων *B. C. E. L. P. V.* ὅμοια *B. C. E. L. V.* 12 θεορούντων *L.* 13 μὲν *ante* γὰρ *add. C.* 14 ἀγωνηζομένων *L.* οἰκτρῶς *E.* οἰκτρός *L.* οἰκτρος *V.* 15 διώκην *E. L. V.* 17 τὸ *pro* τῷ *L.* ἔξω *B. E. L. P. V.* 18 οὐδὲ *B. C. E. L. P. V.* ἐμαυτῷ *V.* 19 μὴ *add. B. C. E. L. P. V. edd.* οὐκ *P.* 20 βούλομαι *om. P.* ἔχην *E. L.* 21 ᾖ *B. C. M. edd.* εἶ *E. L. P. V.* ὡς *om. B. C. E. L. P. V.* καὶ *ante* τῆς *add. V.* 22 ἀπολαύειν *B. C. E. L. V.* κληρονόμον *B. C. E. L. V.* 23 ἐστιν *E. L. V.* 24 σφριγᾷ *B. C. E. L. P. V.* σφραγῖδα *M. edd.* ἄγηρός *B. E. L. P. V'.* ἄγιρός *V.* ἐστιν *E. L. P. V.* 25 τὸν *ante* ζῆλον *om. B. C. E. L. P. V.* κουφώτερον *E. L. P. V.* 26 ἄοκνος *B. C. E. L.*

μητέρα, <πρὸς> τὴν τῶν Γραφῶν μελέτην· ἀνθεῖ διηνεκῶς τῇ ἀλυπίᾳ, οὐ κεκράτηται φόβῳ, γαυριᾷ τῇ ἀδειλίᾳ, κορυβαντιᾷ τῷ ἐνθουσιασμῷ, οὐ μισεῖ οὐδένα, οἰκτείρει τοὺς κακῶς τῷ βίῳ χρωμένους, μακαρίζει τοὺς ἰδιοπραγοῦντας μετὰ τῆς αὐταρκείας, λυπεῖται τὴν τοῦ Πνεύματος λύπην ἐπὶ τῇ τῶν ἱερατικῶν ἀμελείᾳ, περὶ ὧν εἶπεν <ὁ ἀπόστολος>· "Καὶ μὴ λυπεῖτε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον, ἐν ᾧ ἐσφραγίσθητε εἰς ἡμέραν ἀπολυτρώσεως." λυπεῖ δὲ τὸ Πνεῦμα ὁ διδοὺς αὐτῷ νῶτα τῇ ἀμελείᾳ. καὶ (τί γὰρ τὸ ὅλον;) τελευτᾷ μετὰ παῤῥησίας οὐδένα λυπήσας πλὴν τῶν δαιμόνων, καὶ ὅσοι γείτονες τούτων. χρόνος αὐτῷ περιττεύει· οὐκ ἐκαπήλευσεν τὰς ἡμέρας ἐν κακουργίαις. ἐδιπλασίασεν τὸ δεδομένον χρῆμα καὶ τόκους ἀγαθῶν ἔργων προέπεμψεν, ἐν ὀλίγῳ καιρῷ πληρώσας πολυχρόνια χρέη. διαθήκην ὕλης οὐ γράφει, ζῶν καὶ φρονῶν αὐτὴν κατεπάλαισεν. θάνατος ἔκρουσεν τὴν τοῦ σαρκίου θύραν; πρὶν αὐτὸν ἰδεῖν ἔξωθεν ὄντα, βοᾷ, "Ἀπέλθωμεν ἐντεῦθεν," ἐπιψάλλων· "Οἴμοι ὅτι ἡ παροικία μου ἐμακρύνθη." καὶ εἰ μὴ διὰ τὸν πέμψαντα Δεσπότην, αὐτῷ ἂν περιέθηκε δίκας εἰσπράττων, ὅτι σχολαιότερον ἦλθεν. ἀσμενίζει δὲ τελευταῖον ἀπαλλαγεὶς τοῦ πολυπαθοῦς σαρκίου, ὡς ξενιδίου σαθροῦ, ἀπειλοῦντος πτῶσιν· ὤρθωσεν τὸ οὖς πρὸς τὸν λέγοντα,

1 πρὸς *add. C.* τῇ...μελέτῃ *B. E. L. V.* τὴν *om. Big. Mont. Ben.* ἀνθῇ *E. L. V.* 2 ἀδειλίᾳ...ἀλυπίᾳ *P.* 3 κακῶς *post* βίῳ *leg. V.* 4 χρομένους *E. L. V.* αὐταρκίας *E. L. P. V.* 5 λυπεῖτε *V.* τῇ...λύπῃ *C.* τοῦ *om. Big.* τὴν *pro* τῇ *leg. V.* 6 εἶπερ *B. E. L. sed* εἶπεν *in marg. hab. B.* ὁ ἀπόστολος *add. B. C. E. L. P. V. edd.* λυπῆτε *B.* λυπῆται *E. L. V.* 6–7 τὸ Ἅγιον *M. edd.* τοῦ Θεοῦ *B. C. E. L. P. V.* 7 ἐσσφραγίσθητε *V.* ἀπὸ λυτρώσεως *E.* 9 μηδένα *P.* 9–11 *Codex Vaticanus* (*V*), *multum mutilus, legit sic:* πλὴν τῶν δαιμόνω...γείτονες τούτων. χρο...αὐτῶ περιττ...πήλευσε τὰς ἡμέρας ἐν κακουργίαις· ἐδιπλ...ασε τὸ, κτλ. 10 γήτονες *L.* τούτων *B. C. E. G. L. P. V.* αὐτῶν *M. edd.* ἐκαπήλευσε *B. C. E. G. L. P.* (*V.*) *Ben. Mig.* 11 ἐδιπλασίασε *B. C. E. G. L. P.* (*V.*) *Ben. Mig.* 12 χρῆμα *G. M. P. edd.* χάρισμα *B. C. E. L. V.* καιρῷ *G. M. edd.* χρόνῳ *B. C. E. L. P. V.* 13 πρηρώσας *B.* χρέη *B. C. E. G. L. M'. P.* χρέει *V.* ἔτη *M. edd.* διαθήκης ὕλην *B. C. E. L. V.* γράφων *B. C. E. L. P. V.* ζῶν *om. P.* γὰρ *ante* καὶ *add. B. C. E. L. V.* 14 κατεπάλαισεν *M. edd.* κατέπλασεν *P.* κατέλειπεν *V.* κατέλειπε *G.* κατέλειπας *B. E. L.* καταλέλειπας *C.* ἔκρουσε *B. C. E. G. L. P. V. Ben. Mig.* 15 καὶ *ante* πρὶν *add. G.* ἰδεῖν *C. G. edd.* ἴδη *B. M.* ἴδει *E. L. P. V.* ἀπέλθω μὲν *B.* 16 οἴ μοι *E. L.* 17 ἡ *pro* εἰ *leg. B. E. L.* Δεσπότην *om. G.* ἂν αὐτῷ *B. C. E. G. L. P. V.* 18 σχολαιότερον *C. M. edd.* σχολαίτερον *G.* σχολεώτερον *P. V.* χολεώτερον *B. E. L.* τελευτέον *B. E. L. P. V.* 19 ξενιδί... *V. qui sic desinit.* ανιδίου *in marg. hab. B.* 20 καὶ *post* σαθροῦ *add. G.* ὤρθωσε *B. C. E. G. L. P. Ben. Mig.* οὖς *C. L.* οὖς *B. E.* λόγον, τὸ *B. C. E. G. L. P.*

"Εὖ, δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστέ," ἀκουσόμενος καὶ τὰ ἑξῆς. ἔστω δέ σοι τεκμήριον τῶν λεγομένων ἡ τῶν λόγων πυκνότης· "ἐκ γὰρ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας λαλεῖ τὸ στόμα." ὁ δὲ τῷ ψεύδει συζῶν, βίον ἔχει τεταραγμένον, ποτὲ μὲν χαίρων ἀμέτρως ἐπὶ αὐξήσει ἀργυρίου ἢ δοξαρίου μικροῦ, ἢ πορνιδίου φιλίᾳ, ἢ ἐχθρῶν αὐτοῦ δυσημερίᾳ· ποτὲ δὲ λυπεῖται ἕως θανάτου, τὰς μεταβολὰς ὀνειροπολῶν καὶ τὰς ἀδηλίας, νύκτας ἔχει ἀΰπνους ἢ κακοΰπνους, ὑπονοεῖ ἐπιβουλὰς καὶ τῶν γνησίων, οὐ θαῤῥῶν οὐδὲ ἑαυτῷ, ἀπιστῶν τοῖς πᾶσιν ὡς ψεύσταις. τοιοῦτος αὐτὸς ὑπάρχων, δειλός ἐστιν ὡς λαγωός, θρασὺς ὡς χοῖρος, ψεύστης ὡς χαμαιλέων, ἀπατεὼν ὡς πέρδιξ, ἀνελεήμων ὡς λύκος, ἀνήμερος ὡς μῦς· ἐχθρὸς ἑαυτοῦ, ἀδιαλείπτως βάσκανος, ἐξ ἀνάγκης ἑαυτὸν τιμωρούμενος οὐκ αἰσθάνεται· κατ' ἄλλου γὰρ κακῶς λογιζόμενος, φθάνει πάσχων ὑφ' ἑαυτοῦ κακῶς. θάνατος ἔνυξε; πάντα δίδωσιν, ἵνα μικρὸν παραμείνῃ, φιλοζωῶν· τὸν δεδομένον αὐτῷ χρόνον ἐκαπήλευσεν εἰκῇ· τὸ δηνάριον πρὸς οἷς οὐκ ἐδίπλωσεν, οὐδὲ σῶον ἐφύλαξεν. τρέμει διηνεκῶς ὡς φύλλον, γηρᾶν οὐ βουλόμενος· ληροφρονῶν τὰ γερόντων ὑφίσταται, φοβεῖται τὸν θάνατον ὡς θεόν· Θεὸς παρ' αὐτῷ ὁ φαινόμενος κόσμος. καὶ τί γάρ; ὠχριᾷ, φρικιᾷ, ἀγωνιᾷ· προλαμβάνων τὴν τοῦ Θεοῦ κρίσιν, ἑαυτὸν τιμωρεῖται, τοῦ συνειδότος ἀνηλεῶς βασανίζοντος καὶ καθ' ἓν τῶν πλημμελημάτων ὑπομιμνήσκοντος, δεινότερα πάσχων

1 καὶ πιστέ *om. B. C. E. G. L. P.* ἀκουσάμενος *C. G.* ἑξῆς *E. L.* 2 πυκνώτης *P.* τοῦ *om. C.* 3 λαλῆ *E. L.* ψευδῆ *E. L.* 4 γὰρ *post* μὲν *add. C.* 5 πόρνη διαφιλία *B. E. L.* 6 αὐτῶν *B. C. E. L.* δυσημερείᾳ *B. E. L.* λυπῆται *E. L. P.* βουλὰς *B. C. E. L.* 7 ὀνειροπολλῶν *P.* ὀνειροποιῶν *B. E. L.* ἀδηλίας *B. C. E. L. edd.* ἀδειλίας *M.* δειλίας *P.* 8 ἑαυτοῦ *B. E. L. P.* 9 πᾶσι *B.* τοιούτως *B. E.* 10 δεῖλός *C.* δῆλός *E. L.* λαγοός *P.* τραχὺς ὡς χόρος *P.* χαμελέων *B. L.* 11 ἀπατεὼν *C. edd.* ἀπαταιὼν *B. M. P.* ἀπαταιῶν *E. L.* ἀνήμερος ὡς μῦς, ἀνελεήμων ὡς λύκος *B. C. E. L.* ἀνήμερος ὡς μῦς, ἀνελεήμων ὡς λύκος, ἀνήμερος ὡς ὗς *P.* 12 ἑαυτῷ *B. C. E. L.* ἀδιάληπτος *P.* 13 ἐσθάνεται *L.* 14 ἔνυξε *B. C. E. L. P. Ben. Mig.* ἤνοιξεν *M.* ἤνυξεν *Big. Mont.* 15 παραμείνει *E. L. P.* φιλοζωῶν *B.* 15–19 *Codex Berolinensis* (*B*), *multum mutilus, legit sic:* χρόνον ἐ...τὸ δινάριον πρὸς οἷς οὐκ ἐ...ἐφύλαξε. τρέμει διηνεκ...βουλόμενος ληροφρον...φοβεῖται τὸν θάνατον...κόσμος φαινόμενος, κτλ. 15 ἐκαπείλευσεν *E.* 16 δινάριον *B. E. L. P.* 17 ἐφύλαξε *B. C.* διεινεκῶς *L.* διηνεκεκῶς *P.* γηρᾶν *C. edd.* 18 ληροφρονόντα γερόντων ὑφίστατε (*B?*) *E. L.* φοβήται *E. L.* 19 Θεὸς *om. C.* κόσμος φαινόμενος *B. C. E. L. P.* ὀχριᾶ *P.* ὀχριᾶ *E. L.* 20 καὶ *ante* φρικιᾷ *add. B. C. E. L. P.* ἀγωνιᾷ *om. C.* 21 διὰ *post* τιμωρεῖται *add. B. C. E. L. P.* βασανίζων *B. C. E. L.* 21–22 ἓν πλημμέλημα *B. C. E. L.* 22 ὑπομιμνήσκοντος *M. edd.* ὑπομνήσκοντος *P.* ἑαυτὸν ὑπομνήσκων *B. E. L.* ἑαυτὸν ὑμομιμνήσκων *C.*

ἥπερ οἱ μαστιγούμενοι τὰ ἑαυτῶν σώματα ταῖς πληγαῖς. ὑποδύνει τὰς κατὰ καιρὸν δυναστείας δουλοπρεπῶς, κολακεύει τὸν κόσμον αἰσχρῶς, ἀντὶ ἑνὸς κυρίου μυρίους ἔχει δεσπότας, ἵνα μὴ τῇ ἀληθείᾳ δουλεύσῃ. ἐπίφοβος ἀσκεῖ εἶναι, φοβούμενος τοὺς πάντας. ταῦτα μέν σοι παρ' ἡμῶν κατὰ δύναμιν εἰρήσθω. καὶ εἴ τις ἀληθέστερον καὶ γλαφυρώτερον λέγων τὴν οὐθένειαν ἡμῶν διορθώσηται, καὶ τοῦτον ἡδέως ἀποδεξώμεθα ὡς διορθωτὴν καὶ φιλάδελφον καὶ τῷ Σωτῆρι εὐχαριστήσωμεν διὰ πάντα. πλὴν καὶ αὐτὸς ἀντίδος μοι τοῦ σκοποῦ τὴν γνῶσιν τῆς δυτικῆς συνόδου καὶ ἐπισφράγισαί μου τοὺς λόγους, εἴ γέ σοι συνήρεσαν, ὡς ἐπωφελῶς εἰρημένοι.

Μετὰ δὲ τὸ παύσασθαι τὸν διηγησάμενον εἶπεν ὁ Θεόδωρος ταῦτα·

<Ο ΔΙΑΚ.> Σοὶ μὲν τῷ διηγησαμένῳ ταῦτα "δῴη Κύριος ἔλεος εὑρεῖν ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ," καὶ ὅτι τῶν τοιούτων ἀπέστης τῆς κοινωνίας καὶ ὅτι ἡμῖν σαφῶς διηγήσω· μνησθείη δὲ Κύριος πάσης θυσίας τῆς Ἰωάννου, ὅτι ἕως θανάτου οὐ προέδωκεν τὴν παῤῥησίαν. ὁ δὲ σκοπὸς τῆς ἐκκλησίας Ῥωμαίων οὕτως ἐστίν, ἕως τέλους μὴ κοινωνῆσαι τοῖς ἀνατολικοῖς ἐπισκόποις, μάλιστα Θεοφίλῳ, ἕως ἂν δῷ Κύριος χώραν οἰκουμενικῆς συνόδου, ἰατρευούσης τὰ σεσηπότα μέλη τῶν ταῦτα ἐργασαμένων. εἰ γὰρ καὶ κεκοίμηται ὁ μακάριος Ἰωάννης, ἀλλ' ἐγρήγορεν ἡ ἀλήθεια, δι' ἣν ἡ ζήτησις ἔσται. τοῖς δὲ ταῦτα διαπραξαμένοις ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡδέως ἂν συνέτυχον κατὰ πρόσωπον, εἰπών· "Ποῦ ἡ ἱερωσύνη; ποῦ ἡ ὁσιότης; ποῦ τὸ ἥμερον καὶ κοινὸν τῆς φύσεως; ποῦ αἱ ἐντολαὶ τοῦ Σωτῆρος, τό, 'Ἐὰν προσφέρῃς τὸ δῶρόν σου, καὶ μνησθῇς ὅτι ἔχει τι κατὰ σοῦ ὁ ἀδελφός σου, ἄπελθε, πρῶτον διαλλάγηθι τῷ ἀδελφῷ σου, καὶ οὕτω πρόσφερε τὸ δῶρόν σου'· ποῦ τό, 'Ἐάν τίς σε ῥαπίσῃ ἐπὶ τὴν δεξιὰν σιαγόνα, στρέψον

1 ἥπερ *B. C. E. L. edd.* εἴπερ *M. P.* ἑαυτῶν *om. P.* 3 ἐσχρῶς *E. L.* 4 δουλεύσει *E. L. P.* εἶναι *M. P. edd.* ἀεὶ *B. C. E. L.* τὰ ὄκνον ἐμποιοῦντα τοῖς εἰσαγομένοις πρὸς μάθησιν· τρια εἰσὶν [εἰσὶ *B.*]· μῆκος [μικος *E. L.*] λόγου· ἀσάφια λέξεων· καὶ νοημάτων βάθος *post* πάντας *add. B. E. L.* 6 γλαφυρότερον *P.* οὐθενίαν *P.* 7 διωρθώσηται *P.* ἀποδεξόμεθα *Ben. Mig.* 8 εὐχαριστήσομεν *Ben. Mig.* 10 μοι *P.* 11 ἐποφελῶς *P.* 14 Ο ΔΙΑΚ. *add. Big.* 17 τοῦ *pro* τῆς *leg. Big. Mont.* προέδωκε *edd.* 18 οὗτος *edd. G.* ἦν *G.* 20 δῷ...χώραν *om. G.* 20–21 οἰκουμενικὴ σύνοδος γένηται ἰατρεύουσα σεσηπότα *G.* 22 ἐγρηγόρησεν *G.* 24 δικαίως ἂν ἐρεῖ τις *pro* ἡδέως...εἰπών *leg. G.* 25 κοινωνικὸν *G.* 25–26 ἡ ἐντολὴ *G.* 27 ὁ ἀδελφός σου *ante* ἔχει *leg. G.* καὶ *post* πρῶτον *add. G.* 29 εἰς *pro* ἐπὶ *leg. G.*

αὐτῷ καὶ τὴν ἄλλην'; ποῦ ἡ τῶν Γραφῶν μελέτη, τό, 'Ἰδοὺ τί καλὸν ἢ τί τερπνόν, ἀλλ' ἢ τὸ κατοικεῖν ἀδελφοὺς ἐπὶ τὸ αὐτό'; ποῦ τό, ''Αδελφοὶ ἐν ἀνάγκαις χρήσιμοι ἔστωσαν'; διὰ τί δέ, ''Αδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ βοηθούμενος, ὡς πόλις ὀχυρά,' ἀντιστρέψαντες πεποιήκατε; 'ἀδελφὸς ὑπὸ ἀδελφοῦ' συκοφαντούμενος ἢ λαφυραγωγούμενος, 'ὡς πόλις' οἰκτρὰ καὶ ἀτείχιστος. τί ποτε οὖν ὡς ἄμικτον τὸ χρῆμα διώκειν ἐπεχειρήσατε, τρὶς καὶ οὐχ ἅπαξ ἄθλιοι; τίνι δὲ λόγῳ, ὡς πρὸς ἐχθρόν, φονᾶν κατ' αὐτοῦ οὐχ ὑπεστείλασθε; πῶς δὲ καὶ ἐπῆλθεν ὑμῖν οὕτως κατ' ἀλλήλων ἐξαγριαίνεσθαι; πόθεν δὲ καὶ τὴν τηλικαύτην μεταβολὴν ἐνεδείξασθε, ὡς ἀπὸ τοῦ τιθασσοῦ ἐπὶ τὸ ἀτίθασσον καὶ ἀνήμερον μεταβαλεῖν; θαυμάζω, καὶ τῆς διαστροφῆς θαυμάζων ἐκπέπληγμαι, ὁρῶν λίαν διακεκινημένον τὸ πᾶν ἐπὶ τοῦτο. ἵνα τί δὲ οὕτω πολλῷ τῷ θράσει ἐπαιρόμενοι 'τὴν τιθηνοκόμον καὶ κουροτρόφον' τοῦ Θεοῦ ἐκκλησίαν, οἷα πολύγονον μήτραν ὑβρίσατε διακείραντες;—ὡς ἐφ' ὑμῖν πληροῦσθαι τὸ προφητικόν· ''Ανθ' ὧν ἐδίωξαν ἐν ῥομφαίᾳ τὸν ἀδελφὸν αὐτῶν, καὶ ἐλυμήναντο μήτραν ἐπὶ γῆς.' ᾗ μήτρᾳ συνὼν ὁ θεῖος καὶ σωτήριος λόγος ὑμᾶς τε κἀκεῖνον ἔσπειρέν τε καὶ ἐφύτευσεν ἐπὶ ἀμυθήτοις χρηστοῖς καὶ ὠφελίμοις πράγμασιν. ἀντὶ γὰρ τοῦ συναντιλαμβάνεσθαι ὑμᾶς ἀλλήλους, εἰς ἃ καὶ προσῆκεν τί μαθόντες οὐδ' ἡσυχάζειν καὶ καθ' ἑαυτοὺς ἠρεμεῖν ἐκρίνατε κἂν τοῦ λοιποῦ; εἰς τὴν χρείαν οὖν τῆς συναντιλήψεως κτισθέντες, τί ἐῤῥᾳδιουργήσατε τὴν χάριν, οὐ μόνον μὴ ἐπικουφίζοντες τοὺς πόνους, ἀλλὰ καὶ προσαπωθούμενοι καὶ τῆς οἰκείας συγγενείας ἀποσχίζοντες· τοῦ προφήτου πρὸς ὑμᾶς βοῶντος· 'Οὐχὶ Πατὴρ εἷς πάντων

1 αὐτῷ *om. G.* δὴ *ante* τί *add. G.* 3 τὸ *post* δέ *add. G.* 8 φονᾶν *edd.* φόνον *G.* 9 κινῆσαι *post* ὑπεστείλασθε *add. G.* οὕτω *Ben. Mig. G.* 10 ἀγριαίνεσθαι *G.* 11 τιθασσοῦ *Mig.* τιθάσσου *M. Big. Mont. Ben. G.* ἀτίθασσον *edd. G.* ἀτίθασον *M.* 12 θαυμάζων *om. G.* 13 τούτῳ *con. Sav.* 14 τιθηνόκομον *G.* 15 οἷα *sec. Ben.* οἵαν *G.* πολυγόνον *G.* 16 ἐν *pro* ἐφ' *leg. G.* λόγιον *post* προφητικόν *add. G.* 18 τῆς *ante* γῆς *add. G.* ἡ μήτρα *G.* ἡμῶν *pro* συνὼν *leg. G. sed* ὑμῶν *in marg. hab. Sav.* λόγος *post* θεῖος *leg. G.* 19 ἡμᾶς *G.* ἔσπειρέ *Ben. Mig.* ἔσπειρε *G.* τε *ante* καὶ *om. G.* 20 ἐπ' *ante* ὠφελίμοις *add. G.* 21 ἀλλήλοις ὑμᾶς *G.* ἀλλήλων *con. Ben.* προσῆκεν τί *edd.* προσῆκέν τι *M.* προσῆκε τί *G.* καθ' ἑαυτῶν φόνους ἐμελετήσατε *post* προσῆκεν *add. G.* παθόντες *edd.* 22 οὔτε *G.* καὶ *pro* κἂν *leg. G.* 23 οὖν *om. G.* κτισθέντες *edd. G.* κτηθέντες *M.* ἐῤῥᾳδιουργήσατε *Ben. Mig.* ἐραδιουργήσατε *M.* ἐῤῥαδιουργήσατε *Big. Mont. G.* 25 προσαπωθούμενοι *Ben. Mig.* προσαποθούμενοι *M. Big. Mont. G.* εὐγενείας *G.*

ἡμῶν; οὐχὶ Θεὸς εἷς ἔκτισεν ἡμᾶς;' ἀλλ' ἐρεῖτέ μοι· '"Ημαρτεν εἰς τὸν νόμον.' ποῖον; ὃν ὑμεῖς κατεπατήσατε τῇ πονηρίᾳ διασκεδάσαντες; ποῦ οὖν ὁ τῆς φύσεως νόμος, τὸ μετὰ χρηστότητος διορθώσασθαι; τί δαὶ καὶ νόμῳ πολεμίων καταχρώμενοι, διώκετε ἐν οἷς βουλεύεσθε, καὶ πράσσετε ἐναντίοις οὖσιν καὶ ἔχθρας ἀξίοις; πόσῳ δὲ ἦν ἄμεινον συνοικοῦντας καὶ ἐν ταὐτῷ διαιτωμένους, τῶν κοινῶν καὶ ἀγαθῶν βουλευμάτων ἀλλήλοις μεταδιδόναι, εἰς χάριν καὶ ἀρέσκειαν τοῦ ὑμετέρου Πατρός; τέκνων γὰρ ἀρετὴ καὶ συμφωνία χαρίτων, καὶ σφόδρα εὐμενὴς τοῖς τοκεῦσι, μηδενὸς ἄλλου χρῄζουσιν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἐγγόνων ἢ τούτου. εὖ ἴστε δὲ καὶ τοῦτο, ὅτι φιλίας καὶ εὐνοίας σύνδεσμος οὐδὲν ἕτερόν ἐστιν ἢ τὸ σπουδάζειν καὶ πάντα πράττειν ἀρεσκόντως τῷ Πατρὶ καὶ τῷ τῆς γενέσεως καὶ διατροφῆς καὶ διαμονῆς αἰτίῳ· οὗ ὑπερφρονήσαντες ὡς λήρου, πολέμους ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἐξήψατε, κατὰ τὸν εἰπόντα προφήτην· 'Μανίαν ἐν οἴκῳ Κυρίου κατέπηξαν,' ἀντὶ τοῦ παρορμᾶν καὶ προτρέπειν ἀλλήλους· ἔπειτα παρὰ νοῦν καὶ γνώμην τὴν τοῦ Πατρὸς πολέμους ἀσυμβάτους ἐργαζόμενοι ἐν ἀλλήλοις. προστίθημι δέ, ὅτι καὶ τὸν Θεὸν καὶ πάντας τοὺς προσχωροῦντας αὐτῷ, τοῦ μὲν υἱούς, ὑμῶν δὲ ἀδελφούς, σφόδρα ἐξίστησι καὶ κινεῖ, καὶ σιωπᾶν οὐκ ἐπιτρέπει (οὐδὲ γὰρ ὀλίγωρος οὐδὲ τῆς τῶν τέκνων ὠφελείας ἄφροντίς ἐστιν). ἀχθόμενος τοιγαροῦν ἐπί τε τῇ ὑμετέρᾳ φρενοβλαβείᾳ καὶ ἐπὶ τῇ τῶν ἀδικουμένων καταδυναστείᾳ, διὸ καὶ παρελθεῖν ὑμᾶς ἀτιμωρήτους οὐ κρίνει δίκαιον (καθὼς ἐνήρξατο)· οὔτε γὰρ αὐτῷ εὐπρεπὲς οὔτε ὑμῖν ἀσφαλές· τό τε πάθος ὑμῶν οὐ φορητόν, ἐπιμελείας τε οὐ τῆς τυχούσης, διά τε πληγῶν καὶ τῶν ἀπὸ παιδείας μωλώπων οὐκ ἀριθμητῶν χείρους ὑμᾶς ὁρᾷ. πολὺ γὰρ τὸ ἀναίσθητον καὶ ἀκαμπέστατον ὑμῖν ἐπιπολάζει, ἀδελφούς, γνησίους, καὶ ὁμοδιαίτους, πρὸς δὲ καὶ ὁμοσπόνδους, ὁμοτραπέζους τε καὶ

1 ὑμῶν *G.* εἷς *om. G.* ὑμᾶς *G.* 4 δὲ *pro* δαὶ *leg. G.* πολεμίῳ *G.* 5 οὖσι *G.* 6 ἄμεινον ἦν *G.* 6–7 τῷ αὐτῷ διαιτουμένους *G.* 8 ἡμετέρου *G.* 9 εὐχάριστος *pro* χαρίτων *leg. G.* εὐμενὴς *G.* εὐμενὲς *M. edd.* 13 καὶ *ante* τῷ *om. G.* γνώσεως *G. sed* γενέσεως *con. Sav.* διαστροφῆς *in marg. hab. Sav.* 15 κατέπτηξαν *in marg. hab. Sav.* 16 παρορμᾶν *edd. G.* ἔπειτα παρὰ *correxi.* ἔπειτα κατὰ *M. edd.* ἐπὶ κατὰ *G.* ἐπὶ τὰ *con. Sav.* ἐπὶ τὰ παρὰ *con. Big.* 17 τὴν *om. G.* 18 τοὺς *ante* πάντας *add. Big. Mont.* 20 σιωπᾶν *edd. G.* οὐ γὰρ *G.* 21 οὔτε *G.* ἄφρων ἐστί τις *G.* ἐχθόμενος *in marg. hab. Sav.* 23 διωκομένων *G.* καὶ *om. G.* 23–24 ἀτιμωρήτους *post* δίκαιον *leg. G.* 24 κρινεῖ *G. sed* κρίνει *in marg. hab. Sav.* ἐξήρξατο *in marg. hab. Sav.* 25 δεῖ *pro* τε *leg. G.* 27 εὐαριθμήτων *G. sed* εὐαρίθμητον *in marg. hab. Sav.* χρὴ οὖν ὑμᾶς ὁρᾶν *G.* 29 τε *om. edd.*

ὁμολέκτους, μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς συγγενείας τετυχηκότας, οὕτως εἰς μῖσος ἔχθιστον περιετρέψατε, ὡς καὶ τῶν ἰδίων ὅρων καὶ τῆς κοινῆς ἑστίας ἀποδιαπέμπεσθαι καὶ πόρρω ἀπελαύνειν, ἀπόλεις καὶ ἀοίκους, πρὸς δὲ καὶ φυγάδας, ὅσον ἐφ' ὑμῖν ἦκον μέρος, κατασκευάσαντες καὶ ταῦτα οὐ πρὸς ποσόν τινα χρόνον τὴν φυγάδα ὁρίσαντες, ἀλλ' ὅσον ἐδυνήθητε καὶ ἐπ' ἄπειρον, διὰ τὸ ὠμόθυμον καὶ τὸ λίαν παρακεκινημένον ὑμῶν. ὃ ἐπ' αὐτοῖς καὶ τῷ μακαρίῳ Ἰωάννῃ κέκτησθε, ἔγκοτον τὸ ἔχθος ἀναζωπυροῦντες καί, ὥσπερ ἠκονημένον ξίφος, μέχρι τῆς δεῦρο κατ' αὐτοῦ χαλῶντες τὴν γλῶτταν, τὴν μῆνιν ἀσπάζεσθε ἀντὶ διδασκαλίας ἐπωφελοῦς, τὴν κατηγορίαν ἐπὶ τῆς ἐκκλησίας εἰς μολυσμὸν τῶν ἀκουόντων ἐκχέοντες—καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις, οἷς 'ὁ Κύριος' ἐν ἐλέει καὶ φιλανθρωπίᾳ 'ἀποδώσει κατὰ τὰ ἔργα·'" σοὶ δὲ ποίων λόγων "ἀμάραντον στέφανον" πλέξας οἴσω, μακάριε Ἰωάννη, μετὰ ἔξοδον τοῦ σταδίου οὐ φοβούμενος τὸ ἐγκωμιάσαι (ἀπεδύσω γὰρ τὴν τρικυμίαν);—ἢ τῶν Μωσαϊκῶν ἐκείνων νόμων οὓς δέδωκεν εὐλογήσας τὸν πρακτικὸν Ἰωσὴφ καὶ τὸν θεωρητικὸν Λευὶ τὸν ἱερέα (ἐν σοὶ γὰρ ὁρῶ ἀμφοτέρους);—"Ἐπ' εὐλογίας Κυρίου ἡ γῆ σου, καὶ ἀπὸ ὀρῶν οὐρανοῦ καὶ δρόσου, καὶ ἀβύσσων πηγῶν κάτωθεν, καὶ καθ' ὥραν γεννημάτων ἡλίου τροπῶν, καὶ ἀπὸ συνόδων μηνῶν, ἀπὸ κορυφῆς ὀρέων ἀρχῆς, καὶ ἀπὸ κορυφῆς ἀενάων βουνῶν, ἔσονται ἐπὶ κορυφῆς Ἰωσήφ" (εἴ τις Ἰωσήφ), "καὶ ἐπὶ κορυφῆς ὢν ἡγήσατο ἀδελφῶν, δοξασθεὶς ἐν ἀδελφοῖς. πρωτότοκος ταύρου τὸ κάλλος αὐτοῦ, κέρατα μονοκέρωτος τὰ κέρατα αὐτοῦ· ἐν αὐτοῖς ἔθνη κερατιεῖ ἅμα ἕως ἐπ' ἄκρου τῆς γῆς. καὶ τῷ Λευὶ εἶπεν" (καὶ εἴ τις αὐτὸν ἐμιμήσατο)· "'Δότε Λευὶ δήλους αὐτοῦ, καὶ ἀλήθειαν αὐτοῦ τῷ ἀνδρὶ τῷ ὁσίῳ, ὃν ἐπείρασαν αὐτὸν ἐν Πείρᾳ, ἐλοιδόρησαν αὐτὸν ἐπὶ ὕδατος

1 αὐτῆς *om. Big.* 2 μίσος αἴσχιστον *G.* 3 ἀποδιοπομπεῖσθαι *G.* 4 ἀοικήτους *G.* 5 πόσον τινὰ *G.* 7 ὀμόθυμον *G. sed* ὠμόθυμον *con. Sav.* τὸ *om. G.* 8 κεκτῆσθαι ἐνεγκόντων *G.* 9 θανάτου *pro* τῆς δεῦρο *leg. G.* 10 μνήμην *G.* 11 καὶ *ante* ἐπὶ *add. G.* 12 ὑμῖν *pro* ἐκείνοις *leg. G.* 14 ἀμάραντον *Ben. Mig. G.* ἀμαράντων *M. Big. Mont.* ὦ *ante* μακάριε *add. Big. Mont. G.* 15 τὴν *ante* ἔξοδον *add. G.* οὐ *om. G.* τοῦ *pro* τὸ *leg. G.* 16 λειμώνων *pro* νόμων *leg. G.* 17 τὸν *ante* θεωρητικὸν *om. G.* 18 ἀπὸ *pro* Ἐπ' *leg. G.* 19 ὄρων *G.* ἀπὸ ἀβύσσου *G.* 21 συνόδου *G.* ἀπὸ...ἀρχῆς *om. G.* 22 ἀεννάων *G.* ἔσονται ἐπὶ κεφαλὴν Ἰωσὴφ, καὶ κορυφὴν *pro* ἔσονται...κορυφῆς *leg. G.* 23 ὀφθαλμοῖς *pro* ἀδελφοῖς *leg. G.* 24 τὰ *ante* κέρατα *add. Ben. Mig.* 25 ἀπ' *edd. G. sed* ἐπ' *in marg. hab. Sav.* 26 εἶπε *Ben. Mig. G.* καὶ...ἐμιμήσατο *om. G.* 27 δούλους *in marg. hab. Sav.* 28 ἐν...αὐτὸν *om. G.*

Ἀντιλογίας. ὁ λέγων τῷ πατρὶ καὶ τῇ μητρί, "Οὐχ ἑόρακά σε," καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ οὐκ ἐπέγνω· ἐφύλαξεν τὰ λόγιά σου, καὶ τὴν διαθήκην σου διετήρησεν. ἐδήλωσεν τὰ δικαιώματά σου τῷ Ἰακώβ, καὶ τὸν νόμον σου τῷ Ἰσραήλ· ἐπιθήσει θυμίαμα διὰ παντὸς ἐν ἑορτῇ σου ἐπὶ τῷ θυσιαστηρίῳ σου. εὐλόγησον, Κύριε, τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ, καὶ τὰ ἔργα τῶν χειρῶν αὐτοῦ δέξαι· πάταξον ὀφρὺν ἐχθρῶν ἐπανεστηκότων αὐτῷ, καὶ οἱ μισοῦντες αὐτὸν μὴ ἀναστήτωσαν.'" ἐγὼ δὲ προσπλέξας εἶποιμι· "Οἱ φιλοῦντες αὐτόν, Ἰησοῦ Χριστέ, μὴ καταισχυνθήτωσαν· σὸν γὰρ τὸ κράτος εἰς τοὺς αἰῶνας. ἀμήν."

Ο ΕΠΙΣΚ. Καὶ αὕτη τῆς σῆς συνέσεως ἡ ἄσκησις, θηρευτὰ νοημάτων Θεόδωρε, ἐκφέρειν "ἐκ τοῦ" τῆς διανοίας σου "θησαυροῦ" (κατὰ τὸν εἰπόντα Σωτῆρα) "καινὰ καὶ παλαιά"· "παλαιὰ" μέν, τῆς ἀνθρωπίνης σοφίας παιδεύματα· "καινὰ" δέ, τὰ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος λόγια. ἐξ ὧν θησαυρῶν ὁποτέρῳ μέρει τὸ πρόσφορον δέδωκας, τῆς μὲν σῆς φρονήσεως φράσας τοῖς πλημμελήσασιν ἃ ἥρμοζεν, τῆς δὲ Μωσαϊκῆς εὐλογίας πλέξας Ἰωάννῃ τὸν ὀφειλόμενον στέφανον. ὃς ἀπαθῶς ἱερατεύσας, ἀληθῶς οὐκ ἔγνω πατέρα ἢ μητέρα ἢ γένος αἱμάτινον δικαιοσύνης ὑπερβολῇ, ἀλλ' ἢ τοὺς ἐραστὰς καὶ ἐργάτας τοῦ λόγου. οἱ δὲ καθ' ἡμᾶς δοκοῦντες ἐπίσκοποι τὸ μὲν πήλινον γένος πορισμοῖς καὶ στρατείαις καὶ ἀξιώμασιν ἐγκαθώρμησαν, παραβάντες τὸν εἰπόντα νόμον· "Οὐ δώσουσιν οἱ ἱερεῖς τοὺς υἱοὺς αὐτῶν εἰς ἄρχοντας καὶ παρατρέχοντας τῷ βασιλεῖ"· τὰ δὲ τοῦ Πνεύματος συσκευαῖς καὶ δυσημερίαις καὶ φρουραῖς καὶ περιορισμοῖς ἐνδαπανῶντες, ἄκρατον πιόντες τὴν ἄγνοιαν, ἐκ τούτων νομίζοντες ἀτιμάζειν τοὺς φίλους τῆς ἀρετῆς, περὶ ὧν προεῖπεν ὁ Σωτήρ· "Ἐλεύσονται ἡμέραι, ἐν αἷς δόξουσιν οἱ ἀποκτέννοντες ὑμᾶς λατρείαν προσφέρειν τῷ Θεῷ." καὶ οὐ δήπου περὶ Ἑλλήνων εἶπεν, ἐπεὶ

1 ἑώρακά *edd. G.* 2 ἔγνω τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ ἀπέγνω *pro* ἐπέγνω *leg. G.* ἐφύλαξε *Ben. Mig. G.* 3 ἐδήλωσε *Ben. Mig. G.* σου *post* δικαιώματά *om. G.* 4 αὐτοῦ *pro* σου *leg. G.* 5 διαπαντὸς *G.* ὀργῇ *pro* ἑορτῇ *leg. G.* τοῦ θυσιαστηρίου *G.* 6 αὐτοῦ *post* ἰσχὺν *om. Big.* χειλῶν *G.* 7 ὀσφὺν *G.* ἐχθρῶν *om. G.* ἀνθεστηκότων *G.* 8 αὐτὸν *om. G.* 9 Κύριε *ante* Ἰησοῦ *add. G.* 9–10 σὸν... ἀμήν *om. G.* 16 φράσαι *edd.* πλημμελήμασιν *edd.* 17 ἥρμοζε *Ben. Mig.* πλέξαι *con. Ben.* 20–21 ποῖοι δὲ καὶ ἐπίσκοποι οἵτινες τὸ πήλινον *pro* οἱ...πήλινον *leg. G.* 21 στρατιαῖς *G.* 22 ἐγκαθώρμισαν *con. Ben.* 23–24 καὶ παρατρέχοντας *om. G.* 25 ἢ *pro* καὶ *post* φρουραῖς *leg. G.* ἐκδαπανῶντες *con. Ben.* 26 ἄνοιαν *G.* 28 ἀποκτείνοντες *edd. G.*

ἂν εἰρήκει, "τοῖς θεοῖς," οἳ πλείονας παρὰ τὸν ἕνα σημαίνουσιν. ἐξ ὧν δὲ τὸν ἕνα καὶ μόνον ὠνόμασεν, ἐδήλωσεν τοὺς νῦν ἡμᾶς προσχήματι τῆς ἐκκλησίας λεληλατοῦντας. τὰς γὰρ ἰδίας κακοτροπίας καὶ φθόνους ἐπικρυψάμενοι, ὑπὲρ ταύτης φροντίζειν κατασχηματίζονται λόγῳ, ἣν ἐλυμήναντο ἔργοις. ἀλλὰ κἂν οὕτω σοφίσωνται, ἡ ἔκβασις τῶν γεγενημένων αὐτοὺς διελέγξει ὑπουργήσαντας τῷ καυχησαμένῳ· "Οὐ μὴ σαλευθῶ ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεὰν ἄνευ κακοῦ." οὐκέτι γὰρ ἐφευρίσκων εἶδος αἱρέσεως καινοτέρας ὁ ἐφευρετὴς τῆς ἀνομίας καὶ γεωργὸς τῆς κακίστης ἐπιθυμίας ὅφις ἐξοίστρησεν τοὺς προεστῶτας τῆς ἐκκλησίας εἰς ἀλληλοκτονίαν, φιλοκαθεδρίας καὶ πρωτοκαθεδρίας πάθει, δι' ὧν εἰργάσαντο τὸ σχίσμα. εἰ γὰρ ἦν Πνεύματος Θεοῦ συμφωνία ἐν τοῖς ἐπισκόποις καὶ ὡς αἴτιος πλημμελείας, ἢ ἀνάξιος ἱερωσύνης ἢ (ὡς ὁ Θεόφιλος λέγει) ὑπερηφανίας, ὤφειλεν εἰρχθῆναι ὁ Ἰωάννης, ἐδύνατο ἡ παντοδύναμος Θεοῦ σοφία ἐνθέσμως αὐτὸν κωλῦσαι τῆς ἱερατείας ἢ ἐφευρεῖν τρόπον, δι' οὗ ἀταράχως καὶ ἀκλαυστὶ ἐξεβάλλετο οὗτος ἢ θανάτῳ ἢ παραλύσει ἢ ἀφωνίᾳ,— ὡς οἴδαμέν τινας τῶν ἀντιπεσόντων αὐτῷ πεπονθότας καί τινας μέλλοντας πάσχειν. ἐξ ὧν δὲ τοσαῦτα παρηκολούθησεν ἀνάξια τοῦ Σωτῆρος ἔργα—καὶ αὐτὸς οὐ καθῃρέθη, ἀλλ' ἐξωρίσθη— εὔδηλον τοῦ διαβόλου εἶναι τὸ δρᾶμα, οὗ κατελύετο τῇ διδασκαλίᾳ ἡ βασιλεία. οἶδα ἐγὼ τὸν Ἰωάννην ἓξ καθελόντα ἀξίως, ὡς ὠνητὰς τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, περὶ ὧν ἀνωτέρω εἶπον. τίς ἐδάκρυσεν; τίνος δὲ ῥῖνες ἔσταξαν αἷμα; ποία ἀράχνη ἐσχίσθη; τίς δὲ τῆς οἰκίας αὐτοῦ ἐξῆλθεν; τίς δὲ ὀβολὸν ἐζημιώθη; ποῖος δὲ τῆς Ἀσίας ἀγύρτης ἢ δημιουργὸς ἢ γηπόνος ἢ σκυτοτόμος ἢ δημότης οὐκ ἠσμένισεν τὸ γεγενημένον ἐπὶ ἐκδικίᾳ τῶν ἱερῶν

1 εἰρήκει ἂν *G.* τοῖς θεοῖς *edd. G.* τοὺς θεοὺς *M.* πλείονες *G.* 2 ἐδήλωσε *Ben. Mig. G.* ἡμᾶς *om. G.* 3 ἐν *ante* προσχήματι *add. G.* κακοπραγίας *G.* 5 ἐλυμήναντο *G.* 6 σοφίσωνται *edd. G.* σοφίσονται *M.* διελέγχει *G.* 8 οὐκ ἔτι *G.* ἐφευρηκὼς *G.* εὑρέσεως *G.* 9 κακῆς *G.* 10 ἐξοίστρησε *Ben. Mig. G.* 11 πάθη *G.* 12 σχῆμα *in marg. hab. Sav.* πνεῦμα Θεοῦ συμφωνίας *G.* 14 ἔλεγεν *G.* ὑπερηφανείας *G.* εἰρχθῆναι *Big. G.* 15 ὁ *om. G.* ἠδύνατο *G.* τοῦ *ante* Θεοῦ *add. G.* 16 ἱερωσύνης *in marg. hab. Sav.* 17 οὗτος *om. G.* 21 πρᾶγμα *pro* δρᾶμα *leg. G.* οὗτινος *G.* 22 Ἰωάννου *post* διδασκαλίᾳ *add. G.* μὲν *pro* ἐγὼ *leg. Big. Mont.* 22–23 εὑρὼν δὲ ὁ Ἰωάννης καὶ ἄλλους ἓξ ἐπισκόπους ἐν τῇ Ἀσίᾳ ὠνητὰς τῆς ἱερατικῆς ἀξίας, τούτους θείᾳ ψήφῳ καθεῖλεν, ἀξίως *pro* οἶδα...εἶπον *leg. G.* 23 ἐδάκρυσε *G.* 24 ποῖος ἀράχνης *G.* 25 ἐξῆλθε *G.* 26 κηπόνος *G.* 27 ἠσμένισεν *Big. Mont.* ἠσμένισε *Ben. Mig. G.* ἐπεκδικίᾳ *G.* 27—*p.* 146, *l.* 1 ἱερωνύμων *in marg. hab. Sav.*

νόμων;—ἐπευφημῶν· "Ὡς ἐμεγαλύνθη τὰ ἔργα σου, Κύριε; πάντα ἐν σοφίᾳ ἐποίησας" (ὅπου γὰρ Θεὸς ἐργάζεται, πάντα γίνεται ἐν σοφίᾳ· ὅπου δὲ ὁ μισόκαλος δαίμων, ὁμοίως ἅπαντα ἐν ἀσοφίᾳ. παρακολουθεῖ δὲ τῇ ἀσοφίᾳ ἀλλόκοτα πράγματα· φθόνοι, φόνοι, ἔρις, ζῆλος, θυμοί, ἐριθεῖαι, διχοστασίαι, κτύποι, κλωσμὸς ἀπαιδεύτων, ἐξουσιῶν ζέσις, ἴκρια, ξεσμοί, λαμπάδες, κρουνοὶ αἱμάτων, ἀφόρητοι ζημίαι, δημεύσεις, λύσεις θεσμῶν θείων, καταφρονήσεις νόμων, ἀθετήσεις σωφροσύνης, οἰκουμένης σχίσμα, παραφυλακαὶ γῆς καὶ θαλάσσης, ναυτικαί, ἱππικαί, πεζικαὶ μηχαναὶ εἰς ἐμποδισμὸν τῶν διὰ τὴν ἀλήθειαν ἐκδημούντων). πῶς τοίνυν τολμῶσι λέγειν· "Θεοῦ οἰκονομίᾳ ἐκβέβληται ὁ Ἰωάννης"; εἰπάτωσαν δέ μοι οἱ ἐξηχοῦντες ταῦτα· "Ἠπόρει ἡ παντοδύναμος τοῦ Θεοῦ σοφία (ὡς προέφην) ἀοράτῳ δυνάμει παῦσαι τὸν Ἰωάννην ἀνάξιον ὄντα ἢ πεῖσαι τοὺς ἀμφισβητοῦντας αὐτοῦ δίχα πολλῆς ἀνάγκης ἀρχόντων ἀπαθῶς φέρειν τὸ πρᾶγμα; εἰ γὰρ ὁ αὐτὸς Θεός ἐστιν ὁ τῷ Μωϋσεῖ συνεργήσας εἰς ἐλευθερίαν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ ὑπακοήν, τοῦ Φαραὼ ἀναφανδὸν βοῶντος· 'Οὐκ οἶδα τὸν Θεόν, καὶ τὸν Ἰσραὴλ οὐκ ἐξαποστελῶ,' πῶς τοίνυν βοηθείας δεδέηται ἐπὶ Ἰωάννου τῆς τῶν ἐπιγείων ἀρχόντων, ὡς γηράσας ἢ ὡς ἀτονήσας ἢ ὡς ἀπορήσας; εἶτα ὁ τὰς μοιχείας τινῶν καὶ τὰς παιδεραστίας ἑτέρων καὶ γοητείας ἄλλων δημοσιεύσας, ἠπόρησεν ἔτι διελέγξαι τὸν Ἰωάννην; ἢ ἀνάπαλιν, ὁ τοῦδε τὴν γλῶσσαν συνάγχῃ ὀγκώσας μετ' ἐξομολογήσεως ἐγγράφου καὶ τὸν ἄλλον κλιμακτῆρι περιπεσεῖν συγχωρήσας θανατηφόρῳ ἢ ταριχεύσας τόνδε μετὰ γενέσεως σκωλήκων ἄφωνον ἐπὶ κλίνης ἐνιαυτὸν παρ' ὀλίγον ὅλον ἢ ὁ τὰς ἀπηρημένας ἐκδειματώσεις ἐπαγαγὼν ἑτέρῳ μετὰ τῆς συντρόφου ποδάγρας ἢ ὁ τὰ σκέλη πρήσας οὗ ἐβουλήθη ἢ ὁ τόνδε δυσώδει θανάτῳ ἀναρπάσας θᾶττον, ὃν ἴσασι πάντες, ἠτόνησεν ἐπὶ Ἰωάννου (ὥς φατε), ἱεροσύλου ὄντος, ἔν τι τούτων ἐνεργῆσαι, ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ καὶ τοῦ, ἵνα ἀτιμάσας ἐξώσῃ τὸν Ἰωάννην, πλέον αὐτὸν ἐκ τούτου δοξάσας;" ἀπατῶνται τοίνυν μὴ τὴν ἐντολὴν τοῦ λόγου <εἰδότες>. ἱερόσυλος γὰρ κυρίως οὐχ ὁ χρυσὸν ἢ ἄργυρον ἢ τὰ σηρῶν νήματα, σητῶν βρώματα, πτωχοῖς

5 ἔρεις *con. Ben.* ἐριθεῖαι *con. Ben.* ἐριθίαι *M. edd.* κτύπος *edd.* 6 ἴκρια *edd.* ικρία *M.* 12 ἠκύρει *Big. Mont.* 16 Μωϋσεῖ *correxi.* Μωϋσῇ *M. edd.* 17 τοῦ *Ben. Mig.* τῷ *M. Big. Mont.* τοῦ *edd.* τῷ *M.* Φαραὼ *Ben. Mig.* Φαραῶ *M. Big. Mont.* 24 κλιμακτῆρι *edd.* κλημακτῆρι *M.* 33 εἰδότες *con. Big.*

διανείμας, ἀλλ' ὁ ἀργυρίῳ καὶ κολακείᾳ καὶ τραπέζῃ ἀπεμπολῶν τὰ δόγματα καὶ τοὺς θεσμοὺς τοῦ Σωτῆρος· ἔπειτα ὁ λυμαινόμενος ἱερὸν ἄνδρα, βίῳ καὶ λόγῳ κεκοσμημένον, δι' οὗ ὁ Σωτήρ, ὡς διὰ κρατῆρος ἢ κειμηλίου, ἐλογοπότει τοῖς ἐρασταῖς τοῦ λόγου τὰ πρόσφορα τῆς σωτηρίας. λεγέσθωσαν τοίνυν ἱερόσυλοι οὗτοι, οἱ συλαγωγήσαντες τὴν ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν, τοιούτων στερήσαντες διδασκάλων καὶ πωλοῦντες ἀργυρίῳ τὰς χειροτονίας, οὓς ἤδη μετελεύσεται ἡ θεία δίκη εἰς ἐπανόρθωσιν τῆς αὐτῶν κακοπραγίας. εἰ γὰρ οἱ τὸν Μωϋσέως παραχαράξαντες νόμον διὰ τῆς ἄγαν ἀπροσεξίας φραγελλίῳ ἐκβέβληνται τοῦ νεὼ ὑπὸ τοῦ Σωτῆρος, καὶ τοῦτο σχοινίου, ὡς ἔνδον τὰς περιστερὰς πωλοῦντες, τί πείσονται ἄρα οἱ καπηλεύοντες τῆς Νέας Διαθήκης τὴν ἱερατείαν, ἢ τὸ "ῥάβδῳ σιδηρᾷ" συντριβῆναι ὑπὸ τοῦ ἀρχιποίμενος;—καθὼς ὁ ἀπόστολος λέγει· "'Αθετήσας τις νόμον Μωϋσέως χωρὶς οἰκτιρμῶν ἐπὶ δυσὶν ἢ τρισὶ μάρτυσιν ἀποθνήσκει· πόσῳ, δοκεῖτε, χείρονος ἀξιωθήσεται τιμωρίας ὁ τὸν Υἱὸν τοῦ Θεοῦ καταπατήσας, καὶ τὸ αἷμα τῆς διαθήκης κοινὸν ἡγησάμενος ἐν ᾧ ἡγιάσθη, καὶ τὸ πνεῦμα τῆς χάριτος ἐνυβρίσας; οἴδαμεν γὰρ τὸν εἰπόντα· "'Εμοὶ ἐκδίκησις, ἐγὼ ἀνταποδώσω," λέγει Κύριος.' φοβερὸν τὸ ἐμπεσεῖν εἰς χεῖρας Θεοῦ ζῶντος." ὁ δὲ τὸν ὅσιον τοῦτον καὶ ἅγιον ποιμένα καὶ τῆς δικαιοσύνης φωστῆρα δοξάσας Θεός, δῴη ἡμῖν μέρος καὶ κλῆρον εὑρεῖν σὺν αὐτῷ ἐν τῇ φοβερᾷ αὐτοῦ τῆς δικαιοκρισίας ἡμέρᾳ· ᾧ πρέπει δόξα, τιμή, μεγαλωσύνη, καὶ μεγαλοπρέπεια τῷ Πατρὶ καὶ τῷ Υἱῷ καὶ τῷ 'Αγίῳ Πνεύματι, νῦν καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

ΔΙΑΛΟΓΟΣ ΙΣΤΟΡΙΚΟΣ ΠΑΛΛΑΔΙΟΥ, ΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΕΛΕΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΠΡΟΣ ΘΕΟΔΩΡΟΝ, ΔΙΑΚΟΝΟΝ ΡΩΜΗΣ, ΠΕΡΙ ΒΙΟΥ ΚΑΙ ΠΟΛΙΤΕΙΑΣ ΤΟΥ ΕΝ ΑΓΙΟΙΣ ΠΑΤΡΟΣ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΥ ΓΕΝΟΜΕΝΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, ΙΩΑΝΝΟΥ ΤΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, ΤΕΤΕΛΕΣΤΑΙ.

8 ἡ *om. Big.* 9 Μωϋσέως *Big. Ben. Mig.* Μωσέως *M. Mont.* 10 νεὼ *correxi.* νεὼς *M. edd.* 11 σχοινίου *om. Big.* 13 ἀρχιποιμένος *edd.* 22 ἢ *pro* καὶ *leg. Big. Ben. Mig.* 27–35 ΔΙΑΛΟΓΟΣ...ΤΕΤΕΛΕΣΤΑΙ *om. Mont. Ben. Mig.* 28 'Ελενουπόλεως *M. Big.*

NOTES

Figures in black type denote pages.

All references to the Bible are to the Bible in Greek, as presented by the Cambridge LXX. and the Oxford N.T.

Mr Moore has carefully supplied his Translation of the *Dialogus* with notes chiefly of an historical character. The present NOTES, then, to avoid duplication, will deal less with historical explanation which may be gathered from Tillemont, the *D.C.B.*, and Mr Moore.

3. 10—**6.** 14 Τῶν...μαθεῖν. "The exordium is framed on the lines of Plato's *Republic*, in which some apparently irrevelant [*sic*] remarks lead up to the real subject."—Moore, *op. cit.* p. 1, n. 1.

3. 27 ὁ...οἶστρος. *Cf.* Ovid, *Fasti* I. 211 *opum furiata cupido.*

4. 7–8 ἐπιθεὶς...λόγῳ. "As a writer making an ornamental flourish at the close of his work."—Moore, *op. cit.* p. 3, n. 1.

4. 8–9 πόθεν...μαθεῖν. *Cf.* **6.** 15 and *H.L.* II. 102. 8 πόθεν εἶ, καὶ τί παραγέγονας;

4. 11–12 τὸ...προσαποδώσω. *Cf. H.L.* II. 155. 1–2 ἐπειδὴ προϋπεσχόμην ἀνωτέρω διηγήσασθαι περὶ...ἀναγκαίως τὸ χρέος ἀποδίδωμι.

4. 17–18 ὥσπερ...νικήσαντα. *Cf.* I Cor. ix. 24.

4. 20–21 Εἰ...γαμῆσαι. S. Matt. xix. 10.

4. 22–23 Ἀλλ'...δέδοται. S. Matt. xix. 11. *Cf.* **4.** 23–24.

4. 23–24 ὁρᾷς...δέδοται. *Cf.* I Cor. vii. 7, 17.

ἀλλ'...δέδοται. S. Matt. xix. 11. *Cf.* **4.** 23.

4. 33—**5.** 1 Οὐ...ἀρχιερέα. Heb. v. 4–5.

5. 2 ἑξακοσίων...ἀνδρῶν. *V.* Num. i. 45–46.

5. 3–5 εἷς...ἱερέα. *V.* Num. xvii. 1–9 and Heb. ix. 4.

5. 5–12 τινὲς...εὑρόμενοι. *V.* Num. xvi. 1–35.

5. 7 ἐπισκιρτῶσι...πράγματι. *Cf.* **23.** 19, **46.** 27–28.

5. 11–12 αὐτοσχέδιον...εὑρόμενοι. *Cf.* **73.** 16.

5 12–20 μετὰ...μανίας. *V.* II Kings vi. 3, 6, 7 and I Chron. xiii. 7, 9, 10.

5. 20—**6.** 11 ὀψὲ...ὄντα. *V.* Acts viii. 9–24.

5. 21 τὴν...παρουσίαν. *Cf.* **30.** 22, **39.** 14–15.

5. 21–22 Σίμων...κώμης. *V.* S. Justin Martyr, *Apologia* I. 26.

5. 23 σοφίζεται...πάθος. *Cf. H.L.* II. 23. 10 σοφίζεται πρᾶγμα τοιοῦτον.

5. 28–30 Λάβετέ...Ἅγιον. Acts viii. 19.

5. 31 ἦν...Ἰησοῦ. *V.* Acts viii. 13.

5. 32 χάρις Θεοῦ. *Cf.* **48.** 16–17, **116.** 20.

6. 4–5 ὁ...αὐτῶν. I Cor. iii. 19.

6. 6–7 Τὸ...κτᾶσθαι. Acts viii. 20.

6. 9–11 Μετανόησον...ὄντα. Acts viii. 22–23.

6. 11–12 οὐ...ὧν. *Cf.* Ezek. xviii. 23, 32, xxxiii. 11; II S. Pet. iii. 9.

6. 15 Πόθεν...τέως. *V. supra*, the note on **4.** 8–9. *Cf.* **42.** 9–11, **84.** 8–10, **120.** 6–17, **137.** 1–7. Others are present as auditors. The time is the summer of 408.

6. 15–17 Πόθεν...τεθέαμαι. *Cf.* **120.** 3–5, **125.** 4–6.

6. 22–23 Εἰρήνην...ὑμῖν. S. John xiv. 27. *Cf.* **6.** 24.

6. 24 Εἰρήνην...ὑμῖν. S. John xiv. 27. *Cf.* **6.** 22–23.

6. 27–31 ἀλλ'...φυγήν. *Cf.* **14.** 10–18.

6. 27–34 ἀλλ'...ἀληθείας. *Cf.* **12.** 24—**14.** 18, **18.** 17—**20.** 18, **24.** 20–24, **64.** 13—**65.** 16, **142.** 27—**143.** 7.

6. 31–34 οἱ...ἀληθείας. *Cf.* **126.** 10–**129.** 2, **142.** 27—**143.** 7.

6. 35 κατὰ...Εὐαγγέλιον. *Cf.* S. Matt. x. 23.

7. 1 τῆς προνοίας. *Cf.* **29.** 4–5, **31.** 13–14, **136.** 1.

7. 3–4 οἶμαι...Κωνσταντινουπόλεως. *Cf. H.L.* II. 102. 9 στοχάζομαι γάρ σε τῆς συνοδίας εἶναι τῆς Εὐαγρίου.

7. 3–5 οἶμαι...εἴρηκας. *Cf.* **45.** 25 *et seq.*, **83.** 9 *et seq.*

7. 3 Ἰωάννου. *I.e.*, S. John Chrysostom (*c.* 347–407), who is thus named throughout the *Dialogus*: *v. supra*, p. xxxv, n. 6. For his life *v.* "Chrysostom" in *D.C.B.*

7. 6–10 Παρακέκλησο...μαθόντων. *Cf.* **4.** 7–9, **25.** 18–27, **69.** 6–17, **82.** 12–26, **92.** 25—**93.** 1, **120.** 29–31.

7. 6 ἐπὶ...μάρτυρος. *Cf.* **25.** 18–19.

7. 10–17 οὐ...Ἰωάννην. *Cf.* **16.** 12–17, **17.** 21—**18.** 7, **34.** 17–22, **69.** 6–9, **82.** 12–26, **92.** 25—**93.** 1, **120.** 6–17, **120.** 29–31, **121.** 4, 8–9, **143.** 7–12.

7. 15–17 πρῶτος...Ἰωάννην. *Cf.* **99.** 21–22. The time is July 404. This letter is not exant.

7. 16 Θεοφίλου...πάπα. Theophilus was Bishop of Alexandria from 385 to 412. The Bishop of Alexandria enjoyed the title of πάπας (*v.* Moore, *op. cit.* p. 8, n. 1). For the life of Theophilus *v.* "Theophilus (9)" in *D.C.B.* *V. infra*, the note on **25.** 3.

7. 17 καθῃρηκέναι...Ἰωάννην. The first deposition of S. Chrysostom (**50.** 21—**51.** 1) occurred in late July or early August 403 (so Bright, *op. cit.* II. 71–72); the second deposition (**55.** 1–22) occurred in Lent 404. Palladius here refers to the first.

7. 17–18 ὁ...Ἰννοκέντιος. Pope S. Innocent I was Bishop of Rome from 402 to 417. For his life *v.* "Innocentius (12)" in *D.C.B.*

7. 18 μικρὸν ἀνετράπη. Mr Moore proposes the insertion of *οὐ ante μικρὸν*: "Not a little troubled."—*op. cit.* p. 8, n. 2.

7. 22–26 ἐν...ἀποκάλυψιν. *Cf.* **8.** 6–7.

7. 22–23 Εὐσέβιός...ἐκκλησίας. Eusebius is unknown outside the *Dialogus*.

7. 26–30 ἐν...ἐπισκόπου. *Cf.* **8.** 4—**16.** 5, especially **8.** 14–19. "These 'three days' present a difficulty. Theophilus arrived at Constantinople in June [403]; the last events recorded in the letter [**8.** 4—**16.** 5] occurred at Easter [404]. How, when nine months had elapsed, did the two communications

arrive so nearly together? We must not suppose that either party would be in haste to communicate with the Bishop of Rome...Chrysostom would know that his ejection might be regarded by Innocent as a personal matter, which did not concern the Church as a whole, while Theophilus would have to acknowledge defeat [because S. Chrysostom returned from his first exile]. But when Theophilus saw some prospect of ultimate success, he would be anxious to secure as much support as possible, and would hope by a formal notification to prejudice Innocent's mind...against Chrysostom; while in the sacrilegious occurrences at Constantinople, Chrysostom had a ground for appeal, for the benefit of the whole Church, in offences committed against her Lord, not against himself. Had he wished to bring the matter to Innocent's attention earlier, it would have been easy for him to instruct Eusebius to make the statement officially, which he made on his own account, on hearing of Theophilus' communication."—Moore, *op. cit.* p. 8, n. 5.

7. 27 Πανσόφιος. Pansophius is unknown outside the *Dialogus*.

7. 28 Πάππος. Pappus is unknown outside the *Dialogus*.

Δημήτριος. Demetrius, Bishop of Pessinus (**10.** 6–7, **20.** 1), is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CXLVIII. For the life of Demetrius *v.* "Demetrius (10)" in *D.C.B.*

7. 29 Εὐγένιος. Eugenius is unknown outside the *Dialogus*.

8. 2–3 εἶχεν...Ἰωάννου. "This letter is given among the 'Epistles of Chrysostom,' but can hardly be what he actually wrote. The author professes to give only the substance of it; the style is his own, though some of Chrysostom's phrases occur. Possibly Chrysostom wrote in Latin, which Palladius has freely translated, just as Sozomen translates Innocent's answer [*H.E.* VIII. 26]."—Moore, *op. cit.* p. 9, n. 2.

8. 4 δεσπότῃ. *Cf.* **16.** 3–5 (*app.*), **41.** 17, **109.** 6.

8. 6–7 Καὶ...τολμηθεῖσαν. *Cf.* **7.** 22–26, **15.** 14–15.

τὴν...ὑμῶν. *Cf.* **8.** 18 and *v. infra*, the note *ad loc.*

8. 7–9 τὸ...τραγῳδίας. *Cf.* **24.** 21–24.

8. 11–13 ἀλλ'...ἐκκλησίας. *Cf.* **8.** 19, **11.** 8–10, **14.** 9–10.

8. 11–22 ἀλλ'...γεγενημένα. *Cf.* **15.** 23–26.

8. 13 ὁ...ἐκκλησίας. *Cf.* **14.** 21.

8. 14–19 ἀναγκαῖον...διόρθωσιν. *Cf.* **7.** 26–30.

8. 14–15 τοὺς...ἐπισκόπους. *Cf.* **15.** 23–24, **71.** 16 and *H.L.* II. 41. 17–18 τοῖς κυρίοις μου τοῖς ἐπισκόποις.

8. 17 ἀποδημίαν στείλασθαι. *Cf.* **86.** 26, **123.** 21 and *H.L.* II. 11. 12 ἐστείλατο ἀποδημίαν.

8. 18 τὴν...ἀγάπην. *Cf.* **8.** 22, **11.** 9, **49.** 25–26.

8. 19 ταχίστην...διόρθωσιν. *V. supra*, the note on **8.** 11–13.

8. 20 Παῦλον. Paulus is mentioned by S. Chrysostom in *Ep.* CXLVIII. For the life of Paulus *v.* "Paulus (64)" in *D.C.B.*

8. 21 Κυριακὸν. For the life of Cyriacus *v.* "Cyriacus (10)" in *D.C.B.*

8. 22 ὑμῶν...ἀγάπην. *V. supra*, the note on **8.** 18.

8. 24–25 Θεόφιλος...μόνος. *Cf.* **43.** 9–21, **45.** 27–29.

8. 24 τῷ...βασιλεῖ. *Cf.* 9. 17, 11. 12–13, 12. 2–3, 13. 26–27, 20. 19.

8. 25—9. 1 συναγαγὼν...ἀφικνεῖται. *Cf.* 44. 3–7, 45. 29.

8. 26—9. 1 καθάπερ...ἀφικνεῖται. *Cf.* 9. 24, 10. 4–5, 10–11, 16–17, 49. 9.

9. 2–9 εἶτα...ἠνέσχετο. *Cf.* 10. 11–13, 44. 10–19.

9. 2 θεοφιλοῦς Κωνσταντινουπόλεως. *Cf.* 48. 12–13, 72. 10.

9. 15–19 ὡς...μυρία. *Cf.* 10. 1–2, 16–17, 48. 14–16.

9. 17 ὁ...βασιλεὺς. *V. supra*, the note on 8. 24.

9. 20 τοὺς...πατέρων. The following quotation from Theophilus' letter (9. 21–22) is based upon Canons V and VI of the Council of Nicaea (325): *v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* II. 29, 32. But Canon II of the Council of Constantinople (381) seems to express what Theophilus meant: *v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* II. 947. *Cf.* 42. 20–22, 48. 10–12.

9. 21–22 αὐτοῦ...γυμνάζεσθαι. This letter is quoted again in 42. 19–24 and 48. 22—49. 1.

9. 24 ὁ...ἐπαγωνιζόμενος. *V. supra*, the note on 8. 26—9. 1.

9. 25 τὸν...ἐμὸν. Sarapion (*al.* Serapion), the Archdeacon of Constantinople, is mentioned in 48. 1–2 and 126. 21—127. 1. One of the charges against S. Chrysostom at the Synod of the Oak was that he had ordained Serapion to the priesthood (Photius, *Bibl. Cod.* LIX). For the life of Sarapion *v.* "Serapion (16)" in *D.C.B.*

9. 26 ὥσπερ...ἐκκλησίας. *Cf.* 46. 26. This expression (which is explained by the following phrase οὐκ ἐχούσης ἐπίσκοπον) occurs in Canon XXV of the Council of Chalcedon (451): *v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* IV. 767.

9. 28–30 καὶ...ἀλειφομένων. *Cf.* 12. 17–22, 15. 8–13, 47. 23—48. 2.

9. 28–29 ἀπαγομένων...κληρικῶν. *Cf.* 10. 13–14, 44. 22–23, 46. 1–2.

9. 29–30 κληρικῶν...ἀλειφομένων. *Cf.* 44. 27—45. 4.

9. 30—10. 3 καὶ...ἦν. Canon VI of the Council of Constantinople (381) forbids any ecclesiastic under accusation to bring an accusation against other ecclesiastics: *v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* II. 948–951. *Cf.* 10. 25–27, 15. 14–15.

10. 1 ἔπεμπεν...ἡμᾶς. *Cf.* 47. 16—48. 4, 50. 3–8.

10. 1–2 οὐδέπω...αἰτίας. *V. supra*, the note on 9. 15–19.

10. 3–4 ἀλλ'...παρεγενόμεθα. *Cf.* 10. 10, 19–21, 22–23, 11. 6, 21–22, 12. 1–3, 14–22, 15. 8–13, 49. 3–28.

10. 4–5 ἀλλὰ...πολέμιον. *V. supra*, the note on 8. 26—9. 1.

10. 5–6 καθάπερ...ἐδήλωσεν. For τὰ ἔμπροσθεν *v.* 8. 22—9. 15; for τὰ μετὰ ταῦτα *v.* 11. 11–16.

10. 6–11 ἀπεστάλκαμεν...φανερόν. *Cf.* 48. 4–8.

10. 7 Εὐλύσιον. Eulysius is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CXLVIII For the life of Eulysius *v.* "Eulysius" in *D.C.B.*

10. 8 Λουπίκινον. Lupicinus is unknown outside the *Dialogus*. I have adopted the spelling of *J*: Λουπίκινον. *M* reads Λουπικιανόν here and Λουππικίνου in 48. 7. The context in both *loci* (10. 6–11 and 48. 4–8) shows that one and the same person is meant.

Γερμανὸν. For the life of Germanus *v.* "Germanus (32)" in *D.C.B.*

Σευῆρον. Severus is perhaps the priest who is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CI. For the life of Severus *v.* "Severus (13)" in *D.C.B.*

10. 10 λέγοντες...κρίσιν. *V. supra*, the note on **10.** 3–4.

10. 10–11 ἀλλ'...φανερόν. *V. supra*, the note on **8.** 26—**9.** 1.

10. 11–13 ὁ...εὐχῆς. *V. supra*, the note on **9.** 2–9.

10. 13–14 κλῆρον...ἐρημῶν. *V. supra*, the note on **9.** 28–29.

10. 16–17 καὶ...αἰτιῶν. *V. supra*, the note on **9.** 15–19.

καὶ...πολέμιον. *V. supra*, the note on **8.** 26—**9.** 1.

10. 19–21 ἡμῶν...ἐσμεν. *V. supra*, the note on **10.** 3–4.

10. 22–23 ἀλλ'...φευγόντων. *V. supra*, the note on **10.** 3–4.

10. 22–27 ἀλλ'...ἦν. *Cf.* **12.** 17–22, **15.** 8–13, **16.** 12–17, **44.** 27—**45.** 12, **47.** 23—**48.** 2.

10. 24–25 τοὺς...ἀποδυσαμένων. *Cf.* **44.** 27—**45.** 7.

10. 25–27 καὶ...ἦν. *V. supra*, the note on **9.** 30—**10.** 3.

10. 27—**11.** 2 καὶ (τί...ἐξέβαλεν. *Cf.* **11.** 2–6, **45.** 12—**51.** 16.

11. 2–6 καὶ...ἐκάλουν. *V. supra*, the note on **10.** 27—**11.** 2. *Cf.* **51.** 13–16.

11. 6 ἐπεὶ...ἐκάλουν. *V. supra*, the note on **10.** 3–4.

11. 7 κἂν...καρδίαν. *Cf.* Ezek. xi. 19, xxxvi. 26.

11. 8–10 ἀλλ'...κακά. *V. supra*, the note on **8.** 11–13.

11. 9 τὴν...ἀγάπην. *V. supra*, the note on **8.** 18.

11. 12–13 ὁ...βασιλεὺς. *V. supra*, the note on **8.** 24.

11. 16–19 ἡμεῖς...ἀποστείλαντος. *Cf.* **51.** 16–19, **52.** 6–8, **53.** 6–22, 29—**54.** 6.

11. 19 τοῦ...βασιλέως. *Cf.* **11.** 21–22.

11. 20–21 ἐκεῖνος...γινώσκοντες. *Cf.* **11.** 23–26, **51.** 19–21, **52.** 2–3.

11. 21–22 εἰσελθόντες...γεγενημένων. *V. supra*, the note on **10.** 3–4. According to Sozomen (*H.E.* VIII. 19 *ad fin.*) a synod of about sixty bishops assembled in Constantinople, rejected the decision of the Synod of the Oak, and confirmed S. Chrysostom's rightful restoration to his see.

τὸν...βασιλέα. *Cf.* **11.** 19.

11. 23–26 συνειδὼς...ἐπαγόμενος. *V. supra*, the note on **11.** 20–21.

12. 1–3 ἀλλ'...βασιλέα. *V. supra*, the note on **10.** 3–4.

12. 2–3 τὸν...βασιλέα. *V. supra*, the note on **8.** 24.

12. 3 αὐτοῦ...εὐσεβείᾳ. *Cf.* **21.** 1, 3, 9–10, **50.** 26, **54.** 4.

12. 8–10 ὁ...αὐτοῦ. *Cf.* **52.** 2–3.

12. 12 πλύνας λοιδορίαις. *Cf. H.L.* II. 65, 8 λοιδορίαις πλύνειν.

12. 14–22 πλὴν...κατηγόρους. *V. supra*, the note on **10.** 3–4.

12. 17–22 ἦσαν...κατηγόρους. *V. supra*, the notes on **9.** 28–30 and **10.** 22–27.

12. 19–22 καὶ...κατηγόρους. *V. supra*, the note on **10.** 22–27.

12. 23 ἀλλὰ...ἐκκλησίας. *Cf.* **60.** 9–24, **61.** 16–23, **63.** 27—**64.** 1.

12. 24–26 πῶς...ἀκοή. *Cf.* **14.** 2–5.

12. 24—**14.** 5 πῶς...γενόμενα. There seems to be a discrepancy between the account of S. Chrysostom here and the account of Palladius in **55.** 22—**59.** 25. S. Chrysostom writes that the soldiers entered the churches, expelled the clergy and the female baptizands, and profaned the sacred

elements (12. 27—13. 13). Palladius declares that the churches were empty and that S. Chrysostom's enemies engaged military aid from the secular arm to compel the people to congregate in the churches (56. 27—57. 14), instead of in the baths of Constans where the Easter vigil was being kept (56. 18–26) and where the profanation of the sacred elements occurred (57. 15—58. 2). Socrates agrees with Palladius (*H.E.* VI. 18), while Sozomen and Theodoret furnish no particulars.

Most modern critics would harmonize these differing accounts of localities by combining,—by making two distinct attacks take place, one on a church, another, at a later hour, on the baths, after vain attempts on the part of a military officer to induce the people to return to the church, so that it might not appear vacant on Easter Day. This is the opinion of Tillemont (*op. cit.* XI. 224, 225), Montfaucon (*op. cit.* XIII. 152, 153), Stephens (*op. cit.* pp. 333, 334), Farrar (*op. cit.* pp. 427, 428), and Venables (in *D.C.B. s.v.* "Chrysostomus," I. 528, 529). Bright, on the other hand, while "slow to dissent," held that "it seems hardly probable that this should have been the case. If only one such scene occurred, we must place it, on Chrysostom's authority, in the church, probably St Sophia's or perhaps the Apostles'; and it is easy to understand how Palladius may have been led to think of 'baths,' if the outrages took place, for the most part, in a baptistery" (*op. cit.* II. 80).

Bright was probably correct in maintaining that "one scene of outrage, and not two, is to be supposed"; but the better resolution of the ensuing dilemma seems to lie not in the conjecture that Palladius, four years after the event, is connecting "baptistery" with "baths," but in the assumption that S. Chrysostom is comprehending the baths of Constans in a general statement about the churches.

12. 24—**14.** 18 πῶς...ἀνατροπή. *V. supra*, the note on **6.** 27–34.

12. 26–27 ἡμῶν...προτεινόντων. *V.* **11.** 21–22, **12.** 1–3, 14–23.

12. 27—**13.** 2 ἀθρόον...περιεστοιχίζετο. *Cf.* **56.** 18—**57.** 21.

12. 27–28 τῷ...σαββάτῳ. *Cf.* **55.** 23. The Sabbath in the "Great Week," Easter Eve.

13. 2–9 καὶ...νάματα. *Cf.* **57.** 22—**58.** 2.

13. 9–14 καὶ...ἑτοιμᾶτο. *Cf.* **57.** 22–26.

13. 11–12 τὸ...Χριστοῦ. "The elements were obviously 'reserved'; in this case for the midnight mass."—Moore, *op. cit.* p. 18, n. 2.

13. 14–29 καὶ...ἔχοντες. *Cf.* **58.** 2–11.

13. 26–29 καὶ...ἔχοντες. *Cf.* **57.** 15–21.

13. 26–27 τοῦ...βασιλέως. *V. supra*, the note on **8.** 24.

13. 29—**14.** 2 ἡμέρας...ἐπιτελοῦντες. *Cf.* **58.** 11—**59.** 25.

14. 2–5 ἔξεστιν...γενόμενα. *Cf.* **12.** 24–26.

14. 9–10 θρηνοῦσι...παρανομίαν. *V. supra*, the note on **8.** 11–13.

τὸν...κακῶν. "'Colophon,' 'finishing stroke to a writing.'"—Moore, *op. cit.* p. 19, n. 1. *Cf.* S. Chrysostom, *Expositio in Ps. CXXIV*: οὐχὶ θάνατός ἐστι τῶν κακῶν ὁ κολοφών;—Migne, *P.G.* LV. 357 (Paris, 1862).

14. 10–18 *τίς...ἀνατροπή. Cf.* 6. 27–31.

14. 21 *παρανομίαν...ἀναστεῖλαι. Cf.* 8. 13.

14. 22–25 *εἰ...ἴστε.* The syntax here is rather unusual, but neither *I* nor *edd.* suggest any alternate readings. It seems probable that S. Chrysostom (for *I* agrees with *M*) wrote *εἰ...ἔθος* as the protasis of a "future less vivid" condition, and then wrote *καὶ...γένηται* as a "future more vivid" condition without *ἄν* in the protasis (a recognized Homeric and Pindaric phenomenon), and finally began the apodosis with an imperative construed as in the future as the proper conclusion to the second protasis. I am unable to illustrate such a combination, and I therefore hesitate to emend.

14. 26 *πόλεμος ἀκήρυκτος. Cf.* S. Chrysostom, *De Compunctione*, I. 5 *τὸν γὰρ πόλεμον...καὶ τὴν ἔχθραν τὴν ἀκήρυκτον.*—Migne, *P.G.* XLVII. 401.

14. 28—**15.** 8 *ἵν'...ἔμπροσθεν. Cf.* **16.** 6–12, **17.** 1–12.

15. 5 *τοῦ...νόμου. Cf.* **49.** 1.

15. 8–13 *εἰ...ἐσμεν. V. supra*, the notes on **9.** 28–30, **10.** 3–4, **10.** 22–27.

15. 14–15 *τὰ...ἐκκλησιαστικοῦ. V. supra*, the note on **9.** 30—**10.** 3. *Cf.* **8.** 6–7.

15. 23–26 *ταῦτ'...παρακέκλησθε. Cf.* **8.** 11–22.

15. 23–24 *τῶν...ἐπισκόπων. V. supra*, the note on **8.** 14–15.

16. 1–3 *καὶ...διηνεκῶς. Cf.* Eph. v. 25–27, 29, 30.

16. 2 *τὴν...εἰρήνην. Cf.* **105.** 6, 10.

16. 3–5 (*app.*) *δέσποτα. V. supra*, the note on **8.** 4.

16. 3 *Βενέριον.* Venerius is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CLXXXII. For the life of Venerius *v.* "Venerius (1)" in *D.C.B.*

16. 4 *Χρωμάτιον.* Chromatius (*ob. c.* 407) is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CLV. For the life of Chromatius *v.* "Chromatius" in *D.C.B.*

16. 6–12 *Πρὸς...κριτήριον. V. supra*, the note on **14.** 28—**15.** 8. *Cf.* **17.** 1–12, **20.** 1–4.

16. 7 *τὰ...κοινωνίας.* "It was usual for bishops to send to one another portions of the consecrated elements as a sign of unity and good-will.... But 'equal things' is commonly used in later Greek for 'copies,' 'documents in prescribed form.'...This will be the sense here."—Moore, *op. cit.* p. 21, n. 1. *Cf.* **17.** 17–18, **35.** 10–13.

16. 8–12 *εἰπὼν...κριτήριον.* Pope S. Innocent I in *Ep.* VII addressed to the clergy and the people of Constantinople (preserved by Sozomen, *H.E.* VIII. 26) advises the need of an oecumenical synod, but he does not prescribe the character of its personnel as represented here by Palladius. *V. infra*, the note on **22.** 9—**24.** 19.

16. 12–17 *μετ'...κλιμάτων. Cf.* **99.** 21–22. *V. supra*, the notes on **7.** 10–17 and **10.** 22–27. This letter is not extant.

16. 13 *Πέτρος.* This Petrus may be identified with either "Petrus (45)" or "(48)" in *D.C.B.*

Μαρτυρίῳ. Martyrius had preceded Sarapion as Archdeacon of Constantinople. His deposition was construed as a charge against S. Chrysostom at the Synod of the Oak (Photius, *Bibl. Cod.* LIX). For the life of Martyrius *v.* "Martyrius (4)" in *D.C.B.*

16. 15–17 ἐν...κλιμάτων. *Cf.* **48.** 18, where the same number is given. Photius, however, places the number of the bishops at forty-five (*Bibl. Cod.* LIX *ad fin.*). The witness of Palladius is commonly accepted.

16. 19–21 ἔμενεν...ψῆφον. *Cf.* **7.** 17–20.

16. 22 τὸν...ἱκετεύων. *Cf.* **37.** 4 and *H.L.* II. 47. 12 τὸν θεὸν ἱκετεύων.

17. 1–12 ἦν...σχήσῃ. *V. supra*, the notes on **14.** 28—**15.** 8 and **16.** 6–12. This letter (*Ep.* V *inter Epp. S. Innocentii*) is extant only here.

17. 3–4 ὡς...ἐποιήσαμεν. *V.* **16.** 6–12.

17. 8–12 ὡς...σχήσῃ. *Cf.* **16.** 8–12 and *v. supra*, the note *ad loc.*

17. 9 τῇ...συνόδῳ. *V.* S. Matt. xviii. 15–17.

17. 9–11 κἀκεῖ...ἐκκλησία. Pope S. Innocent I makes the same statement about the Nicene Canons in *Ep.* VII.

17. 12 μικροῦ...χρόνου. *Cf.* **54.** 26–27, **103.** 14–15 and *H.L.* II. 23. 25 χρόνου δὲ παριππεύσαντος. *V. supra*, p. liii, n. 1.

17. 13 Θεότεκνος. Theotecnus is unknown outside the *Dialogus.*

17. 15–16 ἐν...πόλεως. Palladius refers to the second expulsion of S. Chrysostom, *q.v.* in **59.** 25—**64.** 1.

17. 16–17 καὶ...πεπέμφθαι. *Cf.* **63.** 27—**64.** 1.

17. 17 καὶ...ἐμπεπρῆσθαι. *Cf.* **62.** 5—**63.** 14. By τὴν ἐκκλησίαν S. Sophia is meant.

17. 17–18 ᾧ...γράμματα. *Cf.* **16.** 7 and *v. supra*, the note *ad loc.*

17. 17–21 ᾧ...δυναμένους. So S. Innocent writes in *Epp.* VII and XII.

17. 21—**18.** 7 μετὰ...ἐκκλησίαν. *V. supra*, the note on **7.** 10–17.

18. 1 Πάτερνος. Paternus is unknown outside the *Dialogus.*

18. 5–7 ἐπιδέδωκεν...ἐκκλησίαν. Socrates says that the partisans of S. Chrysostom fired the church (*H.E.* VI. 18 *ad fin.*), while Sozomen relates that the partisans and the opponents of S. Chrysostom mutually blamed each other (*H.E.* VIII. 22 *ad fin.*). S. Chrysostom declares his innocence in **63.** 23–27 and in *Ep.* XCIV. From his description (**62.** 5—**63.** 14) it is clear that Palladius regards the fire as heaven-sent (*v.* especially **62.** 12–16, 23–24), while he bears witness to the fact that the partisans of S. Chrysostom were accused of setting the church on fire (**63.** 15–21). *Cf.* **19.** 11–15, **25.** 1–4; *sed v.* **53.** 4–6, where Palladius seems to contradict his opinion.

18. 5 Ἀκακίου. For Acacius *v. infra*, the note on **25.** 2.

Παύλου. For Paulus *v. infra*, the note on **84.** 22.

18. 6 Ἀντιόχου. For Antiochus *v. infra*, the note on **25.** 2.

Κυρίνου. For Cyrinus *v. infra*, the note on **53.** 24.

Σευηριανοῦ. For Severianus *v. infra*, the note on **25.** 3.

18. 7–10 οὕτως...ἠξίωσεν. "The lack of logical sequence in the sentence may point to corruption in the text."—Moore, *op. cit.* p. 24, n. 1. Moreover, there is no record of a synod held after S. Chrysostom's second expulsion, unless the account of Palladius in **63.** 15—**64.** 1 points to a synod. In that *locus* S. Chrysostom in vain requests a hearing on the charge of incendiarism (**63.** 23–27). This seems to contradict the clause ὡς...συνόδῳ in **18.** 8–9. If a synod was held, S. Chrysostom's appeal could only be by letter or

proxy, for, as Palladius intimates (63. 15–21) and as Sozomen explicitly relates (*H.E.* VIII. 22 *ad fin.*), S. Chrysostom was carried into exile (never to return) while the fire was raging.

But perhaps the Deacon here refers to the synod held after S. Chrysostom's return from his first and temporary exile (*v. supra*, the note on 11. 21–22). In that case Palladius is guilty of anachronism, unless he wishes to show that the Deacon is inaccurate.

18. 12–13 ὡς...Ἰώβ. *V.* Job xxxii. 17.

18. 13 Συνέχει...γαστρός. Job xxxii. 18.

18. 17—20. 18 πάλιν...νώτων. *V. supra*, the note on 6. 27–34.

18. 18 Κυριακός. Cyriacus is addressed by S. Chrysostom in *Epp.* CXXV and CXLVIII. For the life of Cyriacus *v.* "Cyriacus (8)" in *D.C.B.*

18. 20–23 Εἰ...κτημάτων. *Cf.* the edict of 18 November 404 in the *Codex Theodosianus*, XVI. 4. 6 in Mommsen and Meyer, *Theodosiani Libri XVI*, I. ii. 854–855 (Berlin, 1905).

18. 21 Ἀρσακίῳ. For Arsacius *v.* 64. 1–13 and *v. infra*, the note *ad loc.*

Πορφυρίῳ. For Porphyrius *v.* 93. 16–20, 94. 1—97. 18 and *v. infra*, the note *ad loc.*

18. 25 καλογήρου. *Cf. H.L.* II. 53. 8 καλόγηρε, 102. 15 καλογήρου, 131. 23 καλόγηρος. *V. supra*, p. liii, n. 2.

18. 26 Ἀνυσίου. S. Anysius is addressed by S. Chrysostom in *Epp.* CLXII and CLXIII. For the life of S. Anysius *v.* "Anysius" in *D.C.B.*

19. 3–5 ἐπέστη...μανίαν. *V. supra*, pp. xviii (n. 4) and lxiii (n. 12). The time is early in 405.

19. 7–8 Τὸν...δημεύεσθαι. *Cf.* the edict of 29 August 404 in the *Codex Theodosianus*, XVI. 2. 37 in Mommsen and Meyer, *op. cit.* I. ii. 847–848.

19. 8–11 μετὰ...ἐπέστησαν. Pope S. Innocent I wrote *Ep.* VII in answer to the letters which Germanus and Cassianus brought.

19. 9 Κασσιανῷ. *I.e.*, S. John Cassian (*c.* 355–*c.* 445). For his life *v.* "Cassianus (11)" in *D.C.B.*

19. 11–15 ὅπου...Γαβάλων. *Cf.* 25. 1–4, 55. 1—64. 1.

19. 15—20. 1 ἐν...συκοφαντίαν. One of the charges against S. Chrysostom at the Synod of the Oak was that he had sold a great quantity of Church treasure (Photius, *Bibl. Cod.* LIX). *Cf.* 62. 26—63. 6.

19. 17 Στουδίου. Studius is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CXCVII. For the life of Studius *v.* "Studius (2)" in *D.C.B.*

19. 18 Εὐτυχιανοῦ. For the life of Eutychianus *v.* "Eutychianus (8)" in *D.C.B.*

Ἰωάννου. For the life of John (*ob.* 425) *v.* "Joannes (557)" and "(561)" in *D.C.B.*

19. 19 Εὐσταθίου. Eustathius is unknown outside the *Dialogus.*

20. 1–4 μετὰ...Ἰννοκεντίου. *V. supra*, the note on 16. 6–12.

20. 1 Δημήτριος...δευτέρου. *V.* 7. 26—8. 2, 14–19, where Demetrius is said to have made his first journey to Rome on S. Chrysostom's behalf.

20. 6–8 καὶ...γεγενημένην. Palladius describes the consecration of Porphyrius in **93.** 16–20, **94.** 1—**97.** 18.

20. 8–18 μεθ'...νώτων. *Cf.* **126.** 21—**127.** 1, **128.** 13—**129.** 2, 8–15.

20. 9 Δομετιανός. Dometianus is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CCXVII. For the life of Dometianus *v.* "Domitianus (5)" in *D.C.B.*

20. 10 Οὐαλλαγᾶς. Vallagas is unknown outside the *Dialogus.*

20. 12 Ὀπτάτου. For the life of Optatus *v.* "Optatus (8)" in *D.C.B.*

20. 13–16. ὅπου...ψήφοις. *Cf.* **59.** 11–25, **64.** 13—**65.** 16.

20. 18 ξύλου. *Cf.* **129.** 12.

20. 18–20 ὡς...δύναμιν. *Cf.* **22.** 1–3. This letter is not extant.

20. 19 (*et app.*) τὸν...βασιλέα. *V. supra*, the note on **8.** 24.

20. 20 Ὀνώριον. Theodosius the Great (*c.* 346–395) at his death divided the Roman Empire between his two sons, Arcadius (377–408) and Honorius (384–423). Arcadius received the eastern half, Honorius the western.

21. 1–6 ἐν...σύνοδον. *Cf.* **22.** 9–14, 17–20, **140.** 8–23. This synod of western bishops is unrecorded by the ecclesiastical historians of the fifth century. Towards the close of the seventh century we find Theodorus Trimithuntinus in his work, *Vita et Exsilium S. Joannis Chrysostomi*, quoting in full the decree promulgated by Pope S. Innocent I and an Italian Synod (col. lix–lx). Their decision is in accord with what Palladius gives in **22.** 17–20 and **140.** 8–23, but it does not contain any reference to a synod to be held in Thessalonica. The employment of the word ἀρχιεπίσκοπος in Theodorus' version casts suspicion upon the genuineness of the decree. For the general untrustworthiness of Theodorus *v.* Baur, *op. cit.* pp. 44, 45. Dom Baur believes that most of the letters and communications which Theodorus quotes were composed *dans l'intérêt littéraire de son écrit.*

21. 1 αὐτοῦ...εὐσέβεια. *V. supra*, the note on **12.** 3.

21. 3 τὴν...εὐσέβειαν. *V. supra*, the note on **12.** 3.

21. 3–6 οἵτινες...σύνοδον. *Cf.* **21.** 16–23.

21. 5 Ἀρκαδίῳ. For Arcadius *v. supra*, the note on **20.** 20.

21. 9–12 ἐξ...ἐπιστολήν. *Cf.* **22.** 9–13, **23.** 9–16. This letter of Honorius is not extant.

21. 9–10 αὐτοῦ...εὐσέβεια. *V. supra*, the note on **12.** 3.

21. 13 Τρίτον γράφω. Georgius Alexandrinus summarizes the first letter of Honorius to Arcadius (*op. cit.* p. 226. 13–22), and quotes from the second letter (*ib.* pp. 241. 39—242. 13), which is also given as *Ep.* VIII *inter Epp. S. Innocentii.*

21. 14 τὴν...ἡμερότητα. *Cf.* **22.** 4, **54.** 11.

21. 16–23 ὅθεν...Ῥωμαίων. *Cf.* **21.** 3–6.

21. 17–18 τῆς...εἰρήνης. *Cf.* **25.** 16–17, **114.** 13–14.

22. 1–3 ἐκ...Ἀκυληΐας. For S. Innocent's letter *cf.* **20.** 18–20 and *v. supra*, the note *ad loc.* The letter of Chromatius is not extant.

22. 4 τὴν...ἡμερότητα. *V. supra*, the note on **21.** 14.

22. 9—**24.** 19 Λαβόντες...στειλάμενοι. *V. supra*, the note on **16.** 8–12. Sozomen briefly summarizes this passage in the *Dialogus* (*H.E.* VIII. 28).

22. 9–14 Λαβόντες...δύσεως. *V. supra*, the note on **21.** 1–6.

22. 9 Αἰμίλιον. Aemilius is unknown outside the *Dialogus*.

22. 10 Κυθήγιον. Cythegius is unknown outside the *Dialogus*.

Γαυδέντιον. Gaudentius is unknown outside the *Dialogus*.

Οὐαλεντινιανῷ. Valentinianus is unknown outside the *Dialogus*.

22. 11 Βονιφατίῳ. Bonifatius is unknown outside the *Dialogus*.

22. 12 Χρωματίου. This letter of Chromatius is not extant.

22. 13 Βενερίου. This letter of Venerius is not extant.

22. 14 δημοσίοις συνθήμασιν. So S. Chrysostom was conveyed from Antioch to Constantinople (**30.** 3–7).

22. 15–17 σὺν...ἐπισκόπους. From the four eastern bishops mentioned here S. Innocent states that he has learned about the happenings in Constantinople (*Ep.* VII *ad fin.*). *Cf.* **24.** 16–19.

22. 17–20 εἶχεν...συνέδριον. *V. supra*, the note on **21.** 1–6.

22. 20–21 ἀπελθόντες...μῆνας. The time of their return is early in 406.

22. 21–22 Βαβυλώνια πράγματα. *V.* Jer. xx. 4, xxxvi. 22; Apoc. xvii. 1–6, xviii. 2, 4, 5, 24.

22. 25–26 ἐκεῖ...ἐπισκόπῳ. "The Greek alternates between the first and third persons. This can be well understood, if Palladius is describing his own experiences, and occasionally forgets to preserve his anonymity by using the third person. The same feature occurs in Pall. *L.H.*, v. 1 [*H.L.* II. 21. 3—22. 2]."—Moore, *op. cit.* p. 29, n. 2.

23. 3 τῶν...προαστείων. I have been unable to ascertain the location of the suburb of Victor in Constantinople.

23. 4–5 εἰς...ὀπίσω. *Cf.* **58.** 19, **63.** 7.

23. 12 Πατρικίου. Patricius is unknown outside the *Dialogus*.

23. 14 Οὐαλεριανὸς. Valerianus is unknown outside the *Dialogus*.

23. 15 Μαριανοῦ. For the life of Marianus *v.* "Marianus" in *D.C.B.*

23. 17–19 εἴτε...ἐκκλησίας. Arsacius, who succeeded S. Chrysostom, died 11 Nov. 405 and was himself succeeded by Atticus. *Cf.* **64.** 1–14.

23. 19 ἐπιπεπηδηκέναι...θρόνῳ. *V. supra*, the note on **5.** 7.

24. 2 τοῦ...Θεοῦ. *Cf.* **55.** 13, **71.** 16–17, **121.** 14.

24. 4 Παύλῳ. Paulus is unknown outside the *Dialogus*.

24. 6–7 Βλέπετε...εἰσιν. Eph. v. 15, 16.

24. 16–19 οὐκέτι...στειλάμενοι. *Cf.* **22.** 15–17, **125.** 8–10. The story is continued in **129.** 15—**131.** 10.

24. 18 Παλλάδιον. *V. supra*, p. xviii, n. 7.

24. 20–24 Δεῦρο...πέπαυνται. *V. supra*, the note on **6.** 27–34.

24. 20 ἱερώτατε. *Cf.* **26.** 31, **81.** 5.

24. 21–24 καὶ...πέπαυνται. *Cf.* **8.** 7–9.

24. 24–25 ἡ...δαίμων. *Cf.* Aeschylus, *Persae* 353–354 ἦρξεν μέν...τοῦ παντὸς κακοῦ | φανεὶς ἀλάστωρ ἢ κακὸς δαίμων ποθέν.

24. 25–26 ὁ...ἀγέλαις. *Cf.* **72.** 31–32 and *H.L.* II. 49. 20–21 ὁ τοίνυν δαίμων ὁ ἀεὶ τοῖς ἀθληταῖς τοῦ Χριστοῦ ἀντιπράττων.

24. 25 ὁ...δαίμων. *Cf.* **33.** 10, **146.** 3 and *H.L.* II. 9. 7 τοῦ μισοκάλου δαίμονος.

24. 27–28 καθάπερ... Ἰουδαίων. *V.* Ex. i. 8–22, v. 4–19.

25. 1–4 οἱ...ἀνέχονται. *Cf.* **19.** 11–15.

25. 2 Ἀκάκιος. Acacius (326–436) was Bishop of Beroea (**19.** 14, **27.** 13, **33.** 22–23). For his life *v.* "Acacius (4)" in *D.C.B.*

Ἀντίοχος. Antiochus (*ob. c.* 408) was Bishop of Ptolemaïs (**19.** 15). Sozomen tells us (*H.E.* VIII. 10) that Antiochus was so eloquent a preacher that he was called by some "Chrysostom." For the life of Antiochus *v.* "Antiochus (1)" in *D.C.B.*

25. 3 Θεόφιλος. *V. supra*, the note on **7.** 16. Pope S. Leo I (440–461) in *Ep.* CXXI describes Theophilus thus: *sanctae memoriae Theophilus Alexandrinae Ecclesiae episcopus.*

Σευηριανός. Severianus (*ob. ante* 430) was Bishop of Gabala (**19.** 15). S. Chrysostom delivered a *Homilia de recipiendo Severiano.* For the life of Severianus *v.* "Severianus (2)" in *D.C.B.*

25. 12 Μάρσα. Marsa is unknown outside the *Dialogus.*

Προμότου. Promotus is unknown outside the *Dialogus.*

Καστρικία. Castricia is unknown outside the *Dialogus.*

25. 13 Σατορνίνου. S. Chrysostom delivered a *Homilia cum Saturninus et Aurelianus acti essent in exsilium.* For the life of Saturninus *v.* "Saturninus (24)" in *D.C.B.*

Εὐγραφία. Eugraphia is unknown outside the *Dialogus.*

25. 16–17 τῆς...εἰρήνης. *V. supra*, the note on **21.** 17–18.

25. 18–27 Τοιγαροῦν...βεβαίως. *V. supra*, the note on **7.** 6–10

25. 18–19 ἐπὶ...Θεοῦ. *Cf.* **7.** 6.

25. 23–24 τίς...ἀκούομεν. *Cf.* **28.** 1, **67.** 16—**69.** 3, **140.** 21–23.

25. 29 φιλαληθέστατε. *Cf.* **71.** 13, **79.** 14, **102.** 7.

25. 30—**26.** 1 ἔδει...ἀπόδειξιν. *Cf.* **26.** 31—**27.** 17, **93.** 25–27.

26. 2 δὶς...κατακρίνεις. *V.* **7.** 6–7.

26. 5–6 Ἀπολεῖ...ψεῦδος. Ps. v. 7. *Cf. H.L.* II. 43. 8.

26. 6–7 Ὁ...Θεοῦ. An inference from S. John viii. 44–47.

26. 7–8 Ὅτι...ἄδικα. Ps. lxii. 12.

26. 8–9 ἀδικεῖ...πιστεύων. *Cf.* Palladius' *Epistola de Indicis Gentibus et de Bragmanibus*: ἀδικεῖ γὰρ ὁ ψευδόμενος ὃν πείθει, ἀδικεῖ δὲ καὶ ὁ πειθόμενος, ψευδομένῳ προσέχων πρὶν ἢ τἀληθὲς μάθῃ.—E. Bysshe, *Palladius de Gentibus Indiae et Bragmanibus*, p. 15 (London, 1665).

26. 12–13 Γίνεσθε...τραπεζῖται. An *agraphon* frequently quoted by the Fathers and generally ascribed to 1 Thess. v. 21. *V.* A. Resch, *Agrapha aussercanonische Schriftfragmente*, pp. 112–128 (Leipzig, 1906). *V.* also APPENDIX III.

26. 14 κομπήσαντες. I have adopted Mr Moore's ingenious conjecture. He suggests (*op. cit.* p. 34, n. 5) "the alteration of one letter in the text... [*viz.*, κομπάσαντες to κομπήσαντες]; 'with boasting' gives no sense. It is not enough for a statement to be plausible, and couched in pleasant language; it must be tested by facts."

26. 19 τὸ...ἔρυμα. *Cf.* Homer, *Odyssea* XXIII. 70 ἔρκος ὀδόντων.

26. 21–22 Θοῦ...μου. Ps. cxl. 3, xxxviii. 2.

26. 30 Θάνατος...θυρίδων. Jer. ix. 21.

26. 31—**27.** 17 Εἰ...Ἰωάννου. *V. supra*, the note on **25.** 30—**26.** 1.

26. 31 ἱερώτατε. *V. supra*, the note on **24.** 20.

27. 6–7 οἱ...ψευδοπρεσβύτεροι. *V.* Susanna 1–64. *Cf.* **27.** 28–33.

27. 7 ὁ...Ἐφράϊμ. *V.* Jer. vii. 15, xxxviii. 9, 18–20.

27. 8–9 Ἐφράϊμ...ἔγνω. Hos. vii. 11, 9.

27. 10–11 Ἐγένετο...αὐτοῦ. Hos. vii. 8, 9.

27. 12–17 τίς...Ἰωάννου. Sozomen (*H.E.* VIII. 3) also mentions this event in the life of Acacius.

27. 20–22 καὶ...θεῶν. "A small point confirming Palladius' authorship; his residence in Egypt had made him acquainted with these."—Moore, *op. cit.* p. 36, n. 1. *V. supra*, p. lix, n. 5.

27. 22–24 ὁ...σώματος. *V.* I Kings xvi. 1–7.

27. 24–26 Οὐχ...καρδίαν. I Kings xvi. 7.

27. 26 μιμηταὶ...Θεοῦ. Eph. v. 1.

27. 28–33 οἱ...συκοφαντίαν. *V.* Susanna 1–64. *Cf.* **27.** 6–7.

27. 33–34 τοῦ...καπηλεία. *Cf.* **103.** 2–3. In his Translation Mr Moore follows Bigot's conjecture of the genitive for the nominative τὸ δὲ ἄτιμον, but notes (*op. cit.* p. 37, n. 1) "as we prove the present by the past, not vice versa, I should prefer to change the nom. 'misuse' [ἡ καπηλεία: lit. "higgling"] to a genitive, and render, 'Dishonour in old age is a sure proof of the misuse of youth.'"

28. 1–3 Ἰωάννης...πατρί. Socrates tells us that the name of S. Chrysostom's father was Secundus and the name of his mother Anthusa (*H.E.* VI. 3). S. Chrysostom refers to his mother in *De Sacerdotio* I. 5 and in *Ep. ad Viduam Juniorem*, *c.* 2.

28. 4–7 δεξιωτέρας...μαθημάτων. The time is *c.* 365

28. 5 τῶν...λογίων. *Cf.* **56.** 21, **80.** 28, **85.** 8.

28. 9 Μελέτιος. S. Meletius occupied the see of Antioch from 361 to 381. For his life *v.* "Meletius (3)" in *D.C.B.*

28. 12–14 ὡς...[*om.* μυσταγωγηθεὶς...παλιγγενεσίαν]...ἔτη. *Cf. H.L.* II. 136. 21 ἑξήκοντα ἔτη παρεδρύσας. The time is 367–370.

28. 13 μυσταγωγηθεὶς...παλιγγενεσίαν. *Cf.* **56.** 10 and *H.L.* II. 133. 14–15 ἀφ' οὗ ἐμυσταγωγήθην καὶ ἀνεγεννήθην.

λουτροῦ παλιγγενεσίαν. Tit. iii. 5.

28. 14 προάγεται ἀναγνώστης. The time is 370.

28. 14—**29.** 7 νυττόμενος...σπηλαίων. S. Chrysostom refers to his early ascetic life in *De Sacerdotio* VI. 12 and *De Compunctione* I. 6.

28. 15 σφριγώσης...νεότητος. *Cf. H.L.* II. 16. 16 σφριγώσης ἔτι τῆς ἡλικίας and **119.** 12 ὡς νέῳ καὶ σφριγῶντι τὴν ἡλικίαν.

28. 16 εἰ...φρονοῦν. *Cf. H.L.* II. 117. 10 ἐλευθερωθεὶς τὸ φρονοῦν and 153. 5–6 διέφθαρτο δὲ αὐτοῦ τὸ φρονοῦν.

28. 17 Σύρῳ. Syrus is unknown outside the *Dialogus*.

28. 18 χρονίσας...ἔτη. The time is 370–374.

28. 21 διατρίψας...μῆνας. The time is 374–376.

28. 22–23 τὰς...διαθήκας. *I.e.*, the Old and New Testaments.

28. 23—29. 7 μὴ...σπηλαίων. *Cf.* 69. 20–22, 88. 23–24.

28. 23—29. 1 τὸν...χρόνον. *V. supra*, the note on 28. 21.

29. 4–5 τῆς...προνοίας. *V. supra*, the note on 7. 1.

29. 7–8 χειροτονεῖται διάκονος. The time is 381.

29. 8–9 ὑπηρετήσας...ἔτεσιν. The time is 376–381.

29. 11 πρεσβύτερος χειροτονεῖται. The time is 386.

29. 12 Φλαβιανοῦ. S. Flavianus occupied the see of Antioch from 381 to 404. For his life *v.* "Flavianus (4)" in *D.C.B.*

29. 12–16 καὶ...νάμασιν. *Cf.* 45. 8–12, 54. 26–29, 69. 23–26, 79. 29—80. 5, 85. 6–12, 144. 18–20.

29. 12 διαπρέψας...ἔτη. The time is 386–398.

29. 17 Νεκτάριος. Nectarius occupied the see of Constantinople from 381 to 397. For his life *v.* "Nectarius (4)" in *D.C.B.*

29. 24 Εὐτρόπιος. Eutropius was executed in 399. S. Chrysostom delivered a *Homilia in Eutropium* and a *Homilia de capto Eutropio*. For the life of Eutropius *v.* "Eutropius (20)" in *D.C.B.*

29. 26—30. 1 εἶχεν...ἀγαγούσης. The visit of Eutropius to Antioch may have occurred in 388 during his mission from Theodosius the Great to John of Lycopolis in Egypt (Claudian, *In Eutropium* I. 311–313; Sozomen, *H.E.* VII. 22; *cf. H.L.* II. 100. 16—101. 3).

30. 2 τὸν...Ἀντιοχείας. Sozomen (*H.E.* VIII. 2) calls him Asterius.

30. 6 δημοσίῳ ῥηδίῳ. *Cf.* 22. 14.

30. 7 ἀχθεὶς. "In the time of Theodosius [in 387], Caesarius, a magistrate of high rank, went post from Antioch to Constantinople. He began his journey at night, was in Cappadocia (165 miles from Antioch) the ensuing evening, and arrived at Constantinople the sixth day about noon. The whole distance was 725 Roman, or 665 English miles. See Libanius, Orat. xxii. and the Itineraria, p. 572–581."—Gibbon, *op. cit.* c. II, n. 96.

30. 8 χειροτονεῖται ἐπίσκοπος. The date of the consecration is 26 February 398 (so Socrates, *H.E.* VI. 2).

30. 9–11 ἀπ'...χειροτονίαν. *Cf.* 45. 15–21, 46. 18–19, 51. 3–5, 63. 23–24, 68. 14–16, 116. 14–19, 118. 7–8, 119. 24–28, 140. 16–18.

30. 19–20 καὶ...ἐπιδημίαν. *V.* S. Matt. viii. 28–29, S. Mark i. 23–27, iii. 11, S. Luke iv. 33–36.

30. 20 τὴν...ἐπιδημίαν. *Cf.* 115. 15.

30. 20–21 ἠγνόησαν...δεθήσονται. *V.* S. Matt. x. 1, S. Mark vi. 7, S. Luke ix. 1, Acts v. 16, viii. 7.

30. 22 τὴν...παρουσίαν. *V. supra*, the note on 5. 21.

30. 23–24 Οἴδαμεν...ἡμᾶς. S. Mark i. 24, S. Matt. viii. 29.

31. 2 τὴν...αἴγλην. *Cf.* Homer, *Odyssea* IV. 45, VII. 84 ἠελίου αἴγλη.

31. 3 καὶ...μύρον. *Cf.* 94. 17.

βδέλυγμα...θεοσέβεια. Ecclus. i. 25.

31. 13–14 τῆς...προνοίας. *V. supra*, the note on 7. 1.

31. 14—**33.** 15 *οὕτως...ποιμένος. Cf.* **69.** 23–26, **70.** 2–7, **79.** 29—**80.** 5, **82.** 20, **91.** 11, **146.** 33—**147.** 1.

31. 15–17 *ἀπὸ...βακτηρίᾳ.* Palladius here shows familiarity with the writings of Evagrius Ponticus. I quote from Reitzenstein (*op. cit.* p. 146, n. 2): *Auf eine aehnliche Benutzung eines Lieblingsausdruckes des Euagrius in dem Dialog ueber das Leben des Chrysostomus verweise ich beilaeufig: cap. 5 Migne 47 p. 20* [=**31.** 15–17]*...vgl. ep. 9 p. 573 Frankenberg: γινώσκω σε ὅτι πολλῶν προβάτων εἶ ποιμὴν καὶ εὕρηκας βόσκημα θεοσεβὲς ποιμαίνειν ἐν Βηθλεέμ, ὀλίγον αὐτῶν διὰ ῥάβδου, τὸ δὲ πολὺ διὰ συριγμοῦ und ep. 24 p. 581 Fr. πάνυ παρακέκληκεν ἡμᾶς ὁ διάκονος σου* [*sic*] *ὁ ἁγνὸς Ὀλυμπᾶς καὶ πολλὰ διηγήσατο ἡμῖν περὶ τῶν κατορθωμάτων σου καὶ πῶς τὰ πρόβατά σου ποιμαίνεις, ὀλίγον διὰ ῥάβδου καὶ τὸ πολὺ διὰ συριγμοῦ.*

The edition of Evagrius Ponticus mentioned is that of W. Frankenberg, entitled *Euagrius Ponticus* (Berlin, 1912). Butler notes that "the Greek is Frankenberg's attempted retranslation from the Syriac, the original not being extant. Consequently it is quite likely that *βακτηρία*, not *ῥάβδος*, was the word used by Evagrius."—*J.T.S.* Vol. XXII. No. 86, p. 144, n. 2.

31. 16–25 *ὀλιγάκις...πάθος. Cf.* **47.** 1–11, 13–16, **110.** 18—**111.** 4, **122.** 21–34. *V.* S. Chrysostom, *Contra eos qui subintroductas habent virgines* and *Quod regulares feminae viris cohabitare non debeant.*

31. 22–23 *τοῦ...σωτηρίας. Cf.* **104.** 26 and *H.L.* II. 161. 14–15 *τῷ ἐργαστηρίῳ τῆς ἀπωλείας.*

31. 26–27 *τὴν...πλεονεξίαν. Cf.* Claudian, *De consulatu Stilichonis* II. 111–113 *scelerum matrem...avaritiam. Cf.* also the words attributed to Diogenes Cynicus by Diogenes Laertius (*De Vitis Philosophorum* VI. 50): *τὴν φιλαργυρίαν...μητρόπολιν πάντων τῶν κακῶν.*

31. 28 *τῶν...ἀρχιτεκτόνων. Cf.* I Cor. iii. 10.

31. 30–32 *Καθέστακα...ἀνοικοδομεῖν.* Jer. i. 10.

32. 2–3 *ἀρκεῖσθαι...ὀψωνίοις. Cf.* S. Luke iii. 14.

32. 7–18 *μετὰ...δόξαν. Cf.* **70.** 2–7, **111.** 20–22, **146.** 33—**147.** 1.

32. 18 *τὴν...δόξαν. Cf.* **34.** 9.

32. 18–23 *μετὰ...Κυρίου. Cf.* **45.** 15–21, **79.** 29—**80.** 5. *V.* S. Chrysostom, *Ep. ad Viduam Juniorem de non iterando conjugio* and H. Dacier, *Saint Jean Chrysostome et la femme chrétienne au IVe siècle de l'Église grecque* (Paris, 1907).

32. 23 *ὁ...Κυρίου. V.* I Cor. vii. 8–9, I Tim. v. 3–6, 9–16.

32. 23–26 *μετὰ...ἄνδρας. V.* S. Chrysostom, *Expositio in Ps. CXVIII, c.* 9 and *Expositio in Ps. CXXXIII.*

33. 3. *τὰ...ἀποστήματα. Cf.* **76.** 28–29.

33. 5–7 *Τοῖς...ἀδηλότητι.* I Tim. vi. 17.

33. 10 *ὁ...δαίμων. V. supra,* the note on **24.** 25.

33. 12–13 *τοὺς...διαβόλου. V.* S. Chrysostom, *Oratio de circo; Contra circum et theatra; Homilia de consubstantiali* (*contra Anomoeos VII*), *c.* 1; *Homilia adv. eos qui ad ludos circenses proficiscuntur* (*Concio de Lazaro VII*); *Homilia contra ludos et theatra.*

33. 14–15 δρομαίως...ποιμένος. *V.* S. John x. 14–17, 27.

33. 16–17 μισθωτῶν ποιμένων. *V.* S. John x. 12–13.

33. 19–21 πλέκουσι...βασιλέως. *Cf.* 51. 3–5 and *v. infra*, the note *ad loc.*

33. 21 τῆς βασιλίσσης. *I.e.*, the Empress Eudoxia (*ob.* 404). For her life *v.* "Eudoxia (2)" in *D.C.B.*

34. 3 ἐκ...καρδίας. S. Matt. xii. 34. *Cf.* 139. 2–3.

34. 4–5 Ἐγὼ...χύτραν. *Cf.* 49. 18.

34. 6. Ἰσαακίῳ Συρίσκῳ. Isaacius is mentioned elsewhere only in Sozomen, *H.E.* VIII. 9, 19.

34. 9 τῆς...Σωτῆρος. *Cf.* 32. 18.

34. 11 ἐξέλιπον...ἐξερευνήσεις. Ps. lxiii. 7.

34. 13 Ἀμφαλλάξ. "...'alternating,' used for a tragic actor's high-heeled buskins, which fitted either foot. Bunyan's 'Mr Facing-both-ways.'"—Moore, *op. cit.* p. 49, n. 2.

34. 17–22 Ἐπίσχες...Ἰωάννου. *V. supra*, the note on 7. 10–17.

34. 25–26 Μὴ...ὑμῶν. Eph. iv. 26. *Cf. H.L.* II. 151. 5–6 ὅτι ἥλιος οὐδέποτε ἔδυ ἐπὶ λύπῃ αὐτῆς. Palladius has made a slip: obviously the characterization preceding this quotation (τὸ...λέγον) is incorrect. For other mistakes of Palladius with reference to Biblical citations *v.* 117. 9, 119. 4, 5–6, 122. 7, 123. 5, 135. 27 and *v. infra* the notes *ad loc.*

34. 26 Νίκα...ἀγαθῷ. Rom. xii. 21.

34. 27–28 Εἰ...κακά. Ps. vii. 5.

35. 4 Νὴ...Θεοῦ. Palladius records another oath in 85. 3. *Cf.* also 35. 15–16 and *v. infra*, the note *ad loc.* and *cf.* 64. 6, 105. 12–14.

35. 6–10 Ἰσίδωρος...ὄντα. *V. supra*, p. lviii.

35. 6 Ἰσίδωρος. For the life of Isidorus (*c.* 318–403) *v.* "Isidorus (28)" in *D.C.B.*

35. 7 Ἀθανασίου...μεγάλου. For the life of S. Athanasius (*c.* 296–373) *v.* "Athanasius (St.)" in *D.C.B.*

35. 8–10 ὢν...ὄντα. The time is 388. *Cf. H.L.* II. 185.

35. 10–13 οἶσθα...μακαρίου. *V. supra*, the note on 16. 7.

35. 10–14 οἶσθα...πόνοις. The time is 398. *Cf. H.L.* II. 185.

35. 12 Εὐαγρίου. Evagrius was a rival bishop (388–392) of S. Flavianus of Antioch. For his life *v.* "Evagrius (5)" in *D.C.B.*

35. 15–16 ὁρκώσασα...τραπέζης. *V. supra*, the note on 35. 4.

35. 16 τῆς...τραπέζης. *Cf.* 114. 14.

35. 19 λιθομανία. S. Isidore of Pelusium (*ob. c.* 450) calls Theophilus τὸν λιθομανῆ...καὶ χρυσολάτριν.—*Ep.* I. 152.

Φαραώνιος. *V.* Ex. i. 11, 14.

36. 4 οἴδησεν. οἰδεῖν is unaugmented in late writers.

36. 6 μετὰ...μῆνας. The time is in 398 after Isidorus' return from Rome.

36. 7 συγκροτήσας...ἱερατεῖον. *Cf. H.L.* II. 165. 20 συνεκρότησε τὸ ἱερατεῖον.

36. 8 πρὸ...ἐτῶν. The time is *c.* 380.

36. 22 λιπαρήσας...πολλαῖς. *Cf. H.L.* II. 18. 16 ἦν πολλαῖς λιπαρήσας ὑποσχέσεσιν.

36. 25 τοῦ...ὀφθαλμοῦ. *V.* II Chron. xvi. 9, Ps. xxxii. 18, Prov. v. 21, xv 3, Ecclus. xi. 12, xxiii. 19.

37. 1 μισθὸν...ἀθῴου. *Cf.* Ps. xiv. 5. *Cf.* 86. 4.

37. 4 τὸν...ἱκετεύων. *V. supra*, the note on 16. 22.

37. 12–14 χωρεῖ...αὐτοῦ. *V. supra*, p. lviii.

37. 15 τῷ...Θεῷ. Palladius probably has in mind Jer. xv. 15; *sed v.* Ex. xxxiv. 6, Num. xiv. 18, Ps. lxxxv. 15, Rom. ii. 4, ix. 22, I S. Pet. iii. 20, II S. Pet. iii. 9, 15.

37. 23 ταυρηδὸν ὑπεβλέπετο. *Cf.* Plato, *Phaedo* 117 B ταυρηδὸν ὑποβλέψας.

37. 25 Ἀμμωνίῳ. Ammonius (*ob.* 403) was one of the four famous "Tall Brothers." For his life *v.* "Ammonius (1)" in *D.C.B.*

ἡλικιώτῃ. *Cf.* 57. 25 and *H.L.* II. 71. 15 ἡλικιώτῃ. *V. supra*, p. liii, n. 3.

38. 1 Ὠριγένην. For the life of Origen (*c.* 185–*c.* 264) *v.* "Origenes (1)" in *D.C.B.*

38. 6–7 τῇ...προσγίνεται. *V.* II Tim. iii. 15.

38. 21–22 ἀδεῶς...ὀνομάζων. *V.* Ex. ii. 11–15, xi. 3, xviii. 25–26, xxxi. 18, xxxii. 26–28, Ecclus. xlv. 1–5.

38. 22 Μωϋσέα. The MS. distributes its spelling of Μωϋσῆς among the three recognized forms of declension of the word, which, for the sake of uniformity, I have corrected into one form.

39. 2–28 μετὰ...τόποις. In *H.L.* II. 134. 16—137. 2 Palladius refers to their flight from Egypt to Palestine.

39. 4 τὸν αὐγουστάλιον. *Cf. H.L.* II. 134. 16 τοῦ αὐγουσταλίου. *V. supra*, p. liii, n. 4.

39. 12 Διόσκορον. Dioscorus (*ob.* 403) was one of the four famous "Tall Brothers." For his life *v.* "Dioscorus (4)" in *D.C.B.*

39. 14–15 τῆς...Χριστοῦ. *V. supra*, the note on 5. 21.

39. 21–22 τὰ...μυστηρίων. *Cf.* 45. 10, 57. 24, 68. 9.

39. 24 λαβόντες...μηλωτὰς. *Cf. H.L.* II. 73. 23–24 λαβὼν οὖν τὴν μηλωτὴν αὐτοῦ.

39. 25 Αἰλίαν. *I.e.*, Jerusalem. In 136 Hadrian renamed Jerusalem "Aelia Capitolina": *v.* Eusebius, *Historia Ecclesiastica* IV. 6.

39. 28–29 ὁ...ὄφις. Is. xxvii. 1. *Cf.* 145. 9–10.

40. 1–6 ὃς...τόπον. This letter is extant only here.

40. 9 τὸ στρατόπεδον. *I.e.*, Constantinople.

40. 15–16 κατὰ τὸν Ἰωσήφ. *V.* Gen. xlv. 1–2.

40. 17–18 ὗς...ἀμπέλῳ. Ps. lxxix. 14–15.

41. 7–8 γυναῖκες...δίαιταν. *Cf.* 98. 23—102. 30, 106. 28—107. 9.

41. 8–9 καὶ...ἐργασίᾳ. In the *Historia* Palladius ascribes the following occupations to the Egyptian ascetics: weaving (II. 30. 10, 78. 4–6), rope-weaving (17. 10–11), mat-weaving (71. 11–18), basket-making (31. 1–9, 79. 7–10, 96. 3), spinning (21. 19–20, 86. 10–12), linen-manufacture (26. 4–6), tailoring (94. 7–10), carpentry (94. 7–10, 96. 2), shoe-making (96. 3–4), tanning (96. 3), agriculture (96. 1), horticulture (96. 1), pig-raising (94. 11—95. 5), fulling (94. 7–10, 96. 2), smithery (94. 7–10, 96. 1–2).

41. 17 δέσποτα. *V. supra*, the note on **8.** 4.

41. 20 οὕτως...κοινωνίαν. However, Theophilus was informed that S. Chrysostom had received the ascetics into communion (Socrates, *H.E.* VI. 9; Sozomen, *H.E.* VIII. 13). This accusation was brought forward at the Synod of the Oak (Photius, *Bibl. Cod.* LIX).

41. 20–22 γράφει...ἄνδρας. This letter is extant only here.

41. 25 περὶ...ἀνωτέρω. *V.* **41.** 9–13.

42. 2 ἐν...ἀοράτοις. "Charging them with Origenism."—Moore, *op. cit.* p. 60, n. 2.

42. 4–8 ὡς...εἴδη. *Cf.* **42.** 11–15, **48.** 14–16.

42. 9–11 ἃ...πιστευόμενος. *V. supra*, the note on **6.** 15.

42. 11–15 πάλιν...κατηγορεῖν. *V. supra*, the note on **42.** 4–8.

42. 13–16 γράψας...στρατοπέδου. This letter is extant only here.

42. 19–24 τῷ...ὁδόν. *V. supra*, the note on **9.** 21–22. This letter is extant only here.

42. 20–22 τὸ...δίκην. *V. supra*, the notes on **9.** 20 and **9.** 21–22.

43. 9–21 καὶ...ἐξεβίβασαν. *V. supra*, the note on **8.** 24–25.

43. 19 Ἐλάφιος. Elaphius is unknown outside the *Dialogus*.

43. 25 ἡ τάξις. *Cf.* **96.** 4.

43. 28–29 διὰ...βραδυτῆτα. Theophilus employed the interval in summoning a synod to condemn Origenism, in enlisting bishops on his side, and in journeying slowly to Constantinople, collecting his partisans *en route*: Socrates, *H.E.* VI. 9, 10, 15; Sozomen, *H.E.* VIII. 14, 16.

44. 3–7 οὕτως...στίφους. *V. supra*, the note on **8.** 25—**9.** 1. The time is June 403.

44. 3–5 πεφορτωμένος...Ἰνδίας. "Gifts brought to win favours."—Moore, *op. cit.* p. 63, n. 1.

44. 7 ὑπὸ...στίφους. "From the Egyptian corn-ships, for whose arrival Theophilus delayed his entry [Sozomen, *H.E.* VIII. 16, 17]."—Moore, *op. cit.* p. 63, n. 2.

44. 8–9 Ὧν...φρονοῦντες. Phil. iii. 19. *Cf.* **114.** 16, **133.** 1.

44. 10–19 καὶ...ζῆν. *V. supra*, the note on **9.** 2–9.

44. 10 σκηνώμασιν...δικαίων. *Cf.* Job xxi. 28.

44. 11–13 Ἐξελεξάμην...ἁμαρτωλῶν. Ps. lxxxiii. 11.

44. 20 τοὺς δεισιδαίμονας. "Warning them of divine punishment due to Origenism."—Moore, *op. cit.* p. 64, n. 2.

44. 22–23 ὑποσχέσει...ἐπαγόμενος. *V. supra*, the note on **9.** 28–29.

44. 26 εἰς...ὑπηρεσίαν. *Cf.* **96.** 20–21, **145.** 21 and *H.L.* II. 23. 10 σοφίζεται δρᾶμα [*app.*] τοιοῦτον, 42. 2 ἀστοχήσας ὁ δαίμων τοῦ δράματος τούτου, 110. 7–8 εἶπω ὑμῖν τὸ μυστήριον τοῦ δράματος, 112. 9 κατὰ τὸ πρῶτον δρᾶμα, 162. 6 ἐγνώσθη τὸ δρᾶμα.

44. 27—**45.** 4 δύο...τόπον. *Cf.* **9.** 29–30.

44. 27—**45.** 7 δύο...ἐκεῖνος. *Cf.* **10.** 24–25.

44. 27—**45.** 12 δύο...βουλομένους. *V. supra*, the note on **10.** 22–27.

45. 7–12 ἔχοντας...βουλομένους. This charge was brought against S. Chrysostom at the Synod of the Oak (Photius, *Bibl. Cod.* LIX).

45. 8–12 ὅτι...βουλομένους. *V. supra*, the note on **29**. 12–16.

45. 10 τοῦ συμβόλου. *V. supra*, the note on **39**. 21–22.

45. 12—**51**. 16 μετὰ...ἀγρίδια. *V. supra*, the note on **10**. 27—**11**. 2.

45. 15–21 εἰώθει...χῆραι. *Cf.* **54**. 26–29, **78**. 28–31, **110**. 18—**111**. 4, **116**. 14–19, **118**. 7–8, **119**. 24–28. *V. supra*, the notes on **30**. 9–11 and **32**. 18–23.

45. 16 δημοσίᾳ...οἴκους. Acts XX. 20.

45. 21–25 συναχθέντες...ἐξομαλίζοντος. *Cf.* **49**. 28—**50**. 2. "Palladius passes without explanation from the private and informal discussion at Eugraphia's house, to the so-called 'Synod of the Oak,' in which, of course, only bishops took part."—Moore, *op. cit.* p. 65, n. 2.

In addition to Palladius, our chief authorities for the Synod of the Oak are Socrates, *H.E.* VI. 15, Sozomen, *H.E.* VIII. 17, and Photius, *Bibl. Cod.* LIX.

From Photius we learn that the Synod was composed of forty-five bishops (*sed v.* **16**. 15–17 and *v. supra*, the note *ad loc.*), of whom the leading spirits were Theophilus, Acacius, Antiochus, Severianus, and Cyrinus (*quem v. infra* in the note on **53**. 24). The proceedings lasted thirteen days in the month of July in 403 (the time is so determined by Bright, *op. cit.* II. 66, 71–72), and were held in the suburb of Rufinus (known locally as "The Oak") at Chalcedon across the sea from Constantinople (*v.* **47**. 23—**48**. 2 and *v. infra*, the note on **47**. 25), under the presidency of Paulus, Bishop of Heracleia (*quem v. infra* in the note on **84**. 22). John, a deacon of Constantinople (probably one of the deacons mentioned in **44**. 27—**45**. 12), brought in twenty-nine charges against S. Chrysostom, which were supplemented by a list of eighteen more presented by a certain Isaac of episcopal rank. Besides these, S. Chrysostom, in *Ep.* CXXV, denied two additional accusations not given by Photius.

La Sinodo "ad Quercum" dell'anno 403 is the subject of an able discussion by P. Ubaldi in *Memorie d. R. Accad. d. Sci. d. Torino, Ser.* II. *Tom.* LII. 33–97 (Turin, 1903).

45. 24 καθάπερ...Ἰουδαίων. Perhaps Palladius had in mind S. Matt. XXVI. 14–16, 47–57. Palladius employs this simile several times: *cf.* **60**. 8, **65**. 12.

45. 25–27 ἦμεν...ἐπισκοπείου. *V. supra*, the note on **7**. 3–5.

45. 25—**50**. 11 ἦμεν...μεταστελλόμενοι. *Cf.* **54**. 26–29, **83**.9—**87**. 16, **88**. 13—**90**. 22. "It is impossible to doubt that we have here the account of an eye-witness. Palladius was in Constantinople at the time, and was in some way involved in one of the charges."—Moore, *op. cit.* p. 66, n. 1. *V. supra*, LIFE OF PALLADIUS II, where the appearance of Palladius before the Synod is discussed.

45. 27–29 πῶς...ἀνοσίοις. *V. supra*, the note on **8**. 24–25.

45. 29 μετὰ...ἐπισκόπων. *V. supra*, the note on **8**. 25—**9**. 1.

46. 1–2 ἐπὶ...κλήρου. *V. supra*, the note on **9**. 28–29.

46. 2–10 διαπορούντων...μου. *Cf.* 46. 14–24, 61. 1–15, 84. 14–16, 121. 1–3.

46. 5–6 Ἐγὼ...ἐφέστηκεν. II Tim. iv. 6.

46. 9–10 καὶ...ἐλεηθῆτε. *Cf.* 61. 12.

46. 14–24 παρακαλέσας...ζῆν. *V. supra*, the note on 46. 2–10.

46. 17–18 ἐμοὶ...κέρδος. Phil. i. 21. S. Chrysostom uses this quotation in the beginning of his *Homilia ante exsilium* (Migne, *P.G.* LII. 427*).

46. 18–19 ἐθρυλεῖτο...παῤῥησίας. *V. supra*, the note on 30. 9–11.

τὴν...παῤῥησίας. *Cf. H.L.* II. 153. 15 ὑπερβολῇ παῤῥησίας.

46. 26 τὴν...χηρείαν. *Cf.* 9. 26 and *v. supra*, the note *ad loc.*

46. 27–28 ταῖς...ἐπιπηδώντων. *V. supra*, the note on 5. 7.

47. 1–11 ἐπικρούσας...μυρίους. *V. supra*, the note on 31. 16–25.

47. 6–11 μὴ...μυρίους. In his (*Sermo*) *cum iret in exsilium*, *c.* 2 (Migne, *P.G.* LII. 437), S. Chrysostom discusses in similarly quick sentences the fate of Biblical characters and his own probable fate.

47. 6–7 μὴ...Ἰησοῦς. *V.* Josh. i. 1, 2, 5.

47. 7–8 οὐκ...Δαυείδ. *V.* I Kings xxv. 1, xvi. 13.

47. 8 ἀπέλιπε...Βαρούχ. *V.* Josephus, *Antiquitates*, X. 9.

47. 9 ἀνελήφθη...Ἐλισσαῖος. *V.* IV Kings ii. 9–15.

47. 9–10 ἐκαρατομήθη Παῦλος. *V.* Eusebius, *H.E.* II. 25.

47. 10 Τιμόθεον. *V.* I Cor. xvi. 10–11, Phil. ii. 19–23, I Thess. iii. 2, I *et* II Tim. *passim.*

Τίτον. *V.* II Cor. vii. 6–7, 13–15, viii. 6, 16–18, 23, Gal. ii. 1, Titus *passim.*

Ἀπολλὼ. *V.* I Cor. iii. 4–6.

47. 13–16 ἔφη...ἐννοήσας. *V. supra*, the note on 31. 16–25.

47. 16—48. 4 τούτων...νέοι. *V. supra*, the note on 10. 1.

47. 22 τῷ...Θεοφίλου. "Possibly this attendant was Theophilus' nephew, Cyril, afterwards Bishop of Alexandria."—Moore, *op. cit.* p. 68, n. 2.

47. 23—48. 2 ἦν...χρεία. *V. supra*, the notes on 9. 28–30 and 10. 22–27.

47. 23 Δρῦν. *V. supra*, the note on 45. 21–25 and Socrates, *H.E.* VI. 15.

47. 25 Ῥουφίνου προάστειον. Before his death in 395 Rufinus built a palace and a church in a suburb of Chalcedon which then was called after his name: *v.* Socrates, *H.E.* VIII. 17 and J. Pargoire, *Rufinianes* in *Byzantinische Zeitschrift*, VIII. 429 (Leipzig, 1899). For the life of Rufinus *v.* "Rufinus (2)" in *D.C.B.*

48. 1–2 ἀπάντησον...χρεία. *Cf.* 9. 25 and *v. supra*, the note *ad loc.*

48. 2 Τίγριον. For the life of Tigrius *v.* "Tigrius" in *D.C.B.*

48. 3 Διόσκορος. Dioscorus is unknown outside the *Dialogus.*

Παῦλος. This Paulus was Bishop of Erythrum. For his life *v.* "Paulus (33)" in *D.C.B.*

48. 4–8 μετὰ...ἀξιολόγων. *Cf.* 10. 6–11.

48. 7 Λουπικίνου. *V. supra*, the note on 10. 8.

48. 10 τὴν...κατῆλθεν. *V.* Col. i. 18–22, Eph. v. 25–27, I S. Pet. iii. 18.

48. 10–12 εἰ...δίκην. *V. supra*, the notes on 9. 20 and 9. 21–22.

48. 11 τῶν...ἐπισκόπων. So S. Athanasius, *Ep. ad Afros Episcopos*, *c.* 2.

48. 12–13 τὴν...πόλιν. *V. supra*, the note on 9. 2.

48. 13–14 προκαλούμενος...πεδίον. *V.* Gen. iv. 8.

48. 14–16 ἔχομεν...ἔχοντας. *V. supra*, the notes on 9. 15–19 and 42. 4–8

48. 16–17 Θεοῦ χάριτι. *V. supra*, the note on 5. 32.

48. 18 σὺ...ἔκτος. *V. supra*, the note on 16. 15–17.

ἐξ...μιᾶς. "This was not strictly the case, as some of them were from Asia [Socrates, *H.E.* VI. 15; Sozomen, *H.E.* VIII. 16]."—Moore, *op. cit.* p. 69, n. 2. *Cf.* 16. 15–17.

48. 20–22 ἀκόλουθόν...κριθῆναι. Canon VI of the Council of Constantinople (381) so enjoins: *v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* II. 948–951.

48. 22—49. 1 ἔχομεν...δίκας. *V. supra*, the notes on 9. 20 and 9. 21–22.

49. 1–3 ὅθεν...προσόδου. *Cf.* 9. 30—10. 3 and *v. supra*, the note *ad loc.*

49. 1 τοῖς...νόμοις. *Cf.* 15. 5.

49. 3–28 πρὸς...ἐμοῦ. *V. supra*, the notes on 8. 26—9. 1 and 10. 3–4.

49. 7–28 Ἐγώ...ἐμοῦ. This letter is extant only here.

49. 18 Ἐγὼ...χύτραν. *Cf.* 34. 4–5.

49. 25–26 τὴν...ἀγάπην. *V. supra*, the note on 8. 18.

49. 28—50. 2 τούτων...κρίσιν. *Cf.* 45. 21–25.

49. 28—50. 1 παρὰ πόδας. *Cf.* 130. 4 and *v. infra*, the note *ad loc.*

50. 3–8 μετὰ...ἐγκλήματα. *V. supra*, the note on 10. 1.

50. 4–5 Εὐγένιός...Ἡρακλείας. Eugenius is unknown outside the *Dialogus*.

50. 16 γεννάδες. *Cf.* 56. 4, 91. 7: a third-declension formation, where we should expect γεννάδαι from γεννάδας, a first-declension noun.

50. 16–17 πράξαντες...ἀσθενέστερα. *Cf.* S. Chrysostom, *Homilia ante exsilium*, *c.* 2 ἐμοὶ ταῦτα πάντα ἀράχνης εὐτελέστερα.—Migne, *P.G.* LII. 430; (*Sermo*) *cum de expulsione ejus ageretur* [in Latin only]: *omnia mihi illa araneae erunt, et araneis fragiliora.—ib.* 434; (*Sermo*) *cum iret in exsilium*, *c.* 2...ἀποστέλλει μοι ὑπάτους καὶ τριβούνους, καὶ μόνον ἀπειλεῖ. Καὶ τί μοι ἀνῆκεν; Ἀράχναι ὑπὸ ἀράχνης ἀποστελλόμεναι.—*ib.* 438.

50. 23 οὐκ...ἀπαντῆσαι. According to Sozomen (*H.E.* VIII. 17), the Synod summoned S. Chrysostom four times.

50. 24–25 περιέχουσι...ἔγκλημα. *Cf.* 51. 3–5 and *v. infra*, the note *ad loc.*

50. 26 ἡ...εὐσέβεια. *V. supra*, the note on 12. 3.

51. 2 ὦ τρισάθλιοι. *Cf.* 105. 17, 141. 7–8 and Menander, *Epitrepontes* 385 ὦ τρισάθλιος.

51. 3–5 ἦν...Ἰεζάβελ. *Cf.* 50. 24–25 and *v. supra*, the notes on 30. 9–11 and 33. 19–21. For Jezebel *v.* III Kings xvi. 31, xviii. 4, 13, 19, xix. 1, 2, xx. 1–25; IV Kings ix. 7, 22, 30–37. Socrates (*H.E.* VI. 15) and Sozomen (*H.E.* VIII. 16) relate that S. Chrysostom in 403 preached a sermon reproving women in general terms, but which was generally interpreted as directed against the Empress. *V.* A. Thierry, *St. Jean Chrysostome et l'Impératrice Eudoxie* (2nd ed., Paris, 1874) and L. Ludwig, *Der hl. Joh. Chrysostomus in seinem Verhaeltniss zum byzantinischen Hof* (Braunsberg, 1883).

There are two references to Jezebel in S. Chrysostom's orations delivered before his first exile: *Homilia ante exsilium*, *c.* 4 Ἤνθησαν γὰρ τὰ ἔγγονα

τῆς ἀσπίδος, ἔτι περιλέλειπται τῆς Ἰεζάβελ ὁ σπόρος.—Migne, *P.G.* LII. 431; (*Sermo*) *cum iret in exsilium*, *c.* 2 Τί δὲ καὶ ἡ παράνομος καὶ στυγερά, αὕτη ἡ νέα, φημί, Ἰεζάβελ οὐ βοᾷ καὶ λέγει ἐκ...καὶ διαπερα...ἀποδρ...ἀλλὰ ἀποστέλλει μοι ὑπάτους καὶ τριβούνους, καὶ μόνον ἀπειλεῖ.—*ib.* 438.

51. 8–11 καθάπερ...προφήτου. *V.* Dan. vi. 1–23 (LXX).

51. 9–10 οἱ...Δανιήλ. *Cf. H.L.* II. 58. 1 ὁ τοὺς λέοντας τῷ Δανιὴλ ἡμερώσας.

51. 13–16 Οὕτως...ἀγρίδια. *Cf.* **11.** 2–6. Socrates (*H.E.* VI. 15) and Sozomen (*H.E.* VIII. 18) observe that S. Chrysostom was carried into exile about noon of the third day after the sentence of his deposition was passed.

51. 15–16 ἐκβληθεὶς...ἀγρίδια. Praenetus was situate on the other side of the Bosporus from Constantinople.

51. 16–19 μέσης...θρόνῳ. *Cf. supra*, the note on **11.** 16–19. Theodoret (*H.E.* V. 34) describes the θραῦσιν as an earthquake. S. Chrysostom refused to resume his see and his episcopal duties until the synod which had deposed him should reinstate him, but he at last yielded to the wishes of the court and the demands of the people. Upon his return he preached the (*Sermo*) *post reditum a priore exsilio* which Migne gives only in two Latin versions (*P.G.* LII. 439–442) and the (*Homilia*) *post reditum a priore exsilio* (*P.G.* LII. 443–448). *V. supra*, the note on **11.** 21–22.

51. 19–21 οὕτως...θαλασσῶσαι. *V. supra*, the note on **11.** 20–21.

51. 23 εὐπρόσωπον ἀρχὴν. *Cf.* Euripides, *Phoenissae* 1336 οὐκ εὐπροσώποις φροιμίοις ἄρχῃ λόγου.

51. 23–24 τὸν σοφιστὴν. *Viz.*, Theophilus.

52. 2–3 πρὸς...διέφυγεν. *Cf.* **12.** 8–10 and *v. supra*, the note on **11.** 20–21.

52. 4 Παῦλον. This Paulus is generally identified with the Paulus mentioned in **48.** 3.

Ποιμένα. Poimen is unknown outside the *Dialogus*.

52. 5–6 κανόνας...Ἀθανασίου. *Cf.* **53.** 11–22, 27–29 and *v. infra*, the note on **52.** 12–16, in which *locus* Palladius quotes the Canon upon which S. Chrysostom's enemies relied.

52. 6–8 ἵνα...ἐπεισελθόντι. *V. supra*, the note on **11.** 16–19.

52. 17–20 μετακαλεσάμενοι...Κωνσταντινούπολιν. The time is about November 403 (*v.* **51.** 21–22, where an interval of two months after S. Chrysostom's restoration is mentioned: another month must be allowed for the preparation of the new plot as described in **51.** 23—**52.** 8).

52. 20–22 οἱ...ἐργάσωνται. *Cf.* **9.** 2–15, **44.** 10.

52. 23 Θεόδωρος. For the life of Theodorus *v.* "Theodorus (50)" in *D.C.B.*

52. 27 μακρὰν...εἰπὼν. *Cf.* **70.** 12.

52. 30 Ἡ...καταγγέλλεται. Rom. i. 8. *Cf.* **119.** 13.

52. 31 Φαρέτριος. Pharetrius is mentioned by S. Chrysostom in *Ep.* CCIV. For the life of Pharetrius *v.* "Pharetrius" in *D.C.B.*

53. 1 καθάπερ...μορμολυκεῖα. *Cf.* **66.** 18–19 and Plato, *Crito* 46 C οὐδ' ἂν...ἡ τῶν πολλῶν δύναμις ὥσπερ παῖδας ἡμᾶς μορμολύττηται; *Phaedo* 77 E τοῦτον οὖν πειρῶ μεταπείθειν μὴ δεδιέναι τὸν θάνατον ὥσπερ τὰ μορμολύκεια.

53. 4 Λεόντιος. For the life of Leontius *v.* "Leontius (8)" in *D.C.B.*

53. 5 Ἀμμωνίῳ. For the life of Ammonius *v.* "Ammon (2)" in *D.C.B.*

53. 5–6 Λαοδικείας...κεκαυμένης. *Laodiceia Combusta* (the modern *Ladik*) was situate on the borders of Phrygia, Lycaonia, and Pisidia. Its surname *Combusta* is derived by Strabo from the volcanic nature of the surrounding country (*Geographica* XIII. 628, 629, 663).

53. 6–22 οὐ...ἐτέθη. *V. supra*, the note on **11.** 16–19.

53. 12–16 οὓς...ἐξωθεῖσθαι. *V. supra*, the note on **52.** 5–6. Palladius quotes freely Canon IV of the Arian Council of Antioch (341): *v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* II. 564. *Cf.* also Canon XII (p. 568). Of the ninety-seven bishops who assembled at Antioch, forty showed Arian sympathies and, after the orthodox bishops had retired, remained at Antioch, passing this and other canons on their own account.

53. 13 Ἀρείου. For the life of Arius (*c.* 256–336) *v.* "Arius" in *D.C.B.*

53. 16–19 καὶ...Ἑλλαδικῶν. The Council of Sardica was held in 343 and was attended by 170 bishops, who condemned the Antiochene Canons in *Epistola Concilii Sardicensis ad omnes episcopos* and in *Epistola Synodi Sardicensis ad universas ecclesias* (preserved in Labbe and Cossart, *op. cit.* II. 669–680 and 679–684).

53. 20 Λιβέριος. S. Liberius was Bishop of Rome from 352 to 366. For his life *v.* "Liberius (4)" in *D.C.B.*

Ἰούλιος. S. Julius was Bishop of Rome from 337 to 352. For his life *v.* "Julius (5)" in *D.C.B.*

53. 20–21 ἐπὶ...Ἀθανάσιον. *Cf. H.L.* II. 158. 5–7 τὸν μακάριον Ἀθανάσιον... ἐπὶ Κωνσταντίου τοῦ βασιλέως. Constans (337–350) was emperor of the western empire, Constantius II (337–361) of the eastern.

53. 21 Μάρκελλον. Marcellus was Bishop of Ancyra For his life *v.* "Marcellus (4)" in *D.C.B.*

53. 24 Κυρίνῳ. For the life of Cyrinus (*ob.* 405) *v.* "Cyrinus (1)" in *D.C.B.*

53. 27–29 ἐπὶ...ὑπάρχειν. *V. supra*, the note on **52.** 5–6.

53. 29—54. 6 εἰσελθόντες...ὄντας. *V. supra*, the note on **11.** 16–19.

53. 30 Ἐλπίδιον. Elpidius is addressed by S. Chrysostom in *Epp.* XXV, CXIV, CXXXI, CXXXVIII, CXLII, and CCXXX. For the life of Elpidius *v.* "Elpidius (8)" in *D.C.B.*

54. 1 Τραγκύλλιον. Tranquillius is unknown outside the *Dialogus*. He may perhaps be identified with the bishop Tranquillinus addressed by S. Chrysostom in *Ep.* XXXVII.

54. 4 τῆς...εὐσεβείας. *V. supra*, the note on **12.** 3.

54. 11 τὴν σὴν ἡμερότητα. *V. supra*, the note on **21.** 14.

54. 13–14 Τῆς...αὐτούς. "In that case, they admit themselves to be Arian heretics."—Moore, *op. cit.* p. 77, n. 3.

54. 26–29 τούτων...διδασκαλίας. *V. supra*, the notes on **29.** 12–16, **45.** 15–21, **45.** 25—**50.** 11.

54. 26–27 παρίππασαν μῆνες. *V. supra*, the note on **17.** 12.

παρίππασαν...δέκα. *I.e.*, the interval between S. Chrysostom's restoration and the beginning of the events described in **55**. 1 *et seq.*

55. 9–10 Θεὸς...πάντα. *Cf.* Sap. i. 6, Prov. xv. 3, Ecclus. xv. 18, Esth. xv. 2, Heb. iv. 13, 1 S. John iii. 20.

55. 12–17 ὁ...αὐθεντείαν. *Cf.* **69**. 23–26, **86**. 22—**87**. 4.

55. 13 τοῦ...Θεοῦ. *V. supra*, the note on **24**. 2.

55. 22 ὡς...Μωϋσεῖ. *V.* Ex. x. 7, 28 with xiv. 5–9.

55. 22—**59**. 25 ἐν...διαβόλου. *Cf.* **12**. 24—**14**. 5 and *v. supra*, the note *ad loc.*

55. 23 τοῦ...σαββάτου. *Cf.* **12**. 27–28 and *v. supra*, the note *ad loc.*

56. 4–5 τότε...καθαίρεσις. *Cf.* **60**. 5–6.

56. 4 γεννάδες. *V. supra*, the note on **50**. 16.

56. 6–7 οἱ...νηστείας. *I.e.*, forty,—there being forty days in Lent. *Cf.* **53**. 26–27, **56**. 15.

56. 10 τοὺς...μυσταγωγηθέντας. *V. supra*, the note on **28**. 13.

56. 12 Παῦλον. Paulus is unknown outside the *Dialogus*.

56. 14–15 αἱμάτων ἐκχύσει. Ecclus. xxvii. 15. *Cf.* **62**. 4.

56. 18—**57**. 21 οἱ...ὄχλους. *Cf.* **12**. 27—**13**. 2.

56. 21 τὰ...λόγια. *V. supra*, the note on **28**. 5.

57. 6 Λούκιόν. Lucius is unknown outside the *Dialogus*.

57. 11 ῥήμασι. "Possibly the first two letters of the word for 'gifts' [δωρήμασι] have been dropped out of the text, leaving that for 'words.'" —Moore, *op. cit.* p. 81, n. 1.

57. 15–21 ὃς...ὄχλους. *Cf.* **13**. 26–29.

57. 18 κατὰ...Ἡσαύ. *V.* Gen. xxxii. 6.

57. 22–26 χωρήσας...κολυμβήθραν. *Cf.* **13**. 9–14.

57. 22—**58**. 2 χωρήσας...ἐσφετερίζοντο. *Cf.* **13**. 2–9.

57. 24 τὰ σύμβολα. *V. supra*, the note on **39**. 21–22.

57. 25 ἡλικιώτας. *V. supra*, the note on **37**. 25.

58. 2–11 οὕτως...ἐγίνοντο. *Cf.* **13**. 14–29.

58. 10–11 Ὅσον...ἐγίνοντο. Ex. i. 12.

58. 11—**59**. 25 τῇ...διαβόλου. *Cf.* **13**. 29—**14**. 2.

58. 13 τὸ Πέμπτον. "'The Fifth,' because five miles from the Forum."—Moore, *op. cit.* p. 83, n. 1.

58. 19 εἰς τοὐπίσω. *V. supra*, the note on **23**. 4–5.

59. 9–11 Ἡσθεὶς...πράγματα. *Cf.* **79**. 4–5, **81**. 5–9, **82**. 12–15, **98**. 19–23, **111**. 18–20, **125**. 11—**126**. 9, **137**. 1–6, **140**. 14—**145**. 8.

59. 10–11 ἔοικε...πράγματα. *Cf.* Diogenes Laertius, *De Vitis Philosophorum* I. 9 Ἔφασκε [*sc.* ὁ Μύσων] δὲ μὴ ἐκ τῶν λόγων τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐκ τῶν πραγμάτων τοὺς λόγους ζητεῖν· οὐ γὰρ ἕνεκα τῶν λόγων τὰ πράγματα συντελεῖσθαι, ἀλλ' ἕνεκα τῶν πραγμάτων τοὺς λόγους.

59. 11–25 σὺν...διαβόλου. *V. supra*, the note on **20**. 13–16.

59. 15 Ἐλευθέρου. Eleutherus is unknown outside the *Dialogus*.

59. 25 τῆς...συμπληρωθείσης. The time is now immediately after Whit-Sunday in 404.

59. 25—64. 1 τῆς...αὕτη. *Cf.* 17. 15–16.

60. 3–4 Βασιλεῦ...ποιῆσαι. *V.* II Esdras xix. 37, Dan. ii. 21, Rom. xiii. 1–7, Tit. iii. 1, Heb. xiii. 17, 1 S. Pet. ii. 13, 17. For ἔξεστι...ποιῆσαι *v.* Eccles. viii. 4.

60. 5–6 εἴπομέν...καθαίρεσις. *Cf.* 56. 4–5.

60. 8 Ἰουδαϊκοῖς ῥήμασι. *V.* S. Matt. xxvii. 25. *V. supra*, the note on 45. 24.

60. 9–24 οὕτως...στρατιωτῶν. *V. supra*, the note on 12. 23.

60. 16 συνταξώμεθα. *Cf.* 60. 26, 84. 2.

τῷ...ἐκκλησίας. *Cf.* 61. 20–21. For the phrase *v.* Apoc. ii. 1, 8, 12, 18, iii. 1, 7, 14. *Cf.* S. Chrysostom, *Oratio in Synaxin Archangelorum*: Καθ' ἑκάστην δὲ Ἐκκλησίαν ἐπέστησεν ἀγγέλους φύλακας ὁ Χριστός.—Migne, *P.G.* LIX. 756 (Paris, 1862).

60. 21 εἰ...ἀναβάλλῃ. An irregular combination of the optative and the indicative in the same protasis: *v.* Goodwin, *Syntax of the Moods and Tenses of the Greek Verb*, p. 193 (London, 1912).

60. 26 συνετάξατο. *V. supra*, the note on 60. 16.

61. 1–15 εἰσελθὼν...ταράξωσιν. *V. supra*, the note on 46. 2–10.

61. 1 Ὀλυμπιάδα. Olympias (*c.* 368–*c.* 408) is addressed by S. Chrysostom in *Epp.* I–XVII. For the life of Olympias *v.* "Olympias (2)" in *D.C.B.*

61. 2 Πενταδίᾳ. Pentadia is addressed by S. Chrysostom in *Epp.* XCIV, CIV, CLXXXV. For the life of Pentadia *v.* "Pentadia" in *D.C.B.*

Πρόκλῃ. Procla is unknown outside the *Dialogus*. She may perhaps be identified with the deaconess Amprucla addressed by S. Chrysostom in *Epp.* XCVI, CIII, CXCI.

61. 3 Σιλβίνῃ. For the life of Silvina *v.* "Silvina" in *D.C.B.*

Νεβριδίου. For the life of Nebridius (*ob. c.* 390) *v.* "Nebridius (3)" in *D.C.B.*

61. 5 τὰ...ἔχει. S. Luke xxii. 37.

61. 6 τὸν...τετέλεκα. II Tim. iv. 7.

61. 6–7 οὐκέτι...μου. Acts xx. 25.

61. 12 καὶ...ἐλεηθῆτε. *Cf.* 46. 9–10.

61. 16–23 καὶ...ἀποδείξασαι. *V. supra*, the note on 12. 23.

61. 17 οὐδὲν...δυτικόν. "The east is the symbol of light, the west of darkness and sin. Baptizands faced the west until they had renounced evil, after that the east."—Moore, *op. cit.* p. 87, n. 1.

61. 18 τὸ ὀνοζύγιον. *Cf.* 129. 20.

61. 20–21 συνεξελθόντος...ἐκκλησίας. *Cf.* 60. 16 and *v. supra*, the note *ad loc.*

61. 23—62. 3 ὡς...βλασφημίαν. *Cf.* Philo Judaeus, *Legatio ad Gaium*, *c.* 46 ὡς μὲν γὰρ ἐν θεάτρῳ κλωσμὸς συριττόντων, καταμωκωμένων, ἄμετρα χλευαζόντων, ὡς δὲ ἐν εἱρκτῇ πληγαὶ κατὰ τῶν σπλάγχνων φερόμεναι, βάσανοι, κατατάσεις τῆς ὅλης ψυχῆς διά τε τῶν εἰς τὸ θεῖον βλασφημιῶν καὶ διὰ τῶν ἐπανατάσεων.—ed. L. Cohn and S. Reiter, *Philonis Alexandrini Opera*, VI. 222. 17–20 (Berlin, 1915).

62. 4–5 ἔνθα...ἐγίνετο. While S. Chrysostom in his (*Homilia*) *post reditum a priore exsilio*, *c.* 2 has ὅπου ἁμαρτημάτων ἄφεσις, αἱμάτων ἔκχυσις (Migne, *P.G.* LII. 444) in reference to a scene incidental to his departure into his first exile (403), Palladius here applies it to the time of the second and final expulsion of S. Chrysostom (404). In his *Monitum* to this homily Montfaucon (*ib.* 437, 8) suspects the authenticity of this passage, for the only attack on the churches known to us occurred in 404 (discussed above in the note on 12. 24—14. 5) and S. Chrysostom's words here illustrate the events described by Palladius in 57. 15—58. 2.

62. 4 ἁμαρτημάτων ἄφεσις. Acts xiii. 38. The N.T. never has ἁμάρτημα in this expression, but always uses ἁμαρτία. Philo Judaeus, however, has ἀφέσεως ἁμαρτημάτων in *De Vita Mosis* III. 17.—ed. Cohn, *Philonis Alexandrini Opera*, IV. 234. 16 (Berlin, 1902).

ἁμαρτημάτων...ἔκχυσις. *Cf.* Heb. ix. 22.

αἱμάτων ἔκχυσις. Ecclus. xxvii. 15. *Cf.* 56. 14–15.

62. 5—63. 14 μετὰ...ἀφανισθέντος. *Cf.* 17. 17 and *v. supra*, the note on 18. 5–7.

62. 12–13 μισθὸν...Θεοῦ. "The expression is strange; possibly the preposition [in ἀποδιδόντος] has been changed, and 'laying upon them' [ἐπιδιδόντος] should be read for 'paying.'"—Moore, *op. cit.* p. 88, n. 2.

62. 12 μισθὸν...ἀδικίας. II S. Pet. ii. 13. *Cf.* Acts i. 18, II S. Pet. ii. 15.

62. 19–20 καθάπερ...διαπερᾶσαν. *Cf.* 67. 14–15.

62. 26—63. 6 οὕτω...καλλίστων. *Cf.* 19. 15—20. 1 and *v. supra*, the note *ad loc.*

63. 7 εἰς τοὐπίσω. *V. supra*, the note on 23. 4–5.

63. 12–14 ἀπὸ...ἀφανισθέντος. According to Socrates (*H.E.* VI. 18) the fire occurred on 20 June 404. Sozomen extends the duration of the conflagration from evening until morning (*H.E.* VIII. 22).

"The church was that of St. Sophia, built by Constantine [*leg.* Constantius II], A.D. 360. After this conflagration it was restored, but again burnt down, and finally rebuilt at vast expense by Justinian in 532."—Moore, *op. cit.* p. 88, n. 3.

63. 15–21 Εἶτα...ἐκκλησίας. *V. supra*, the note on 18. 5–7.

63. 18–20 Ἰωάννης...κατείχοντο. S. Chrysostom was carried into exile the day of the fire (so Socrates, *H.E.* VI. 18).

63. 20 Βιθυνίαν. We learn from S. Chrysostom (*Epp.* X, CCXXI) that he left Nicaea in Bithynia on 4 July 404.

63. 23–24 ὁ...ἀπέστειλεν. *V. supra*, the note on 30. 9–11.

63. 23–27 ὁ...καύσεως. *Cf.* 18. 5–7 and *v. supra*, the note *ad loc.* and the note on 18. 7–10.

63. 27—64 1 οὕτως...αὕτη. *V. supra*, the note on 12. 23 and *cf.* 17. 16–17. Palladius continues the story of S. Chrysostom's exile in 65. 20 *et seq.*

63. 28–29 νύκτωρ...Ἰσαύρων. The letters of S. Chrysostom fully confirm the statement of Palladius: *v. Epp.* XIII, XIV, XVII, XX, XLIX, LII, LVII, LIX, LXI, LXVIII–LXX, LXXII, LXXIV–LXXVI, LXXXI, CVII, CIX, CX, CXIV, CXX–CXXII, CXXVII, CXXXI, CXXXV–CXXXVII, CXL CXLVI, CXCIV, CCXXXIV, CCXXXV, *Ep.* II *ad S. Innocentium.*

64. 1 Κουκουσὸς. Palladius does not mention that S. Chrysostom stopped at Nicaea and Caesarea *en route* to Cucusus, whither he was sent by the express order of Eudoxia (so S. Chrysostom, *Ep.* CXXV *ad fin.*). S. Chrysostom reached Cucusus, a remote little village in Lower Armenia, about the end of August in 404 (*Ep.* CCXXXIV). For S. Chrysostom's stay at Nicaea *v. Epp.* X, CCXXI; for his stay at Caesarea *v. Epp.* XII, XIV, CXX; for his journey from Nicaea to Cucusus *v. Epp.* VIII–X, LXXXIV, CXV, CXXI, CXXV, CCXXI, CCXXXIV; for his life at Cucusus *v. Epp.* IV, XIII, XIV, XXV, LXXXIV, LXXXVII, LXXXVIII, CVIII–CXI, CXXIII, CXXV, CXXXI, CXLIV, CLXXIII, CLXXXVIII, CXCIII, CXCIV, CCXXXV, CCXXXVI.

64. 1–13 Ἀρσάκιος...ἐπαχθέντων. Arsacius (*c.* 325–405) is denounced by S. Chrysostom in *Ep.* CXXV. For the life of Arsacius *v.* "Arsacius" in *D.C.B.*

64. 2 ἀντεισήγετο. Arsacius was consecrated Bishop of Constantinople on 27 June 404.

64. 5–6 διακρατήσας...ἀποθνήσκει. Socrates gives the date of Arsacius' death as 11 November 405 (*H.E.* VI. 20). Palladius here shortens his episcopate by three months.

64. 6 εἰς...παρορκήσας. *V. supra*, the note on **35**. 4.

64. 13—65. 16 τούτῳ...ἐξορίᾳ. *V. supra*, the notes on **6**. 27–34 and **20**. 13–16.

64. 13 Ἀττικὸς. Atticus (406–426) is denounced by S. Chrysostom in *Liber ad eos qui scandalizati sunt*, *c.* 20. Sozomen dates his accession in March 406 (*H.E.* VIII. 27). For the life of Atticus *v.* "Atticus" in *D.C.B.*

64. 20—65. 1 Εἴ...ῥιπτέσθω. There does not seem to be extant any edict couched in these terms. This edict is probably an extension of the edict quoted in **18**. 20–23.

65. 7–8 Ἐὰν...ἄλλην. S. Matt. x. 23.

65. 9–10 Οὐκ...θυμοῦ. Prov. xi. 4.

65. 12 τῆς...πονηρίας. *V. supra*, the note on **40**. 10.

65. 13–16 Τοὺς...ἐξορίᾳ. *Cf.* the edict of 11 September 404 in the *Codex Theodosianus* XVI. 4. 5 in Mommsen and Meyer, *op. cit.* I. ii. 854.

65. 18–19 φιλίᾳ...Σωτῆρα. *V.* S. John xv. 14–15. *Cf.* **91**. 23–24.

65. 19 Ἐγώ...ἀλήθεια. S. John xiv. 6.

65. 20 Θαρσεῖτε...κόσμον. S. John xvi. 33.

65. 21 ἔτος ἕν. *Viz.*, from the autumn of 405 to the autumn of 406.

65. 22–23 οὐ...ἐκείνην. *Cf.* Amos viii. 11 with S. Luke iv. 25, xv. 14.

65. 25 Ἀραβισσόν. Arabissus was a strong fortress twenty leagues distant from Cucusus. At Arabissus S. Chrysostom passed the winter of 405–406 (*Epp.* IV, LXVIII–LXX, CXXVIII, CXXXI, CXXXV, CXXXVII).

65. 27 οὐ...κειμένη. S. Matt. v. 14.

65. 27—66. 1 οὐδὲ...μοδίῳ. *V.* S. Matt. v. 15.

66. 10 θείου χρησμοῦ. *Cf.* **80**. 29.

66. 10–11 Ἀρκεῖ...τελειοῦται. II Cor. xii. 9.

66. 11–14 θεασάμενοι...ᾄδομένην. *Cf. H.L.* II. 141. 12 ἵνα δείξω αὐτοῖς τὴν εὐχάριστόν σου φιλοσοφίαν.

66. 13–14 τὴν Ἰωάννου...φιλοσοφίαν. *Cf.* 120. 18.

66. 14 τὸ...ἀποῤῥῆξαι. *Cf.* 104. 16, 118. 1–2, 130. 5, and Aeschylus, *Persae* 507 πνεῦμ' ἀπέρρηξεν βίου; Euripides, *Iphigenia Taurica* 974 ἐπώμοσ' αὐτοῦ βίον ἀπορρήξειν θανών.

66. 18–19 καθάπερ...μορμολυκεῖα. *Cf.* 53. 1 and *v. supra*, the note *ad loc.*

66. 21–22 τὸν μόνον...ἐξόριστον. *Cf.* S. Chrysostom, *Liber ad eos qui scandalizati sunt*, *c.* 10 *ad fin.* ἀλλὰ ἀλήτης γέγονα, καὶ φυγὰς, ἄπολις, ἄοικος, μετανάστης, καὶ εἰς βάρβαρον ἀπηνέχθην χώραν.—Migne, *P.G.* LII. 507.

66. 26–27 Πιτυοῦντα...θαλάσσης. Pityus was situate at the extreme north-eastern end of the Black Sea.

67. 8–9 τὸ...κρανίον. *V.* IV Kings ii. 23.

67. 11 τρίμηνον. S. Chrysostom was sent to Pityus in June 407.

67. 14 Κομάνῃ. Comana was a town in Pontus.

67. 14–15 καθάπερ...παρῆλθον. *Cf.* 62. 19–20.

67. 16–20 παρέστη...[*om.* ὃς...'Αντιοχείας]...ἐσόμεθα. *Cf. H.L.* II. 154. 8–11 καὶ παραστὰς αὐτῇ ὁ μάρτυς ὁ ἐν τῷ τόπῳ, Κόλλουθος ὀνόματι, λέγει αὐτῇ· Σήμερον μέλλεις ὁδεύειν πρὸς τὸν δεσπότην καὶ ὁρᾶν πάντας τοὺς ἁγίους.

67. 17 Βασιλίσκος. For the life of Basiliscus (*ob. c.* 303) *v.* "Basiliscus" in *D.C.B.*

67. 18 Μαξιμιανοῦ. For the life of Maximianus (286–305) *v.* "Maximianus (1)" in *D.C.B.*

67. 19 Λουκιανῷ. For the life of Lucianus (*c.* 240–*c.* 303) *v.* "Lucianus (12)" in *D.C.B.*

68. 9 τῶν...συμβόλων. *V. supra*, the note on 39. 21–22.

68. 10–16 εἰπὼν...ἐξῆρεν τοὺς πόδας...προστεθεὶς πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ. *Cf.* S. Athanasius, *Vita S. Antonii*, *c.* 92 Ταῦτα εἰπὼν...ἐξάρας τοὺς πόδας... καὶ προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας.—Migne, *P.G.* XXVI. 972 (Paris, 1857).

68. 12 ἐξῆρεν...πόδας. Gen. xlix. 33.

68. 12–13 τοὺς...ἑλαμένων. *Cf.* Is. lii. 7.

68. 14–16 εἰ...ἀνασχομένων. *V. supra*, the note on 30. 9–11.

68. 16 προστεθεὶς...αὐτοῦ. I Mac. ii. 69. Socrates gives 14 September 407 as the date of S. Chrysostom's death (*H.E.* VI. 21).

68. 16–17 κόνιν ἀπομαξάμενος. *V.* S. Luke x. 11.

68. 18–19 Ἥξεις...ἀποθανοῦνται. Job v. 26, Prov. xiii. 2.

69. 6–9 Ἐπειδὴ...ἤσθιεν. *V. supra*, the note on 7. 10–17.

69. 6–17 Ἐπειδὴ...ἐνεργουμένη. *V. supra*, the note on 7. 6–10.

69. 6–7 Μὴ...ἔμαθον. Ecclus. viii. 9. *Cf. H.L.* II. 11. 2–3. *V. supra*, p. lvii.

69. 10. Ὡμολόγηται. *Cf.* 90. 10, 100. 27, 101. 33, 102. 24, 116. 25 and *H.L.* II. 22. 16 ὡμολόγηται.

69. 15–17 βρῶμα...ἐνεργουμένη. *Cf. H.L.* II. 13. 16–18 οὔτε γὰρ ἡ βρῶσίς ἐστί τι κατὰ ἀλήθειαν οὔτε ἡ ἀποχή, ἀλλὰ πίστις δι' ἀγάπης τοῖς ἔργοις παρεκτεινομένη. *V.* S. Chrysostom, *Homilia XX in Ep. I ad Cor.*, *c.* 4.

69. 15–16 βρῶμά...φάγωμεν. I Cor. viii 8. *Cf.* 78. 31–32.

69. 17 ἀλλὰ...ἐνεργουμένη. *Cf.* Gal. v. 6.

69. 17—**70.** 16 αὐτὸς...προσευχῇ. *Cf.* **79.** 14–17, **110.** 2, 18—**111.** 6.

69. 20–22 δεύτερον...παρόντα. *V. supra*, the note on **28.** 23—**29.** 7.

70. 2–7 τὸ...χρείας. *Cf.* **79.** 29—**80.** 5, **146.** 33—**147.** 1 and *v. supra*, the notes on **31.** 14—**33.** 15, **32.** 7–18.

70. 12 μακρὰν...εἰπὼν. *Cf.* **52.** 27.

70. 14–16 Ἄνδρες...προσευχῇ. Acts vi. 2–4 very freely quoted. *Cf.* **72.** 12, **81.** 13.

70. 21–22 Ἐπείνων...με. S. Matt. xxv. 35.

70. 25–28 Οὐαὶ...αὐτῶν. S. Luke vi. 26. *Cf.* **80.** 26–28.

70. 29—**71.** 4 ἦλθεν...ἁμαρτωλῶν. S. Matt. xi. 18, xxi. 32, xi. 19. *Cf. H.L.* II. 13. 7–11. *V. supra*, p. lvi.

71. 2 ὁ...ἀνθρώπου. *Cf.* **121.** 23.

71. 13 φιλαληθέστατε. *V. supra*, the note on **25.** 29.

71. 15 τῶν...συντεινουσῶν. *Cf. H.L.* II. 83. 13–14 τῶν εἰς ἡδονὴν συντεινόντων.

71. 16 οἱ...πατριάρχαι. *V. supra*, the note on **8.** 14–15.

71. 16–17 ὁ...ἐθήρευσεν. Abraham is meant: *v.* Gen. xviii. 1–33.

τὸν...Θεὸν. *V. supra*, the note on **24.** 2.

71. 17 ὁ...ἐξένισεν. Lot is meant: *v.* Gen. xix. 1–3.

71. 17–18 ὁ...γήρει. Abraham is meant: *v.* Gen. xxi. 1–5.

71. 18–19 ὁ...εὑράμενοι. Lot is meant: *v.* Gen. xix. 12–28.

71. 20–21 Τῆς...ἀγγέλους. Heb. xiii. 2.

71. 22–23 τὸ...περιστερᾶς. *V.* S. Matt. x. 16.

71. 24 Παντὶ...δίδου. S. Luke vi. 30. τῷ is inserted from the parallel in S. Matt. v. 42.

71. 24–25 Μὴ...σου. Ecclus. xi. 29.

72 3–4 ἀλλ'...ἐδεξιοῦτο. *V.* Gen. xiii. 18, xviii. 1–8.

72. 6 μεσότης...ἐλλείψεως. *Cf.* Aristotle, *Ethica Nicomachea* 1106 A τὸ δ' ἴσον μέσον τι ὑπερβολῆς καὶ ἐλλείψεως.

72. 7–9 ὁμοίως...κατοικούντων. *V.* Gen. xix. 1–11.

72. 10 πόλιν...Κωνσταντίνου. *V. supra*, the note on **9.** 2.

72. 12 τὴν...διακονίαν. Acts vi. 2, 4. *V. supra*, the note on **70.** 14–16.

72. 15–16 Οἱ...ὕδατι. Is. i. 22.

72. 21–22 οἷος...ἐρήμῳ. *V.* S. Matt. xiv. 15–21.

72. 23 διδάξας...γλώσσης. *V.* S. Matt. v. 1–2.

72. 23–24 σώσας...Εὐαγγελίων. *V.* S. John xx. 31, Rom. i. 16, Col. i. 5–6, 23.

72. 24–25 τοιοῦτον...πνευματοφόρων. *V.* S. John v. 39, II Tim. iii. 15–17.

72. 31–32 τῶν...σωτηρίᾳ. *V. supra*, the note on **24.** 25–26.

72. 34—**73.** 1 Ἐπάξω...Κυρίου. Amos viii. 11.

73. 3–4 ὥσπερ...κατιόντες. *V.* Gen. xlii. 1–5 with xlvi. 5–7.

73. 7–8 Περιδραμοῦνται...εὑρήσωσιν. Amos viii. 12.

73. 11–13 πότε...τροφῇ. *V.* Gen. iii. 1–6, 22–24.

73. 13–15 πότε...φυλάξας. *V.* Gen. iv. 1–8.

73. 15–17 πότε...ἔπινον. *V.* Job i. 18–19.

73. 16 *αὐτοσχέδιον...εὕραντο. Cf.* 5. 11–12.
73. 17–18 *πότε...τροφίῳ. V.* Gen. xxv. 29–34. *Sed v.* Gen. xxvii. 1–40.
73. 18–20 *πότε...ἔφαγεν. V.* I Kings xv. 10–28, xxviii. 15–18, xxxi. 1–6.
73. 20–22 *πότε...διδασκάλου. V.* Ex. xvi. 2–3, Ps. xciv. 8–11.
73. 22–25 *Ὀφνὶ...θυσίας. V.* I Kings i. 3, ii. 12–17, iv. 11.
73. 25–27 *Ἰακὼβ...ἐπλατύνθη. V.* Deut. xxxii. 15.
73. 26–27 *ἀπελάκτισεν...ἐπλατύνθη.* Deut. xxxii. 15.
73. 27–28 *πότε...παρέφθειραν. V.* Gen. xiii. 13 with Deut. xxxii. 28, 32, S. Luke xvii. 28, 29.
73. 30–31 *Ἐν...αὐτῆς.* Ezek. xvi. 49.
73. 32—74. 1 *ὁ...στιβάδων. V.* Amos vi. 3–8.
74. 2–5 *Οἱ...Ἰωσήφ.* Amos vi. 4, 6.
74. 5–7 *τίσι...ὀρθρίζουσιν. V.* Is. v. 11, 12.
74. 7–10 *Οὐαὶ...ἐμβλέπουσιν.* Is. v. 11, 12.
74. 10–12 *πότε...θηρεύσασα. V.* Bel and Dragon 10–22.
74. 13–14 *τῶν...λοιδορούντων. V.* S. Matt. vii. 13–14.
74. 14–17 *ἀρκεῖ...ἀστοχοῦντα. V.* S. Luke xvi. 19–26.
74. 21 *πρῶτος...συμποσίῳ. V.* Gen. v. 24, Heb. xi. 5.
74. 21–24 *εἶτα...προσευχαῖς. V.* Gen. vi. 13—vii. 23, Heb. xi. 7.
74. 24–26 *οὐχ...Γραφαί. V.* Gen. ix. 20–23.
74. 26–28 *ὁ...ἀνακαλεσάμενος. V.* Gen. xiv. 8–16, Heb. xi. 8–10.
74. 32—75. 2 *ὅτι...ὑφηγήσω. V. supra*, the notes on 71. 16–17 and 74. 26–28.
75. 8–9 *δόξαν Θεοῦ. Cf.* 77. 21, 114. 31.
75. 9 *ἐπειδὴ...ἐγέννησεν. V.* S. Matt. i. 18–25.
75. 13 *τιμιώτατε. Cf.* 80. 22, 137. 8.
75. 15–16 *εἶτα...συμποσιαρχίᾳ. V.* Gen. xxxi. 1, 17–21.
75. 17–18 *Ἐγενόμην...ὕπνος.* Gen. xxxi. 40.
75. 20–21 *Ἐὰν...σοι.* Gen. xxviii. 20, 22.
75. 22–24 *ὁ...ὄρει. V.* Ex. xix. 17.
75. 25 *ὁ...ἀπιστίαν. V.* Ex. xvii. 1–6.
75. 26 *ὁ...ἀφηγητής. V.* Ex. xii. 37 with xiv. 10, 11.
75. 26–27 *πυξία...λαοῦ. V.* Ex. xxxi. 18, xxxii. 15, 16, xxxiv. 1, 4, 28, 29.
75. 32 *μάννα...ὕδωρ. V.* Ex. xvi. 14, 15, 31; xvii. 1–6.
76. 2 *πνευματικῆς διδασκαλίας. Cf. H.L.* II. 16. 24 *διδασκαλίας ἕνεκεν πνευματικῆς.*
76. 3–5 *εἶτα...λόγῳ. V.* I Kings vii. 3, 4, 15–17.
76. 5–6 *ὁ...ψαλμῳδός.* David is meant: *v.* Acts ii. 29, 30, Amos vi. 5.
76. 7–8 *Σποδόν...ἐκρίνων.* Ps. ci. 10.
76. 8—77. 22 *ὁ...μνεία. V. supra*, p. lxxvi, n. 6.
76. 8–11 *ὁ...Ἠλίας. V.* III Kings xvii. 1, xviii. 1, 2, S. Jas. v. 17.
76. 11–12 *οὐχὶ...μᾶζαν. V.* III Kings xvii. 1–6.
76. 12–17 *ὁ...Θεοῦ. V.* Bel and Dragon 1–42.
76. 16–17 *ὄντως...Θεοῦ.* "The phrase recalls Ex. iii. 14."—Moore, *op. cit.* p. 107, n. 3.

76. 21–22 Ὢν...πίστιν. Heb. xiii. 7.

76. 23 ὁ...μετανοίας. The phrase recalls S. Mark i. 4. *Cf.* 111. 2, 136. 10.

76. 26–27 οὐ...σείων. *V.* S. Mark i. 6 and *cf.* S. Matt. xi. 7, 8.

76. 28–29 τὰ...ἀποστήματα. *Cf.* 33. 3.

76. 29–31 Γεννήματα...μετανοίας. S. Luke iii. 7, 8. *Cf.* 123. 1–2.

76. 31–32 καὶ...Ἀβραάμ. *V.* S. Luke iii. 8.

76. 32 ὁ...ἐθνῶν. *V.* Gal. ii. 2, 7, 9.

76. 33 ὁ...καταλυτής. *V.* Rom. ii. 25–29, Gal. v. 2, 6, vi. 15, Col. iii. 11. ἵνα...στήσῃ. *V.* Rom. ii. 25—iv. 25.

76. 33—77. 1 τὸ...ἐκλογῆς. Acts ix. 15.

77. 2 χρεώστης. *V.* Rom. i. 14, Gal. v. 3.

77. 2–3 ὀφειλων...σχέσιν. *V.* I Cor. v. 11–13, viii, x. 20, 25–28.

77. 4 Τιμοθέῳ...Ἐφέσου. *V.* I Tim. i. 1–3.

77. 4–6 Πρόσεχε...διδασκαλίᾳ. I Tim. iv. 13.

77. 7–8 ἀκαίρως...παρακάλεσον. II Tim. iv. 2.

77. 20 Σὺ...ἀγωγῇ. II Tim. iii. 10.

77. 20–21 ὅπως...διωγμοῖς. These words, which Palladius puts into the mouth of S. Paul, are based upon II Tim. iii. 11, the verse following the citation Σὺ...ἀγωγῇ. *V.* II Cor. xi. 23–30, xii. 1–11.

77. 21 δόξαν Θεοῦ. *V. supra*, the note on 75. 8–9.

77. 22–23 Τίτῳ...Κρήτης. *V.* Tit. i. 1, 4, 5.

77. 25–27 Τούτου...ἀπεράντοις. Tit. i. 5, I Tim. i. 3, 4.

77. 28–29 Κρῆτες...ἀργαί. Tit. i. 12. *Cf.* 119. 10.

77. 30 γυναικοϊέρακες. *Cf. H.L.* II. 161. 14 γυναικοϊέρακες. *V. supra*, p. liv, n. 2.

77. 31–34 ἐμπερινοστήσαντες...τιθασσευομένων. *V.* Gen. xxvi. 26–31.

78. 2–3 Ἐκάθισεν...παίζειν. Ex. xxxii. 6.

78. 3–4 Δεῦτε...ἡμῶν. Ex. xxxii. 1.

78. 8–10 Ὅτι...ἐστί. Mal. ii. 7.

78. 10–11 καὶ...ᾠκοδομήθη. *V.* Gen. xi. 1–9 with x. 10. For the phrasing *v.* Is. x. 9.

78. 11–12 οὐ...ἐκαρπώσατο. *V.* Gen. ix. 20–21.

78. 14–17 Ἰωσὴφ...ἐτεκταίνοντο. *V.* Gen. xxxvii. 25–28.

78. 17–19 τὴν...ἀνομίας. *V.* S. Mark vi. 21–28.

78. 19–22 ὁ...ἄγων. *V.* Acts xx. 7.

78. 22–24 αὐτὸς...Πάσχα. *V.* S. Luke xxii. 7–20.

78. 25 ὁ...ἐκπλήρωσις. *V.* S. John vi. 28–35, 48–58.

78. 27–28 Ἐργάζεσθε...μένουσαν. S. John vi. 27.

78. 28–31 λεγέτω...σωτηρίαν. *V. supra*, the note on 45. 15–21.

78. 28—79. 3 λεγέτω...λέξεις. *Cf.* 79. 29—80. 5, 80. 28–29, 110. 18—111. 6, 112. 28—113. 5, 144. 18–20.

78. 31–32 βρῶμα...φάγωμεν. I Cor. viii. 8. *Cf.* 69. 15–16.

78. 34–35 Φάγωμεν...ἀποθνήσκομεν. I Cor. xv. 32.

79. 1–2 Μὴ...κακαί. I Cor. xv. 33. *Cf.* 113. 5.

79 4–5 Γνησίως...ἔχει. *V. supra*, the note on 59. 9–11.

79. 5–7 οὐαὶ...σκότος. Is. v. 20.

79. 12–13 μιμούμενος...ἀποστόλων. *V.* S. Mark xiv. 16–18.

79. 14–17 Συνεκτικώτατα...ἐπεζήτουν. *V. supra*, the note on 69. 17—70. 16.

79. 14 φιλαληθέστατε. *V. supra*, the note on 25. 29.

79. 16 παρ'...ἡμέραν. *Cf.* 90. 24 and *H.L.* II. 86. 11, 157. 1–2 μίαν παρὰ μίαν.

79. 21 ἐπιβάτας. *Cf.* 125. 23 and *H.L.* II. 113. 1 ἐπιβάται. *V. supra*, p. lv, n. 1.

79. 28 τρικυμίας. *Cf.* 143. 16.

79. 29 ἀνίπτοις...φύροντες. *Cf.* Aeschylus, *Prometheus Vinctus* 450 ἔφυρον εἰκῇ πάντα.

79. 29—80. 5 εἰ...ἐπίσκεψις. *V. supra*, the notes on 29. 12–16, 31. 14—33. 15, 32. 18–23, 70. 2–7, 78. 28—79. 3.

80. 7–13 Ὦ...[*om.* περὶ...λαμβάνει]...ποιμαίνετε. Ezek. xxxiv. 2, 4, 3.

80. 11–12 Ἀνέχεσθε...λαμβάνει. II Cor. xi. 20.

80. 14–15 Ποιμένες...μου. Jer. xii. 10.

80. 22 τιμιώτατε. *V. supra*, the note on 75. 13.

80. 24–28 Μακάριοί...αὐτῶν. S. Matt. v. 11, S. Luke vi. 26.

80. 26–28 οὐαὶ...αὐτῶν. S. Luke vi. 26. *Cf.* 70. 25–28.

80. 28–29 πῶς...τραπέζης. *V. supra*, the note on 78. 28—79. 3.

80. 28 θείοις λογίοις. *V. supra*, the note on 28. 5.

80. 29 χρησμῶν...θείων. *Cf.* 66. 10.

80. 30–31 Οὐδεὶς...μαμωνᾷ. S. Matt. vi. 24.

81. 5–9 Ἐπανάζευξον...πολυμάθειαν. *V. supra*, the note on 59. 9–11.

81. 5 ἱερώτατε. *V. supra*, the note on 24. 20.

81. 11 φιλομαθέστατε. *Cf.* 91. 13 and *H.L.* II. 9. 12, 11. 4 φιλομαθέστατε.

81. 13 καταλείψας...διακονίαν. Acts vi. 2, 4. *V. supra*, the note on 70. 14–16.

81. 16–17 Ἰδού...ἔσται. S. Matt. xix. 27.

81. 18 Κύριε...ἐποιήσαμεν. S. Matt. vii. 22.

81. 19–20 Ὑπάγετε...ἐστέ. S. Matt. xxv. 41, S. Luke xiii. 25.

81. 20–21 οὐ...ἐργάτας. *V.* S. Jas. i. 22–24.

81. 21–22 καθαρὸς...πονηρά. Hab. i. 13.

81. 30 τοῦ ἐκκλησιαστοῦ. *Cf.* 117. 9.

81. 31–34 Ἐποίησά...ἥλιον. Eccl. ii. 4, 5, 11, 18.

82. 12–15 Τούτων...μετάδος. *V. supra*, the note on 59. 5–11.

82. 12–26 Τούτων...κεχειροτονηκέναι. *V. supra*, the notes on 7. 6–10 and 7. 10–17.

82. 20—91. 11 Τίνα...προβάτων. *V. supra*, the note on 31. 14—33. 15.

82. 22 ὁ...συγγράμματι. *V. supra*, p. xx, n. 3.

82. 24–26 ἔφησεν...κεχειροτονηκέναι. Sozomen (*H.E.* VIII. 6) places the number of bishops deposed by S. Chrysostom at thirteen, some of whom he assigns to Asia and some to Lycia and Phrygia. Palladius speaks only of six bishops in Asia (83. 5–9, 92. 25—93. 1), and is silent about the depositions in Lycia and Phrygia. This action of S. Chrysostom was the cause of an accusation at the Synod of the Oak (Photius, *Bibl. Cod.* LIX).

"It has been much debated whether Chrysostom, by his acts in Asia, overstrained his legal powers, or rather, whether he exceeded the legal boundaries of his jurisdiction as Patriarch of Constantinople. The fact seems to be that the importance of his see was in that growing state which enabled the possessor of it, if a man of energy and ability, to go great lengths without any exception being taken to his authority, unless and until a hostile feeling was provoked against him. By [Canon II of] the Council of Constantinople, A.D. 381, the Patriarch of that city was restricted in his jurisdiction to the diocese of Thrace [*v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* II. 947]. His authority over the dioceses of Asia Minor and Pontus was not established till the Council of Chalcedon, A.D. 451, when...it was affirmed [in Canon XXVIII] that the Patriarchs had *long enjoyed* the privilege of ordaining metropolitans to the provinces of those dioceses, and so it was finally conveyed to them by that Council; and the additional right was granted them of hearing appeals from these metropolitans [*v.* Labbe and Cossart, *op. cit.* IV. 770]. Theodoret (c. 28) [*i.e.*, *op. cit.* V. 28] simply observes that the jurisdiction of Chrysostom extended not only over the six provinces of Thrace, but also over Asia and Pontus."—Stephens, *op. cit.* p. 274.

82. 25 ἐν...μιᾷ. *Cf.* **91.** 2–3.

82. 31 κατὰ...ἐκεῖνον. *V.* Num. xxii. 2—xxiv. 25.

83. 4–5 Οὐαί...γράφουσιν. Is. x. 1.

83. 5–9 περὶ...ἀπαγγείλω. *V. supra*, the note on **82.** 24–26.

83. 9–10 ἐπὶ...ἐπινεμήσεως. The time is the late spring or early summer of 400 (*v. supra*, p. xvii, n. 3). The year from 1 September 399 to 31 August 400 is a "thirteenth indiction."

83. 9–11 ἐπὶ...ἡμῖν. *V. supra*, the note on **7.** 3–5.

83. 9–**87.** 16 ἐπὶ...γίνεσθαι. *V. supra*, the note on **45.** 25—**50.** 11.

83. 12 Θεοτίμου. Theotimus was Bishop of Tomi. For his life *v.* "Theotimus (2)" in *D.C.B.*

83. 13 Ἄμμωνος. Ammon was Bishop of Adrianople. For his life *v.* "Ammon (1)" in *D.C.B.*

83. 14 Ἀραβιανοῦ. Arabianus was Bishop of Ancyra. For his life *v.* "Arabianus (2)" in *D.C.B.*

83. 14–15 συντεινόντων...ἐπισκόπους. "It was natural that at all times many bishops should visit the capital of the Eastern Empire 'on ecclesiastical business'; these gradually formed a 'synodus endemusa'—a 'home' or 'floating synod'—meeting under the presidency of the archbishop.... Similar home synods existed at Rome and at Treves, during the residence of the emperors there."—Moore, *op. cit.* p. 117, n. 4.

For the Constantinopolitan Synod in the *Dialogus* *v.* **7.** 3–4, **17.** 14 (where 25 bishops are mentioned), **18.** 24–25 (where 15 bishops are mentioned), **45.** 25–27, **48.** 19 (where 40 bishops are mentioned).

83. 16 Εὐσέβιός. Eusebius is unknown outside the *Dialogus*.

83. 20 Ἀντωνίνου. Antoninus is unknown outside the *Dialogus*.

83. 27 Βασιλίνης. Basilina died in 331.

Ἰουλιανοῦ. For the life of Julian the Apostate (331–363) *v.* "Julianus (103)" in *D.C.B.*

84. 2 ἀποταξάμενος. *V. supra*, the note on 60. 16.

84. 8–10 Παρακαλῶ...πραττόντων. *V. supra*, the note on 6. 15.

84. 13 γέγονα...ἄφρων. II Cor. xii. 11.

84. 14–16 πλὴν...ζῆλον. *V. supra*, the note on 46. 2–10.

84. 22 Παῦλον. For the life of Paulus *v.* "Paulus (34)" in *D.C.B.*

84. 25–26 δοὺς...προσηγορίαν. *Cf.* S. Chrysostom, *Homilia XXXVI in Ep. I ad Cor.*, *c.* 5 : Εἰρήνην καὶ νῦν πᾶσιν ὁ τῆς Ἐκκλησίας προεστὼς ἐπεύχεται, ὡς εἰς πατρῴαν οἰκίαν εἰσιών.

85. 3 καὶ...βασιλέων. *V. supra*, the note on 35. 4 and *v.* Tertullian, *Apologeticus adv. Gentes*, *c.* 32.

85. 6–12 ὁ...ἑξῆς. *V. supra*, the note on 29. 12–16.

85. 8 τῶν...λογίων. *V. supra*, the note on 28. 5.

85. 11–12 Ὅταν...σου. S. Matt. v. 23. *Cf.* 140. 26–28.

85. 15–22 Καὶ...ἀβολιτίωνα. *Cf.* 87. 9–16, 90. 1–3, 91. 1–2, 93. 1–4.

85. 23–24 ἀνεγνώσθη...κεφάλαια. *V.* 83. 20—84. 5.

85. 27 τοῖς...νόμοις. *Cf.* 111. 29, 145. 27—146. 1.

86. 3 Ῥίζα...φιλαργυρία. I Tim. vi. 10.

86. 4 ἐπ'...λαβών. Ps. xiv. 5. *Cf.* 37. 1.

86. 17 τὴν...συμπεραιῶσαι. *Cf.* 93. 4.

86. 22—87. 4 ὃς...μαρτύρων. *V. supra*, the note on 55. 12–17.

86. 26 στειλασθαι...ἀποδημίαν. *V. supra*, the note on 8. 17.

87. 1–2 ἦν...θόρυβος. S. Chrysostom refers to the condition of Constantinople at this time in the first chapter of the homily printed by Migne in *P.G.* LII. 413–420. For the career of Gainas (*ob.* 401) *v.* "Gainas" in *D.C.B.*

87. 9–16 ἐξαυτῆς...γίνεσθαι. *V. supra*, the note on 85. 15–22.

87. 17 Συγκλήτιος. Syncletius is unknown outside the *Dialogus*.

87. 18 Ἡσύχιος. For the life of Hesychius *v.* "Hesychius (7)" in *D.C.B.*

87. 29 ἦν...ὥρας. The time is the summer of 400.

88. 6–7 ποιήσαντες...ἀκοινώνητον. *Cf. H.L.* II. 97. 20 ἀκοινωνήτους ποιήσας.

88. 9 ἀναχωρήσαντες...Κωνσταντινούπολιν. The time is the autumn of 400.

88. 12–13 ἀποθνήσκει...Ἀντωνῖνος. The time is the close of the year 400.

88. 13—90. 22 αὖθις...ἱερωσύνην. *V. supra*, the note on 45. 25—50. 11.

88. 23–24 ὁ...ὥρας. *V. supra*, the note on 28. 23—29. 7. The time is early in 401.

88. 28 ἀπαίρει...πόλεως. On his return S. Chrysostom preached the homily preserved only in Latin by Migne in *P.G.* LII. 421–424. According to his own statement he was absent from Constantinople more than 150 days.

89. 10 ποιοῦνται...χειροτονίαν. Heracleides, one of S. Chrysostom's deacons, was consecrated Bishop of Ephesus (Socrates, *H.E.* VI. 11; Sozomen, *H.E.* VIII. 6). Three years later he was deposed and sent into exile (*v.* 92. 6–10, 127. 15–16).

89. 12–13 Σοφία...ἄγει. Prov. i. 20.

89. 15 Ἐν...με. Ps. iv. 2.

89. 15–17 στενοχωρεῖται...συμπνίγουσιν. *V.* S. Matt. xiii. 22, 24–30.

89. 20 προσαντιλέγουσί. *Cf. H.L.* II. 92. 8 προσαντιλέγοντος. *V. supra*, p. lv, n. 2.

89. 22–23 Ἐπειδὴ...ἐβασανίσθη. The time is now in the late spring or early summer of 402. *V.* **91.** 2–3 and *v. supra*, p. xvii, n. 9.

90. 1–3 ἐδικαίωσεν...ὑπομνημάτων. *V. supra*, the note on **85.** 15–22.

90. 10 ὡμολόγηται. *V. supra*, the note on **69.** 10.

90. 11–12 ἵνα...ἐλευθεροῦσθαι. Constantine exempted the clergy from all public offices (Eusebius, *H.E.* X. 7).

90. 20 τοῦ θυσιαστηρίου. "'Thysiasterion,' properly 'the altar'...here extended to mean 'the place of the altar.'"—Moore, *op. cit.* p. 128, n. 2.

90. 22–23 φασὶ...πατριάρχην. "After the fall of Jerusalem, Jewish 'patriarchs' were set up at Tiberias and Babylon. The office is referred to by Church writers as of great dignity, but ceased at the end of the fourth century. The reference here is uncertain. 'The Patriarch of Egypt' is Theophilus."—Moore, *op. cit.* p. 128, n. 3.

90. 24 κατ'...ἔτος. *V. supra*, the note on **79.** 16.

90. 26—91. 1 Οἱ...ἐμαντεύοντο. Micah iii. 11.

91. 1–2 τούτων...κρίναντες. *V. supra*, the note on **85.** 15–22.

91. 2–3 καὶ...ἔτη. *Cf.* **82.** 25 and *v. supra*, the note on **89.** 22–23.

91. 7 γεννάδες. *V. supra*, the note on **50.** 16.

91. 8–9 οὐ...κακία. "We call it simony, after Simon Magus [*v.* **4.** 11–35]."—Moore, *op. cit.* p. 129, n. 3.

91. 9 ὥσπερ οὐδὲ οὐσίαν. "Evil being merely a negation of good."—Moore, *op. cit.* p. 129, n. 4.

91. 13 φιλομαθέστατε. *V. supra*, the note on **81.** 11.

91. 13–14 Ἠχήσει...ὦτα. Jer. xix. 3. *Cf.* I Kings iii. 11.

91. 16–18 ἅς...χειροτονίας. *V.* Acts i. 15–26, vi. 1–6.

91. 21–22 Οὓς...διῃτῶντο. Job xxx. 1, 7.

91. 23–24 φίλοι...Σωτῆρος. *Cf.* **65.** 18–19 and *v. supra*, the note *ad loc.*

92. 3 Ὃν...Ἰησοῦς. S. John xiii. 23.

92. 5 βδέλυγμα ἐρημώσεως. S. Matt. xxiv. 15.

92. 6 Βίκτορος. Victor is unknown outside the *Dialogus*.

εὐνοῦχον. From **92.** 10, 13–14, 24–25 it seems that this word should not be printed as a proper name, although in **125.** 30 the phrasing suggests that εὐνοῦχον should be capitalized, as the editors have done.

92. 6–8 τὸν...δεῦρο. Heracleides is meant. *V.* **89.** 8–10, **127.** 15–16 and *v. supra*, the note on **89.** 10.

92. 8–9 ἀπὸ...μαθημάτων. *Cf. H.L.* II. 64. 9–10 ἐκ τῶν ἐγκυκλίων παιδευμάτων, 152. 8 τῶν ἐγκυκλίων μαθημάτων.

92. 23–24 Πῶς...πιστεύσωσιν. Rom. x. 14.

92. 25—93. 1 ταῦτα...Ἰωάννην. *V. supra*, the notes on **7.** 6–10 and **7.** 10–17.

ταῦτα...εἰσι. *V. supra*, the note on **82.** 24–26.

93. 1–4 *τούτων...περαιωσάντων*. *V. supra*, the note on 85. 15–22.

93. 3 *τῶν...ἀκουσάντων*. *Cf.* 83. 9–15.

93. 3–4 *τῶν...καθελόντων*. *Cf.* 89. 8–10.

93. 4 *τὴν...περαιωσάντων*. *Cf.* 86. 17.

93. 15 *τοῖς...περιθεῖσιν*. *V.* S. Mark xv. 17.

93. 16–20, 94. 1—97. 18 *αὐτὸς...ἠξιώθη*, *Πορφύριος...ἀναμένοντες*. *Cf.* 20. 6–8.

93. 16 *Πορφυρίου*. Porphyrius was Bishop of Antioch from 404 to 413. For his life *v.* "Porphyrius (4)" in *D.C.B.*

93. 19–20 *ἐπειδὴ...Ῥωμαίων*. This letter has not survived.

93. 22–24 *Περὶ...κρίσεως*. S. Matt. xii. 36, freely quoted.

93. 25–27 *ὡς...φύσει*. *V. supra*, the note on 25. 30—26. 1.

93. 27–29 *τί...καταισχυνομένῳ*. *Cf.* 106. 29.

93. 29–30 *τὸν...τραχήλῳ*. *V.* S. Luke xvii. 2.

94. 9–10 *τὰς...χειροτονίας*. *Cf. H.L.* II. 140. 11 *στάχυές εἰσιν ἀνεμόφθοροι*.

94. 12–14 *Χαλεπόν...μᾶλλον*. This citation from Menander is given from papyri by Van Leeuwen, *Menandri Fragmenta*, p. 109, no. 10 (Leyden, 1908), thus:

> *χαλεπόν, Παμφίλη,*
> *ἐλευθέρᾳ γυναικὶ πρὸς πόρνην μάχη.*
> *πλείονα κακουργεῖ, πλείον' οἶδ', αἰσχύνεται*
> *οὐδέν, κολακεύει μᾶλλον.*

Van Leeuwen, who is unaware that this citation in its full form is in the *Dialogus*, assigns the fragment to the *Disceptantes*; but I think that, with more probability, it may come from the *Epitrepontes*, where a *Παμφίλη* is mentioned in *vv.* 443–444 (ed. Koerte, *Menandrea*, p. 37 [Leipzig, 1912]).

S. Cyril of Alexandria cites the first two verses of this quotation in *Contra Julianum* VII. 229 (ed. Migne, *P.G.* LXXVI. 849 [Paris, 1863]), from which Duebner (who gives only the first two verses as from the *Dialogus*) corrected the Palladian *μάχεσθαι* into the Cyrillian *μάχη* (*Menandri et Philemonis Fragmenta*, p. 60, no. 36 [Paris, 1860]).

Neither the previous editors of the *Dialogus* nor Mr Moore have recognized that the last two verses belong with the first two, but have treated them as the author's resumption of the argument interrupted by the quotation.

94. 14–15 *Λόγοι...κοιλίας*. Prov. xxvi. 22.

94. 17 *καθάπερ...μύρου*. *Cf.* 31. 3.

94. 18 *τῆς...κακομανίας*. *V.* Gen. xix. 4–5.

94. 26–27 *Ἃ...ποιεῖν*. Mr Moore renders *τὸ γνωμικόν* (with which this quotation is prefaced) as "the gnomic poet's words"—*op. cit.* p. 135. But I think that *τὸ γνωμικόν* means merely "the proverbial saying," and that there is no reference to a gnomic poet. Nor could the language very well come from a poet. This proverb is attributed to Pythagoras in the form *Ἃ μὴ δεῖ ποιεῖν, μηδὲ ὑπονόει ποιεῖν*. *V.* E. L. a Leutsch and F. G. Schneidewin, *Corpus Paroemiographorum Graecorum*, II. 278. 15 (Goettingen, 1851),

who note that Stobaeus, a late contemporary of Palladius, read ὑπονοοῦ with Palladius (*Florilegium* I. 20).

94. 27–28 δι'...ἐφυγαδεύθη. I have followed Mr Moore (*op. cit.* p. 135) in bracketing this sentence. The words appear to be (as Migne notes) *ab hoc loco prorsus aliena.*

95. 3–4 τῇ...ἐπισκόπου. *Viz.*, in 404.

95. 6 Κωνσταντίου. Constantius is addressed by S. Chrysostom in *Epp.* CCXXI and CCXXV. *Epp.* CCXXXVII–CCXLI *inter Epp. S. Chrysostomi* are by Constantius, for whose life *v.* "Constantius (4), (5)" in *D.C.B.*

95. 7 ἐξ...ὀνύχων. *Cf.* 103. 3.

95. 8 ἀμφοτεροδεξίου. Judges iii. 15.

95. 13 ὁ παροιμιαστής. *Cf.* 133. 8.

95. 14 Χεὶρ...εὐχερῶς. Prov. xii. 24. *Cf.* 95. 18–19.

95. 15 τῶν...φαύλων. *Cf.* 121. 26–27 and *H.L.* II. 7. 11 οἱ ἐπὶ πλεῖστον φαῦλοι.

95. 18–19 Χεὶρ...εὐχερῶς. Prov. xii. 24. *Cf.* 95. 14.

95. 19–20 εἰ...ἄλλος. *Cf.* 106. 19 and *H.L.* II. 34. 9–10 εἰ καί τις ἄλλος.

96. 3 Κυριακὸν...Διόφαντον. Cyriacus and Diophantus are addressed by S. Chrysostom in *Epp.* XXII, LXII, LXVI, CVII, CXXX, and CCXXII. For their lives *v.* "Cyriacus (9)" and "Diophantus" in *D.C.B.*

96. 4 τὴν τάξιν. *Cf.* 43. 25.

96. 10 Δάφνην. Daphne was a public park in the Antiochene suburbs.

96. 16 λαβόντες...ἱκανὸν. Acts xvii. 9. *Cf. H.L.* II. 45. 2 λαβὼν...τὸ ἱκανόν. *V. supra*, p. lv, n. 3.

96. 20–21 τὸ...δρᾶμα. *V. supra*, the note on 44. 26.

97. 3 Οὐαλεντῖνος. Valentinus is unknown outside the *Dialogus.*

97. 5 τὸ...σημεῖον. *Cf.* 115. 26–27.

97. 11–12 Νέρωνος...τρόπους. Nero was Emperor of Rome from 54 to 68. For the allusion *v.* Tacitus, *Annales* XV. 44.

97. 15 ὀφιώδη...βαδίζουσαν. *V.* Gen. iii. 14.

97. 21 ἀνθρωπάρεσκοι. *V.* Col. iii. 22.

97. 28 ἠλάκασι. Apparently a late form for ἐληλάκασι from ἐλαύνειν. *Cf.* 107. 1 and *v. infra*, the note *ad loc.*

98. 14–16 περὶ...προειρήκαμεν. *V.* 58. 7–22, 67. 16–18.

98. 19–23 Ἠλευθέρωσάς...συμφωνῆσαι. *V. supra*, the note on 59. 9–11.

98. 23—102. 30 ἀνεπαχθῶς...πάντων. *V. supra*, the note on 41. 7–8.

98. 26–27 νύμφην...ἐπάρχων. *V. supra*, p. lviii.

98. 27 Νεβριδίου. For the life of Nebridius (*ob.* 386) *v.* "Nebridius (1)" in *D.C.B.*

98. 30 ἄνθρωπος. *Cf.* 108. 9 and *H.L.* II. 29. 10 ἡ ἄνθρωπος. *V. supra*, p. lv, n. 4.

99. 11–13 ὁ...ἑνώσῃ. *V.* S. John xvii. 18–23; I Cor. i. 10, 13; Eph. v. 25–27.

99. 12 τὸ...λεγόμενον. *Cf. H.L.* II. 23. 7, 82. 6, 98. 5 τὸ δὴ λεγόμενον.

99. 18 Ἐπιφάνιον. For the life of S. Epiphanius (*c.* 315–403) *v.* "Epiphanius (1)" in *D.C.B.*

99. 19 τριάκοντα...ἐκκλησίας. *Viz.*, 367–403.

99. 20 Δαμάσου. S. Damasus was Bishop of Rome from 366 to 384. For his life *v.* "Damasus" in *D.C.B.*

Σιρικίου. S. Siricius was Bishop of Rome from 384 to 398. For his life *v.* "Siricius" in *D.C.B.*

99. 21–22 ὕστερον...Ἰωάννην. *Cf.* **7.** 15–17, **16.** 12–17, **145.** 14. This letter is not extant.

99. 25 χαμαὶ πιπτούσης. *Cf.* Homer, *Ilias* XIII. 530 χαμαὶ πεσοῦσα, *et alibi*; S. John xviii. 6.

100. 3 τὰς...ὕβρεις. *V.* S. Matt. xiii. 53–58, xxvi. 67, xxvii. 26–31, 39–44; S. Mark iii. 21–22, v. 40, xv. 15–20, 29–32; S. Luke vii. 34, xi. 14–16, 53–54, xvi. 14, xxii. 63–65, xxiii. 35–37, 39; S. John vi. 41, 42, 61, 66, vii. 3–5, 12, 20, viii. 13, 48, 52, 59, ix. 16, x. 20, 31, 33, 39, xviii. 22, 30, xix. 1–3.

100. 5 Λοιδορούμενοι εὐλογοῦμεν. I Cor. iv. 12.

100. 12–14 Τὸν...τοιοῦτος. Titus iii. 10, 11.

100. 20–21 πλὴν...τοιοῦτος. *V.* I Tim. iii. 1–7, Titus i. 7–9.

100. 22 πῶς...Θεόν. *Cf.* **106.** 26–27.

100. 23–25 εἰ...φιλήσει. *V.* S. Matt. v. 44, I S. John iv. 7–21.

100. 27 Ὡμολόγηται. *V. supra*, the note on **69.** 10.

101. 1–2 Τίνες...κριθίνων. *V.* S. John vi. 5–13.

101. 6 Πῶς...ἀπιστίᾳ. *V.* S. John vi. 26. *Cf.* **101.** 26–27.

101. 21 ὁ...μιμητής. *V.* S. Matt. v. 11, x. 38, S. Luke vi. 22, I Cor. iv. 10–13, II Cor. xii. 10, Phil. i. 29.

101. 25–26 Ἡνίκα...Ἰησοῦ. *V.* S. John vi. 25.

101. 26–27 Ζητεῖτέ...ἐχορτάσθητε. S. John vi. 26.

101. 33 Ὡμολόγηται. *V. supra*, the note on **69.** 10.

101. 33–34 οὐ...ἔχοντες. S. Luke v. 31. *Cf. H.L.* II. 103. 4–5.

102. 1–2 τὸν...ἀδίκους. S. Matt. v. 45.

102. 3–4 Ὁ...πίνει. S. Matt. ix. 11, S. Mark ii. 16. *Cf. H.L.* II. 13. 3–4. *V. supra*, p. lvi.

102. 7 φιλαληθέστατε. *V. supra*, the note on **25.** 29.

102. 14–15 πολλοὺς...ἐπαναγαγόντες. *Cf.* Dan. xii. 3.

102. 24 ὡμολόγηται. *V. supra*, the note on **69.** 10.

103. 2–3 τὸ...ἔσεσθαι. *Cf.* **27.** 33–34.

103. 3 ἐξ...ὀνύχων. *Cf.* **95.** 7.

103. 14–15 ἀμφὶ...ἔτη. *V. supra*, the note on **17.** 12.

103. 15 Ἀντωνίῳ. For the life of S. Antony the Great (*c.* 250–355) *v.* "Antonius, St." in *D.C.B.*

Ἱέρακ. Hierax is unknown outside the *Dialogus*.

103. 17 Ἀμμώνιος...ἐπισκόπῳ. These were the four famous "Tall Brothers." Besides Ammonius (**37.** 25, **103.** 22, **105.** 7) Palladius mentions by name only Dioscorus (**39.** 12, 15, **42.** 18, **105.** 9, 14). The other two were Eusebius and Euthymius (Socrates, *H.E.* VI. 7; Sozomen, *H.E.* VIII. 12).

103. 18 Οὐάλεντος. Valens was Emperor of the Eastern Roman Empire from 364 to 378.

103. 21–22 *ὧν...Κωνσταντινουπόλει.* *V.* **103.** 22—**104.** 1, **105.** 6–14. Their deaths occurred in 403.

103. 23 *Αὐρήλιον.* Aurelius is unknown outside the *Dialogus.*

Σισίννιον. Sisinnius is probably identical with the Novatian Bishop of Constantinople of the same name (395–407). For the life of Sisinnius *v.* "Sisinnius (7)" in *D.C.B.*

104. 2—**105.** 6 *ἐντεῦθεν...Κύριε.* *Cf.* **146.** 20–29.

104. 8 *κακῶς ὑπογράψαντας.* "To Chrysostom's sentence of condemnation."—Moore, *op. cit.* p. 146, n. 2.

104. 12 *φαντασίαι...νυκτεριναὶ.* *Cf. H.L.* II. 75. 3 *φαντασίας τὰς νυκτερινάς.*

104. 13 *κυματώδη...ἐξηχοῦντας.* *Cf.* Aeschylus, *Septem* 443 *πέμπει γεγωνὰ...κυμαίνοντ' ἔπη.*

104. 16 *τὸ...ἀπέῤῥηξεν.* *V. supra,* the note on **66.** 14.

104. 16–17 *ὀκταμηνιαίῳ...ἐταριχεύετο.* *Cf. H.L.* II. 119. 17 *ἑξαμηνιαίῳ χρόνῳ ταριχεύσας.*

104. 20–24 *ἄλλος...ἐποιεῖτο.* *Cf.* **146.** 23–24.

104. 25 *τὸν...ἰατρὸν.* *V.* S. Luke iv. 23.

104. 26 *τοῦ...ἐργαστηρίου.* *V. supra,* the note on **31.** 22–23.

105. 3–4 *τίς...τιμωρούμενον.* *V.* Deut. xxxii. 39.

105. 4–5 *Μὴ...σοι.* Ps. lxxxvii. 11.

105. 5–6 *οὕτως...Κύριε.* *Cf.* Judges v. 31.

105. 6 *τῇ...ἐκκλησίας.* *V. supra,* the note on **16.** 2.

105. 6–9 *λέγεται...θαλάσσης.* *V. supra,* p. lviii, and Pargoire, *Rufinianes* in *Byzantinische Zeitschrift,* VIII. 447–449.

105. 10 *εἰρήνην...ἐκκλησιῶν.* *V. supra,* the note on **16.** 2.

105. 12 *ταφεὶς...μαρτυρίῳ.* Sozomen tells us that the name of the martyr (**105.** 13) was Mocius (*H.E.* VIII. 17), and Socrates locates the martyry at The Oak where the Synod was held (*H.E.* VI. 17).

105. 12–14 *ὡς...ὀμνύειν.* *V. supra,* the note on **35.** 4.

105. 17 *τρισάθλιος.* *V. supra,* the note on **51.** 2.

105. 20—**106.** 10 *Ἔστι...φοβηθείς.* *Cf. H.L.* II. 69. 17 *et seq.*; 201.

105. 20 *Ἱέραξ.* This Hierax is probably the Hierax mentioned in *H.L.* II. 69. 17. He is unknown outside the writings of Palladius.

105. 26–29 *δαίμονες...[om. ἐπιστάντες...ἐσπούδαζον]...φωτός.* II Cor. xi. 14, adapted.

105. 26–27 *ὡς...διηγήσατο.* *Cf. H.L.* II. 49. 10, 117. 9, 121. 7, 133. 1 *ὡς αὐτὸς ἡμῖν διηγήσατο,* 19. 22 *ὡς αὐτός μοι διηγήσατο,* 85. 5 *ὡς αὐτὸς διηγεῖτο,* 121. 3–4 *ὡς καὶ αὐτὸς ἡμῖν διηγεῖτο,* 153. 9–10 *ὡς καὶ αὕτη...διηγοῦντο.*

105. 28 *τῆς...ἐλπίδος.* Heb. vi. 18.

106. 9–10 *ὃς...φοβηθείς.* *Cf. H.L.* II. 104. 2–4 *ἐγκαρτέρει οὖν ἐν τῇ ἐρήμῳ... γέγραπται γάρ· Οὐδεὶς ἐπιβαλὼν τὴν χεῖρα ἐπ' ἄροτρον, κ.τ.λ.*

106. 10 *τὴν...παραβολήν.* *V.* S. Luke ix. 62.

106. 11 *Ἰσαάκ.* This Isaac is probably identical with the "Isaac (28 i)" in *D.C.B.*

Μακαρίου. For the life of Macarius (*ob.* 389) *v.* "Macarius (16),(17)" in *D.C.B.*

106. 13–14 *κεράστας...βαστάζων*. *V.* S. Mark xvi. 18.

106. 16 Ἰσαάκ. This Isaac is probably identical with the "Isaac (28 ii)" in *D.C.B.*

106. 17 Κρονίου. For the life of Cronius *v.* "Cronius (2)" in *D.C.B.*

106. 19 *εἰ...ἄλλος*. *V. supra*, the note on **95**. 19–20.

106. 26–27 *Θεόφιλος...ἦν*. *Cf.* **100**. 22.

106. 28—**107**. 9 *οὗτοί...οἰδήματα*. *V. supra*, the note on **41**. 7–8.

106. 29 *περὶ...διηγησάμεθα*. *V.* **93**. 27–29.

107. 1 ἠλάσθαι. Apparently a late form for *ἐληλάσθαι* from *ἐλαύνειν*. *Cf.* **97**. 28 and *v. supra*, the note *ad loc.*

107. 2 *παρεῖδον...Λευῖται*. *V.* S. Luke x. 30–32.

107. 5–9 *τὸν...οἰδήματα*. *V.* S. Luke x. 30, 33–35.

107. 10–12 *ὅσην...παθόντων*. *Cf. H.L.* II. 146. 3–5 *αὕτη μὲν ὅσην ὕλην ἀνήλωσεν ἐν τῷ θείῳ ζήλῳ καθάπερ πυρὶ φλέξασα, οὐκ ἐμὸν τὸ διηγήσασθαι ἀλλὰ καὶ τῶν τὴν Περσίδα οἰκούντων*.

107. 14–15 *τοῦ...ἐκβάσεις*. *V.* Sap. viii. 8, Is. xlvi. 9–10, Susanna 42.

107. 15–18 *οὐδὲ...ὑπάρχειν*. *V. supra*, p. lviii.

107. 16–17 *τοῦ...ἀπαιτηθέντος*. *V. supra*, the note on **98**. 27.

107. 19 *Βούλομαι...οἰκοδεσποτεῖν*. I Tim. v. 14.

108. 4–5 *δικαίῳ...βεβήλοις*. I Tim. i. 9. *Cf.* **112**. 20–22 and *H.L.* II. 12. 17–18.

108. 7 *Θεοδοσίου*. Theodosius I was Emperor of the Eastern Roman Empire from 379 to 395.

108. 8 Ἐλπιδίῳ. Elpidius is unknown outside the *Dialogus*.

108. 9 *τὴν ἄνθρωπον*. *V. supra*, the note on **98**. 30.

108. 10–11 *Εἰ...ἀφείλετο*. *Cf. H.L.* II. 155. 17–18 *εἰ γὰρ ἐβούλετο παιδοποιεῖν ἡμᾶς ὁ Θεός, οὐκ ἄν μοι ἐλάμβανεν ἄωρα τὰ τεχθέντα*.

108. 12–13 *ἀνδρὶ ἀρέσαι*. *V.* I Cor. vii. 34.

109. 6 *δέσποτα*. *V. supra*, the note on **8**. 4.

109. 7–8 *προστάξας...διασκορπισθῆναι*. *V. supra*, p. lix.

109. 11 *ὕλην*. *Cf.* **138**. 13 and *H.L.* II. 126. 10 *ὕλῃ*, 128. 16 *ὕλης*, 146. 3 *ὕλην*.

τοῦ...πολέμου. The campaign against Maximus was in 388.

Μάξιμον. Maximus usurped the rule of Britain, Gaul, and Spain from 383 to 388.

110. 2 *εἰ...παρασχομένη*. *V. supra*, the note on **69**. 17—**70**. 16.

110. 6–7 *Ἀσπάσασθε...Κυρίῳ*. Rom. xvi. 12.

110. 7–8 *οἱ...Χριστοῦ*. Phil. ii. 21.

110. 10 Ἀμφιλόχιον. S. Amphilochius was Bishop of Iconium from 374 to *c.* 397. For his life *v.* "Amphilochius, St." in *D.C.B.*

Ὄπτιμον. For the life of Optimus, Bishop of Antioch in Pisidia, *v.* "Optimus (1)" in *D.C.B.*

Γρηγόριον. S. Gregory was Bishop of Constantinople for a month in 381. For his life *v.* "Gregorius (14)" in *D.C.B.*

110. 11 Πέτρον. Petrus was Bishop of Sebaste from 380 to *c.* 392. For his life *v.* "Petrus (41)" in *D.C.B.*

Βασιλείου. For the life of S. Basil (329–379), Bishop of Caesarea in Cappadocia, *v.* "Basilius of Caesareia" in *D.C.B.*

110. 18—111. 4 Ἰωάννης...φροντίδα. *V. supra*, the notes on 31. 16–25 and 45. 15–21.

110. 18—111. 6 Ἰωάννης...τροφῆς. *V. supra*, the notes on 67. 17—70. 16 and 78. 28—79. 3.

111. 2 ἐν...μετάνοιαν. This Biblical citation is probably based upon I Cor. ix. 18, but ἐν ἰδίῳ μισθώματι is taken from Acts xxviii. 30 (where S. Paul is mentioned in the third person) and τὴν μετάνοιαν is taken from Acts xx. 21 (where S. Paul is speaking), κηρῦξαι being substituted by Palladius for διαμαρτυρόμενος. *V. supra*, the note on 76. 23.

111. 5–6 λέγεται...τροφῆς. *Cf. H.L.* II. 16. 3–4 αἰδοῦμαι μεταλαμβάνων ἀλόγου τροφῆς.

111. 8 τὴν...ἐπιζητοῦντα. *V.* Ps. cxxii. 2.

111. 16–17 λόγον...προσθήσει. Ecclus. xxi. 15.

111. 18–20 Παρεκάλεσάς...εἰρημένα. *V. supra*, the note on 59. 9–11.

111. 20–22 τοῦτο...Ἰωάννης. *V. supra*, the note on 32. 7–18.

111. 23 Ἄξιος...αὐτοῦ. I Tim. v. 18. The γάρ is included in the same citation in S. Luke x. 7, but I have assigned this citation to S. Paul because Palladius seems to be thinking of both this and the following citation as coming from one person, *viz.*, S. Paul.

111. 23–25 Τίς...μεταλαμβάνει. I Cor. ix. 7.

111. 29 τοῦ...νόμου. *V. supra*, the note on 85. 27. References in the O.T. upon which the following quotation is based are: Ex. xxix. 27–28, 32–33; Lev. ii. 3, 10, v. 13, vi. 16, 18, 26, 29, vii. 6, 8–10, 31–34, viii. 31, ix. 8, x. 12–19, xxii. 7, 27–30, xxiv. 9; Num. v. 9–10, xviii. 8–19; Deut. xiv. 27–29, xviii. 1–8.

111. 29–30 τοὺς...ἐσθίειν. I Cor. ix. 13.

111. 31—112. 1 Οὐκ...Εὐαγγελίου. I Cor. ix. 12, 23.

112. 2 πρόσκομμα...ἀσθενέσι. I Cor. viii. 9.

112. 3–5 Ἐὰν...οἰκοδομηθήσεται. I Cor. viii. 10.

112. 10–11 μὴ...ἐγερθέντι. II Cor. v. 15.

112. 14–15 Τίς...ᾐρετίσατο. Ps. xxiv. 12.

112. 17–18 δουλείας...πνεῦμα. Rom. viii. 15. *Cf.* 112. 21–22.

112. 18–19 Νομοθετήσει...ὁδῷ. Ps. xxiv. 8.

112. 20–22 ὁ...γίνεται. *V.* Gal. iv. 3–5, I Tim. i. 9. *Cf.* 108. 4–5.

112. 21–22 τὸ...μέρος. *V.* Rom. viii. 15. *Cf.* 112. 17–18.

112. 23–24 Διαθήκην...παρθένον. Job xxxi. 1.

112. 24–25 τὸ...ἐκκοπῆναι. Perhaps Palladius has in mind the injunction in S. Matt. v. 29–30.

112. 26–27 Ὥμοσα...σου. Ps. cxviii. 106.

112. 28—113. 5 ὧν...κακαί. *V. supra*, the note on 78. 28—79. 3.

112. 28 ὡς...νόθος. *Cf.* Heb. xii. 8.

113. 2 τὸν...ὀφθαλμὸν. *Cf.* Plato, *Respublica* 533 D τὸ τῆς ψυχῆς ὄμμα.

113. 2–3 τῇ...πανοπλίᾳ. *Cf.* Eph. vi. 13.

113. 5 Φθείρουσιν...κακαί. I Cor. xv. 33. *Cf.* **79.** 1–2.

113. 9–13 Τίς...μοιχῶνται. Jer. ix. 1–2.

113. 13 σύνοδον ἀθετούντων. Jer. ix. 2.

113. 14 τὸν...ἱερέων. *V.* Jer. v. 31.

113. 16–18 Κύριε...ἐνεπλήσθην. Jer. xv. 17. Κύριε is imported from the end of *v.* 16.

113. 19–24 Οὐκ...Κύριε. Ps. xxv. 4–6.

113. 24–25 τοῦ...νῶτα. *Cf.* Ezek. viii. 16 and *v.* **114.** 9–10, 14.

113. 27 ποσὶ...πατοῦντες. *Cf.* Aeschylus, *Agamemnon* 382–384 ἀνδρὶ | λακτίσαντι μέγαν Δίκας | βωμόν, *Eumenides* 110 καὶ πάντα ταῦτα λὰξ ὁρῶ πατούμενα, 539–542 βωμὸν αἴδεσαι δίκας· | μηδέ νιν | κέρδος ἰδὼν ἀθέῳ | ποδὶ λὰξ ἀτίσῃς.

113. 28—**114.** 11 Εἰσήγαγέ...ποιεῖ. Ezek. viii. 7–10, 12–14, 16–17.

114. 12–13 τῶν...φρεναπατούντων. Gal. ii. 6, vi. 3.

114. 13–14 τὴν...εἰρήνην. *V. supra*, the note on **21.** 17–18.

114. 14 τῇ...τραπέζῃ. *Cf.* **35.** 16.

114. 15 οἷς...νυστάζει. II S. Pet. ii. 3.

114. 16 οἱ...φρονοῦντες. Phil. iii. 19. *V. supra*, the note on **44.** 8–9.

Ἰούδας...Ἰακώβου. *V.* S. Jude 1.

114. 17–21 Οὗτοί...τετήρηται. S. Jude 12–13.

114. 26—**115.** 14 Καὶ...Κυρίου. Ezek. ix. 1–6.

114. 31 ἡ...Θεοῦ. *V. supra*, the note on **75.** 8–9.

115. 15 τὴν...ἐπιδημίαν. *Cf.* **30.** 20.

115. 18 οἰκονομίαν Θεοῦ. *Cf.* **146.** 11.

115. 20–24 Καὶ...Χοβάρ. Ezek. i. 1–2.

115. 26–27 τὸ...σταυροῦ. *Cf.* **97.** 5.

115. 28–29 ἐπὶ...συναγωγήν. Jerusalem was captured by the Romans in 70.

115. 28 Οὐεσπασιανοῦ. Vespasian was Emperor of Rome from 69 to 79.

115. 30 ἀποδεχόμεθα...νοοῦντα. *Cf.* Acts xviii. 24–28.

115. 33–34 Ταῦτα...κατήντηκεν. I Cor. x. 11.

116. 3–14 Γῆ...ἐσάλπισεν. Ezek. xxxiii. 2–6.

116. 14–19 τοῦτον...πάντας. *V. supra*, the notes on **30.** 9–11 and **45.** 15–21.

116. 16–17 ὑψηλότερον...ἐβόα. *Cf.* S. Chrysostom, *Sermo LXIV de Jejunio, ad init.*: Σάλπιγγος ὑψηλότερα βοῶ τὴν φωνήν.—Migne, *P.G.* LXI. 787 (Paris, 1862).

116. 17 ἄδηλον φθόγγον. *V.* I Cor. xiv. 8.

116. 20 χάριτι Θεοῦ. *V. supra*, the note on **5.** 32.

116. 21 τοῖς...Ῥωμαίοις. *V.* Rom. i. 8.

116. 25 ὁμολόγηται. *V. supra*, the note on **69.** 10.

116. 28–29 Τίς...ἁμαρτίας. Prov. xx. 9.

116. 30–31 τοῖς...παρεγχειρεῖν. *V.* Job xxxiv. 18, Eccl. viii. 4, Heb. xiii. 17, I S. Pet. ii. 13–14.

117. 5 Ἐν...ὑφίστασο. Prov. xxv. 6. *Cf.* **117.** 9.

117. 6 Τὸν...ἐξαγοραζόμενοι. Col. iv. 5. *Cf.* 117. 14, 17, 19, 22, where this verse is repeated in various forms.

117. 9 Ἐν...ὑφίστασο. Prov. xxv. 6. *Cf.* 117. 5.

τῷ ἐκκλησιαστῇ. *Cf.* 81. 30. This verse is not from Ecclesiastes, but from Proverbs.

117. 13 δυνάμεως...πνεῦμα. II Tim. i. 7. *V.* Acts i. 8.

117. 14 ἐξαγοράζειν...καιρόν. *V. supra*, the note on 117. 6.

117. 17 ἀγοράσωμεν...καιρόν. *V. supra*, the note on 117. 6.

117. 19 τὸν...ἐξαγοράζων. *V. supra*, the note on 117. 6.

117. 22 τὸν...ἐξαγοράσαντες. *V. supra*, the note on 117. 6.

117. 26–28 ὁ...νέμων. Moses is meant: *v.* Ex. ii. 11–21, iii. 1.

117. 28–30 ὁ...κατασκεπάζει. Elijah is meant: *v.* III Kings xix. 2–5.

117. 31 ὁ...ἐπρίζετο. Isaiah is meant: *v.* Justin Martyr, *Dialogus cum Tryphone*, *c.* 120.

117. 31–32 ὁ...εὐσεβείας. Daniel is meant: *v.* Dan. vi. 10–16.

117. 32—118. 2 ὁ...παῤῥησίαν. Michaiah is meant: *v.* III Kings xxii. 1–28.

117. 33 ἄρτον θλίψεως. III Kings xxii. 27.

118. 1–2 τὸ...ἀποῤῥήξῃ. *V. supra*, the note on 66. 14.

118. 2–7 τί...τέμνων. *V.* S. Matt. xiv. 3–11.

118. 3 ἐν...γυναικῶν. S. Matt. xi. 11.

118. 7–8 ᾧ...νοσοῦντας. *V. supra*, the notes on 30. 9–11 and 45. 15–21.

118. 9 τὸν...ποιητὴν. *V.* Sap. vii. 22, viii. 6; Heb. xi. 10; Acts xvii. 24.

118. 9–10 Ἴδε...κόσμου. S. John i. 29.

118. 14–15 ὁ...σημαίνων. S. Peter is meant: *v.* Eusebius, *H.E.* III. 1.

118. 15 ὁ...παῤῥησίαν. S. Paul is meant: *v.* Eusebius, *H.E.* II. 25.

118. 25 καθάπερ...μακέλλῳ. *Cf. H.L.* II. 60. 16 ὥσπερ...ἐν μακέλλῳ.

118. 28–29 Πᾶν...ἀνακρίνοντες. I Cor. x. 25.

118. 31 ἐκτραχηλίσαντες. *Cf. H.L.* II. 81. 3 ἐξετραχηλιάσθη.

119. 1 Μεριτεύονται...Φοινίκων. Job xl. 25.

119. 3 κάμινον σιδηρᾶν. Deut. iv. 20; Jer. xi. 4.

σκότος. Ex. x. 22; Ezek. xxxii. 8.

119. 4, 5–6 γῆν ἐπαγγελίας. Heb. xi. 9. The phrase does not occur in the O.T., as Palladius here states. The nearest approaches to it are (for Moses) Ex. xii. 25 and (for the prophets) Amos ix. 6.

119. 10 ψεύστας. *V.* Titus i. 12. *Cf.* 77. 28–29.

119. 11 ἀνοήτους. *V.* Gal. iii. 1.

πεφυσιωμένους. *V.* I Cor. v. 2.

119. 13 πιστοὺς. *V.* Rom. i. 8. *Cf.* 52. 30.

119. 14 μύστας. *V.* Eph. i. 18.

119. 15 φιλαδέλφους. *V.* I Thess. iv. 9–10.

119. 16–17 ὡς...ἐπαίνους. *V.* I Cor. vii. 40.

119. 22–23 τοῦ...φύσιν. *V.* Rom. vii. 15, 19, 21.

119. 24–28 τούτῳ...ἔχωσι. *V. supra*, the notes on 30. 9–11 and 45. 15–21.

119. 27–28 Τὸν...ἔχωσι. I Tim. v. 20.

119. 30–31 ταύτην...ἔχουσιν. I Cor. xi. 16, I S. Pet. ii. 16.

120. 3–5 Χάρις...ζωῆς. *V. supra*, the note on **6.** 15–17.

120. 6–17 Ἡσυχάσαντος...συνουσίας. *V. supra*, the notes on **6.** 15 and **7.** 10–17.

120. 18 τὴν...φιλοσοφίαν. *Cf.* **66.** 13–14.

120. 20–22 εἰ...ἐρήμους. *V.* S. Mark i. 3–5.

120. 23–25 Ἰδὼν...αὐτοῦ. S. Matt. v. 1.

120. 25–26 Ἰδὼν...ἰδίαν. S. Matt. viii. 18.

120. 29–31 Καλῶς...δύο. *V. supra*, the notes on **7.** 6–10 and **7.** 10–17.

120. 33–34 Διδάσκαλε...ἀπέρχῃ. S. Matt. viii. 19.

121. 1 Αἱ ἀλώπεκες. S. Matt. viii. 20.

121. 1–3 οὐκ...ἠνέσχετο. *Cf. H.L.* II. 29. 12–14 καὶ τοῦτο ἔλεγον...ὅτι οὔτε ἐψεύσατό ποτε, οὔτε ὤμοσεν, οὔτε κατηρήσατό τινι, οὔτε ἐκτὸς τῆς χρείας ἐλάλησεν. *V. supra*, the note on **46.** 2–10.

121. 4 Οὔτε...ὕβριζεν. *V. supra*, the note on **7.** 10–17.

121. 8–9 Τί...λαλεῖν. *V. supra*, the note on **7.** 10–17.

121. 14 τοῦ...Θεοῦ. *V. supra*, the note on **24.** 2.

121. 15 ὑπὲρ ἄνθρωπον. *V.* S. John ii. 24–25, iii. 31, Eph. i. 20–21, Phil. ii. 9–11.

ὑπὲρ προφήτην. *V.* S. Matt. xii. 39–41.

121. 18 Πλανᾷ...κόσμον. S. John vii. 12. *Cf.* **122.** 12.

121. 18–19 Ἐν...δαιμόνια. S. Luke xi. 15.

121. 19–20 Ἰδού...οἰνοπότης. S. Luke vii. 34.

121. 20–21 Σαμαρείτης...ἔχει. S. John viii. 48.

121. 23 Τίνα...ἀνθρώπου. S. Matt. xvi. 13.

τὸν...ἀνθρώπου. *Cf.* **71.** 2.

121. 25–26 Οἱ...φήσαντες. S. Matt. xvi. 14.

121. 26–27 τῶν...φαύλων. *V. supra*, the note on **95.** 15.

121. 29–30 ἔδωκεν...γενέσθαι. S. John i. 12.

121. 30 Ὑμεῖς...εἶναι. S. Matt. xvi. 15.

121. 32 Σὺ...ζῶντος. S. Matt. xvi. 16. *Cf.* **122.** 14.

122. 2–4 Σὺ...αὐτῆς. S. Matt. xvi. 18.

122. 2 τοῦτ'...ὁμολογίᾳ. *Cf.* S. Chrysostom, *Homilia LIV al. LV in Matthaeum*, *c.* 2 (where he comments thus on S. Matt. xvi. 18): τουτέστι, τῇ πίστει τῆς ὁμολογίας.—Migne, *P.G.* LVIII. 534 (Paris, 1862).

122. 7 βοώντων Ἐφεσίων. Palladius puts the following quotation into the mouths of the Ephesians, when it was really the Jews at Thessalonica who said it: *v.* Acts xvii. 1–6.

122. 8 Οὗτοί...οἰκουμένην. Acts xvii. 6.

122. 9–10 οὕτως...Ἰωάννην. Within a decade after the supposed date of the *Dialogus* S. Chrysostom's name was restored to the diptychs of the Churches of Antioch, Constantinople, and Alexandria (Bright, *op. cit.* II. 196, 197). Socrates tells of the translation of S. Chrysostom's body from Comana to Constantinople, where it was laid with much public ceremony in the Church of the Apostles on 27 January 438 (*H.E.* VII. 45). S. Chrysostom is commemorated in the Roman Church on 27 January, in the Greek Church on 13 November.

122. 12 Πλανᾷ...κόσμον. S. John vii. 12. *Cf.* 121. 18.

122. 14 Σὺ...ζῶντος. S. Matt. xvi. 16. *Cf.* 121. 32.

122. 14–16 εἰ...γνωρίσαντες. *V.* S. Luke vi. 13–16 with S. John ii. 11.

122. 19–21 πάντα...λογισθήσονται. Is. xl. 15.

122. 21–34 ὃν...ἐπιζητοῦντες. *V. supra*, the note on 31. 16–25. Photius records that S. Chrysostom was charged with using insulting language to the clergy (*Bibl. Cod.* LIX).

123. 1–2 Γεννήματα...ὀργῆς. S. Luke iii. 7. *Cf.* 76. 29–30.

123. 3 Τύπτειν...κεκονιαμένε. Acts xxiii. 3.

123. 4–5 Γενεὰ...ἐπιζητεῖ. S. Matt. xii. 39.

123. 5 πᾶσι...ἀποστόλοις. Palladius is again in error: the words of our Lord in the following quotation were addressed to only two of the Apostles (*v.* S. Luke xxiv. 13–35).

123. 6 Ὦ...καρδίᾳ. S. Luke xxiv. 25.

123. 7–8 Ὕπαγε...εἶ. S. Matt. xvi. 23.

123. 9–10 οὐ...ἀνακρίνειν. *Cf.* I Cor. ii. 15.

123. 13–14 ἐκκλίνοντες...ὅμιλον. *V.* II Tim. ii. 23.

123. 16–20 Σάῤῥα...ἤθεσιν. *V.* Gen. xxi. 9–10.

123. 19 συνασμενισμῷ. *Cf. H.L.* II. 163. 7–8 συνασμενισμῷ. *V. supra*, p. lvi, n. 1.

123. 20–21 Ἰακὼβ...ἀποδημίαν. *V.* Gen. xxvii. 41–44, xxviii. 1, 2, 5.

123. 21 στειλάμενος ἀποδημίαν. *V. supra*, the note on 8. 17.

123. 21–23 Λὼτ...Σοδομιτῶν. *V.* Gen. xix. 1, 12, 13, 15.

123. 23–24 Μωϋσῆς...Φαραώ. Heb. xi. 24.

123. 23 ὡς προεῖπον. *V.* 117. 26–28.

123. 24–25 τῆς...διαζεύξεως. *V.* Ex. ii. 15.

123. 25–27 καὶ...ἐπιμελεῖσθαι. *V.* Ex. iii. 15–18, iv. 29–31.

123. 29–30 Ἐν...γῆς. Heb. xi. 38.

124. 2 τὸ...φίλον. *Cf.* Aristotle, *Ethica Nicomachea*, 1165 B εἴρηται δ' ὅτι τὸ ὅμοιον τῷ ὁμοίῳ φίλον. *V.* also 1155 B, where a parallel expression is attributed by Aristotle to Empedocles.

124. 2–3 Πᾶν...ἀγαπᾷ. Ecclus. xiii. 15.

124. 6–7 τίς...σκότος. II Cor. vi. 14.

124. 8–11 Ἐγενόμην...κερδήσω. I Cor. ix. 22, 20, 21.

124. 9–10 τοῖς...κερδήσω. I Cor. ix. 20. *Cf.* 124. 19–20, 21.

124. 19–20 ἐγενόμην...κερδήσω. I Cor. ix. 20. *V. supra*, the note on 124. 9–10.

124. 20 καίπερ...ὤν. *V.* Phil. iii. 5.

124. 21 ὡς Ἰουδαῖος. I Cor. ix. 20. *V. supra*, the note on 124. 9–10.

124. 21–24 συσσαββατίζων...ἐπίγνωσιν. *V.* Acts xiii. 1–3, xvii. 1–3.

124. 23 τὰ...Σωτῆρος. *Cf.* 147. 2 and *H.L.* II. 9. 4 ταῖς δόγμασι τοῦ σωτῆρος.

124. 24–26 καθάπερ...λυττῶντες. *Cf.* Plato, *Respublica*, 408 D.

125. 4–6 ἐμοὶ...μου. *V. supra*, the note on 6. 15–17.

125. 8–10 Ἐν...ἐξωρίσθησαν. *V. supra*, the note on 24. 16–19.

125. 11–126. 9 Εἰ...αὐτοῦ. *V. supra*, the note on 59. 9–11.

125. 23 ἐπιβάτας. *V. supra*, the note on **79.** 21.

125. 30 τὸν...εὐνοῦχον. *V. supra*, the note on **92.** 6.

26. 7–8 Τοῖς...ὄντες. Heb. xiii. 3.

126. 8–9 τίμιος...αὐτοῦ. Ps. cxv. 6.

126. 10—**129.** 2 οἱ...Πέτρας. *V. supra*, the note on **6.** 31–34.

126. 15 (*app.*) τὸν. Tillemont (*op. cit.* XI. 608) suggested the deletion of τὸν *ante* Ἐμέσης. τὸν does not appear in the MSS., and its insertion is unnecessary.

126. 18–20 Παλλάδιον...χωρίον. *V. supra*, pp. xviii (nn. 4 and 8) and lxiii (n. 12). *Cf. H.L.* II. 10. 4–5 ...συναναστράφην ἐν τῇ κατ' Αἴγυπτον ἐρήμῳ καὶ Λιβύῃ καὶ Θηβαΐδι καὶ Συήνῃ.

126. 21—**127.** 1 Σαραπίωνα...περιώρισαν. *V. supra*, the note on **20.** 8–18.

127. 1 Ἱλάριος. Hilarius, bishop of an unknown see, is mentioned by S. Chrysostom in *Ep.* XIV. For the life of Hilarius *v.* "Hilarius (12)" in *D.C.B.*

127. 5 Ἀντώνιος. Antonius is unknown outside the *Dialogus*.

127. 6 Τιμόθεος. Timotheus is unknown outside the *Dialogus*.

Ἰωάννης. John may be identified with a Lydian of the same name who was later consecrated Bishop of Proconessus (Socrates, *H.E.* VII. 36). *V.* "Joannes (329)" in *D.C.B.*

127. 7 Ῥόδων. Rhodon is unknown outside the *Dialogus*.

127. 8 Γρηγόριος. Gregorius is unknown outside the *Dialogus*.

Βρίσσων...Παλλαδίου. *V. supra*, p. xv, n. 6.

127. 11 Λαμπέτιος. Lampetius is unknown outside the *Dialogus*.

Ἐλευθέρου. Eleutherus is unknown outside the *Dialogus*.

127. 15–16 Ἡρακλείδης...χρόνος. *V. supra*, the note on **89.** 10.

127. 19 Ἀνατόλιον. Anatolius is unknown outside the *Dialogus*

128. 1 Φίλιππος. Philippus is unknown outside the *Dialogus*.

Θεόφιλος. Theophilus is mentioned by S. Chrysostom in *Ep.* CCX and addressed in *Epp.* CXV, CXIX, and CCXII. For the life of Theophilus *v.* "Theophilus (11)" in *D.C.B.*

128. 2 Ἰωάννης. John is unknown outside the *Dialogus*.

Αἰθρίου. Aethrius is unknown outside the *Dialogus*.

128. 3 Στέφανον. Stephanus is unknown outside the *Dialogus*.

128. 5 Σαλλούστιον. Sallustius is mentioned by S. Chrysostom in *Epp.* CCX and CCXII and addressed in *Ep.* CCIII. For the life of Sallustius *v.* "Sallustius (3)" in *D.C.B.*

Φίλιππον. Philippus is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* CCXIII. For the life of Philippus *v.* "Philippus (11)" in *D.C.B.*

128. 7 Σωφρόνιος. Sophronius is unknown outside the *Dialogus*.

Παῦλος. Paulus is unknown outside the *Dialogus*.

128. 9 Παῦλος. Paulus is unknown outside the *Dialogus*.

Ἑλλάδιος. Helladius is mentioned by S. Chrysostom in *Ep.* XIV. For the life of Helladius *v.* "Helladius (18)" in *D.C.B.*

128. 12 Σιλβανὸς. Silvanus is unknown outside the *Dialogus*.

128. 13–19 Στέφανος...Πηλούσιον. "There is no previous mention of this messenger; but evidently many letters were sent."—Moore, *op. cit.* p. 177, n. 1. Stephanus is unknown outside the *Dialogus*.

128. 13—**129.** 2 Στέφανος...Πέτρας. *V. supra*, the note on **20.** 8–18.

128. 20 Προβιγκάλιός. Provincalius is unknown outside the *Dialogus*.

129. 3 Ἐλπιδίου. For the career of Elpidius *v.* "Elpidius (28)" in *D.C.B.*

129. 8 Εὐτρόπιος. For the life of Eutropius *v.* "Eutropius (18)" in *D.C.B.*

129. 8–15 Εὐτρόπιος...πάθους. *V. supra*, the note on **20.** 8–18.

129. 12 τῷ ξύλῳ. *Cf.* **20.** 18.

129. 15 τοῦ...πάθους. *V.* S. Mark xv. 15–37.

129. 15—**131.** 10 διηγήσατο...συγχωρῶσιν. Herein is the conclusion of the adventures of the eastern bishops. *Cf.* **22.** 9—**24.** 19, **125.** 8–10 and *v. supra*, the note on **24.** 16–19.

129. 20 τοῖς ὀνοζυγίοις. *Cf.* **61.** 18.

130. 1 Παλλαδίου. For the later history of Palladius *v.* **126.** 18–20.

130. 2 Δημήτριον. For the later history of Demetrius *v.* **126.** 20–21.

130. 3 ζιβύνῃ. The editors have capitalized ζιβύνῃ, and Mr Moore has translated "Zibyne" (*op. cit.* p. 178); but it is clearly not the name of a place. I would render it "with a spear" (*cf.* Is. ii. 4, Jer. vi. 23).

130. 4 παρὰ πόδας. *Cf.* **49.** 28—**50.** 1, where the same phrase occurs. In that *locus* Mr Moore translates "immediately" (*op. cit.* p. 70), but here he translates "from head to foot" (*ib.* p. 178). His second rendition is incorrect.

130. 5 τὸ...ἀποῤῥήξας. *V. supra*, the note on **66.** 14.

130. 12 λέγει...ἐπισκόπων. "No doubt Palladius himself."—Moore, *op. cit.* p. 178, n. 2.

130. 15–16 ὅτι...δοξαζομένου. *V.* II Thess. i. 10.

130. 22–24 Χριστοῦ...ἀνθρώποις. II Cor. ii. 15, I Cor. iv. 9.

130. 23–24 διὰ...ἀνθρώποις. I Cor. iv. 9. *Cf.* **136.** 13–15.

131. 5 ὁ Ταρσοῦ. The Bishop of Tarsus at this time was Phalerius, who occupied the see from 392 to *c.* 415. For his life *v.* Le Quien, *op. cit.* II. 873.

131. 6 ὁ Ἀντιοχείας. *Viz.*, Porphyrius. *V. supra*, the note on **93.** 16.

Εὐλόγιος. Eulogius (*ob. c.* 417) is addressed by S. Chrysostom in *Ep.* LXXXVII. For the life of Eulogius *v.* "Eulogius (5)" in *D.C.B.*

131. 7 ὅ...Ἀγκύρας. *Viz.*, Leontius. *V. supra*, the note on **53.** 4.

Ἀμμώνιος. For the life of Ammonius *v.* "Ammon (3)" in *D.C.B.*

131. 14–25 Γαΐῳ...Θεόν. III S. John 1–4, 9–11.

131. 17–18 καὶ...ἁγίους. Philem. 7.

132. 5 Βοσπόριον. For the life of Bosporius *v.* "Bosphorius" in *D.C.B.*

132. 5–6 τεσσαρακοστούγδοον...ἐπισκοπῇ. Palladius is the sole authority for this statement about Bosporius.

132. 6. Σαραπίωνα. Sarapion is unknown outside the *Dialogus*.

132. 10 ἐσχάτη...ἐστίν. I S. John ii. 18. *Cf.* **132.** 16, 19–20 and *v. infra*, the note on **132.** 16.

132. 10–12 ἡ...[*om.* κατὰ...λοιπὸν]...ἀντικείμενος. II Thess. ii. 3–4.

132. 11–12 *ὁ...ἀπωλείας.* *Cf.* **134.** 7–8.

132. 15–16 *ἐγγύς...τέλος.* *Cf.* I S. Pet. iv. 7.

132. 16 *Παιδία...ἐστίν.* I S. John ii. 18. *Cf.* **132.** 10, 19–20 and *H.L.* II. 147. 11–12. *V. supra*, p. lvii.

132. 17–18 *Ἐξῆλθεν...ἀμπελῶνα.* S. Matt. xx. 1, 6.

132. 19–20 *εἰ...ἐσχάτη.* *V. supra*, the note on **132.** 16.

132. 21–22 *ἀπ'...ἁγίων.* *V.* Ps. xciii. 12–13, Ecclus. ii. 1–11, II Mac. vi. 12–17, S. Matt. v. 11–12, Acts xiv. 22, I Cor. iv. 9–13, II Cor. iv. 8–10, Eph. iv. 12, I Thess. iii. 4, II Thess. i. 4–5, II Tim. iii. 12, Heb. xi. 32—xii. 10.

132. 23–25 *Σίμων...σου.* S. Luke xxii. 31–32.

133. 1 *ὧν...κοιλία.* Phil. iii. 19. *V. supra*, the note on **44.** 8–9.

133. 2–3 *Πνεύματι...ἐπλανήθησαν.* Hos. iv. 12.

133. 3–4 *οὔτε...κληρονομήσουσι.* I Cor. vi. 10.

133. 4–5 *φιλαργυρίας...ἐμνηστεύσαντο.* *V.* Col. iii. 5.

133. 7–8 *Ὁ...ἄρτι.* I S. John ii. 9.

133. 8–9 *Ὀργὴ...φρονίμους.* Prov. xv. 1.

133. 8 *ὁ παροιμιαστής.* *Cf.* **95.** 13.

133. 10–11 *Ἐνύσταξεν...ἀκηδίας.* Ps. cxviii. 28.

133. 11–13 *Οὐαὶ...Κύριος.* Ecclus. ii. 14.

133. 14 *Ὅτι...ἀνθρωπαρέσκων.* Ps. lii. 6.

133. 16–17 *Ὑπερήφανοι...ἐξέκλινα.* Ps. cxviii. 51.

133. 17–24 *ἑκάστῃ...φρενῶν.* *Cf.* **146.** 4–9. *V.* S. Matt. xv. 19, S. Mark vii. 21–22, Rom. i. 29–31, II Cor. xii. 20, Gal. v. 19–21, Col. iii. 5, 8, I S. Pet. ii. 1.

133. 25–30 *τούτων...ταπεινοφροσύνην.* *V.* Gal. v. 22–23, I Tim. vi. 11, Col. iii. 12.

133. 33–34 *Ὁ...ἀντιτάσσεται.* S. Jas. iv. 6.

133. 34–35 *Ἔπαρον...τέλος.* Ps. lxxiii. 3.

133. 36 *Ἀπόδος...ὑπερηφάνοις.* Ps. xciii. 2.

134. 1 *ἀπὸ...γνωρίζεται.* S. Matt. xii. 33.

134. 2 *Ἐκ...αὐτούς.* S. Matt. vii. 16. *Cf. H.L.* II. 13. 23–24.

134. 3–5 *οὕτω...μακροθυμοῦντος.* *V.* Rom. ix. 22, I S. Pet. iii. 19–20, II S. Pet. iii. 9.

134. 5 *τοῦτο...πρέπει.* *V.* Ex. xxxiv. 6, Num. xiv. 18, II Esdras xix. 17, Ps. vii. 12, lxxxv. 15, cii. 8, cxliv. 8, Sap. xv. 1, Ecclus. v. 4, Is. lvii. 15, Joel ii. 3, Jonah iv. 2, Nahum i. 3, Rom. ii. 4, II S. Pet. iii. 9, 15.

134. 5–7 *ὡς...παράκλησιν.* *V.* Ecclus. ii. 1–11, II Mac. vi. 12–17, I Tim i. 16, Heb. xi. 32–38, xii. 1–2.

134. 7–8 *ὁ...υἱὸς.* *Cf.* **132.** 11–12 and *H.L.* II. 125. 15 (*app.*) *τοῦ γενναίου στύλου τῆς ὑπομονῆς.* *V.* S. Jas. v. 11.

134. 8–21 *Τί...βούλομαι.* Job xxi. 4–14.

134. 22–23 *Ἔλεον...Κύριε.* Ps. c. 1.

134. 23–27 *Ὡς...θεωρῶν.* Ps. lxxii. 1–3.

134. 28—**135.** 9 *Οἱ...αὐτοῦ.* Ps. cxliii. 14, 13, 12, 14, 15, cxlv. 5.

135. 9 Ἰακὼβ βοηθὸς. Ps. cxlv. 5. This expression, from a parallel verse, is imported into Μακάριος...αὐτοῦ in Ps. cxliii. 15.

135. 12–19 Ἕως...δίκαιον. Hab. i. 2–4.

135. 21–26 Δίκαιος...αὐτῶν. Jer. xii. 1–2.

135. 27 Σοφονίας. Palladius again is mistaken: the following quotation is not from Sophonias (the LXX. name for Zephaniah), but from Malachi.

136. 1 τὴν πρόνοιαν. *V. supra*, the note on **7.** 1.

136. 2–10 Ἐβαρύνατε...αὐτοῦ. Mal. iii. 13–16.

136. 10 ὁ...εὐσεβείας. *V.* I Tim. ii. 2, iii. 16, iv. 7–8, vi. 3, 5–6, 11, Tit. i. 1. *V. supra*, the note on **76.** 23.

136. 11–12 Πονηροὶ...πλανώμενοι. II Tim. iii. 13.

136. 13–21 Δοκῶ...ἄρτι. I Cor. iv. 9, 11–13.

136. 13–15 Δοκῶ...ἀνθρώποις. I Cor. iv. 9. *Cf.* **130.** 23–24.

136. 22 σταδίου...ἐκτείνοντος. *V.* I Cor. ix. 24–26, Phil. ii. 16, Heb. xii. 1–2.

136. 25–26 Τέθεικα...θέλεις. Deut. xxx. 15. ἔκλεξαι ὃ θέλεις may be a reminiscence of Deut. xxx. 19, *sed cf.* Ecclus. xv. 14–17.

136. 26 διὰ...τέθεικεν. *V.* Rom. xi. 33–34.

136. 29 μόνῳ...ἀτρέπτου. *V.* Heb. xiii. 8, S. Jas. i. 17.

137. 1–6 Εὖ...καταφαγόντας. *V. supra*, the note on **59.** 9–11.

137. 1–7 Εὖ...κατάλυσις. *V. supra*, the note on **6.** 15.

137. 8 τιμιώτατε. *V. supra*, the note on **75.** 13.

137. 24–25 θερμότερον...ζῆλον. *Cf. H.L.* II. 146. 3–4 ἐν τῷ θείῳ ζήλῳ καθάπερ πυρὶ φλέξασα.

138. 6–7 Καὶ...ἀπολυτρώσεως. Eph. iv. 30.

138. 12–13 ἐν...χρέη. *Cf.* Sap. iv. 13 which is quoted in *H.L.* II. 116. 12–13.

138. 13 διαθήκην...γράφει. *Cf. H.L.* II. 16. 10 οὐ διαθήκην ἔγραψε τελευτῶν. ὕλης. *V. supra*, the note on **109.** 11.

138. 15–16 Ἀπέλθωμεν ἐντεῦθεν. *Cf.* S. John xiv. 31.

138. 16 Οἴμοι...ἐμακρύνθη. Ps. cxix. 5.

138. 19 ξενιδίου. *Cf. H.L.* II. 65. 2 (*app.*) ξενίδιον. *V. supra*, p. lvi, n. 2.

139. 1 Εὖ...πιστέ. S. Matt. xxv. 21.

139. 2–3 ἐκ...στόμα. S. Luke vi. 45. *Cf.* **34.** 3.

139. 9 ἀπιστῶν...ψεύσταις. *V.* Ps. cxv. 2.

139. 16–17 τὸ...ἐφύλαξεν. *V.* S. Matt. xxv. 14–30.

140. 8–23 πλὴν...ἔσται. *V. supra*, the note on **21.** 1–6.

140. 14—**145.** 8 Σοὶ...κακοῦ. *V. supra*, the note on **59.** 9–11.

140. 14–15 δῴη...ἡμέρᾳ. II Tim. i. 18.

140. 16–18 μνησθείη...παῤῥησίαν. *V. supra*, the note on **30.** 9–11.

140. 18–21 ὁ...ἐργασαμένων. The decision of the western synod is quoted by Theodorus Trimithuntinus, from whom we learn the following about Theophilus (*v. supra*, the note on **21.** 1–6): τοῦτον κελεύσει καὶ προστάγματι τοῦ κορυφαίου Πέτρου, καὶ σχήματος καὶ ὀνόματος Θεόφιλον ἔρημον ἐστήσαμεν αὐτὸν πάντες (col. lx).

Tillemont relied upon the authority of Theodore when he maintained that Theophilus died out of communion with Rome (*op. cit.* XI. 495). And Aengenvoort speaks of *der offene Bruch mit Alexandrien* (*op. cit.* p. 15).

140. 26–28 Ἐὰν...σου. S. Matt. v. 23–24. *Cf.* **85.** 11–12.

140. 29—**141.** 1 Ἐάν...ἄλλην. S. Matt. v. 39.

141. 1–2 Ἰδοὺ...αὐτό. Ps. cxxxii. 1.

141. 3 Ἀδελφοὶ...ἔστωσαν. Prov. xvii. 17.

141. 4 Ἀδελφὸς...ὀχυρά. Prov. xviii. 19. *Cf.* **141.** 5–6.

141. 5 ἀδελφὸς...ἀδελφοῦ. Prov. xviii. 19. *V. supra*, the note on **141.** 4.

141. 6 ὡς πόλις. Prov. xviii. 19. *V. supra*, the note on **141.** 4.

141. 7–8 τρὶς...ἄθλιοι. *V. supra*, the note on **51.** 2.

141. 14–15 τὴν...ἐκκλησίαν. *Cf.* Philo Judaeus, *Quod deterius potiori insidiari soleat*, *c.* 31 : σοφίαν Θεοῦ, τὴν τροφὸν καὶ τιθηνοκόμον καὶ κουροτρόφον τῶν ἀφθάρτου διαίτης ἐφιεμένων.—ed. Cohn, *Philonis Alexandrini Opera*, I. 284. 20–21 (Berlin, 1896).

141. 17–18 Ἀνθ'...γῆς. Amos i. 11.

141. 19–20 ἐπὶ...πράγμασιν. *V.* Tit. iii. 8.

141. 24 μὴ...πόνους. *V.* S. Matt. xxiii. 4, Gal. vi. 2.

141. 26—**142.** 1 Οὐχὶ...ἡμᾶς. Mal. ii. 10.

142. 13 τῷ...αἰτίῳ. *V.* Acts xvii. 28.

142. 15 Μανίαν...κατέπηξαν. Hos. ix. 8.

142. 20–21 οὐδὲ...ἐστιν. *V.* Sophocles, *Trachiniae* 139–140.

142. 27—**143.** 7 πολὺ...ὑμῶν. *V. supra*, the notes on **6.** 27–34 and **6.** 31–34.

143. 7–12 ὃ...ἐκχέοντες. *V. supra*, the note on **7.** 10–17.

143. 8 ἔγκοτον...ἀναζωπυροῦντες. *Cf.* Aeschylus, *Choephoroe* 391–392 ἄηται κραδίας | θυμὸς ἔγκοτον στύγος.

143. 9–10 ὥσπερ...γλῶτταν. *Cf.* Ps. lxiii. 4.

143. 12–13 ὁ...ἔργα. II Tim. iv. 14.

143. 14 ἀμάραντον στέφανον. I S. Pet. v. 4.

143. 14–15 μετὰ...σταδίου. *Cf. H.L.* II. 78. 15 μετὰ τὴν ἔξοδον τοῦ σταδίου

143. 16 τὴν τρικυμίαν. *Cf.* **79.** 28.

τῶν...νόμων. *Cf.* **147.** 9–11, 14.

143. 18—**144.** 8 Ἐπ'...ἀναστήτωσαν. Deut. xxxiii. 13–17, 8–11.

144. 12–13 ἐκ...παλαιά. S. Matt. xiii. 52. *Cf.* **144.** 13, 14.

144. 13 παλαιὰ. S. Matt. xiii. 52. *V. supra*, the note on **144.** 12–13.

144. 14 καινὰ. S. Matt. xiii. 52. *V. supra*, the note on **144.** 12–13.

144. 18–20 ὃς...λόγου. *V. supra*, the notes on **29.** 12–16 and **78.** 28—**79.** 3.

144. 18–19 οὐκ...ὑπερβολῇ. *V.* S. Matt. x. 37.

144. 23–24 Οὐ...βασιλεῖ. This citation is probably a reminiscence of Lev. xviii. 21. *Cf.* also Lev. xx. 2–5.

144. 27–29 Ἐλεύσονται...Θεῷ. S. John xvi. 2.

145. 7–8 Οὐ...κακοῦ. Ps. ix. 27.

145. 9–10 ὁ...ὄφις. *Cf.* **39.** 28–29.

145. 14 ὡς...λέγει. This accusation was probably made in the letter of Theophilus to Pope S. Innocent mentioned in **99.** 21–22. *V. supra*, the note *ad loc.*

145. 15 ἡ...σοφία. *Cf.* **146.** 13. For the phrase *v.* Sap. vii. 23.

145. 18 ὡς...πεπονθότας. *Cf.* **104.** 2—**105.** 6, **146.** 20–29.

145. 21 τοῦ...δρᾶμα. *V. supra*, the note on **44.** 26.

145. 22–23 οἶδα...εἶπον. *V.* **82.** 20—**91.** 11, **92.** 25—**93.** 4.

145. 27—**146.** 1 τῶν...νόμων. *V. supra*, the note on **85.** 27.

146. 1–2 Ὡς...ἐποίησας. Ps. ciii. 24.

146. 3 ὁ...δαίμων. *V. supra*, the note on **24.** 25.

146. 4–9 παρακολουθεῖ...σχίσμα. *Cf.* **133.** 17–24 and *v. supra*, the note *ad loc.*

146. 11 Θεοῦ οἰκονομίᾳ. *Cf.* **115.** 18.

146. 12–14 Ἠπόρει...ὄντα. *Cf.* **145.** 15–17.

146. 13 ἡ...σοφία. *Cf.* **145.** 15 and *v. supra*, the note *ad loc.*

146. 18 Οὐκ...ἐξαποστελῶ. Ex. v. 2.

146. 20–29 εἶτα...πάντες. *Cf.* **104.** 2—**105.** 6.

146. 23–24 ὁ...ἐγγράφου. *Cf.* **104.** 20–24.

146. 33—**147.** 1 ἱερόσυλος...διανείμας. *V. supra*, the notes on **31.** 14—**33.** 15, **32.** 7–18, **70.** 2–7.

146. 34 σητῶν βρώματα. *V.* S. Matt. vi. 19.

147. 2 τὰ...Σωτῆρος. *V. supra*, the note on **124.** 23.

147. 9–11 εἰ...πωλοῦντες. *V.* S. John ii. 13–16.

147. 9 τὸν...νόμον. Palladius perhaps refers to Lev. xix. 30, xxvi. 2. *V. supra*, the note on **143.** 16.

147. 13 ῥάβδῳ σιδηρᾷ. Apoc. xix. 15.

147. 14–20 Ἀθετήσας...ζῶντος. Heb. x. 28–31, Rom. xii. 19.

147. 14 νόμον Μωϋσέως. *V. supra*, the note on **143.** 16. The reference s to Deut. xvii. 6.

147. 19–20 Ἐμοὶ...Κύριος. Rom. xii. 19. The reference is to Deut. xxxii. 35, 36.

147. 22–23 Θεὸς...ἡμέρᾳ. For the whole *cf.* II Tim. i. 18 which is quoted n **140.** 14–15. In addition: μέρος καὶ κλῆρον is perhaps a reminiscence of Acts viii. 21; φοβερᾷ of Heb. x. 27; τῆς δικαιοκρισίας ἡμέρᾳ of Rom. ii. 5.

147. 23–26 ᾧ...ἀμήν. For the whole *cf.* Rom. xi. 36, xvi. 27, Gal. i. 5, Eph. iii. 21, Phil. iv. 20, I Tim. i. 17, II Tim. iv. 18, Heb. xiii. 21, S. Jude 25, Apoc. vii. 12. In particular: δόξα and μεγαλωσύνη are perhaps reminiscences of S. Jude 25; τιμή of Apoc. vii. 12; μεγαλοπρέπεια of Ps. xcv. 6; εἰς...ἀμήν of II Tim. iv. 18.

INDEX OF PERSONS

MENTIONED IN THE TEXT

(*Nomina Deorum, Virorum, Mulierum*)

Ααρών (*al.* Ἀαρῶν) **5.** 1, 3
Ἀβειρών **5.** 10
Ἄβελ (*al.* Ἅβελ) **48.** 13
Ἀβραάμ **71.** 32, **74.** 27, 31, **75.** 3, 11, **76.** 32, **123.** 16
Ἀδελφιος **65.** 21 (*app.*)
Ἀθανάσιος **35.** 7, **52.** 6, **53.** 21
Αἴθριος (*al.* Ἔθριος) **128.** 2
Αἰμίλιος (*al.* Αἰμίλιος, Ἐμμέλιος) **22.** 9, **24.** 4
Ακάκιος **18.** 5, **19.** 14, **25.** 2, **27.** 13, **33.** 22, **35.** 11, **45.** 14, **49.** 17, **53.** 9, 24, **54.** 12, **56.** 2, 24, 28, **57.** 9, 15, **60.** 1, 10, **96.** 6, 20, **110.** 16
Ἀμβακούμ (*al.* Ἀμβακούμ, Ἀββακούμ) **135.** 11
Ἄμμων **83.** 13
Ἀμμώνιος (ὁ ἀσκητής) **37.** 25, **38.** 12 (*app.*), **103.** 17, 22, **105.** 7, **106.** 9
Ἀμμώνιος (ὁ τῆς Λαοδικείας ἐπίσκοπος) **53.** 5, 23
Ἀμμώνιος (ὁ τοῦ Πηλουσίου ἐπίσκοπος) **131.** 7
Αμφαλλάξ (*v.* Θεόφιλος **34.** 13) **34.** 13
Ἀμφιλόχιος **110.** 10
Ἀμφιμανίστης **25.** 13 (*app.*)
Ἀνατόλιος **127.** 19
Ἀντίοχος **18.** 6, **19.** 15, **25.** 2, **34.** 6, **45.** 13, **49.** 19, **53.** 10, 24, **54.** 12, 16, **55.** 3, **56.** 2, 24, **60.** 2, 11, **96.** 7, **110.** 16
Ἀντωνῖνος (*al.* Ἀντώνιος) **83.** 20, **84.** 19, 21, 23, **86.** 7, 8, 17 (*app.*), 18, **87.** 18, **88.** 13, **89.** 19 (*app.*), 25, **90.** 18, 20
Ἀντώνιος (ὁ ἀσκητής) **103.** 15, **106.** 12, 18
Ἀντώνιος (ὁ ἐπίσκοπος) **127.** 5
Ἀνύσιος **18.** 26, **22.** 26
Ἀπολλώς **47.** 10
Ἀραβιανός (*al.* Ἀραβινός) **83.** 14
Ἄρειος **53.** 13, **88.** 20
Ἀρκάδιος **21.** 5, **30.** 1 (*app.*)
Ἀρσάκιος **18.** 21, **20.** 15, **64.** 1, 13
Ἀττικός **20.** 13–15 (*app.*), **23.** 18, 21, **64.** 13, 21, **127.** 18
Αὐρήλιος (*al.* Αὐρίλιος, Αὐρηλιανός) **103.** 23

Βαλαάμ **82.** 31
Βαρούχ **47.** 8
Βασίλειος **110.** 11
Βασίλινα **83.** 27
Βασιλίσκος (*al.* Βασίλισκος) **67.** 17, **69.** 2
Βεελζεβούλ **121.** 18
Βενέριος **16.** 3, **22.** 13
Βήλ **74.** 10, **76.** 14
Βίκτωρ (ὁ ἔπαρχος) **23.** 3 (*et app.*)
Βίκτωρ (ὁ τριβοῦνος) **92.** 6 (*et app.*)
Βονιφάτιος **22.** 11
Βοσπόριος **132.** 5
Βουζί (*al.* Βουσί) **115.** 24
Βρίσσων (*al.* Βρίσων) **127.** 8

Γαϊνᾶς **87.** 2
Γάϊος **131.** 11, 12, 14
Γαυδέντιος **22.** 10
Γερμανός **10.** 8, **19.** 9, 16 (*app.*), **48.** 8
Γρηγόριος (ὁ τῆς Κωνσταντινουπόλεως ἐπίσκοπος) **110.** 10
Γρηγόριος (ὁ τῆς Λυδίας ἐπίσκοπος) **127.** 8

Δαθάν **5.** 9
Δάμασος (*al.* Ράμασος) **35.** 10–12 (*app.*), **99.** 20
Δανιήλ **51.** 8, 10, **74.** 11, **76.** 12, **117.** 24
Δαυείδ (*al.* Δαυίδ, Δαβίδ) **26.** 7, **47.** 8, **112.** 18, 25, **113.** 19, **134.** 23
Δημήτριος **7.** 28, **8.** 15, **10.** 7, **20.** 1, **22.** 16, **24.** 18, **48.** 7, **125.** 9, **126.** 20, **130.** 2
Διόνυσος **92.** 18
Διόσκορος (ὁ ἀσκητὴς καὶ ὁ ἐπίσκοπος) **39.** 12, 15, **42.** 18, **105.** 9, 14
Διόσκορος (ὁ ἐπίσκοπος) **48.** 3
Διοτρεφής (*al.* Διαστροφῆς, Διοτοφῆς) **131.** 20, **132.** 1
Διόφαντος **96.** 3
Δομετιανός (*al.* Δομιτιανός) **20.** 9, 16 (*app.*)
Δορκάς **108.** 3 (*app.*)

Ελάφιος **43.** 19
Ἐλεύθερος (ὁ Κωνσταντινουπολίτης) **59.** 15 (*et app.*)
Ἐλεύθερος (ὁ Λυδός) **127.** 11
Ἐλιοῦς (*al.* Ἐλιούς) **18.** 12
Ἐλισσαῖος **47.** 9
Ἑλλάδιος (*al.* Ἐλλάδιος) **128.** 9
Ἐλπίδιος (ὁ ἐπίσκοπος) **53.** 30, **54.** 9, **127.** 13
Ελπίδιος (ὁ πρεσβύτερος) **129.** 3

Ἐλπίδιος (ὁ Σπανός) 108. 8, 20
Ἐνώχ (*al.* Ἑνώχ) 74. 21
Ἐπιφάνιος 99. 18, 23, 110. 11
Εὔα (*al.* Εὒα) 73. 11
Εὐάγριος 35. 12
Εὐγένιος (ὁ τῆς Ἡρακλείας ἐπίσκοπος) 50. 4
Εὐγένιος (ὁ τῆς Φρυγίας ἐπίσκοπος) 7. 29, 8. 16, 127. 12
Εὐγραφία 25. 13, 45. 13
Εὐδοξία 56. 13
Εὐθύμιος 38. 12 (*app.*)
Εὐλόγιος 131. 6
Εὐλύσιος 10. 7, 18. 23, 19. 2, 22. 16, 24. 18, 47. 11, 48. 7, 63. 19, 22, 125. 9, 126. 16
Εὐνοῦχος 92. 6 (*app.*), 10 (*app.*), 125. 30 (*app.*)
Εὐσέβιος (ὁ ἀσκητής) 38. 12 (*app.*)
Εὐσέβιος (ὁ διάκονος) 7. 22
Εὐσέβιος (ὁ ἐπίσκοπος) 83. 16, 84. 16, 17, 27, 88. 13, 89. 19
Εὐστάθιος 19. 19
Εὐτρόπιος (ὁ μάρτυς) 67. 20—68. 3 (*app.*)
Εὐτρόπιος (ὁ σπάδων) 29. 24
Εὐτρόπιος (ὁ ψάλτης) 129. 8
Εὐτυχιανός 19. 18

Ἠλεί (*al.* Ἠλί) 73. 23
Ἠλίας 47. 9, 76. 11, 117. 24, 121. 25
Ἡρακλείδης (*al.* Ἡρακλειδᾶς, Ἡρακλείδας, Ἡρακλήδης) 92. 7 (*app.*), 127. 15
Ἡρῴδης (*al.* Ἡρώδης) 118. 5, 6
Ἡσαίας (*al.* Ἡσαΐας) 74. 6, 83. 3, 117. 25, 122. 20
Ἡσαύ (*al.* Ἡσαῦ) 57. 18, 73. 17
Ἡσύχιος 87. 11, 18

Θαμμούζ (*al.* Θαμβούζ, Θαμβούξ) 114. 7
Θεοδόσιος 108. 7, 10 (*app.*), 15–16 (*app.*)
Θεοδότη 35. 15 (*app.*)
Θεόδωρος (ὁ διάκονος) 3. 3, 11, 6. 13, 25. 29, 53. 20, 58. 23, 59. 5, 69. 4, 11, 70. 28, 71. 13, 72. 26, 74. 30, 80. 23, 81. 10, 82. 8, 91. 13, 97. 19, 27, 99. 7, 101. 28, 102. 8, 111. 27, 116. 32, 120. 6, 125. 7, 132. 8, 137. 8, 140. 12, 144. 12, 147. 29
Θεόδωρος (ὁ ἔπαρχος) 35. 15 (*app.*)
Θεόδωρος (ὁ ἐπίσκοπος) 52. 23, 132. 4
Θεός 3. 10, 19, 22, 4. 34, 5. 17, 32, 6. 7, 12 (*app.*), 7. 6, 9, 16. 1, 22, 25. 19, 29, 26. 7, 18, 27. 22, 25, 26 (*bis*), 32, 28. 23—29. 7 (*app.*), 30. 24, 32. 23 (*app.*), 35. 4, 37. 4, 15, 44. 12, 48. 10 (*et app.*), 16, 51. 3, 7, 11, 55. 8, 9, 13–17 (*app.*), 19, 56. 9 (*app.*), 13, 14 (*app.*), 60. 3, 13, 62. 13, 67. 14 (*app.*), 68. 11 (*et app.*), 16 (*app.*), 69. 16, 70. 14 (*app.*), 73. 20, 75. 1, 3, 9, 22, 76. 17, 77. 21, 78. 28, 31, 80. 1, 6, 31, 86. 16 (*app.*), 90. 16, 96. 25, 97. 14, 18, 100. 22, 23, 102. 13–15 (*app.*), 103. 4, 13, 104. 1 (*app.*), 105. 4, 107. 13–18 (*app.*), 14, 109. 3, 113. 15, 114. 31, 115. 18, 116. 1, 20, 119. 30, 121. 29, 30, 123. 3, 129. 14, 130. 16, 17, 18, 131. 24, 25, 133. 1, 4, 14, 26, 33, 134. 4, 24, 135. 8, 26—136. 2 (*app.*: *bis*), 136. 4, 8, 10 (*app.*: *bis*), 13, 21, 138. 6–7 (*app.*), 139. 19, 20, 141. 15, 142. 1, 18, 144. 29, 145. 15, 146. 2, 11, 13, 16, 18, 147. 20, 22
Δεσπότης Θεός 72. 33
Κύριος 8. 5, 16. 5, 26. 5, 21, 27. 22, 33. 12, 46. 27, 57. 13 (*et app.*), 62. 8 (*et app.*), 67. 20—68. 3 (*app.*), 68. 11 (*app.*), 73. 1, 8, 74. 10, 78. 10, 102. 1, 110. 7, 112. 15, 19, 113. 16, 24, 114. 3, 4, 7, 14, 115. 2, 14, 23, 126. 9, 132. 21, 133. 13, 134. 14, 20, 23, 135. 8, 12, 21, 22, 136. 2 (*et app.*), 3, 9, 10 (*app.*), 140. 14, 16, 20, 142. 15, 143. 12, 18, 144. 6, 146. 1, 147. 20
Κύριος Παντοκράτωρ 136. 6
Πατήρ 6. 26, 33. 14 (*app.*), 141. 26, 142. 8, 13, 17, 147. 24
Σωτὴρ Θεός 24. 2, 55. 13 (*et app.*), 71. 16–17
Ἰησοῦς 5. 31, 92. 3, 101. 26, 120. 24, 33, 122. 16, 132. 26
Ἰησοῦς Χριστός 78. 23, 108. 10 (*app.*), 144. 9
Ἀμνὸς τοῦ Θεοῦ 118. 10
Δεσπότης 70. 21, 79. 12, 80. 30, 93. 22, 112. 17, 21, 138. 17
Κύριος 32. 23 (*et app.*), 48. 9–14 (*app.*), 70. 25, 78. 28, 80. 24, 81. 18, 105. 6, 108. 10 (*app.*), 134. 1, 144. 9 (*app.*)
Σωτήρ 4. 20, 22, 6. 4, 22, 29. 4, 30. 20, 22, 32. 18, 33. 14 (*et app.*), 19, 34. 9, 35. 16, 40. 27, 55. 23, 57. 23 (*et app.*), 62. 8 (*app.*), 65. 19, 72. 21, 91. 21, 24, 97. 1, 101. 2, 3, 24, 32, 102. 21, 115. 15, 26, 27, 120. 23, 34, 121. 22, 122. 1, 123. 4, 124. 23, 140. 8, 26, 144. 13, 27, 145. 20, 147. 2, 3, 11
Σωτὴρ Θεός 121. 14
Σωτὴρ Χριστός 55. 13–17 (*app.*), 122. 15
Υἱός 3. 20, 147. 24
Υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου 71. 2, 121. 23
Υἱὸς τοῦ Θεοῦ 93. 15, 121. 32, 122. 14, 147. 16–17
Χριστός 5. 21, 6. 26, 13. 12, 17. 9, 24. 26, 28. 22, 29. 16, 39. 15,

46. 4, 17, 56. 9 (*et app.*), 14 (*et app.*), 19 (*app.*), 57. 12–13 (*app.*), 23 (*app.*), 68. 17, 70. 9, 75. 9, 82. 9, 91. 11, 16, 92. 19, 100. 3, 101. 21, 110. 3, 4 (*et app.*), 8, 118. 15, 121. 32, 122. 7, 14, 18, 126. 5, 128. 18, 130. 22, 137. 5
Ἅγιον Πνεῦμα 3. 20, 5. 30, 6. 25, 86. 4, 138. 6–7 (*et app.*), 144. 15, 147. 25
Πνεῦμα Θεοῦ 138. 6–7 (*app.*), 145. 12
Πνεῦμα 6. 26, 138. 5, 8, 144. 24
Θεότεκνος (*al.* Τέκνος) 17. 13
Θεότιμος 83. 12
Θεόφιλος (ὁ ἐπίσκοπος) 7. 16, 19, 8. 1 (*app.*), 24, 16. 8, 13, 20, 17. 2, 18. 21, 19. 14, 22. 5, 25. 3, 8, 30. 9, 16, 31. 4, 34. 13, 20, 21, 35. 11, 18, 23, 36. 2 (*app.*), 13, 16, 20, 29, 37. 5, 7, 10, 16, 21, 38. 9, 39. 29, 40, 15 (*app.*), 19, 22, 41. 2, 5, 10, 21, 23, 42. 14, 17, 43. 3, 8 (*bis*), 13, 15, 16, 20, 24, 26, 28, 29, 44. 3 (*et app.*), 25 (*app.*), 47. 17, 22, 48. 6, 49. 6, 13, 50. 11 (*app.*), 51. 19, 23–24 (*app.*), 52. 2, 25, 53. 10, 12, 63. 8, 64. 20, 82. 22, 91. 3, 92. 27, 99. 4, 23–24 (*app.*), 100. 22, 27, 102. 11, 23, 103. 22–24 (*app.*), 106. 7, 16, 26, 27, 107. 1, 131. 1 (*et app.*), 140. 20, 145. 14
Θεόφιλος (ὁ πρεσβύτερος) 128. 1

Ἰακώβ 73. 25, 75. 16, 123. 20, 135. 9, 144. 4
Ἰάκωβος 114. 16
Ἰεζάβελ 51. 5
Ἰεζεκιήλ (*al.* Ἐξεκιήλ) 73. 29, 80. 7, 113. 28, 114. 26, 115. 17, 23, 116. 3
Ἱέραξ (ὁ ἀσκητής) 103. 15
Ἱέραξ (ὁ ἕτερος ἀσκητής) 105. 20
Ἰερεμίας (*al.* Ἱερεμίας, Ἰηρεμίας, Ἰηρεμίας) 27. 7, 47. 8, 80. 14, 113. 7, 121. 25, 135. 20
Ἰησοῦς (ὁ τοῦ Ναυὴ υἱός) 47. 7
Ἱλάριος (*al.* Ἰλάριος) 127. 1
Ἰννοκέντιος 7. 18, 24, 8. 4, 16. 6, 12–14 (*app.*), 18, 17. 12–15 (*app.*), 18. 9, 20–23 (*app.*), 19. 8–11 (*app.*), 20. 4, 19, 22. 12, 99. 21
Ἰούδας 114. 16
Ἰουλιανός 83. 27
Ἰούλιος 53. 20
Ἰσαάκ (ὁ πρεσβύτερος) 106. 11, 25
Ἰσαάκ (ὁ ἕτερος πρεσβύτερος) 106. 16
Ἰσαάκ (ὁ τοῦ Ἀβραὰμ υἱός) 123. 18
Ἰσαάκιος (*al.* Ἰσάκιος) Συρίσκος 34. 6, 50. 6
Ἰσίδωρος 35. 6, 14, 15 (*app.*), 21, 22, 26, 36. 5, 8, 9, 12, 17, 23½ 26, 28, 37. 3, 8, 10, 38. 2, 17, 40. 15 (*app.*), 106. 29
Ἰωάννης (ὁ ἀπόστολος) 26. 6, 91. 18, 92. 1, 131. 11, 133. 7
Ἰωάννης (ὁ βαπτιστής) 43. 11, 70. 29, 76. 24, 78. 18, 117. 24, 118. 3, 120. 21, 121. 26, 122. 35
Ἰωάννης (ὁ τῆς Λυδίας ἐπίσκοπος) 127.
Ἰωάννης (ὁ τῶν θησαυρῶν κόμης) 19. 18
Ἰωάννης (ὁ πρεσβύτερος) 128. 2
Ἰωάννης (ὁ Χρυσόστομος) 3. 6, 7. 3, 17, 27, 30. 8. 1 (*bis*), 3, 5, 16. 15, 19, 17. 3, 8, 14, 16, 18, 18. 4, 7, 9, 25, 19. 8, 10, 11, 20, 20. 3, 5, 21. 15, 25, 22. 1, 12 (*app.*), 17, 23. 21, 24. 17, 25. 20, 27. 17, 28. 1, 14–19 (*app.*), 29. 27, 30. 3, 3–7 (*app.*), 4 (*app.*), 31. 6, 14, 33. 12, 20, 34. 2, 4, 8, 20, 22, 29, 30, 40. 10, 13, 15 (*app.*), 41. 1, 14, 16, 20, 20–21 (*app.*), 23, 42. 7, 12, 19, 25, 43. 5, 13, 16, 44. 15, 18, 45. 1, 3, 6, 14, 26, 46. 3, 47. 14, 21, 25, 48. 2 (*app.*), 5, 23, 49. 4, 14, 50. 4, 5, 8, 13 (*app.*), 15 (*app.*), 18 (*app.*), 22, 51. 13, 18, 22, 25, 52. 7, 21, 53. 11, 26, 54. 2, 7, 25, 27, 55. 4, 12 (*et app.*), 22 (*app.*), 56. 5, 6, 19, 57. 2, 58. 7, 59. 7, 24, 25 (*app.*), 60. 6, 10, 14, 18, 24, 61. 11, 62. 5 (*app.*), 6, 63. 16, 18, 23, 64. 2, 14, 17 (*app.*), 65. 21, 66. 13, 67. 5, 20, 68. 1, 2, 4–11 (*app.*), 77. 7, 30, 78. 29, 79. 15, 82. 14, 24, 28, 31, 83. 19, 84. 13, 15, 22, 85. 2, 6 (*bis*), 25, 86. 6, 15, 18, 21, 24, 87. 7, 88. 15, 23, 89. 6, 90. 15, 91. 8, 93. 1, 95. 3, 99. 22, 108. 15–16 (*app.*), 109. 14, 21, 110. 18, 111. 22, 112. 29, 116. 16, 30, 117. 4, 118. 7, 119. 25, 120. 18, 27, 121. 2, 122. 5, 10, 18, 125. 12, 19, 25, 126. 1, 10 (*app.*), 129. 1, 4, 140. 17, 22, 143. 8, 14, 144. 17, 145. 15, 22 (*et app.*), 146. 12, 14, 19, 22, 30, 31, 147. 34
Ἰώβ 18. 13, 73. 16, 91. 21, 112. 22, 118. 32, 134. 8
Ἰωσήφ 40. 16, 74. 5, 78. 14, 143. 17, 22 (*bis*)

Κάϊν 48. 14, 73. 13
Κασσιανός (*al.* Κασιανός) 19. 9, 16 (*app.*)
Καστρικία 25. 12
Κλημεντῖνος 108. 16 (*app.*)
Κολλουθός 67. 20—68. 3 (*app.*)
Κρόνιος 106. 17
Κυθήγιος 22. 10
Κυριακός (ὁ διάκονος) 8. 21
Κυριακός (ὁ ἐπίσκοπος) 18. 18, 23, 19. 3, 22. 16, 23. 8, 24. 18, 63. 19, 21, 125. 9, 126. 15
Κυριακός (ὁ πρεσβύτερος) 96. 3
Κυρῖνος (*al.* Κυρίνος) 18. 6, 53. 24, 60. 2, 11, 89. 5

Κωνσταντῖνος **30.** 3–7 (*app.*),65. 23 (*app.*), **72.** 10, **128.** 11 (*app.*), 14 (*app.*)
Κωνστάντιος (ὁ *βασιλεύς*) **53.** 20 (*app.*)
Κωνστάντιος (ὁ *πρεσβύτερος*) **95.** 6
Κώνσταs **53.** 20

Λαβάν (*al.* Λάβαν) **75.** 16
Λάζαρος **74.** 17
Λαμπέτιος **127.** 11
Λεόντιος **53.** 4, 23
Λευΐ **115.** 18, **143.** 17, 26, 27
Λιβέριος **53.** 20
Λουκιανός **67.** 19
Λούκιος **57.** 6, **60.** 19
Λουπίκινος (*al.* Λουππίκινος, Λουππικιανός) **10.** 8, **48.** 7
Λώτ **72.** 8, **74.** 28, **123.** 21

Μακάριος **106.** 11
Μαλαχίας **135.** 26—**136.** 2 (*app.*)
Μαξιμιανός **67.** 18
Μάξιμος **109.** 11
Μαρία **75.** 9, 12
Μαριανός (*al.* Μαρῖνος) **23.** 15
Μαρῖνος **23.** 5 (*app.*)
Μάρκελλος **53.** 21
Μάρσα **25.** 12
Μαρτύριος **16.** 13
Μελέτιος **28.** 9, **29.** 8
Μένανδρος **94.** 11
Μιχαίας **117.** 24
Μωϋσῆς (*al.* Μωσῆς) **38.** 22, **47.** 6, **55.** 22, **75.** 23, **117.** 24, **119.** 2, **123.** 23, **146.** 16, **147.** 9, 14

Ναυή **47.** 7 (*app.*)
Νεβρίδιος (*al.* Νευρίδιος: ὁ *τῆς* Ὀλυμπιάδος *ἀνήρ*) **98.** 27
Νεβρίδιος (*al.* Νευρίδιος: ὁ *τῆς* Σιλβίνης *ἀνήρ*) **61.** 3
Νεκτάριος **29.** 17, **64.** 2, 7, **110.** 9
Νέρων **97.** 11
Νῶε **74.** 21, **78.** 12

Ὀζά (*al.* Ὀζᾶν) **5.** 12, 16, 19
Οἰκονόμιος **128.** 8 (*app.*)
Ὀλυμπιάς **61.** 1, **98.** 24, **99.** 23–24 (*app.*), **100.** 25, **101.** 35, **102.** 20, **107.** 13–18 (*app.*), **108.** 10 (*app.*), 15–16 (*app.*), **110.** 5, 8–9 (*app.*)
Ὀνώριος (*al.* Ὀνώριος) **20.** 20, **22.** 12, **23.** 16 (*app.*)
Ὀπτᾶτος **20.** 12
Ὄπτιμος **98.** 5, 8
Οὐαλεντινιανός (*al.* Οὐαλλεντῖνος) **22.** 10
Οὐαλεντῖνος (ὁ *βασιλεύς*) **83.** 17 (*app.*)
Οὐαλεντῖνος (ὁ *κόμης*) **97.** 3
Οὐαλεριανός (*al.* Οὐαλλεριανός) **23.** 14, **24.** 10
Οὐάλης **103.** 18
Οὐαλλαγᾶς (*al.* Οὐαλάγασος) **20.** 10
Οὐεσπασιανός **115.** 28
Ὀφνί (*al.* Ὀφνί) **73.** 22

Παλάτιος **128.** 10 (*app.*)
Παλλάδιος **3.** 2, **19.** 3, 9, **22.** 16, **24.** 18, **83.** 11–14 (*app.*), **87.** 11, 17, **89.** 5, **125.** 9, **126.** 18, **127.** 9, **130.** 1, 6, **147.** 28
Παμφίλη **94.** 12
Πανσόφιος **7.** 27, 8. 15, 85. 9
Πάππος **7.** 28, 8. 15, **127.** 14
Πάτερνος (*al.* Πατερνός) **18.** 1
Πατρίκιος **23.** 12, **60.** 9
Παῦλος (ὁ *ἀναγνώστης*) **48.** 2 (*app.*)
Παῦλος (ὁ *ἀπόστολος*) **4.** 33, **24.** 5, **45.** 16, **46.** 6 (*app.*), **47.** 10, **52.** 30, **76.** 21, **77.** 1, **78.** 19, **80.** 11, **92.** 3, **110.** 5, **111.** 2, 31, **115.** 32, **117.** 25, **118.** 11, **119.** 10, **123.** 2, **124.** 13, **130.** 22, **132.** 10, **136.** 11
Παῦλος (ὁ *τοῦ Αἰμιλίου διάκονος*) **24.** 4
Παῦλος (ὁ *τῆς Ἀναστασίας διάκονος*) **128.** 9
Παῦλος (ὁ *διάκονος καὶ ὁ τοῦ οἰκονόμου βοηθός*) **128.** 7
Παῦλος (ὁ *ἄλλος διάκονος*) **8.** 20
Παῦλος (ὁ *τῆς Ἡρακλείας ἐπίσκοπος*) **18.** 5, **84.** 22
Παῦλος (ὁ *τῆς Κρατείας ἐπίσκοπος*) **56.** 12, **89.** 5
Παῦλος (ὁ *ἄλλος ἐπίσκοπος*) **48.** 3, **52.** 4
Πενταδία **61.** 2
Περσίς **110.** 5, 6
Πέτρος (ὁ *ἀπόστολος*) **4.** 20, **6.** 5, **91.** 17, **117.** 25, **118** 11, **121.** 31, **122.** 2, **123.** 6, **132.** 25, 26
Σίμων (= Πέτρος) **132.** 23 (*bis*)
Πέτρος (ὁ *ἐπίσκοπος*) **110.** 11
Πέτρος (ὁ *πρεσβύτερος*) **16.** 13
Ποιμήν **52.** 4
Πορφύριος **18.** 21, **20.** 7, 16 (*app.*), **64.** 21, **66.** 5, **93.** 16, **94.** 1, **95.** 5, 27 (*app.*), **96.** 2, 20, 23, 24, **97.** 3, 24, **125.** 30
Προβιγκάλιος (*al.* Προβιγκλάριος, Προβικιάλιος, Προβινκιανός) **128.** 20
Πρόκλη **61.** 2
Πρόμοτος **25.** 12

Ῥόδων (*al.* Ῥόδον) **127.** 7
Ῥουφῖνος (ὁ *μάρτυς*) **67.** 20—**68.** 3 (*app.*)
Ῥουφῖνος (ὁ *ὕπατος*) **47.** 25

Σαλλούστιος (*al.* Σαλούστιος) **128.** 5 (*et app.*)
Σαμουήλ **27.** 23, **47.** 7, **76.** 3
Σαούλ **73.** 18
Σαραπίων (*al.* Σεραπίων: ὁ *τῆς Οστρακίνης ἐπίσκοπος*) **132.** 6 (*et app.*)
Σαραπίων (ὁ *πρεσβύτερος καὶ ὁ τῆς Ἡρα-*

κλείας ἐπίσκοπος) 48. 1 (*et app.*), 126. 21 (*et app.*)
Σάββα 123. 16
Σατανᾶς (*al.* Σατᾶν, Σατάν) 46. 8, 119. 1, 123. 6, 7, 132. 24
Σατορνῖνος 25. 13
Σευηριανός (*al.* Σεβηριανός) 18. 6, 19. 15, 25. 3, 34. 5, 45. 13, 49. 18, 53. 25, 54. 19, 56. 24, 60. 1, 11, 66. 5, 96. 6, 16, 110. 16
Σευῆρος 10. 8, 48. 8
Σιλβανός 40. 1–2 (*app.*), 128. 12
Σίλβινα (*al.* Σιλβανά) 61. 3
Σίμων (ὁ μάγος) 5. 21
Σίμων (Πέτρος) 132. 23 (*bis*)
Σιρίκιος (*al.* Σηρίκιος) 99. 20
Σισίννιος 103. 23
Σολομών 94. 14 (*et app.*)
Σοφονίας 135. 27
Στέφανος (ὁ ἀσκητής) 128. 13
Στέφανος (ὁ πρεσβύτερος) 128. 3
Στούδιος (*al.* Στάδιος) 19. 17
Συγκλήτιος 87. 10, 16, 17
Σύρος 28. 17

Σωσάννα 27. 31
Σωφρόνιος (*al.* Σοφρόνιος) 128. 7

Τίγριος (*al.* Τίγρης) 48. 2, 127. 21
Τιμόθεος (ὁ τῆς Ἐφέσου ἐπίσκοπος) 33. 5, 47. 10, 77. 4, 92. 3
Τιμόθεος (ὁ τῆς Μαρωνείας ἐπίσκοπος) 127. 6
Τίτος 47. 10, 77. 22
Τραγκύλλιος (*al.* Τραγκύλιος) 54. 1
Τρύφαινα 110. 5–8 (*app.*)
Τρυφῶσα 110. 5–8 (*app.*)

Φαραώ (*al.* Φαραῶ) 55. 22, 123. 24, 146. 17
Φαρέτριος 52. 31
Φίλιππος (ὁ ἀσκητής) 128. 5
Φίλιππος (ὁ πρεσβύτερος) 128. 1
Φινεές 73. 22
Φλαβιανός (*al.* Φλαυϊανός) 29. 12, 30. 2 (*app.*), 35. 11, 95. 4

Χρωμάτιος 16. 4, 22. 12

Ὠριγένης 38. 1

INDEX OF PLACES

MENTIONED IN THE TEXT

(Nomina Locorum, Civitatium, Regionum, Gentium, Tribuum, Pagorum, Montium, Fluviorum, Aedificiorum cum ethnicis)

Ἄγκυρα **53.** 5, **131.** 7
Ἀθῆναι **22.** 23
Ἀθύρας **23.** 6, **24.** 13
Αἰγαίων (*al.* Αἰγών, Αἴγαιον) **23.** 1
Αἰγυπτιακός **39.** 5, **41.** 12, **73.** 21
Αἰγύπτιος **8.** 26, **16.** 16, **24.** 28, **27.** 20, **38.** 23, **42.** 23, **51.** 20, **83.** 13, **90.** 22, 26
Αἴγυπτος **10.** 16, **12.** 4, **39.** 7, **40.** 26, **44.** 4, **73.** 4, **105.** 22, **119.** 2, 5
Αἰθίοψ (*al.* Ἐθίοψ) **39.** 13, **126.** 19
Αἰλία **39.** 25
Ἀκυλῆα (*al.* Ἀκυδηγία, Ἀκυληγία) **16.** 4, **22.** 3, 13
Ἀλεξάνδρεια **8.** 23, **19.** 14, **22.** 4, **34.** 12, 18, **35.** 6 (*app.*), 10, 15 (*app.*), **37.** 20, **39.** 23, 25 (*app.*), **40.** 19 (*app.*), **43.** 19, **49.** 13, **51.** 24, **103.** 19
Ἀλεξανδρεύς **7.** 16, **16.** 12–14 (*app.*), **30.** 9, **35.** 17, **38.** 24, **99.** 6
Ἀναστασία (ἡ ἐκκλησία) **41.** 6, **128.** 9
Ἀντιλογία **144.** 1
Ἀντιόχεια (*al.* Ἀντιώχια) **20.** 6, **28.** 8, **30.** 2, 3 (*app.*), **35.** 10–12 (*app.*), **67.** 19, **94.** 1 (*app.*), **95.** 4 (*app.*), **98.** 10–11 (*app.*), **131.** 6
Ἀντιοχεύς **28.** 1, **29.** 13, **30.** 2, **34.** 10, **66.** 12, 13, **93.** 17, **95.** 4, **98.** 11, **125.** 27
Ἀπάμεια **10.** 7, **18.** 24, **47.** 11, **89.** 3, 5
Ἀπόστολοι (τὸ μαρτύριον) **105.** 8
Ἀππιαρία **10.** 7
Ἀραβία **127.** 20, **128.** 3
Ἀραβισσός (*al.* Ἀράβισσος) **65.** 25
Ἄραψ **126.** 17 (*et app.*)
Ἀργαῖος **52.** 31
Ἀρειανός **52.** 6, **53.** 29
Ἀρμαθάϊμ (*al.* Ἀρμαθέμ) **76.** 4
Ἀρμενία (*al.* Ἀρμενεία, Ἀρμένεια) **63.** 28, **65.** 22, **66.** 12 (*app.*), **68.** 22
Ἀρμένιος **28.** 9, **66.** 12, **95.** 3
Ἀσία **82.** 13, **83.** 6, 11, **86.** 17, 20, 22, **87.** 1, 8, **88.** 6, 14, **89.** 9, **92.** 26, **127.** 7, **145.** 22–23 (*app.*), 26
Ἀσιανός **87.** 14, **88.** 26
Ἄσπονα **3.** 2 (*app.*)
Ἀσσύριος **76.** 13
Ἀφρική **128.** 8

Βαβυλών **27.** 7, **51.** 9
Βαβυλώνιος **22.** 21, **27.** 28
Βενεβεντόν (*al.* Βενεβενδόν, Βενέβενδον) **22.** 10
Βέροια (*al.* Βέρροια, Βερροῖα) **19.** 14, **27.** 13, **33.** 23, **110.** 16 (*app.*)
Βιθυνία (*al.* Βηθυνία) **18.** 24, **47.** 12, **51.** 16, **63.** 20, **67.** 19, **128.** 10
Βίκτωρ (τὸ προάστειον) **23.** 3 (*et app.*)
Βλεμμύς (*al.* Βλέμμυς, Βλυννύς, Βληννύς) **126.** 19
Βόστρα (*al.* Βόστρη) **126.** 16

Γάβαλα **19.** 15, **110.** 16 (*app.*)
Γαλάτης **53.** 22, **119.** 11, 20
Γαλατία **53.** 5, **83.** 13
Γαλατία δευτέρα **7.** 28
Γαλλία (*al.* Γαλία) **127.** 20
Γάλλος **127.** 19–20 (*app.*)
Γίτθα (*al.* Γέτθα) **5.** 22

Δανειδικός (*al.* Δανϊδικός, Δανϊτικός) **44.** 11
Δάφνη **96.** 10
Δρῦς **8.** 1 (*app.*), **47.** 23, **105.** 12 (*app.*)

Ἑβραῖος **4.** 33
Ἑλενούπολις (*al.* Ἐλενούπολις) **3.** 2, **19.** 4, **83.** 11–14 (*app.*), **87.** 11, **147.** 28
Ἐλισσαϊκός **67.** 8
Ἑλλαδικός **53.** 19
Ἑλλάς **22.** 22
Ἕλλην **13.** 24, **20.** 13 (*app.*), **57.** 6, **61.** 25, **144.** 29
Ἑλληνικός **105.** 20
Ἔμεσα (*al.* Ἔμμεσα, Ἔμεσσα, Ἔμισα) **126.** 15
Εὔξεινος **67.** 14 (*app.*)
Ἐφέσιος **83.** 20, **88.** 15, 19, **119.** 14, **122.** 7, **127.** 15
Ἔφεσος **77.** 4, **89.** 8, **91.** 7–8 (*app.*), 27, **125.** 30
Ἐφράϊμ (*al.* Ἐφραΐμ) **27.** 7, 8, 10

Ζιβύνη (*al.* Βιζύη) **130.** 3 (*app.*)

Ἡράκλεια **50.** 5, **84.** 23

Θεσβείτης (*al.* Θεσβίτης) **76.** 10

Θεσσαλονικεύς **119.** 15
Θεσσαλονίκη **18.** 26, **21.** 5, 19, **22.** 25
Θηβαΐς **105.** 22, **128.** 7
Θράκη **10.** 16, **23.** 6, **83.** 13, **127.** 19
Θρᾷξ **57.** 18 (*et app.*)

Ἱερειχώ (*al.* Ἱεριχώ) **107.** 7
Ἱεροσόλυμα (*al.* Ἱεροσόλυμα) **128.** 9
Ἱερουσαλήμ (*al.* Ἱερουσαλήμ) **115.** 3
Ἰκόνιον **110.** 10 (*app.*)
Ἰλλυριός (*al.* Ἰλλύριος) **53.** 18
Ἰνδία **44.** 5
Ἰουδαία **115.** 14
Ἰουδαϊκός **60.** 8, 65. 12, **90.** 21
Ἰουδαῖος **13.** 24, **24.** 28, 45. 24, **61.** 25, **90.** 23, **91.** 23, **123.** 4, **124.** 9 (*ter*), 19 (*bis*), 20 (*bis*), 21 (*bis*), **130.** 10
Ἰσαυρικός **97.** 1
Ἴσαυρος **63.** 29, **97.** 2, **128.** 4
Ἰσραήλ **27.** 23, 58. 10 (*app.*), **73.** 20, **114.** 1, 11, 31, **134.** 24, **144.** 4, **146.** 17, 18
Ἰταλία **21.** 4
Ἰταλός **22.** 12, 53. 18
Ἰωαννίτης **58.** 11 (*app.*)

Καισάρεια (*τῆς* Καππαδοκίας) **52.** 31, **128.** 3
Καισάρεια (*al.* Καισάρια: *τῆς* Παλαιστίνης) **131.** 6
Καλαβρία **24.** 16
Καμπανία **128.** 6
Καππαδόκης **23.** 14
Καππαδοκία **52.** 18
Καππαδοκία δευτέρα **132.** 2
Καρία **20.** 5, **89.** 9, **128.** 3 (*app.*)
Κάστρον **126.** 20 (*app.*)
Κελβιανά **83.** 16
Κιλικία **68.** 21
Κολώνεια (*al.* Κολώνια) **132.** 5
Κόμανα **67.** 14, 18
Κορίνθιος **119.** 11, 21
Κουκουσός (*al.* Κουκουσσός) **17.** 16, 64. 1, 65. 21, **126.** 10 (*app.*)
Κρατεία **56.** 12 (*et app.*)
Κρής **77.** 28, **119.** 10, 20
Κρήτη (*al.* Κρίτη) **77.** 23, 25, **128.** 5
Κύπριος **99.** 18–20 (*app.*)
Κύπρος **96.** 2, **99.** 18, **110.** 11
Κωνσταντία **99.** 18, **110.** 11 (*app.*)
Κωνσταντιναί (τὸ λουτρόν) **56.** 20
Κωνσταντινούπολις **3.** 7, **7.** 4, 11, **9.** 2, **17.** 13, 20–21 (*app.*), **18.** 18 (*app.*), **19.** 1, 8–11 (*app.*), **20.** 9 (*app.*), 13 (*app.*), **22.** 15, 20, **25.** 22, [**30.** 3–7 (*app.*)], **41.** 10, **44.** 6, **52.** 20, **64.** 1–9 (*app.*), [**65.** 23 (*app.*), **72.** 10], **83.** 10, **88.** 4, 9, **98.** 14, 26, **99.** 23–24 (*app.*), **103.** 22, **107.** 13–18 (*app.*), **108.** 15–16 (*app.*), **110.** 8–9 (*app.*), 13, **128.** 11 (*et app.*), 14 (*et app.*), **147.** 33
Κωνσταντινουπολίτης **7.** 22, **16.** 13, **18.** 2, **20.** 9, 14, **21.** 15, **29.** 18, **30.** 8, **125.** 27

Λάμψακος (*al.* Λάψακος) **24.** 14
Λαοδίκεια (*ἡ κεκαυμένη*) **53.** 5
Λαοδίκεια (*al.* Λαοδίκια: *τῆς* Συρίας) **53.** 30, **127.** 13
Λευΐτης **107.** 2 (*et app.*)
Λιβύη **48.** 3
Λίβυς **38.** 24
Λυδία **89.** 8, **127.** 6, 8, 11
Λυκία **49.** 13

Μάζιξ (*al.* Μαξικός) **126.** 21 (*et app.*)
Μακεδονία **127.** 7
Μακεδών **53.** 19
Μαρώνεια (*al.* Μαρώνια) **127.** 6
Μεδιόλανον **16.** 3, **22.** 13
Μεσοποταμία **20.** 11, **123.** 21, [**127.** 21 (*et app.*)]
Μισφαῖ (*al.* Μῆφαι) **126.** 18
Μυτιλήνη (*al.* Μιτυλήνη, Μιτυλίνη) **127.** 7
Μωσαϊκός **143.** 16, **144.** 17

Νίκαια **17.** 10, **42.** 21, **48.** 11
Νικομήδεια (*al.* Νικομήδια, Νοκομήδεια) **67.** 18, **127.** 16
Νισίβιος **20.** 11
Νιτρία **37.** 13, **103.** 22–24 (*app.*), **105.** 5

Ὄασις (*al.* Ὄσα) **95.** 29, **126.** 20, 21
Ὀλυμπιακός **4.** 17
Ὀστρακίνη **132.** 6
Οὐαλεντινιανός **58.** 17 (*app.*)
Οὐαλεντινούπολις **83.** 17 (*et app.*)

Παλαιστίνη (*al.* Παλεστίνη) **39.** 25, **40.** 2, **73.** 4, **119.** 4, 6, **127.** 5, 20, **131.** 6
Πάλμυρα (*al.* Παλμύρα, Παλμῦρα) **126.** 16
Παραλεώτης **38.** 25
Πάριον (*al.* Ὀπάριον) **87.** 11
Παφλαγονία (*al.* Παφλαγωνία) **128.** 2
Πεῖρα **143.** 28
Πέμπτον **58.** 13
Πέρσης **126.** 16
Πέτραι (*al.* Πάτραι) **129.** 2
Πηλούσιον **128.** 19, **131.** 7
Πισιδία (*al.* Πίσσιδα, Πίσιδα) **7.** 28, **85.** 9
Πισινοῦς **10.** 7, **20.** 2
Πιτυοῦς (*al.* Πυτιοῦς) **66.** 26, **67.** 15 (*app.*)
Ποντικός **52.** 18, **66.** 27

Πόντος 67. 14 (*app.*), 68. 21, 127. 2, 128. 1
Πορφυρίτης 105. 22
Πραίνετος 51. 15
Προκοννησσός (*al.* Προκόνησος, Προκόννησος) 44. 1, 88. 29
Πτολεμαΐς 19. 15, 110. 16 (*app.*)

Ῥουφῖνος (τὸ προάστειον) 47. 25
Ῥωμαῖος 7. 14, 17. 11, 19. 2, 20. 3, 7, 21. 11–12 (*app.*), 23, 23. 7, 35. 9, 52. 29, 53. 18, 93. 20, 115. 28, 116. 21, 119. 14, 128. 14, 140. 18
Ῥωμανησία (ἡ πύλη) 30. 5
Ῥώμη 3. 4, 6. 17, 7. 24, 17. 12–15 (*app.*), 21—18. 10 (*app.*), 18. 23–24 (*app.*), 19. 3 (*app.*), 8–11 (*app.*), 20. 1–8 (*app.*: *bis*), 10–12 (*app.*), 17 (*app.*), 21. 10, 11, 22. 3, 20–23 (*app.*), 27. 16, 35. 10–12 (*app.*), 65. 10, 147. 29
Ῥωσός (*al.* Ῥόσος) 97. 2

Σαμαρείτης (*al.* Σαμαρίτης) 107. 5, 121. 20, 130. 10
Σαρακηνός 126. 18
Σαρδική 53. 18
Σαρμάτης (*al.* Σαυρομάτης) 15. 18
Σελεύκεια 97. 3
Σκύθης 15. 18
Σκυθία 83. 12
Σμύρνα 87. 18
Σόδομα 36. 12, 71. 18, 74. 27, 94. 18
Σοδομίτης 73. 27 (*et app.*), 123. 23
Σπανός (*al.* Σπάνος) 108. 8 (*et app.*)
Συήνη (*al.* Σουηνή) 126. 19 (*et app.*)
Σύνναδα (*al.* Σύναδα) 18. 18
Συρία 7. 28, 28. 3, 52. 18, 54. 1, 66. 5, 68. 21, 127. 13
Συρίσκος 34. 6
Σύρος 12. 17

Ταρσός 64. 9, 130. 11, 131. 6
Ταῦρος 128. 4 (*et app.*)
Τζάνος 66. 27
Τραϊανούπολις 87. 10
Τρίτων 89. 2
Τρῳάς (*al.* Τρωάς) 128. 13
Τύανα (*al.* Τοίανα) 52. 23, 132. 4
Τύρος 75. 29

Ὑδροῦς (*al.* Ὑδρεντόν) 24. 16
Ὕπαιπα (*al.* Ὕπεπα) 87. 13
Ὑπαιπινός (*al.* Ὑπεπινός) 87. 24

Φαρανίτης 38. 25
Φαραώνιος 35. 19
Φαρισαῖος 102. 2
Φᾶσις (*al.* Φασίς) 75. 28
Φοινίκη 118. 32
Φοῖνιξ 119. 1
Φρυγία 7. 29, 52. 19, 127. 8
Φρύξ 89. 11

Χαλαννή (*al.* Χαλάνη) 78. 10
Χαλδαῖος 115. 24
Χαλκηδών 53. 24
Χοβάρ 115. 22, 24
Χριστιανός 103. 4

INDEX TO THE GREEK TEXT

This INDEX includes (1) words of interest from their political or ecclesiastical use; (2) words of foreign derivation; (3) words which appear to be of linguistic interest.

An asterisk * after a word indicates that it is apparently *ἅπαξ λεγόμενον*.

ἀβάπτιστος 39. 14 (*app.*)
ἀβολιτίων * 85. 22 (*et app.*)
ἀγαθοποιεῖν 131. 24
ἀγαμία 4. 13
ἄγαμος 32. 15, 95. 25
ἀγάπη 15. 7; (*tituli modo*) 8. 18, 22, 11. 9, 49. 26
ἀγγελικός 57. 26
ἄγγελος 71. 17, 21, 78. 10, 105. 29, 123. 22, 130. 24, 136. 15; (*τῆς ἐκκλησίας*) 60. 16, 61. 21 (*et app.*)
ἀγελαιοκόμος * 24. 27 (*et app.*)
ἀγέλη (*τοῦ Χριστοῦ*) 24. 26
ἁγιάζειν 28. 14 (*app.*), 147. 18
ἅγιος 22. 9, 24. 3, 30. 25, 39. 12, 24, 43. 11, 18, 47. 14, 48. 8, 11 (*app.*), 50. 13, 53. 21 (*app.*), 56. 7, 12, 61. 13 (*app.*), 63. 23, 67. 3 (*app.*), 4, 6 (*app.*), 12, 20—68. 3 (*app.*), 68. 16 (*app.*), 71. 12, 73. 3, 74. 18, 82. 14, 86. 16 (*app.*), 99. 18–20 (*app.*), 102. 13, 19, 103. 24–25 (*app.*), 106. 22 (*app.*), 107. 5 (*app.*), 110. 11 (*app.*), 12, 111. 8, 22, 115. 12, 118. 17, 30, 32, 125. 19, 127. 1, 128. 12, 129. 4, 131. 18, 132. 22, 134. 3, 5, 135. 20, 136. 1, 13, 147. 31
ὁ ἅγιος τοῦ Θεοῦ 30. 23–24
ἡ ἁγία σύνοδος 47. 23
τὰ ἅγια 13. 9–10
ἁγιώτατος 99. 22, 108. 15–16 (*app.*), 109. 14–15 (*app.*)
τὸ ἁγιώτατον αἷμα 13. 11–12
ἁγνεία 4. 19
ἀγρυπνία 56. 21, 133. 10, 21
ἀγύρτης 120. 32, 145. 26
ἀδελφοζωΐα 31. 18
ἀδελφός (*tituli modo*) 3. 11, 15. 24, 17. 2 (*bis*), 34. 29, 39. 11, 41. 5, 22, 46. 4, 16, 47. 4, 54. 12, 67. 20, 68. 1, 70. 14, 84. 17, 19, 86. 8
ἀδηλία 28. 21, 139. 7 (*et app.*)
ἀείπαις 91. 6 (*et app.*)
ἀεροφανής 75. 27
ἀζηλία 59. 2, 81. 24, 133. 20
ἄζυγος 118. 3
ἀθεμιτουργία 48. 16
ἀθίγειν * 111. 12 (*et app.*)
ἄθυρμα 82. 5
ἀθυρόστομος 125. 1
αἰδέσιμος (*tituli modo*) 8. 4
Ἅδης 55. 24, 122. 3, 132. 29, 134. 20
αἱκισμός 20. 18, 65. 25 (*app.*), 97. 16, 105. 1, 126. 23 (*et app.*)
αἷμα (*τοῦ Χριστοῦ*) 13. 12; (*τῆς διαθήκης*) 147. 17
αἱματόφυρτος 38. 4
αἵρεσις 145. 8
αἱρετικός 13. 24, 38. 1, 54. 5, 99. 20, 100. 12, 29
ᾗστης * 134. 22 (*et app.*)
αἰχμαλωσία 115. 16, 19, 22
αἰών 33. 6, 93. 28, 114. 21, 115. 34, 118. 9, 144. 10, 147. 25 (*bis*)
ἀκαθαίρετος 82. 33
ἀκάνθινος (*ὁ στέφανος*) 93. 15
ἀκανονίστως 48. 9–14 (*app.*)
ἀκάτιον 11. 25
ἀκενόδοξος 54. 30
ἀκηδία 106. 6, 109. 2, 133. 9, 11, 29
ἀκλαυστί 145. 17
ἀκοινώνητος 10. 24–25 (*app.*), 87. 16, 88. 7
ἀκροατής (*τοῦ Σωτῆρος*) 97. 1
ἀλείφειν 6. 8, 9. 30, 10. 13, 36. 22, 38. 18
ἀλεκτοροφωνία 57. 17 (*app.*)
ἀλέκτωρ (*πρῶτος*) 57. 17 (*et app.*)
ἁλιεύειν 128. 13
ἁλίζειν 29. 14
ἀλληλοκτονία 145. 11
ἀλλότριος 14. 23, 27. 11, 106. 23, 124. 3, 136. 7
ἀλλόφυλος 77. 32
ἅλμη 29. 10
ἄλυσις 62. 10
ἁμαρτάνειν 82. 7, 112. 16, 19, 119. 22, 27
ἁμάρτημα 62. 4
ἁμαρτία 68. 13, 76. 10, 77. 35 (*bis*), 116. 29, 117. 17, 18, 118. 10, 119. 26
ἁμαρτωλός 31. 3, 44. 13, 71. 4, 102. 4, 134. 26
ἀμβιτεύειν * 61. 9 (*et app.*)

ἀμήν 68. 11, 144. 10, 147. 26
ἀμύητος 13. 11
Ἀμφαλλάξ 34. 13
ἀμφιμανής* 25. 13 (*et app.*)
ἀμφοτεροδέξιος 95. 8
ἀναβράσσειν 40. 1
ἀναγεννᾶν 56. 10
ἀναγνώστης 7. 15, 28. 14, 48. 2 (*app.*), 95. 11
ἀναθεματίζειν 38. 1, 42. 6
ἀναθεματισμός 59. 23
ἀνάλυσις 46. 6
ἀνανθρωπία* 98. 5
ἀναπάλλακτος 61. 2
ἀνασείστρια 25. 12
ἀνάστασις 27. 30, 57. 23, 92. 20, 21, 22, 23
ἀναστάτης 96. 1
ἀναστατοῦν 122. 8
ἀναφορά 50. 22, 59. 21
ἀναχώρησις 106. 24
ἀνδρόγυνος 82. 4
ἀνδρόπλουτος 25. 10
ἀνδρωνῖτις 95. 5 (*et app.*)
ἀνελεήμων 139. 11
ἀνεμόφθορος 94. 9
ἀνεπισκίαστος 60. 14, 118. 4
ἀνθρωπάρεσκος 97. 21
ἀνθρωπάριον 38. 18
ἀνθρωπίσκος 17. 21
ἄνθρωπος (τοῦ Θεοῦ) 25. 29; (ἡ) 108. 9 (*cf.* 98. 30)
ἀνόμημα 136. 8
ἀνοσιουργία 133. 23
ἀνταποφαίνεσθαι 52. 15
ἀντεπερωτᾶν 121. 27
ἀντιγραφή 64. 18, 19, 65. 13, 66. 25
ἀντιδηλοῦν 49. 6 (*app.*), 50. 8, 55. 12, 25, 109. 4
ἀντίληψις 97. 18
ἀντισημαίνειν 49. 6
ἀντισκοτεῖν 30. 11 (*et app.*)
ἀνυπότακτος 108. 5
ἀξία 29. 20, 39. 9, 145. 23
ἀξίωμα 65. 13, 70. 8, 79. 30, 144. 22
ἀξιωματικός 58. 4
ἀξίωσις 38. 2, 88. 15
ἀξιώτης* 42. 5 (*et app.*)
ἀποδεκατοῦν 75. 21
ἀποδιαπέμπειν* 143. 3
ἀποδυσφορεῖν* 135. 12
ἀποκάλυψις 6. 26, 24. 3
ἀποκηρύττειν 37. 7, 38. 12
ἀποκρίνεσθαι 90. 27
ἀποκτέννειν 58. 10 (*et app.*), 144. 28 (*et app.*)
ἀπόλλειν 65. 14 (*et app.*)
ἀπόλυσις (τοῦ λαοῦ) 85. 13
ἀπολύτρωσις 138. 7
ἀπόῤῥητα (τῆς ἱερωσύνης) 91. 24
ἀποστασία 132. 10
ἀπόστημα 33. 3, 76. 29
ἀποστίλβειν 43. 22, 72. 1
ἀποστολικός 33. 4, 34. 26, 70. 13 (*app.*), 100. 12, 107. 18, 147. 6
ἀπόστολος 5. 25, 32, 6. 22, 24. 5, 26. 6, 46. 23, 66. 9, 68. 16 (*app.*), 71. 19, 76. 18, 78. 35, 79. 13, 91. 18 (*app.*), 92. 4, 105. 8, 117. 12, 121. 22, 122. 7, 123. 5, 29, 124. 8, 17, 126. 6, 132. 20, 136. 10–11 (*app.*), 14, 138. 6 (*et app.*), 147. 14
ἀποσχοινίζειν 35. 12
ἀποτάσσεσθαι 84. 2
ἄπραγος 122. 33
ἀπροσεξία 147. 10
ἀπροστάτευτος 46. 28
ἀργοτρόφος* 80. 14
ἀρθρέμβολον 98. 8
ἀρκεύθινος 117. 30
ἄρκος 71. 26
ἀρχή 61. 22, 65. 14, 66. 21
ἀρχιδιάκονος 9. 25
ἀρχιδιδάσκαλος 78. 22
ἀρχιεπίσκοπος 109. 20–21 (*app.*), 110. 8–9 (*app.*), 11 (*app.*), 147. 32
ἀρχιερεύς 5. 1, 39. 5, 123. 3
ἀρχιποίμην 78. 22, 147. 13
ἀρχισοφιστής* 78. 22
ἀρχισυνάγωγος 90. 24
ἄρχων (τῶν δήμων) 36. 27; (τῶν δαιμονίων) 121. 19
ἄρχοντες 19. 5, 27. 2, 41. 11, 51. 8, 59. 20, 94. 6, 25, 95. 1, 97. 9, 100. 15, 113. 8, 144. 23, 146. 15, 20
ἀσκεῖν 37. 14 (*et app.*), 109. 14, 123. 12
ἄσκηπτος* 98. 21
ἄσκησις 29. 6, 38. 6, 71. 6, 75. 16, 77. 30, 109. 13, 144. 11
ἀσκητής 20. 16, 41. 15, 42. 4, 26, 65. 11, 68. 20, 95. 20, 103. 17, 22–24 (*app.*), 105. 14, 106. 25, 110. 17, 128. 5, 13, 131. 2 (*et app.*)
ἀσπλαγχνία 133. 23
ἄσχημος 31. 19, 57. 29
ἀτίθασσος 141. 11 (*et app.*)
ἄτρεπτον (τό) 136. 29
αὐγουστάλιος 39. 4, 43. 19–20 (*app.*)
αὔγουστος 43. 10
αὐθεντεία 9. 25 (*et app.*), 11. 1, 55. 17 (*et app.*)
αὐλή (τοῦ βασιλέως) 23. 18, 25. 8, 33. 21, 62. 22; (τοῦ διαβόλου) 33. 13; (τοῦ ναοῦ) 113. 29
αὐτεξούσιος 136. 23
αὐτοκράτωρ 109. 6 (*app.*)
αὐτοχειροτόνητος 5. 7
ἄφεσις (τῶν ἁμαρτημάτων) 62. 4
ἀφηγητής 29. 25, 34. 6, 75. 26

ἀφηνιάζειν 28. 6
ἀφθαρσία 117. 22
ἀφιλάργυρος 95. 21
ἀφιλόθεος 31. 24
ἀφώτιστος 39. 14
ἄχραντος (τὸ Εὐαγγέλιον) 64. 1–9 (*app.*)

βαθμός 47. 18, 66. 31
βαλαντιοσκόπος 32. 1
βαπτίζειν 5. 31, 56. 22, 121. 2
βάπτισμα 13. 3, 76. 31
βαπτιστήρ 83. 23
βαπτιστήριον 61. 1, 83. 23–24 (*app.*)
βαπτιστής 76. 24, 78. 17, 117. 25, 118. 8, 120. 21, 121. 26
βασιλεία (*tituli modo*) 54. 4 (*app.*); (τοῦ Θεοῦ) 133. 4; (τοῦ διαβόλου) 145. 22
βασιλίς (ἡ πόλις) 110. 12 (*app.*)
βδέλυγμα 31. 3, 92. 5, 113. 34
βῆμα (τῆς ἐκκλησίας) 13. 2; (τοῦ Θεοῦ) 27. 2
βιβλίον (=λίβελλος) 85. 2 (*app.*), 8, 19 (*app.*), 23, 25
βλαστεῖν 5. 4
βλασφημεῖσθαι 136. 19
βλασφημία 62. 3
βουλευτήριον 90. 12, 16
βρέβιον 19. 16 (*et app.*), 32. 8 (*et app.*), 70. 7 (*et app.*), 72. 12 (*et app.*)

γαστρίδουλος 92. 12
γέεννα 93. 31
γεννάδας 50. 16, 56. 4, 91. 7
γεραιότατος 103. 14
γερουσία 62. 16–18 (*app.*)
γηπόνος 145. 26
γλίχεσθαι 4. 16 (*et app.*), 6. 32 (*et app.*), 28. 21, 112. 30
γνωμικόν (τό) 94. 26
γνωμοφθόρος 56. 23
γραῖς 45. 18
Γραφή 3. 22, 4. 31, 26. 13, 38. 6 (*app.*), 64. 18, 69. 26, 74. 26, 80. 2, 92. 9, 95. 18, 103. 20, 106. 13, 19, 111. 26, 116. 27, 117. 5, 8, 122. 34, 133. 31, 137. 3, 138. 1, 141. 1
γραφικός 120. 29
τὸ γραφικόν 69. 4
γυμνάζειν 9. 22, 15. 9, 17. 10, 43. 12, 21, 102. 9
γυναικοϊέραξ 77. 30
γυναικωνῖτις 95. 5 (*et app.*), 98. 12 (*et app.*)

δαιμόνιον (τό) 71. 1, 121. 19 (*bis*), 21
δαιμονιώδης 44. 26, 50. 20
δαίμων 24. 25, 30. 20, 26, 33. 10, 44. 24, 50. 14, 57. 27, 105. 26, 106. 5, 138. 9, 146. 3
δέησις (=λίβελλος) 43. 4, 7, 12, 14, 25, 45. 23; (=εὐχή) 91. 17
δεισιδαιμονία 23. 16 (*app.*), 102. 26
δεισιδαίμων 44. 20
δέρμα 125. 17
δεσπότης (*tituli modo*) 8. 4, 16. 3–5 (*app.*), 41. 17, 109. 6
Δεσποτικός 55. 2, 68. 9
δευτεροῦν 6. 23
δηλατορεύειν 108. 6
δηλοῦν 8. 1 (*app.*), 48. 5, 49. 5 (*bis*), 50. 7, 51. 24, 55. 11, 24, 60. 10, 86, 23, 108. 10
δηλοῦσθαι 47. 16
δηνάριον 139. 16 (*et app.*)
διαβολικός 108. 6 (*app.*), 116. 18
διαβολος 33. 13, 59. 25, 81. 3, 132. 22, 145. 21
διάγνωσις 124. 29
Διαθήκη 77. 31 (*cf.* 28. 23), 115. 31, 147. 12
διαθήκη 112. 23, 138. 13, 144. 3, 147. 17
διακονεῖν 70. 14, 92. 10, 94. 2
διακονία (τοῦ λόγου) 72. 12, 81. 13
διάκονος (ὁ) 3. 4, 6. 13, 7. 22, 8. 20, 13. 29, 16. 13, 19. 9, 21. 11, 22, 24. 3, 25. 5, 7, 29. 8, 38. 23 (*et app.*), 39. 26, 44. 27, 57. 23, 58. 3, 80. 16, 82. 11, 95. 12, 103. 1, 126. 14, 128. 7, 8, 129. 15, 147. 29
(ἡ) 20. 14, 61. 3, 98. 26, 100. 29, 107. 3
διασκύλλειν 29. 23
διάταγμα (τὸ βασιλικόν) 18. 20, 19. 6, 58. 5; (τῶν κανόνων) 42. 20
δίαυλος 26. 4, 99. 7
διδασκάλιον (τό) 47. 5
διετία 29. 1
δικαιοκρισία 147. 23
δικαιοσύνη 31. 27, 69. 14, 71. 1, 74. 28, 112. 26, 133. 28, 136. 10 (*app.*), 144. 19, 147. 21
διοίκησις 39. 5, 41. 12, 52. 18, 88. 26
διορατικός 95. 20
δισσεύειν* 27. 10
διϋλίζειν 74. 3, 75. 28
διωγμός 77. 21, 103. 24
διώκτης 102. 15
δόγμα 5. 23, 38. 14, 84. 4, 93. 18; (τοῦ Σωτῆρος) 124. 23, 147. 2
δοκιμασία 31. 16, 91. 17
δόμα 131. 8 (*et app.*)
δόξα (τοῦ Σωτῆρος) 32. 18, 34. 9; (τοῦ Κυρίου) 57. 12; (τῷ Θεῷ) 68. 10 (*cf.* 147. 23); (τοῦ Θεοῦ) 75. 8, 77. 21, 114. 31
δοξάζειν 122. 9, 130. 16, 143. 23, 147. 22
δουλίς 59. 17
δραματουργεῖν 12. 19 (*et app.*)
δραματουργία 36. 28
δριμύσσειν 40. 15
δρυοτομικός* 4. 1

δυάς 53. 22
δυσερμήνευτος 62. 5
δυσπορίστως* 4. 25
δυσωπεῖν 51. 11, 57. 11
δωρεά (*cf. infra* δῶρον) 91. 16
δῶρον 85. 12
τὰ δῶρα 85. 9

ἐγκρυφίας 27. 10
ἐγκύκλια (τὰ μαθήματα) 92. 8
ἐθελοκακεῖν 21. 26
ἔθνη (τά) 6. 27, 31. 30, 76. 32, 77. 3, 96. 7, 122. 20
ἐθνικός 78. 32, 117. 28, 118. 18
εἰδωλολατρεία 78. 1, 133. 5
εἴδωλον 76. 4, 113. 33
εἰκοτολογεῖν 121. 12 (*et app.*)
εἰρήνη 6. 19, 22. 8, 43. 1, 3, 48. 18, 77. 33, 84. 26, 105. 11, 134. 26, 135. 4; (τοῦ Σωτῆρος) 6. 22, 24; (τῶν ἐκκλησιῶν) 16. 2, 105. 6, 10; (ἡ ἐκκλησιαστική) 21. 18, 25. 17, 114. 14
ἐκβιβάζειν 43. 21
ἐκδειμάτωσις* 146. 27
ἐκδίκησις 147. 19
ἐκκλησία 5. 12, 7. 14, 23, 8. 13, 16, 23, 9. 3, 5, 26, 28, 10. 12, 14, 11. 2, 13, 17, 12. 23, 13. 1, 16, 14. 21, 16. 1, 2, 14 (*app.*), 23, 17. 11, 17, 18. 2, 7, 19. 12, 20. 10, 14, 21. 23, 22. 18, 23. 19, 24. 1, 28. 8, 29. 5, 13, 18, 30. 8, 32. 9, 33. 8, 35. 20, 37. 6, 8, 39. 3, 40. 24, 41. 6, 42. 18, 19, 44. 10, 13, 16, 19, 27, 46. 5, 26, 47. 5, 13, 15, 48. 9, 10, 17, 51. 13, 52. 27, 53. 6, 15, 55. 12 (*et app.*), 13, 21, 22 (*app.*), 25, 56. 9, 19 (*app.*), 28, 57. 1, 8, 14, 59. 21, 23, 25 (*app.*), 60. 13, 16, 61. 2, 8, 11, 18, 21, 62. 5 (*app.*), 12, 17, 19, 21, 63. 21, 26, 64. 21, 73. 5, 82. 2, 84. 1, 24, 86. 6, 16, 88. 14, 19, 90. 13, 91. 10, 28, 93. 19, 94. 1, 4, 95. 7, 96. 11, 97. 4, 17, 98. 12, 15, 99. 12, 19, 103. 25, 104. 1, 105. 6, 10, 107. 4, 109. 1, 8, 111. 3, 21, 22, 113. 21, 114. 24, 118. 12, 25, 119. 24, 120. 15, 122. 3, 125. 26, 127. 9, 18, 129. 9 (*app.*), 130. 8, 131. 19, 22, 137. 4, 7, 140. 18, 23, 141. 15, 142. 14, 143. 11, 145. 3, 10, 147. 6
ἐκκλησιάζειν 75. 24 (*et app.*)
ἐκκλησιαστής 81. 30, 117. 9
ἐκκλησιαστικός 7. 23, 15. 5, 15, 16, 21. 17, 25. 16, 29. 4, 32. 3 (*app.*), 35. 9, 14, 40. 5, 25, 49. 1, 66. 19, 69. 24, 80. 18, 83. 24, 98. 16, 110. 9, 114. 13, 126. 6, 137. 11
ἐκλεκτός 95. 14, 18 (*bis*)
ἐκπλήρωσις (τῶν μυστηρίων) 78. 25 (*et app.*)
ἐκτραχηλίζειν 118. 31
ἔκτρωμα 91. 19
ἐλεεῖν 46. 10, 61. 12; 56. 13, 102. 16, 115. 10, 118. 7
ἐλεημοσύνη 69. 14
ἔλεος 71. 32, 134. 22, 140. 15, 143. 12
ἐλευθέρα (ἡ) 45. 20, 59. 15 (*app.*), 94. 12
ἐμμελέστατος (*tituli modo*) 69. 11
ἐμπερινοστεῖν* 32. 19 (*et app.*), 77. 31, 99. 15
ἐμπερίτομος 124. 20
ἐμπνεῖσθαι 46. 3
ἐμπολιτεύειν 107. 4
ἔμπτυσμα 97. 23
ἐμφορεῖν 37. 26
ἐναγῶς 63. 11
ἐνάρετος 25. 25, 82. 34, 122. 33
ἐνδαπανᾶν 144. 25
ἐνδιάθετοι (αἱ βίβλοι) 39. 20
ἐνδυάζειν 112. 27
ἐνθρονίζειν 40. 9, 91. 10 (*et app.*), 92. 6, 7
ἔνιγμα* 130. 21 (*app.*)
ἐνοχλεῖν 12. 20 (*et app.*)
ἐνταφιάζειν 69. 1
ἐντευκτικός 7. 24, 42. 7
ἐντυχία 39. 4
ἐξάλειψις 115. 11
ἐξασκεῖν 28. 4, 79. 28, 80. 28, 97. 25, 125. 26
ἐξευτελίζειν 71. 14
ἐξηκοντούτης 103. 19
ἐξιλεοῦν 55. 21
ἐξιχνιάζειν 63. 7
ἔξοδος (τῶν Ἰουδαίων) 123. 26
Ἔξοδος 58. 10 (*et app.*)
ἐξομολογεῖσθαι 105. 5
ἐξομολόγησις 104. 23, 146. 23
ἐξοστεΐζειν 119. 26 (*et app.*)
ἐξουσία 61. 22
ἐξουσιάζειν 60. 3 (*bis*), 109. 12
ἑορτάζειν 69. 1
ἑορτή 13. 15, 14. 2, 55. 5 (*app.*), 56. 14, 57. 14, 96. 8, 144. 5
ἐπαγγελία 111. 10, 119. 4, 6
ἐπαναζευγνύναι 81. 5
ἐπανατείνεσθαι 79. 29
ἐπαοιδός 104. 25
ἔπαρμα 89. 1
ἐπαρχία 9. 22 (*bis*), 14. 23, 48, 18, 19, 52. 28
ἐπαρχικός 129. 16, 131. 4
ἔπαρχος 19. 17 (*et app.*), 20. 12 (*et app.*), 35. 15 (*app.*), 43. 12, 21 (*et app.*), 63. 19 (*et app.*), 66. 28 (*et app.*), 98. 27, 108. 16 (*et app.*), 18 (*app.*)
ἐπαύριον 58. 11
ἐπάχθεια 79. 25, 103. 8
ἐπεξεργαστικός 81. 8
ἐπιβάτης 79. 21, 125. 23

ἐπιδημία (τοῦ Σωτῆρος) 30. 20, 115. 15
ἐπιθειάζειν 130. 5 (*et app.*)
ἐπινέμησις 83. 10
ἐπιούσιος 76. 12
ἐπισκοπεῖν 55. 9
ἐπισκοπεῖον 32. 10 (*et app.*), 45. 27, 55. 19, 59. 25 (*app.*), 60. 14
ἐπισκοπή 18. 22, 25. 22, 64. 1–9 (*app.*: *bis*), 8, 13–14 (*app.*), 88. 23 (*app.*), 125. 18, 132. 6, 7
ἐπίσκοπος 3. 2 (*et app.*), 7, 7. 4, 12, 27, 30 (*bis*), 8. 3, 4, 15, 9. 27, 10. 6, 20, 11. 14, 18, 13. 17, 27, 14. 16, 15. 24, 16. 3, 4, 16, 17. 14, 18, 18. 4, 5, 18, 24, 25, 26, 19. 4, 7, 12, 20, 20. 2, 3, 5, 21. 3, 10 (*bis*), 15, 16, 19, 20, 21, 24, 26, 22. 1, 6, 9, 12, 17, 26, 23. 11, 15, 24. 11, 17 (*bis*), 19, 25. 20, 27. 17, 29. 12, 17, 30. 2 (*app.*), 8, 9, 32. 10 (*app.*), 33. 22, 34. 7, 24, 29, 35. 10–12 (*app.*: *bis*), 37. 17, 38. 10, 14, 20, 39. 12, 40. 2, 9, 15 (*app.*), 22, 41. 19, 42. 12, 18, 19, 21, 44. 15 (*bis*), 18, 27, 45. 26 (*bis*), 29, 46. 11 (*app.*), 47. 18, 26, 48. 5 (*bis*), 6, 7–8 (*app.*), 11, 49. 4, 50. 5, 9, 11, 52. 4, 19, 20 (*app.*), 24, 53. 14, 19 (*app.*), 26, 54. 27, 28, 55. 6, 7, 10, 56. 20 (*app.*), 58. 8, 60. 5, 13, 15, 25, 61. 11, 63. 16, 17, 64. 1–9 (*app.*), 15, 19, 20, 66. 5, 67. 18, 77. 4, 23, 79. 10, 81. 12, 22, 82. 25, 83. 6, 11–14 (*app.*: *quater*), 12, 15, 17, 20, 84. 4, 9, 25, 27, 85. 1, 10, 13, 21, 24, 86. 23, 24, 87. 8, 9, 15, 88. 6, 15, 89. 6, 8, 19, 20, 21, 25 (*app.*), 91. 15, 92. 7, 27, 93. 3, 94. 5, 8, 95. 4, 28, 96. 12, 99. 19, 26, 29, 100. 20, 103. 17, 104. 2, 105. 9, 106. 26, 28, 107. 3, 109. 1, 5, 110. 10 (*app.*), 16 (*app.*: *bis*), 111. 1, 21, 122. 24, 125. 8, 126. 10, 127. 17, 128. 12, 129. 16, 130. 12, 131. 1, 11, 13, 132. 4, 140. 19, 144. 21, 145. 13, 22–23 (*app.*), 147. 28
ἐπισκοπώτερος 55. 9
Ἐπιστολαί (τοῦ Παύλου) 92. 4
ἐπιστροφή 80. 4
ἐπισφραγίζειν 68. 11; 140. 10
ἐπιτελεῖν 96. 8
ἐπιχορηγεῖν 105. 2
ἐπιψάλλειν 138. 16
ἐπιψοφεῖν 37. 27
ἐργαστήριον (τῆς σωτηρίας) 31. 22, 104. 26
ἐργάτης (τοῦ Χριστοῦ) 110. 3; (τοῦ λόγου) 144. 20
ἐργοσκόπος* 35. 25
ἐρήμωσις 92. 5
ἐρυσίπελος 104. 19
ἑταιρίς 45. 19, 75. 10, 130. 10, 17
ἑτεροδιδασκαλεῖν 77. 26
ἑτερόδοξος 58. 17 (*et app.*), 100. 7
εὐαγγελικός 34. 24, 65. 7
Εὐαγγέλιον 4. 19, 6. 35, 64. 6, 72. 24, 85. 11, 92. 1, 93. 13, 102. 23, 107. 5 (*app.*), 112. 1
εὐαπόδεικτος 133. 25
εὐκαθοσίωτος 56. 1
εὐκτήριος (*sc.* ὁ οἶκος) 13. 3 (*et app.*); (ὁ οἶκος) 91. 25
εὐλάβεια (*tituli modo*) 8. 7; 45. 11, 59. 2
εὐλαβεῖσθαι 113. 17
εὐλαβής 7. 27, 19. 10, 32. 14, 34. 29, 70. 15, 94. 5
εὐλαβέστατος (*tituli modo*) 8. 15, 14. 19, 15. 24
εὐλογία 68. 4–11 (*app.*), 73. 17, 79. 31, 143. 18, 144. 17
εὐσέβεια (*tituli modo*) 12. 3, 21. 1, 3, 10, 50. 26, 54. 4; 33. 9 (*et app.*), 52. 28, 71. 15, 117. 32, 136. 10
εὐσεβής (*tituli modo*) 20. 19 (*et app.*)
εὐσεβέστερος 79. 11
εὐσεβέστατος (*tituli modo*) 8. 24, 9. 17, 11. 12, 12. 2, 13. 27, 20. 19 (*app.*)
εὐχαριστεῖν 109. 3, 140. 8
ἐφευρετής 145. 9

ζιβύνη 130. 3 (*et app.*)
ζιζάνιον 89. 16

ἡγούμενος (= ἐπίσκοπος) 98. 13, 99. 6
ἡδυπάθεια 28. 19
ἡλικιώτης 37. 25, 57. 25
ἡλιοφοινίσσεσθαι* 67. 13 (*et app.*)
ἡμερότης (*tituli modo*) 21. 14, 22. 4, 54. 11
Ἡράκλεια (*sc.* τὰ ἱερά) 96. 8 (*et app*)
ἡσυχαστής 50. 6
ἥττημα 101. 20

θαλασσοῦν 51. 21
θαυμάσιος (*tituli modo*) 7. 1
θεατρονόμιον 61. 22 (*et app.*)
θεατροσκόπος 33. 13 (*et app.*)
θεϊκός 23. 16 (*app.*)
θεῖον (τό) 55. 21, 62. 3
θεομάχος 97. 11
θεοσέβεια (*tituli modo*) 89. 24 (*et app.*); 31. 3
θεοσεβέστατος (*tituli modo*) 11. 19 (*et app.*), 21 (*et app.*)
θεοφιλής 9. 2, 100. 17
θεοφιλέστατος (*tituli modo*) 11. 19 (*app.*), 21 (*app.*)
θεοφιλία (*tituli modo*) 89. 24 (*app.*)
θεσπίζειν 42. 21, 53. 12
θίβη 67. 20–68. 3 (*app.*)
θλῖψις 46. 7, 65. 5, 66. 10, 77. 19
θρόνος (τῆς ἐκκλησίας) 23. 19, 39. 12, 51. 19, 62. 6, 64. 1–9 (*app.*), 88. 23 (*et app.*), 92. 1 (*app.*)

θυγάτηρ **61.** 5
θυγατέρες (=*κῶμαι*) **73.** 31
θυμίαμα **144.** 4
θυρώριον **38.** 20 (*et app.*)
θυρωρός **125.** 2
θυσία **73.** 25, **140.** 17
θυσιαστήριον **29.** 8, **37.** 7, **90.** 20, **113.** 23, 24, **114.** 10, 31, **144.** 5

ἴβις **27.** 21 (*et app.*)
ἰδιοπραγεῖν **138.** 4
ἱερατεία **84.** 25, **145.** 16, **147.** 12
ἱερατεῖον **29.** 13, **36.** 7, **60.** 27
ἱερατεύειν **85.** 11, **94.** 2, **115.** 16, 19, **144.** 18
ἱερατικός **80.** 22, **110.** 17, **129.** 13, **138.** 5, **145.** 23
ἱερεύς **5.** 5, **56.** 11, **60.** 10–13 (*app.*), **66.** 21, **74.** 10, **78.** 7, 8, **90.** 21, 27, **107.** 2, **113.** 8, 14, **115.** 24, **116.** 22, **143.** 18, **144.** 23
ἱερός **40.** 14, **46.** 12, **59.** 7, **63.** 3, **85.** 27, **111.** 29 (*bis*), **123.** 13, **145.** 27, **147.** 3
ἡ ἱερὰ νόσος **32.** 17
τὸ ἱερόν **111.** 30
ἱερώτατος (*tituli modo*) **24.** 20, **26.** 31, **81.** 5
ἱεροσυλία **70.** 4
ἱερόσυλος **146.** 30, 33, **147.** 5
ἱεροφάντης **64.** 3, **130.** 22
ἱερωσύνη **4.** 31, **29.** 20, 24, **84.** 12 (*bis*), **90.** 22, **91.** 24, **117.** 10, **140.** 24, **145.** 13, 16 (*app.*)
τὸ ἱκανὸν λαβεῖν **90.** 16
ἴκρια **146.** 6 (*et app.*)
ἱπποµανής **33.** 12
τὰ ἴσα (*τῆς κοινωνίας*) **16.** 7
ἱστορία (*τῶν Γραφῶν*) **80.** 2

καθαιρεῖν **7.** 17, 20 (*bis*), **34.** 19, **49.** 14, **50.** 18 (*app.*), 24, **53.** 14, **54.** 3, **82.** 25, 31, 33, **83.** 6, **91.** 4, **92.** 27, **93.** 4 (*et app.*), **145.** 20, 22
καθαίρεσις **47.** 16, **52.** 7, **56.** 5, **60.** 6, **82.** 32
καθαρισμός **86.** 16
καθημερινός **110.** 2
καθολικός **131.** 11
καθοσίωσις **50.** 25, **51.** 1, 4
καινοτομία **38.** 21
καιροσκοπεῖν **64.** 9
κακοδαίμων **30.** 26
κακοζωΐα **31.** 19
κακομανία **94.** 18
κακοπραγία **40.** 24, **93.** 12, **94.** 29, **145.** 3 (*app.*), **147.** 8
κακόϋπνος **139.** 7
καλλιτέχνης **26.** 17 (*et app.*)
καλόγηρος **18.** 25 (*et app.*)
κακοθέλεια **35.** 1
καμμύειν **110.** 14 (*et app.*)
καμπιδούκτωρ **13.** 28
κανών **10.** 2, 27, **12.** 7, **15.** 15, 16, **17.** 10, 11, **42.** 20, **48.** 11, 21, **52.** 5, 7, 21, **53.** 12, 17, 22, 27, **54.** 5, 13, **88.** 2
καταδυναστεία **142.** 23
καταλυτής **33.** 19 (*et app.*), **76.** 33 (*et app.*)
κατάνυξις **116.** 34
*καταπολυπλασιάζειν** **70.** 6 (*app.*)
κατάπτωμα **135.** 5
καταργεῖσθαι **58.** 9
κατασπαταλᾶν **74.** 4
κατάστασις **26.** 32, **30.** 10, **31.** 1; **27.** 23, **30.** 10, **93.** 16
κατασυρίζειν **16.** 19
κατηραμένοι (*οἱ*) **81.** 20
κατηχηθέντες (*οἱ*) **56.** 22
κάτοχος **89.** 2
κατωδυνᾶν **115.** 4 (*et app.*)
καυληδόν **104.** 15 (*et app.*)
κειμήλιον (*τῆς ἐκκλησίας*) **19.** 16, **58.** 2, **63.** 9, **83.** 21, **86.** 5, **95.** 1, **147.** 4
κέλλα **39.** 17, 20
κελλίον **37.** 14
κερατίζειν **143.** 25
κέρκωψ **94.** 14 (*et app.*)
κιβωτός **5.** 14, 16
κληρικός **9.** 29, **14.** 16, **19.** 7, 8–11 (*app.*), **21.** 16 (*app.*), **25.** 4, **30.** 1 (*app.*), **33.** 1 (*app.*), **34.** 4, 20, **35.** 2, 6, **41.** 10, **44.** 23, **50.** 10, **56.** 18 (*app.*), **57.** 15, 20, **58.** 22, **59.** 12, **63.** 22, **66.** 17, **79.** 15, **96.** 4, 12, **104.** 2 (*app.*), **122.** 24
κλῆρος **8.** 1, **9.** 27, **10.** 13, **13.** 1, **19.** 10, **31.** 25, **33.** 1, **46.** 2, **79.** 12, **88.** 14, **98.** 10, **127.** 3; **91.** 17, **147.** 22
κλιμακτήρ **146.** 24 (*et app.*)
κλοιοφορεῖν **103.** 18
κλωσμος **61.** 23, **146.** 6
κνισοδιώκτης **74.** 15 (*et app.*)
*κοιλιολάτρης** **77.** 29
κοίμησις **106.** 9
κοινωνεῖν **13.** 17, **17.** 19, **18.** 21, **20.** 15, **23.** 20, **47.** 13, 14, **52.** 21, **64.** 15, 19, 20, **65.** 3, **68.** 9, **83.** 15, **90.** 20, **127.** 18, **140.** 19
κοινωνία **9.** 4, **10.** 12, **16.** 7, **17.** 8, **20.** 3, 5, **21.** 25, 27, **22.** 19, **23.** 21 (*app.*), **34.** 20, **35.** 12, **41.** 1 (*app.*), 18, 20, **45.** 9, **49.** 15, **52.** 23, 29, **53.** 21, **58.** 6, **65.** 4, **89.** 20, 21 (*app.*), **124.** 6, **128.** 16, **140.** 16
κοινωνικός **8.** 1, **17.** 2, 18, **19.** 8, **53.** 13, **126.** 1, **127.** 17, **131.** 1, **140.** 25 (*app.*)
κοιτών **29.** 25, **51.** 17, **114.** 2
κολαφίζειν **136.** 17
κόλλυβα **127.** 4 (*et app.*)

κολοφών 14. 10
κολυμβήθρα 13. 7 (*et app.*), 57. 26
κόμης 30. 2 (*et app.*), 51. 13 (*et app.*), 54. 3 (*et app.*), 97. 3 (*et app.*); (τῶν θησαυρῶν) 19. 18 (*et app.*)
κομιτᾶτον 49. 14 (*et app.*), 52. 27 (*et app.*)
κομπεῖν 26. 14 (*et app.*)
κοπιᾶν 110. 7
κοράσιον 92. 15
κορυβαντιᾶν 138. 2
κορωνίς 4. 7
κουριῶσος 11. 4 (*et app.*)
κουφοσιτία* 69. 27
κουφωδέστατος* 91. 26
κρατήρ 147. 4
κράτιστος (*tituli modo*) 3. 11
κρεμαστός (ὁ περίβολος) 82. 2
Κριταί 95. 8
κριτικόν (τό) 44. 25
κρύβειν 63. 18, 65. 27
κυαίστωρ 19. 19 (*et app.*)
κυβέρνησις (τοῦ Χριστοῦ) 29. 17
κυνώδης 122. 12
κύριος (*tituli modo*) 8. 14, 14. 19, 15. 24. 71. 16
κωμικός (ὁ ποιητής) 94. 10
κωμῴδριον 38. 21

λαθροδάκτης 36. 6
λαϊκός 30. 1 (*app.*), 58. 22, 59. 12, 65. 12, 90. 6, 104. 3, 125. 21, 131. 10
λάκκος 117. 31
λαοπλάνος 44. 24
λαός (=οἱ λαϊκοί) 13. 15, 16, 17, 14. 17, 29. 10, 23, 54. 28, 56. 20, 25, 57. 2, 8, 10, 13 (*app.*), 17, 21 (*app.*), 58. 4, 64. 16, 80. 1, 84. 25, 85. 1, 4, 7, 12, 91. 26, 97. 16, 112. 7, 12, 116. 22
λαφυραγωγία 18. 27
λειτουργία 45. 3, 68. 4–11 (*app.*), 90. 13, 132. 7
λείψανον 67. 20—68. 3 (*app.*: *bis*)
λεκτίον* 30. 3–7 (*app.*)
λεξύδριον* 28. 6 (*et app.*)
λευχειμονεῖν 58. 13 (*et app.*)
λημιᾶν* 113. 7
λῆξις (ἡ ἄνω) 55. 8
ληροφρονεῖν* 139. 18
λίβελλος 7. 24, 9. 29, 10. 11, 26, 12. 21, 15. 11, 36. 15, 38. 27, 39. 3, 6, 42. 7, 22, 45. 2, 7, 12, 47. 28, 48. 15, 50. 25, 83. 18, 85. 2, 19
λιθομανία* 35. 19
λιπαίνειν 4. 29, 24. 28
λιποτάκτης 88. 7 (*et app.*), 133. 16
λιτανεία 32. 24 (*et app.*)
λιτανεύειν 97. 6
λίτρα 20. 16
λογάς (ἡ) 58. 16
λογικός 24. 26, 31. 15, 41. 24, 63. 11, 130. 20
λόγιον (τὸ εὐαγγελικόν) 65. 7; (τὸ προφητικόν) 141. 16 (*app.*)
λόγια (τὰ θεῖα) 28. 5, 56. 21, 80. 28, 85. 8; (τοῦ Κυρίου) 62. 8, 144. 2; (τοῦ Ἁγίου Πνεύματος) 144. 15; 71. 23
λόγοι (οἱ ἱεροί) 123. 13
λογοποτεῖν* 147. 4
λογοσκόπος* 35. 25

μάγιστρος 30. 7, 43. 15, 56. 26, 57. 5
μαθητής (τοῦ Σωτῆρος) 6. 4, 78. 25, 102. 3, 120. 25, 121. 24; (τοῦ λόγου) 81. 4; (τοῦ Παύλου) 92. 3; (τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου) 122. 24; (ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ) 99. 30, 106. 11 (*bis*), 17, 18, 26, 28, 122. 13
μακάριος 7. 18, 16. 6, 24. 5, 17, 28. 9, 12 (*app.*), 29. 17, 30. 2–3 (*app.*), 35. 7, 13, 41. 16 (*app.*), 45. 15, 46. 6 (*app.*), 13, 47. 14 (*app.*), 48. 5 (*app.*), 50. 18, 52. 6, 54. 27 (*app.*), 57. 22, 60. 13 (*app.*), 61. 3, 62. 6 (*app.*), 63. 16, 64. 2, 14 (*app.*), 17 (*app.*), 65. 20, 67. 9, 68. 2 (*app.*), 71. 32, 74. 26, 77. 7, 78. 19, 80. 24, 82. 24, 86. 6 (*app.*), 88. 15 (*app.*), 90. 15 (*app.*), 99. 18, 21, 22, 103. 15, 106. 22, 109. 21, 110. 8, 116. 16, 30, 117. 4, 8, 125. 12, 25, 126. 10 (*app.*), 129. 8, 131. 11, 135. 8, 140. 22, 143. 8, 14
μακαριώτατος (*tituli modo*) 58. 24, 99. 18–20 (*app.*), 109. 20–21 (*app.*)
μακαρισμός 70. 21, 80. 23, 24
μακαρίτης 99. 21 (*app.*)
μάκελλον 118. 25, 29
μακροθυμεῖν 17. 19, 134. 5
μακροθυμία 6. 8
μακρόθυμος 37. 15, 95. 22
μακροθύμως 37. 15 (*app.*), 84. 14
μαμμωνᾶς 80. 31, 81. 1, 2 (*bis*)
μάνδρα 33. 14
μάννα 75. 32, 76. 2
μαρτυρεῖν 67. 17
μαρτυρία 26. 16, 102. 22, 124. 12, 135. 10
μαρτύριον 30. 5, 43. 10, 56. 8, 67. 15, 68. 5, 69. 3, 105. 8, 12
μάρτυς 5. 9, 86. 13, 14, 16, 22, 87. 1, 4, 5, 9, 25, 88. 1, 3, 12, 89. 23, 25, 90. 4, 5, 147. 15; 67. 17, 67. 20—68. 3 (*app.*: *bis*), 68. 4–11 (*app.*), 16 (*app.*), 69. 2 (*app.*), 98. 6, 105. 13, 117. 21, 118. 19, 122. 10, 125. 20
ματαιολόγος 113. 1
ματαιότης 81. 33, 103. 5, 113. 19, 134. 27—135. 6 (*app.*)
μαφόριον 59. 13, 16
μεγαλωσύνη 147. 24

μεγιστᾶνες (οἱ) 35. 15
μέθυσος 92. 12, 93. 6, 122. 27
μερίς 117. 16
μετακεραννύναι 46. 1
μετανοεῖν 6. 9
μετάνοια 6. 8, 68. 13, 76. 23, 31, 111. 2, 118. 13
μεταχρώζειν 33. 9
μηλωτή 39. 24
μηνύειν 50. 3
μητρόπολις 31. 26
μητροπολίτης 48. 20, 52. 19, 20 (*app.*), 83. 14, 87. 10
μιμας 91. 23
μισευλαβής 99. 16
μισοδιδασκαλία 25. 15
μισόκαλος 24. 25, 33. 10, 66. 16, 146. 3
μόδιος 66. 1
μοιχαλίς 123. 5 (*et app.*)
μονάζειν 37. 13 (*app.*), 39. 17 (*app.*), 40. 7 (*app.*), 92. 8, 99. 30, 100. 7, 26, 101. 15, 102. 27, 105. 7
μοναστήριον 20. 11, 28. 16 (*app.*), 39. 10, 128. 2
μοναχός 7. 13, 37. 13, 19 (*bis*), 38. 10, 39. 17, 27, 42. 18, 43. 6, 8, 12, 16, 20 (*app.*), 99. 28, 106. 21, 122. 33
μονή 38. 5, 41. 6
μονογενής (ὁ Υἱός) 3. 19, 99. 12
μοτοῦν 40. 18
μυεῖν 57. 22
μυλικός (ὁ λίθος) 93. 29
μυσταγωγεῖν 28. 13, 56. 10
μυσταγωγία 92. 19
μυστήριον 6. 13, 39. 22, 41. 1 (*app.*), 59. 21, 78. 25
μύστης 115. 32, 119. 14

ναῦμα (τὸ ἱερόν) 13. 9
ναός (ἐν Ἱεροσολύμοις) 147. 10 (*et app.*)
νεκροῦν 29. 1
νεοστράτευτος 57. 18
νεοφώτιστος 58. 14, 25
νεοχειροτόνητος 52. 4
νεωτεροποιΐα 49. 20
νὴ τὸν φόβον...τοῦ Θεοῦ 35. 4
νηστεία 16. 22, 32. 20, 61. 2 (*app.*), 74. 24, 76. 8, 14, 91. 16; (ἡ Δεσποτική) 55. 2; (ἡ ἁγία) 56. 7
νήστης 95. 23 (*et app.*)
νόμος (ὁ ἐκκλησιαστικός) 15. 5, 49. 1; (τοῦ Κυρίου) 32. 23; (τοῦ Σωτῆρος) 40. 27; (ὁ ἱερός) 85. 27, 111. 29, 146. 1; (ὁ ἀποστολικός) 107. 19; (τῆς δουλείας) 112. 20; (τῆς φύσεως) 142. 3; (ὁ Μωσαϊκός) 143. 16; (τοῦ Μωϋσέως) 147. 9, 14
νοσοκομεῖον 32. 12, 13
νοσοκομία 80. 3
νοτάριος 11. 19, 23. 12, 49. 28, 50. 3, 51. 18, 54. 4, 60. 10
νυκτέπαρχος 97. 10
νωθροκάρδιος 25. 14

ξενίδιον 138. 19
ξενοδοχεῖον 106. 20
ξενοδόχος (ὁ) 35. 10; 71. 22, 72. 11; (τό) 131. 12
ξεσμός 20. 17, 129. 2, 146. 6
ξύλον 20. 18, 129. 12; 73. 12; 74. 22

οἰησίσοφος 118. 18
οἰκοδεσποτεῖν 107. 19
οἰκοδεσπότης 109. 18 (*app.*)
οἰκοδομή 31. 27, 28
οἰκονομεῖον 32. 8 (*et app.*)
οἰκονομία (τοῦ Θεοῦ) 115. 18, 146. 11
οἰκονόμος 20. 9, 32. 8 (*app.*), 70. 5, 9, 128. 8
οἰκουμενικός 50. 15 (*app.*), 76. 8, 140. 20
οἰνομανής 25. 15
οἰνοφλυγεῖν 39. 10
Ὀλύμπια (*sc.* τὰ ἱερά) 96. 9, 137. 12
ὁμιλία 33. 20, 71. 8; 79. 2 (*bis*), 113. 5, 123. 33
ὀμματοῦν 137. 1
ὁμόδοξος 13. 23
ὁμόζυγος (ἡ) 133. 5, 137. 21
ὁμόλεκτος 143. 1
ὁμολογητής 28. 9
ὁμολογία 76. 16, 122. 2
ὄνειδος 78. 12
ὀνοζύγιον* 61. 18 (*et app.*), 129. 20 (*et app.*)
ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων 95. 7, 103. 3
ὀπτασία 129. 14
ὅρασις 115. 19
ὀρθόδοξος 29. 23, 53. 28, 54. 13, 91. 26, 97. 4, 100. 28
ὀρθρίζειν 74. 7
ὅσιος 33. 20 (*app.*), 42. 9 (*app.*), 50. 15, 86. 14–15 (*app.*), 90. 13, 108. 10 (*app.*), 15–16 (*app.*), 110. 2 (*app.*), 5–8 (*app.*), 126. 9, 143. 27, 147. 21
ὁσιώτερος 60. 5
ὁσιώτατος (*tituli modo*) 8. 4, 16. 3–5 (*app.*)
ὁσιότης (*tituli modo*) 88. 18 (*app.*); 140. 25
ὀστογλύφος* 124. 6
οὐθένεια 140. 6 (*et app.*)
ὀφθαλμός (ὁ ἀκλινής) 36. 25, (τῆς ψυχῆς) 113. 2
ὄφις (=ὁ Σατανᾶς) 39. 29, 145. 10

πάθος (τὸ σωτήριον) 129. 15
παιγνιωδῶς 17. 6
παιδεραστία 146. 21

παλάτιον 42. 3, 55. 18, 86. 23, 128. 10 (*et app.*)
παλιγγενεσία 28. 13
πανδοχεῖον 107. 8, 130. 9 (*et app.*)
πανδοχεύς 75. 6
πανέρημος 106. 9, 21
πανήγυρις 46. 22
παντοδύναμος 145. 15, 146. 13
πάπας 7. 16, 18, 24, 16. 6, 17, 18. 9, 20. 4, 19, 36. 17, 40. 19, 41. 18, 99. 21, 106. 6, 16, 107. 1
παραβολή 106. 10
παράδεισος (ἐν Ἐδεμ) 73. 12
παραμονάριος 67. 20—68. 3 (*app.*)
παραναγνωστικόν 47. 20
παραπίπτειν 36. 14
παραῤῥιπτεῖν 44. 11
παραφθορά 38. 14 (*et app.*)
παραχάραξις (τῆς ἀληθείας) 24. 9 (*et app.*)
παρείσακτος 31. 19 (*app.*)
παρθενεύειν 4. 15
παρθενία 4. 13, 107. 13–18 (*app.*)
παρθένος 20. 17, 58. 1, 68. 20, 75. 7, 12, 80. 2, 106. 14, 107. 13–18 (*app.*), 17, 110. 17, 112. 24, 115. 10
παριππάζειν 17. 12, 54. 26, 103. 15 (*et app.*)
παριππεύειν 103. 15 (*app.*)
παροικία 14. 23 (*app.*), 39. 14; 138. 16
παροιμία 65. 9
παροιμιαστής 95. 13, 133. 8
παροργισμός 34. 25
παρουσία (τοῦ Χριστοῦ) 5. 21, 39. 14; (τοῦ Σωτῆρος) 30. 22
πάστιλλος 45. 9 (*et app.*)
Πάσχα 55. 5, 56. 10, 19 (*app.*), 22, 78. 24
πατήρ (*tituli modo*) 3. 18, 7. 1, 18. 15, 25. 18, 26. 32, 30. 14, 31. 8, 34. 17, 40. 18, 58. 24, 63. 15, 71. 5, 75. 31, 81. 5, 84. 8, 93. 5, 97. 20, 98. 19, 111. 18, 117. 3, 120. 3, 132. 9, 137. 1, 147. 31
πατέρες 9. 20, 48. 11 (*app.*), 105. 26, 106. 23, 109. 20–21 (*app.*), 110. 12 (*app.*), 112. 28; 68. 16, 69. 7, 70. 27, 80. 27
πατριάρχης 46. 23, 68. 16 (*app.*), 71. 16, 72. 5, 73. 4, 90. 23, 26, 108. 15–16 (*app.*), 109. 14–15 (*app.*)
πατρικός 71. 14 (*et app.*)
πειρασμός 66. 9
πεισμονή 125. 15
Πεντηκοστή 59. 25
πεπληροφορημένως* 125. 14
πεπονημένως 111. 18
περαιοῦν 93. 4 (*et app.*)
περιάσχολος 36. 9
περικάθαρμα 136. 20
περικλονεῖν 60. 22
περικοπή 114. 12
περισσόψυχος 56. 4
περισχίζειν 50. 12, 58. 1
περιτομή 76. 33 (*bis*)
περίτριμμα 34. 6
περίψημα 136. 21
πίστις 42. 10, 52. 30, 54. 13, 65. 3, 68. 1 (*app.*), 74. 21, 22, 27, 75. 1, 4, 76. 22, 33, 78. 21, 105. 13 (*app.*), 106. 2, 132. 25, 26
πιστός 52. 29, 116. 21, 119. 13; 75. 23, 101. 15
πλεύστης 36. 16
πλημμέλεια 27. 15, 34. 10, 145. 13
πλημμελεῖν 6. 11, 39. 9, 144. 16 (*et app.*)
πλημμέλημα 45. 1, 139. 22, 144. 16 (*app.*)
πλημμελής 125. 29
πληροφορεῖν 98. 22
πλυτός (ὁ ἄρτος) 75. 29
πνεῦμα 18. 13, 29. 15, 46. 3, 14, 72. 31, 75. 8, 107. 13–18 (*app.*), 112. 18, 113. 2, 117. 13, 133. 2, 135. 19, 25, 147. 18
πνευματικός 41. 17, 69. 25, 76. 2, 94. 3, 105. 21, 111. 15, 112. 2, 123. 10
πνευματοφόρος 72. 25, 119. 16
ποιμαίνειν 88. 17
ποιμήν 88. 27, 147. 21
πολιοῦν 27. 5
πολίχνη 63. 28 (*et app.*)
πολυολκής* 65. 15 (*et app.*)
πολυπραγμονία* 133. 21
πολυσχεδής 42. 1 (*app.*)
ποντοῦν 126. 11 (*et app.*)
πορνοκόπος 92. 13
πορνοτρόφος 31. 20
πραιτωριοκτυπεῖν* 29. 21 (*et app.*)
πραιτώριος 19. 18, 66. 28
πραιτώριον 29. 21 (*app.*)
Πράξεις 70. 13, 123. 3
πρεσβυτερικός* 94. 2 (*app.*)
πρεσβυτέριον 94. 2
πρεσβύτερος (ὁ) 7. 13, 10. 8, 16. 12, 17. 13, 18. 1, 19. 9, 20. 6, 9, 10, 21. 11, 17, 22, 22. 11, 25. 4, 7, 29. 11, 20, 32. 14, 35. 7, 37. 20, 38. 22, 39. 26, 48. 2, 6, 7, 50. 4, 53. 14, 55. 7, 10, 56. 18, 57. 24, 58. 3, 60. 5, 61. 14, 64. 14, 67. 19, 21, 72. 11, 90. 6, 95. 6, 96. 3, 106. 11, 17, 18, 107. 1, 114. 1, 8, 115. 10, 13, 127. 20, 128. 6, 10, 129. 3; 55. 8
πρίγκιψ 43. 20
προαγοράζειν 41. 11 (*et app.*)
πρόβατα (τοῦ Χριστοῦ) 91. 11
προγνώστης 107. 14

προδεῖσθαι* 50. 1 (*et app.*)
προεδρία 8. 23, 29. 19, 50. 5, 53. 4
προεστῶτες (οἱ τῆς ἐκκλησίας) 145. 10
πρόθυρα (τῆς ἐκκλησίας) 9. 5
προκατοπτρίζεσθαι 28. 12 (*app.*)
προκοπή 57. 12
πρόνοια 7. 1, 29. 5, 31. 14, 136. 1
προσαντιλέγειν 89. 20
προσαπωθεῖν 141. 25
προσεκπνεῖν 129. 12
πρόσκομμα 112. 2
προσπιλεῖν 129. 11 (*et app.*)
προστασία (τῆς ἐκκλησίας) 46. 28
πρόσφορα (τά) 147. 5
προσωποληψία 133. 22
προφητεύειν 47. 9, 91. 20, 103. 23, 115. 15
προφήτης 26. 29, 31. 30, 46. 23, 51. 11, 72. 34, 73. 6, 74. 1, 76. 5, 18, 78. 7, 80. 27, 83. 3, 90. 27, 91. 14, 105. 4, 113. 28, 114. 11, 26, 116. 2, 119. 2, 121. 15, 123. 27, 133. 2, 16, 34, 135. 27, 141. 26, 142. 15
προφητικός 28. 11, 34. 27, 72. 15, 90. 26, 141. 16
προφητικῶς 64. 12
πρωτοκαθεδρία 145. 11
πταῖσμα 45. 4
πυκτίον 23. 16 (*app.*)
πυξίον 75. 26, 81. 14, 104. 23

ῥήδιον 30. 6 (*et app.*)
ῥητόν (τό) 65. 7 (*app.*), 131. 25
τὸ διὰ ῥόδων 69. 20
ῥομφαία 115. 35, 116, 3, 6, 8, 10, 12, 14, 18, 129. 5, 141. 17
ῥοπή 36. 3, 4
ῥυτιδοῦν 27. 6

σάββατον (τὸ μέγα) 12. 28, 55. 23; 44. 6, 83. 18
σάπφειρος 114. 29
σαράβαρα 72. 1
σάρξ (τοῦ Χριστοῦ) 137. 6
σατανικός 108. 6
σημεῖον (τοῦ σταυροῦ) 97. 5, 115. 26
σήρ 146. 34
σής 146. 34
σιδηροκατάδικος 92. 14 (*et app.*)
σίελος 45. 10, 122. 18, 19, 21
σίκερα 74. 8
σινιάζειν 106. 16, 132. 24
σκανδαλίζειν 9. 15, 94. 1, 118. 30
σκάνδαλον 123. 7
σκεῦος (τῆς ἐκκλησίας) 5. 17, 63. 3
σκληραγωγία 28. 18
σκολιός (ὁ ὄφις) 39. 28, (ὁ ἀνήρ) 97. 9
σκορπισμός 91. 11
σπάνη 101. 5 (*et app.*)
σπεῖσις 77. 33 (*et app.*)
σπούριος 96. 15 (*et app.*)
σταθμίζειν 26. 15
σταυρός 97. 5, 115. 27, 128. 4 (*app.*)
σταυροῦν 55. 23, 118. 14
στερνοκτυπία 135. 11
στεφανίτης 137. 4, 10 (*et app.*)
στιγμή 67. 10
στρατεία (= βίος) 67. 1
στρατόπεδον 40. 9 (*et app.*), 42. 16, 45. 28, 66. 24, 95. 28, 97. 8, 103. 22–24 (*app.*), 106. 8
στῦλος (τῆς ἐκκλησίας) 118. 11
συγγενίς 108. 7–9 (*app.*)
συγκακουχεῖσθαι 126. 8
συγκατάβασις 124. 18
συγκαχάζειν* 69. 28 (*et app.*)
σύγκλητος (ἡ) 62. 18
συγκλώθεσθαι 32. 6 (*et app.*), 34. 5, 53. 5, 94. 11
συγκοινωνεῖν 20. 16 (*app.*)
συγκοινωνός 112. 1
συγκροτεῖν 16. 9, 21. 1, 36. 7, 38. 10, 128. 2
συζυγία 4. 17
συκοφαντεῖν 18. 6, 36. 27, 40. 12, 84. 13, 97. 10, 108. 7–9 (*app.*), 141. 5
συκοφάντης 43. 8, 18, 44. 2, 63. 5, 88. 7, 89. 22
συκοφαντία 20. 1, 27. 33, 39. 1, 6, 42. 1, 43. 4, 126. 22
συλαγωγεῖν 147. 6
συλλειτουργός 48. 23
συλλογιστῶς* 102. 9
σύλλογος 49. 11, 58. 26, 78. 19, 112. 32, 113. 14
συμβαδισμός* 124. 23 (*et app.*)
συμβασιλεύς 21. 5
συμβιβρώσκειν* 69. 28 (*et app.*)
σύμβολον 39. 21, 45. 10, 57. 24, 68. 9
συμβροχθίζειν 69. 28 (*et app.*)
συμπεραιοῦν 86. 17
συμποσιαρχία 75. 16
συμφέναξ 44. 23
συνάγχη 146. 23
συναγωγή 5. 8, 115. 29, 130. 10
συναντίληψις 141. 23
σύναξις 56. 26, 58. 8, 11 (*app.*)
συναποσπᾶν 59. 14
συνασμενισμός 123. 19
συναφανίζειν 96. 23
συνέδριον 16. 10, 22. 20, 38. 11, 45. 24, 46. 12, 15, 49. 23, 113. 17, 19
συνείσακτος 31. 19
συνεισφέρειν 39. 2
συνεκπτύειν 45. 10
συνεπαγωνίζεσθαι 25. 9 (*et app.*)
σύνθημα 22. 14; 63. 1 (*et app.*), 68. 22
συννηστεύειν 124. 22
σύνοδος 7. 3, 10. 22, 11. 6, 22, 16. 9, 17. 9, 14, 18. 9, 25, 21. 1, 6, 8, 22. 7,

14, 47. 23, 48. 16, 49. 26, 50. 7, 15 (*app.*), 53. 9, 15, 55. 12 (*app.*), 62. 16, 83. 18, 19, 87. 7, 12, 90. 2, 16, 19, 113. 13, 140. 9, 20; 143. 21
συντάσσεσθαι 60. 16, 26
συντυχία 29. 11, 76. 25
συσκευάζειν 110. 2 (*app.*), 125. 28
συσκευή 7. 26, 19. 14 (*et app.*), 21. 15, 50. 5, 108. 15–16 (*app.*), 144. 24
συσσαββατίζειν* 124. 21
συσσύρειν 11. 3 (*et app.*), 65. 4
συχνῶς 109. 17 (*app.*)
σχέσις 6. 34 (*et app.*); 38. 17, 77. 3
σχίζειν 47. 14, 48. 10
σχίσμα 103. 24, 145. 12, 146. 9
σχισματάριος* 99. 20 (*app.*)
σχισματάρις 99. 20 (*et app.*)
σχολαί (αἱ) 128. 6, 129. 1
σωτηρία 25. 11, 31. 23, 38. 6, 55. 14, 68. 12, 72. 32, 78. 31, 104. 26, 105. 3, 147. 5; 37. 11, 51. 20, 59. 18, 71. 18, 117. 27, 123. 20
τὴν σωτηρίαν τῶν βασιλέων 85. 3
σωτήριος 31. 13, 74. 14, 129. 15, 132. 23, 141. 18

ταβουλάριος 19. 19 (*et app.*)
τάγμα 7. 13, 25. 4, 32. 19, 37. 13, 94. 2 (*app.*)
ταλανίζειν 133. 11, 136. 1, 137. 10
ταλανισμός 70. 24, 74. 6, 80. 6
ταμειακός 20. 16 (*et app.*)
τάξις 43. 25, 96. 4; 112. 13
ταπεινοφροσύνη 133. 30
ταραξάνδρια* 25. 11 (*et app.*)
ταραξάρχης* 27. 14
ταριχεύειν 104. 17, 146. 25
ταρσός (τῆς χειρός) 47. 2
τέκνον (*tituli modo*) 41. 22
τέλειος 100. 17, 20, 103. 3 (*app.*), 116. 27
τελειότερος 42. 10, 124. 24
τελώνης 71. 3, 102. 3
τήγανον 98. 8
τημελεῖν 28. 17, 129. 7 (*app.*)
τιή 48. 11
τιθασσεύειν 77. 34
τιθασσός 141. 11 (*et app.*)
τιθηνοκόμος 141. 14
τίμιος (*tituli modo*) 111. 18
τιμιώτατος (*tituli modo*) 8. 14, 20, 14. 19, 16. 3–5 (*app.*), 75. 13, 80. 22, 137. 8
τιμιότης (*tituli modo*) 88. 18 (*et app.*)
τράπεζα (τοῦ Σωτῆρος) 35. 16, (τοῦ Κυρίου) 114. 4
τραπεζογίγας* 77. 29
τριβοῦνος 92. 6
τρίκλινος 45. 27 (*et app.*), 83. 25
τρικυμία 79. 28, 143. 16
τροφίον 73. 18 (*et app.*)
τυπικῶς 115. 33
τύπος 88. 18; 111. 1
τυποῦν 54. 18, 82. 14, 87. 17
τυραννεῖσθαι 43. 2

ὑδαρότης 72. 14
ὕδωρ (τὸ μακάριον) 57. 22
υἱοθεσία 112. 21
υἱός (τῆς ἀπωλείας) 132. 11; (τῆς ὑπομονῆς) 134. 8
ὕλη 4. 1, 26. 25, 63. 4, 109. 11, 138. 13
ὑμνεῖν 89. 12
ὕμνος 59. 21
ὕπαρχος 19. 17 (*app.*), 20. 12 (*app.*), 43. 21 (*app.*), 63. 19 (*app.*), 66. 28 (*app.*), 108. 16 (*app.*)
ὕπατος 20. 13, 71. 32
ὑπερκόσμιος 3. 23
ὑπηγορία* 47. 22 (*et app.*)
τὸ ὑπογράψαι 39. 2
ὑπόθεσις 3. 32; 9. 18; 43. 27, 89. 24 (*app.*), 90. 2; 77. 35, 79. 9
ὑπόκρισις 133. 22
ὑπόμνημα 10. 26, 12. 21, 15. 10, 16. 12–14 (*app.*), 17, 20. 12, 50. 17 (*app.*) 85. 21, 87. 12, 90. 3, 91. 1, 93. 2, 94. 25
ὑπομνημάτιον 16. 14 (*et app.*), 50. 17 (*et app.*)
ὑπομνηστικόν 22. 14, 17
ὑπομονή 133. 12, 29, 134. 7
ὑποτοπάζειν 31. 6
ὑποτυφοῦσθαι 34. 1
ὑποφήτης 62. 8, 75. 22, 105. 1
ὑφαιρεῖν 83. 8
ὑψηλοφρονεῖν 33. 6

φανεροῦν 51. 7
φαντάζεσθαι 40. 6, 47. 27
φερώνυμος (*tituli modo*) 105. 16
φιλαδελφία 17. 1, 40. 15, 120. 3
φιλαληθέστατος (*tituli modo*) 25. 29, 71. 13, 79. 14, 102. 7
φιλάνθρωπος (ὁ Θεός) 67. 14 (*app.*)
φιλερημοῦν* 123. 11
φιλητής 129. 1
φιλοδιδάσκαλος 58. 9
φιλόθεος 41. 3, 8, 58. 9, 60. 18, 91. 24, 95. 17, 98. 10
φιλοκαθεδρία 145. 11
φιλοκαλεῖν 75. 5
φιλομαθής 122. 31
φιλομαθέστατος (*tituli modo*) 81. 11, 91. 13
φιλοπρόβατος 33. 15
φιλοπρωτεύειν 131. 19
φιλόσαρκος 32. 20
φιλοσκωπτεῖν 118. 19 (*et app.*)
φιλοσοφία 66. 14, 120. 18

φιλόχριστος **47**. 2
φιλόψυχος **6**. 12
φραγέλλιον **147**. 10
φρεναπατᾶν **114**. 13
φρεναπατης **56**. 23
φρικιᾶν **70**. 12, **139**. 20
φροντιστήριον **65**. 11
φυλή **115**. 18
φωτίζειν **24**. 3, **29**. 15
φώτισμα **92**. 19
φωτιστήριον **85**. 13

χαλκοτύμπανον* **72**. 2
χαρακτήρ **74**. 19; **122**. 4
χάρις (τοῦ Θεοῦ) **5**. 32, **6**. 23, **28**. 23—**29**. 7 (*app.*), **48**. 17, **66**. 11, **116**. 20; **111**. 20, **141**. 24, **147**. 18; **41**. 21, 23, **142**. 9; **120**. 3, **142**. 8; **82**. 6
χάριν **70**. 22, **77**. 25, **97**. 23, **100**. 25, **106**. 29, **108**. 7–9 (*app.*)
χείρ (ἡ θεία) **40**. 10
χειροτονεῖν **29**. 7, **29**. 11, **30**. 8, **31**. 10, 14, **38**. 20, **41**. 11, **64**. 1–9 (*app.*), **82**. 26, **84**. 6, **89**. 26, **90**. 1, 4, **91**. 10 (*app.*), **92**. 5, 10, **96**. 12, **97**. 9
χειροτονία **20**. 8, **27**. 16, **30**. 11, **31**. 9, **35**. 8, **61**. 9, **64**. 8, **84**. 4, **89**. 10, **91**. 18, **94**. 7, 10, 29, **147**. 7
χερουβίμ **144**. 32
χήρα **25**. 10, **32**. 19 (*et app.*), **35**. 15, 23, **45**. 21, **80**. 2 (*et app.*), **99**. 14, **107**. 19, **108**. 7 (*app.*)
χηρεία (τῆς ἐκκλησίας) **46**. 26; **61**. 4, **108**. 7
χηρεύειν (τὴν ἐκκλησίαν) **9**. 26
χοιρώδης **122**. 11
χρηματίζειν **27**. 22
χρησμός (ὁ θεῖος) **66**. 10, **80**. 29; **68**. 2
χρηστοφαγία* **76**. 17
χρηστοφανής **36**. 3
χρίειν **47**. 7
χρύσινος **35**. 15, **36**. 24, 29

ψάλλειν **129**. 14
ψαλμός **134**. 19
ψαλμῳδία **33**. 9
ψαλμῳδός **76**. 6
ψάλτης **129**. 9
ψευδογραφία **113**. 27
ψευδοδοξία **42**. 7
ψευδομονάζειν **34**. 6
ψευδοποίμην **24**. 29
ψευδοπρεσβύτερος* **27**. 7
ψευδοπροφήτης **70**. 27, 28, **113**. 14
ψήφισμα **27**. 16, **30**. 1 (*app.*), **88**. 13
ψῆφος **16**. 21, **21**. 2, 9, **52**. 16, **145**. 22–23 (*app.*); **20**. 16
ψιχίον **74**. 16
ψυχή **3**. 28, **6**. 28, **27**. 5, 29, **33**. 3, 10, **40**. 12, **44**. 25, **47**. 27, **53**. 30, **62**. 2, **63**. 10, **65**. 6, **68**. 19, **72**. 27, 32, **76**. 28, **77**. 15, **86**. 25, **97**. 14, **104**. 25, **113**. 2, **116**. 20, **131**. 16, **133**. 10, **134**. 13, **137**. 2

ᾠδικός (ὁ) **133**. 13
ὠμοτοκεῖν **134**. 15
ὠμοφόριον **37**. 25

INDEX OF BIBLICAL QUOTATIONS

IN THE TEXT

Gen. xxviii. 20, 22. 75. 20–21
xxxi. 40. 75. 17–18
xlix. 33. 68. 12
Ex. i. 12. 58. 10–11
v. 2. 146. 18
x. 22. 119. 3
xxxii. 1. 78. 3–4
xxxii. 6. 78. 2–3
Lev. xviii. 21. 144. 23–24
Deut. iv. 20. 119. 3
xxx. 15. 136. 25–26
xxxii. 15. 73. 26–27
xxxiii. 13–17, 8–11. 143. 18—144. 8
Judges iii. 15. 95. 8
I Kings xvi. 7. 27. 24–26
III Kings xxii. 27. 117. 33
Ps. iv. 2. 89. 15
v. 7. 26. 5–6
vii. 5. 34. 27–28
ix. 27. 145. 7–8
xiv. 5. 37. 1, 86. 4
xxiv. 8. 112. 18–19
xxiv. 12. 112. 14–15
xxv. 4–6. 113. 19–24
xxxviii. 2. 26. 22
lii. 6. 133. 14
lxii. 12. 26. 7–8
lxiii. 7. 34. 11
lxxii. 1–3. 134. 23–27
lxxiii. 3. 133. 34–35
lxxix. 14–15. 40. 17–18
lxxxiii. 11. 44. 11–13
lxxxvii. 11. 105. 4–5
xciii. 2. 133. 36
c. 1. 134. 22–23
ci. 10. 76. 7–8
ciii. 24. 146. 1–2
cxv. 6. 126. 8–9
cxviii. 28. 133. 10–11
cxviii. 51. 133. 16–17
cxviii. 106. 112. 26–27
cxix. 5. 138. 16
cxxxii. 1. 141. 1–2
cxl. 3. 26. 21–22
cxliii. 14, 13, 12, 14, 15. 134. 28—135. 9
cxlv. 5. 135. 8–9
Prov. i. 20. 89. 12–13
xi. 4. 65. 9–10
xii. 24. 95. 14, 95. 18–19
xiii. 2. 68. 19
xv. 1. 133. 8–9
xvii. 17. 141. 3
Prov. xviii. 19. 141. 4
xx. 9. 116. 28–29
xxv. 6. 117. 5, 117. 9
xxvi. 22. 94. 14–15
Eccles. ii. 4, 5, 11, 18. 81. 31–34
Job v. 26. 68. 18–19
xxi. 4–14. 134. 8–21
xxx. 1, 7. 91. 21–22
xxxi. 1. 112. 23–24
xxxii. 18. 18. 13
xl. 25. 119. 1
Ecclus. i. 25. 31. 3
ii. 14. 133. 11–13
viii. 9. 69. 6–7
xi. 29. 71. 24–25
xiii. 15. 124. 2–3
xxi. 15. 111. 16–17
xxvii. 15. 56. 14–15, 62. 4
Hos. iv. 12. 133. 2–3
vii. 8–9. 27. 10–11
vii. 11, 9. 27. 8–9
ix. 8. 142. 15
Amos i. 11. 141. 17–18
vi. 4, 6. 74. 2–5
viii. 11. 72. 34—73. 1
viii. 12. 73. 7–8
Micah iii. 11. 90. 26—91. 1
Hab. i. 2–4. 135. 12–19
i. 13. 81. 21–22
Mal. ii. 7. 78. 8–10
ii. 10. 141. 26—142. 1
iii. 13–16. 136. 2–10
Is. i. 22. 72. 15–16
v. 11–12. 74. 7–10
v. 20. 79. 5–7
x. 1. 83. 4–5
xxvii. 1. 39. 28–29
xl. 15. 122. 19–21
Jer. i. 10. 31. 30–32
ix. 1–2. 113. 9–13
ix. 2. 113. 13
ix. 21. 26. 30
xi. 4. 119. 3
xii. 1–2. 135. 21–26
xii. 10. 80. 14–15
xv. 17. 113. 16–18
xix. 3. 91. 13–14
Ezek. i. 1–2. 115. 20–24
viii. 7–10, 12–14, 16–17. 113. 28—114. 11
ix. 1–6. 114. 26—115. 14
xvi. 49. 73. 30–31
xxxii. 8. 119. 3
xxxiii. 2–6. 116. 3–14

Ezek. xxxiv. 2, 4, 3. 80. 7–13
1 Mac. ii. 69. 68. 16
S. Matt. v. 1. 120. 23–25
v. 11. 80. 24–26
v. 14. 65. 27
v. 23. 85. 11–12
v. 23–24 140. 26–28
v. 39. 140. 29—141. 1
v. 45. 102. 1–2
vi. 24. 80. 30–31
vii. 16. 134. 2
vii. 22. 81. 18
viii. 12. 119. 7
viii. 18. 120. 25–26
viii. 19. 120. 33–34
viii. 20. 121. 1
viii. 29. 30. 23–24
ix. 11. 102. 3–4
x. 23. 65. 7–8
xi. 11. 118. 3
xi. 18–19. 70. 29—71. 4
xii. 33. 134. 1
xii. 34. 34. 3
xii. 36. 93. 22–24
xii. 39. 123. 4–5
xiii. 52. 144. 12–13
xvi. 13. 121. 23
xvi. 14. 121. 25–26
xvi. 15. 121. 30
xvi. 16. 121. 32, 122. 14
xvi. 18. 122. 2–4
xvi. 23. 123. 7–8
xix. 10. 4. 20–21
xix. 11. 4. 22–23
xix. 27. 81. 16–17
xx. 1, 6. 132. 17–18
xxi. 32. 70. 29—71. 4
xxiv. 15. 92. 5
xxv. 21. 139. 1
xxv. 35. 70. 21–22
xxv. 41. 81. 19–20
S. Mark i. 24. 30. 23–24
ii. 16. 102. 3–4
S. Luke iii. 7. 123. 1–2
iii. 7–8. 76. 29–31
v. 31. 101. 33–34
vi. 26. 70. 25–28, 80. 26–28
vi. 30. 71. 24
vi. 45. 139. 2–3
vii. 34. 121. 19–20
xi. 15. 121. 18–19
xiii. 25. 81. 19–20
xxii. 31–32. 132. 23–25
xxii. 37. 61. 5
xxiv. 25. 123. 6
S. John i. 12. 121. 29–30
i. 29. 118. 9–10
vi. 26. 101. 26–27
vi. 27. 78. 27–28
vii. 12. 121. 18, 122. 12
S. John viii. 44–47. 26. 6–7
viii. 48. 121. 20–21
xiii. 23. 92. 3
xiv. 6. 65. 19
xiv. 27. 6. 22–23, 24
xvi. 2. 144. 27–29
xvi. 33. 65. 20
Acts vi. 2–4. 70. 14–16
vi. 2, 4. 72. 12, 81. 13
viii. 19. 5. 28–30
viii. 20. 6. 6–7
viii. 22–23. 6. 9–11
ix. 15. 76. 33—77. 1
xiii. 38. 62. 4
xvii. 6. 122. 8
xvii. 9. 96. 16
xx. 20. 45. 16
xx. 21. 111. 2
xx. 25. 61. 6–7
xxiii. 3. 123. 3
xxviii. 30. 111. 2
Rom. i. 8. 52. 30, 119. 13
viii. 15. 112. 17–18
x. 14. 92. 23–24
xii. 19. 147. 19–20
xii. 21. 34. 26
xvi. 12. 110. 6–7
1 Cor. iii. 19. 6. 4–5
iv. 9. 130. 23–24
iv. 9, 11–13. 136. 13–21
iv. 12. 100. 5
v. 2. 119. 11
vi. 10. 133. 2–4
viii. 8. 69. 15–16, 78. 31–32
viii. 9. 112. 2
viii. 10. 112. 3–5
ix. 7. 111. 23–25
ix. 12, 23. 111. 31–112. 1
ix. 13. 111. 29–30
ix. 20. 124. 19–20
ix. 20–22. 124. 8–11
x. 11. 115. 33–34
x. 25. 118. 28–29
xi. 16. 119. 30–31
xv. 32. 78. 34–35
xv. 33. 79. 1–2, 113. 5
II Cor. ii. 15. 130. 22–23
v. 15. 112. 10–11
vi. 14. 124. 6–7
xi. 14. 105. 26–29
xi. 20. 80. 11–12
xii. 9. 66. 10–11
xii. 11. 84. 13
Gal. ii. 6. 114. 12–13
iii. 1. 119. 11
vi. 3. 114. 12–13
Eph. i. 18. 119. 14
iv. 26. 34. 25–26
iv. 30. 138. 6–7
v. 1. 27. 26

Eph. v. 15–16. **24**. 6–7
Phil. i. 21. **46**. 17–18
ii. 21. **110**. 7–8
iii. 19. **44**. 8–9, **114**. 16, **133**. 1
Col. iv. 5. **117**. 6, 14, 17, 19, 22
I Thess. iv. 9–10. **119**. 15
II Thess. ii. 3–4. **132**. 10–12
I Tim. i. 3–4. **77**. 25–27
i. 9. **108**. 4–5
iv. 13. **77**. 4–6
v. 14. **107**. 19
v. 18. **111**. 23
v. 20. **119**. 27–28
vi. 10. **86**. 3
vi. 17. **33**. 5–7
II Tim. i. 7. **117**. 13
i. 18. **140**. 14–15
iii. 10. **77**. 20
iii. 13. **136**. 11–12
iv. 2. **77**. 7–8
iv. 6. **46**. 5–6
iv. 7. **61**. 6
iv. 14. **143**. 12–13
Tit. i. 5. **77**. 25–27
Tit. i. 12. **77**. 28–29, **119**. 10
iii. 5. **28**. 13
iii. 10–11. **100**. 12–14
Philem. 7. **131**. 17–18
Heb. v. 4–5. **4**. 33—5. 1
vi 18. **105**. 28
x. 28–31. **147**. 14–20
xi. 9. **119**. 4
xi. 24. **123**. 23–24
xi. 38. **123**. 29–30
xiii. 2. **71**. 20–21
xiii. 3. **126**. 7–8
xiii. 7. **76**. 21–22
S. Jas. iv. 6. **133**. 33–34
I S. Pet. ii. 16. **119**. 30
v. 4. **143**. 14
II S. Pet. ii. 3. **114**. 15
ii. 13. **62**. 12
I S. John ii. 9. **133**. 7–8
ii. 18. **132**. 10, 16
III S. John 1–4, 9–11. **131**. 14–25
S. Jude 12–13. **114**. 17–21
Apoc. xix. 15. **147**. 13

APPENDIX I

LIST OF PARALLEL PASSAGES

The *Dialogus* is quoted in the following later works:

(1) S. Anastasius Sinaita, *Interrogationes et Responsiones*

Dialogus	S. Anastasius
134. 3–136. 12	Migne, *P.G.* LXXXIX. 444–445: Οὕτω δὲ...πλανώμενοι

(2) Theodorus Trimithuntinus, *Vita et Exsilium S. Joannis Chrysostomi*

Dialogus	Theodorus
28. 14–19	Migne, *P.G.* XLVII. lv: Ἰωάννης...ἐδάμαζεν
28. 23–29. 7	lv: Πληγεὶς...περιαγούσης
30. 3–7	lvi: Ὁ δὲ στρατηγὸς...πόλει
37. 9–15	lix: Ἡσύχαζεν...Θεῷ
48. 9–22	lxxii: Ἔξω...κριθῆναι
55. 13–17	lxxv: Ἐγὼ...ἐστέρησεν
60. 10–13	lxxvi: Ὁ χορὸς...ἐκκλησίας
67. 20–68. 11	lxxix: Ἀδελφὲ...ἕνεκεν

(3) *Vita S. Olympiadis*

Dialogus	*Vita*
107. 4–9	*Analecta Bollandiana* XV. 413. 9–14: πολλῶν...οἰδήματα
107. 13–109. 13	411. 4–413. 8: ὀρφανὴ...τόνον
109. 14–110. 18	419. 17–420. 18: αὐτὴ...θεραπεύσασα

(4) *Concilii Nicaeni II Actio VIII*

Dialogus	*Actio*
89. 18–91. 1	Mansi, *Sacrorum Conciliorum Nova, et Amplissima Collectio* XIII. 467–470: τούτων...ἐμαντεύοντο

(5) Georgius Alexandrinus, *Vita S. Joannis Chrysostomi*

Dialogus	Georgius
7. 16–8. 2	Savile, *Chrysostomi Opera Omnia* VIII. 225. 3–14

Dialogus	Georgius
16. 6–17	225. 14–23
16. 17–17. 12	225. 25–37
17. 12–21	238. 21–27
17. 21–18. 10	238. 37–44
18. 17–19. 8	242. 36–243. 6
19. 8–20. 1	238. 27–37
20. 1–8	244. 3–9
20. 8–22. 8	243. 6–19, 21–28, 30–244. 3
22. 9–24. 16	244. 9–245. 6
25. 1–17	206. 37–207. 4
28. 4–6	166. 43–167. 1
28. 7	167. 44
28. 9–12	167. 1–3
28. 14–16	168. 17–18
28. 18–29. 11	175. 35–176. 4
29. 12–16	178. 43–179. 2
29. 18–24	183. 25–29
29. 24–30. 3	183. 32–37
30. 3–7	185. 9–12
30. 9–10	185. 20–21
31. 10–14	185. 21–23
31. 14–32. 7	187. 36–188. 9
32. 7–33. 7	189. 28–190. 1
33. 7–15	206. 27–32
33. 16–21	197. 7–11
33. 22–34. 16	207. 4–16
35. 6–10	207. 17–20
35. 10–14	207. 27–29
35. 14–37. 15	207. 34–208. 24
37. 15–38. 1	209. 42–210. 6
38. 4–39. 25	210. 7–38
39. 25–40. 6	211. 16–23
40. 7–43. 20	211. 26–212. 43
43. 20–44. 2	213. 23–30
44. 3–6	220. 13–14
44. 6	220. 25–26
44. 14–24	221. 14–21
44. 24–45. 21	221. 27–43
45. 22–47. 16	222. 1–36
47. 16–50. 11	222. 41–224. 2
50. 11–51. 12	224. 4–24
51. 13–15	224. 26–27
51. 20–21	226. 4

Dialogus	Georgius
51. 21–52. 8	230. 6–15
52. 13–15	230. 16
52. 20–53. 16	230. 16–33
53. 16–54. 6	230. 38–231. 6
54. 7–55. 1	231. 8–25
55. 1–56. 5	231. 29–232. 4
56. 6–59. 8	232. 6–233. 22
59. 11–60. 17	233. 22–43
60. 18–63. 14	234. 4–235. 13
63. 18–64. 1	235. 20–28
64. 1–9	239. 1–7
64. 13–65. 20	241. 10–29
65. 20–23	245. 13–16
65. 23–66. 27	245. 30–246. 7
66. 28–69. 3	246. 33–247. 30
69. 17–70. 10	190. 8–18
70. 10–16	190. 24–28
79. 29–80. 5	190. 18–23
80. 28–29	190. 23–24
82. 24–26	225. 23–24
83. 9–84. 7	200. 7–24
84. 14–91. 7	200. 24–203. 10
91. 7–11	239. 28–31
91. 16–92. 25	239. 31–240. 4
93. 1–4	203. 15–17
93. 12–15	240. 4–6
94. 1–10	240. 6–13
94. 15–18	240. 13–15
95. 4–97. 7	240. 16–241. 4
97. 15–18	241. 4–6
98. 10–14	241. 6–8
98. 14–18	239. 9–11
99. 18–21	214. 33–35
99. 23–27	228. 3–5
102. 13–15	228. 13–14
102. 24–29	228. 5–9
103. 3–24	228. 14–27
103. 22–105. 3	252. 43–253. 22
105. 6–14	228. 27–31
105. 20–107. 12	228. 31–229. 20
107. 13–109. 19	227. 9–39
109. 20–110. 7	229. 26–31
110. 8–18	229. 20–26
110. 18–111. 5	190. 1–5

Dialogus	Georgius	*Dialogus*	Georgius
111. 21–26	190. 5–7	129. 8–131. 10	237. 25–238. 15
119. 24–28	257. 42–44	138. 8–139. 1	257. 32–41
121. 1–3	257. 41–42	140. 18–23	247. 37–40
126. 10–127. 16	236. 32–237. 8	140. 23–143. 13	255. 33–256. 40
127. 17–20	241. 30–31	143. 13–144. 10	257. 17–32
127. 20–129. 2	237. 8–25	144. 20–145. 22	256. 40–257. 17
129. 2–8	235. 30–33	145. 22–146. 1	203. 10–14

APPENDIX II

To show the value of George's *Vita*[1] as a witness to the Text of the *Dialogus*, three *loci* in the *Dialogus* are submitted for comparison with corresponding *loci* in the *Vita*. The first *locus* is attested by *M* only, the second by the *HR* group of MSS.,[2] and the third by the *BELPV* group.[3] The *sigla* at the head of the columns are the same as those employed in the *apparatus criticus*.[4]

1. From S. Chrysostom's Reforms in Constantinople (*cf.* 31. 14—32. 7).

G=Savile, *op. cit.* VIII. 187. 36—188. 9 *M*=*M fol.* 180

G	*M*
Ἐπιλαβομένος τοιγαροῦν τῶν τῆς ἐκκλησίας οἰάκων, ἄρχεται τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιμελείας ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀρξάμενος σάλπιγγος, τῆς τῶν πραγμάτων δοκιμασίας, ὀλιγάκις καταχρώμενος καὶ τῇ ἐλεγκτικῇ βακτηρίᾳ. κατατείνει οὖν τὸν λόγον κατὰ τῆς ἀδελφοζωΐας ἐπιπλάσεως, τὸ	Οὕτως χειροτονηθεὶς ὁ Ἰωάννης. ἄρχεται τῆς τῶν πραγμάτων ἐπιμελείας ἀπὸ τῆς λογικῆς ἀρξάμενος σύριγγος τῆς τῶν προβάτων δοκιμασίας· ὀλιγάκις δὲ καταχρώμενος καὶ τῇ ἐλεγκτικῇ βακτηρίᾳ. κατατείνει λόγον κατὰ τῆς ἐπιπλάστου ἀδελφοζωΐας· τὸ

[1] This APPENDIX originally contained an examination of the *Vita*, but, in the interval between the completion and the publication of the dissertation, this subject was reinvestigated and the results printed by me in *Classical Philology*, Vol. XX. No. 1, pp. 69–72 (Chicago, Jan. 1925).

[2] *H*, as a copy of *R*, is not compared.

[3] *BE*, as copies of *L*, are not compared.

[4] *V. supra*, p. lxxviii, n. 7.

G	*M*
δὲ ἀληθὲς κατὰ τῆς ἀσχήμου κακοζωΐας, περὶ τῶν καλουμένων παρεισάκτων, ἀποδεικνὺς ἐν αἱρέσει κακῶν ἀμείνους εἶναι τοὺς πορνοτρόφους. ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πόρρω τοῦ ἰατρείου οἰκοῦντες καθ' ἑαυτούς, ἔχουσι τοῖς βουλομένοις τὴν νόσον· οὗτοι δὲ ἔνδον τοῦ ἐργαστηρίου οἰκοῦντες τῆς σωτηρίας, καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας ἐκκαλοῦνται εἰς νόσον. ἐντεῦθεν θλίβεται τὸ ἀφιλόθεον μέρος τοῦ κλήρου, πυρέττον τῷ πάθει. μετ' ἐκεῖνον τὸν λόγον ἄρχεται κατὰ τῆς ἀδικίας, καταστρέφων τὴν ἀκρόπολιν τῶν κακῶν, τὴν πλεονεξίαν, εἰς οἰκοδομὴν τῆς δικαιοσύνης. τοῦτο γὰρ ἴδιον τῶν σοφῶν ἀρχιτεκτόνων πρότερον καταστρέψαι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ψεύδους, εἶθ' ὕστερον θεῖναι θεμέλιον τῆς ἀληθείας, ὡς λέγεται παρὰ τῷ προφήτῃ· Καθέστηκά σε ἐπ' ἔθνη καὶ βασιλείας ἐκριζοῦν καὶ κατασκάπτειν, καὶ οἰκοδομεῖν [γρ. ἀνοικοδομεῖν *in marg. hab. Sav.*],	δ' ἀληθὲς. κατὰ τῆς ἀσχήμου κακοζωΐας περὶ τῶν καλουμένων συνεισάκτων. ἀποδεικνὺς ἐν αἱρέσει κακῶν. ἀμείνους εἶναι τοὺς πορνοτρόφους· ἐκεῖνοι μὲν γὰρ πόρρω τοῦ ἰατρείου οἰκοῦντες. καθ' ἑαυτοὺς ἔχουσι τοῖς βουλομένοις τὴν νόσον· οὗτοι δὲ ἔνδον τοῦ ἐργαστηρίου οἰκοῦντες τῆς σωτηρίας. καὶ τοὺς ὑγιαίνοντας ἐκκαλοῦνται εἰς νόσον· ἐντεῦθεν θλίβεται τὸ ἀφιλόθεον μέρος τοῦ κλήρου πυρέττον τὸ πάθος· μετ' ἐκεῖνον τὸν λόγον. ἄρχεται κατὰ τῆς ἀδικίας καταστρέφων τὴν μητρόπολιν τῶν κακῶν τὴν πλεονεξίαν εἰς οἰκοδομὴν τῆς δικαιοσύνης· τοῦτο γὰρ ἴδιον τῶν σοφῶν ἀρχιτεκτόνων· πρότερον καταστρέψαι τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ψεύδους. εἶθ' ὕστερον θεῖναι τὸν θεμέλιον τῆς ἀληθείας· ὡς λέγεται παρὰ τῷ προφήτῃ· Καθέστακά σε ἐπὶ ἔθνη καὶ βασιλείας. ἐκριζοῦν καὶ καταφυτεύειν καὶ κατασκάπτειν καὶ ἀνοικοδομεῖν·
τὸ μὲν ὡς γεωργῷ, τὸ δὲ ὡς οἰκοδόμῳ. ἐκ τούτου ταράσσεται πάλιν τὸ μέρος τῶν βαλαντιοσκόπων. μετὰ τοῦτο ἐπιμελεῖται αὐτῶν τῆς διαίτης, παρακαλῶν ἀρκεῖσθαι τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς ὀψωνίοις, καὶ μὴ διώκειν τὰς κνίσσας τὰς τῶν πλουσίων, ἵνα μὴ καπνὸν ἔχοντες τῶν δαδούχων, τῇ φλογὶ τῆς ἀκολασίας παραδοθῶσι, κολάκων καὶ παρασίτων μεταδιώξαντες βίον. ἐντεῦθεν ἀνορύττονται οἱ πλείους τῶν γαστριμάργων, συγκλωσθέντες τοῖς σοφισταῖς τῆς κατηγορίας.	τὸ μὲν. ὡς γεωργῷ· τὸ [*sic M'*: τῷ *M*] δὲ ὡς οἰκοδόμῳ· ἐκ τούτου ταράσσεται πάλιν τὸ μέρος τῶν βαλαντιοσκόπων· μετὰ τοῦτο. ἐπιμελεῖται αὐτῶν τῆς διαίτης· παρακαλῶν ἀρκεῖσθαι τοῖς ἰδίοις ὀψωνίοις καὶ μὴ διώκειν τὰς κνίσας τὰς τῶν πλουσίων. ἵνα μὴ καπνὸν ἔχοντες τὸν δαδοῦχον. τῇ φλογὶ τῆς ἀκολασίας παραδοθῶσι· κολάκων καὶ παρασίτων μεταδιώξαντες βίον· ἐντεῦθεν ἀνορύττονται οἱ πλείους τῶν γαστριμάργων συγκλοθώμενοι τοῖς σοφισταῖς τῆς κακηγορίας·

2. From the Sufferings of S. Chrysostom's Adherents (*cf.* 129. 15—130. 12).

G = Savile, *op. cit.* VIII. 237. 30–44 *M* = *M fol.* 247 *R* = *R fol.* 288 *v.*

G	*M*	*R*
διηγήσατο δὲ πάλιν ὁ αὐτὸς διάκονος ὑπαναλύσας ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων, ὅτι οἱ διαγαγόντες αὐτοὺς ἐπαρχικοὶ στρατιῶται ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοὺς ἔθλιψαν κατ' ἐντολάς τινων, ὡς εὔχεσθαι αὐτοὺς θάνατον, καὶ τὸ ζῆν παραιτεῖσθαι. τὰ μὲν γὰρ ἐν ἀργυρίοις ἀναλώματα, ἃ κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφεισαν, ὑφ' ἓν ἀποσπάσαντες εἰς ἀλλήλους διεμερίσαντο· ξηροῖς δὲ τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιῤῥίπτοντες, τῶν δύο ἡμερῶν τὴν ὁδὸν μίαν ἐποίουν, βαθείᾳ ἑσπέρᾳ εἰσάγοντες, καὶ ὄρθρῳ σκοτεινῷ ἐξάγοντες, ὡς μὴ τὰς ἀθλίας τροφὰς κατέχειν τὸν στόμαχον· ῥήμασί τε αἰσχροῖς καὶ ἀσέμνοις βάλλοντες οὐκ ἐφείδοντο. Παλλαδίου δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀφείλαντο βιασάμενοι αὐτὸν καὶ γραμματεῖον ἐκθέσθαι. Δημήτριον δὲ εἰς τοσοῦτον ἔθλιψεν εἷς τῶν διαγόντων, ὡς καὶ ζιβύνῃ βαθείᾳ ἑσπέρᾳ ἐπελθεῖν [γρ. εἰσελθεῖν *in marg. hab. Sav.*], ὃς παρὰ	διηγήσατο δὲ ὁ ἀναλύσας διάκονος ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων· ὅτι οἱ ἐπαρχικοὶ οἱ διάγοντες αὐτοὺς ἐπὶ τοσοῦτον ἔθλιψαν κατ' ἐντολὰς τινῶν. ὡς εὔχεσθαι αὐτοὺς θάνατον ἐπελθεῖν καὶ τὸ ζῆν παραιτεῖσθαι· τὰ μὲν γὰρ ἐν ἀργυρίοις ἀναλώματα ἃ. κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφεισαν ὑφ' ἓν ἀποσπάσαντες. εἰς ἀλλήλους διεμερίσθησαν· ξηροῖς δὲ τοῖς ὀνοζυγίοις ἐπιῤῥίπτοντες. τῶν δύο ἡμερῶν τὴν ὁδὸν μίαν ἐποίουν· βαθείαν ἑσπέραν εἰσάγοντες καὶ ὄρθρῳ σκοτεινῷ ἐξάγοντες, ὡς μὴ δὲ τὰς ἀθλίας τροφὰς κατέχειν τὸν στόμαχον· ῥήμασί τε αἰσχροῖς καὶ ἀσέμνοις βάλλοντες οὐκ ἐφείδοντο· Παλλαδίου δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀφείλαντο. βιασάμενοι αὐτὸν καὶ γραμματεῖον ἐκθέσθαι· Δημήτριον δὲ εἰς τοσοῦτον ἔθλιψεν εἷς τῶν διαγόντων, ὡς καὶ ζιβύνῃ βαθείαν ἑσπέραν ἐπελθεῖν· ὃς παρὰ	διηγήσατο δὲ ὁ ἀναλύσας διάκονος ἀπὸ τῶν ἐπισκόπων. ὅτι ἐπαρχικοὶ οἱ διάγοντες αὐτοὺς, ἐπὶ τοσοῦτον ἔθλιψαν κατ' ἐντολὰς τινῶν. ὡς εὔχεσθαι αὐτοὺς θάνατον. καὶ τὸ ζεῖν παραιτεῖσθαι· τὰ μὲν γὰρ ἐν ἀργυρίοις ἀναλώματα· ἃ κατὰ τὴν ὁδὸν εἰλήφασιν, ὑφ' ἓν ἀποσπάσαντες, εἰς ἀλλήλους διεμερίσαντο· ξηροῖς δὲ τοῖς ὠνοζυγίοις ἐπιρίπτοντες, τῶν δύο ἡμερῶν τὴν ὁδὸν μίαν ἐποίουν· βαθίαν ἑσπέραν εἰσάγοντες· καὶ ὄρθρῳ σκοτεινῷ ἐξάγοντες· ὡς μή τε τὰς ἀθλίας τροφὰς κατέχειν τὸν στόμαχον· ῥήμασι δὲ αἰσχροῖς καὶ ἀσέμνοις βαλλόντες οὐκ ἐφίδοντο· Παλλαδίου δὲ καὶ τὸν παῖδα ἀφίλαντο βιασάμενοι αὐτὸν καὶ γραμματίον ἐκθέσθαι· Δημήτριον δὲ εἰς τοσοῦτον ἔθλιψεν εἷς τῶν ἀγόντων, ὡς καὶ ζιβύνῃ βαθίαν ἑσπέραν ἐπελθεῖν τὸ παρὰ

G	*M*	*R*
πόδας εἰς τὸ σῶμα	πόδας εἰς τὸ σῶμα	πόδας εἰς τὸ σῶμα
ἐβασανίσθη ἐπόδυνον	ἐβασανίσθη ἐπωδύνως	ἐβασανίσθη, ἐπωδύνως
τὸ ζῆν ἀπορῥήξας, ὡς	τὸ ζῆν ἀπορρήξας· ὡς	τὸ ζῆν ἀπορρήξας· ὡς
τοὺς ἐπιθειάζοντας	τοὺς ἐπιθιάζοντας	τοὺς ἐπιθιάζοντας
γνῶναι τὴν τῶν	γνωρίζειν τὴν τῶν	γνῶναι τὴν τῶν
ὕβρεων ποινὴν, προ-	ὕβρεων ποινήν· προ-	ὕβρεων ποινὴν προ-
εἰπόντος αὐτῷ καὶ	εἰπόντος αὐτῷ καὶ	εἰπόντος αὐτῷ καὶ
Παλλαδίου, ὡς ὁ ἐλ-	Παλλαδίου ὡς ὁ ἐλ-	Παλλαδίω. ὡς ὁ ἐλ-
θὼν διηγήσατο συ-	θὼν διηγήσατο συ-	θὼν διηγήσατο συ-
στρατιώτης, ὅτι ἄλ-	στρατιώτης· ὅτι ἄλ-	στρατιώτης· ὅτι ἄλ-
λην ὁδὸν οὐκ ὁδεύσει	λην ὁδὸν οὐχ ὁδεύσεις	λην ὁδὸν οὐκ ὁδεύσης
οἰκτρῶς τελευτήσας.	οἰκτρῶς τελευτήσας·	οἰκτρῶς τελευτήσας·
ἐκκλησίᾳ μὲν γὰρ	ἐκκλησίᾳ μὲν γὰρ	ἐκκλησίαν μὲν γὰρ
πλησιάζειν τὸ σύν-	τὸ σύνολον πλησι-	πλησιάζειν οὐκ εἴων
ολον οὐκ εἴων· κατα-	άζειν οὐκ εἴων· κατα-	τὸ σύνολον· κατα-
λύοντες δὲ ἢ ἐν	λύοντες ἢ ἐν	λύοντες, ἢ ἐν
πανδοχείοις, ἔνθα	πανδοχείοις ἔνθα	πανδοχίῳ ἔνθα
ἑταιρίδων πλῆθος, ἢ	ἑταιρίδων πλῆθος· ἢ	ἑταιρίδων πλῆθος· ἢ
ἐν συναγωγαῖς Σα-	ἐν ταῖς συναγωγαῖς Σα-	ἐν ταῖς συναγωγαῖς Σα-
μαριτῶν, ἢ Ἰου-	μαρειτῶν ἢ Ἰου-	μαριτῶν, ἢ Ἰου-
δαίων, μάλιστα	δαίων· μάλιστα	δαίων· μάλιστα
ἀπὸ Ταρσοῦ καὶ	ἀπὸ Ταρσοῦ καὶ	ἀπὸ Ταρσοῦ καὶ
ἐκεῖ, ὥστε στενο-	ἐκεῖ· ὡς στενο-	ἐκεῖ· ὥστε στενο-
χωρουμένους αὐ-	χωρουμένους αὐ-	χορουμένους αὐ-
τοὺς καὶ ἕτερόν τι	τοὺς. καὶ ἕτερόν τι	τοὺς, καὶ ἕτερόν τι
ἐννοηθῆναι προῆγον.	ἐννοεῖν ὃ ἦν ἀπρονόητον.	ἐννοεῖν ἀπρονόητον·

3. From the Praise of Truth (*cf.* 138. 8—139. 1).

G=Savile, *op. cit.* VIII. 257. 32–41 *M*=*M fol.* 253 *r*.
P=*P fol.* 189 *V*=*V fol.* 147 *v*. *L*=*L fol.* 263 *v*.

G	*M*	*P*	*V*	*L*
καὶ τί γὰρ	καὶ τί γὰρ	καὶ τί γὰρ	καὶ τί γὰρ	καὶ τί γὰρ
τὸ ὅλον τε-	τὸ ὅλον. τε-	τὸ ὅλον· τε-	τὸ ὅλον· τε-	τὸ ὅλον· τε-
λευτᾷ, μετὰ	λευτᾷ μετὰ	λευτᾷ μετὰ	λευτᾷ μετὰ	λευτὰ μετὰ
παῤῥησίας	παρρησίας	παῤῥησίας	παρρησίας.	παρρησίας
οὐδένα λυ-	οὐδένα λυ-	μηδένα λυ-	οὐδένα λυ-	οὐδένα λυ-
πήσας πλὴν	πήσας. πλὴν	πήσας πλὴν	πήσας πλὴν	πήσας πλὴν
τῶν δαιμό-	τῶν δαιμό-	τῶν δαιμό-	τῶν δαιμό-	τῶν δαιμό-
νων, καὶ ὅ-	νων καὶ ὅ-	νων. καὶ ὅ-	νω	νων. καὶ ὅ-
σοι γείτονες	σοι γείτονες	σοι γείτονες	γείτονες	σοι γήτονες
τούτων;	αὐτῶν·	τούτων·	τούτων.	τούτων·
χρόνος αὐτῷ	χρόνος αὐτῷ	χρόνος αὐτῷ	χρο αὐτῷ	χρόνος αὐτῷ
περιττεύει.	περιττεύει.	περιττεύει.	περιττ	περιττεύει·

G	M	P	V	L
οὐκ ἐκαπή-	οὐκ ἐκαπή-	οὐκ ἐκαπή-	πή-	οὐκ ἐκαπή-
λευσε τὰς	λευσεν τὰς	λευσε τὰς	λευσε τὰς	λευσε τὰς
ἡμέρας ἐν	ἡμέρας ἐν	ἡμέρας ἐν	ἡμέρας ἐν	ἡμέρας ἐν
κακουργίαις,	κακουργίαις·	κακουργίαις·	κακουργίαις·	κακουργίαις·
ἐδιπλασίασε	ἐδιπλασίασεν	ἐδιπλασίασε	ἐδιπλ ασε	ἐδιπλασίασε
τὸ δεδομένον	τὸ δεδομένον	τὸ δεδομένον	τὸ δεδομένον	τὸ δεδομένον
χρῆμα, καὶ	χρῆμα. καὶ	χρῆμα. καὶ	χάρισμα καὶ	χάρισμα· καὶ
τόκους ἀγα-	τόκους ἀγα-	τόκους ἀγα-	τόκους ἀγα-	τόκους ἀγα-
θῶν ἔργων	θῶν ἔργων	θῶν ἔργων	θῶν ἔργων	θῶν ἔργων
προέπεμψεν,	προέπεμψεν.	προέπεμψεν.	προεπεμψεν·	προεπεμψεν·
ἐν ὀλίγῳ	ἐν ὀλίγῳ	ἐν ὀλίγῳ	ἐν ὀλίγῳ	ἐν ὀλίγῳ
καιρῷ πλη-	καιρῷ. πλη-	χρόνῳ πλη-	χρόνῳ πλη-	χρόνῳ πλη-
ρώσας πολυ-	ρώσας πολυ-	ρώσας πολυ-	ρώσας πολυ-	ρώσας πολυ-
χρόνια χρέη.	χρόνια χρ^ρέτη·	χρόνια χρέη·	χρόνια χρέει·	χρόνια χρέη·
διαθήκην	διαθήκην	διαθήκην	διαθήκης	διαθήκης
ὕλης οὐ γρά-	ὕλης οὐ γρά-	ὕλης οὐ γρά-	ὕλην οὐ γρά-	ὕλην οὐ γρά-
φει· ζῶν καὶ	φει· ζῶν καὶ	φων· καὶ	φων· ζῶν γὰρ	φων· ζῶν γὰρ
φρονῶν αὐ-	φρονῶν αὐ-	φρονῶν αὐ-	καὶ φρονῶν	καὶ φρονῶν
τὴν κατέλει-	τὴν κατεπά-	τὴν κατέπλα-	αὐτὴν κατ-	αὐτὴν κατ-
πε. θάνα-	λαισεν· θα-	σεν. θάνα-	έλειπεν· θά-	έλειπας· θά-
τος ἔκρουσε	νατος ἔκρου-	τος ἔκρουσε	νατος ἔκρου-	νατος ἔκρου-
τὴν τοῦ	σεν τὴν τοῦ	τὴν τοῦ	σε τὴν τοῦ	σε τὴν τοῦ
σαρκίου θύ-	σαρκίου θύ-	σαρκίου θύ-	σαρκίου θύ-	σαρκίου θύ-
ραν, καὶ πρὶν	ραν; πρὶν	ραν. πρὶν	ραν· πρὶν	ραν. πρὶν
αὐτὸν ἰδεῖν	αὐτὸν ἴδη	αὐτὸν ἰδει	αὐτὸν ἴδει	αὐτὸν ἴδει
ἔξωθεν ὄντα	ἔξωθεν ὄντα	ἔξωθεν ὄντα	ἔξωθεν ὄντα	ἔξωθεν ὄντα
βοᾷ, ἀπέλ-	βοᾷ: ἀπέλ-	βοᾷ· ἀπέλ-	βοᾷ· ἀπέλ-	βοᾷ· ἀπέλ-
θωμεν ἐντεῦ-	θωμεν ἐντεῦ-	θωμεν ἐντεῦ-	θωμεν ἐντεῦ-	θωμεν ἐντεῦ-
θεν, ἐπιψάλ-	θεν· ἐπιψάλ-	θεν. ἐπιψάλ-	θεν. ἐπιψάλ-	θεν ἐπιψάλ-
λων, Οἴ μοι,	λων· οἵ μοι	λων· οἵμοι	λων οἵ μοι	λων· οἵ μοι
ὅτι ἡ παροι-	ὅτι ἡ παροι-	ὅτι ἡ παροι-	ὅτι ἡ παροι-	ὅτι ἡ παροι-
κία μου ἐμα-	κία μου ἐμα-	κία μου ἐμα-	κία μου ἐμα-	κία μου ἐμα-
κρύνθη. καὶ	κρύνθη· καὶ	κρύνθη. καὶ	κρύνθη. καὶ	κρύνθη. καὶ
εἰ μὴ διὰ τὸν	εἰ μὴ διὰ τὸν	εἰ μὴ διὰ τὸν	εἰ μὴ διὰ τὸν	ἡ μὴ διὰ τὸν
πέμψαντα, ἂν	πέμψαντα δε-	πέμψαντα δε-	πέμψαντα δε-	πέμψαντα δε-
αὐτῷ	σπότην. αὐτῷ	σπότην ἂν αὐ-	σπότην. ἂν αὐ-	σπότην ἂν, αὐ-
περιέθηκε	ἂν περιέθηκε	τῷ περιέθηκε	τῷ περιέθηκε	τῷ περιέθηκε
δίκας εἰσ-	δίκας. εἰσ-	δίκας εἰσ-	δίκας εἰσ-	δίκας εἰσ-
πράττων ὅτι	πράττων ὅτι	πράττων ὅτι	πράττων ὅτι	πράττων. ὅτι
σχολαίτερον	σχολαιότερον	σχολεώτερον	σχολεώτερον	χολεώτερον
ἦλθεν. ἀ-	ἦλθεν· ἀ-	ἦλθεν. ἀ-	ἦλθεν. ἀ-	ἦλθεν· ἀ-
σμενίζει δὲ	σμενίζει δὲ	σμενίζει δὲ	σμενίζει δὲ	σμενίζει δὲ
τελευταῖον	τελευταῖον.	τελευτέον	τελευτέον	τελευτέον
ἀπαλλαγεὶς	ἀπαλλαγεὶς	ἀπαλλαγεὶς	ἀπαλλαγεῖς	ἀπαλλαγεῖς

G	*M*	*P*	*V*	*L*
τοῦ πολυπαθοῦς σαρκίου, ὡς ξενιδίου σαθροῦ καὶ ἀπειλοῦντος πτῶσιν. ὤρθωσε τὸ οὖς πρὸς τὸν λόγον, τὸ, Εὖ δοῦλε ἀγαθὲ, ἀκουσάμενος, καὶ τὰ ἑξῆς.	τοῦ πολυπαθοῦς σαρκίου. ὡς ξενιδίου σαθροῦ ἀπειλοῦντος πτῶσιν· ὤρθωσεν τὸ οὖς πρὸς τὸν λέγοντα· εὖ δοῦλε ἀγαθὲ καὶ πιστὲ. ἀκουσόμενος καὶ τὰ ἑξῆς.	τοῦ πολυπαθοῦς σαρκίου. ὡς ξενιδίου σαθροῦ ἀπειλοῦντος πτῶσιν. ὤρθωσε τὸ οὖς πρὸς τὸν λόγον· τὸ εὖ δοῦλε ἀγαθὲ ἀκουσόμενος καὶ τὰ ἑξῆς.	τοῦ πολυπαθοὺς σαρκίου, ὡς ξενιδί	τοῦ πολυπαθοὺς σαρκίου· ὡς ξενιδίου σαθροῦ ἀπειλοῦντος πτῶσιν· ὤρθωσε τὸ οὖς πρὸς τὸν λόγον· τὸ εὖ δοῦλε ἀγαθὲ ἀκουσόμενος καὶ τὰ ἑξῆς.

APPENDIX III

SUMMARY OF BIBLICAL QUOTATIONS

Palladius quotes 276 times from the Bible: 97 times from the Old Testament, 9 times from the Apocrypha, and 170 times from the New Testament[1].

The total number of different verses quoted is 360, of which 159 are from the Old Testament, 8 from the Apocrypha, and 193 from the New Testament[1].

The Old Testament book most frequently quoted is Psalms (29 times), the Apocryphal book most frequently quoted is Ecclesiasticus (8 times), and the New Testament book most frequently quoted is S. Matthew (39 times).

The following Old Testament books are quoted only once: Leviticus, Judges, I Kings, III Kings, Ecclesiastes, Micah. Of the Apocryphal books I Maccabees is quoted only once. The following New Testament books are quoted only once: Colossians, I Thessalonians, II Thessalonians Philemon, S. James, III S. John, S. Jude, Apocalypse.

The Old Testament books not quoted are: Numbers, Joshua, Ruth, II Kings, IV Kings, I Chronicles, II Chronicles, I Esdras, II Esdras, Canticles, Esther, Joel, Obadiah, Jonah, Nahum, Zephaniah, Haggai, Zechariah, Lamentations, Daniel. Of the Apocryphal books only Ecclesiasticus and I Maccabees are quoted. The only New Testament book not quoted is II S. John.

[1] In this list is counted the *agraphon* in 26. 12–13, attributed to I Thess. v. 21. *V. supra*, the note *ad loc.*

Scriptural Citations appearing more than once in the *Dialogus* are: Col. iv. 5 (5), Acts vi. 4 (3), Phil. iii. 19 (3), Ps. xiv. 5 (2), Prov. xii. 24 (2), xxv. 6 (2), Ecclus. xxvii. 15 (2), Hos. vii. 9 (2), Jer. ix. 2 (2), S. Matt. v. 23 (2), xvi. 16 (2), S. Luke iii. 7 (2), vi. 26 (2), S. John vii. 12 (2), xiv. 27 (2), Rom. i. 8 (2), I Cor. iv. 9 (2), iv. 12 (2), viii. 8 (2), ix. 20 (2), xv. 33 (2), Tit. i. 12 (2), I S. John ii. 18 (2).

Scriptural Citations appearing in the form of couplets are: 26. 21–22 Ps. cxl. 3, xxxviii. 2; 30. 23–24 S. Mark i. 24, S. Matt. viii. 29; 68. 18–19 Job v. 26, Prov. xiii. 2; 70. 29—71. 4 S. Matt. xi. 18, xxi. 32, xi. 19; 77. 25–27 Tit. i. 5, I Tim. i. 3–4; 80. 24–28 S. Matt. v. 11, S. Luke vi. 26; 81. 19–20 S. Matt. xxv. 41, S. Luke xiii. 25; 102. 3–4 S. Matt. ix. 11, S. Mark ii. 16; 111. 2 Acts xxviii. 30, xx. 21; 114. 12–13 Gal. ii. 6, vi. 3; 119. 3 Deut. iv. 20, Jer. xi. 4, Ex. x. 22, Ezek. xxxii. 8; 119. 30–31 I Cor. xi. 16, I S. Pet. ii. 16; 130. 22–24 II Cor. ii. 15, I Cor. iv. 9; 131. 14–25 III S. John 1–4, 9–11, Philem. 7; 134. 28—135. 9 Ps. cxliii. 12–15, cxlv. 5; 147. 14–20 Heb. x. 28–31, Rom. xii. 9.

The Biblical Quotations common to the *Dialogus* and the *Historia* are: Ps. v. 7, Ecclus. viii. 9, S. Matt. vii. 16, ix. 11, xi. 18–19, xxi. 32, S. Luke v. 31, Acts xvii. 9, I Tim. i. 9, I S. John ii. 18.

For mistakes made by Palladius in quoting from the Bible, *v. supra*, the note on 34. 25–26, where his several errors are collected.

CAMBRIDGE: PRINTED BY W. LEWIS, M.A., AT THE UNIVERSITY PRESS

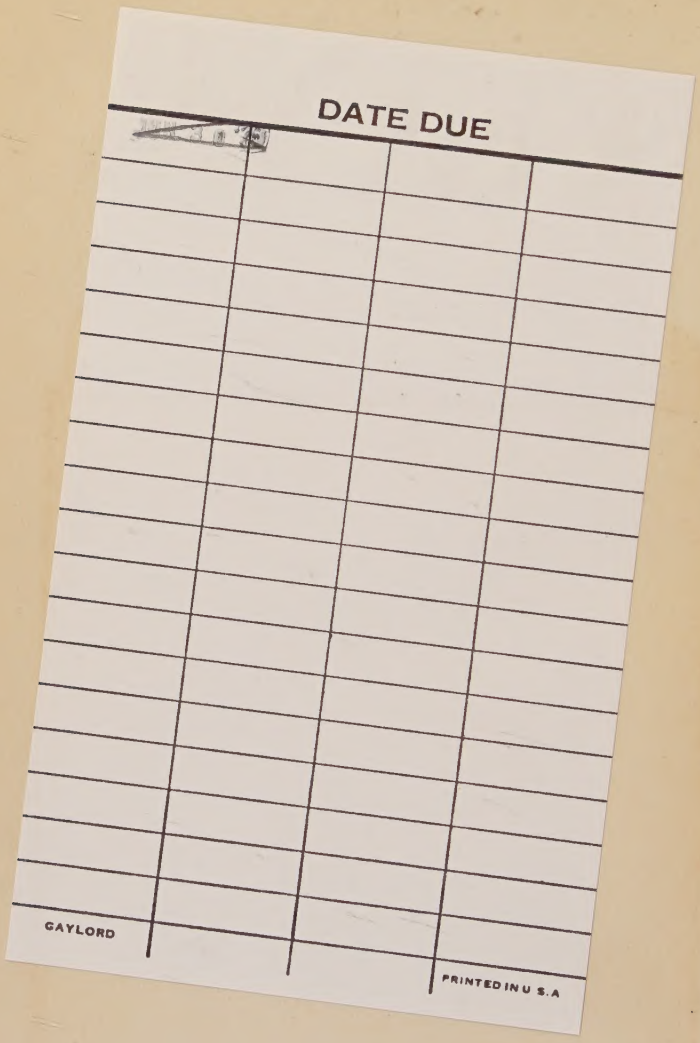
DATE DUE
GAYLORD
PRINTED IN U.S.A.

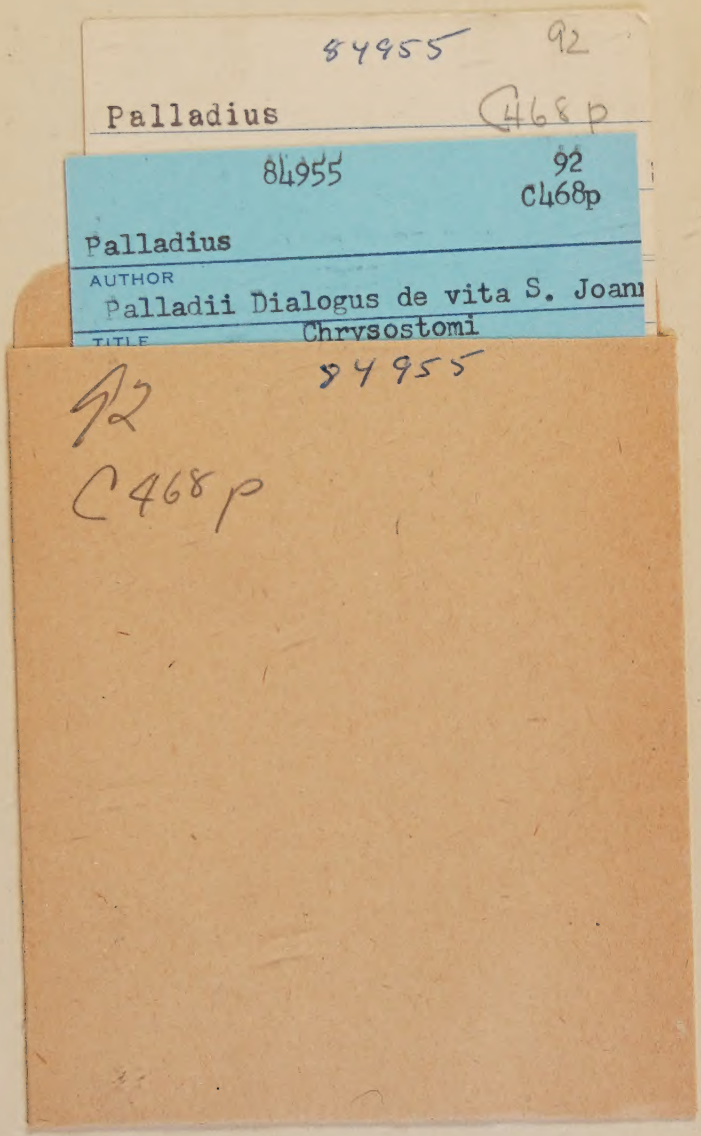
84955 92

Palladius C468p

84955 92
C468p

Palladius

AUTHOR

Palladii Dialogus de vita S. Joann Chrysostomi

TITLE

84955

92

C468p

S0-GBG-078